Septimum Volumen.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ

Extra ordinem Naturalium varij Libri.

Quibus nonnulli etiam additi sunt Aristoteli ascripti.

ALEXANDRI PROBLEMATVM LIBRI DVO.

Horum omnium nomina, additamentum, & castigationes, versa pagina declarat.

VENETIIS, APVD IVNTAS. M D LXXIII.

IN HOC SEPTIMO VOLVMINE HÆC CONTINENTVR.

Hæc autem omnia ex præfatione clarius percipies.

INDEX SVMMARVM ET CAPITVM QVÆ IN HOC SEPTIMO VOLVMINE CONTINENTVR.

Summæ Quæstionũ duarum de quadraginta sectionum Problematum Aristotelis.

Sectio

Summæ Quæstionum Mæchanicarum.

Summæ ac Capita Libri de Mundo.

Sũmę ac Capita libri Physiognomiæ.

Capita Libri de Coloribus.

De

Capita libri de ſpiritu.

Indicis Finis.

ARISTOTELIS
PROBLEMATVM
SECTIONES DVÆ DE QVADRAGINTA,
Theodoro Gaza interprete.

SECTIO PRIMA,

Eorum, quæ ad medicinam pertinent: cuius quæstiones. 59.

1 Cur exuperantię nimiæ cōmittendi morbi B vim habeant? An q̃a vel excessum, vel defectū efficiant: qua quidem re, morbum consistere certum est.

2 Cur morbi sæpe curari possunt, vbi quis abunde excesserit? equidem nonnulli Medici eam artem exercent, vt non nisi per excessū agāt vel vini, vel aquæ, C vel salsuginis, vel cibi, vel inediæ. An quoniam causæ, quæ morbos committunt, aduersæ inter se sunt: atq; ita efficitur, ut genus alterum duci per excessum alterius in medium possit.

3 Cur * temporū, flatuumq; mutationes morbos intendant, tollantue, iudicent, vel cōmittant? An q̃a aut frigidę, aut calidæ, aut hūidę, aut siccę sunt, morbosq; qualitatum huiusmodi excessus cōmittit. Secunda etenim valetudo mediocritas quædam est. Quòd si per humidā, frigidāue materiā morbus constiterit, tempus accedens cōtrarium tollere illū poterit. Sed si minus cōtrarium subsecutum sit, qui similis status tpis subuenerit, intendet sanè, atq; interimet. quo etiā fit, vt qui bene valent, ægrotare tēpore mutato incipiant: corporis enim proinde temperamentum soluat necesse est, quippe q̄ non nisi temporū, ætatum, locorūq; statu idoneo aptū sit augeri, seruariq;. Quamobrē cùm tempore euariant, ratio tunc valetudinis habenda diligentius est. Idē F aūt illud pro causa particulatim etiam adest, quod in vniuersum proposui de temporibus: mutationes etenim flatuum, ætatum, atq; locorū, pro temporis cuiusdam mutatione accipi debent. Quapropter hæc etiā intendendi, vel tollendi, vel iudicādi, vel contrahendi morbum vim habent, quemadmodum tēpora, & syderū ortus, orionis, arcturi, vergiliarum, caniculę, qui flatus imbresq; excitant, q̃ serenitates, frigora, teporesue solēt adferre.

* ὀψὲ, & ita deinceps, vbi legit' tps.

4 Cur vomitus, cũ tempora im
G mutant, citari maxime debeat? An ne conturbatio redundet, cũ varia excrementa materię inutilis ex mutandi rõne proueniāt: vnde fit, vt cibum alij parũ cõcoquant, alij parum cupiant.

5 Quamobrem qui vel cibo vitioso vescuntur, vel fame diutina laborant, pedibus intumescere soleant? An vtrisq; per tabem, cõsumptionemq; illud accidat. Tabescũt enim & qui esuriunt, quia nullum penitus capiũt ali-
H mentum: & qui vitiose vescuntur, quia quod assumpserint, p frui nequeunt.

6 Quamobrem cum vitia bilis per æstatem contrahi debeant, *morbi acuti, q certe ex bili cõsistunt, per hyemem potius vrgeāt? An quia febribus illi comitati, acuti propterea sunt, quia violenti. violẽtia vero cõtra naturam est. locis enim quibusdā in corpore humescẽtibus, feruẽs oritur inflãmatio, quæ cùm non
I nisi caloris exuperātia fit, febres vtiq; accẽdere potest. Æstiuo igitur tp̃e arida calidaq; vitia male homines habent, hyberno autẽ humida calidaq; perinde acuta. celeriter nanq; interimunt, cum pp̃ humoris supercrescẽtis abũdantiam concoqui nequeant.

* Codex Gręc⁹ hęc addit. (febridæ .n. in æstate maxime.

7 Cur morbus pestilẽs solus ex omnibus vitijs pręcipue afficiat eos, qui ad laborantes eo morbo prope accesserint? An q is solus omniũ morborũ cõis omnibus hominibus est, itaq; pestẽ facile omnibus infert, qui scilicet de- K
prauato iam habitu sunt. fit enĩ, vt morbo cubantis veluti quodam fomite succedente, vitium illud protinus exultet, concipiaturq; in alijs.

8 Cur si vẽti septẽtrionales hyemem occuparunt, ver autẽ austros, pluuiasq; exhibuit, æstas proxima grauis tam febribus, q̃ lippitudinib⁹ insequi soleat? An q æstas corpora nostra multum humoris alieni continentia excipit, & terra madet, & habitandi locus perhumidus est, ta- L
lisq; redditur, qualis qui *grauis perpetuo cõstat. Primum itaq; lippitudines subeunt, cũ excrementa humoris in capite delinquere incipiunt, dein febres. Ita enim intelligendũ est, vt res eadem & calidissima, & frigidissima reddi possit, ceu aqua, vel lapis: feruet etenim illa, vrit hic vehementius. Fit igitur, vt aer suæ crassitudinis causa, calorem pleniorem suscipiẽs, exardescat, M
& corpora pari ratione, anxietate, æstuq; vexẽtur: æstus vero in corpore febris, in oculis lippitudo est. Deniq; mutatio quęq; calida corpus peruertit, cũ scilicet cœlo adhuc madente, æstas protinus sicca, & calida occupauit. vitium etiam augetur, si pluuia æstate accessit. Ita enim vis Solis materiam late obtinet, quam ferueścere tum in corporibus, tũ in terra, tũ etiam in aere faciat: qua de causa febres oriuntur, & lippitudines.

* νοσώδης morbos⁹ & ita sæpius.

9 Cur si hyems austrina & pluuiosa fuit, ver aūt siccum & aquilonium est, corpora tam vere, q̃ æstate morbi exercēt? An q̄ hyemis tepor, & humor faciunt, vt corpora tempori eiusmodi proxima in qualitate reddantur. humida enim, laxaq; fiāt, & soluta, necesse est. quæ cū ita se habeāt, vere frigido atq; sicco facile concrescere possūt, & īdurari. Itaq; grauidæ, quibus tunc adest partus, ab ortu periclitantur, videlicet incalescendi, crudescendiq; ratione. quę res* syderatio appellata est, quam sicca illa cōmittit frigiditas, impatiens omnino excernendi humoris. Infantes vero, quos gerunt, imbecilles, læsosq; immodicam ob frigiditatem edunt. accidit enim vt qui tunc cœlo sereno nascuntur, ĳdē pluuio benigne, & constiterint, & nutriti fuerint intra parentē. Cæteris vero, cum pituita vitio suæ nimietatis * purgata non est (quod fit, vbi tepidum se exhibuit) sed coacta à frigore constitit, cùm tepor occupauit, æstatis vi colliquescit: si biliosi, sicciq; sunt, q̄ eorum corpora minime humidam, sed squalibūdam sortiuntur naturā, excitantur quidem humores, sed tenues: quam obrem eos lippitudo arida male habet. Si vero pituita redundāt, raucitates, distillationesq; in pulmonem oriuntur: mulieres extorquent difficultates intestinorum, quia natura sunt humida, frigidaq;: seniores stupor attonitos reddit, vbi vniuersus resolutus humor incubuit, exq; imbecillitate caloris natiui cōcreuit.

A — B — C

*sphacelismus. De sphacelismo, & syderatione vid Theo. 5. de Causis plātarum ca. 11.

*in vere.

D

10 Cur si æstas sicca, & aquilonia fuit, autūnus ex aduerso humidus atq; austrinus, hyeme, q̃ proxima est, dolor capitis, raucitas, tussisq; oriantur, atq; in tabē demū euadant? An quia hyems multū materiæ excipit, itaq; humorem cogere, atq; pituitam inde cōficere magnum ei negociū est. {Ergo difficile est humorem densari, conficiq; inde pituitā.} Quòd si in capite humor constiterit, grauitatem committit: & si nimius, frigidusq; est, crudorem vtiq; mouet, cui syderatio nomen est: necnon si ob nimiam sui copiam cōcrescere minus potuit, in locum defluit proximū, atq; ita tussim, raucitatem, & tabem contrahit.

Hęc sæpe fluunt.

E

11 Cur si sicca æstas, siccusq; autumn⁹ aquilones habuerint, mulieribus, & oībus pituita abundantibus secunda valetudo contingat? An qa natura vtrorunq; in alterā exuberat partem: itaq; tempus in partem trahendo cōtrariam ad mediū habitum, bonumq; perducit. Eo igitur ipso tempore optime valent, nisi qd vltro ipsi perperam agant, * aut humidi ad hyemē ita deueniant, vt fomitem quendam, & incitabulum frigori subministrent.

F

*Cod. Gr. leg. & nō humidi.

12 Cur si sicca æstas & aqlonia, & autumnus siccus ĳsdem aquilonibus perflatus morbo biliosos infestet? An qm̄ ad idem, cor

G pus eorum, ac temporis habitus vergunt: itaque veluti ignis igni adijcit. Cùm enim corpora exiccentur, quantum'q; in his dulcedinis erat, euaporatum sit, vehementer'q; incalescāt, necesse est, vt dum humor consumitur, aridæ lippitudines oriantur: residuoq;, quod biliosum remanserit, eodem'q; recalescente, febres acutæ, vtpote ex bili syncera, inuadant. Nōnullos* insania rapit, quorum scilicet natura atra bile abundat: hæc etenim large su-H perest, cùm eius humores cōtrarijs resiccescant.

* mania.

13 Cur mutationē aquarum grauem, aeris vero non grauem esse affirment? An ꝙ aqua corporibus alimento est, quo iam habito cōplexoq; peregrinemur. aer autem nullo se exhibet alimēto. Aquarum item genera multa, & varia per se sunt, sed aeris minime. Itaq; hoc etiā causæ esse potest, quippe cùm peregre etiam profectis in cœlo quidem prope eodem, in aquis autē varijs ver-I sari eueniat: quapropter aquæ mutationem grauem esse recte putandum est.

4 Cur ciborum mutatio min⁹, ꝙ aquæ, grauis occurrat? An ꝗa plurimum aquæ consumimus. nā & in pane, & obsonijs, & in potu, aquæ vsus plurimus est.

15 Sed cur cibi, & aquę mutatio grauis sit? An ꝙ omnis mutatio etiam temporis, & ætatis motu facilis est. Extrema nanq; generis cuiuscunq; moueri facile possunt, quō & principia, & fines. K Ergo & cibi, qui inter se distant, corrumpere seinuicem queunt, quippe cùm aut nuper, aut nondum adhæserit, qui præcesserat. Ad hæc vt varius cibus grauis est, (turbulenta enim, nec æqualis cōcoctio eius agitur) sic in ijs accidit, qui aquam mutarint, scilicet vt variæ potionis vtantur alimento. est'q; id alimēti genus, quàm siccum valentius: quoniā plurimū est, ex'q; cibis ipsis non nisi quantum dilutum est, vim habet enutriendi. L

16 Cur mutationes aquarum faciunt, vt pediculi, in quibus haberi possint, multi habeant? An ꝙ humoris cruditas, quā perturbatio illa cōmittit, quæ ex aquę vario vsu in crebra cōmutatione redundat, humoris creare copiā potest, præsertim in loco humori opportuniore. Cerebrū autem natura humidū est: quare caput maxime perpetuo humet. cuius rei indiciū est, ꝙ pili in hoc potissimum exeunt. Huius aūt loci M *vis ad ꝓgenerandos pediculos apta est. Patet hoc in puerili ętate. caput enim puerorum madet abunde, & sæpe aut grauedine conflictatur, aut sanguinis profusione. Quinetiā pediculos plures illa ætas habere solet.

* humor.

17 Cur à vergiliarū occasu ad fauonij vsq; flatus hi potissimum pereāt, ꝗ morbo lōgo laborāt, & senes ꝙ iuuenes potius? Vtrum summæ illæ intereundi causæ duę adsint, frigus, atq; excessus.

Vita

A Vita em̃ calore fouet̃, seruaturq́;. tp̄s aũt istud ambo illa sortitur. frigidũ enim, & hyems tũ acerrime vrget. subsequens enim tp̄s ver est. An q̄ qui vitijs laborant diuturnis, nõ secus ac senes effecti sunt. longus etenim morbus, quasi senecta iam adesse vr̃. Ea nãq; corpa sicca, & frigida sunt, altera, s. ob ætatem, altera ob languorem: hyemem vero & gelu, frigoris atq; siccitatis esse excessionem certum est. Quare fit, vt cũ v e paruo momẽto corpa pa-
B teãt, hyemis rigor q̃si ignis igni iniungatur, atq; ita interimat.

18 Cur*[in plenis impurisq́; corporibus] vlcera capitis non magno negocio sanentur, tibiarum aũt ægre? An humor eorũ, quia terrenus, grauis est: graue autem omne deorsum tendit. ergo superiora curari facile possunt, quoniam seorsum humor decesserit: inferiora propterea nequeunt, q̄ admodum excrescant, & putredini pateant.

*a. l. palustrib⁹. a. l. vlcerosis.

19 Cur si post hyemem aquilo-
C niã, & ver austrinũ ac pluuium, æstas sicca admodum fuit, perniciosus oĩbus autumnus accedat, & pueris præsertim? nam & cæteris difficultates intestinorum, febresq́; quartanæ longe eo tp̄e solent euenire. An q̄, si aqua mediocris p̄ æstatẽ incessit, quãtum *humoris collectũ est per ver humidum, in nostris corporib⁹ refrigeratum quiescit. sed si nõ ita cõtingit, pueri, qui suapte natura humidi & calidi sunt, vehementer eo feruescũt affectu, qñ refrigerati minime fuerint. D Et si per æstatem restiterint, autumno certe, quorum humor vltra modum ferbuerit, corripientur. Ex cremẽta vero nisi confestim peremerint, orta videlicet circa pulmonem, atq; arteriã: (supra em̃ primum consistunt, eo scilicet q̄ aeris tepori nostra corpora pateant: hinc enim *lippitudines quoq; prægressis febrib⁹ in graui æstate sequi consueuerunt:) ergo si nõ locis superioribus excrementa humorũ exorsa (vt dictũ est) protinus interemerint, E descendent cruda ad ventrẽ, atq; ita difficultatẽ creabunt intestinorũ. At si præ nimia sui copia humor excerni nequiuerit, quartanæ ijs orient̃, qui euadere mortem potuerunt, ẽt si illud intestinorum vitium oĩno quieuerit. Quod enim crudi humoris subtersedit, stabile, firmũq; vehemẽter modo atræ bilis adhæret.

*humoris feruescentis.

*& lippitudines priusquã febris in morbosa æstate fieri cõsueuerunt.

20 Cur si æstas, & autũnus imbres austrosq; habuerũt, hyems grauis cõsequi soleat? An quòd
F hyems corpora præhumida excipit, mutatio ẽt ingẽs occurrit. Non enim paulatim, sed repente ex calore immodico ad frigoris acerbitatẽ venitur, qñ autumn⁹ quoq; tepidus extitit. Itaq; qui denso corpe sunt, hos morbi extorqueãt acuti, necesse est: his.n. humida excremẽta supra potius colligũtur, cũ partes superiores humorib⁹ huiuscemodi opportunas, iferiores inhabiles illi habeant.

G beāt. Ideoq́ꝫ qui tali textura cor-
poris sunt, non multa excremen
ta sibi admittunt. Cū igitur qui
locis superiorib⁹ corpis humor
excreuerit, infrigescere incipit,
fit vt prædicta vitia orianť, quē
admodum vinolentis propè ac-
cidit, cū algēt. At quibus laxius
corpus est, ijs febribus orsis eue-
nit, vt quæ summa de cruditate
febres constiterint, transeant in
ardores, qm̄ his magis totū cor-
pus ab humoribus occupatur,
ꝙ densa illis mole constantibus;
ex'qꝫ vi frigoris coacto eorū cor-
H pore humores incalescentes fe-
bres accedunt. superās enim ca-
lor totius corporis, febris est: &
si idem nimio intendatur humo-
re, ardor effici potest.

21 Cur annus pestilēs tunc inua-
dit, cùm Sol multum vaporis de
terra excitat? An tunc annus hu-
midus, pluuius'qꝫ significeť, ne-
cesse est, terrā'qꝫ madescere neces-
sariū. Fit igiť, vt quasi locis palu
stribus, grauibus'qꝫ proinde in-
habiteť. & corpora quoqꝫ multis
tunc excrementis redundare ne-
I cessarium est, ita vt ægrotandi
materiam habeant in æstate.

22 Cur grauis tunc adeat annus,
cū copia est pusillarum ranarū,
quæ rubetarū faciem repræsen-
tant? An res vnaquæqꝫ loco suæ
naturæ idoneo abundare solita
est. itaqꝫ eiusmodi animantium
genus cū natura humidum sit,
humidū pluuium'qꝫ annū ob eā
ipsam causam indicat. Anni eius
modi vero graues proculdubio
sunt. quibus enim corpora facta K
prehumida fuerint, multis idcir-
co excremētis p̄munť: quæ cau-
sæ sunt, vt morbi proueniant.

Cur austri sicci, & nihil hu- 23
mentes febres creare soleant? An
quia calorē, humoremqꝫ excitāt
alienū. Sunt enim suapte natura
humidi, calidiqꝫ: qua quidē re fe
bris cōmittiť, quippe quæ, non
nisi per excessum ambarū quali-
tatū illarū oriri soleat. Cū igitur
imbre austri vacāt, corpora nr̄a
ita afficianť, necesse est: at cū fla-
tib⁹ imber adest, nos aqua refri-
gerat. Austros tn̄, quos mare mi- L
serit, prodesse stirpibus certum
est. refrigerati nanque beneficio
maris, deueniunt contra ærugi-
nem, quæ humore, caloreqꝫ alie-
no consistit.

Cur corpora humana se tar- 24
diora debilioraqꝫ sentiant, cùm
austri afflant? An quia multum
ex paulo tunc redundat humo-
ris, quē deliquescere tepor coe-
git, exqꝫ leui afflatu grauis hu-
mor citať. Adde ꝙ vires nostræ
conditæ in articulis sunt, qui au
strinis laxari flatibus consueue-
runt. Cōstat id ex eorū crepitu,
quæ pridem conglutinata tūc re
mittuntur, ac resoluunť. Tenax M
etenim humor, qui articulis in-
ditus est, vt cōcretus nos moueri
nō patitur, sic nimis humefactus
intendi minime sinit.

Cur per æstatē magis aduersa 25
valetudine laboreť, per hyemem
vero magis qui laborant, emo-
riantur? An quia calor, qui per
hyemem

A hyemem intus pp corporũ den-
sitatẽ coercetur, parũ adiuuat,
nec labor operũ, qui amplius p
id tẽpus suscipitur, excrementa
humorũ potest cõcoquere, ideo
validã esse mali originẽ necesse
est. quod cũ ita sit, pernitiosum
morbũ vrgere rõ est. Contrà in
ęstate, qm̃ corpus vniuersum ra-
rum, refrigeratũ, resolutũ, atq;
laborũ impatiẽs est, idcirco mor
bos plures quidem oriri necessa
rium vr; videlicet ob lassitudi-
B nem, cruditatẽq; ciborum: noui
etenim fructus tunc adsunt: non
tñ ita validos esse naturæ ratio
patitur, quãobrem facultas hi-
sce succurrendi datur facilius.

26 Cur post vtrumlibet solstitiũ,
per centũ dierũ spatiũ mori ma
xime accidat? An quòd eatenus
vtraq; vehemẽtia, caloris & fri-
goris se dilatat, quę morbos, per
nitiẽq; afferre infirmis potest.

27 Cur ver, atq; autũnus morbis
infestẽt? An qa mutationes gra-
ues oẽs occurrunt: sed autũnus
vere grauior ẽ, quia corpore ca-
C lido refrigescẽte, q̃ frigido inca-
lescente potius ægrotamus. vt
igitur vere frigidũ recalescit, sic
autumno calidum refrigescit.

28 Cur p hyemẽ minus quidem,
q̃ p æstatẽ, sed pernitiosius ęgro
tẽt? An qm̃ in æstate morbi vel
parua de causa existũt, quod in
hyeme minime accidit ita: su-
mus enim tunc & ad cõcoquen
dum, & ad bene valendũ aptio-
res. Itaq; rõne maiora, pernitio-
sioraq; mala sunt, quę maiori de
causa ꝓuenerint. Quod idem in D
athletis, & oĩno in ijs, qui secun-
da valetudine esse solẽt, licet per
spicere. aut enim nullo morbo
premunt, aut presi celeriter è vi
ta decedũt: quippe qui, nisi ma-
gna cum cã ęgrescere nequeant.

Cur per autumnũ, ac hyemẽ 29
febres ardentes potius oriantur,
quæ tẽpora frigus prę se ferunt:
per ęstatem vero, cùm æstus ad-
sunt, rigores magis infestẽt? An
quia ĩ corpore hominis bilis ca-
lida, pituita frigida est. Itaq; per
æstatem quod frigidum est dis- E
soluit, diffusumq; horrores, tre-
moresq; excitat. per hyemẽ aũt
quod calidum est, vi temporis
pressum refrigescit. Febres tamẽ
ardẽtes per hyemẽ, autũnumq;
potius conflictant, qm̃ calor pul
sus à frigore, introrsus se contra-
hit. ardor enim non residet in
summis, sed intrinsecus se expan
dit, atq; ita efficitur, vt ratione
febres ardẽtes hyberno tempo-
re oriantur. Melius id in ijs intel-
ligi põt, qui aqua frigida, quiq; F
calida se hyberno tempore laue-
rint. Qui enim frigida se infude-
runt ibi aliquandiu, dum dilue-
rentur, friguerunt, reliquo toto
die tuti à frigore sunt. at qui cali
da vsi fuerint, frigus diutius ex-
periuntur. Caro enim spissescit,
calorq; introrsus se colligit eo-
rum, qui se aqua diluerint frigi-
da. contra autem ijs euenit, qui
calidam admisere: caro quippe
rarescit, calorq; ad exterum vsq;
locum euocatur.

30 Quęnã virtus sit cataplasma-
G tis? An vt resoluat, vt moueat su
dorem, vt euocet vaporem.

31 Quonam argumento constet
abscessum iam purulentum esse?
An sit aqua perfusus calida im-
mutatur, purulentus est: sin mi-
nus, nondum est.

32 Quænam vrenda, quæue sint
incidenda? An quę ore sunt am-
plo, nec breui coagmententur,
hæc vrenda sunt, vt crusta illic
incumbat: sic enim nullum pus
H cicatrice inducta occultabitur.

33 Quænã virtus medicamenti
supprimẽtis sanguinẽ sit, ꝙ enę-
mũ appellamus? An vt exiccet,
& materię inutilis confluuiũ cõ
pescat, sine crusta, aut carnis pu
tredine. Ita enim efficit, vt vul-
nus simul & inflammatione ca-
reat, & vnitati sit opportunũ. ꝙ
enim materia non superfluit, in-
flammatione carebit: ꝙ siccum
est, vnitati opportuni⁹ erit. quã-
diu nanq; pręmadet, cõcorpore
scere nequit. Quamobrem quæ
cruẽtis inijciẽda censemus, acria
I magna ex parte sunt, quò acer-
bitate sua possint astringere.

34 Quænam incidenda, quæue
vrenda, quæ cõtrà nõ ita curan-
da sint, sed medicamentis? An
quę in ala, aut in inguine abscef
serunt, medicamẽtis curandum
potius. diducta enim partim la-
boriosa, partim periculosa red-
dunt. Vrendi sunt illi abscessus,
qui lati, ꝓcessuq; multiplici eru
perunt: quiq; venosis, nõ carno-
sis resident locis. Incidendi, qui
in acutum se colligunt, quiq; nõ K
parte solida extant.

Cur si quis ęre incisus sit, faci- 35
lius, q̃ si ferro, sanescat. Verum
quia ęs leuius est, itaq; minus la
ceret, ictũq; faciat. An è diuerso,
ꝙ ferrũ acie adactiore recipiat
sectionẽ, idcirco faciliorẽ, tolera
bilioremq; efficere debeat. At ve
ro ęs edicamenti vim obtinet,
et principiũ quodcunq; pars po
tissima rei est. Quòd igitur ęs si-
mulac fuerit incisum, medicamẽ
to præsentissimo adest, facit vt L
vulnus celerius coeat.

Cur ambusta ex ęre sanẽt ce 36
leriter? An q̃m à laxioribus, mi-
nusq; corpulẽtis effecta sũt. plus
enĩ calor corpi inhęret solidiori.

Vtrũ ptisana ordeacea leuior, 37
& ad morbos accõmodatior, q̃
triticea sit? hanc enim nonnulli
anteponunt, argumentũq; ex pi
storibus capiunt, ꝙ multo colo-
ratiores sunt qui * tritici, q̃ qui * triticei.
ordacei pisturã exercent. addũt
etiam, ꝙ ordeum humidius est:
quod aũt humidius est, conco-
ctionẽ desyderat pleniorẽ. Sed M
nihil prohibet, quò minus vt cõ
coctu quid difficilius ordeũ ha-
beat, sic ad leuitatẽ quid vtilius
præstet. hoc enim nõ humidius
tantum tritico est, sed frigidius
etiam: qualis certe sorbitio, ci-
busq; cõpetit febrienti, vt parũ
alat, & satis refrigeret. quod pti-
sana ordeacea facere potest: quia
enim humidior, vel corpulẽtior
est, hinc alimenti parum, idq; fri
gidiusculum præstat.

Cur

38 Cur dentium ſtuporẽ portu-
A laca herba, aut ſal tollere poteſt? An portulaca, quia lentum quẽ-
dam habet humorẽ, qui vel mã-
ducanti, aut manu aliquãtiſper
confringenti pateſcit: hęret.n.ac
trahitur. Lentor igitur ſubiens
ille, à corpore educit acorẽ: quip-
pe qui affinitate quadam coniũ
gi valeat, argumẽto ſaporis, quẽ
acidulum reddit. Sal vero mace
rat, liquefacitq́ꝫ, atque ita acorẽ
quoque extrudit.

39 Sed cur lixiuium, nitrumve
hoc idem facere nequeat? An ꝙ
B hæc ſuam ob acerbitatem aſtrin
gunt, non liquefaciunt.

40 Cur ęſtiuis laſsitudinibꝰ bal-
neo, hybernis vnctione mederi
conueniat? An hybernis vnctio
datur ꝓpter horrores, mutatio-
neſq́ꝫ vrgentes: per calorem.n.
laxandum eſt, qui membra tepe
ſcere faciat: oleũ vero calidum
eſt. At in ęſtate humefaciendum
cenſetur, qm̃ tempus id ſiccum
eſt, nec metus interpellit horro-
ris, eo ꝙ ſtatus tẽporis ad tepo-
C rem ingenue vergit. Hinc etiam
cibus parcus, potio liberalis per
æſtatem admittitur, ille magis,
hæc omnino. potioni nanq́ꝫ per
æſtatem ob temporum ſiccitatẽ
indulgendum ex toto eſt. Parſi-
monia vero cibi communis tem
porum oĩum eſt, ſed magis æſta
ti conuenit, ne ob habitum tem-
poris feruentem corpus cibo im
modico preſſum exæſtuet.

41 Cur ex medicamentis alia al-
uum ſoluãt, veſicam autem mi-
nime: alia veſicam ſoluant, cùm D
aluum nihilo moueãt? An ꝙ ea,
quæ natura humida ſunt, atque
aqua referta, ſi medendi obtinẽt
facultatem, veſicam ſoluũt: ſub-
ſident enim in ea humores, qui
putredine immunes euaſerunt:
quippe veſica pro eius humoris
conceptaculo habetur, qui mini
me in ventre concoquitur, qui
non manet, nec prius ꝙ̃ agat qc
quam, aut patiatur, excernitur.
At quæ terrenam ſortiunt natu-
ram, ſi vires habeãt medicas, al-
uum hæc fundere queũt. in hãc
enim terrena quæque materia ſe E
prouoluit. itaq́ꝫ turbat, ſi mouẽ-
di obtinet facultatem.

Cur alia ventrem mouent ſu- 42
periorem, alia inferiorẽ, vt vera-
trum ſuperiorem, ſcãmonea in-
feriorem: alia vero citant vtrun
que, vt elaterium, & thapſiæ ſuc
cus? An ꝙ ex medicamẽtis, quæ
ventrẽ mouent, alia frigida, alia
calida ſunt. itaq́ꝫ alia ꝓpter ſuũ
calorem protinus vt in ſuperio-
ri ventre fuerunt, loca petunt ſu
periora, ac inde liquefaciendo, F
maxime quæ aliena ſint, minuſ-
que inſidentia, ſed etiam quę in-
ſunt naturę intima, medicamen-
to, ſ. vehementiori epoto, aut co
pioſiori ꝙ̃ natura patiatur, tam
ea ipſa, ꝙ̃ quæ excreſcentia ad-
fuerint, in vẽtriculum deducũt:
hic vero feruore excrementa per
turbant, flatumq́ꝫ excitant mul-
tum, qui obſiſtens vexanſq́ꝫ, de-
mum vomitũ mouet. Alia ꝙ na-
tura frigida ſunt, deorſum ver-
ſus

G ſus pondere ſuo labuntur, etiã priuſquam quicquã vel afficiãtur, vel agant, ac inde proficiſcẽtia, idem actitant, quod ſuperiora. vbi. n. per abdita foramina illinc aſcenderunt, atq; materiam agitarũt, eodem tramite ſecum quæ corripuerint, excrementa, colliquamentaq; deducunt. At genus medicamenti, quod qualitatis vtriuſq; particeps, miſtũque ex calido frigidoq; eſt, hoc ob eam vtranq; facultatem rem
H poteſt vtranq; conficere. Hinc & Medici miſtis ſibi generibus ſæpe medicinas componunt.

43 Cur medicamẽta purgare valeant, cùm alia pleraq; amariora, cæteriſq; eiuſmodi qualitatibus īſigniora id facere nequeãt? An quia non ob eiuſmodi vires purgandi obtinent facultatem, ſed quia cõcoqui nequeunt. etenim quæ ob exceſſum caliditatis, aut frigiditatis, quamuis exiguo corpore incoctilia ſint, aptaque vincere, non vinci ab aĩan-
I tium calore, reſoluiq; eadem facile à ventre vtrolibet poſsint, hæc medicamenta habẽtur. Vbi enim ventrem adierunt, reſolutaq; ſunt, ſtatim ad venas per eaſdem feruntur ſemitas, quibus ꝑ meat cibus: mox cũ nihilo concoqui potuerunt, ſed victrice ꝑſtiterint potentia, relabuntur, quæ ſibi obſiſtunt, ſecum detrahunt: quæ res purgatio vocitatur. Aes vero, argentum, cæteraq; generis eiuſdem, etſi concoqui à calore animalium nõ poſſunt, ſed reſolui à ventribus ne- K queunt. Oleum, mel, lac, cæteriq; eiuſmodi cibi, purgãdi quidem vim obtinent, ſed quantitatis, non qualitatis ratione. vbi ẽm ob nimiam ſui copiam concoqui minime potuerunt, tum purgant, ſi quando id facere poſſunt. Duabus. n. illis de cauſis aliquid cõcoqui nequeat, aut quia generis peruicacis eſt, aut quia modum exceſſerit. quamobrem nihil ex prædictis medicamẽtũ eſt: quippe cum non ob aliquã L ſui facultatem purgare valeat. Acerbitas autem, acor, maluſq; odor medicamenta comitantur, eo ꝙ genus medicamentorũ cibo contrarium eſt. quod. n. concoctum à natura acceſsit, id corporibus adhęreſcit, alimentũq; appellaẽ: quod aũt conuinci, domariq; minime poſsit, ſed venas ingreſſum per exceſſum caliditatis frigiditatisúe ſuæ perturbet, hoc naturam ſanè obtinet medicamenti. M

Cur piper, ſi large ſumatur, 44 veſicam ſoluet: ſi parce, aluum: è contrario ſcammonea ſi large ſumatur, aluum ſoluet; ſi parce, & quæ vetus eſt, veſicam? An quia ſingula magis à ſingulis mouentur: piper ẽm magis vrinam ciet, ſcãmonea aluum. Itaq; ſi piper ſumptum copioſius eſt, ad veſicam defertur, nec ſe in aluum diffundit. ſed ſi exiguum ceperis, retentum id aluũ ſoluet, atq; ita medicamẽtum eius exiſtet. Scãmonea vero, quæ data copioſius

A copiosius est, retinetur, vt resoluat: resoluta iam medicamentū efficitur, ob causam, quam superius proposuimus. at si exigua vnà cum epoto humore per inuisibiles meatus imbibit, ac celerius antequam perturbet, in vesicā defertur, qua pro sua facultate recrementa, colliquamentaq; residentia per summa abducit. sed illa multa, vt dictum est, ꝙ diu ex virium soliditate permāserit, large expurgat, sordesq; ter
B renas potissimum detrahit.

45 Cur inflāmationes easdē alij frigefaciendo sanent, alij calefaciendo concoquant? An ꝙ illis per refrigerationē, his per externum calorem, caloris sui copiam colligere placet.

46 Cur mutari cataplasmata debeant? An vt plenius sentiantur. Solita em̄ vt ea quæ ventriculo mandamus, non amplius medicamenta sunt, sed pro alimentis recipiuntur: sic etiam hæc fungi suo munere nequeunt.

47 Cur cibū imminuere, laborē
C augere salubre est? An quia causam ægrotandi excrementorum habet nimietas, quæ tunc certe exultat, cùm aut cibus superest, aut labor deest.

48 Cur medicamēta, & res amaræ, aut fœdi odores magna ex parte purgare possint? An qm̄ amara quæcunq;, maleq; olentia concoqui nequeunt: qua de cā medicamēta quoq; amara sunt, atq; fœtida. Quòd.n.concoctionem nullā sibi admittunt, moue- req; cum amaritudine possunt, D
hinc medicamenti sortiunt naturam. & si iusto plus data sint, periment. Quę aūt necant, etiam si exigua dent, hæc non medicamenta, sed toxica esse dicimus. Ne illa quidem medicamēta vocamus, quæ non sui generis qualitate purgare queāt. Sunt enim pleraq; in genere cibi, quę si large sumantur, facere idem poterunt, ceu lac, oleū, mustum. Sed hæc omnia, ꝙ minus facile concoquuntur, idcirco purgant: nec oēs, sed aliquos. sunt.n. alijs alia E
concoctu facilia, difficiliaúe. quā obrem nō eadem medicamento oībus sunt, sed propria plerisque comperiunt. Deniq; medicamētum non solum à cōcoctione immune, sed etiā motus efficiens esse debet: sicut & exercitandi ratio extrinsecus, aut intrinsecus accedens, non nisi per motū alienam excernit materiam.

Cur odorata genera tam semi 49
num, quàm plantarum mouere F
vrinam possint? An quia calida, concoctuq; facilia sunt: quo in genere ea collocamus, quæ citant vrinam: horum.n. vis insita calefaciēdi breui extenuatur. Odor quoq; nullā corpulentiam gerit: nam & ea, quæ odorē plenissime reddunt, velut allia, caliditate sua mouent vrinam, vel potius vim obtinent tabefaciendi. Semina vero odorata calida esse certum est.

Cur impuris, tetrisq; vlceri- 50
bus, siccis, acribus, acerbisq; me
dicamentis

medicamentis vtendum sit: puris vero & sanescentibus humida tātum imponant? An q impuris detrahendū aliquid est, quo nonnisi humor est alienus, qui adimi debet. genus aūt medicamēti, qđ mordax, acre, acerbūq; est, id efficere potest, & siccū magis q̃ humidum. At quæ pura sunt, cicatricē tantū desyderāt.

51 Cur morbis, qui contrahūtur à pituita, libido immodica ꝓsit? An q semen genitale excrementi cuiusdam detractio est, ideo

H naturam præ se fert pituitæ. q igit̃ multum pituitę concubitus detrahit, iuuare idcirco potest.

52 Vtrum ergo inter initia mali cibū afferre melius sit, an post? An inter initia, ne iam penitus, debilitato febris occurset. Igitur vel extenuandum protinus est, vel ita alendum. Sorbitionibus primū recreandū: hæ nanq; mitiores, leniores, colliquabilioresque sunt, & alimentum hinc capere infirmum corpus expedi-

I tius potest. Nihil.n. cibū in ventriculo resolui, perferuereq; ante oportet: quod non nisi labore cubantis fieri potest.

53 Cur intuendum vrinam, an concocta sit necne, profluuio intercepto mingēdi potius, q̃ perpetuo? An q signum concoctionis vrina exhibet ruffa, qđ quidem melius intercepto profluuio deprehenditur. Genus enim quodq; humoris suū colorē plenius ostendit, cū exiguum est, q̃ cū multum: nam in multo figu-

ræ, in exiguo colores conspectio K res sensui obuiant. qđ etiā in rore,* sanguine, lachrymaq; palpebris adhærente patescet. Vrina igit̃ si cōtinue dimittatur, copiosior redūdabit: sin intercipiatur, index sui coloris certior erit. Quòd si iam ex concoctione colorē trahit eiusmodi, talis profecto apparere ēt amplius potest, cū lumen se refringat, & tanquā speculum fiat propter intermissionem profluuij.

*guttis.

Quā ob causam corpus, cui se 54 cundam conciliamus valetudi- L nem, non densum, sed rarū reddendum sit? An vt vrbs, locusq; quicunq; salubris est, qui placide aspirat: quapropter & mare quoq; salubre est: ita ēt corpus, qđ spiratius est, sanitati opportunius constat. Aut.n. nullum recrementum existet, aut qđ extiterit, quāprimum excernat̃, danda opera est: corpusq; est semper ita regendum, vt simulatq; ex- M crementum admisit, habeat qua parte illud excernat, sitq; motui deditū, non quieti. Quod enim manet, putrescit modo aquę immotę: putrescens vero morbum cōmittit. at q excernit̃, antequā vitietur, decedit. Hoc igit̃ vt corpore denso nunquam contingit, (fit.n. propè vt inuisibilia foramina claudantur) sic raro, solutoq; accedat necesse est. Quamobrem in Sole, nudo corpore minime ambulandum est: spissatur etenim caro, & concalescit, corpusq; parte interiore humidius redditur,

A redditur. quantum. n. humoris residet, aboletur, quantum intestinum est, manet intactum. Qua ratione quoque carnes assæ lixis humidiores sunt. Nec pectore quidem nudo ambulandum est: ita. n. vis Solis corporis optime partis conditæ adimet, quæ nulla egeat demptione, sed inferna potius eam desyderant. Inde igitur vt & remoto non nisi cum labore sudor educitur, hinc facile ob loci opportunitatem dige-
B ri potest.

55 Quã ob causam* pernionib⁹, & ambustis frigore tam aqua frigida, q̃ calida prosit? An quoniã genus id vitij ex nimio humore consistit. frigida igitur humorem restringit, atq; exasperat: calida in spiritum vertit, carnemq; elaxans, libertatem efflandi præbet spiritui.

*pternionib⁹ le. I eo. Al.

56 Cur frigus perniones, calor ambusta & facit, & tollit? An q eadem vis colliquefaciendo facit, exiccando tollit.

57 Cur potio febrientibus sæpe,
C & paulatim subministranda sit? An q potio multa præceps defertur, exigua lente incedens irrorat, madefacit, seseq; insinuat corpori. Sicut. n. in humo, si aqua large accesserit, perfluet, si paulatim vero, madefaciet tantum: ita ẽt in febribus agit. Nam & aquas fluentes si quis paulatim deducit, alueus humorẽ totum ebibit: sed si tantundem aquæ vniuersum dimiserit, scaturigo velox vsq; eò profluet, quò deducere libitum est. Tum æger D
quiescere, immotusq;, quoad maxime fieri põt, iacere debet. immotus inquam, q ignem quoq; emarcescere certũ est, vbi à nullo mouetur. Nec aduersus flatui cubet, qm̃ flatus excitat ignem, solicitusque per auram ignis ex paruo magnus assurgit. Obuelãdus æger, operiendusq; propterea est: quia si nullum igni concedat spiraculum, extinguetur. nec veste quidem exui debet, donec insudare occeperit. vt. n. subiectum hunc ignem visui, sic E
& delitescentem illum naturæ humor extinguit. Adde in genere febrium intermittentium balneum, & fomenta pedibus admouenda, & vestem pleniorem superponendam, & quietẽ agendam: quibus præparetur, vt corpus perquã calidum sit ante accessionem. Vbi. n. multum super est ignis, lucerna nequit ardere: exiguum quippe ignem multus ille ad se trahit. ita fit vt multum ignis in corpore præparandum sit: febris. n. exiguum continet F
ignem, multusq; proinde ad se ducet exiguum.

Quartanis febribus ratio victus extenuanda non est, sed ignem corpori interferendũ nec non exercitatione vtendum: & qua die accessio instat, lauandũ, somnumq; minime quærendum. Hic victus calefaciens prodest, quia febris quartana imbecilla est: nã nisi imbecilla esset, quartana non fieret. Videsne lucernam, 58

G nã, vbi multus ignis perflagrat, ſuam aſſeruare flammulam minime poſſe? mult⁹ enim ille exiguum ad ſe rapit. ergo multum ignis accendendum in corpore eſt, vt quod exiguum febris continet, reſtinguatur. Sit igitur victus quotidiani ratio, quæ partim ignem, partim rorem indat in corpus.

Morborum alĳ ab igne, alĳ à
59 rore creantur. Curat morbos ignis ros, roris ignis: hic enim exiccat rorem.

H

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO SECVNDA,

Eorum, quæ ad ſudorem pertinent: cuius quæſtiones, XLII.

1 CVr neq; intento, neque contento ſpiritu, ſed potius relaxato ſudor proueniat? An q̃m retentus ſpiritus venas implet, itaq; humo-
I rẽ exire non patit̃: vt in aqua fit vaſis, q̃d in mare demiſſum, dulcẽ intra ſe colligit humorẽ, cleſydraq; ob id noĩatũ eſt: neq; enim effluere, cùm q̃s pleno iam vaſe partẽ alterã obturauit: ſed vbi p ſpiritus libertatẽ ſudorem promere licuit, multus certe erũpit, q̃m eo ipſo retentu, copia humoris paulatim collecta eſt.

2 Cur membra aquæ immerſa, calidæ non ſudent, etiam ſi ex ſe ipſa recaleſcant? An ꝙ aqua liqueſcere non ſinit, ſudor autem K
res vitioſe adiuncta corpori eſt, vt qui per calorẽ excerni debeat.

Cur ſudor ſalſus ſit? An quia 3
motu efficitur, & calore ſecernẽte quantũ alienum per adhærentiam, intimationemq; ineſt in alimento ad ſanguinem carnesque. id. n. ocyſsime ſegregat̃, q̃m nec aptum nutritioni eſt, & foras demũ euaneſcit. Salſus vero ꝑpter id eſt, ꝙ pars quidẽ dulciſsima leuiſsimaq; tota ad corpus nutriendũ aſſumpta eſt. Pars aũt alie-
niſsima, crudiſsimaq; tm̃ abſol- L
uitur, quæ partim deorſum collapſa & ſubſidens, vrina vocat̃: partim in corporis ſumma emergens, ſudor eſt: ambo tñ ſalſa ob eandem cauſam prodeunt.

Cur magis parte ſuperiore cor 4
poris, q̃ȝ inferiore ſudem⁹? Vtrũ q̃m calor ſurſum tendit, ſuperq; manet, ꝑpterea humorẽ ſecum trahere poteſt. An q̃m ſudorem ſpiritus moueat, qui ſedem habet ſuperiorẽ. An quia ſudor nõ niſi humor eſt incoctus: quo cer-
te humore pars humet ſuperior: M
habitus etenim corporis ſupra potius innoteſcit.

Quam ob cauſam, cùm man⁹ 5
exercitam⁹, ſudor maxime oriatur: modo cæteræ corporis partes poſitum ſuum ſeruent? An q̃m robur huic præcipue loco inditus eſt, hoc enim ſpiritum continemus, qui parti robuſtiſſimæ proximus eſt, dum vero laboramus, vires augemus: his auctis, magis ſpiritum continemus

A mus. Tum etiam cum hac perfricamur parte, magis, q̃ cum alia, laboramus. ſpiritu nanque retento ſimul & perfricamus, & perfricamur, dũ ita exercemur.

6 Cur ſudor capitis aut nullum reddat malum odorem, aut minus, q̃ reliqui corporis? An q̃a locus capitis opportunus ſpirationibus eſt, & quidẽ laxum ſe ipſe demonſtrat, argumento ex oriendi capilli. Loca autem, & q̃ in locis tenent, grauiter olent,
B ſi ſpirandi careant libertate.

7 Quã ob cauſam, qui ſe lucta exercent, ſi interpoſita aliquantiſper quiete luctentur, magis ſudabunt, q̃ ſi continue? An quoniã humor data requie ſeſe colligit, quem deinde luctandi exercitatio educit. Continua vero illa, modo Solis, corpora aſſicare poteſt.

8 Cur magis ſudamus, cũm nõ lõgo interpoſito tempore ſudor euocatur? An quia non humor tantum cauſa eſt vt ſudem⁹, ſed foraminũ quoq; abditorũ aper-
C tio, & corporis raritas atq; ſolutio. His igitur, qui diu ſudandi intermiſerint vſum, foraminum iter clauditur: at ĳs, qui crebro vtuntur, patefactum ſemper habetur.

9 Quare cũm Sol nuda magis, quàm induta calefaciat corpora, induta magis ſudare ſoleant? Vtrum quia Sol corporis, deurẽdo, foramina cõprimat. An quia vapores exiccet, quę minus poſſunt accidere indutis.

Cur facies maximè ſudet? An D
10 quia quæ laxa, humida, ſolutaq; maxime ſunt, hæc ſudori ſe peruia exhibent. Caput autem fons eſſe humoris videtur. & quidẽ pilorum laſciuia ſedem hanc ꝓpter humoris copiam poſsidet: locuſq; idem rarus, gracilẽtuſq; eſt: igitur ſm naturam tranſitus agitur ſudoris.

11 Cur igne neq; vniuerſo, neq; per diminutionẽ oblato, ſed per incrementa continua magis ſudamus? qui eñ in * caldarĳs ita ſe calefaciunt, magis ſudant, q̃ ſi protinus tantundẽ ignis admiſerit. An eo ꝙ ſe modice habeat, agat vnũquodq;: ergo ſi tm̃ agit plus ſi fuerit, non aget. An poti⁹ è diuerſo, qm̃ ſcilicet eo rẽ quodque efficiat, ꝙ ſe modice habeat. hac igitur de cauſa nihilo plus ſudamus, vbi plus additum ſit: Sed quoniam modi ſinguli ſingulis reſpondent, quodq; iã egerit, non amplius agit, hinc fit, vt modo aucto magis ſudemus. neque enim quod præcedit ad ſingula, & pręparat, vt res ſubdita apta ſit, idẽ põt ẽt opus efficere, ſed aliud hoc fungat officio neceſſe eſt. Parũ itaq; poti⁹ q̃ multũ caloris præceſsit, ꝑparauitq; corpus ad ſudãdũ: ſed ad efficiẽdũ alio certe, amplioriq; modo op⁹ eſt. hoc. n. effici ab eo nõ poteſt, q̃d prius agebat, ſed aliud poſt deſyderetur, quod modum obtineat conuenientem.

* ſudatoriis.

E

F

12 Cur detergenti magis profluit ſudor, q̃ reſidere ſinenti? Vtrum

G quoniam refrigerari extrinſecus contingat. An ꝙ ſudor exterior, velut operculum foraminibus adhæreat corporis, ita ne inferior ſe promere poſsit.

13 Qua de cauſa ruta, & nonnulla pigmēta ſudores fœtidos moueant? An quia quorum odor grauitatem præ ſe fert, hæc humoribus ſordidis admiſta fœdū mouere odorem poſſunt.

14 Cur tergo magis, ꝙ̄ priore parte ſudamus? An ꝙ in parte priore locus ſanè intus habetur, in quem humor deducitur, quod
H in poſteriore non eſt, ſed foras ibi excernat̃ neceſſe eſt. Hoc idē etiā facit, vt ventre minus ꝙ̄ pectore ſudemus. Addo ꝙ ſudorē terga magis ſeruare poſſunt, & poſterior pars magis, ꝙ̄ prior: qm̄ prior magis, quā poſterior refrigerat̃. qđ ēt cauſę eſt, vt alæ citiſsime, atq; maxime valeāt releant reſudare, videlicet quia minime refrigerantur. Ad hæc poſterior carnulentior pars eſt, quā
I prior, & ꝓinde humidior. Cauſam vero, cur humidior ſit, medulla habet, quæ per ſpinam tēdens, multum humiditatis afferre poſsit.

15 Cur ea parte, qua iacemus, ſudare non poſſumus? An quoniā pars, qua tangimus, cùm plus quā modicum ſit incaleſcēs, prohibet, ne permeet ſudor: reſiccat enim, atq; abſumit. Item cōprimi eam partem ſic euenit: hæc vero ſanguinem compreſſa diffundit, quo diffuſo ſatis refrigerat. Argumento ſanè torpor eſt: K
quippe qui non niſi frigoris iniuria fiat, atq; effici vel afflictu, vel ictu ſoleat.

Quare qui dormiunt magis 16
ſudant? An circūobſiſtendi ratione euenit. calor eīm parte interna collectus poteſt expellere humorem.

Cur facie maxime ſudemus, 17
cùm in ea minimum carnis ſit? An ꝙ expeditius illa ſudare poſſunt, quæ humida, laxaq; ſunt. Caput aūt tale eſt: cōtinet enim ſuam plurimam humiditatem: L
qđ vtiq; venarum ratione pateſcit, q̄ hinc pertendunt. Diſtillationes quoq; ex capite oriuntur, & cerebrum humidum eſt, & foramina permulta in capite habentur: quæ tam multa eſſe, ac foras vſq; pertendere, capillorū indicio conſtat. igit̃ ſudor non à partibus imis, ſed de capite oritur. Vnde etiā fit, vt primùm, & maxime fronte ſudemus: prima enim frons ſubdita eſt.* M

*cod. Gr. ad humi dū aūt deorſum fluit, non autē ſurſum.

Qua de cauſa qui ſudant, ſi vel 18
aqua, vel flatu refrigeſcant, nauſeant? Vtrum qm̄ humor, qui ex fluxu continuo minime quieſcere poſsit, hic refrigeſcens, in parte priore vniuerſus conſtiterit. An ꝙ ſpiritus, qui foras verſus proueniens, in ſudorem ob frigoris occurſum conuertit̃, hic intus ante frigeſcens, quā exeat, tranſeat in humorem, atq; in eā partē incūbēs nauſeam moueat.

Cur in capite, pedibuſq; in- 19
caleſcentibus ſudores maxime excitantur

A excitantur? An qm̃ humorē ad se membra incalescentia trahūt: humor autem partem, qua absumatur, nullā habet, cùm ea loca ossibus scateāt: itaq; vt excidat foras, necesse est.

20 Quare qui laborant, vbi à labore destiterint, sudare īcipiūt? nam si labor causa est, cùm laborant, sudare debent. Vtrū q̧ inter laborandum venę spiritu inflatę cōprimi foramina cogant, data vero quiete laxæ cōsideāt. itaq; per ampliora iam facta foramina, expeditius humor per- B uadat. An qm̃, cùm laboratur, spiritum ex cohærente humore motus secernit, & calore qui à motu excitatur, humor in spiritum per summa corporis extenuatur. cùm vero à labore cessatum est, simul & calor desinit, & ex spiritu spissescēte humor, qui sudor appellatur, consistit.

21 Vtrum per æstatē potius, an per hyemem sudor mouendus sit? An tunc opportune sudatur, cùm humidiora corpora sunt, C neglectaq; difficiliora reddunt: igitur per hyemem potius conuenit. An magna per id tempus mutatio sit, nec excrementa concoqui possint, cùm cœlū contra naturam frigeat. igitur per æstatem potius mouendum, quippe cùm humores per æstatē potius omnes putrescere soleant. quapropter exhauriendum tunc est vt etiā veteres omnes authores hac eadem de causa censent.

22 Quare cùm corpus assidue fluat, effluxusq; ipse de excreme- D tis proueniat, corpus leuari non possit, nisi sudauerit? An quia min9 excernitur quàm satis sit. Cum enim ex humore mutatur ī aerem, plus de minori existat, necesse est. humor enim quicunque copiosius, cùm se discernit, redūdat, diutiusq; ob eam rem profecto excernitur. Lenta item glutinosaq; excrementa, vt cum humore propter mistionem excerni possunt, ita cum spiritu nequeunt: quæ quidem res maxime officere potest. Hinc etiam E vomitus magis, quàm sudores, corpora leuant: quoniam ea ipsa excrementa educunt, vt qui crassiores corpulentioresq; sint, vtq; cum carni quidem procul is locus sit, qui lentam illam glutinosamq; materiam continet: itaq; nō sine magno negocio dimouendi datur facultas. Ventri autem è vicino est: aut enim in eo cōsistit, aut prope. quo fit, vt difficile queant aliter educi.

23 Cur minus inter laborandū sudamus, quàm cum relaxati labore quiescimus? F An quoniam cum facimus, laboramus: cū fecimus, laborauimus. igitur plus tunc ratione excernitur. Alterū enim fieri est, alterum esse. An quia cum laboramus, carnis foramina retento spiritu obserantur: cum autē relaxauimus, aperiuntur. quo fit etiam, vt spiritu retēto minus sudare possimus.

24 Quam ob rem non in currendo, agitādoq; corpus, sed postea

G quàm cessatum est, plus sudoris euadat? An riuus quẽadmodũ manu, vel aliquo fluens vndiq; aqua obstrusa se colligit, relaxataq; demum copiosior profluit q̃ ante: sic etiam inhiberi eadẽ à spiritu potest: vt in vase, cui nomen clepsydra, atq; etiam in vesica, coercetur enim, detineẽque intus humor à spiritu. Pari igit ratione cùm corpora motu vehementiori citantur, spiritus intus circumuenitur, coerceturq;:
H itaq; venæ ẽt distendunt, ac intumescunt, cum humor se educere nequeat. Quòd cum vniuersus coerceat, spiritu post relaxato, vniuersus erũpat necesse est.

25 Cur si quis cùm biberit, cibũ sumat, min⁹ sudet? An qm̃ cibus ingestus humorem attrahit quasi spongia. est enim non parum rei impetũ retorsisse. quod vel fluentotum constat argumẽto: ita. n. cibo quoq; ingesto, meat⁹ apprehendisse plurimum valet.

26 Cur *trepidãtes pedibus sudamus, non facie? Rationabili⁹
I enim tunc pedibus quoq; sudetur, cum corpore toto sudamus: locus hic enim frigidissim⁹ est: quam ob rem pedes minime solent sudare. Et quidem medici in aduersis valetudinibus pedes potissimum operiendos præcipiunt, qm̃ frigus hi q̃ facillime sentiunt: itaq; rigoris initium reliquo ẽt corpori expedite cõmittunt. An q trepidatio non caloris de summis locis ad ima transitio ẽ, vt accidit in metu, ex quo alui ẽt metuentiũ sæpe fundunt, K
sed eius incrementũ potius caloris accedit, vt in ira: quippe cum ira feruor cordi suffusi sanguinis sit, & trepidans ipse non metu, refrigerationeq; sit ita affectus, sed membri ipsius affectione.

*ἀγωνιῶντες, cum angore certantes.

27 Cur ĩdẽ facie non sudant, sed erubescunt? An qm̃ amplius incalescunt, itaq; faciẽ calor assiccat, errãs per summa. Pedum tñ humorẽ propterea liquefacit, q vt minor ẽ, q̃ vt exiccet, sic maior insito p̃cõditoq; calore naturali est, vt sudorem ciere possit. L

28 Cur dormientes, q̃ vigilantes sudare magis solemus? An q sudoris origo intrinsecus est, interna aũt calidiora habemus: ergo calor intimus humorem diffundens intimũ, educit. An humoris aliquid semper à corpore effluit: sed latet, quia nihil solidũ est, cui humor occurrens se colligat. Argumentum cur ita sit, q partes cauiores assidue sudant.

29 Cur in caldariis tñ magis sudamus, cùm tempus frigidũ sit. M
An qm̃ calor ꝓpter frigoris obsistentiã foras euadere non põt. arcetur. n. verum intus se peruoluens ac insidens, humorem soluit interiorem, sudoremq; ex eo producit.

30 Cur sudor vtilior est, q corpe nudo currenti prodierit, ẽt si minor sit, q̃ qui sub veste se prõpserit? An q laborasse, q̃ non laborasse melius esse perpetuũ est: & sudor vero, quẽ labor p̃stiterit, eo melior est, q sine labore prouenisset

A ueniſſet: & qui maiori cũ labore melior, ꝙ̃ qui cũ minori. Maiori aũt cũ labore is eſt, q̃ nudo corpore currenti prodierit. Nam niſi admodũ curſum intenderit, ſudare nõ poterit, qui nudus eſt. veſtitus contrà, celeriter ſudat, ẽt ſi parum ſe cõcitarit, propter veſtis teporem. Et vero coloratiores redduntur, qui nudi curſum æſtiuo tempore agitant, ꝙ̃ qui cum veſte. quia vt omnes q loca libera aſpirationaq; incolũt,
B melius colorantur, ꝙ̃ qui impedita & ſilentia tenent: ſic ẽt ſeipſo quiſq; coloratior eſt, cum veluti ſpiritui afflanti placide patet, ꝙ̃ cũm perſtrictus, obductuſque à calore nimio angitur: qđ certe ĩjs accidit magis, qui veſtiti percurrunt. Hinc ẽt fit, vt qui nimis dormiũt, minus colore hilarent, ꝙ̃ q ſe modice ſomno recreãt. nã dormiẽs q́q; ipſe aſtringit, & propemodũ ſtrangulatur.

31 Cur pedes in trepidatione ſudant, & non facies, cũ in muneribus vitæ omnibus, vt facie maxime,
C ſic pedibus minime ſudemus? An quia trepidatio metus quidam ſuper re inchoanda eſt, metus aũt refrigeratio partis ſuperioris eſt. Quã ob rẽ facie quoque pallent, qui trepidant: pedibus itẽ ſolicitãtur, & palpitant: ſic enim trepidantes homines faciũt, ſeſeq; quodammodo exercent. quapropter ea rõne, parte ſudare ſolent, qua laborant. Manus ẽt aſſolẽt perfricare, & ſe mõ inflectunt, mõ extẽdunt, ẽt ſæpe exiliũt: neq; ẽt vnquã quieſcunt. D
ſunt.n. exciti, propẽſiq; ad negociũ, qm̃ calor eorũ ſe collegerit in pectoris loco, q corpulentior eſt. quã ob rẽ vndiq; cũ eo ipſo calore, tũ ſanguine turgeſcẽte efficit, vt motu vario, crebroq; agitentur. Sed pedibus maxime inſudant, qm̃ pedes perpetuò tenentur labore, cũm cæteræ corporis partes quietem aliquã conſequi per ſitus mutationem, motioniſq; posſint.

32 Cur in caldarĳs igne neq; vniuerſo, neq; decreſcente aſſiduo, E
ſed per incrementa continua oblato, magis ſudatur? plus eñi ita educitur ſudoris, ꝙ̃ ſi principio ſtatim ignis tantundẽ affuerit. An ꝙ principio multũ ignis adhibitum, carnẽ, cutemq; ſummã ſicciorem occupans vrit, atq; in modũ teſtæ indurat: q̃ cũm talis reddita ſit, ſudorẽ arcet, obtruditq;. Parum aũt contra carnem relaxans rareſacit, ſenſimq; inteſtinũ humorem excitat, vt ſecerni, F
educiq; posſit. Carne aũt rara plus ignis adhibitũ, & corporis ima facile ſubiens, humores iam inde premollitos in vaporẽ conuertit, parteſq; eorum pretenues ſecernens educit cum ſpiritu.

33 Vtrum per eſtatem potius, an per hyemẽ ſudor mouendus ſit? An hyeme calor intus ſe contrahens, cõcoquit, extenuatq; in ſpiritũ humores interiores: ꝙ cum omnes, aut certe maxima pars conſumantur, nullam ſui excretionẽ admonent faciendã. At in

G æstate, cùm per rarã, solutamq; carnem calor euadat, humores
minus concoqui possunt intesti-
ni: qua de causa exhauriendum
oīno est. qm̄ si permanserint, tē-
poris eius qualitate putrescent,
morbosq; contrahent: putrescit
enim quodq; externo calore: nã
vt suo quodq; calore concoqui-
tur, sic externo putrescit. Igitur
per æstatem externus præualet
calor: ex quo fit, vt quiuis in ęsta
te putredinem sentiat. Per hye-
mem vero, quia calor suus ille,
H ac domesticus dominatur, hinc
tempus hoc minime creare pu-
tredinem potest.

Quam ob causam cùm sudor
34 calore, vel interno, vel externo
fieri soleat, euenit vt horror non
nullis sudorib⁹ possit excitari?
An qm̄ sudor, qui ex calore ꝑdit
interno, se s. de loco amplo ĩ bre
uem (corporis dico ambitum)
contrahente, primũ caloris mea
tus & circuitus patefacit: dein-
de horror, carne iam madefacta
ex toto, caloreq; exeunte, citatur.
I Calor autẽ, qui extrinsecus mo-
uet, primũ summa corporis ape-
rit, rarefacitq;: tum calor naturæ
internus profluens excitare hor-
rorem potest.

Cur calidi sudores frigidis me
35 liores habentur? An q̄ omnis su-
dor excrementi cuiusdam secre-
tio est. parum autem excrementi
amplius incalescere cõsentaneũ
est: plus aũt non ęque, sed min⁹.
Itaq; sudor frigidus excrementi
multi indicium esse pōt, quocir-
ca morbos q̃q; is facit lõgiores. K

Cur minus ad ignem multum 36
sudamus, cum tñ præ calore su-
dor oīs moueri soleat? An qm̄
humor, aut corpore vehemēter
calente in spiritum dissoluit hu-
midum, aut cũ prouenerit, adeo
cito calore nimio exiccatur, vt
sẽsus sudoris multi eripi possit.

Cur ad Solẽ acrius calefacien- 37
tẽ corpora, quæ nullo indumen-
to teguntur, nihil pene sudant:
quæ autẽ satis veste intecta sũt,
copiosissime sudant? Eandẽ de
hoc etiã, quam de superiori, cau- L
sam reddendam censemus.

Quam ob causam cum motus 38
acuti magis, hebetes minus cale
facere posse videantur, ingressus
tñ per accliuia, qui hebetiores
sunt, magis mouent sudorẽ, pro-
sistũtq; spiritum, quasi amplius
calefaciant, q̃ decliues? An q̄
graui cuiq;, vt ferri deorsum s̃m
naturam est, sic ferri sursum con
tra naturam est. Itaq; caloris na-
tura, quę nostra prouehit corpo-
ra, vt nihil ꝑ decliue laborat, sic M
per accliue pressa onere nititur,
acriusq; ob eiusmodi motum in
calescit, & sudorẽ mouet, & spi-
ritum prosistit. Quin etiam cor-
poris varius inflexus nonnihil
afferre causæ potest, vt directa
spirandi reciprocatio auferatur.

Qua de causa cũ sudor moue- 39
ri soleat, quo magis quis se ope-
ruerit, nõ ĩ sudãt, qui vestẽ plu-
rimã admiserũt? Eadẽ ẽt de hoc
ratio, quæ prius reddenda est.

Quam ob causam cum corpo 40

ra

A ra ſicciora magis per æſtatē, ꝙ̄ hyberno tēpore ſint, ſudori magis in æſtate pateamus? An ꝙ p æſtatem propter corporū laxitatē non multus naturæ calor cōtinetur, humoreſq; proinde reſoluere in ſpiritū poteſt. per hyemem aūt parte exteriori denſata, corporū calor frequens naturæ coercitus, humorem minime in ſpiritum reſolui patitur. Adhæc, æſtate humoris multū hau-
B rimus, hyeme āt è cōtrario agit̄.

41 Cur ſudores, qui corpori bene valenti ſponte prouenerint, ĳs deteriores habentur, quos labores citarint? An ꝙ labores excreſcentem humorem exhaurientes, carnem efficiūt ſicciorem, vt cauernæ foraminum ſanitati ſint opportunæ, & per caloris tranſmiſsionē fieri nulla poſsit obſeptio, ſiue oppilatio. Sudores autē ſpontini appellati, qui ex neceſſitate oriuntur, cum ſ. foraminibus naturę ab immodico humore confuſis, calor nō omnino occupatē ac vincitur, ſed repugnare
C adhuc, extrudereque humorem poteſt: hi recte pro ſignis morbi habentur futuri. Nam etiā calor ipſe à largiori humore, ꝙ̄ q modicus ſm naturam ſit hebetatur: & caro plene madeſcens, peſſimum ad ſecundam valetudinem concipit habitum.

42 Cur tempore hyberno minus oriuntur ſudores, nec nos per id tempus ſudandū æque cēſemus, quamuis corpora humidiora tū conſtent? An minus ſudamus, qm̄ humores per hyemem con- D
creti, coactiq; ſunt vehementer: quare minus diſſolui tū queunt. Sudādum aūt minime per hyemem cenſemus, quia corporis eiuſmodi diſpoſitio ſalubris eſt. Qui autem mouet ſudorem, labefactat, confunditque habitum corporis, atq; etiā laxiorē ꝙ̄ conueniat eundem habitū reddens, ſimul & intimū calorem educit diminuitq;, vt non æque gelido cœlo poſsit reſiſtere: & humor externus expeditius ſe corporib⁹ inſerit, cū laxiora iam foramina pp ſudationem habeantur. E

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TERTIA.

Eorum, quæ ad vini potum, & vinolentiā pertinent: cuius quæſtiones XXXIIII.

QVam ob cauſam vinum cum calidum 1
ſit, vinolenti non calent, ſed frigent, & dolore laterum, cæteriſq; huiuſmodi vitiĳs excipiū- F
tur? An ꝙ multum humoris cū refrigeratum eſt, multum frigoris concipit, ita vt calorem ſuperet naturalem. Fit enim ſimile intrinſecus carni: vt ſi veſtis nimio madefacta humore, rigorē proinde acris frigoris admittat.

Qua de cauſa, non qui vehementer, ſed qui leuiter ſe ebria- 2
uerunt, delirant? An ꝙ neq; itam

G parum biberunt, vt similes sobrijs sint: neque adeo multũ, vt soluantur & langueant, quomodo efficiũtur, qui multũ hauserint. Adde, quod sobrij ratione iudicant penitus, temulenti ne tentant quidē aliqd iudicare, leuiter ebriati iudicant, quoniam quidem vino non penitus detinentur: sed praue id faciunt, quia sobrij nō sunt: quo fit, vt mox & contēnant alios, & cōtēni ab alijs seipsos existimēt.

3 Cur magis crapulam sentiũt, qui dilutiusculum bibũt, quàm H qui merum ex toto? Vtrum suæ tenuitatis causa vinum temperatum expeditius loca plura, angustioraque subeat, intemperatum autem minus facere id possit: itaque difficilius educi potest quod dilutũ est. An quod merum minus bibitur, vtpote quod multum bibi non possit, magisque vomitu rejicitur. Ad hęc merũ, vt cętera cōcoquit, quia calidius est, ita etiã seipsum consumit: diluto autem illo è contrario agitur.

4 Cur semen genitale ebriosorũ I magna ex parte infœcundũ? An quod habitus corporis eorũ pręhumidus est: semen aũt non quod humidum, sed quod cõstat, crassumque est, hoc vim obtinet procreandi.

5 Cur ebriosi tremunt, & eo magis, quo liberalius merum hauserint? Absurdum enim id esse videri potest, quandoquidem vinum calefaciendi vim habeat & tremor ex frigore præcipue soleat prouenire, itaque qui rigent, maxime tremunt. Sed ta- K men multi cum mero tantum cibi gratia vterentur, tremores vehementes adeo exceperunt, vt homines prementes rejcerent, & aqua perfusi calida, nihil sentirent. An quòd tremor tum oritur, cùm corpus admodum friget: scilicet aut calore intus circumsistente ob externi frigoris violentiam, vt hyberno tempore fit: aut naturali calore extincto, quod fieri solet vel qualitate cōtraria, vel ætate, vt senectute, vel externi caloris excessu: qd L ijs sane accidit, qui vi Solis, aut ignis deuruntur. Igitur ijs etiam idem obuenit, qui mero abutuntur. vinum enim califica sua facultate amplificata, plus quàm vires corporis patiantur, calorē proprium corporis se permiscēs extinguit: quo extincto, refrigeratoque corpore, accidit vt tremores oriantur. Quin etiam præter omnes refrigerãdi modos, quos præposuimus, ille quoque nótat, vt deleta materia, qua quisque calor sustentatur & alitur, calor M etiam ipse deleatur: quod lucerna inter res inanitas demõstrat, quippe quæ dempto oleo, lumē amittere cogatur. Senectus vero in animatorum genere illud idē efficit, & morbus longus diutino consumptu corpus in tabem redigens. alimento nanque deleto, vel extenuato caloris, euenit, vt calor etiam ipse deficiat: calor enim humore alitur, non tamen quolibet humore, sed leni,

&

A & copioso. Quam ob rem tum ijs, qui à prædictis tenentur vitijs, tum ętate profectis, exolescete, alterascenteq; tali humoris genere, (fit enim ꝑ leni & pingui, acre & siccum,) euenit vt calor ipse deficiat. Patēt hæc argumento auxiliorum, quę ijs impendimus, qui ob marcorem è vita abeūt. fit. n. vt eorum virtus vitietur: cùm aliquid nutriētis humoris instillatum est, vtpote cū eiusmodi humoris defectu resolutio illa eueniat. Mero igit̄ ho-
B minibus deditis, causæ id esse videtur. Vinum etenim calidum, corporis caliditati naturali coniunctum, efficacius porrò, quæ calor proprius sibi subdita pro alimento obtinet, consumit. Vnde fit, vt alios ex his aqua intercus p̄mat, alios fluctio, alios alia deiectio, & pleráq; alia vitia eiusdem alui exerceant. nam & reliqui humores acerbi, ineptiq; remanent: & qui liquidi extrinsecus aduenerunt, crassari ob imbecillitatem caloris proprij ne-
C queunt. Calor autem ipse imbecillis propterea manet, qm̄ materia, qua cōtineri adhuc potest imbecilla est: quo modo ignis, quem arundo reddiderit: hic. n. propter materię imbecillitatem infirmior est quàm qui à ligno præstatur.

6 Cur vinolenti cū vinum calidū sit, rigere tñ solent, citissimeque laterū dolore, cæterisq; huiusmodi vitijs excipiunt? An q multū humidū, cū refrigeratū est, in multū frigidū se cōuertit,
D ita vt calorē superet naturalem: q̄ aūt sunt humidiora, eadē oīa naturæ calidiora occurrunt. argumentum, q rebus externis calescimus, non humescimus. Verum si minus calida, q̄ humida sint, accedet profectò, vt suā caliditatem potius, quàm humiditatem amittant. Humore igitur frigido remanente, non sine causa vinolenti amplius rigent, & vitia rigoris propria patiuntur.

7 Cur pueri, cum natura sint calida, vinosi non sint, cū Scythas,
E & viros robustos, qui certe omnes habitu sunt calidiori, cōstat esse vinosos? An q viri non calidi solum, sed ēt sicci sunt: virilis etenim habitus talis est: pueri calidi sunt, & humidi. Vinositas aūt humoris cuiusdā libido est: itaque humiditas facit, vt pueri minus sitiant. Cupiditas quippe non nisi indigentia, siue desyderium quoddam est.

8 Cur temulēti aquas salsas vitiosasq; magis sentim⁹, sobrij minus? An q suū quodq; à suo ni-
F hil afficit̄, simileq; indomitum à suo simplici persistit: contraria vero à contrarijs potius sentiuntur. Vinolentus itaq;, q dulces intra se continet humores (nam vini naturā talem esse videmus) hinc vitiosi saporis sentiens magis: ē sobrius āt, q acres salsosq; hēt, saporē eundē percipere non pōt. Admisso itaq; cibo, excrementitij redūdāt illi, & fluitāt, vt & ipsi à suis sil'ib⁹ affici nequeāt

G & hominem sensus huiuscemodi reddant expertem.

9 Cur grauiter à vino detentis omnia circũferri videant, iamq; inter initia ebrietatis res semotas cernere nequeunt? itaq; indiciũ hinc vinolentię nonnulli deducunt. An quia conspectus frequẽter à calore vini cõpellitur, atq; cõmouet. Nihil vero interest, conspectus moueatur, an res conspectui obuia. fit.n. ratione vtralibet, vt id, qđ mõ dixi, videatur. Et cũ propinquis ẽt in rebus
H conspectũ vinolentorũ falli eueniat, multo magis idem in remotis accidat consentaneũ est. quam ob rem illas videre penitus nequeunt, propinquas autẽ aspicere quidẽ pñt, sed non quo sunt posita loco. Circũferri autẽ tm̃, nõ etiam prope proculq; vicissim agitari vñr: qm̃ ꝓcul ob circularem mouendi rõnem conspectus nequeat progredi: haud em̃ facile est contraria simul agitari. Appetitio autẽ, quæ ꝓfluit ad elongatiora, vehemẽtior est: circularis vero, figura, quam nomen ipsum declarat, continetur. Prope igitur, ac procul vicissim cõspectus deferri ea de causa nõ potest: & si ita feratur, rẽ tñ eãdem contingere non queat: qppe qui vice alterutra temporis eodem in loco rem, quam intuetur, relinquat, cumq; reliquerit, intueri non possit: circulo autẽ suæ figuræ causa videtur. Est.n. conus, cui⁹ basis circulus est, in quo se agitans ipse conspectus, rem quidem percipit eandem, K
quia nũquam sibi rem subiectã deserit. Fallitur tñ in loco, quia non eodem intuitu rem contingit. nihil enim interest, vtrũ res ad aspectum, an ad rẽ aspectus moueatur.

Cur vinolentis res vna, plures interdum esse videatur? An 10
quia (vt dictũ est) iam aspectus, cũ cõmoueatur, euenit, vt nullo tempore idẽ visus in eodẽ quiescat. Quod autem eodem tempore varie cernitur, id serius occurrisse videri potest. Quod.n.cernitur, non nisi cõspectus tactione L
sentitur. fieri aũt non potest, vt idem pluribus simul attingatur. Quòd cum nullum sensum admittat id tempus, quod interpositũ tempori distinguat, quo rem conspectus attingit, & quo repetit, efficitur hinc, vt tempus vnũ esse videat, quo attingitur, quoq; repetitur. Itaq; cũ plures aspectus rẽ eandẽ attingant eodẽ tpe, plura esse vr̃, quod vnũ conspectui subiacet: qm̃ fieri nõ potest, vt res eadem modo eo- M
dem attingatur.

Cur vinolenti concũbere ne- 11
queant? An qm̃ pars quædam magis caleat, q̃ reliquũ corpus oportet: quod in his fieri nõ potest, ob nimium totius corporis feruorem: extinguitur enim calor motionis internæ obtẽtu caloris occupãtis, qm̃ multũ in his inest, quod humidum, crudumque officiat. Ad hæc, semen à cibo proficisci necesse est: cibus autem

A autem omnis concoquitur, quo satiati ad venerem planè incitamur. Vnde hac de re plerique prandere large, cœnare parce præcipiunt, vt cruda insint, quàm cõcocta, pauciora.

12 Cur si quis vinũ dulce, ac merum, aut cyceonem inter potandum hauserit, sobrius persistere possit? Et cur minus ebriantur, qui calice amplo, fœcũdoque hauriunt? An omniũ eadem illa ratio est, quod supficialis calor ita supprimitur. Vinolentia enim tum B oritur, cùm calor sedem capitis totam occupauit.

13 Quam ob causam cùm vinũ dulce aptũ sit fluitare, si quis temulent⁹ dulce supadmisit, haustum vinũ concoquit, minusque infestat? An quia vinũ dulce lene, ac lentum est, itaque foramina obfarcit, atque intersepit: austerũ contrà, exasperans, rigidum est. Facilem itẽ ascensum calori hoc prȩstat, dulce aũt obstrusu foraminum calorẽ arcet ac inhibet. C Vinolentiam vero parte concale factà superna oriri dictũ iã est. Addo etiam, quod vinum dulce inodorum, austerum autem odorum est: odor autem omnis caput tentat, & ingrauat.

14 Cur à vino diluto, meracius tñ, caput postridie magis dolemus, quàm ex mero? An merũ, quia crassius est, foramina capitis angusta subire ipsum non põt, sed vim suã, atque odorẽ, & calorem tm̃ transmittit. Dilutum autem illud; qm̃ per aquæ admistionẽ tenuius factũ est, facile ipsum subit, ac penetrat: cùm tñ partem corpulẽtiæ, facultatisque meri nõ mediocrẽ adhuc retineat, concoctu difficilius est: nã & humida omniũ difficillima cõcoqui, & corpa longe peruicaciora, quàm facultates eorũ psistere nouimus. D

15 Cur inexercitati magis, quàm exercitati ad vinolentiã vsque potare, & vino facilius solui possint? An qm̃ qui excrementa, humoresque in se continent, vrinam copiose profundunt: quod facit, vt plus bibi & leuari facilius possit, qm̃ non multũ vinosi humoris in vẽtre remaneat. At qui inexercitati, humidi sunt, excremẽtisque redundant. exercitati contra, sicci siticulosique, vt vini humor sese totũ insinuare corporibus possit. Statim igit hic vini impetus vrinã retractat, & post humor hic in corpore insidens grauitatẽ creare nimirũ potest. E

16 Cur vinũ alios retardos, alios superbos reddit, atque insanibundos? contrario enim affectu id agitur, quandoquidẽ alteri magis, alteri minus moueãtur? An (vt Chȩremon ait) vinum sesẽ pro moribus vtentiũ applicat. Contraria igitur reddit, nõ quæ eadẽ, sed quæ sunt dissimilia: vt ignis alia exiccat, alia humefacit, sed non eadem: & quidẽ glaciẽ liquefacit, salem indurat. Nã & vinũ, vt qd suapte natura humidũ sit, homines tardiores incendit, redditque mobiliores: cõtrà mobiliores dissoluit, atque retardat; F

tardat;

G tardat. Vnde plerosq; melancho-
licos penit' resolui, labiq́; in cra- *natura.
pulis nouimus. Vt enim balneũ
corpa perstricta duraq́; relaxat,
agilioraq́; facit: humida vero, &
mobilia dissoluit, atq; infirmat:
sic vinũ quasi interna hominis
diluens, ita afficere potest.

17 Quid ẽ cur brassica sedet cra-
pulam? An q̧ succũ dulcẽ, discu-
tientemq́; obtinet: vnde Medici
eam aluo infundunt. frigida aũt
ipsa est. Argumentũ, q̧ ad alui
H vehementes deiectiones Medici
ea vtuntur, excocta in plenũ, &
suo *callo purgata, refrigerataq́;. *a l. caule.
Fit igitur detẽtis à crapula, vt
eius succus humores in aluum
detrahat, qui vinosi, crudiq́; te-
nentur, & ipsa supra in ventricu
lo remanens corpus refrigeret:
quo fit, vt tenues hũores ad vesi
cam labãtur. quòd cùm humor
vtrinq; educatur, corpusq́; refri-
geretur, recte liberari à crapula
possint. Vinũ enim humidum,
atq; calidũ est. Euenit ad hæc, vt
I cũ humores deorsum se trahunt,
atq; excernunt, flatũ etiã secum
deducant: qui si per vinũ liceat,
in caput se efferens grauitatem
creat, & crapulam: sin aũt deor-
sum se vertit, corpusq́; ob cãm
prædictam refrigeratum est, do-
lor crapulæ omnis tollitur. E t
enim crapula feruor quidam, &
desinens inflammatio, quę p l rs
conflictat, q̃ temu entia: q. ò l
mentẽ illa quatit & alienat, cra
pula autem mente sibi constan-
te, dolorẽ admouet. Vt etiã qui
febre vrgente ludunt potius, q̃ K
dolẽt: ijdem vbi leuati malo fue-
re, atq; ad se redire, indolere oc
cipiunt. Hoc enim idem in cra-
pula quoq;, & in temulentia eue
nire solitum est.

Cur vinũ dilutius tempera- 18
tum vomitũ magis, q̃ merum,
q̃ aqua prouocat? An q̧ ea ma-
xime vomitum mouent, quę in-
natare solita, quęq́; insuauia, fa-
stidiosaq́; sunt. Vinum aũt repri-
mẽdi vim obtinet: aqua tenuis,
nec insuauis est. Quòd igitur te- L
nuis est, cito pro sui tenuitate de
scendit: quòd non insuauis, sto-
machũ non perturbat. Vinũ aũt
nimis dilutũ, nec ita tenue est,
vt perfluere possit celeriter: & fa
stidiosum est, q̧ parum obtinet
vini: sensum enim conturbat, qa
plures motus in eo excitat, scili-
cet quem vinum, quemq́; aqua
efficere potest: ambo enim senti-
ri queunt. Quod autẽ fuerit mo-
dice temperatum, id sensum pe-
nitus aquæ tollit, viniq́; mollis, M
deliniencisq́; sensum accommo-
dat, ex quo suauiter bibi potest.
Sed cùm vinum immodice dilu
tum ita insuaue est, tum innata-
re, redundareq́; solet. quod autẽ
tale est, vomitum id facile ciet.

Cur vinolenti aquas salsas & 19
vitiosas melius, q̃ sobrij sentire
possumus? An qm̃ dura, & tri-
stia certius ab ijs sentiuntur, qui
minime cupiunt. latent hęc em̃
cupientes, & sępe fallunt. At ve-
o qui lęte se habet, is n ō c ipien
i similis est: qui autẽ in tristitia

A est, cupientis hic gerit affectum. Sobrius autem ita se habet: vinolentus contra satiatus repletusq́; est.

20 Cur penitus vinolētis res omnes circūferri videntur, & cùm iam amplius vinum attingit, nequeunt quæ procul posita sunt, enumerare? quocirca nonnulli hinc vinolentiæ indiciū trahūt. An quia conspectus frequenter à vini calore commouetur. Quēadmodū igitur, si sub oculo presseris rem obiectam, geminari videbis: sic etiā vinolentis accidere B illud potest. Nihil enim interest, vtrū suppresseris, an aspectū commoueris, nec vtrum extrinsecus, an intrinsecus: idem enim obuenire, vel accidere vtraq; ratione cōspectui potest. Itaq; res obiecta minime constare videbitur, atq; etiā magis quæ procul abest: nā eò obtinebitur minus, quo se longius aspectus deducat. Propinquitas etiam illa mouendi amplius ad extremum C absoluere interuallū potest. Item si æquabili cum vehemētia sursum deorsumq́; aspectus se agitet, res minus assequatur remotas necesse est. deducta aūt circūferri omnia solent, velut sagittæ, & quæ appensa dimittimus. Igitur visus quoq; suam ob imbecillitatem, quasi procul deferat, idem hoc patitur. nihil autē interest, visum, an rem visui obiectam commoueas.*

Cod. Grę. ad. idem enim operat ad videndum.

21 Quam ob causam, quod vniuersum raptimq; bibitur, ventrem id min⁹ humectat, cùm tñ D ab humore copiosiore plus humectari conueniat? An quòd humorem multum, ac vniuersum venter superare non potest, sed locū adire suum indomitum patitur. Locus autē crudi humoris vesica est. Exiguum vero facile vincit, & concoquit: ex quo moram hic diutius trahens, vētrem porrò humificare potest.

22 Quam ob rem qui ante extenuatus, merū inde multum hauserit, morte occumbat: & pleriq; E vero bibaces, cùm se nihil extenuarint, multo tamē, vniuersoq́; meri haustu sicci efficiuntur? Quęrendum enim hoc est, quandoquidem vinū calidū suapte natura est, & vt vita calore contineri apparet, sic mors refrigeratione accidere. An, vt ex cicuta, sic ex mero intereundum est, videlicet dum proprius calor paulatim extinguitur, modo tamen diuerso. Cicuta enim calorem frigiditate sua extinguit, humoremq́; indurat: vinum autē sua F caliditate calorem macerat naturalem. Et quōadmodum ab igne nimio aut Sole exiguus ignis extinguitur, sic intimus corporis calor à vini calore, si minus est, superatur, atque extinguitur.

23 *Cur vinolēti sunt ad lachrymandum propensiores? An effectuum huiuscemodi omniū eadem causa est, quam repressio, quæ scilicet agitur, per summa afferre pōt: vinolentiā enim locis consistere capitis certum est.

Cod. Grę. & Lat. forte vtrique mēci. ita legas. Cur vinolenti sunt ad lachrymandū propēsiores?

Cur

24 Cur vinolentis ſomnus oriri G nequeat? An ꝙ ad ſomnũ creandum calidum adeſſe humorem opus eſt: hic enim cõcoqui expedite poteſt. ꝙ ſi deeſt, exiguusq́ꝫ humor, aut concoctu difficilis in eſt, ſomnus non orit̃: qua de cauſa poſt cibum, ac* potum ſomnolentiſsimi fieri ob calorẽ ſolem⁹. Melancholicos vero, & vehemẽter æſtuantes inſomnia tenent: alteros, quia refrigeratus humor penitus eſt: alteros, quia nullus, aut minimus extat. Ergo rationem vtriuſque affectus inde eſſe petendum palàm eſt.

An qa calidi humidiq́; ſiũt. debiles igit̃ ſũt itaque facile ex paruis mouent̃. Cur min⁹ ebriant̃, q calice amplo, fœcũdoq́; hauriũt? An ef fectũ, &c. ita vt duo ſint ꝑblemata, nõ vnum.

H 25 Cur ebrioſi tremũt, & eò magis, quò largi⁹ merũ hauſerint? cùm vinũ calefaciendi vim habeat, tremor aũt ex frigore maxime proficiſcatur: itaq́ꝫ qui rigent, præcipue tremãt. Attamen pleroſq́ꝫ, cùm mero tantummodo cibi gratia vterentur, tremores acres adeo inuaſerunt, vt homines cõprimentes à ſe oẽs eĳcerent, & cùm aqua calida perfunderentur, nullatenus ſentire poſ- I ſent. Alĳ vero cùm eo ipſo agerent modo, perfrictioneq́ꝫ, & carnibus in cibo vterẽtur, in ſtuporem attonitum inciderunt: quos tremor quidem mitius, ſ. ob immobilitatẽ torquebat: dolor tñ acerrimus, & inquietudo iã inde exercebat aſsidue. Tremoris itaq́ꝫ cauſa frigiditas eſt. nam & qui rigent, ea re pati ipſa videntur, vt dictũ eſt: & qui àdmodũ ſenuere: quorũ vtrorunq́ꝫ alteri ab affectu frigido, alteri à frigida ętate vrgentur. vinum autem K calefaciendi vim præcipue obtinet: quocirca cõtrarius quidam vt proueniat effectus, rõ exigit.

a.l. πόνους labores, laſſitudines.

An nihil prohibet rem eandẽ à contrarĳs effici, dummodo non agant modo eodem, ſed diuerſo. Exẽpli gratia: vritur & à gelu, & à calore, vbi gelu calorem coegit vniuerſum. itaq́ꝫ mõ quodam à contrarĳs effectus proficiſcitur idẽ: & modo quodã † non niſi idẽ producitur. Tremor aũt ob inopiã excitatur caloris, non cuiuſq́ꝫ, ſed proprĳ. Corrumpit̃ L aũt calor, aut marcore, aut extinctu: extinctu quidẽ à contrarĳs, hoc ẽ, frigido atq́ꝫ humido: marcore aũt, vel indigentia nutrimẽti, vt lucerna cũ fomite aut oleo caret: vel ab alieno calore, vt ignis in Sole, & lucerna apud ignẽ. Igitur qui ex frigore rigẽt, caloris extinctu obtremunt: ex quo ẽt fit, vt aqua offuſa calida horror exoriatur. frigus enim, cùm intus includitur, atq́ꝫ circũobſiſtit, pilos erigit. Et in febriũ quoq́ꝫ acceſsione rigor ille eueniens ſimili de cauſa venit. M In ſenectute aũt calor alimento deficiente emarceſcit: humor enim alimentũ caloris eſt: ſenectus autem ſicca eſt. Ebrioſi vero, & ſi qui ita affecti ſunt alĳ, ſuo prorſus emarceſcẽte calore, obtremiſcunt: ſed non modo eodem, quo ſenes, ſed tertio corrũpendi modo, vt propoſuim⁹. Quòd enim vino vtuntur nimio, calor aduẽtitius ſuperãs, aut extinguit, aut debilitat

† Ex codice Grę. ad. ab codẽ.

A debilitat proprium calorē, quo valemus. Fit enim tum tremor, cùm mouens quicquam rem nequit superare, quā mouet: vt cū lignū quis longū, crassumq; obtinere, firmareq; non possit, tremit extremū. quod ideo fit, qm̄ aut suscepta res maior ē, aut minor, quæ mouet. Ergo tremor, cùm calor extinguitur, accidit. hic enim dū integer inuictusq; manet, causa animātib⁹ esse vr̄, cur mouere se valeant. Indicium aūt ebriosos, senesq; ob frigidita-
B tem affectos sic eē, ꝙ tremor his fieri sine vllo rigore solitus est.

26 Quā ob causam, qui leuiter à vino tenenē, magis peccant, vel delirant, ꝗ̄ qui aut grauiter sese ebriarint, aut sobrij manent? An ꝙ sobrius recte iudicat: qui autē penitus vinolētus est, ꝙ sensibus interceptis, onus sustinere non pōt, nihil dījudicat, atq; ita non peccat. at vero q leuiter se ebriarit, iudicat quidē, quia non multum hauserit: sed qm̄ à vino detentus aliquatenus est, potestatē
C recte iudicandi amisit: itaq; peccet necesse est. Quemadmodum ꝙ Satyrus Clazomenius propēsus admodū erat ad maledicendum, eius aures, cùm accusaret, penitus obstruxerunt, vt de re ageret, nō in contumelias se prouolueret. Postea tn̄ cùm cessante iā aduersario reserassent, & pauca dicēte adhuc, ille audiuisset, nequaquā cōtinere se potuit, sed è vestigio maledicta effundere incœpit, qm̄ sentire iā poterat, recte aūt iudicare non poterat. D

27 Cur vini dulcis, quod suauius est, ebriosum neminem esse arbitramur? An ꝙ vinū dulce nullū saporē obtinet proprium vini, sed alienum penitus reddit. igitū dulcis rei, non vini auidus appellandus est, qui vini dulcis tenetur desyderio.

28 Cur ebriosi Solis calore gaudere maxime soleāt? An qm̄ concoctionem desyderant, atq; etiā ꝙ refrigerati admodum sunt: ex quo attoniti, stupidiq; mox fieri E solent à potu.

29 Cur vinolentis multa interdum apparet quod vnum est? An quia cōspectus initia intrinsecus à vino mouentur, sic vt vel caput totū solicitari necesse est. At cùm initia mouentur cōspectus, idē sese applicare nō quit, sed quasi partem rei obiectæ vis vtraq; conspiciendi attingit. Merito igitū res vna suspitionē recipit geminationis: quod idem vel oculo subter oppresso potest euenire. Conspectus enim mouetur initium, vt ei coire cū altero non amplius liceat: sed hic motus extrinsecus est. vini aūt ille intrinsecus oritū, nec quicquā interest. idē enim sequetur, qualitercunq; aspectum commoueris.

30 Cur vinolentorum lingua oberret? Vtrū quemadmodum corpus totum in vinolentia titubat, ita etiam lingua labens oberrat, nec reddere articulatim vocabula pōt. An qm̄ caro linguæ mollis, & instar spongiæ est, ampliatū made-

G madescēs, atq; extollit: itaq; ob
molē retardior fit, exprimereq;
syncere nō valet. An quod vt in
aqua ob absentiā aeris loqui nō
possumus, ita neq; cum nimium
in nos humorē indidim⁹: igit ꝙ
vinolentorum lingua in nimio
humore se voluit, idcirco expri-
mere syncere nō potest. An ani-
mus quoq; vinolentorū compa-
tiens erat. at si anim⁹ ita affectus
est, linguā etiā pariter affici con-
sentaneū est: inde enim oē loquē
di initiū ducit. Quo fit, vt ēt sine
H vinolentia, vbi animus quēquā
hausit affectū, lingua ēt sentiat,
atq; cōpatiat, vt ī metuētib⁹ p3.

31 Cur ebrij oēs, & qui mari ope
ram dant, libēter Solis tepori se
dedunt? An ꝙ ebrij concoctionē
desyderāt, simulq; euenit, vt par
tes corporis quædā refrigerent:
itaq; stupidos, attonitosq; post
potum fieri nouimus. Maritimi
autem illi, quoniam in humore
semper suam degunt ætatem, ca-
lorem porro desyderant.

32 Cur vinolēti concumbere ne-
I queāt? An ꝙ partē corpis quan
dam amplius, ꝗ̄ reliquū corpus
incalescere opus est, quod vino-
lentis contingere præ nimio ca-
lore nō pōt. calor igit, qui à mo-
tu naturæ interno pręstat, obtē-
tu caloris ambiētis extinguitur.
An ꝙ partes corpis imas recale-
scere opus est. vinū aūt in subli-
me efferri aptū est: itaq; calorē,
quemadmodum illic excitat, ita
hinc auocat, atq; abducit. Post
cibū quoq; libido veneris mini-
me incitat. Vnde prādere large, K
cœnare parce præcipiunt. cibo
enim cōcocto sursū crudo, deor-
sum ferr & humor, & calor: ort⁹
aūt seminis ex his est. Et fatiga-
tis idcirco p somnū profluit ge-
nitura, ꝙ labor corpus humidū
& calidū reddit. ꝙ si excremen-
tum ea in parte substiterit, eue-
nit certe, vt p somnū erumpat.
Hæc eadē causa est, cur in aduer-
sis quibusdā valetudinib⁹ id eue
niat, atq; ēt metuēti, & morienti. L

Cur iuuenes potius, ꝗ̄ senio- 33
res immingāt, vbi vino sese ebria-
uere? An qm̄ iuuenes humidi
sunt, & calidi multū, idcirco ex-
crementum humoris confluit in
vesicā: exiguum enim à corpore
eorū absumitur, quam ob rem id
effundi necesse est. senioribus ve
ro, corpus p sua siccitate humo-
rē nimiū attrahit, atq; imbibit.
An ꝙ iuniorū natura ad somnū
propensior, ꝗ̄ seniorum est: quo
circa grauiter iuuenes consopi-
tos vrinę sępe excitatio latet, vt M
hæc prius erumpat, ꝗ̄ illi surre-
xerint. seniores aūt latere mini-
me pōt, queadmodū nec exter-
norū motuum quisquā minus
ab his percipi, ꝗ̄ ab adolescenti-
bus solet. Constat aūt quod mo-
do diximus, quādoquidem iuue
nes ipsi tū maxime immingunt,
cū arcte, & grauiter dormiunt.

Cur oleum ad arcendam vi- 34
nolentiam valet, sorbitumq; fa-
cultatem præstat potandi? An
quòd vrinā ciere potest, vinoq;
hausto iter regit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO QVARTA,

Eorum, quæ ad rem veneream pertinent: cuius quæstiones. 33.

1 QVam ob causam, q concumbit, & qui moritur, oculos attollit: qui autem dormit, submittit? An q de parte superiore calor exiens, B eodem oculos vertit, quò se deflexerit: per somnũ autem deorsum se colligit, itaq; eodem conuertit. Clauduntur vero propterea oculi, qa humiditas deficit.

2 Cur ijs, qui rem venereã immodice agũt, oculi, & clunes manifeste subsidẽt, partes quarum alteræ prope, alteræ procul à genitalibus absunt? Vtrũ q in seipso etiã coitu partes hæ perspicue collaborãt, cùm rem studiosius ipsæ persequantur, & se co- C gant, nitanturq; in semine emittendo. itaq; quantum alimenti facile liquescere potest, id pressum extruditur. An q obcalefactæ præcipue contabescunt. concubitus autem caloris agitur facultate, eaq; maxime sentiunt calorem, quæ in agendo commouentur. Oculi autẽ, partesq; sedi proximæ perspicue collaborant. haud enim fieri potest, vt semen profluat, nisi partes coagantur illæ, nisiq; oculi demittãtur: quippe cùm partibus his coeun- D tibus, humor quasi manu ex vesica prematur, oculisq; coactis cerebrũ sua dimittat. Oculos vero, & locũ his proximum, vim ad procreationẽ maximã obtinere docent illinimẽta, quę mulieres tã steriles, q fęcundę experiuntur, vtpote cũ vis ad semen transmitti hinc debeat. Sunt aũt & oculi, & renes omnium pingues, atq; obesi. ergo q partes hę rem venereã efficacius adiuuant, caloris participes sunt, cuius tabifica vi extenuantur, multumq; sui succi ad semẽ excerni E patiũtur. Calor enim (si corpus vel pingue non est, vel si pingue quid est, sed nõ tñ laborat) æque liquefacere nequit, vt late in venere patet. Renes tñ omniũ maxime sentiunt, quia in vicino positi sunt. Et ipse quoque seminis trãsitus, cùm per ea loca pspicue agatur, extenuare proculdubio potest: adimit enim, non addit p suam istam propinquitatem.

3 Quã ob rẽ & qui concũbunt, & spadones, qui re minime vtũ- F tur venerea, i acumine oculorũ offendunt? An q alteris ob libidinẽ, alteris ob excisionẽ partes superiores plus iusto exiccãtur: quod perspicuũ in ijs est, quorũ opus exquisitius administratur. aspectus aũt tale est. humoribus vero deorsum ductis, superiora siccari necesse est. id igitur nimirum cõcubitu fieri patet. Spadonum aũt crura intumescunt, & alui faciles sunt, vtpote cũ deorsum se humoris copia seuocet.

Cur

4 G Cur homo, cùm cõcumbere posse incipit, tunc pubescit: cęterorum aũt animantium, quæ pilis teguntur, nullũ tunc pubescere incipit? An quod per ętates mutari animantes in contrariũ solẽt. Vox enim grauis de acuta efficitur, & nuda quę ante fuerũt, hirsuta reddunt. Vnde etiã animantes à primo natali die hirsutas enudari debere tunc, non densescere constat, cùm semen habere incipiũt: sed ita euenit, quia quæ semen effundunt, ficciora fiunt H & laxiora: quib^9 de causis pilus oritur: quod inde sanè patet. Pilus enim neq; cicatricibus, neq; pueris, neq; mulieribus exit: cũ scilicet cicatrices spisso cõtextu, nõ raro inducant: pueri, mulieresq; corpe hũido sint, nõ sicco.

5 Cur nuditas pedũ obesse in re venerea põt? An qm̃ corpus, quod concubiturũ sit, calidũ intus, atq; humidũ esse debet, quale per somnũ potius esse, quàm per vigiliam solet: ex quo etiã celeri I ter, ac sine corporis agitatione semen dormientibus profluit: vigilantibus vero non sine labore prodit. Simul aũt fit, vt & reliquum corpus tale existat, & pedes humidiores sint, atq; calidiores. Indicium, quod cùm dormim^9, pedes obtepescere solent, vt qui vnà cum internis partibus ita afficiantur. At nuditas pedũ è cõtrario agit: siccat enim atq; refrigerat. itaq; siue impossibile, siue difficile sit, vt res agat venerea, nisi pedibus calidis, eam tñ nuditatem in vsu concumbendi incommodam esse necesse est. F

6 Cur omniũ maxime animantium homo, postquã cõcubuit, dissoluitur, & languescit? An quod semen proportione sui corporis plurimum emittit.

7 Sed cur plurimũ homo emittit? An quod minus cibum is conficit, & omniũ maxime animantiũ humidus natura, & calidus est: quarũ rerũ altera seminis copiam reddit: altera naturę vim efficit ad semen creandũ. semen etenim tale est, quãdiu seruatur. L

8 Quã ob causam cùm ratio cõcumbendi calore cõtineatur: timor autẽ, & mors refrigerandi vim habeant: plerisq; tñ cùm ab ipsis tenentur affectibus, semen excurrit? An quod cùm loca quædã corporis refrigerantur, alia quædam intepescunt, cùm & suum calorẽ habeant, & pulsum de locis refrigeratis illum ipsa suscipiant. quam ob rem frigentibus quidẽ id euenit, verum nõ quia M frigent, sed quia calent. Constat hoc ẽt ipso aspectu: partes enim superiores timentium sanguine priuant, inferiores autem humescũt, & aluus soluitur, & vesica. Calor igit̃ cùm se per timorem deorsum, per mortẽ sursum deuius agitat, madificare, & seminis excitare profluuium potest.

9 Cur neq; cõcumbere, neque euomere, nec sternuere, neq; flatũ emittere oportet, nisi res turgente corpore vrgeat? An quia cùm nõ turgemus, similes terræ

stirpibus

A ſtirpibus ſumus, quibꝰ euulſis, aut alienũ conuellitur quippiã, aut aliquid abſciſſum relinquit. quod autẽ cum extrudi debet, minutum remanſerit, dolorem diutius id omne mouebit: & ſi quid alienũ commotum ſit, id cùm ſua ſede priuetur, dolorem creabit. Quæ certe ĩs vſu eueniunt, qui cũ non turgent, aliqd faciũt ex ĩs, q̃ modo retulimus.

10 Cur ieiuni celerius concumbunt? An ꝙ foramina corporis B ieiunio inaniora, repleto aũt plena habent: itaq; impediũt, ne humor ſeminis genitalis valeat ꝑmeare. qđ latiſsime in veſica patet: hac etenim plena, nunquam celeriter concũbere poſſumus.

11 Cur adoleſcẽtuli cùm primo concũbere incipiunt, quibus cũ fuerint congreſsi, eas re peracta odio habeant? An ꝙ mutatio ſumma extiterit, ſequentis triſtitiæ memores, eam fugiunt tanquam fontem, ad quam ſeſe applicuerunt.

12 Quare qui equitant aſsidue, C libidinoſiores euadunt? An caloris, agitationiſq; cauſa eodem afficiunt modo, quo ꝑ coitũ. quocirca ętatis quoq; acceſsione mẽbra genitalia contrectata, agitataq; plenius augentur. Quòd igitur ſemper eo vtunt motu, qui equitant, hinc fluentiore corpore, pręparatoq; ad concumbendum euadunt.

13 Quare concumbendi facultatem dari per ętatem cùm cęptũ eſt, corpora male olẽt: prius aũt ante pubẽ non ita olẽt, nec viri, D nec mulieres? An qm̃ quæ incocta ſunt, tũ ſaporẽs hñt deteriores: aut.n. acidiores, aut ſalſiores aut amariores: tũ odores reddũt fœtidiores. Contra, q̃ concocta maturaq; ſũt, ſapores aut dulces aut minꝰ amaros, & odores ſuauiores pręſtant, aut certe minus inſuaues. Patet hoc in oĩbus tã terrę ſtirpibus, q̃ aĩantibꝰ ipſis. Detractis aũt, quæ matura concoctaq; ſunt, cætera cruda relinquuntur, vt & in cinere portio- E ne dulci conſumpta, puluis amarus relinquit, & ſudor quoq; ſalſus eadem de cauſa eſt. Calor autẽ naturalis ſemen genitale concoquit: quod quãquam exiguũ eſt, vim tñ obtinet maximam, quippe quod ex multo admodum tam exiguum cõſtitutum ſit. Quam ob rem vbi id ſeceſsit, reſoluimur magna ex parte vehementius, atq; refrigeramur: itaq; humores ĩcoctiores reddũtur, patefactis meatibꝰ propter ſeminis excurſum: quo fit, vt ſu- F dor ob cruditatem & ſalſior, & fętidior tũc ſit, q̃ in puerili ætate. Quòd ſicui forte talis natura ſit, vt partem ſubſidẽtem ſudoris fœtidam habeat, huic magis, magiſq; res innoteſcet, ac ꝑſertĩ eiſdẽ in locis, quibus & cæteris maxime conſiſtit, velut in alis.

Cur ſi ex noſtro ſemine ꝓcrea- 14 tum aĩal eſt, prolem id noſtram appellare ſolemꝰ: ſed ſi ex aliquo alio nr̃o vel excremẽto, vel parte prodiit, nr̃m id eſſe nunquam

G fatemur? multa enim ſemine pu
treſcente proueniunt. Quid igit̃
cauſæ ſit, vt ſi quales nos ſumus,
tale fuerit, noſtrū id ſit: ſin diuer
ſum, id alienum ſit? aut. n. oĩa no
ſtra eſſe oportet, aut nulla. An
primū, qm̃ quod ex ſemine nr̃o
prodĳt, id ex nr̃o eſt: qd̃ ſecus
id ex alieno, ſ. quę purgamētis,
excrementisq; enaſcunt̃. Deniq;
nihil ex oĩbus, quę animanti tri
buim⁹, gignere aĩantem poteſt,
niſi ſemen genitale. Quod autē
H nocet, quodq; malum eſt, id ſuū
nullius eſt: nec quod alienū eſt,
id ſuum eſſe poteſt. haud. n. idē
illa ſignificant, ſuum eſſe, & alie
num eſſe, vel diuerſum, vel ma
lum. Excrementa autē, & putre
dines nō noſtra, ſed diuerſa, alie
naq; ſunt à noſtra natura. Non
enim quæcunq; in corpore exti
terunt, corporis hęc eſſe putan
dum. nā & papulę ſæpe erūpūt,
quas tollimus, atq; excidimus.
oĩno quæ præter naturam con
I ſtiterit, hæc aliena oĩa ſunt: mul
ta autem præter naturam, vel re
bus coniuncta naturalibus ꝓde
unt. Quòd ſi ex rebus noſtris ſo
lo ſemine natum animans ſit, re
cte quod ita prouenerit, prolem
id eſſe noſtram tm̃ putabimus.
ex ſemine vero ipſo ſi quid exti
tit aliud, vt vermis, vbi vel fo
ris putruit, vel corruptū in vte
ro eſt, vt q̃ mōſtra appellamus,
prolem id eſſe nr̃am haudqua
quam dicendū eſt. Cum. n. cor
rupto creetur ſemine, non inſup
ex noſtro creat̃, ſed alieno: quē
admodū quod excrementis con K
ſtiterit, vt qd̃ ex ſtercore. Om
nia vero huiuſcemodi ex corru
pto creari ſemine hinc indicat̃,
ꝙ ex non corrupto creari tale na
tura ſtatuit, quale illud eſt, de
quo ſemen genitale prodierit:
exēpli gratia, ſi de ęquo equus,
ſi de hoĩe homo. Nec ſemen ma
gnifacimus ipſum, nec aliquid,
quod inter generandū confici ſo
litū eſt. tunc. n. humor, & corpu
lentia quædā, & caro conſiſtūt,
quorū nihil nobile eſt: qm̃ nō
dum naturā obtinent deſtinatā; L
ſed eatenus naturam attingunt,
quatenus ita ſe habeant, vt ex il
lis tale creari poſsit, quale nos
ſumus, modo ſeruent̃. corruptis
aūt nihil tale enaſci poteſt. Cau
ſa ē hęc, cur nec alia ex re noſtri
corporis, nec ex ſemine ipſo cor
rupto, aut imperfecto prolē no
ſtram oriri arbitremur.

Cur minus in aqua homines
concumbere queunt? An ꝙ res 15
nulla in aqua liqueſcere pōt, q̃
ab igne liquefieri apta eſt, ceu
plūbū, aut cera. ſemen aūt homi M
nis igne plane liqueſcere vide
mus: haud enim prius fluere in
cipit, quàm per attritū recaleat.
Piſces tamē ſine attritu coire fa
tendum eſt.

Qua de cauſa res oĩum ſuauiſ
ſima concubitus eſt? Et vtrum 16
neceſsitate impellant̃ ad concū
bendū animātes, an rei cuiſpiā
gratia genus hoc libidinis datū
eſt? An ſuauiſsime quidē concū
bimus, qm̃ aut toto ex corpore
ſemen

A ſemen profluit,vt aliqui volunt, aut quia quãuis non toto ex corpore, tñ per eã partem ſe ꝑmit, in quam meatus omnes, venæq; oẽs applicent̃,& coeãt. Cùm igitur voluptas ſimilis in libidine, atq; in prurigine ſit, efficit̃ pariter, vt corpus geſtiat vniuerſum. Prurigo.n. ſeceſsio humoris ſpirituoſi incluſi contra naturã eſt: & geniturã vero ſeceſsionem humoris eiuſmodi eſſe ad rẽ naturalem conſtat. Suauis aũt tum

B ex neceſsitate, tum rei cuiuſpiã gratia concubitus eſt. Ex neceſſitate,inquam, ꝙ via omnis pertinens ad rẽ naturalẽ ſuauis eſt, ſi modo à ſenſu ꝑcipi queat. Rei vero cuiuſpiã gratia eſt, vt ortus ſit animantium ꝑpetuus.facit.n. voluptas, vt animantes ad coitũ ardentius excitentur.

17 Cur venus immodica morbis pituitæ nõnullis commoda eſt? An qm̃ excrementi quidam exitus eſt, ita vt multum vacantis materię cum ſemine detrahi poſſit: pituitam autem excrementũ

C eſſe nulli dubium eſt.

18 Cur res venerea ventrẽ refrigerat, & ſiccat? An refrigerat, qm̃ calor in concũbendo excernitur. & ſiccare quidem coitus venereus põt: quippe cùm euaporari,dũ calor exit, neceſſe ſit: exit aũt,cum refrigeratur. Adde etiam, ꝙ feruor coeundi ſiccare nimirum poteſt.

19 Cur ſalaces hi ſunt, quibus pili palpebrarum defluunt? An ob id ipſum,quo & calui:ſũt.n. hęc ambo partes rei eiuſdẽ.Quicunque aũt ex pilis congenitis ętate D iã prouecta non creſcunt, hi omnes decidunt libidinis vſu immoderato. Capillus.n.& ſuperciliũ, & cilium genere congeniti pili continent̃, excę his ſupercilia tm̃ nonnullis ætate prouectis obdẽſant̃. Quod cur ita ſit, alibi rõnẽ attulim⁹. Reliqua aũt vtraq; genera eadẽ illa de cauſa deficiunt, ꝙ partes ſupiores ſanguinis parum obtinẽtes libido refrigerat. Ita enim efficit̃, vt locus hic alimentum concoquere nõ poſſit: E cùm autem pili alimento caruerint,defluant neceſſe eſt.

Quã ob cauſam qui mingendi deſyderio tenentur, concũbere nequeunt? At ꝙ meatus implent̃. quod autem plenum humoris eſt,id nullum præterea humorem poteſt ſuſcipere. 20

Cur gignẽdi facultas ĳs tollit̃, q à varicibus tenent̃,ſiue hõ ſiue aliquid ex cęterorum animantiũ numero ẽ? An ꝙ varix flatu trãſlato fieri ſolet, quocirca in vitĳs atræ bilis accommoda eſt.fit autem concubitus quoq;, cum flatus excurſu.quam ob rem, ſi impetus ille agitur,cum varix exercet, ſemen non inſuper excitat̃, ſed refrigeratur. fit igitur inde, vt penis tentigo emarceſcat. 21 F

Quare qui concumbunt, reſolui,atq; lãguere magna ex parte ſolent? An ꝙ ſemen oĩ ex parte corporis ſecretio eſt: itaque vt ædificĳ conſtructio, ſic corporis compactio quatitur, dum 22

G semen decedit, quasi sanguinis multum, aut aliqua pars alia decedat, ita quod exit, peropportunum est, & quod exiguum ex multo alimento conficiat, quem admodum amylum ex farina.

23 Cur ijs, qui cōcumbunt, si desyderio mingendi tenentur, penis intendi vehemētius potest? An ꝙ foramina plena reddūtur humoris, semē per angusta se ꝓmēs, molem efficit ampliorem, atq; extollit: penis etenim ad ipsos meatus est positus.

24 Quam ob cām tentigo, & am
H plificatio penis illa existere possit? An duplex cā est. Vna, ꝙ pondus vrgēs post testes facit, vt penis erigatur: testes. n. vicem fulmenti vectorij capiunt. Altera, ꝙ foramina spiritu admisso implentur, ita vt genitale membrū intumescat, atq; se erigat. An humor auctus, translatusq; facit, vt moles amplior redundet: penis tñ, qui mensura insigni adoleuerit, minus se patitur efferri: fit. n. vt ita pondus à fulmento vectis
I remotius maneat.

25 Qua de causa qui rem agunt veneream, aut qui ea ætate sunt, quæ sufficiat veneri, male olent, virusq; hirci reddunt: pueri aūt non ita olent? An spiritus puerorum (vt dictū iam est) humorē, sudoremque concoquere potest: virorum autem nequit.

26 Cur per æstatem viri minus, mulieres magis concumbere valeant? * quod Hesiodus quoque poeta inquit:

*qđ poeta quoq; in scolymo inquit.

Fœmineo venus est vsu magis K
effera sexu. »
Mitior illa viris, & sæpe accita relanguet. »

Vtrum ꝙ testes eo tempore magis demittunt, & flaccent, ꝙ̄ per hyemem, cùm qui concubiturus est, retrahat, ac suscipiat illos, necesse sit. An qm̄ naturæ calidæ præ nimio calore æstiui tēporis æstuant, collabunturq;: frigidæ vero resouentur, & vigent. est aūt vir calidus & siccus, mulier frigida humidaq;: ergo virorum tunc vires infirmantur, mulierū L
corroborantur, & vigent per cōpēsationem qualitatis contrariæ.

Cur nonnulli rem veneream 27
cum voluptate patiantur, & alij vel ipsi agere cupiāt, alij pati tātummodo gestiant? An ꝙ excrementis singulis loc⁹ determinatus à natura est, in quem instituto secerni naturali debeat, sollicitataq; natura spiritus excurrens tumorem admouet, excrementumq; vna extrudere solet. verbi causa, vrinam in vesicam, cibum consumptum in aluum, la- M
chrymam in oculos, mucorem in nares, sanguinem in venas naturæ deduci placuit: his autem proxime genituram quoque in testes, & penem deferri constitutum est. Quibus itaq; meat⁹ habitu suo naturali priuantur, vel quia obcæcati sunt, qui ad penē tendant, (quod spadonibus hisque similibus euenit,) vel etiam alijs de causis, his talis humor in sedem confluit, quippe qui hac trans-

A transmeare soleat: quod eius loci
contractio in coeundo, & partiũ
sedi appositarum cõsumptio in-
dicãt. qui si admodũ semine ge-
nitali abundant, excrementum
illud large in eum locum se colli-
git. Itaque cum excitata cupidi-
tas est, attritum pars ea desyde-
rat, in quam confluit excremen-
tum. Cupiditas autem excitari
tum à cibo, tum ab imaginatio-
ne potest. Cum enim alterutra
de causa libido commota est, spi-
ritus eodẽ concurrit, & genus id
B excrementi confluit, quo secede-
re notũ est. Et si tenue, spirituo-
sumve est, cùm difflatum id fue-
rit, requiescunt: quemadmodum
pueris, & adolescentibus inter-
dum nullo secreto humore cessa-
re tentigines possunt. Sed si cras-
sum, corpulentumq; est, nisi ex-
truso quiescere nequeunt. Quod
si neutrũ eorum accidit, cupiũt,
quousq; alterutrũ accidat. Quo-
rum vero natura mollis, & fœ-
minea est, ita ĩj constant, vt geni-
tura vel nulla, vel minima con-
C ueniat, quo illorum secernitur,
qui p̃dicti natura integra sunt,
sed se in partem sedis diuertat:
quod propterea euenit, quia p̃-
ter naturæ normã constiterunt.

Cum enim mares crearentur,
ita degenerarunt, vt partem vi-
rilem mancam, atq; oblæsam ha-
bere cogerentur. Læsio aũt, alia
rem omnino corrumpit, alia p-
uertit, & vitiat. At genus illud
corrumpens, vt in his sit, fieri nõ
potest: ita enim mulieres, non vi-
ri crearentur. ergo peruerti, cita- D
riq; aliorsum, q̃ secernendũ na-
tura voluit, necesse est. Vnde fit,
vt insatiabiles etiam sint modo
mulierum: humor. n. solicitans
ille exiguus est, nec quicq; se p-
mere conatur, refrigeraturq; ce-
leriter. Quibus itaq; sedem hu-
mor ex toto adiuit, ĩj pati tantũ-
modo auent: quibus autem in
vtranq; partem sese dispertĩjt, ĩj
& agere, & pati concipiunt: idq;
amplius, quo tandẽ plenius flu-
xerit. Sed sunt, quibus vel ex cõ-
suetudine affect⁹ hic accidat. fit E
enim, vt tam gestiant, quàm cũ
agunt, vtq; geniturã nihilomi-
nus ita emittere valeant. Ergo
agere cupiunt, quibus hæc ipsa
vsu euenerunt. & cõsuetudo
magis veluti in naturam idcirco
illis euadit, quibus non ante pu-
bem, sed in ea vitium patiendi
inualuit, qm̃ his recordatio rei,
cum desyderant, oritur. Vnà au-
tem cum recordatione gestiens
exultat voluptas: desyderant au-
tem perinde ac nati ad patiendũ.
Magna igitur parte, vel ob con- F
suetudinem res existit. sed si acci
dat, vt idẽ & salax, & mollis sit,
longe expeditius hæc oĩa eueni-
re posse putandum est.

Cur homines rẽ agere vene- 28
ream cupientes, confiteri se cupe
re maxime pudet: bibendi, aut
edendi, aut aliquid eiusmodi fa-
ciendi desyderio cùm teneãtur,
confiteri non pudet? An q; rerũ
plurimarum cupiditates neces-
sariæ sunt, & nonnullæ, nisi ex-

G pleanť, interimunt. Rei autem
venereę libido superfluit, & abū
dantiæ index est.

29 Cur viri per hyemem, mulie-
res per æstatem rei venereæ ap-
petentiores sunt? An ꝙ viris ca-
lidior natura, & siccior ē: mulie-
ribus autem humida, frigidaqꝫ.
Quam ob rē illis humor, & ca-
lor satis cupiditatem veneris hy-
berno tempore accēdere queūt,
quibus reb⁹ semen oriri certum
est. mulieribus aūt & calor mi-
H nor, & humor concretus ꝓpter
caloris inopiam tunc est. At per
æstatem contra mulieribus ca-
lor modicus, viris largior q̄ sa-
tis sit: nimius.n. vires frangit, at-
que dissoluit. Quapropter, pue-
ri quoqꝫ per æstatem tenuiores
reddunť: incidit enim vt ignis
igni coniungatur.

30 Cur quibus natura calida est,
si modo robusti, pleniqꝫ sint, nisi
concumbant, ijs sæpe bilis prosi
stit, & aluus amara secedit, & pi-
tuita salsa cōficiť, & color corpo-
I ris immutať? An ꝙ semper cum
semine vnà excrementi aliquid
exit. Vnde etiā nonnullorum ex
crementis abundantiū, genitu-
ra lauamētum piscium redolet:
igiť excrementū quoqꝫ illud con
cumbēti decedit: itaqꝫ nihil est,
quod possit affligere. abstinenti
autem manet, & amarum, sal-
sumve redditur.

31 Cur libidinosi sunt, qui melā-
cholici? An ꝙ flatu redundant:
semen aūt decessio flatus est: er-
go quibus idipsum amplificatū
hos sępe purgari appetere neces- K
se est: sic.n. efficitur, vt leuentur.

Cur aues, & pilosi hoīes libidi 32
ne vehementer aguntť? Vtrum ꝙ
multum humoris continent. An
non ea ratio est: fœmina ēm quæ
humida est, pilis vacat: sed poti⁹
ꝙ genus illud vtrunqꝫ naturæ
multi humoris concoquens ꝑꝑ
caloris copiam est. Indicio pilus
est, atqꝫ penna. An ꝙ & multum
inest humoris, & id à calore su-
peratur. neqꝫ ēm si multum non
esset humoris, neqꝫ si non à calo- L
re vinceret, pennæ auibus, pili
hominib⁹ possent vnquam ori-
ri. semen aūt vel loci, ac tempo-
ris portione, vel ratione creari
plurimū potest, vt in aere, vt in
vere: nam eius natura calida, &
humida est. Fit etiā ratione com-
muni, vt aues, & claudi homi-
nes salaces nimirum sint. alimen
tum enim vtriusqꝫ seorsum qui-
dem exiguum profluit propter
vitium cruris: in sublime vero
affatim effertur, atque in semen
conuertitur. M

Cur homini, cùm cōcumbit, 33
oculi potissimum infirmantur?
An ꝙ humore deficiente id acci-
dit. Argumētum vero frigidam
esse genituram, ꝙ humida nun-
quam redditur, nisi calefiat, nec
vllam desyderat liquefactionē:
quandoquidem per vni-
uersum corpus expas-
sa est, quemad-
modum san
guis.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO QVINTA,

Eorum, quæ ad laborem pertinent, cuius quæstiones 38.

1 Cur ambulationes prolixæ quidē p plana laboriosiores sunt, q̃ per incompta: breues aūt leuiores? An q̄ mēbra tū à multo, tū à vehemēte motu frangant. est aūt vehemens, qui passim per loca inæqualia agitur: multus vero, qui continens, vnusque est. Locis igitur inæqualibus tametsi longa motio acta est: tn̄ requiē mutatio prætat, facitq; vt longa nō sit, ne ipsorum quidem equorū propter mutationem. Planis autem habitus similitudo, & paritas nihil interpellat, nec mēbris vllam præstat quietem, sed efficit, vt mouendi ratio cōtinuet. At vero si breuis sit, nimietas q̄dem motus nulla in planis fatigabit: accliuibus aūt, q̄m immutatio vehemens, & cōtraria corpus modo sursum, modo deorsum vexat, fatigetur necesse est. Talis vero motus, vt dictū est, qui per ardua agitur: cōtrarius qui per plana.

2 Quam ob causam qui animo deficiunt, & qui prę nimio excitandi labore dissoluuntur, mole corporis contractiore existunt, vocemq; reddere acutiorem putantur? An quia voces minores mittuntur, ideo acutiores eē videntur. Argumētum, q̄ qui clamantes à longe imitantur, acute proferunt. Moles autem corporum minores idcirco reddūtur, q̄ sanguis à summis corporis partibus se vocat ad imas.

3 Cur venter tantūmodo extenuatur eorū, qui se exercitationi dederunt? An q̄m venter pingue amplectitur plurimum.

4 Cur pingue eorū absumitur, qui se laboribus dedunt: caro autem nullatenus emaceratur? An q̄m pingue cōcalefactum liquescit: quod carni non euenit. motio autem concalefacit.

5 Cur venter opimus admodū esse solet? Vtrum q̄ cibo propinquus est: dumq; cætera membra ex ventre hauriunt, venter ipse sibi sæpius ingerit. An q̄m minime venter laborat: flexibus eīm hic nullis contorquetur.

6 Cur melius fatigationes tum cessant, cum quis ex aqua oleo permista se perfricuit? An q̄m oleum magis subire cum aqua potest, q̃ si per seipsum est: ducitur. n. suapte natura, vt innatet, & fluitet. vbi aūt subiit, corpus subinde amplius emollitur. An quia oleum natura calidum est: calidū autē quodq; & siccat, & īdurat. at mēbris fatigatis, siccitas, & durities incōmodæ oīno sunt: mistū igitur aquæ eo plus iuuat, quo minus siccat.

7 Cur lassis corporibus euomēdum præcipue, cūm tn̄ vomitus

 sit

G sit laboriosus? An ꝙ lassitudo collisis ossibus, aut pressatis, aut fatigatis consequi soleat: quos q̃dem effectus patiuntur extrinsecus, aut intrinsecus: idq; bifariã: aut.n. cũ copia carnis vires exuperauit ossim, aut cũm frequẽs corp⁹ se cętero corpori miscuit, quo locũ sibi obtinere apte non possit: quale genus excrementorum est. Pondera enim quæcunque extrinsecus corpori applicẽtur, laboriosiora sunt, quàm ipsa
H corporis mẽbra, ẽt si pondere leuiora illis esse contigerit. Argumentum, ꝙ qui plus æquo vel ederint, vel biberint, hi minus quãuis laborarint, quàm ieiuni, grauius tñ fatigant̃: qm̃ cibus locũ suũ nõ obtinet, vtpote q̃ adhuc maneat crudus. Cũm ãt fatigatio maceret, atq; colliquefaciat: colliquamentũ aũt non nisi excrementũ fit: hoc est, qd̃ lassitudinẽ mouet, dũ temere vagat̃, occursatq; ossibus, & neruis, & intimis carnis, q̃ rara, soluta, patefactaq; substant. Vomitus igit̃
I cum id extrudat, quod fatigatio nẽ ĩducit, merito hoĩem recreat, liberatq; à lassitudine: corpus.n. quale principio fuerit, tale restituit. Elaxat aũt vomitus, non nimĩj motus rõne, sed si ita fuerit, vt non plene agatur. Copia.n. ciborũ, q̃ in ventriculo remanserit, & excrementa, q̃ his incidãt cibis, faciunt, vt lassitudo vomitũ consequat̃, quemadmodũ in corporib⁹ nimiũ impletis dictũ iam est. Quòd si nec illis cãm lassescendi labor inferat, sed cũm ita sese haberent, laborarint, nec ĩjs qui non totũ cibũ eiecerint, vomitus causa foret lassescendi. Nã si hoc esset, haud erat, ꝙ non omnibus euomentibus lassitudo incideret: nunc vero multi post, vbi euomuerũt, alacriores certe redduntur. 7

Cur laboriosi⁹ brachio ẽ inanẽ iactasse manũ, quàm cũ lapide? An ꝙ inani iactura brachiũ quasi cõuellit̃ vehemẽtius: nulla.n. in re nititur, quemadmodũ L cum mittit, missili obdito, fulcire se põt. Hinc proxime saltans quoq; pondusculis susceptis innititur. Et qui currit, manus obquatiens, se sustẽtat. Quam ob rem ille plus prosilit, halteres tenens, quàm non tenens: hic velocius currit, manus obquatiens, quàm non obquatiens. 8

Quam ob causam cursus velox tam in hoĩum genere, quàm in cęterorũ aĩantium facit, vt capita à morbo tentent̃? quanquã cursus vnusquisq; detrahere ad imã genus oẽ excrementorũ putatur, vt ambulatio. quapropter crura eorũ implent̃, qui nimiũ ambulant, qm̃ de parte superiori ad imam labitur, & alimentũ oẽ, & excrementum. An motus quidẽ vbiq; agere idẽ põt. Verũ motus velox, cũm vires intẽdit, & spiritum retinet, caput concalefacit, eiusq; venas ni mirum inflat, & attrahẽtes reddit facultatis externæ, vt frigoris, vt caloris, adde q̃ ĩ pectore cõtinent̃: nã 9 M

A ea quoq; attrahi, reforberiq; inde credendum est. Quibus rebus admissis, locum ęgrotare illum necesse est.

10 Cur locis ęqualib⁹, q̃ inęqualibus magis fatigatur: ocyus autem iter ęquale, q̃ inęquale conficitur? An minus laboris tunc est, cùm motus nõ semper eodẽ habitu agitur, quod ingressu inęquali potius fit: ocyus enim ingredimur, vbi minus contra naturã mouemur. Ergo per locum æqualem parce, atq; frequenter B & ponitur, & attollitur, per inæqualem aũt cõtra. Atqui ratio attollendi cõtra naturam est: vi nanq; omnẽ attollendi vsum exequimur. Quod aũt per singulos gradus paulũ reddit, id multum per multos demũ exultat.

11 Cur in planis laboriosius accubamus, quã in concauis? An eadem ratio est, cur etiam in conuexis laboriosius, q̃ planis. Cũ enim pondus corporis se eundẽ in locũ, in sedendo, accubãdoue colligit, facit per afflictationem, C vt laboretur. Incuruum igit̃ q̃ rectum, idq; q̃ cõcauum magis tale se exhibet: nostrum etenim corp⁹ in orbẽ se colligit potius, q̃ dirigat in processum. quæ autem eiusmodi sunt, hæc per plura attinguntur à concauis, q̃ à planis. His eisdem de causis etiã fit, vt quæ cedunt, minus q̃ dura, & retinentia fatigent, & in accubando, & in sedendo.

12 Cur breues deambulationes fatigationẽ mouere amplius soleant? An quia euariant, incomptæq; sunt: D faciunt enim vt sæpe subsistatur. De contrario aũt in contrariũ frequenter mutari laboriosum est: neutri nãq; assuescere sinit. quę quidẽ assuescendi rõ vacat fatigatione. vtriq; autẽ simul vt assuescas, fieri non põt.

13 Cur qui equo vehuntur quo longius equus decurrerit, eo magis emittere lachrymas solent? Vtrum qm̃ aer, qui se obiectat, subinde eo frigidior est, quo minus teporis corpus attigerit: qđ ĳs etiã euenit, qui cursum nudo corpore agunt: E frigus aũt mouere lachrymã potest. An contra. res enim calida lachrymam ciet, velut Sol. motus aũt nimirũ calorẽ efficere potest. An propter ictum illatum ab aere illud accidit. qũo enim venti aduersi oculos perturbant, sic aer occursans eo magis ferire põt, quo equus velocius agitatur.

14 Cur cętera membra cùm perfricant, pleniora euadant, vẽter aũt soleat extenuari? An perfrictione protinus vehemẽtiore ex- F tenuatur, cùm is etiã impleri soleat illa fricãdi rõne, quam paulatim amplificãdo admouem⁹: sed non ęque proficit, atq; caro, qua de re quærit: quippe cũ omnino in exercitando, laborãdoq; venter pręcipue extenuetur. Ratio igitur, q opima quęq; concãlefacta liquescunt, & eã magis, quę intensa suapte natura sunt: venter autẽ cuteus est, cutis vero sua natura tensionem habet.

Sed

G Sed enim ꝙ vẽter celerrime opi
maẽ, ideo & pingue aliquid sem
per obtinet, nisi morbo laboret.
Cuius rei causam dixerim, ꝙ ci-
bo ex vicino positus ẽ. Cùm igi-
tur oĩno pingue res propria na-
turæ non sit, sed aduentitiũ, nec
ita necessariũ, vt caro adhæreat:
ideo & exercitandi, & perfrican
di agitatio ventrẽ cõcalefaciẽs,
liquefacit, & macerat, alimen-
tumq́ꝫ, quod inde redundet, mẽ-
bris cæteris dispertit. quam ob
H rem sedile ventrem opimat, reli-
quum corpus extenuat. motio-
nes vero, perfrictionesq́ꝫ ventrẽ
extenuant, reliquum corpus im-
plent, & augent.

15 Cur peracto lõgo itinere, aut
cursu, si quis se super sũmos con
stiterit digitos, calces pedũ con-
quatiuntur, pronîq́ꝫ deorsum la-
buntur? An pp continuatũ, ve-
hementẽq́ꝫ motũ concitati ner-
ui, nondũ requiescunt? Fit enim
sæpe, vt animus euincere corp⁹
totũ possit: membra aũt singula
inhibere non possit, vbi se quen
I dam in modũ commouere. non
enim cor, non penẽ excitum resi
dere animus cogere põt. Ratio
aũt rei, quam quærimus, est, ꝙ
multũ spiritus circa neruos deu
ritur, ꝙ nõ simul ac substiteris,
refrigelcere potest. Is igitur spiri
tus cõcutiens, veluti subtrahen-
do suo motu deducit, facitq́ꝫ vt
pars remotissima minime conti
neat. itaq́ꝫ calces tremiscũt, quẽ-
admodum imũ labrũ hoĩs irati.

16 Qua de causa qui nõ cõcitate
admodũ currunt, numerose re- K
spirant? Vtrum ꝙ numerus oĩs ἐν τῷ ῥυθμῷ
mensurã certo recipit motu: ta-
lis aũt motus est, qui per æquas
agitur portiones, queadmodũ
agunt, qui currunt leuiter. Ergo
simulatq́ꝫ agere cursum incępe-
rint, respirãt ita, vt cùm spiratio
per cõpares vices propter parẽ
metiendi motũ reddatur, nume
rum siue modulationẽ possit cõ
tinuare. An ꝙ omnis spirãdi ra-
tio compari vicissitudine oonfi-
ci soleat, modo quis nõ retineat, L
sed tenori trahendi à natura de-
terminato vtatur. Igĩ cùm se-
demus, aut ambulamus, ꝙ mo-
tus corporis mediocris est, nu-
merus palàm non fieri põt. cum
itẽ cursum concitatè agimus, ꝙ
sensus consequi motũ nequeat,
numerum percipere respirandi
haudquaq́ꝫ valemus. At cũ me-
diocriter nosipsi cõcitemus, mo
tus ipse mediocris modũ respi-
randi sensibilem præstans, expli
care numerum potest.

Quare inter currẽdum aer in 17
flatum cõuerti nobis videatur?
Vtrum qm̃ dum per cursum agi M
tamur, aerẽ corporibus nostris
continentẽ excitamus, quod nõ
nisi flatum mouere profecto est.
quocirca nõ solũ videtur, sed ẽt
vero in flatũ aer cõuertitur. An
ꝙ in currendo aerẽ impetu no-
stro violemus: quo facto, sensu
aeris p motũ magis afficiamur.
ergo recte in flatũ aer se conuer-
tere videatur: hoc enim ratione
impetus potest euenire.

Quam

18 Quam ob rem currentes potius cadimus, quàm ambulãtes? An quòd magis, quàm moueamur, attollimus. hoc enim inter cursum, & ambulationem interest.

19 Cur ascendentes genibus, descendẽtes femoribus elaboramus? An quoniam dum ascẽdimus, corpus sursum iactamus * distensionẽq; corporis, genuumq; mouemus, ex quo genibus laborandum est. procliuis aũt locis, eo femoribus laboratur, quòd ijs ipsis enixi crura submouemus. Ad hæc oẽ, quod præter naturã fit, laborem, doloremq; mouet. est aũt secundum naturã genibus, vt ante flectãtur; femoribus aũt, vt retro. at locis accliuis genua retro flectuntur, nam inniti, firmariq; volumus: procliuis autem femora ante cogun tur, corpus enim se pronũ, propensumq; ita defert.

* distẽsioq; corpis, & a genibus multa fit.

20 Cur in itinere media femoris parte potissimũ fatigari solemus? An quòd longi cuiusq;, atq; cõtinui pars potissimũ media laborat, cùm, s. stabilitũ, fixumq; manet: quã ob rem hæc præcipue rumpitur: femur autem ta e est. ergo partem potissimum mediã eius fatigare merito solemus.

21 Quã ob causam qui humida constant natura, facile à labore, æstuq; strangulantur? An quòd humor concalefactus trãsit in aera, itaq; acrius vrit. ergo cùm ob nimietatẽ facultas submouẽdi nõ datur, refrigeratio nulla subsequitur, atque ita celeriter hõ calore insito, & aduentitio exardescit. Quapropter sudor, spiritusq; secessio eos iuuant, qui se exercẽt, qui deniq; laboribus se dederũt. Cùm enim humor discernitur, atque extenuatur, spiritum inde enasci necessarium est.

Quare corpora, quæ modice constant, tẽperataq; sunt, in morbum sæpius incidunt, & facilius cũrantur? An vtrunq; eadem de causa euenit. est enim æquabile, quod modicum est: quod autem æquabile, id compatibilius est. quã ob rem si qua eius pars laborauit, protinus totũ collaborat. Immodicum aũt contra, vtpote quòd seiunctius sit, partiũ suarũ vitia minus haurit, minusq; cõsentiens est. Ergo sæpius id in morbum hac de causa incidit: facilius aũt curatur, quoniam malum partium cõe omnium est: eo nanq; debilius redditur, quo se in plura digesserit: itaq; curabilius est. Immodicum vero illud, vt quòd rem communem cum partibus non habeat, minus quidem ægrotat, sed difficilius curatur, quoniam malum vehementius vrget. 22

Cur æqualibus, quàm inæqualibus locis magis fatigari solemus: ocyus aũt iter æquale, quàm inęquale expedimus? An quòd minus laboris tum est, cùm non assidue habitu eodẽ mouemur, queãdmodũ ingressu æquabili potius agitur: ocyus vero ingredimur, cum vbi minus pari tempore attollimus. Ergo per locum æqualẽ vsus attollẽdi exiguus est, atq; frequẽs: per inæqualem aũt è contrario. 23

Quod

G Quod vero per singulos gradus paulum redditur, multũ id per multos demum exultat.

24 Cur femora in descendendo, tibiæ in ascendendo laborant? An labor in ascendendo est, qua corpus attollitur: fit enim vt totum corpus nobis oneri sit. Itaq; cui totũ incumbit, & quo totum attollitur, id præcipue premit̃, atq; laborat: hoc autẽ tibia est. postremam enim hęc longitudinem tenet, nec modo pedis latitudinẽ aliquã sortitur. vnde fit, vt hoc minus se valeat stabilire.
H Itaq; vt humeris, ita tibijs pondus sustinemus, laboreḿq; ob eam rem, quo humerus maxime affici solet, tibia quoq; patiat̃, necesse est. At in descendendo, qm̃ corpus deorsum se defert, ꝓpellitq́; contra naturã, hinc labor, & vexandi ratio prouenit: itaq; laborem huic pręcipue admouet, cui incũbit, quodq́; vexat. Atqui tibia manet, thorax ponderi est, femur sustinet atq; vacillat, eo ꝙ & porrectum in longitudinem
I est, & superne versatur, qua scilicet thorax procumbit.

25 Cur iter longius tum esse vr̃, cũm ignari quantũ sit ambulamus, q̃ cũm gnari, si modo res cæteræ pares adsint? An ꝙ nosse quantũ sit, nõ nisi nosse eius numerum est, remq́; non determinatam pluris q̃ determinatam esse perspectũ est. Ergo quemadmodum, si nosti quantũ sit, finitum id esse necesse est: sic etiam si ignoras, quasi reciprocet̃, animus cauillatꝰ oberrat, infinitũq; K
id esse videtur, quod finitum est. Quã ob rem si quantum quodlibet determinatũ non esse putet̃, velut infinitũ id esse videbitur, eo ꝙ aptum est, vt sit determinatum. at si determinatum non sit, infinitum est: ergo id quoq; infinitum quodammodo videri necesse est, quod determinatum eẽ nequaquam videtur.

26 Cur femora magis, q̃ tibię fatigantur? Vtrũ ꝙ prope absunt ab ea parte, quæ excrementũ cõtinet. itaq; vbi ea pars agitata nimium L
recaluerit, femora expeditius ac plenius attrahere possunt, q̃ tibię. An ꝙ femora continentiore cõstant natura: laboratur enim præcipuè pp continui distractionem: quippe cũm & si nullo excremento substante fessi sumus, tũ femoribꝰ, ac lumbis acrius laboramꝰ. An q̃o inguina per ictum oriri nouimus, propter venarũ & neruorum societatẽ, ita etiam lassitudo potiꝰ in femur incumbit: quod quidẽ ab initio proprius abest. An ꝙ M
femur eadẽ habitus ratione fungit̃ suo munere magis, q̃ tibia: quæ quidem res laboriosior est. An ꝙ femora carnis copiã sustinẽt, itaq; res affatim in his inest, quã naturæ rationi tribuimus.

27 Quam ob causam tubercula, & vlcera nõnullis ex labore proueniũt? An corpore impuro motus concalefaciens, excrementa alia etiã cum sudore vaporatim distringit, quę crassa & humore

prauo,

A prauo, hoc est acuto, aut amaro,
aut salso cōtenta, secerni penitus
suā ob cōcretionem nō queunt:
itaq; per carnem intumescunt at
que exulcerantur propter amari
humoris violentiam.

28 Cur non protinus ab exercitatione, aut à medicamento epoto
cibus assumi debeat? An ꝙ adhuc corpus purgatur, nec dum
à labore quiescit, excrementaq́ꝫ
excita redundant.

29 Quā ob rem currere, ꝙ̄ ambulare difficilius est? An ꝙ plus one
B ris fert qui currit: is enim elatus,
ac pendens, onus super se totum
sustinet. At qui ambulat, parte
insistente vicissim sustentatur,
quasi pariete admotus requiescat.

30 Cur non protinus ab exercitatione esurire incipimus? Vtrū
ꝓpter colliquefactionis residua,
dum penitus cōcoquat. An propter spiritū, quem labor ex humore subdito mouet. An ꝓpter
sitim, quam laboris calor indu
31 cit. hæc enim accidunt omnia.

C Cur genitura in somnis ijs ꝓfluere solet, qui aut labore lassescunt, aut tabe cōsumuntur? An
ꝙ oīno ita* incontinentes sunt, q
natura calida & humida cōstāt:
semē enim tale natura est. Quod
aūt tale est, ex ijs, qui tali halitu
sunt, potissimum ꝓfluit, cùm calor somni accessit. quippe cùm
corpora tantisper* exiguum mo
mentū desyderent, idq́ꝫ intrinsecus, nō extrinsecus. Lassi aūt, &
tabescētes ita affecti sunt. redundant enim, & elassati colliquamentis calidis ꝓpter fatigatio- D
nem, & motū, & tabefacti ꝓpter
distillationem, & calorem, quem
inflammatio mouet.

* in nocte polluunt.

* exig ua gēsione e. pi :, eaq;

Quā ob causam crus suum si- 32
nistrum diutius perfricare cuiq;
difficilius est, ꝙ̄ dextrum? An ꝙ
parte dextra laborare valemus:
rebus aūt præter naturā proficiscentibus, annumerāda cruris sinistri frictio est: fit enim dextra
transuersa in partem obiectam.
Quæ aūt præter naturam fiunt,
hæc factu sunt difficilia. Sinistra
vero manu partem perfricando E
dextrā, nil tale percipimus: quoniam hęc neutrā in partem apta
potensq; est.

Cur breues deambulationes 33
laboriosiores sunt? An ꝙ crebro
subsistimus, neq; æquabili incessu mouemur, cùm flectimus: qđ
certe laboriosum est.

Cur in Sole cùm stamus, am-
plius recalescimus, ꝙ̄ cum mo- 34
uemur: cùm tn̄ motus oīs vim
calefactoriā habeat? An non oē
mouendi genus calefacit, sed est
etiā quod refrigeret. quod etiam
in ollis feruentibus patet, quo- F
ties eas afflamus, aut versamus.
An quia cùm stamus calor permanet: is aūt cùm ꝑmanet, am
plius calefacit, ꝙ̄ cum mouetur.
Corpus enim nostrū vaporē de
se quendā mittit assidue tepidū,
qui proximum aerem tepefacit,
queadmodum initio. Cùm igit̃
quiescimus, aer nos circunfundens, calidus ob prędictam cām̄
reddit̃. At cùm mouemur, flatu
excitatur

G excitatur, qui refrigerare nos po
test. flatus em̄ quisq; frigidus est.
35 Quam ob causam qui equo
currunt, quo contentius cursum
arripit equus, eo magis lachry-
mas mittunt: & qui pedibus, eo
magis, quo intẽderint vehemẽ-
tius? Vtrum quoniam aer occur-
sans frigidus est. frigus enim la-
chrymas mouet, quippe q̄ con-
trahendo, condensandoque car-
nem, humorẽ exprimat. An po-
tius contra. calor enim sudorem
elicit: lachryma autẽ sudor qui-
H dam est. quapropter à concalefa
ctione vtrunque mouetur, & su-
dor, & lachryma, salsaq; pariter
ambo sentiũtur: calorem autem
efficere motus potest. An ꝑpter
aeris ictum. quomodo enim fla-
tus aduersi oculos perturbãt, ita
etiam aer, qui se obiectat, quò
quis cõtentius equũ agitat, aut
ipse currit, eò magis ictu quodã
molli obuerberat, & ferit. quo
fit vt se lachrymæ ꝓmant, scili-
cet meatibus oculorum relaxatis
appulsu eiusmodi. Omnis etenĩ
I ictus vim aut secandi habet, aut
collidendi, & contundendi.
36 Quã ob rem qui cursum con-
citate agunt, conuulsis maxime
corripiantur, vbi quis inter cur-
rendum eis substiterit? An q̄ ea
potissimum diuelluntur, quæ in
partem contrariam vehementer
trahimus, atq; mouemus. Cùm
igitur homini currenti, vehemẽ
terq; membra vltra propellenti,
quis obuiam factus obstiterit,
accidit vt in partẽ retorqueant
contrariã, quæ adhuc ante per- K
tendunt, atque proripiunt. Itaq;
diuulsio eo vehemẽtior incidit,
quo cursus contentius agitur.
Cur ambulationes minus la- 37
boriosæ sunt, quæ inæquales, q̄
quæ rectę agũtur? An quòd ela-
tio erecta secundum naturã cor-
poris vniuersi est. ideo ambula-
tiones, quas loca æquabilia prę-
stãt, laboriosiores, quàm inęqua
biles sunt, quòd in easdem par-
tes laborem admouent, quod in-
ęquales illæ non faciunt: disper-
tiunt enim magis in omnes cor- L
poris partes. Calidis vero tem-
poribus arctæ ambulationes plus
valent, quàm frigidis: quippe
quæ partibus externis laboris
plus afferant, & quidem sudorẽ
ob eam rem euocãdo extenuent.
Frigidis cõtra carnem reddũt
constãtiorem, & stomachum ex-
citant, ciborumque faciunt aui-
diorem. Partibus enim internis
calorem augent, membrisq; ad
frigoris appulsum torpentibus,
locum intimum calore amplifi-
cato efficacius purgant. Carnem M
vero solidiorem efficiunt, vt quę
per eam vniuersam nequeant su
perare. Accliues etiam ambula-
tiones laboriosiores sunt, quàm
decliues, magisq; extenuant. Fa-
ciũt enim accliues, vt lumbi po-
tissimum laborent, decliues vt
femora: pondus enim totum fe-
moribus incumbens grauissime
premit: quod item, cum præter
naturam sursum efferri à calore
cogatur, maiorem in modum ca
lefacit.

A lefacit. Itaq; efficitur, vt arduū ambulandi genus sudores moueat, spiritum suspendendo extenuet, lumbis dolorē infligat: crura enim magna cum difficultate se in sublime recipiunt, lumbos inflectunt, frangunt, euellunt: quibus de causis labor præcipuus sequatur necesse est. Locis autem duris, ac renitentibus habitę ambulationes musculos, [*tendines] &* neruos cruriū effatigāt: quippe quæ cōtentiones tam neruis B quàm musculis moueant, cùm enixu agantur violento: mollibus vero & cedentibus locis facta ambulatione, articuli potissimum sentiunt. flexus enim articulorum percrebrescit, cùm solum succumbat, dilabatur, & cedat. Eadem autem quæstio est.

38 Cur locis* arduis difficili⁹ ambulemus? [*simis.] An quoniam omnis ingressus attollentia, & positione cōficitur. attollere igitur præter naturam est, ponere secundū C naturā, proponere medium tenet. In ambulando autem locis arduis, multū fortis illius auersæ à natura proculdubio est.

39 Quare qui cursum ex quo arripiunt minus decidunt? An quòd* magis cauent, quàm timent. [*timent, magis cauent.]

ARISTOTELIS PROBLEMATUM

SECTIO SEXTA,

Eorum, quæ ad sessionem, accubitum, & habitum corporis pertinent: cuius quæstiones. 7.

Cur sedile alios impleat, alios extenuet? Vtrum habitus corporū distent inter sese, vt alij calidi, alij frigidi sint. ergo si ita est, calidi implentur: cibum enim corpus vi sui caloris exuperat. frigidi autem, q aduentitium calorē desyderant, quem ex mouendi ratione potissimum corpus acquirit, concoquere nequeunt, dum quiescunt. An q alij excrementis redundant, & ob eam rē motum, qui ea consumat, desyderant, alij non. 1 E

2 Cur partes corporis distēdendæ sint, quod qui se exercitāt, facere cōsueuerunt. An q meatus spū suo perpurgari oporteat. F

3 Cur inflexo corpore cubare melius est, quod ēt Medici plerique pręcipiūt? An q venter cū recalescit, cōcoquere celerius potest: sic autem fit, vt recaleat. Ad hęc, locū flatibus dare, in quem incumbant, & innitantur oportet: ita enim minime infestabūt. hinc enim & varices, & cæteri abscessus iuuant, q ventriculos cōtinent, in quibus flatū recipere queunt. Ergo corpore extēto, cauernā nulla eiusmodi adigi pōt: locum

G locum etenim omnē viſcera oc-
cupant. inflexo autem, ſingula
laxantur, & ſinuantur.

4 Cur vertigo ſurgenti potius
accidat, q̄ ſedenti? An qm̄ quie-
ſcenti humor * vniuerſus vnū in
membrū ſe colligit: ex quo cru-
da etiā oua nequeūt circūuerti,
ſed protinus decidunt: mouenti
autē humor ſe æque expandit.
Surgimus igiť à quiete, qua ita
affecti ſumus: ſedem⁹ vero à mo
H tu, quo humor æquabili modo
quaq; verſus ſe porrigit.

*cōfertim vniuers⁹.

5 Quam ob cauſam cùm parte
corporis dextra cubamus, ſom-
nus magis accedit? Vtrū q̄ vigi-
lantes contra, q̄ dormientes ha-
bemus. ergo cū vigilando parte
accubemus ſiniſtra, contrarium
ſequetur in dormiendo, initio,
cùm id contrariū ſit. An q̄ ſom-
nus priuatio motionis eſt. par-
tes igiť, quarū mouere inte eſt,
quieſcāt oportet: dextrarū autē
partium moueri intereſt. Cùm
aūt ita accubamus, velut initiū
I quoddam reſurgēdi detentum,
obligatumq; habemus.

6 Cur torpeamus, & cur man⁹
potiſsimum, & pedes? An q̄ tor
por refrigeratio eſt: fit enim pp
ſanguinis priuationē, translatio-
nemq;. Manus autem, & pedes,
omniū maxime partium carnis
inopes, nerui vberes ſūt, ſed præ-
cipue pedes. itaq; ad refrigera-
tionem celerem ſua natura nimi
rum habiles redduntur.

7 Cur libenter in latus accuba-
mus ſiniſtrū, in dextrum aūt po-
tius dormimus? Vtrum qm̄ con- K
uerſi ad lucē, min⁹ dormire poſ-
ſumus, ſomnus em̄ in tenebris
ocyus obrepit. An q̄ dum in la-
tus accubamus ſiniſtrū, vigila-
re magna ex parte cōſueuimus,
& operum functio ſic nobis ex-
peditior eſt. Itaq; ad cōtrarium
opus contrarius habitus, ſiue ſi-
tus requiritur. inuitatur autem
quiſq; magis ad opus fungendū
habitus ſui ratione.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO SEPTIMA, L

Eorum, quæ ad conſenſum naturæ animantium pertinent: cuius quæſtiones. 5.

CVr à morbis nōnul- 1.
lis ægrotant, qui ap-
propinquarint, à ſa-
nitate nemo ſanari
poteſt? An qm̄ mor-
bus motio eſt, ſanitas aūt quies:
ergo ille mouere poteſt, hæc nō
poteſt. An q̄ alterū non volun-
tarie, alterum volūtarie accidit:
res aūt nō voluntariæ à volūta- M.
riis, cōſultiſq; plurimū differūt.

In duab⁹ ſequētib⁹ ſectionibus 1 q6. nū numero, ac ordine Græcus codex à Latino valde diſſenut.

Cur oſcitanti ſæpe in oſcitan- 2
do reſpōdemus: & cùm mingen
tem quempiā videmus, ad min-
gendū mouemur? quod iumen-
tis præcipuæ accidit. An propter
memoriā: mouemur enim ea ip-
ſa parte, quoties meminerimus.
hominibus tñ, quia ſenſu præ-
diti ſunt faciliori, ſtatim vbi vi-
derint,

A derint, euenit, vt moueantur reminiscanturq́; : iumentis aũt vidisse non satis est, sed alio quoq; sensu opus est. Quamobrẽ addito ẽt olfactu, mouentur: qm̃ sensus hic in brutis mobilior est. Vnde fit, vt eodem in loco sequẽtia mingant omnia, quo primũ eminxerit. tum enim præcipue mouenť, cùm olfaciunt: olfaciũt aũt, posteaq̃ appropinquarunt.

3 Quamobrem cùm secari quẽpiam, aut vri, aut torqueri, aut aliqua re tetra affici videmꝰ, animo vicẽ eius doleamus? An ꝙ
B omniũ cõis natura humana est. ignoscimus ergo, cùm tale quippiam inspeximus, propter naturæ consortionem, & familiaritatem. An quõ nares, & aures delibationes quasdam rerum obductarum pro sua facultate concipiunt, sic etiã aspectus afficitur, & à re delectabili, & à tristi.

4 Cur à tabe, & lippitudine, & scabie capiuntur, qui appropinquarint: ab aqua autem inter cutẽ, aut febre, aut stupore attonito, aut aliquo ex numero cæte-
C rorum malorũ capi nequeunt? An à lippitudine, quoniã oculꝰ pars nostri corpis mobilissima est, cæterarum maxime omniũ rei sibi obiectæ similis reddi potest, quippe qui facile moueatur ab eo quod moueat: itaq; fit, vt cum perturbatum obspicit oculum, facile ipse etiam perturbet. Talis aũt contagio ideo fit, quoniam spiritum vitiat, grauemq́; reddit. celerrime autem omnes morbis arripiuntur ĳs, qui spiri D
tu corrupto proueniunt, quale est omne pestilens genus: qui autem appropinquarit, talẽ profecto spiritum trahit, qualẽ æger ille reddiderit. Ægrotat igitur, quia morbiferum est, quod spiritu trahitur: ab vno aũt morbum excipit, qm̃ vnus ille sic spirat, cæteri secus: eundem vero, quia quo ægrotarit, hoc non aliter spirat, q̃ fuerit affectus. Sed scabies magis, q̃ lepra, cęteraq́; vitia generis eiusdẽ, afficere potest: quo- E
niam per summa corporis errat, & humore manat glutinoso: genus nanq; prurientiũ omne tale est. Itaq; idipsum quia per summa oritur, glutinosumq́; est, nimirum idcirco attingere potest. cætera nequeunt, vel quia non per summa proueniunt, vel quia persistere suam ob siccitatẽ non possunt, quamuis per summam cutem oriantur.

Quid est, ꝙ nonnulla ex ĳs, q̃ 5
auditu tristia nobis occurrunt, vt inhorrescamus, efficiant? vt F
serra cũ exacuitur, & pumex cũ secať, lapis cum mola frangitur? Quæ aũt notę affectionũ patent aspectui, hæc genera affectionũ ipsa in nobis creant? dẽtes enim stupescunt, cùm aliquos rem acidam edentes aspicimus. Et plerisq; cùm hoĩes laqueo suspendi, vel aliter strãgulari viderẽt, ipsi defecerũt? An ꝙ vox omnis, genusq́; oẽ strependi spiritus est, q̃ re strum subiens sensum, mouere nos solet: cumq́; suum motum

G vel magnitudine, vel pulsu vehementiore amplificauit, aliquid ex ijs, quæ nostro in corpore latent, immutat, & sæpe interimit. Ergo spũs, qui quamuis magni, lenes tñ adierunt, ij sedem ipsam cõmouent sentiẽdi, & lætitia ob eam rem nos afficiunt. Asperi autem, qm̃ ictum inferũt vehementiorem, sedem vtiq; illam concutiunt, longeq; pro ictus sui facultate se porrigunt: quod idem res quoq; frigidæ faciunt. Frigidi-
H tas enim vis quædã est: sed hanc horrorẽ inuehere posse, dictũ iã est. Asperitas vero, ꝙ pulsu frequenter initiũ pilorum concutiens, in partẽ pellit aduersam, efficit, vt pili se erigãt. pulso nanq; initio, cacumen pilorum se trãsferat in partẽ aduersam, necesse est. itaq; fit, vt pili exurgant: oẽs enim deorsum procumbunt. Et spiritus quoq;, qui per aures corpori se insinuat, de summis ad ima se defert. Ergo cũ soni, quos modo diximus, asperi sint, horror vtiq; ob causam prædictam
I moueri potest. Sed euenit, vt cæteris partibus potius, ꝙ in capite moueatur: qm̃ vt pili partium cæterarũ imbecilliores sunt, sic affectus hic imbecillus occurrit. Cùm vero sensus audiẽdi, ꝙ videndi obtusior sit, affectꝰ quoq; hebetiores per summa errant, q ab eo ipso proficiscuntur. horror aũt talis est; quamobrẽ multis, ac varijs causis existit. Sensus videndi vero, cùm omniũ exquisitissimus certe sit, euenta quoq; ipsa pro sua præstantia solet in- K
gerere. quo circa efficitur, vt ipsi veri affectus proficisci ex eo possint, quãuis vero leuiores. At in sensu audiẽdi, vt ipsos minime, sic eorum expectationem nimirum horremus. rei enim tristis, & anxiæ expectatio existit.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM L

SECTIO OCTAVA,

Eorum, quæ ad rigorem, atq; horrorem pertinent: cuius quæstiones 19.

QVa de causa liuidi, 1
qui rigent, efficiuntur? An quoniã sanguis appulsu frigoris gelascit, gelatus autem nigrescit propter caloris inopiam: albedo nanq; igni tribuit. Quapropter ijs maxime, qui ætate processerunt, caro liuescit, eò quòd calorem minimum obtinent. M

Cur extrema corporis maxime rigẽt? An propter angustiã. 2
foramina enim, quæ in his insunt angusta, parũ obtinent sanguinis, & ob eam rem parum caloris sortiuntur: sanguis enim calidus est.

Cur pedes magis tunc rigent,
cùm suspensi tenentur? Vtrum 3
ꝙ frigus amplius ad eos aspirat. An ꝙ sanguis in breuiorẽ se contrahit partẽ: itaq; reliquum frigori opportunius redditur, cùm calor desit.

Cur

4 Cur tpe frigido maxime vis
A illa famis intolerabilis incidat,
*βουλι- qui * caninus appetitus vocatus
μος. est, & hyberno potius, quàm æstiuo?
An quod vitiũ hoc ob inopiã alimẽ
ti sicci solet accidere. tpe aũt fri-
gido & hyberno, cũm calor in
angusta se cõtrahit, ocyus inter-
dum deficit alimentũ: quod cũ
defuerit, vitiũ id esuriendi acci-
dere consentaneũ est. At si in ea
cibi vitiosa cupiditate resolutio,
imbecillitasq; secuta est, materia
statim interna corpis à collecto
B calore colliquescit. quæ si ad lo-
cum cibo à natura destinatũ in-
fluxerit, pro cibo seipsam corpori
applicabit: sed si spirandi sedem
adiuerit, obmutescere, atq; lan-
guescere necesse est. obmutescere
inquam, quoniam spirandi meatus in-
tersepitur, atq; obsidet: langue-
scere aũt est pp inediam, cõsum-
ptionẽq; corporis. Celeriter tñ,
paucisq; remediis subueniẽ, eo
quod eius mali ortus extrinsecus ẽ.
frigus enim calorẽ corporis no-
stri intro compellens, ac contra-
C hens, insatiabilem edendi illam
cupiditatẽ inijcit, atq; intendit.
Quãobrẽ quo modo, qui in me-
tuendo tremebant, pallebantq;,
periculo demũ liberati, subito
ad priorẽ redeunt statum: sic ẽt
esurientes illi, vbi parũ sumpse-
runt panis, citissime recreantur:
vt qui vi paulo à naturę ratione
summoti aberrent, nõ qui peni-
tus corrupti deficiscant. quod eñ
naturæ tenorẽ in partem aduer-
sam violat, idẽ suæ naturæ eun-
dem restituit. Ergo dimisisse tan D
tummodo sat est, quemadmodũ
cũm aduersi inter se pueri funem
enixi retrahunt: quippe qui fu-
ne dimisso, resupini protinus
decidant.

5 Cur homines pleni admodũ
rigent, cũm tamẽ pingue omne
calidum sit? An propter ampli-
tudinem molis. vt longe à calo-
re interiore distant partes extre-
mæ corporis, sic prope ab extre-
mo frigore absunt.

6 Cur exercitati frigus vehemẽ
tiùs sentiũt, quàm inexercitati? Vtrũ E
quoniam pingue consumptũ à labori-
bus est, quod vtiq; teporẽ præ-
stare potest: calidũ enim opimũ
est. An quod spiratiora, solutioraq;
corpora eorũ ideo sunt, quoniam pin-
gue, excrementumq; omne de-
tractum est, ita vt frigus arcere
nequeant. An quod meatibus per su-
dationem patefactis veluti ostia
complura aperiuntur. habitum
aũt non eundem sanitati, & ro-
bori esse idoneum manifestum
est: alteri nanq; pinguis, alteri la-
xus videtur planè conuenire. F

7 Cur vt aqua frigida, sic ẽt ca-
lida infusa horrescimus? res eñ
cõtrarias inter se idẽ efficere pos
se absurdũ est. An frigida infusa
calor interior extinctus horrorem
mouet: calida autẽ frigus exter-
num circumobsistens in vnum,
seq; profugũ intercolligens effi-
cere identidem potest. Quamob
rem vtrũq; ab eodem agitur: ve-
rum alias ab interiore, alias ab
exteriore, vt dictum iam est.

8 Cur pili in cute inhorreſcunt?
G An vbi cutē cōtraxerūt, merito
eriguntur. contrahunt aūt & ri-
gore, & aliȷs pleriſq; affectibus.
9 Cur ad extremam vrinæ miſ-
ſionē inhorreſcere ſolemus? An
dum humor calid⁹ ille ineſt, ve-
ſica, & meatus qui circa eam po
ſiti ſunt, pleni, expertesq; frigo-
ris ſubſtant: poſt vero, vbi efflu-
xerit, aere frigido replētur: quip
pe cūm inane nihil eē naturæ ra-
tio patiat̃, ſed aut aeris, aut cor-
poris plenū eſſe vnūquodq; ne-
H ceſſe ſit. Quòd igitur aer ſe indu-
xerit frigidus, recte vt inhorre-
ſcamus, euenire ſolitum eſt.
10 Cur lingua rigentium, quem-
admodum vinolentorum errare
ſoleat? Vtrum quòd à frigore cō-
creſcit, ac indureſcit, mouēti dif-
ficilis redditur, itaq; explanare
non poteſt. An quia partes exte-
riores appulſu denſantur frigo-
ris, humor intus collapſus lin-
guam madificat, ex quo ſuo fun-
gi officio lingua nequit, vt de vi-
I nolentis etiā diximus. An ꝙ per
tremorem à rigore inductū mo-
tus temere agitur, articulate vo-
cabula lingua edere non poteſt,
itaq; oberrat, & hæſitat.
11 Cur pili rigentiū eriguntur?
An ꝙ ex refrigeratione calor in
partē interiorē ſe colligit: vbi au
tem carni caloris beneficium de-
fuit, magis coagit̃: quod cūm fit,
pili erectiores effici coguntur.
12 Cur hyeme cū currimus, ma-
gis rigemus, ꝙ̃ cūm ſtamus? An
ꝙ aer noſtra ambiens corpora,
cum ſtamus, vbi ſemel concale- K
factus eſt, nullā præterea mole-
ſtiam infert: cum aūt currimus,
alius atq; alius ſubinde frigidus
occurrit: itaq; facit, vt magis ri-
geam⁹. Ad hæc, aer cum mouet̃,
frigidior redditur: quod quidem
in currendo maxime incidit.
Cur tpe matutino frigus acri⁹ 13
eſt, cūm tñ Sol propius adſit?
An ꝙ plus tpis abſentiæ Solis
exultat, itaq; terra magis refrige
rata eſt. An ꝙ die inſtante ros, &
pruina cadere ſolent, quæ frigi- L
da ſunt. An hæc etiā ideo cadūt,
qm̃ calor, qui ſurſum ſe extulit,
vi frigoris ſuperat̃, idq; non niſi
Solis abſentia euenit. Quocirca
cum longe diſtat, nō cadunt: cū
propius, tum cadunt, atq; gelan-
tur, ꝙ locus vehementius refri-
geratus eſt, propter Solis diutur
niorem abſentiā. An die inſtante
potius flatus incitantur noctur-
ni, qui gelidi admodum ſpirant.
An nobis frigus acrius idcirco
eſſe videatur, ꝙ cibi concocti iā
ſunt. inaniores autem cūm ſum⁹, M
frigus vtiq; acrius ſentimus. ar-
gumentum, ꝙ à vomitu maxi-
me frigere ſolemus.
Cur vbi ſternimus, vel min- 14
ximus, plerunque inhorremus?
An ꝙ ratione vtraq; venis ſub-
trahitur: quæ cūm redditæ ſint
inaniores, aer ingreditur frigi-
dus, qui rigorem ciere poteſt.
Qua de cauſa qui vehemēter 15
frigent, ſi ſtatim copioſo igne cō
calefiāt, indoleſcunt: ſi paulatim
vero tepefiāt, ſine magno dolore
recrea-

A re creabũtur? an q' oĩno cũm ex contr arĳs in contrariũ proficiscitur, magni effici commutatio solet. vt in arbore, si quis paulatim deflectit, nihil ẽ quod stirps ipsa laboret. at si vehementius corripit, nec sensim abducit, frãgatur necesse est. Ergo si simile à suo simili affici nihil põt: vt aũt calor hominis frigentis intus se cõsistit, & colligit, sic humor, & rigor parti exteriori relinquunt contrariumq; sui contrarĳ corrumpens est: efficitur recte, vt si B sensim, paulatimq; tepefiant, calor prouocet, & exeat, itaq; minus doleãt: sin subito recalescãt, amplius adducat, & astringat, itaq; dolendum acrius sit.

16 Cur refrigerati magis ab eodẽ calore vrimur, atq; dolemus? Vtrum caro suæ causa densitatis calorem occurrentem sibi tenacius suscipit, ex quo plumbũ calidius redditur, q̃ lana. An calor vi penetrat, eo q' foramina nimio frigore congelauerunt.

17 C Quã ob causam non rigent, qui irascunt? An q' ira & excandescentia timiditati contrarĳ affectus sunt. Est autẽ ira ex igne proficiscens. cũm enim intus copiã ignis retinemus, concalescimus: quod maxime ĩ puerili ętate pspicere licet. pueri nanq; primum spũs copiã retrahũt, deinde rubescũt. calor enim cũm intus affatim substat, atq; humificat, facit vt erubescãt. nã si quis large aquã frigidã his infuderit, irã sedabit: sic enim calor extinguitur. Pauidi aũt, & pterriti cõ D tra: rigẽt em̃, & frigidi, pallidiq; reddunt. calor nãq; eorũ se summis de partib⁹ seuocat ad imas.

18 Quamobrẽ quoties inhorrescimus, pili erigunt? An q' in humore occlusi continent: humor enim à pili altitudine vincitur. horror aũt pulsu frigoris fieri solet. frigus vero calidũ humorem congelet, naturę ratio vult. ergo vbi cõmutatus, cõgelatusq; humor est, in quo pili inhęrent, pilos ipsos mutari cõsentaneũ est. Aut igitr in partem aduersam se E transferent, aut in eadẽ manebunt, si rursus vincere humorem potuerint. at verisimile non est, vt humorẽ gelatũ, coactũq; pilus vincere suo pondusculo possit. Ergo si pilus vndiq; gelido humore obsessus, ne quò valeat inclinari, restat sanè vt erectus cõsistat. An qm̃ calor pulsus frigore ad locũ interiorem se colligit. vbi autẽ calor se à carne dimouit, caro plenius cogitur, coactaq;, pilos eminẽtius erigi cogit: quo modo, si cũ terræ festu- F cam, aut aliud quodlibet infixeris, cõstruas, atq; vndiq; terram colligas, efficies, vt magis erigi possit quod infixũ est, q̃ si terra minus esse coactum siueris.

Quam ob causam qui rigent 19 maxime, dormire non valeant? An qm̃ qui riget, spiritum magis retinet, q̃ laxat: qui dormit, magis reddit, q̃ attrahit. facit igitur rigor, vt contra agatur, quàm cũm dormitur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO NONA,

Eorum, quæ ad vibices, & cicatrices & pelles pertinent: cuius quæstiones . 14.

fugillata, & cicatrices, & vibices ꝑtinét

1 CVr pelles recẽter detractæ, maximeq́ꝫ arietũ, verberũ vulnerib⁹, & vibicib⁹ admotę, & oua ſup cõfracta ꝓhibent vlcera, ne cõ-
H ſiſtãt? An rõne vtraq; humor colligi, intumereq́ꝫ ꝓhibet. Pars eñ colliſa humorem trahit, intumeſcitq́ꝫ propter feruorem: oua ſua lentitia glutinant, atq; ita intumeſcere non ſinunt, vt etiam in ambuſtis glutine agitur. Cõglutinare poſſunt pelles quoq;, ob ſuam lentitiam hærentes nimirum, ſimulq́ꝫ ſuo calore concoquunt, inflammationẽq́ꝫ ſedant. neque enim detrahere eas ſolemus, niſi diebus aliquot poſt. Etiam qui ex ſale aceto ve perfri-
I candum cenſent, inflammationem tollere volunt.

2 Cur cicatrices, reliquo quidẽ in corpore nigræ, oculis albæ inducuntur? An ꝙ cicatrix colorẽ priori cõtrarium trahit, ſcilicet queadmodum omnia, quę ęgrotarint: vlcera autem parte oculi nigra contrahi ſolent. veruntñ neq; in corpe ſtatim nigreſcunt, ſed principio albæ ſunt: neq; in oculo ſp nigrę. ſed demũ vel ex toto, vel magna ex ꝑte reddunt.

Cur ferula oras ſiue ambitum 3
plagæ rubidum, medium albũ K
facit? Vtrum ꝙ ſanguinem pellit ex medio, ꝙ maxime ferit, qa in orbem ſe colligit, & rotunda eſt. An ea quidem de cauſa ſanguinem deinde redire oporteret. Rubedo autem non niſi concurſus ſanguinis eſt, isq́ꝫ in eum locum, qui ictus eſt.

4 Quare cùm membra à ferula vehementius feriunt, medium carnis albũ, oræ rubræ reddunt: ligno autẽ contra, medium amplius rubet? An ꝙ ferula ſuã ob leuitatẽ, vbi vehementer percuſ- L
ſit, ſanguinẽ reſidentẽ p ſumma diſſipat. itaq; vnde ſanguis defuerit, mox ea pars alba exiſtit: quò aũt plenius fluxit, hic rubor ambit. Cũq́ꝫ plaga intumuit, ſanguis cito ſuã ſedẽ repetere nõ poteſt, qm̃ & exiguus eſt, & relationẽ per accliue agat neceſſe eſt: nõ enim niſi copia magna referri poteſt cõtra naturã. At ictus, quos dura corpora inferant, affligunt, colliduntq; ponderis ſui ratione, ac robore. Afflictum itaq; M
mediũ cauum reddit, colliſum aũt rarum exiſtit: colliſio nanq; diſſectio, & diſtractio leuis eſt. Quod cũ cauum, colliſumq; redditur, ſanguis ad id ſummus de oris vndiq; fert: nã & aptus ferri deorſum eſt, & laxa expeditius ſubit, ꝙ ea cedunt facilius. Vbi aũt ſanguis eò ipſe ſe collegit, efficitur merito, vt medium rubore tingatur: oræ aũt, quas deſeruit, albedine decolorentur.

Cur

A Cur nigræ cicatrices hominũ
5 sunt, qui vitio lienis tenẽtur? An ꝙ sanguis eorum corruptus est, pp admistionem morbosi, diluti\[q;] sanguinis, qui à liene procedit. Cicatrix igit̃ cute prætenui, summaq; consistit. sanguis vero ille, quia vt dilut⁹ & calidus sit, niger est, cicatricẽ nigrã transpectus vtiq; ostendit, & quidẽ sæpius. Hac eadẽ de causa cicatrix nigrior fit: sanguis etenim cutis imbecillitate frigescit, & calore euaporãte atrior reddit̃. Seniori
B bus ẽt pari rõne cutis magis nigrescit, & natiuę cicatrices atriores, ꝙ̃ iunioribus habentur. est enim quasi vibicatũ corp⁹ eorũ totum, non ob aliquã cutis tenuitatem, sed ꝙ calor defecerit.

6 Vtrũ quæcunq; rei eiusdẽ causam obtinẽt, vim habent eandẽ ad agendum, an non? verbi causa, cũ vibices discuti & ab ærę, & à ridicula, & à faba cõmanducata, & à pulmone, & ab argilla, & ab alijs huiuscemodi possint, singulane vi eadẽ hoc sufficiant, an
C diuersa? An æs ideo tollit, qm̃ rubiginẽ præ se fert, quæ pro medicamento accipi põt. Faba vero, & pulmo, & argilla, eo ꝙ ad se attrahũt, pp sui corporis raritatem: cęteraq; prædicta alijs ex causis idẽ faciunt. An vltimum quidẽ in his oĩbus idẽ est. quod aũt antecedit, hoc discrimini fore, nihil est, quod prohibeat.

7 Cur cęteræ cicatrices nigræ, oculi albæ cõsistunt? An ꝙ cicatrices colorẽ contrahunt cõtrarium parti, in qua efficiunt̃: at in D parte oculi nigra fieri solẽt: ergo albæ efficiantur necesse est.

Cur ictus ferulæ dolorem amplius mouet, ꝙ̃ aliquod duriorum? ita enim deprehendet̃, si qs 8
cũ verberat, rõne considerat: cũ tñ ictũ durioris, vehemẽtiorem esse rõ potior exigit. acrius enim ferit, quod durius est. An ꝙ caro non solum cũm percutitur, sed ẽt cũm repercutit, dolet. Igitur à duris percuti tantũ potest: cedit enim propter eorum duritiem. E
At vero à ferula vtrunq; sanè accidit, vt & percutiatur, & repercutiat, propter ponderis leuitatem, cũ .s. non cedat, sed renitat̃, ita vt ictus possit duplicari.

Cur thapsia, & cyathus, quæ 9
cõtraria planè inter se sunt, pariter vibices possint discutere, hic principio, illa post? cyathus enĩ frigidus est, quod etiã poeta inquit Homerus: Et gelido dentes defixit in ære: thapsia vero calida, & vrens. An ꝙ vt animo deficiẽtib⁹ aqua, sic cyath⁹ vibicatis occurrit. Obuiãs enim refrigeratio calorẽ prohibet educi è sanguine, q p ictũ ad summa cõ F
fluere corpis, atq; concrescere solet, vbi calor decesserit. fit.n. vt pinde ac si extra sit, congelet̃, cũ sub cute ẽ, ppeq; abest, vt extra sit. at vero cũ calori exit⁹ negat̃, nõ cõcrescit, sed se rursũ diffundit, & sedẽ vnde effluxit, repetit. Quod idẽ thapsia quoq; pstare põt, quippe q̃ caloris sui facultate phibeat, ne sanguis gelascat.

10 Cur ęneis quibusdā admotis,
G vt cyathis, aliȷ̄sq; generis eiusdē
vibices reprimi, resoluiq; pōt?
An qm̄ æs natura frigida est: er-
go calorē effluere vetat è sangui-
ne, quē ictus collegit. eo nāq; per
summa corpis exhausto, vibex
existit. itaq; celeriter admouēdū
est, anteq; geletur. Et thapsia ve-
ro ex melle illita eadem de causa
iuuat: quia enim calida est, san-
guinem refrigescere prohibet.

11 Cur si eodē in loco sæpius vl-
cus extiterit, cicatrix atra ducet?
H An quacūq; ꝑte vlcus se ostēde-
rit, hęc admodum debilitat, eoq;
magis, quo vlceratū sæpiꝰ fit: de-
bile aūt oē frigescit, humorisq;
plenū est: quo fit, vt nigrū quoq;
appareat. Et qdē vlcera magna,
& vetera cicatrice atra obducta
videmꝰ. Sępe aūt vlcꝰ cępisse nō
aliud est, nisi vlcus diu habuisse.

12 Cur vibicibꝰ cyathos admo-
uere solemꝰ? An ꝙ locꝰ, q̄ icti fue
rimꝰ, refrigerat, calorq; inde oīs
decessit. cyathus itaq; admotꝰ fa
cit ęris frigiditate, ne calor abeat

13 Cur pili cicatricibꝰ nequeunt
exoriri? An ꝙ omnes meatꝰ ob-
I cæcantur, & variant, è quibus
pili se promouere solent.

Cur ictus tumorē, liuorēq; su
14 scipiāt? An ꝙ de loco ꝑcusso hu-
mores disiecti in loca ꝓxima ru-
unt, in qbꝰ offendētes retorquēt.
itaq; coniuncta, conglutinataq;
humorū copia, tumor per colle-
ctionē exurgit: & si quæ venulæ
ruptæ sint, cōfluuiū id humoris
suberuentum fiat necesse est.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO DECIMA,

Eorum, quæ ad res naturales pertinent: cuius quæstiones 67.

CVr in animantiū ge-
nere alia tussiūt, alia 1
nō? verbi gratia, hō
tussit, bos minime.
Verū ꝙ cæteris ma L
xima ex parte excrementū alior-
sum se vertit: hoī aūt eò cōuerti
natura voluit. An ꝙ homo maxi
mū, humidissimūq; cerebrū con
tinet. tussis autem pituita distil-
lante fieri solet.

Cur homini tantummodo ex 2
omni animantium numero san-
guis è naribus defluit? An qm̄
plurimū cerebri, idemq; humi-
dissimum homo continet: vnde
venæ excrementis per ora eodē
tendentia nimium repletæ, pro-
fundere inde coguntur. Sanguis
enim vitiatus quisq; integro te- M
nuior reddit. talis aūt est, qui se
cerebri excrementis miscuerit,
& quasi in saniem degenerat.

Cur alia ex animantibus sub 3
cutē, alia intra carnē, alia vtroq;
modo pinguescere cōsueuerūt?
An quibus densa est caro, ijs in-
ter cutem & carnē humor præte
nuis cogitur: ꝙ is semper sua na
tura eminet, atq; residet, qui tan
dem concoctus pingue effici so-
let. Quæ aūt carne sunt rariore,
cutēq; gerunt obuiā, hæc opima

intra

A intra carnem redduntur. Quæ vero vtroq; modo se habẽt, vtroque etiam pinguescunt.

4 Cur vitiliginem pueri, mulieresq; minus habent, q̃ viri, & in eo ipso fœminino sexu, quæ prouectæ ætate sunt, magis hn̄t, q̃ minores? An ꝙ vitiligo exitus spiritus est. Corpora autem puerorum contextu denso, non facili expiratu constant. & mulierũ minus expirant, q̃ virorum: spiritus nanq; in menstrua se auertit fœminæ. densitatem vero leuitas eiusdẽ satis declarat. Quæ B autẽ corpora ætate processerint, aut consenuerint, respiratiora euadunt: hęc.n. modo ædificij veteris structuram suarum partiũ laxiorem iam habent.

5 Cur homo tantum habeat vitiliginem? Vtrum ꝙ tenuissimã is ex omnibus animalibus cutẽ habet, simulq; flatibus redũdat. indicium vero, ꝙ vitiligo partib⁹ tenuissima cute obtectis, maxime, primumq; existit. An & his ipsis de causis, & præterea ꝙ homo vnus ex omnium animan C tium numero canescit: quippe cùm in vitiligine pili caniciẽ immutentur. itaq; fieri non potest, vt vitiliginem habeant, quę nũquam canescere soleant.

6 Cur capris, & ouibus lac plurimum demulgetur, quæ corpore non maximo sunt: homini autem, & boui minus, s. ad corporis proportionem? Vtrum ꝙ his copia in corpus absumitur, cæteris in excrementum se cõfert: ouibus autem, & capris quantũ D excrementi accesserit, omne in lac transit. An ꝙ plura gignunt, q̃ quæ magno sunt corpore: itaque plus attrahunt excrementi. qm̃ plura alendũ sit. An his grauidis plus excrementi propter corporis imbecillitatem redundat: lac autem excremento consistere certum est.

7 Cur animãtium alia cũ aquã mutarint, colorem suum amittunt. similiaq; loci illius domestici s redduntur, vt capræ: alia vero nunquã amittunt, vt homo. E

8 Ad summam cur alia mutantur, alia non: vt coruus, qui semper incommutabilis persistit? An quorum natura vincere, perdomareq; humorem nõ potest, vt auium, quæ vesicam quoque nullam ob eam rẽ obtinent, hæc nusquam mutari possunt.

9 Sed cur non illa eadem, sed q̃ nata ex his sunt, hæc mutentur? An ꝙ recens nata suis parentib⁹ sunt infirmiora.

10 Cur mares corpore maiori ex toto penè sunt, quàm fœminæ? F Vtrum ꝙ mares calidiores fœminis sunt: quæ res vim obtinet augendi. An ꝙ mares præditi natura integra sunt, fœminæ mancã, oblęsaq; desciscunt. An ꝙ mares longo temporis spatio perficiuntur, fœminæ breui.

11 Cur in animantium genere alia breui tempore pariunt, alia diu gestant? An longius perfici solent, quibus longiora sunt vitæ spatia. sunt autem partu tardio à

G diora, quæ lõgo tempore viuũt.
Sed non vlr id est. equus enim vt
tardius maxime q̃ homo parit,
sic viuere minus potest. Cuius
rei causam vuluæ, siue vteri duri
ties haber. quomodo.n. ager si-
tiens haud cito suas stirpes enu-
trit, sic durior vulua equarum
in formando, nutricandoq; suo
fœtu remoratur.

12 Cur proles cæterorum animã
tium magis, q̃ hominis suis pa-
rentibus simile gerit naturã? An
q homo vago, varioq; plurimũ
animo in coitu est. prout autem
pater, materq; in conceptu affe-
H cti fuerunt, ita partus euariant.
Cætera vero animantia omnia,
aut certe plurima, rei tm̃ ipsi in-
tendũt, totaq; sese veneri dedũt.
Adde, q ob eam auiditatem mi-
nime repleri magna ex parte pa-
tiuntur.

13 Cur alibi tam hoĩes, q̃ equi
oculis magna ex pte cæsiis sunt?
An cũm oculi triplici coloris ge
nere distinguanť, nigro, caprino,
& cæsio, corporis totius colorẽ
oculi quoq; color cõsequiť: itaq;
I haud immerito cæsius est.

14 Cur hoĩes nana statura pue-
niunt? Vel potius quærendum in
vniuersum, cur in animantium
genere alia paruo, alia magno
cõsistãt corpore? Causa duplex
sanè reddi potest: aut enim loc⁹,
aut alimentum id facit. locus, si
angustus est: alimentum, si exi-
guũ: quod ẽt partu iã edito non-
nulli efficere conanť, vt qui ca-
tellos ĩ caueolis occlusos educãt.
Quibus itaq; causæ locus est, hi K
pomiliones redduntur. Sunt.n. la-
titudine quidẽ, profunditateq;
pro magnitudine suorũ parẽtũ,
breues tñ oĩno. cuius rei causa
est, q rectæ lineæ in aduncas se
flectunt. igiť q̃uo tabernarũ pi-
cturæ, quamuis breues, tñ disten
tæ in latitudinẽ, profunditateq;
cernunť: ita pomiliones quoque
formari ex loci angustia incidit.
At vero qui ob alimenti inopiã
perfici non potuerint, hos mem-
bris quoque puerilibus constare
videmus. fitq; vt aliqui, quãuis
breues admodum sint, modice
tñ coagmentatas oẽs sui corpo- L
ris partes habeant, vt Melitẽses
catelli. Ratio.n. q non vt locus,
sic natura suũ efficere op⁹ soleat.

Cur in animantiũ genere alia 15
maris ac fœminæ coitu creanť,
alia concretis quibusdam proue
niunt, simulatq; primus eorum
ortus extiterit? quemadmodum
qui de natura docent, primũ ani
mantium ortũ, mutatione, dimo
tioneq; mundi, vniuersiq; orbis M
ingente differunt extitisse: & q
nunc, si rursum ortus eiusmodi
futur⁹ sit, tales motiones aliquas
præcessisse oportebit. Principiũ
enim rei cuiusq; maximum est,
quippe q rei dimidiũ sit. semen
autem genitale principium esse
certum est. ergo minutorũ ani-
malium quorumq; ortus nullo
agi mutuo concubitu solet. cau-
sa, cur, vt principio extiterunt,
creari nunc etiam possint, semi-
nis exiguitas est, rei nanque mi-
noris

A noris minus quoque principium esse conuenit. Quamobrem huius etiã seculi mutationes semen animantiũ minutorũ generi satis contrahere possunt, quod sæpius vsu euenit. tum.n. maxime oriuntur, cum mutationes temporum incesserunt. Maiorũ autem genus mutationem quoque pro sui magnitudine desyderat ampliorem.

16 Cur animantium alia partu sunt numeroso, vt sus, canis, lepus: alia nõ, vt homo, vt leo? An quod alia vuluas, siue vteros contiB nent multos, totidemque formandi loculamenta, quibus impleri percupiunt, quibusque semen genitale diuidendum, inferendumque est: alia contra se habent.

17 Cur homo inter animantes oculorum minimũ pro sua magnitudine habet interuallũ? An quod omnium maxime naturali solertia homo constat. Sensus autem contuẽdi partẽ versus priorem natura posuit: id.n. conspiC cere oportet, in quod nos ducit ratio mouendi. quanto aũt oculorum plus discriminis sit, tanto magis conspectus vergent in latus: qui si sm naturã sedẽ debeãt obtinere, quam minimum esse interuallo certe oportet. sic enim partem versus priorem ingredi maxime possumus. Ad hęc cęteris aĩantibus cum careant manibus, despiciãt prorsus in latera necesse est: itaque plus eorum oculi distãt inter sese, & maxime ouiũ, quod maxĩe prono capite ingrediunt.

Cur cæteris animantibus par 18 tim nunquam profusio seminis D per somnũ incidere assolet, partim raro? Vtrum quod nullum hoĩe excepto resupinum cubare consueuit. nullum aũt nisi resupinũ semen profundere potest. An quod cætera non pariter, vt homines somniant. seminis aũt per quietem illa profusio non nisi cum imaginatione fieri potest.

Cur aĩaliũ alia caput moueãt 19 alia nõ moueãt? An quod quæ collo carent, ea caput mouere nequeunt: nonnulla autẽ carent collo. E

Cur in animantiũ genere homo sternutare maxime solet? 20 Vtrũ quod meatus obtinet ampliores, per quos spiritus, odorque subeunt: his.n. spiritu repletis sternuimus. Indicium vero datos esse meatus homini laxiores, quod is olfactu minime omniũ valet. quò nãque arctiores meatus sunt, eo magis vim obtinent olfaciendi. Quòd si in ampliores plus humoris ingredit, quo inflato sternutamentum fieri solet: tales autẽ genus hominum omnium ma F xime animantium obtinet: merito hõ solus sternuere sæpissime consueuit. An quod homo breuissimis naribus est, ita vt humor cõcalefactus celeriter commutari in spiritum possit, cùm cæteris refrigescat præ longitudine prius, quàm mutetur.

Cur nullius animalis lingua 21 est pinguis? An quoniam pingue vnumquodque densum est. Lingua autem rara sua natura,

pro-

G ꝓpterea eſt, vt percipere poſsit
genera ſaporum.
22 Cur fœminæ intento corpo-
re mingunt, mares minime? An
ꝙ fœminarum veſica remotius,
tum profunditate, tum longitu-
dine ſita eſt: iacet enim vulua ea-
rum interius ſedem, átq; veſicã.
itaq; humor emittendus vim ꝓ-
pter ſpatiũ vuluę deſyderat ple-
niorem, quæ per ſpiritũ corpo-
re intento acquiritur.
23 Cur ſues hybernum pilum
amittere non ſolẽt, cum cæteræ
quadrupedes ſoleant: nam & ca-
H nes, & boues certe amittere aſſo-
lent. An ꝙ ſus calidisſimus oĩum
eſt, partiq; calenti corporis eius
pili adhærent: quippe cùm pin-
gue tale eſſe neceſſe ſit. Cæteris
itaq;, vel q̃a humor refrigeſcit,
pili defluunt: vel quia ſuus calor
alimentum concoquere non po-
teſt. Suibus vero non idem inci-
dit, vel q̃a nihil humor interior
affici poteſt, vel quia bene alimẽ
tum concoquitur. nam & ſi q̃n
cauſa, cur defluãt, ſit, tñ pingue-
I do vetare poteſt. Oues, ac homi-
nes propter ſui pili tum denſita-
tem, tum copiam, non ita affici
pulſu frigoris poſſunt: non.n. al-
tius refrigerationi ſubire licet, vt
poſsit vel humorem gelare, vel
calorem concoquendo ſeuocare.
24 Cur ouibus expilatis mollior
pilus ſubnaſcit, homini durior?
An ꝙ ouiũ pili ſummæ cuti co-
hærent, euelliq; ob eam rem ſine
vllo poſſunt labore, cum initium
alimẽti integrum maneat, quod
carni iunctum eſt. meatibus ita- K
que patefactis, excremẽta reſpi-
rare melius poſſunt. vellus.n. ꝓ-
prio carnis veſcitur alimẽto: ca-
ro autem molli, dulciq; alitur pa
bulo: Hominum contra, ꝙ altius
pili inhærẽt, per vim, ſummoq;
cum dolore euelluntur. conſtat
id, quandoquidem ſanguinem
ſecum detrahunt. Corpore igit̃
ſaucio euenit, vt tãdem cicatrix
obducatur. vnde fit, vt vel finem
pili amplius promendi faciant,
qui euulſi fuerint, vel quandiu
præterea promere poſſint, duri
extrudantur, eo ꝙ omne valens L
alimentum carnis exhauſtũ eſt
nec niſi materia inutili, & ſuper-
uacua pilus ꝓuenit. Indicium,
ꝙ hominũ omnium plagam in-
habitantium meridianã pili du-
ritiem præ ſe ferunt: q̃m calor ex
terior altius corpus ſubiens, ali-
mentũ concoctu facile abſumat
in vaporem. cõtra eorum, q ſub
aquilonem incolunt, molles, la-
ſciuiq; funduntur, ꝙ his ſanguis
dulcisq; ſapor per ſummam po-
tius fluitat formam: quamobrẽ M
his color quoq; hilarior eſt.
Cur ouium pili eo duriores 25
ſunt, quo prolixiores: hominum
contra molliores, quo prolixio-
res? An ꝙ ouium pili, qui quale
diximus capiunt alimentũ, vbi
procul ſe ab ſuo deduxerunt ini-
tio, ieiunius veſcuntur: & alimẽ-
tum, quod ineſt vi caloris, facile
pro ſua inconcoctione euapora-
tur. itaq; ſiccati duriores reddũ-
tur: molle nanq; humidum eſt.
Homi-

A Hominū vero pili minus alimē-
ti, sed plus suo initio hauriunt,
cōcoquitur autem plenius, qm̄
minus est. cōcoctum aūt pilum
efficit molliorem: concocta ete-
nim quæq; molliora inconcoctis
redduntur. Indicium, q̄ oues re-
centes vellera molliora gerunt,
q̄ vetulæ: copia nanque excre-
menti pilum & ouis, & homi-
nis procreat.

26 Cur hirti hoīes, & aues vene-
ris sunt auidiores? An q̄ natura
humida, & calida sunt, qua qui-
B dē vtraq; qualitate opus ad coi-
tum est: calor enim excernit, hu-
mor excernitur. Hæc eadem ra-
tio est, cur etiā claudi homines
sint salaciores. his. n. vt parum
alimenti deorsum propter cru-
rium vitiationem labit̄, sic mul-
tum loca petit superiora, seq; in
semen conuertit.

27 Cur homini nulla iuba data
à natura est? An qm̄ barba data
est: ergo quod excremētitium ali
mentum cęteris animantibus in
ceruicem se confert, id homini
C maxillas adire solitum est.

28 Cur pedes animalia pares ha-
beant? An q̄ fieri non potest, vt
aliquid moueatur, nisi parte ali-
qua sui consistat, dummodo nō
prosiliat. cum igitur ex duobus
illis, motu & statu confici ingres-
sum necessum sit, paritatis iam
inde ratio patet. Bipes enim alte
ro pede mouetur, altero stat. Et
quadrupes quoq; cum duobus
mouetur, reliquis duobus inni-
tit̄. Pariq; modo de cæteris, quæ
vel senis, vel etiam numerosiori- D
bus pedibus ingrediuntur, ani-
maduertere licet.

Cur equis, & asinis pili è cica- 29
trice ꝓmere sese possunt, homi-
nibus autem non possunt? An q̄
cæteris animalibus tergus pars
per se corporis est: hominis autē
cutis veluti affectus carnis exul-
tat, quippe quæ summa illius for
ma refrigerente, solidiuscula exi-
stere videatur: quemadmodum
crustæ in pulte superducuntur,
quas vetulas appellamus. cū ita- E
que illæ nō nisi farina elixa sint,
hominis quoq; cutis nominata,
non nisi caro putanda est. Vbi
igitur hæc vel vulnus acceperit,
vel attrita fuerit, incidit, vt hoīs
quidem caro condēsetur. quam-
obrem summa corporis parte
immutata, vulnus non eandem
compagem capit, qua corpus iā
inde ab ortu naturę extitit. cum
itaq; hæc immutata sit, nihil ꝑ-
fecto absurdū fuerit, si ex ea non
idem præterea proficiscatur. Si-
cut in areis quoq; appellatis licet
percipere: nam illas etiam corpo F
ris summi corruptionē, immu-
tationemq; esse nouimus. At iu-
mētis attritis, vbi ad sanitatem
redierunt, partes vitiatæ corpo-
ribus denuo eisdē replent̄, quan-
quam debilioribus, q̄ principio
fuerint. Sed cum etiam cutis eo-
rum pars sit, confici pili, proue-
nireq; possunt: cute nanq; pilos
enasci certum est, sed cādidi pro-
pterea oriuntur, qm̄ vt secunda
hæc cutis imbecillior, q̄ prima
est

G est, sic pilus candidus ille imbecillimus exit.

30 Cur in animalium cęterorum genere seruari æque gemini possunt, quanquã sexus sunt vtriusque: in hominũ autem non possunt? An ꝙ homini maxime partus geminatio contra suæ naturę legem accidit: singulos enim parere sancitum est, tñ in geminis ipsis marem, ac fœminam creari natura oĩno recusat. Ergo quod maxime contra naturam est, id
H & imbecillum esse rõ postulat.

31 Cur equis, & asinis pili è cicatricibus possunt euenire, hominibus autem non possunt? An ꝙ cicatrix vel suam ob densitatem impedimẽto est, vel quia deprauat nutrimentũ hominibus. itaque ex toto hominibus propter pili infirmitatẽ impedimẽto est: equis autem, ne pili exeant, nunquã est, sed deprauat, facitq́ ne prior integritas seruetur.

32 Cur pares pedes natura animantibus dedit? An cuiq́, cum mouet͂, partem aliquam requie-
I scere necesse est. Quòd si pedes impares essent, ne hoc fieri posset, accideret: agitur enim motus situ obuersario pedum.

33 Cur aĩalia, vt minus temporis dormiunt, q̃ vigilent, sic non continue, sed vicissim modo vigilando, modo dormiendo, somnũ suũ perficiunt? An ꝙ non simul oĩs vacans materia coquit͂, sed vbi pars aliqua est concocta, leuatũ iã aĩal expergiscit͂. Et vero sæpius illi expergiscunt͂, quibus ea pars frigida est, quæ qui- K
dẽ excrementũ domat, & cõcoquit. fit.n. vt celeriter, sæpeq́ cesset: cessatio aũt non nisi expergefactio est. Suauis quoq; res ea ipsa, q̃m requies est, non immerito esse vr. sed nihilo quidẽ plus temporis in munere naturalium actionũ consumimus. nam etsi esse suauius est, q̃ non esse, non tñ plus tp̄is propterea edimus, q̃ à cibo abstinemus.

Cur animãtiũ alia statim pa- 34
rentes sectantur, alia sero, vt homo, vel vix, vel nũquam? An ꝙ L
alia cito vim recipiũt cognoscẽdi, alia sero, & alia rei sibi cõmodæ sensum obtinent, alia carent. Quę igit͂ hæc ambo, sensum dico rei cõmodę, suiq́ corporis perfectionẽ sortiunt͂, hæc parentẽ sectari protinus queunt. Quę non vtrunq; illorũ habeãt, hæc id facere ipsum nequeũt: opus enim est & viribus, & sensu.

Cur genus vitiliginis, q̃d leu- 35
ca appellatur, quasi albam dixeris, cæteris animantibus contrahi nequeat? Vtrum ꝙ hominib⁹ M
morbo hæc est: cęteris aũt aĩalibus tergora varia, piliq́; eodem modo albedine afficiuntur. Attamẽ ambiget aliquis, quęretq́, cur non postea, sed statim ab ortu naturæ varietas illa existere soleat. An ꝙ cæterorum animãtium tergora dura sunt: homo ãt é natura prætenui cute continetur. Vitiligo autem spirit⁹ secretio est, qui cæteris aĩantibus excerni tergore denso prohibetur.

Cur

A Cur vbi vitiligo,canities quo
36 que est:reciprocari autem non li
cet, vt semper vbi canities, sit ēt
vitiligo? An ꝙ pili omnes cute
proueniunt: canities autem pu-
tredo veluti quædam est. cū ita-
que cutis morbo laborat, pilum
etiam laborare inde necesse est:
cùm autem pilus, cutem male af
fici necesse non est.

37 Cur animātium alia post par
tum sequire solent,vt canis,vt sus:
alia nihil efferant, quod perspi-
cuum sit, vt mulier, vt ouis? An
q̄ superuacua redundant mate-
ria, hæc suam clemētiam seruāt.
B quantum.n. dolori esset, secretū
in partu est. Quibus autem secre
tio non à vacātibus, sed integris
fieri materijs solet, hæc exasperā
tur,& sæuiunt. Vnde fit,vt exte-
nuatio quoq; iram ratione habi-
tus moueat:vt etiam gallinæ fu-
riunt, non cū pepererint, sed cū
incubant,ratione inediæ.

38 Cur spadonibus cætera in se-
xum fœmineū vitiata mutant̄,
(vox enim tenuis, corpus imbe-
cillum,deniq; ita hoīes cōmutā-
C tur,vt etiā cæterorū aīantiū quę
cunq; castrata. nam & tauri, &
verueces sua cornua è contrario
gerunt: ꝙ fœminæ quoq; eorum
contra, quàm mares armantur
cornibus:itaq; alij maiora excisi
gerunt,alij minora.) magnitudo
vero tantummodo, spadonibus
dico, ad sexum virilem cōmuta
tur: maiores nanq; redduntur:
quæ quidē res maris sua ꝑfecto
est, quippe cū fœminæ minores
maribus esse soleant. An ne id q D
dem ad marē,sed ad fœminā per
tinet. haud.n.omne magnitudi-
nis genus, sed longitudinis dūta
xat acquirit, cùm mas profundi
tate etiam augeatur, & latitudi-
ne:sic enim ꝑfici ipse assolet. Ad
hæc, vt fœmina ad marē, sic fœ-
minæ ipsius virgo se habet ad
mulierē: altera.n.generosa iā est
altera nondum est. In eam igit̄
ipsam fœminæ magnitudinem
mutant̄:crescerę nanq; in longi-
tudinem corpus assolet fœmina
rum.Vnde carmē illud Homeri: E

Virgo Diana dedit prælongi »
corporis vsum.

Vtpote cùm rem,quam suam ob
virginitatem haberet, largiri ni
mirum posset. Ergo non magni-
tudine in marem mutatur, cùm
non in magnitudinis genus per
fecte commutetur. spadones.n.
longitudine tantum in magnitu
dine proficiunt.

Cur spadones, vel oīno varici 39
bus vacant, vel minus hn̄t, quā
cæteri? An qm̄ naturam suā dū
castrarent̄, in genus feminis in- F
fœcundū cōmutarint. Talis autē
est puer,& mulier:quorum neu-
trum habere varices solitum est,
præterquam si mulier raro.

Cur homo omnium maxime
aīantiū oriri claudus pōt? Vtrū 40
ꝙ cæterorum crura robustiora
sunt:osse nanq;,& neruo tā qua-
drupedum, quàm auiū constāt,
hominum carne redundant. Ita-
que facilius hæc ob suā mollitiē
lædi pn̄t, cum se in vtero mouēt.

An

G An ꝙ solus ex omnium animan
tiũ genere varia generationis tē
pora obtinet: nam & septimo, et
octauo, & decimo mense venire
in lucem potest: cæteris tempus
vnum perficiendi sine mora sta-
tutum est: hominum generi tem
poris multum, pro varia ratio-
ne immorandi consumi necesse
est. Itaq; cum fœtus mouent, ex-
trema, ꝙ tenerrima sunt, facile
infringuntur, & eo magis, quo
H plus temporis intercessit.

41 Cur spadones cruribus putri
dis, vlcerosisq; sunt? Vtrum ꝙ
etiam mulieres crura habēt eius-
modi: spadones autem effœmi-
nati omnino sunt. An hoc acci-
dit. Causam aũt mulierib⁹ quo-
que reddere illam debemus, ꝙ
calor deorsum se vertit, quod ēt
mēstrua declarant. Vnde fit etiã,
vt præ nimio humore, neq; spa-
dones, neq; mulieres pilis vale-
ant redundare.

42 Cur nullum animal, nisi ho-
mo, calculosum fieri potest? An
I ꝙ iumenta, & q̃ vnguibus sunt
numerosis, vesicæ meatus obti-
nent ampliores. Quę autem non
protinus, sed post parere intra se
animal consueuerunt, vt pisces
nõnulli, ex his nullum vesicam
habere nouimus: sed humor sub
sidens ille totus in aluũ constrin
gitur, sicut etiam in auibus fit:
itaq; celeriter exit per sedem. At
homo vesicam habet, & cerui-
cem eius canali angusto pro ma-
gnitudine porrectam. Ergo ꝙ
mēbrum id adest, quantum ter-
reni humoris seuocatur, in vesi- K
cam contrudit, ex quo vasa quo-
que vrinaria, i. matula, eo ipso
tinguntur. Loci autem calore ef-
ficitur, vt amplius concrescere,
atq; crassescere possit. Retinetur
vero, augeturq; propter canalis
angustiam. cum enim terrena il-
la subsidētia prodire ex facili ne-
queant, reuersa cohęrēt inter se-
se, calculumq; ita conficiunt.

Cur non iumēta, non boues, 43
aut omnino quæ cornua gerunt,
non aues ructare soleant? An ꝓ- L
pter ventris siccitatem. celerite
enim consumitur, percolaturq;
humor: qui dum immoratur, in
flaturq;, ructationē mouere po-
test. Iumētis tñ ob colli etiã pro-
lixitatem flatus deorsum se ver-
tit: quamobrem his crepitus vē-
tris maxime incitatur. Auium,
cornigerorumq; genera neutrũ
faciunt. Quinetiam ruminanti-
bus ructare negatũ est, qm̃ plu-
res continent ventres, & quem
reticulum appellamus: facultas M
etenim meandi tam super, q̃ sub
ter flatibus multifariam præsta-
tur. Itaq; humor consumitur an-
tequàm in flatum vertatur: qui
flatus moueat vel ructum, vel
crepitum.

Cur in animãtium genere q̃- 44
cunque domestica, eadem etiam
fera reperimus: quæcũq; autem
fera, non vtiq; eadem domesti-
ca natura creauit? etenim homi-
nes feri nonnusquam cernuntur,
& canes apud Indos, & equi ali-
bi: sed non leones, non pãtheras,

A non viperas, non alia complura domestica esse nouimus. An quod res praua, & facilis ortu est, & mutari quoque expedite in eã rem potest. Naturam.n. non quæ prima, sed quæ vltima est, assequi statim perdifficile est. Quapropter oĩa etiam domestica, principio fera potiꝰ, quàm domestica esse solent. vt puer feracior profecto, quàm vir: quippe qui omniũ edax, & iræ deditus sit, quanquam infirmus. Ergo quomodo in operibus artis, sic etiam in naturæ licet perspicere. Nam in his quoque parue omnia facta sunt, & B plura sunt parua, quàm proba, vt lectus, vestis, quoduis aliud, quodque probum est, id omne prauum etiã comperiri potest: quod autem prauum, id non omne probũ quoque reperies: vt si quis vetustissimorũ pictorũ, fictorũque opera cogitet: nondum.n. perite pingebatur, aut ex ære ducebatur, sed pingui minerua omnia effigiabantur. Natura etiam praue omnia facit, & plura praua, C quàm ꝓba: proba vero pauciora præstare, non omnia pôt. Atqui domesticũ omne melius est, ferum aũt, atque syluestre prauũ natura, s. non quæ initia ortusque cõtinet, sed cui opinor factu difficile sit, probum illud, vrbanũ, atque domesticum. Contrarium vero aut nunquam, aut raro efficitur. Attamẽ vel temporum, locorumque conditione, temperamentoque vniuersi quodam fieri potest, vt vrbana, & mitia reddantur omnium animalium genera. Hoc idem in omni etiã stirpium genere intelligere licet. D quæcunque enim vrbana sunt, eadem etiam comperiri syluestria possunt. at quæ syluestria extitere, eadem omnia mansuescere non possunt. Non tñ desunt, quæ suis locis quibusdam peculiariter ita se habeant, vt neglecta, feraque ꝓuenire præstantiora possint, & mitiora, quã quæ alibi summo cum studio colantur.

45 Cur hominum vmbilici ampliores, cęterorum aũt animantium exigui incertique fiunt? An E cæteris, quãm temporis multũ gestentur, vmbilicus arescit, inque directum porrigitur, denique vlceribus intumescit: quamobrem nõnulli vmbilici deformes sunt. at vero homo imperfectus prodit: itaque humidus atque sanguinolentus sequitur eius vmbilicus. Indicium vero, cætera perfecta, hominem imperfectum prodire, quod illa statim inde ab ortu naturæ viuere sua opera queunt: F. pueri curam desyderant, nec seruari nisi alieno bñficio possunt.

46 Cur animantiũ alia semel coeunt, alia sæpe: & alia anni tẽpore certo, alia nullo statuto tẽpore, sed prout inciderit? homini semper concubitus opportunus est, feris non sæpe: & quidẽ sues agrestes semel concumbunt, domestici sæpe? An propter pabulum, calorem, atque laborem: quippe cùm venus comes satietatis sit: nam eadem alibi semel,

G alibi sæpius pariunt, vt oues in
Magnesia, & Aphrica pariunt
bis. Causam vero tẽpus parien-
di prolixius obtinet. vbi.n. se im
pleuerunt, non amplius concu-
piscunt: quomodo nec cibum af
fectant, quę satiata sunt. quæ au
tem grauida iam esse incęperint,
minus auida veneris euadunt,
qm̃ menstruæ purgationes nul-
lę præterea veniant.
47 Cur homines, qui raris den-
tibus sunt, magna ex parte bre-
uioris sunt vitæ? An indicium
H hoc est, dẽsum os esse capitis: er-
go cerebrum inualidũ est, quia
minus sit respirationib⁹ oppor-
tunum: itaque celeriter putret,
vt qđ sua natura humidum sit.
nam & cętera, cum non mouen-
tur, neq; exhalant, facile corrum
puntur. Quo etiam fit, vt homo
capite piloso maxime sit: &
mas, q̃ fœmina diutius viuit, su
turarum sui capitis beneficio.
An in cæteris quoque idem sit
cogitandum.
48 Cur qui manus cęsuram per
I totam obtinent palmam, viuere
diutius possint? An quoniã mi-
nus viuere possunt, quæ carent
articulis, incõpactaq; sunt, qua-
le gen⁹ omne aquatile est. Quòd
si quæ articulata non sunt, vitã
breuiorem agere solent, constat
contra sese habere, quę articula-
ta. Cuius profecto generis illa
etiam sunt, quæ cùm sua natura
omni articulo careant, tamen ar
ticulata nonnunquã quoad ma-
xime licet, consistunt. Manus
autem pars interior penitus ar- K
ticulo vacat.
Cur animãtium homini, vel 49
vni, vel maxime oculi deprauan
tur? An q homo, vel solus, vel
maxime morbo comitiali capi
in puerili ætate solet, cum certe
deprauari omnibus accidit.
Cur animantium homo ma- 50
xime fumo affici potest? An q
homo lachrymã maxime emit-
tit: fumatio autem non nisi cum
lachryma est.
Cur equ⁹ equo, homo homi- 51
ni, atq; omnino cognata cogna- L
tis, sibiq; similibus gaudẽt, atq;
cupiunt? Non.n. quia pulchrũ
vr̃: cupiditas autẽ formã sequit̃
elegantiorem. Nam si id esset, rẽ
pulchram suauiorem esse opor-
teret. nunc autem contra potius
euenit, vt quia iucundũ suaueq;
est, ideo pulchrum esse videat̃.
Nec etiam omnibus res eadem
voluptati est, nec pulchrũ idem
lætitię: aliĳs enim esse, aut bibe-
re: aliĳs concumbere lætabilius
est. Sed cã, cur vnũquodq; iun- M
ctũ suo cognato maxime, suauis-
simeq; concumbat, in aliam ca-
dit quæstionem. Pulcherrimũ
vero id ẽt esse, nõdum asseri ve-
re potest: sed nobis quod ad con
cumbendũ suauius est, pulchrũ
certe videtur: qm̃ rei, quam cu-
pimus, aspectu quoq; nimirum
delectemur. Et quidem in cæte-
ris ẽt cupiendi generibus res pa-
riter sese habet. cum enim siti de
tinemur, humorẽ suauius cerni-
mus. Qđ itaq; ad vsum aliquem
pul-

A pulchrū est, & qđ idē maxime cupere solemus, sua uissimū id est se ipsum vr̄, quod aūt per se tale est, nō p̄terea sic esse videbitur. Argumentū, ꝙ adolescētuli pleriq; formosi, aptiq́; nobis esse videbuntur, cum ad concumbēdi vsum respeximus. Nunquid igitur ita, vt ēt plus gestiamus, q̄ si deformes quosdam intueamur? Nō hercle, nisi eorū auidi sumus, qūo potio quoq; vr̄ pulchrior. nam si siti detinemur, humorem B multo suauius aspiciemus.

52 Cur hoīs prior pars piloslor, q̄ posterior est: quadrupedum cōtra posterior, q̄ prior setosior? An ꝙ oē aīal bipes partem priorem hēt pilosiorē: nā aues quoq; eodē modo, quo homines se habent. An partes infirmiores natura semper integere potius consueuit: infirmum autem vnumquodq; loco sui corporis aliquo est. Quadrupedum vero oīum partes posteriores infirmiores loci causa sunt, q̄ priores: affici nanque à frigore, æstuq́; ampli⁹ possunt. Hominū priores infirmiores sunt, incommodisq; illis eisdem opportuniores. C

53 Cur animantiū homo maxime soleat sternutare? An ꝙ etiā grauedine maxime homo tentatur. cuius rei causa est, ꝙ calor, qui circa cor est, sursumq; sua natura effertur, cæteris animantibus in armos se effert. vnde per refractionem disiectus, partim ceruicem caputq; petit, partim in spinam lumbosque defertur; hæc. n. linea recta, iuxtaq; basim sita oīa sunt. Quòd cùm æque corpus penè totum recalescat, humores quoq; in sese pariter digerit, planeq; partitur: humores enim calorem sequuntur, ex quo fit, vt neq; à grauedine admodū infestari, neq; sternutare quadrupedes soleant. Sternutamentum enim vel spiritus vniuersi delatio est, humore s. plus aliquid exhalāte, vel crudi humoris conatus, excursusq;: quocirca destillationes solent præcedere, quæ q. dem animantibus cæteris minime incidunt, eo ꝙ caloris illa delatio ante, retroque portionibus æquis se digerit. Homini vero, ꝙ erecta basi se in sublime modo stirpiū attollit, euenit, vt caloris elatio plurima, & vehemētissima caput adeat: elatusq; eò calor, meatus concalefacit rarefacitq; capitis: qui tales demum effecti, nimirum capaciores humorū, q̄ meatus cordis inferiores reddunt. Quoties itaq; accidit, vt caput humescat, refrigereturq; extrin secus amplius q̄ satis sit, efficitur vt calor, q & alimentum hēt, & se in partem interiorem contrahit, nimirū crescat: crescens sese in caput, meatusq; capitis efferat, quò humores p̄tenues, crudiq́; sectātes, implent meatus, destillationesq; faciunt, & sternutamenta rōne fieri mouent. Nā inter initia destillādi calor humorē sursum p̄cedēs, inflansq́; meatus, sternutamēta expulsu spūs, ductuq́; humoris

D (margin, top right); E (margin, middle right); F (margin, lower right)

G tenuis, acrisque incitat. Vnde fit, vt post grauedinis sternutamentum, pituitam aquę similem abstergamus. Hæc cùm omnia sese mouerint, humores coacti, crassique subsidunt, & foramina capitis nasique intersepiunt. facta.n. tumidiora, distentioraque caput dolore infestant. Argumētū, ꝙ nullus per eas spiritus foras mittit. ex quo sequit, vt neque sternuere, neque olfacere possint, qui grauedine detinent. Sternutamēta au-
H tem, quæ sine grauedine mouentur, has quidē easdem ob causas veniunt, sed exiguis, leuibusque initijs. Itaque vbi vi caloris collecti humores sunt, facile ab eodē calore pro sua exiguitate spirascentes, in nares interrumpunt. Strepitum vero spiritus non minus violētia sese efferendi, quàm sua copia mouet. Cum.n. calor directo tramite se ad cerebrū vsque extulerit, eique ipsi impegerit, ad nares reflectit, eo qm̄ meatus illac foras de cerebro pertendāt:
I ꝙ cùm illa foras reflectendi delatio spiritus nares versus contra naturā agatur, vehemēs vt fiat, nimirum euenit: itaque strepitum mouet. Cæterorum aūt animantiū aues maxime grauedinē sentiunt, ꝙ formam corporis maxime similem hoībus gerunt. verum minus quàm hoīes afficiūtur: qm̄ caput magna ex parte deorsum tenent, vt quæ victum abs terra petere soleant.

54 Cur maris animalia maiora, vegetioraque sunt, quàm terræ? An ꝙ vis Solis cōsumendo quæ K
terram ambiunt, copiam detrahit nutrimēti: quamobrem quæ abdita vitam agunt, vegetiora sunt. His igitur omnibus incommodis cum genus maritimū sit immune, merito tum adolescere potest corpore ampliori, & vegetiori.

Cur cętera aīalia cibum sępius siccum, quàm humidū capiant, homo humidū sæpius, quā siccum? An ꝙ homo natura calidissima est, plus refrigerationis desyderat. 55
L

Cur spadones calui effici nequeant? An eo ꝙ multū cerebri obtinent: quod sanè his contingit, quia rē veneream non agūt: semen enim labi per spinā è cerebro videtur. Qua de causa boues quoque castrati cornua gerere maiora putantur: necnon & mulieres, & pueri cur calui nō sint, eadem ratio esse creditur. 56

Cur animantiū alia, vbi primū in lucem edita sunt, nutriri per seipsa possint, alia nequeāt? An ea possunt, quę in genere, qđ memoriæ capax est, breuius viuunt: quocirca ocyus quoque morte eadē omnia occumbunt. 57
M

Cur homo plus excrementi humidi egerit, quàm sicci: equi & asini plus sicci, quā humidi? An ꝙ hæc animantium genera sicco pabulo largiori vtuntur: homo humidis magis, quàm aridis vesci solet. ex cibo autē omne proficiscitur excrementū, & ex copiosiori copiosius. Igit alia humi- 58

A humido potius, alia ficco largiori vtuntur pabulo: qm̄ alia ficca natura funt, alia humida. Itaque humidū potius capiunt quæ ficca conftant natura: huius nanq; funt indigentia. contra ficcū affectant, quæ humida funt natura, vtpote quæ qualitatis eius inopia magis teneantur.

59 Cur aues, & homines, & genus quodq; animātiū forte, corpore funt duriori? An ꝙ animofitas cum calore eft: metus.n. refrigeratio eft. quorū igitur fanguis amplius feruet, hæc & robuftiora, & animofiora funt: fanguis aūt alimēto corporibus eft. Et quæcunq; vero ex ftirpibus terræ aqua tepida irrigaueris, omnia duriora euadent.

60 Cur monftra paruæ quadrupedes pariunt: homo aūt, grandesq; animantes omnes minus, vt equi, & afini? An ꝙ paruæ, vt canes, fues, capræ, oues, lōge funt fœcundiores, quàm grandes: illarum.n. aliæ omnino fingulos pariunt, aliæ magna ex parte. Monftra aūt tum confici folent, cum plura femina inter fefe cohærefcunt confunduntur q;, vel cum prodeunt ex mare, vel cum fe in fœmina permifcent. Vnde aues etiā monftra edere poffunt. oua nanq; vitello pariunt geminato. monftrū aūt ex geminatis illis confiftit, quorū vitelli nulla intericcta mēbrana diftinguunt.

61 Cur hominum caput pilofius, quàm reliquū corpus, nec ex ꝓportione pilofum eft: cæterorum autem contra? An cætera vel in D dentes exuperant pr̨ nimia alimenti copia, vel in cornua, vel etiam in fetam. Qų igitur in cornua, capite minus fetofo hæc funt: abfumptum enim illam in rem eft. Quæ aūt in dentes, plus quidē pili, quàm cornigera obtinent, capronarum enim nōnihil fortiuntur, fed minus quàm aues. His enim illud etiam, quod homini genus integendi natura tribuit: fed quod illis pro copia nutrimēti multis luxuriat locis, id in capite homini abūdat. nec E enim nullū habet, nec adeo multum, vt pilorum vndique excrefcat congeries.

Cur vnus oīum animantium 62 homo canefcit? An ꝙ pars animantiū maxima pilū quotānis deciduū gerit, vt equus, vt bos: nonnulla deciduum non gerunt, tempus autem viuunt breue, vt oues. & quædā alia, quorū pilus vtpote non fenefcens canefcere nō poteft. At homo nec deciduū gerit pilum, & longā degit ætatem: itaq; tempore confenefcit, F atque inueteratur.

Cur vita breui, imbecillifq; 63 viribus funt, qui partem vmbilico fubiectā maiorē, quàm fuperiorē habent pertinentem ad pectus? An ꝙ venter fuā ob breuitatem frigidus eft: itaq; vt vim paruā obtinet concoquendi, fic excrementis redundare aptiffimus eft. Morbis aūt nimirū patent, qui tali ventre conftiterint.

Quā ob caufam aīantium alia 64

E iij non

G nō ſolum coitu, ſed etiam ſponte naturæ procreantur, alia coitu duntaxat ꝓueniunt, vt homo, vt equus? An ꝙ etſi non aliā ob cām tñ ꝙ aliȷ̃s gignendi tempus breue ſtatutū eſt: itaq; fieri non poteſt, vt tempus, quod vim obtinet generandi, amplificet, prorogetur'q;: ſed tꝑum viciſſitudine, commutatione'q;, vt ꝓcreentur, contingit. Aliȷ̃s multo generatio ampliari ſolet: etenim vel anno, vel decem menſium ſpatio
H confici, aſſolet. quapropter vel nullo pacto, vel ex coitu procreē tur illa, neceſſe eſt.

65 Cur Æthiopum dentes cādidi, & cādidiores, q̃ cæterorum, vngues aūt non dentibus in candore reſpondeant? An vngues ideo nigricant, q̄a cutis ēt nigra ē, & nigrior q̃ cæterorū: vngues aūt ex cute proueniunt.

66 Sed cur dentes candeant, quęnam ratio ſit? An ꝙ albeſcere illa ſolent, quibus vis Solis humorē detrahit, dummodo nihil ſuꝑ inficiat, quo modo ēt cerā albeſce-
I re nouimus. At cutē ſuperinficit calor, dentes minime, ſed totus eorū humor in vaporem à calore conuertitur, atq; exhalatur.

67 Cur animantium alia præciſo capite vel protinus moriunt, & paulo poſt, alia minime? An ita afficiant q̄ ſanguine carent, exiguo'q; cibo contenta ſunt: q̄ꝓpe quæ neq; continuo cibum deſyderent, neque in humore calor eorum diffundat: quibus rebus priuatum animal ſanguine conſtans, viuere nequit, illa vero ſine K
reſpiratione viuere multo diutius poſſunt. Cauſā cur ita, aliàs abunde reddidimus.

ARISTOTELIS
PROBLEMATVM
SECTIO VNDECIMA,

Eorum, quæ ad vocis, ſoni'q; rationem pertinent: cuius quæſtiones 65.

CVr ſenſuum auditus 1
maxime ab ortu na L
turæ offendi pōt? An ꝙ auditus, & vox ab eodē initio ꝓficiſci videant: atqui locutio ex facili poſſe deprauari vr̄, q̄ ſpēs vocis eſt, eadē'q; ꝑfici difficillime poteſt. Indicium huius eſt, ꝙ poſteaquam nati ſumꝰ, diu obmuteſcimus, deinde balbutire tandem incipimus: principio nanq; nullum ꝓferre penitus verbum valemus. Cū itaq; facile peruerti locutio poſſit, idem'q; initium audiendi, loquendi'q; ſit, (vox.n. M
quædā audiendi quoq; primordiū eſt) ſequitur vt quaſi per accidens, non per ſe omnium facillime ſenſuum auditus interimi poſſit. Argumentū autem, facile omnino loquendi principium deſtrui poſſe, vel ex cæteris animantibus erui licet. nullum em̄ loqui ex cæteris poteſt, ſed hoī tm̄ facultas hæc data eſt, & hic tñ fero (vt dictū eſt) loq̄ incipit.

Cur omnes ſurdi vocem red- 2
dere

A dere per nares assolent? An ꝙ ꝓ
pe adsunt, vt muti sint: muti au-
tem per nares vocem extrudũt.
eo nanq; spiritus illorum cõpel-
lit, quia ore compresso sunt. qđ
compressum ideo est, qm̃ lingua
his ad vocem reddendam vsui
nullatenus est.

3 Cur oẽs, qui natura sunt cali-
da, magnã vocẽ emittere solẽt.
An ꝙ multũ in his aerem, ferui-
dum'q; inesse necesse est: vis. n.
caloris facile ad se & spiritũ tra-
B hit, & aerẽ: eo'q; amplius id agit,
quo amplior est. Vox autem ma
gna tum oritur, cum aeris mul-
tum agitatur: vt'q; acuta, cum ce
leriter, sic grauis, cum tarde aer
incitatur.

4 Cur oẽs surdi ꝑ nares loquũ-
tur? An ꝙ surdi violentius spi-
rant, quippe qui prope absunt,
vt muti sint. meatus itaq; nariũ
ductu spiritus laxior reddit: ex
quo fit, vt nisi per nares loqui
non possint.

5 Cur melius audiri quæq; in
nocte, q̃ die pñt? An ꝙ requies
oĩum noctu amplior est, qm̃ ca-
lor abest. vnde trãquilliora quo-
C que magna ex parte omnia sunt:
Sol enim est, qui omnia mouet.

6 Cur voces è longinquo acu-
tiores esse vñr? itaq; cũ hoĩum
procul admodum absentiũ cla-
morẽ imitamur, vocem acute e-
mittimus, & similem ĳs, qui suã
vocẽ in sonum astringunt tenu-
iorẽ. Et strepitus quoq; resonan
di acutior venit, quã procul ab-
esse palam est: non enim nisi per

refractionẽ existere potest. Cũ D
igitur in strepitus ratione, acu-
tum quod velox sit, tardum au-
tem quod graue, voces è longin-
quo delatas tardiores videri o-
porteret. quæ enim feruntur, eo
tardius omnia mouentur, quo
longius à suo discesserunt prin-
cipio, tandem'q; collabuntur, &
decidunt. Vtrum igitur qui imi-
tantur, voce exili simulant, & so-
no tenui agere tentant vocem, q̃
se è longinquo defert: tenuis aũt
grauis nõ est. neq; exiguus, exi- E
lis'q; vocis proferendę vsus gra-
uis est, sed acutus sit necesse est.
An non modo qui imitantur, ea
de causa ita simulant, verũ etiam
strepitus ipsi acutiores existunt.
Causa vero cur ita fit, ꝙ aer, qui
defert, strepitũ excitat. & quẽ-
admodũ primũ illud obstrepit,
ꝙ aerem mouerit: sic rursus aer
subinde mouẽdo agat, oportet,
vt partim moueat, partim mo-
ueat. quo fit, vt cõtinuari strepi-
tus possit, q̃ppe cũ ꝑpetue mo-
uenti mouẽs succedat, donec oĩs F
conatus mouendi emarcescat: q̃
quidem res in corporibus nõ ni
si cadere est, cũ, s. aer nõ amplius
impellere vel telũ, vel aerẽ pôt.
Vox enim cõtinua redditur, cũ
aer aerem propellit: telum autẽ
fertur, cũ corpus ab aere moue-
tur. Hic igitur corpus idem de-
fert assidue vsq; ad eũ finem, dũ
corruat. at ibi alius atq; alius aer
perpetua vicissitudine profluit,
pręcedente'q; subsequẽs minor
est. itaq; veloci⁹ qdẽ mouet, sed

G per minus subinde aeris: qua de causa voces acutiores è longinquo tenuiores sentim⁹: ē.n. acutũ, quod velocius est, vt ambigẽdo superius proposuimus. Hæc eadem causa est, cur & pueri, & ęgrotantes acute, viri autem, & bene valẽtes grauiter vocẽ emittant. Cur vero propinquis auribus vox grauior, acutiorve esse minime pateat, & oĩno cur si I's proiectis ponderibus nõ fit, causa, ꝙ proiectũ illud, cũ vnum assidue sit, identidem assidue ferť:
H strepitus aũt aer propulsus ab aere est. itaqꝫ fit, vt pondus vnũ in locum cadere tantummodo possit: vox aũt quoquo uersus spargat sese, nõ secus ac si proiectũ pondus, dum ferť, in partes frangať innumeras, atqꝫ etiam se retrorsum dispertiat.

7 Cur dom⁹ nuper illitá magis resonat? An ꝙ maior refringẽdi datur facultas propter leuitatẽ. Leuis autem ideo est, qm̃ continẽs adhuc, rimisq́ꝫ immunis penitus extat. Non tñ admodum
I humidã volo intelligi: nulla.n. refractio de limo effici põt. Hæc profecto causa est, cur ẽt opus oẽ tectorium magis resonet. Quinetiam aeris immobilitas fortasse aliquid facit: congestus enim vniuersusq́ꝫ cũm * sit, occurrentem illum retorquere vehementius potest.

*procedit

8 Quam ob cãm si quis doliũ, & lagenas, & cætera id genus figulina inania obruat, operiatq́ꝫ, domicilia resonare amplius possint: necnon si puteus, vel cisterna, vel aliqua fouea in domo sit, magis magisq́ꝫ ita fiat, necesse est? An ꝙ ratio resonandi nõ nisi refractio est, * sic.n. potissimũ resonãdi illa reciprocatio nascitur. Ergo puteus, & quęlibet fouea angustiam obtinet, & aerẽ colligere potest. dolia, cæteraq́ꝫ fictilia densitatẽ quoqꝫ suæ ambientis formę ꝑ sese ferunt. Itaque vtraqꝫ de causa illud euenit. concaua.n. oĩa magis sonant, & æs quoqꝫ ob eam rẽ sonitũ præcipue oĩum reddit. Nec vero absurdum, ꝙ obruta illud faciant: vox.n. non minus in ima se defert. deniqꝫ quoquo versus, atqꝫ etiam in orbẽ ferri putandũ est. K L

*Cod gr. hęc addit cõprehensum aerẽ congestũ vniuersũ que esse oportet, ac occurẽtem densum lesueque, a quo refrangatur habere.

9 Cur si vasa quis inania obruerit, faciet vt magis ędificiũ resonet? An ꝙ vasa soliditate, perpetuitateq́ꝫ sua melius & cõcipiũt, & cõtinẽt aerẽ, simulq́ꝫ accidit, vt ict⁹ vehemẽtior effici possit.

10 Cur aqua frigidá de eodẽ profluens vase acutius, quã calida obstrepit? An ꝙ delatio aq̃ frigidæ velocior ẽ: grauior.n. frigida est. acutiorẽ aũt strepitũ reddit, q̃ velocior est. calor vero & raritate alleuat, & elatione. Proximũ illud est, ꝙ faces quoqꝫ ardentes ictum faciunt imbecilliorem. M

11 Cur homini qui vigilauerit, vox asperior redditur? An ꝙ ei⁹ corpus ob cruditatẽ humescit, maximeq́ꝫ loco superiori, vñ caput quoqꝫ grauescit. Et cũ fauces humore redundent, vocem asperiorem existere necesse est.

aspe-

A asperitas enim ob inęqualitatē,
grauitas propter obseptionem
exultat, retardius enim fertur.

12 Cur cibo ingesto mox tenor
frangit vocis? An q membrum
illud voci tributum crebro cibi
occursu perclusum concalescit,
cōcalescēs humorē attrahit, qui
ob assumpti cibi humefactionē
& largior est, & paratior.

13 Quare qui flent, vocē mittūt
acutiorē, qui ridēt, grauiorem?
An q alteri suā ob debilitatem
B parū spiritus mouent, alteri ve-
hementer intēdunt: quod facit,
vt spiritus velocius ferri possit:
velox aūt omnis acutus ē, quip-
pe qui ab intento proiectus cor-
pore, feratur velociter. cōtrà qui
ridet, resoluitur, & debilitatur,
itaq; vocē grauius edit. Quan-
quam ęgri acutā emittunt vo-
cem, parū enim aeris mouent.
At vero qui rident, nō solū pa-
rum, sed etiā leuius mouent. Ad
hæc qui rident, spiritū calidiorē
emittunt, qui flent frigidiorem.
C dolor enim refrigeratio pectoris
est. Calor itaq; multū aeris mo-
uet, ita vt tarde ferat: frigor autē
parū ciet. Idem vel in tibijs fieri
nouimus. enimuero q spū inflāt
calidiori, multo tardius agunt.

14 Cur pueri, cæteraq; recens na
ta animalia vocē reddūt acutio-
rem, q̄ quæ perfecta ætate sunt,
cùm tū omne acumen vehemē-
tia sit? An q vox motio aeris ē,
& acutior quæ velocior: facilius
aūt, & velocius parum, q̄ mul-
tum aeris mouetur. Mouetur au
tem quoties vel à frigore cogit, D
vel à calore discernitur. Sed cum
īspiratio frigida admissio sit, in-
terior nimirū aer tantisper cogi-
tur, cùm spiritum capimꝰ. cumq;
expiratio caloris emissio sit, aere
sanè à calore citato, vox effici
pōt: cū enim spiritū reddimus,
nō cùm capimus, vocē forma-
mus. Cùm aūt nouella calidiora
sint, q̄ vetusta, suosq; meatꝰ ha-
beant arctiores, minꝰ in se aeris
possunt continere. cumq; calor
qui moueat, amplior ī his insit, E
res autē quæ moueatur, minor
subsiet, velocius vtraq; de causa
aer moueri potest. at si velocius,
vox certe acutior dabitur, ob ea
ipsa, quæ ante retulimus.

Cur vocē qui flent, acutiorē 15
emittunt, qui rident, grauiorē?
An qui flent, intēdendo, contra-
hendoq; os, vociferantur: itaq;
propere aer interior corpore in-
tento mouetur. cumq; p os tran-
seat angustū, ferri velocius pōt.
vtraq; igitur ratione fit, vt vox
acuta edatur. Contra qui ridēt, F
remisso corpe, hiscenteq; ore ri-
dent. cū igitur ob eam rem late,
tardeq; profundant aerē, merito
vocem emittunt grauiorem.

Cur vocē reddunt acutā, qui 16
expertes seminis sunt, vt pueri,
mulieres, decrepiti, spadones: grā
uem aūt viri, qui firmissima sūt
ætate? An ea causa est, qua linea,
cęteraq; tenuia dimensionē vnā
duntaxat sortiuntur: crassa au-
tē, plenaq; plures obtinent: itaq;
vox etiā tenuis vnā dimensionē
habuerit,

G habuerit. vnum aūt & efficere, & mouere facilius est, quàm plura. Ergo cum prędicta illa spiritum habeant imbecillū, non nisi parum aeris moueri ab illo spiritu potest. Minimus aūt est, qui dimensione vnica constat, quem prædictis rationibus tenuē esse, vocemq́ talem ab eo proficisci necessū est: vox aūt acuta, quæ tenuis est. Igitur qui prolifico illo semine carent, vocē hinc merito reddunt acutiorē. Viri robusti, qm̄ spiritu valeant, multū aeris

H incitare queunt: quod cùm multum sit, lente mouet, vocemq́ efficit grauiorem. motu enim veloci, & tenui vocē reddi acutam iā constitit, quorū neutrū, vt in viro possit existere, accidit.

17 Cur voces nostræ grauiores sint tpe hyberno? An quòd aer interior tunc, & exterior crassior ē: crassior aūt cùm sit, tardius mouetur: itaq; mox grauior nō immerito fit. Adde quòd somnolentiores hyberno tpe sumus, quàm æstiuo, plusq́ tpis obdormire solemus: somnus aūt facit, vt mem-

I bris grauiorib⁹ simus. Quo igitur tpe plus dormim⁹, quàm vigilamus (qđ hybernū profecto est) hoc vocē effici grauiorem, quàm qui è contrario agitur, ratio est. cùm enim tempus vigilandi quod interuenit, breue sit, habitus corporis, qui inter dormiendū cōmittitur, pmanere vsq; ad somni repetitionem nimirū potest.

18 Cur ex potu, vomitu, atq; frigore vocē emittimus grauiorē? An faucibus interseptis, quam K rem pituita subsistendo cōmittit: qppe quę aliquid fluxionis eas detrahat, aliis vomitus, aut potus, aliis præsentis tpis qualitas p obstrictionē fauces reddit angustiores. itaq; delatio spūs tardius agitur: quæ aūt tarda delatio est, graue hæc efficit vocē.

Cur vox grauior è ppinquo 19 magis, quàm è longinquo sentiri potest? An quòd grauior plus quidem aeris mouet, sed nequaq; in longitudinē. ergo à longe min⁹ sentitur, qm̄ per minus spacium se L deducit: è propinquo autē magis, qm̄ plus aeris sensorium ferit audiendi. Acuta procul ideo audiri potest, qm̄ tenuior est: tenue aūt omne augeri in longitudinē potest. Dixerim etiā, quòd motio, quę vocē reddat acutiorem, velocior est: quod fieri potest, si vt densus, sic angustus spūs sit, qui aerē mouet. nam & exiguus aer mobilior est, quippe qui ab angusto moueri queat: densus plures efficit ictus, qui strepitū reddāt. Licet hoc in musicis per- M spicere instrumētis. fides nanq; tenuiores cæteris eisdem substantibus acutius consonant.

Cur vox acutior illis esse vr̄, 20 qui longius absunt? Cùm tñ acuminis ratio sita in eo sit, vt velocius ferat, & quod longius fert, moueri tardius soleat. An quòd vocis acumen nō solum in velocitate mouendi, sed obstrepēdi ēt nimia tenuitate cōsistat. Qui autē longius absunt, vocē tenuiorē

excipiunt

A excipiunt ob aeris, qui mouet,
exiguitatē. motus enim ita mar-
cescit: vtq; numerus emarcescēs
in vnitatem relabitur, sic corpus
in vnicam dimensionem extenua-
tur, quę tam in corpore, q̃ in vo-
ce tenuitas est.

21 Cur vocem acutam & exerci-
tati reddunt, & debiles? An debi-
les, quia parũ aeris mouent: pa-
rum autem, q̃ multum velocius
fertur. Exercitati vero aerem ex-
citant vehementius: aer excitus
vehementer velocius fertur: acu-
B tum autem in voce id est, quod
velox in delatione.

22 Cur vox corrumpi his soleat,
q cibo ingesto clamitarũt? itaq;
oēs, qui vocē exercēt, vt histrio-
nes, saltatores, & cæteros gene-
ris eiusdem, mane, ieiunoq; ore
exercitationē adire licet inspice-
re. An vocē corrumpi non aliud
est, q̃ membrũ, quà spiritus trãs-
meat, corrumpi. Quocirca rauci
quoq; voce corrupta sunt, nō q
spiritus vitiatus est, qui vocē af-
C format, sed q exasperata arteria
est, quæ vehemēte cōcalefactio-
ne exasperari maxime solita est.
Quamobrem neq; qui febriunt,
neq; qui vehementer febrierunt,
statim cùm febris cessauerit, can-
tare queūt: sunt enim asperis ni-
mio ex calore faucibꝰ. Cibis au-
tem spiritũ & largum reddi, &
feruidum consentaneum est: qui
talis autē est, exulceret arteriam
transmeando, atq; exasperet, ra-
tio est, quod cùm inciderit, me-
rito vox destrui potest.

Cur vox, cùm aer quidã for- D
matus sit, & qui cùm fertur, for-
mam sæpe illã amittat, echo, id
est resonantia fiat? cùm enim aer
vehementius in aliquod solidum
offenderit, vox non dissoluitur,
sed eandē expresse reciprocantē
audimus. An q refractio est, non 23
perfractio: sic enim cũ totũ per-
manet, tũ partes ab eo duæ vni-
formes proficiscuntur, quippe
cùm per similem angulum refra-
ctio existere soleat: itaq; vox re-
sonandi similis primæ efficitur. E

Cur cæterorũ animalium no-
uella, recensq; edita vocē mittũt 24
acutiorē, q̃ quæ perfecta ætate
sunt: vituli aũt grauius mugiũt,
q̃ boues perfecti? An q infans
quoq; in genere similis fœminæ
eiusdem generis est. boum autē
fœminæ grauius mugiũt, q̃ ma-
res, cùm cętera è cõtrario agant:
at vituli similiores fœminis q̃
maribus sunt: ergo vocē hi gra-
uiorem emittere debent.

Quã ob causam paleis in or-
chestra sparsis, chori vox minor 25
sentiatur? An propter asperita- F
tem: vox enim pauimento minꝰ
leui occurrēs, vt minus vna, ita
minor existit, quippe quę minus
continua sit: quomodo etiã lux
amplior resplendet in leuibus, eo
q nihil impedimēti interuenit,
quo interpelletur.

Cur sal igni ingestus mouere
crepitũ soleat? An quia sal parũ 26
humoris intra se continet, quod
mox à calore ignis cõuersum in
spiritum, violētoq; exiliens im-

petu

G petu salem rumpit: oẽ aũt quod rumpitur, mouere crepitũ solet.
27 Cur pueri nonnulli, antequã ętas veniat, qua vocabula suo tẽpore explanare possint, fari incipiant, & vbi aliquid expresse dixerint, rursus obmutescant, atq; vt prius degant, quousq; solitum tempus loquendi accedat? quæ quidẽ à plerisq; portenta esse putantur, iam aliquos etiam statim cũm in lucem euenerũt, locutos esse ꝓditum est. An magna quidem ex parte sm naturã homines prodeunt, itaq; illud paucis
H accidit, sed naturæ rõne simul hæc contingere, ac perfici solẽt. quãobrem simul & audiunt, & vocem emittunt, simul & intelligunt facultate audiendi, & loquuntur, & explicant. Euenit tñ interdum ne hæc simul contingant, sed vt alij prius intelligãt, ꝙ membrum id absoluatur, quo loqui possumus: alij contra, qui scilicet quæ loquãtur, intelligere nequeant. Quæ enim audierint, simulate eadem reddunt: sed cũ
I tempus affuerit, vtroq; iam munere naturæ fungi incipiãt. Quibus autẽ prius sensa auditus in animo valeant, ꝙ membrum id absoluat, quo primo vocem mouemus, orationemq; condimus, ijs nonnunquam, vbi iam multa intellexerint, facultas quoq; mẽbri illius, & absolutio ꝓpere cõtingit, maxime quidẽ à somno. Cuius rei causa est, ꝙ somn⁹ data requie tum corpora tota, tum membra singula facit segniora. Sed fieri potest, vt vel ob aliam K
huiuscemodi mutationem idem eueniat. Cõplura aũt sunt, quæ vt efficere valeamus, breuissimi tpis adiumento opus est, & tñ eadem postmodum æque agere nequaquam possimus. Quoties itaq; membrũ illud ita se habet, vt liberũ absolutumq; sit, efficiẽ quod per auditũ intelligentiam mouit, idẽ cũm pendet, fluitatq; in sensu, remeet, verbumq; reddat. Hinc nobis & carmina, & vocabula sępenumero nõ ex voluntate occurrunt: & quæ prius L
voluntate petita diximus, eadẽ postea non voluntarie dicimus. hinc etiã sæpe quæ nouimus, ore explicare non quimus. ita fieri potest, vt pueri aliquid dicant, rursusq; membrũ, cui fandi data potestas est, redeat ad suã naturam, ac obmutescat, dum tempus corroborandi, absoluendiq; vltimum veniat.

Cur aliqua obstrepunt, mo- 28
ueunturq; subito, vt arcæ, ꝙ nullo mouente, quod sensus mouerit, concitantur, & crepant, cũm tñ potentius esse debeat, quod mo- M
uet, ꝙ quod mouetur. quę eadẽ quęstio etiam de corruptione, ac senectute est: quippe cũm à re insensibili oĩa corrumpantur, quæ à tempore pereunt. An simile guttis hoc est, & lapidib⁹, quos plantę emergentes attollunt, atq; reijciunt. nõ enim quod vltimũ actionis ẽ, id vel attollit, vel mouet, sed hæc vniuersa cõtinuatio efficit: qua quidem re insensibili accidit,

A accidit, vt mot⁹ ille sensibilis nascatur. Sic ēt res contenta spacijs sensibilibus tpis mouetur, atque in partes digeritur insensibiles: vniuersi tñ, & continui ratione exultat, & motus, & obitus. Cōtinuum aūt illud non in instanti tpis, sed in tpe, quod ab instanti determinaē, situm profecto est.

29 Qua de causa oscitātes minus audire possimus? An ꝙ multum spiritus effluentis inter oscitandum aures ēt intrinsecus subit, vt motio vel sensu ꝑcipi possit, B quā trudit ad aures, maximeq́ȝ post somnū: strepitus autem vel aer, vel aeris affectio est. Igiť cū interior renitiť exteriori illi occurrenti, efficitur, vt motus interioris strepitus motū exterioris retorqueat, atq́ȝ offuscet.

30 Cur pueri magis, q̄ȝ viri lingua hæsitāt? An vt etiā manib⁹, pedibusq́ȝ pueri minus valem⁹, & infantes ambulandi oīno facultate caremus, sic etiā linguæ parum cōpotes pueri sumus, & infantes verbum nullum referre C possum⁹, sed more brutorū animantiū vociferamur, videlicet causa imbecillitatis, quę non solum hæsitatē linguę, sed etiā balbutiē, blæsitatemq́ȝ faciat: quippe cùm blæsitas sit literā quandam exprimere nō posse, eamq́ȝ non quālibet, sed certam: balbuties vel literā prætermittere, vel syllabā: hæsitas alterā alteri syllabā iungere propere non posse. Quæ quidem oīa imbecillitate eueniunt. lingua enim subministrare intelligentiæ non potest. D Itidem ēt vinolenti, senesq́ȝ afficiuntur ꝓp debilitatē: viris autē hæc minus vsu eueniunt.

Cur vox hominum tam metuentiū, q̄ȝ *trepidantium obtre- 31 *cū angore certantium. miscere soleat? An ꝙ emigrante calore cor cōquatitur. nā vtrisq́ȝ, & trepidātibus, & metuentibus accidit, vt ita afficiantur. cū cor aūt conquatitur, ictus nequaq́ȝ effici vnus potest, sed plures ꝑficiscātur, vt è fidibus laxius intentis, necesse est.

E Cur vocē homines trepidantes grauē, metuentes acutā red- 32 dant? An ꝙ metuentibus locus cordis refrigeratur, cū calor deorsum se defert, ita ꝙ parū aeris excitare possint: vires enim positæ in calore sunt. Trepidantibus aūt calor loca petit superiora, vt ēt pudore affectis effert idē sese ad faciem: cuius indicium est, ꝙ plenius erubescūt. Resoluit igiť, multumq́ȝ aeris, quo loquimur, efficit: hic āt tarde propelliť: tardū vero nō nisi graue in voce ē. F

Cur nox ad audiendū aptior 33 est, q̄ȝ dies? Vtrum (vt Anaxagoras ait) ꝙ aer interdiu stridet à Sole concalefactus, & obstrepit: noctu requiescit, vtpote cū omnis calor abfuerit. tūc aūt quęq́ȝ audiri melius possunt, cùm nullus strepitus est. An ꝙ ꝑ inanius facultas audiēdi amplior, q̄ȝ plenius datur. Est aūt aer interdiu densus, vt qui luce, radijsq́ȝ refertus sit: noctu aūt rarior, ꝙ ex eo ignis, & radij decesserunt, q̄ corpora

G pora esse dixeris. An ꝙ corpora
multifariã interdiu vim intelli-
gendi dispertiuntur, inq́ res va-
rias deducunt: itaq; clara audiē-
di eripit sensio. Et eo ꝙ oīa die
magis quàm noctu agimus, ipsa
quoq; intelligentia negociis cor-
poris impedita est. sensus autem
vbi seiunctus ab intelligentia ē,
laborē velut insensibilem habet:
vnde dictum, mens videt, mens
audit. At vero noctu cùm noster
intuitus omni sit munere libera-
tus, magisq́ intelligentia requie
H scat, meatus aurium vel amplius
patent, vel nihilominus q̃ die,
vt capax sonorum pariter est, sic
melius eosdē sonos referre ad in-
telligentiam potest: quoniã nec
ipsa intelligendi vis quippiam
agat, nec ab aspectu tentetur, vt
fieri interdiu solet.

34 Cur oēs, qui humore prolifi-
co vacant, vt pueri, mulieres, de-
crepiti, & spadones, vocem red-
dunt acutã, viri autē, qui firma
ętate sunt, grauiorē? An propter
membri imbecillitatē, quod mo
I uere aerē solet. mouet enim exi-
guum aerē, quod imbecillũ est:
exiguus velocius fert: quod ve-
lociter fertur, acutum est. An ꝙ
primus meatus, qua vox ꝑmea-
re solet, oībus semine vacuis pu-
sillus est: itaq; exiguum profici-
sci ab eo potest, quod aera mo-
ueat: exiguum vero cũ sit, velo-
citer ꝑ amplas superiores fauces
fertur. At viris ętate vigētibus
hic amplior habetur, vt etiã qui
ad testiculos pertinet: itaq; aer
plurimus est, qui inde propellit K
tardior: ergo cum transeat, meri-
to grauior reddi potest.

Cur hoīes lingua hæsitantes 35
loqui nequeant voce submissa?
An ꝙ offensaculo quodam vox
sistitur, retineturq́. Sed cùm non
pares requirãtur vires, aut simi-
lis motus, cũ quicquam nō im-
pedit motũ, cumq; impedit, eni-
tendum oīno est: vox aũt motus
est, vocemq; altiorē solent emit-
tere, qui pro viribus conantur:
ergo cũ ad expellendum quod
obstat, enitendum sit, altius eos L
loqui necesse est, q̃ linguæ huius-
modi vitio tenentur.

Cur iidem illi trepidãtes ma- 36
gis, q̃ vinolenti, hęreant lingua?
An qm̃ affectus hic similis gene-
ri stuporis, quã apoplexiam vo-
camus, parti interiori cuipiã tri-
buendus est, quã partem moue-
re nequeāt impedientem ꝓpter
suam refrigerationē. Vinum igi-
tur, quod sua natura calidũ est,
refrigerationem tollit, trepidatio
facit. Est enim trepidatio metus
quidam: metus autem refrige- M
ratio est.

Cur strepitus extrinsecus ma- 37
gis intus auditur, q̃ intrinsecùs
foris? An ꝙ intrinsecus cùm va-
sta, immensaq; adeat spacia, di-
scerpit, dissipaturq;, vt pars eius
vel minime, vel minꝰ sentiri pos-
sit. Extrinsecus vero cũ vox sese
in locum arctiorem, stabiliorēq;
aerem conferat, vniuersa ingre-
ditur: itaq; cũ maior sit, non im-
merito melius potest audiri.

A Quam ob causam qui lingua
38 hæsitant, melancholico habitu cõstãt? An quod propere sequi imaginationem, non nisi esse melancholicum est. Hæsitantes aũt illi tales proculdubio sunt. impetus nanque dicendi præruit, antecedit que facultatẽ eorũ, vtpote cũm animus visa sequatur. Balbis ẽt idem accidit: hos etenim omnes membra voci accõmodata tardiora habere certũ est. Indiciũ vero, quod tales vinolenti redduntur, cũm suas maxime imagina-
B tiones, non rationem sequũtur.
39 Cur porrũ prosit ad vocẽ sonorã? nam & perdici cõmodum eadẽ in re nouimus. An quod alliũ quoque elixum delinit: & quidẽ porrũ lentitiã quandã obtinet, quæ fauces detergere possit.
40 Cur cætera animalia vocem tum acutiorẽ emittũt, cũm validiora sunt: homo aũt, cũ inualidior est? An quod homo inualidus exiguũ aera mouet, aer exiguus velociter permeat, velocitas strepitum reddit acutiorem.
41 Cur melius audimus cũm spi
C ritum retinemus, quàm cũm reddimus? itaque minus spirare in venatione pcipitur. Vtrum quod per venarũ elationem vis sentiendi locũ petit superiorẽ. cũm enim dormimus, deorsum se defert, & crebrius tunc reddimus, quàm ducimus spiritum, minimeque audire valem⁹. An ẽt sanguis, cũm reddimus spiritum, ascendit: itaque pars superior impletur, cũm tamen per inane audiamus, An quod efflatio strepitus quidẽ est: hic D autem expirando eueniens vim obtundit audiendi.

Cur sal exiguus ocyus crepat, 42 & exilit: vehemẽtius aũt & crepat, & exilit, qui plenior est? An quod exiguus rumpi celerius põt: haud eñ multũ id est, quod subeat ignis oportet, cũm sal ipse totus exiguus sit. Plenior aũt ille lentius domatur, quod plus negocij est magnum disrupisse, quàm paruum. crepat paruus parũ, quia paru⁹ inuehit ictus: maior magis, quia magno agit ictu: crepitus autẽ E ictus est. quod etiã robustius ẽ, magis exilit, quàm minus cedit.

Cur si salem eadẽ magnitudi- 43 ne, qua modico igni ingest⁹ crepet, nimio inieceris igni, vel nihil, vel minus crepabit? An quod prius ab igne corrũpitur, quàm rũpi possit. cõburit enim humor, quod consumptus est, crepat quod discissus, disruptusque est.

Cur oscitantes minus audire 44 valemus? An quod spiritũ intercludimus, qui se ad aures trudat. indiciũ, quod strepitus in auribus nascitur, cũ oscitamur. circunuen- F tus aũt, interclususque illis spirit⁹ facit, vt minus audiam⁹. Ad hæc vox oscitantibus quædã oritur, quæ vim audiendi interpellare potest: & comprimi vero aures necesse est, quoties corpus se distrahit, atque intendit.

Cur vox, cũ apta sua natura 45 sit in sublime efferri, vt quæ aer quidẽ sit, nõ inferius sursum, sed superius deorsum melius audiri potest?

G poteſt? An ꝙ vox aer quidã iun-
ctus humori eſt, qui põdere hu-
moris graueſcẽs deorſum labiť,
non ſurſum efferť: humoris nãq;
ſm naturã intereſt, vt deorſum
feratur: itaq; ab imis ſentiri ple-
nius poteſt. An hoc voci dunta-
xat animaliũ reddi debeat, hæc
enim non ſine humore profluit,
illud vero accidere nimirũ vel
in cæteris oĩbus ſtrepẽdi gene-
ribus nouimus. Ergo vt viſus ſi
ſuperius deorſum ꝓciderit, ſur-
H ſum verſus reflectetur, ſed ſi in-
ferius ſurſum pertenderit, deor-
ſum ſe flectet: ſic vox, quæ ſua na
tura cogiť ſurſum ferri, vbi aeri
ſibi aduerſo occurrerit, cum per
vim nequeat eũ propellere, qui
& amplior & grauior eſt, reflexa
in partem aduerſam deorſum ſe
defert, itaque aer, qui ore motus
ꝓcurrerit, retorqueť, & ad ima
collapſus ſentiri inferius magis
poteſt. Tale ẽt eſt, quod in reſo-
nãdo fieri ſolet; vocis enim refle-
xus in partẽ contrariam agitur.
46 Cur vinolentis potius, ꝗ̃ ſo-
I brijs frangi vox ſoleat? An reple-
tio faciť, vt vox celeriter frangi
poſsit. cuius rei argumẽtum, ꝙ
neq; chori, neq; ludiones ſtatim
ὑποκριταί à prãdio, ſed ieiuni vocem exer-
cere conſueuere. cũ igitur vino-
lenti impleti ſint, meritò voces
eorum potius frangi ſolent.
Cur vocem acutiorẽ longius
47 audire poſſumus? An ꝙ vocis
acumẽ velocitas eſt: moueri aũt
ocyus ſolẽt, quæ vehemẽtius fe-
runť: quæ aũt vehementius ferũ-
tur, hæc longius ferri poſſunt.
Cur ſpiritu retẽto melius au- 48
dire valemus? An ꝙ reſpiratio
nõ nihil ſtrepitus mouet. merito
ergo tunc melius ſentimus, cùm
ſtrepitus minus eſt: minus autẽ
ſtrepit⁹ tũ eſt, cũ ſpm̃ retinem⁹.
Quamobrẽ lux quæ tenuior, 49
& velocior, & deductior eſt, cor
pora penetrare denſa nõ poteſt,
ſtrepitus autẽ poteſt? An ꝙ lux
directo itinere fertur: itaq; ſi qd
recte illi profluẽtiæ lucis obuiũ
ſepiat, lucẽ penitus diſcludi ne-
ceſſe eſt. At ſtrepitus quia ſpũs L
eſt, ferri non recte etiam poteſt:
itaq; efficiť, vt ſtrepitum ſentire
vndiq; liceat, nõ eum tm̃, qui ſe
recte noſtris auribus obtulerit.
Quare qui rident, vocẽ gra- 50
uiorẽ emittũt, qui flent acutio-
rem? An ꝙ corpore intento vox
acuta depromitur: infirmum au
tem quod acutũ eſt. Quæ vtraq;
in flentibus ineſſe potius noui-
mus: ſunt enim & intẽtiori cor-
pore, & infirmiori.
Quamobrẽ cùm vox aer qui- 51
dam formatus ſit, & ſæpius diſ- M
ſoluatur, cum fertur: echo autẽ,
ideſt reſonãtia fiat, icto eiuſmo-
di aere in ſolidũ quippiam: vox
ipſa nõ diſſoluatur, ſed expreſſe
eadem percipi poſsit? An ꝙ aer
refringiť, ideoque totum à toto
proficiſciť. Tum etiam affectus
hic non niſi de re ſimili exiſtit;
quippe cùm aer reflecti de aere
ſoleat in cauo, non de cauo.
Quamobrẽ cùm ſimul vocem 52
multi emittunt, vnuſq; tantum
quantũ

A quantum singuli reddit, multorum vox illa neque parem voci vnius offert sese, neq; lōgius pro ratione deducit? An q singuli proximum aerem propellūt, nō eundem, nisi paulo tenus: quod simile euenit, vt si multi quidē proijciant lapidem, sed singula, aut magna eorū pars mittat diuersum. neq; enim ibi longius, aut pro ratione longe lapis vllus deueniet, neq; hic longius cunctorum, q̄ vnius vox poterit audiri: vox etenim tanta nō vnius B est, sed multorum. Recte igitur propinquo vox multa esse pro ratione videtur, quandoquidem lapides quoq; illi multi ita videri, atq; idem assequi possunt. at è longinquo plus, quàm singulæ sint, sentiri non potest.

Cur trepidantes vocē reddimus grauiorem, metuētes autē acutiorem? quanquā etiam pudor genere metuendi continet. An multū inter se affectus hi distant. quos enim puduit, erubescunt: trepidatio aūt pudor qui- C dam est, qui vero metuunt, pallent. Constat igitur calorē in metu partem superiorē deserere, vt parū aeris præ sua exilitate mouere spūs possit: velociter autē ferri potest, quod exiguum est: vocis vero velocitas nō nisi acumen est. Iis cōtra, quos puduit, calor partē superiorē, id est pect9 petere solet: cuius rei indicium erubescens facies affert. ampliorem aūt aerem amplior potētia mouet, tardius vero omne fert, quod amplius est, tarditasq; in D vsu vocis non nisi grauitas est.

54 Quæ causa est, vt lingua hæsitantes aliqui fiant? An membri, quo loquimur, refrigeratio causam habet, & tanquam stupens, & attonitum membrum id est: itaq; vino, continenteq; oratione concalefacti, verba facilius possunt copulare.

55 Cur homo solus ex omnium animantiū numero lingua hęsitans oritur? An q solus compos sermonis est, cętera vocem tantum obtinēt. Qui autem lingua E hęsitant, vocem quidem producunt, sed verba copulare, sermonemq; condere nequeunt.

56 Cur sobrij tpe hyberno vocē acutius mittimus, vinolēti autē ęstiuo grauius? An vox acutior, quæ velocior est: velocior autē, quæ corpore intento se promit. Sobriorum vero, hyemeq; corpora magis constant, quàm vinolentorum, æstateq;: calores enim, teporesq; corpora resol- F uunt, atq; elaxant.

57 Cur homo solus omniū animantium lingua hæsitans prouenire potest? Vtrum q etiā mutus solus existit: linguę aūt hęsitatio mutitas quædam est: nec membrum, quo loquimur, absolutum habetur. An q homo solus compos est sermonis, cætera autem vocem duntaxat sortiuntur: linguæ autē hæsitatio, vt nomen declarat, vnū non est, nec promptam, continentemq; a prit orationem.

G 58 Cur homini vox ſerius pfici ſolet, q̃ cæteris, quibus data eſt vocis proferendę facultas? An q vocis humanæ genera, & diſcrimina quāplurima ſunt: cætera enim animantia literas, vel nullas, vel paucas exprimere poſſunt. quod autem ſumme variū, plurimisq; diſtinguendum differentiis eſt, id tempore longiſsimo perfici neceſſe eſt.

59 Cur cęteræ ſpeciei eiuſdē animantes vocem fundunt eandē: homines autem variam, & multiplicem agunt? H An hominum etiam vox vna eſt, multa autem genera loquendi.

60 Sed cur cōmunis hæc vna hominum varia eſt, cęterorum autem ſimplex? An homines multas proferre literas poſſunt, cętera vel nullam, vel duas, aut tres exprimunt inſonas, quæ vocalibus iunctæ locutionē cōficiunt. Oratio autem non voce, ſed vocis affectionibus ſignificādo abſoluitur: at vocis affectiones literæ ſunt. Quinetiam pueri nō ſecus, I ac beſtię ſuas exprimunt appetitiones, vtpote qui nondum proferre literas poſſunt.

61 Cur aſpectꝰ corpora penetrare ſolida non poteſt, vox aūt poteſt? An q aſpiciēdi delatio ſimplex eſt, quæ per directum profluere ſoleat ad lineā: cuius rei indiciū, Solis radius eſt, & q niſi è regione cernere nō poſſumus: vox autē motu multiplici ferri poteſt, quippe cū vndiq; liceat audire. Quoties igitur aſpectui directus ille impeditur progreſſus, eô ſcilicet, quòd res obiecta, K meatuū in cōdita, ſiue indiſpoſita turba conſtipatur, tranſpicere nequit. at vox, q̃m quoquo verſus profertur, omnia prorepta, penetrat, translapſa audiri vndiq; poteſt. in humoribus tñ facultas tranſpiciendi oculis data eſt: voci autem nulla, vel minima, quanquā humor tenuior, q̃ terra eſt: q̃m humoris meatus parui, denſi, cōtinuatiq; ſunt, vt minime aſpectus impediat, quo minus tramite directo ingredi L poſsit. Hæc eadem cauſa eſt, cur etiam per vitrum, quod denſiſſimum eſt, tranſpicere liceat: per ferulā, quæ rara, ſolutaq; eſt, nō liceat: in altero enim meatus reſpondent inter ſeſe, in altera variant. Nec quicquam iuuat amplos eſſe meatus, niſi recte ad lineam poſiti ſint. Vox autē minime in aqua ſentiri poteſt, quoniam minus aqua inanit, q̃ vt aerem capere, vocemq; trāſmittere poſsit: vox enim aer quidā ē. Haud enim omne rarius per- M meari ſe patitur, niſi etiam meatus ei reſpōdeant, quod permeare conetur, & congruant, vt vis etiam colligēdi, & contrahendi ſeſe deſit, niſi meatꝰ capaces corporum ſint: quanquam quod rarum eſt, molle eſt, & tale, vt in ſe ipſum coire poſsit. Verum nonnulla præ nimia ſuorū meatuū anguſtia colligi impediūtur, vt vitrum: quippe vt flecti, contrahiq; non queat, quamuis rarius

A ferula est, ratione prædicta: vt et aqua!, & quicquid aliud generis eiusdem. Vnde illud quoque palā fit, nō quod rarius raro, molliúsque, vel eodē, vel proximo est, id magis in seipsum colligi posse, & adduci: causa enim omnibus eadem reddenda est.

62 Cur vox quamuis minor reddatur adimendo, speciem tamē seruat eandem? An quòd cū his ipsis miscetur, quæ dempseris. res autem mista non partim est, partim non est, sed vsquequaque talis est. æque igitur quibusdam vndique detractis, æque contrahitur, vt necesse sit simul & minorem esse, & similem.

63 Quid est, quod linguam faciat hæsitare? Vtrum calor efficiat, vt procaciores sint: vtique offendendo adhærent quasi in salebris, quomodo affici iratos homines nouimus: incenduntur enim, incitantur, anhelitant, qui spiritu redundant: igitur præ nimio caloris feruore. Anhelant autem, C quoniam frequens spiritus est, nec anticipat, quatenus se tempore respirandi promere possit. An potius cōtra, vt loci, quo vocem mittimus, refrigeratio causam det, tanquam membrum id attonitum obstupescat: itaque afficiatur, vt vel concalefacti à vino, aut perpetua oratione verba expeditius possint copulare.

64 Cur tempore hyberno voces grauiores redduntur? An quòd aer crassior est: talis autem cùm fit, motus tardior prouenit; itaque vox redditur grauior. An quòd D aer perfectus lentius permeat, fauces autem intersepiri, & constringi à frigore, pituitáque destillante coguntur.

65 Cur pueri, mulieres, spadones, senésque vocem reddant acutam? An quòd motus velocior, qui acutior est. & cùm genus idem sit, motu facilius est, quod minus, quàm quod plus est. Quam obrē, qui firma ætate sunt, plus aeris trahere possunt: plus igitur illud tardius permeans vocem efficit grauiorem. Pueris, & spa- B donibus contrà res euenit, quoniam minus aeris capiunt. Senes autem ideo tremunt, quoniā vocem continere non possunt, quomodo imbecillibus, ac pueris vsu venit, cùm lignum prælongū parte extrema ceperint. alterum enim extremum quatitur, quia nequeunt superare quod tenent, & vincere: quod idem & trepidantibus hominibus, & metuentibus, & rigentibus causam vocis tremulæ afferre credēdum est. Cùm enim qui F vocem ita emittit, eius calor pulsus ab affectibus illis intro se colligat maxima ex parte, reliquū quod exiguum extat, vocē continere non potest: quapropter quatitur, atque intremit. Vnde artium liberalium professores, qui se solitos trepidare nouerūt, principiò agunt voce submissa, dum resideant, & stabiliantur: vocem enim exiguam vincere, continerèque facilius possunt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DVODECIMA,

Eorum, quæ ad res bene olidas pertinent: cuius quæstiones 13.

1 CVr suffimenta omnia minus è ꝓpinquo sentire possimus? Vtrũ ꝙ odoris* delibatio aere tẽperata validior reddit, vt myrrha medicinalis suauior est. An cõtra agit, vt ignis vi sua cremãdi tollit odorẽ, qui ꝑ suffitum effluat. & quidem apud carbones ipsos nihil redolent, longius vero purius, tenuissimumq́ꝫ fertur, quod oleat. H

* effluxio

2 Cur odores tam suffimentorum, ꝙ̃ florum minus suaues è ꝓximo sentiantur? Vtrum vnà cum odore terræ quoqꝫ particulæ prodeunt, quæ præ suo pondere antè currunt, ꝙ̃ ad sensum odor deueniat: itaqꝫ longius ille syncerum se offert. An neqꝫ cum principium proximum est, neqꝫ cùm admodum remotum, odor abunde effluere potest. Namsi proximũ, nondũ large emanat: si remotissimum, discerpitur. I

3 Arbores reddi odoratas aiũt, in quas cœlestis arcus decubuit. Vtrum verũ hoc sit, an falsum? Et si verũ, quam ob causam ita eueniat? ergo nec oẽs arbores, nec semper aliquas odorẽ ita acquirere palã est. Etenim sæpe arcus cœlestis constitit, & tũ arbores nihil odoris spirarunt, quod quidem sensum mouere posset: cumq́ꝫ odor contrahitur, (accidit enim id aliqñ, itaqꝫ narratur) nõ in quaqꝫ materie contrahi põt. Causa vero per accidens ad arcũ referenda est, præsertim si arcus ipse nulla natura sit, sed obtuitus refrangendi tantũ affectio. Prouenit aũt odoris ille affectus, vt dictũ iam est, non qualitercunqꝫ se materies habeat: neqꝫ enim in viridi, neqꝫ in arida: sed in vsta post aquã, quæ arcui superuenerit, certã reddi suauitatẽ odoris pastores referũt, maximeqꝫ vbi aspalathus, aut etiã rhamnus est, & genus ex ĳs aliquod, quorum flos suauiter olet. Ratio aũt odoris eadẽ est, quam etiam de terra animaduertimus: hæc enim cũ feruet, atqꝫ inuritur, quod ediderit, principio bene olet. Enimuero quæ parce humido quendam in modum recaluerint, odorata reddunt: humor enim concoqui calore nimirũ põt. Qua de causa totius quoqꝫ orbis terrarũ, quæ ad Solem orientẽ spectãt, odoratiora exurgunt, ꝙ̃ quæ ad aquilonẽ: & eorum ipsorum, quæ ad ortũ plus vergũt, ꝙ̃ quæ ad meridiẽ, eo ꝙ loca Syriæ, & Arabię pleniora sunt, atqꝫ terrenosiora, Aphricæ vero arenosa, siticulosaq́ꝫ. nec enim humorem nimiũ inesse oportet (cõcoqui nanqꝫ nimius nõ põt) nec nullum: sic. n. nullus vapor inde extringi põt, quod vel in ea materie solet accidere, quæ & nuper cõbusta sit, & tale K L M

A & tale habeat genus, vt secũ odo-
ris ferat suauitatẽ: quæ quidem
res floribus declarari pōt, odor
enim in eos trãsmittitur. Sed fie-
ri putant in ĳs, quibus cœlestis
arcus institerit, q̃m nunquam id
sine aqua effici potest. Cùm eñ
materies immaduerit, caloreq́;
interiori concoxerit, respirare iã
incipit, vaporemq́; intra se cõce-
ptum emittit. Nec vero aquã ni-
miam accessisse oportet, eluit.n.
atq; extinguit calorẽ ab igne in-
iectum, quę nimia venerit. Quæ
B aũt aquæ post arcum solent inci-
dere, nõ multæ, sed semper penè
mediocres adueniunt: & si plu-
res constiterint arcus, aqua non
large, sed sæpe, & parce accedit.
Quamobrẽ non immerito, cùm
hoc ita fiat, qui rem insignẽ prę-
ter arcum nullam aspicerent, cau
sam odoris illi attribuere.

4 Cur flores, & suffimenta sua-
uius è longinquo olent, è pro-
pinquo autem herbam alia po-
tius redolent, alia fumũ? An q̃a
calor quidam natura odoris est,
C odorataq́; omnia calida sunt: ca-
lidum aũt quodq; leue est. itaq;
cùm longius permeant, odorem
deferunt suum secretiorem, ven-
dicatumq́; ab cæteris tum folio-
rum, tũ fumi, qui vapor aqueus
est, odoribus, qui comitentẽ eum
ipsum. An cùm in propinquo
sunt admista illa, cũ ĳs vnà redo-
lent, quibus inhærent, atque ita
odorem deprauant.

5 Cur oĩa plenius olent, cũ mo-
uentur? An ꝙ excita plus aeris
implẽt, q̃ quiescẽtia: itaq; ocyus D
ad sensum nr̃m odor trãsmittit.

6 Cur tpe hyberno minus olfa-
cere possum⁹, minimeq́; per ge-
lu, & glaciem? An ꝙ aer à frigo-
re immobilior reddit, itaq; mo-
tus non æque proficisci à corpo-
re odorato potest, scilicet ꝓpter
difficilem delibationis motum,
& aeris, quo inuehitur.

7 Cur acrius aromata olent ci-
nere suffita, q̃ igne, & plenius,
ac diutius suum seruant odorẽ,
cùm cinere suffiuntur? An ꝙ in E
cinere minus concoqui odor po-
test, itaq; plenior est. ignis autẽ,
ꝙ celeriter vires eorum domat,
& concoquit, odorẽ commutat.
Concoctio enim rei concoquen-
dæ cõmutatio est, siue alteratio.

8 Cur rosæ suauius olent, qui-
bus vmbilicus asper, quàm qui-
bus leuis? An ꝙ suauius olent,
quæ modum consecuta sunt suæ
naturæ: rosa autem spinosa natu
ra est: ergo suauissime ideo olẽt,
quòd magis secundum naturam
constiterunt.

9 Cur odores è proximo minus
suaues tam suffimentorũ, q̃ flo-
rum spirant? An ꝙ portio terre-
na vnà cum odore se defert, quæ
vt in proximo mista vim hebe-
tat, sic in longinquo prona defer-
tur, ac decidit. Hinc ẽt flores con
tusi suum amittunt odorem.

10 Vtrum odoris natura fumus
sit, an aer, an vapor. hæc enim in
ter se differunt, qua alterum àb
igne, alterũ & sine igne effici po-
test. Et vtrum à sensu aliquid in

G res odoratas proficiſcatur, an ab illis in ſenſum, ꝙ aera proximũ moueat. At ſi ab illis aliquid delibaret, minora certe ob eam rẽ reddi oporteret: nunc autem quę odoratisſima ſunt, hæc potisſimum eadem videmus edurare.

11 Cur aromata cinere ſuffita acrius olent, q̃ igne? An ꝙ in cinerem minus cõcoqui odor poteſt, itaq; plenior eſt: multũ ergo partis quoq; terrenę reſpiratur, fumusq́; reddit. At ignis terrenum propere illud rapit: itaque
H odor purior, ac ſyncerior ſine vllo fumo ad ſenſũ deuenit. Vnde etiam fit, vt flores triti hebetius oleant: partẽ enim terrenã vt cõtritus mouere poteſt, ſic lentus calor abſumere non poteſt.

12 Cur oĩa odorata, tam ſemina, q̃ plantæ vrinam ciere posſint? An ꝙ calida, & tenuia ſunt: tale aũt quodq́; vrinam citat: celeriter enim calor inditus ille extenuat: nec odor ipſe aliqua corpulentia cõcretus eſt. Nam & quæ non bene olent, velut allia, vi ſui
I caloris vrinã mouent, vel potius vim reſoluendi, liquefaciendiq́; obtinent. Calida vero ſemina, q̃ bene olent, ideo ſunt, ꝙ odor oĩno calore efficitur: fœtida ſané inconcocta ſunt. Nec ſolum calida: verum etiam plene eſſe concocta debent, quæ prouocatura vrinã ſint, vt vnà deſcendendo humores posſint extenuare.

13 Cur vinũ dilutũ olere ocyus deſinit, q̃ merum? An ꝙ dilutũ imbecillius mero eſt: quòd autẽ imbecillius eſt, ocyus à quocũq; K
mutatur, quàm quod validius. Tum etiam vinum dilutum facilius affici poteſt, q̃ merum: ꝙ aũt affici facilius poteſt, id & recipi à quouis, & recipere quoduis facilius põt: ita fit vt merum odorum, dilutum inodorum ſit.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO DECIMATERTIA,

Eorum, quæ ad res male olidas pertinent: cuius quæſtiones 12. L

1 Cur fœtidior vrina redditur, quò diutius in corpe manſerit, ſtercus autem minus? An ꝙ ſtercus, quo diutius retentum ſit, eo magis ſiccatur: quod autem ſiccius eſt, minus id putredini patet. vrina cõtra effici crasſior ſolet, recensq́; potioni ingeſtæ ſimilior eſt. M

2 Cur eſculenta male olida minime his olere videntur, qui illa ederũt? An quòd olfactum peruium ad palatum habemus, idcirco ſenſus hic propere impletur: itaq; nec interiorem odorem æque amplius percipere poteſt. Principio enim omnes ſentire queunt: vbi autem tetigerunt, non inſuper poſſunt, quaſi iam res conſociata, natiuaq́; reddat, & exterior ſimilis illeoblatus delitescit obtentu interioris.

A Cur flores cõtusi deteri⁹ olēt?
3 An ꝙ pars terrena, quæ flori inhęret, odori permiscēs sese, vim hebetat odorandi.
4 Cur animantiū nullum suauiter olet, excepta pãthera? quæ etiã ipsa non nisi bestijs ita olet: ferunt enim suauem illis olentiã ab hac respirari. Stirpium aũt multæ, & integrę bene olent, & corruptæ, ac aridæ magis magisq; suauē reddunt odorē. Vtrũ ꝙ mali odoris causa cruditas q̃dam excrementi est: quamobrē
B sudores etiam aliqui, atq; aliq̃n ita olent. Sed è morbo maxime vitiantur, quibus tales esse non solent: & flatus etiam, ructusq; crudorum fœdius olent. quam eandē causam de cæteris quoq; ꝓportione animaduertisse oportet: proportione inquam, ꝙ animalium carne vacantium generi æstimãdum aliquid est, quod carnis vice habeatur: nam excrementũ crudũ vel in hoc esse nouimus. Hoc igitur & viuis causæ fœdi halitus est, & mortuis,
C cũ putrescit. Quam ob rem pingue, os, pilus fœdũ nunquã reddunt odorē, scilicet illam ob causam, ꝙ pingue cõcoctũ est, ossa, & pili humore vacant. At genus plantarũ nullum intra se contrahit excrementum. An etiã plantis aliquid est: sed quia siccæ & calida sunt natura, humor eorũ nõ fæculentus est, sed concoqui expeditius põt. Constat hoc ēt plagis terræ, quę vt feruẽtiores, sic odoratiores sunt, vt Syria, vt Arabia: & muneribus earundē D regionũ, quæ sicca & calida nouimus, hoc idē probari potest: nullam aũt sentire putredinem possunt, quæ huiusmodi sunt, At animaliũ genus tale non est: itaq; excrementa eius cruda, fœtidaq; sunt, flatusq; itidē olent. Peremptis quoq; animantibus humor putret, plantis minime: quippe cũm humore plantarũ genus haudquaquã redundet.

5 Quã ob causam res male olidæ grauius olent cũm calent, q̃ cum frigent? An ꝙ natura odo- E ris vapor quidam, & delatio est, quæ calore existunt: motus etenim quidam sunt. calor autem mouendi vim obtinet: frigus cõtra efficit, vt res consistat, & contrahatur. Deorsum etiã refrigerata omnia feruntur: calor autē, odoresq; omnes sursum ferunt, tum quia siti in aere sunt, tum quia sensorium eorũ supra, non infra habetur: quippe cũm odor ad cerebrum penetrans mouere soleat sensionem. F

6 Cur si quis allia ederit, vrinã redolentē allium reddet? cũm tamen alia pleraq; odoris vehemētioris ingesta, nihil in suã qualitatem vrinã possint conuertere. Vtrũ, vt quibusdã scholæ Heraclitææ placet, ꝙ sicut in vniuerso, ita etiã in corpore nostro expiratur, deinde vapor denuo cõcrescit, vtq; ibi humor, sic vrina hic est: exhalatio autem alimẽti vbi reuertit, vnde ꝓdierat, odorem eundē non īmerito recipit,

G quippe quæ illud reddat, in qđ
sese cõmutarit. An si ita esset, cę-
tera quoq; idẽ facere deberent,
quæ vehementẽ spirãt odorem:
nunc aũt nullum hoc posse effi-
cere nouimus. Ad hęc vapor, q
postea cõcrescit, nõ ad statũ pri-
stinũ redit. verbi causa, si vapor
vini exhalarit, nõ postmodum
in vinum cõcrescit, sed in aquã:
ita falsum id ẽt illi referũt. Ergo
allium solũ ex omniũ numero,
quæ odorẽ simul & vehementẽ,
& vrinæ mouentẽ reddunt, in-
H flare ventrẽ inferiorẽ potest: cę-
tera.n. vel sursum mouere spiri-
tum solẽt, vt radicula, vel vrinã
citare non queunt. Allium vero
tria nimirũ hæc facit, vt & vri-
na augeatur, & spũs excitẽt, isq;
deorsum, nõ sursum: quæ quidẽ
situs vesicę, testiculorumq; ideo
sentit, ꝙ & in vicino est, & spiri
tui oportunior habetur, vt ten-
tigo abunde declarat. Cõstat igi
tur, vt excrementũ allij omniũ
maxime huiuscemodi ad vesicã
possit vnà cũ spiritu deuenire,
I ꝙ permiscens sese odorem plene
vrinæ committat.

7 Quam ob causam ora homi-
num, qui nihil ederint, sed ieiu-
narint, grauius olent (quod ieiu-
nam graueolentiã appellant) eo-
rum aũt qui aliquid ederint, nõ
olent, cũm tñ eorum magis ole-
re debeant? An ꝙ ventre inani,
minusq; agitato aer factus cali-
dior, spiritũ, excremẽtaq; pitui-
tosa sua immobilitate putreface
re potest, calidiorem autẽ effici
argumentum est, ꝙ vel sitim pa K
rere ieiunium solet. At vbi ede-
rimus, odor ciborum grauem il-
lam olentiam offuscat, vt maior
minorem: calor enim ciborum
calorem præcedentem illũ exu-
perat, ita vt nihil affici possit.

Cur alæ omniũ maxime par- 8
tiũ nostri corporis male olent?
Vtrum ꝙ omnium minime re-
spirare possunt: malus aũt odor
locis huiusmodi contrahi maxi-
me solet, quoniã putredo quie-
te interioris qualitatis consistit.
An ideo quòd immobiles, inex- L
citatæq; habentur.

Cur homines, qui virus re- 9
dolent hirci, fœdius oleant, cùm
se odorifice vnguentarint? An
hoc in multis accidere solet, ve-
lut cùm acido dulce commistũ
est, dulcius totum exultat. Tum
etiam oẽs, postq; sudarunt, gra-
uius olent: vnguẽtum aũt con-
calefaciendi vim habet, itaq; su-
dorem potest prouocare.

Cur hominũ incuruorũ, gib- 10
borumq; halitus grauior, ac fœ-
dior ẽ? An ꝙ locus pulmoni ac- M
commodatus, conclusus, defle-
xusq; à sua proceritate est: itaq;
spiritũ trãsmittere expeditè ne-
qt, sed euenit, vt vapor, ac spũs
amplius interclusus putrescat.

Cur vnguẽtorũ magna pars 11
sudori pmista male olet, aliqua
vero suauior reddit, aut nihil de-
terior? An quæ motu, tractuq;
cõmutari solent, hæc deteriora
reddunt: quæ aũt eadẽ persiste-
re possunt, hęc suauius redolente

A At sunt quæ resistere queunt,
quomodo etiam florum,quibus
odores conficimus, alĳ contusi,
vel concalefacti, vel excitati ex-
olescunt, vt violæ albæ: alĳ sibi
similes,vt rosæ. Et vnguentorũ
igitur,quę ex floribus huiusmo-
di sunt,commutari vtique pñt,
quæ non sunt, nequeunt; vnde
rosaceum commutari minime
nouimus. Et quidem quo sudo-
res fœdius olent, eo grauius vn-
guentum quoq; redolere videt̃,
qm̃ rei sibi contrariæ se permi-
B scet:vt mel cum sale non magis,
sed minus dulce sentimus.

12 Cur omnia plenius olent, cũ
mouentur? An q aera implent,
itaque odor citius ad sensum re-
ducitur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMAQVARTA,

Eorum, quæ ad regionum habitus perti- nent: cuius quæstiones. 16.

C
1 Vr efferis & morib⁹,
& aspectibus sunt,q
i nimio vel æstu, vel
frigore colũt? An ea-
dẽ cã est. optima.n.
tẽperies nõ corporis solũ, verũ
etiam intelligentiæ hominis ꝓ-
dest: excessus autem omnes di-
mouent, & vt corporis, ita etiã
mentis temperamẽtũ peruertũt.

2 Cur frumentum in Ponto fri-
gori expositum diu reseruari in-
tegrũ potest? An ꝓpterea, quia
humor alienus vnà cum calore D
euanescit, vt in vuis fieri noui-
mus:alia enim frigore, alia calo-
re exhalant.

Cur poti⁹ in frigidissimis ter-
ris ardores febrium fiant? An q 3
frigus calorem intus circumob-
sistit: cuius rei contrariũ æstiuo
tempore agitur,partes nanq; in-
ternę frigidiores reddunt̃: ardor
autem febris est: ergo partibus
refrigeratis exterioribus, caloris
copia interiores redundant.

Cur blęsis pedibus Æthiopes 4
sunt, & Ægyptĳ? An quemad- E
modum lingua, ita etiam corpo
ra animantium deprauari à ca-
lore solent.quod etiã pili decla-
rant,quos illi crispiores, q̃ cęte-
ri gerunt:crispitudo nanque ve-
luti pilorum blęsitas est.

Cur tẽporibus austrinis ini- 5
tus fœminam potius generant?
An q largior humor tardi⁹ craf
scescit:austrinis humor tempera
menti facit, vt semen reddatur
humidius.

Cur locis palustribus vlcera 6
capitis curari celeriter possunt, F
crurium autem tarde? An q hu-
mor est grauis,quia terrenus ẽ:
omne autem graue tendit deor-
sum: ergo vlcera superiora con-
coctioni sunt opportuniora, qm̃
humor delapsus ad ima est:infe-
riora autem ipsa multo excremẽ
to, putrefactuq; facili redũdant.

Cur qui loca edita, apertaq;
colunt,tardius senescunt:qui au 7
tẽ caua, & palustria ocyus? An
senectus quædã putredo est:pu-
tret

G tret autem, quod quiescit, nullo modo, aut minus ita afficitur quod mouetur, vt aqua pfluens & conclusa. igitur vt locis editis aer vndique afflante spiritu agitatur, ita cauis manet immotus. Ad hęc locis apertis purus, ac diuersus assidue propter agitationē aer habetur, palustribus impurus, ideóq; semper emarcescit.

8 Cur timidi sunt, qui loca feruida incolūt: fortes, qui gelida? An quòd natura contra, q̃ loca, & tempora se habet: quoniam si
H se similem ageret, cito periret. sunt autē fortes, qui calida sunt natura: timidi, qui exangues, refrigeratiq; sunt. fit igitur, vt qui loca inhabitant calida, refrigerētur: qui frigida, concalescāt. vtrique tamen corpore magno adolescunt, eo quòd qui frigida colunt, insito calore abundant: qui calida, calore loci refouent: quippe cùm in calidis, & à calore incrementum sequatur: frigus autem vim astringendi, constipan
I diq; habeat. Cùm igitur alteri principiū inter se vehemens augendi obtineant, alteri nullo extremo frigore impediantur, merito vtrique augeri possunt plenius. Homines nostræ regionis augeri ideo minus possunt, q & principiū illud in se imbecillius continent, & frigore aliquantisper constipantur.

9 Cur diutius viuunt, qui locis calidis suam degunt ætatē? An quia natura sunt ficciore: firmi⁹ autem, diuturniusq;, quod sic cius est: mors autē putredo quædam est. An quòd mors caloris K
interioris refrigeratio est. refrigerari autem omnia solent ambientis aeris qualitate, qui vt locis calidis calet, sic frigidis friget: itaq; interiorem calorem ocyus magisq; corrumpit.

Quam ob causam, qui calida 10
loca habitant, viuere diuti⁹ possint? An quòd humorem, caloremq; amplius seruant, quarum rerum interitus mors est.

Cur locis palustrib⁹ effici sō 11
L nolentiores solemus? An quòd magis in his ipsis refrigeramur: refrigeratio autem cum requies quædam sit, somnum nobis cōciliat, qui inter quiescendum solet accidere.

Cur qui in nauibus degunt, 12
quāuis in aqua, coloratiores tamen sunt, q̃ qui in paludibus? An loca commode aspirata coloris prębere hilaritatem possunt. Pallidos aūt humor efficit, cum putrescit: quod euenire immobilitatis causa solet. quamobrē M
subpallidi sunt, qui loca palustria colunt.

Cur locis hybernis æstus fie 13
ri vehementiores, q̃ tepidis soleant? Vtrum propter nimiū aeris humorem. enimuero caloris opera eiusdē aqua reddi potest calidior, quàm aer: ergo aer quoque humidior acrius, quàm tepidus ille recalescere potest. An nō calidior aer locis huiuscemodi est, sed esse ob vehementiam qualitatis contrariæ videt: quomodo

A modo Sol cum è nube illuxit, calidior esse ob contactum vmbrę videtur.

Qua de causa qui meridiem versus habitãt, nigris oculis potius nascuntur? An quòd vt oculi cæsii caloris interioris exuperantia redduntur, sic eiusdẽ absentia nigri efficiuntur, vt Empedocli etiam placet. Ergo quẽadmodum qui aquilonem versus positi sunt, oculis cæsiis ideo nascuntur, quòd calor interior effluere à frigore exteriori veta-
B tur: ita qui ad meridiẽ vergunt, continent quidem suum humorem propter aeris circunfusi teporem obuium: sed calorem cõtinere non queunt, quod nihil extrinsecus est, quod obsepiat, atque arceat. itaque humor, qui relinquitur, nigrescit: lucis enim absentia omnia obfuscari, opacariq́; solent. An reliqui corporis colorem oculorum color imitatur. itaq; qui aquilonem versus inhabitant, vt ipsi albo corpore sunt, sic oculos quoq; cæsios ha-
C bent: hic etenim color prope album est: & qui ad meridiẽ sunt, vt ipsi nigri, ita etiam oculos nigros sortiuntur.

15 Cur locis calidis homines sapientiores sunt, quàm frigidis? Verum eadem de causa, qua etiã senes, quàm iuuenes, sapientiores. etenim qui sedes frigidas habent, frigore loci obsistente, longe calidiores quàm sua sint natura, redduntur. itaq; vinolentis admodum similes esse videntur: nec ingenio valent, quo pro- D
spiciant, rerumq́; rationes inquirant, sed fortes, fidentes, sperantesq́; sunt. contra qui loca calida habitant, sobrij propterea sunt, quia possunt satis refrigerari. Fit autem quaque in re, vt qui metuunt magis, quàm qui confidunt, velint inquirere: itaque magis valeant inuenire. An quòd antiquius genus hoc hominum est, cæteri enim eluuie perierunt ita vt tanquam iuuenes sint ad senes, qui loca habitant frigida, ad eos, qui calida colunt. E

Cur timidi, qui loca habitant calida: fortes, qui frigida? An 16
quòd natura contra, quàm loca, & tempora se habet: quoniã si se similem ageret, periret breui. fortes autem sunt, qui natura calida constant: timidi, qui frigidi sunt. accidit ergo, vt qui calida colunt, refrigerari nimirum possint: cùm enim solutum rarumq́; corpus eorum sit, calor foras profluere potest. qui autẽ in frigidis sedent, sua concale-
scunt natura, quod à frigore exteriori caro densetur, cuius densitate calor colligi intus potest. F

Arist.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMAQVINTA,

Eorum, quæ ad res mathematicas pertinēt & ad cœlestia: cuius quæstiones 11.

1 Cur linea de angulo ducta in angulū, sola ex omnibus, q̄ figuras rectis constantes lineis bipartito secant,
H diameter vocitata est? An q̄ diameter, vt nomē designat, duas in partes figurā æque dimetiēdo digerit, nihilo destruēs q̄d subiacet mēsurandū. ergo q̄ per cōmissuras, hoc est angulos diuidit, appellāda diameter est, qm̄ hæc figurā non destruat, sed diuidat: quomō faciunt, qui vasa militaria partiunt. At quę per lineas secat, figurā compositam destruit: angulis etenim constant, quę rectis lineis continentur.

2 Cur diameter appellata est? Vtrum qm̄ sola bipartitio figuram diuidat. An q̄ sola figuram secat per partes, siue mēbra, quibus inflexa coarctatur, cum cætera per latera diuidant.

3 Cur homines omnes, tā Barbari, q̄ Græci, ad decem vsque enumerare consueuęre, non ad aliquem alium numerū, vt duo, tria, quatuor, quinque, tū repetendo vnum quinque, duo quinque, sicut vndecim, duodecim: nec vero vltra denarium numerum cessantes, inde replicare in- K
cipiunt? est. n. numerus quisque, quod præcedit, ac vnū, aut duo, & deinceps quantitas aliqua. enumerant enim statuto termino denarij numeri. haud. n. forte, casuq́; id facere semper, omnibusq́; in rebus putari debent, cū nō fortuna, sed naturalis res sit, quæ semper, atq; vbiq; effici soleat. Vtrum q̄ perfectus numerus denarius sit: continet. n. oīa numerandi genera, vt par, quadratum, quadrantale, longum, planū, primum cōpositum. An
q̄ denarius fons, atq; principiū L
est, quippe qui ex vno, duobus, tribus, & quatuor constet. An quia corpora, quæ feruntur, numero nouenario continētur. An qm̄ decem proportionibus quatuor cubales numeri consumantur, è quibus numeris vniuersū cōstare Pythagorçis placet. An q̄ omnes homines digitis decem lege naturali creantur: itaque sui numeri calculos quasi adipiscentes, hac eadem multitudine cętera quoq; enumerant. Vna gens M
quædam Thracum ad quatuor numerandi seriem terminat, eo q̄ amplius meminisse modo puerorum non potest, neq; vsum habet rerum multarum.

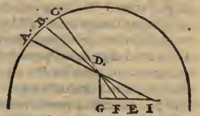
Quamobrem cùm Sol eodem 4
cum vigore feratur, non pari tēpore idem incrementum, decrementumq́; vmbrarū exultet? An q̄ anguli, quos radij sub æquis circunferentiæ spatijs ad res cōspectas efficiunt, æquales inter se

se

A se omnes cōsistunt. ꝙ si illi æquales sunt, eductos quoqꝫ inde æquales esse necesse est, s. quos radij faciant in triangulo, qui radio primo, & re conspecta, & vmbra continetur. At si anguli æquales inter se sint, radium ab re cōspecta, & prolapsum longius maiorem esse propinquiorem necesse est: quod pro certo recipimus. Igitur totam circunferentiam in partes quasuis æquas inter se digeramus: sitqꝫ res conspectui obuia G. Cum itaqꝫ Sol in G in-
B gruens de A, vmbram in G I aliquam reddet, radius in I prolabat necesse est. Vbi vero ad B deuenit, radius inde proficiscens intra G I, radiū decidet: ac rursus cum idem ad C se contulerit, pari modo suū radium mittet. aliter efficiet profecto, vt linea recta rectā partibus duabus contingat. Cum ergo A B circūferentia æqualis B C circunferentiæ sit, anguli quoqꝫ illis subiecti apud D, æquales inter se cō-
C stant, quippe qui ad centrum se colligant. qui aūt in triāgulo habentur, æquales illis D angulis proueniunt, vtpote qui se p verticem illis iungant. Ergo cum totus angulus in æqua secetur, angulus D E maior, q̄ E F angulo D G est. Pari modo cæteri anguli se habebunt, quos radij circunferētia profecti reddiderint. Simulqꝫ etiam constat vmbram meridie minimam esse necessario, minimasqꝫ tum effici accessiones: quippe cum Sol meridie maxime, è perpendiculo sese no- D
bis exhibeat. Æstus quoqꝫ meridies accenditur, tum ob eā, quā modo diximus causam, tum ēt, ꝙ omnis spiritus cessat. tunc. n. spiritus excitari solet, cum Sol aerem terræ familiarem discernit. Quòd si Sol cūm medium cœlū proreptat, minus id faciat, merito noctes mediæ, atqꝫ meridies à spiritu silent.

Figura varias Solis vmbras designans.

E

5 Cur Sol per quadrilatera profluens, non rectis lineis figuram describit, sed circulum format, vt in cratibus patet? An ꝙ aspectuum procidentia turbine agi-
F tur: turbinis aūt basis in orbem se colligit: quamobrem quocunque radij Solis incurrerint, nimirum circulares apparent. An ꝙ Solis quoqꝫ figuram rectis lineis contineri necesse est: siquidē radij recti proueniunt. Cum enim recte in rectam incidunt figurā, rectis contentam lineis formāt: quod certe in radijs accidit: ad rectam. n. cratium sese tradunt, aut ad quodlib et, per quod liceat translucere; ac ipsi recti procul-
dubio

G dubio sunt:itaq; procidere ad re-
ctam debuerunt. Verum quia ra-
dij, qui de aspectibus ad extima
linearum rectarũ discindunt̃, im
becilli admodũ sunt, idcirco an-
gulo concerni non possunt, sed
quãtum recti in turbine sit, hoc
tm̃ rectam agere potest: reliquũ
non potest, sed conculcati aspe-
ctus, indiscretiq; latitant. nec mi-
rum, cũ multa videre nullo pa-
cto possimus, quãuis nostro at-
tinguntur aspectu, vt ea quæ te-
H nebræ opacant. proximum est,
cum quadratum speciem multi
anguli repræsentat, atq; etiã cir-
culi, si amplius remoueat̃. Cum
enim aspectus procidentia tur-
binis specie figuretur, quoties fi-
gura vlterius seposita est, aspe-
ctus, qui se in angulos spargunt,
qm̃ & imbecilli & pauci sunt, rẽ
assequi nequeunt: qui autẽ me-
diam in partem concurrunt, hi
nimirum perlistere possunt, vt-
pote vniuersi, & validi. Ergo cũ
figura ꝓpe posita est, anguli quo
I que aspici possunt: aucto inter-
uallo non possunt. Quam ob rẽ
circularis etiam linea remota re-
cta esse videtur, & Luna rectis
contineri die octauo videtur, si
aspectus non latitudinem, sed li-
neam circundantem ineant. Vt
enim cũm circunferentia prope
posita est, quanto pars altera or-
bis, q̃ altera propius sit, aspect⁹
discernere potest: ita cũm procul
abest recte sentire non potest, sed
ex æquo partium situ cernere si-
bi vr̃: itaq; rectã etiam iudicat.

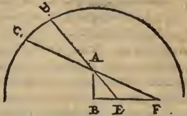
Cur Lunam, quæ in sphæræ G
faciem conglobatur, rectam, cũ K
semiplena est, cernimus? An qm̃
eodem in plano aspectus noster
versatur, & circuli ambitus, quẽ
Lunæ Sol ingruens facit: quod
cũm agit̃, Sol recta linea videt̃.
Cũm enim quod suũ aspectum
sphæræ admouerit, orbem vide-
re necesse sit: Luna aũt sphæræ
faciẽ gerat, eamq; Sol aspiciat: or
bis profecto id esse debet, q̃ à So
le efficitur. Hic ergo cũm è re-
gione se nobis præbet, totus vr̃:
itaq; plenilunium iã apparet. cũ L
aũt mutatur, & præterit, ꝓpter
Solis discessum, portio ei⁹ aspici
potest: itaque fit, vt Luna altera
parte recta videatur, cũm altera
orbem colligat, qm̃ hemisphæ-
rium aspectui ex diuerso positũ
est, quod semicirculũ repræsenta-
rit. Semper enim aspectui obuia
Luna est: quoties tñ Sol radios
admouerit suos, aspici nequit.
Repletur post diem octauum de
medio, quia paulatim euadens,
orbem nobis exhibet propensio
rem. Cumq; ita circulus aspectui M
se opponit, sectionem turbinis
imitatur, curuatus in cornua, iã
Sole dimoto. Vbi.n. circumferen
tia Solis ad puncta deuenerit vl-
tima, per quam orbis æqua por-
tione secari videt̃, circunferẽtia
ipsius orbis apparet. non.n. insu
per ex aduerso oculis est, sed iam
præterire incœpit. Quod cum
ita agat̃, ac circulus, siue orbis p
eadem ducatur puncta, curuari
in cornua necesse est. pars enim
aliqua

A aliqua orbis prioris aduersi pro tinus aspectui se obducit, vt de parte lucida abscindi aliqd possit. Tum etiam extrema in eodē persistunt, vt curuari in cornua necesse sit: sed tn̄ plus minusve, pro Solis dimotione. cùm enim Sol dimouet sese, circulus quoq; in eadē reuertitur puncta: qui pp̄e cū fieri possit, vt infinito numero inclinetur: siquidem summi circuli per eadem puncta describi facile infiniti possunt.

7 Cur Sol, & Luna plana esse vi
B dētur, cùm tn̄ cōglobari in sphęram certū sit? An vt plura, quorum quodnā plus minusve distet, incertum sit, ęque posita esse videntur: sic etiam quod partes obtinet, nisi color varius adsit, partes ex ęquo omnes collocatas habere videri necessum ē: quod autē ex æquo aspectu obuiam sit, idem ęquabile, compositum, & planum necesse est.

8 Cur Sol oriens, atq; occidens vmbras efficit longas: efferens se, minores: obtinēs cœli mediū,
C minimas? An φ oriēs principio vmbram terræ æque distantem reddit, ac infinitā pene protrahit, deinde longam, atq; ita minorem subinde: quia linea, quæ recta de puncto superiori elicit, interius per diminutiones assiduas cadit. Gnomon A B, Sol, vbi C, & vbi D. Radius igitur ex C pficiscens C F exterius procidet, φ radius D E. At vmbra B E Sole superiori existit, vmbra autem B F inferiori. Ergo quo Sol superior fuerit, eo mi- D nor vmbra exultabit, minimaq; tunc erit, cum Sol super capita nostra versabitur.

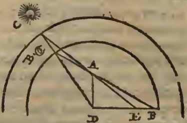
Figura, Solis vmbras orientis, ac se efferentis delineans.

E

Cur vmbræ Lunæ maiores, 9 quàm Solis sint, cum eodē pueniant perpendiculo? An φ Sol superior, φ Luna est: itaq; radiū, qui de superiori prodierit, inferius cadere necesse est. Gnomon A D, Luna B, Sol C. Lunæ radius B F: ergo vmbra Lunæ D F. sequetur Solis radius C E: ergo vmbram D E fore necesse est.

Figura vmbras Lunæ, Solisq; ostendens.

F

Cur deficiente Sole, siquis p cribrum, aut frondes veluti platani, vel alicuius ex cæteris latifoliis, aut digitis manuum inuicem perplexis inspiciat, splēdores specie Lunæ nōdum cōpletę 10 incernat

G incernat? An quod quemadmodũ cum per angulatum foramẽ lux nõ angulata, sed orbiculata, turbinataque prodit: cuius ratio, quod gemino, directeque cõmucronato turbine agitur, i. eo qui de Sole ad foramen deuenit, & qui de foramine ad terram: sic etiam in Solis defectu figura, qua radij veniunt, vt diximus, innotescit. Ergo cũ pars orbis superiori detrahitur, quod ex aduerso super terram eluxerit, spẽm illam lunatam gerat necesse est: quippe cum prout orbis defecit, ita radij profluere debeant, digitis tñ,
H & cribris, pro foraminũ exiguitate res certius explicatur, quàm cũ per foramina ampliora trãsmittitur. Luna autem idem percipi non potest, neque deficiente, neque increscẽte, neque descrescẽte: quia eius extrema non plene splẽdẽt, sed medio potissimum lucet. Lunatam autem illam, minutamque facie, medio astringi exiguo manifestum est.

11 *Cur Sol nũquam cęlo in medio geminatur, nec supra se faciẽ illam ostendit secundam, sed ex lateribus tñ? An quod tum geminari Sol potest, cùm Solem versus aspectus refrangitur. Aeris autem concrescentis illa soliditas, cui aspectus incurrens refrãgitur, neque prope Solem, neque procul effici potest. nam si prope sit, resoluetur à Sole: si procul, aspectus refrangi non poterit. cũ enim longe de paruo speculo remeet, imbecillus reddetur: quãobrem area quoque fieri non pôt è regione. Quòd si supra, & in propinquo inchoatur, a Solis feruore dissoluitur: sin procul, aspectus minor euadet: sed si in latere, tu nimirum seruari integer poterit
K dummodo speculum ita distet, vt nec Solis feruore absumi possit, & aspectus vniuersus recurrat. Nam si in terra sparsus ferat, deuenire ad Solem non potest. sub Sole etiam fieri non potest, quia si prope terrã extiterit, consumitur feruore: si autem supra, cęlo in medio aspectus distrahet, & euanescet. denique nec è latere
L quidem effici illud potest: cum Sol cœli vmbilicum perreptat. quoniam si aspectus admodũ feratur in terram, exiguus ad speculum veniet: itaque refractus omnino imbecillus recedet.

*I. Cur parelius nõ fit, neque cũ sol cęli mediũ obtinet, neque supra terrã, sed ex lateribus tñ? An.

12 Cur Solis vmbræ extremum tremere videatur? Haud. n. quia Sol fert, idcirco id contremiscit: nam fieri nõ potest, vt Sol in partes moueat contrarias: tremorẽ autem fieri ita manifestum est.
M Ad hæc mutatio vmbræ incerta est, quomodo etiam Solis ipsius progressio latet. An ideo moueri videt, quod corpuscula cõtenta in aere agitant: quæ vulgo ramenta nominant, conspicua in Solis radijs, qui transmeant per fenestras: hæc enim moueri solent etiam sine vllo spiritu. Ergo cũ vicissim, modo de vmbra in lucem, modo de luce in vmbram moueant assidue, terminus quoque lucis, ac vmbræ communis

continuo

A continuo moueri videtur. partim enim veluti vmbrã, partim lucem sua ipsa mutatione efficiunt: itaque moueri vmbra videtur, cùm non hæc, sed illa hunc in modum soleant agitari.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMASEXTA,

Eorum, quæ ad res inanimatas pertinẽt: cuius quæstiones. 13.

B
1 CVr basis bullarũ cãdida aquę insidit: & si Soli exposita est, nullã efficit vmbrã: sed reliquũ quidem vmbellę corpus vmbrã facit, basis aũt sola nõ facit, sed circum à Sole vndiq; cingit? Et qđ longe mirabilius est, nec si lignum per aquam in Sole apposueris, vmbra ligni continua exultabit, sed iuxta basim bullę à Solis luce secabitur. Quòd si vmbra est, qđ
C à Sole non aspicitur, sequẽt porro, vt moles bullæ circum tota aspici posſit, quod nũquam fieri posse in opticis, id ẽ, aspectuũ rationibus demonstratur: quippe cum ne minimũ quidẽ à maximo totũ circumaspici posſit.

2 Cur bullæ specie hemisphærij exurgere solent? An quod tãquam de centro in aera sursum æqualiter circũundiq; adnituntur: quo quidẽ modo hemisphęrium exurgat necesse est. Portio
autem sphæræ inferior aquæ pla D
nitie abscinditur, in qua scilicet centrum situm est.

3 Cur in magnitudinibus, quæ profunditate sunt inæquali, accidit, vt si partem moueas leuiorem, circũferatur quod iacitur: vt in talis fieri opplumbatis videmus, si quis partem leuiorem ad se vertens projiciat? An q fieri non potest, vt grauius æque ac leuius feratur, cum eisdem viribus iactum est: sed cum totum quidem moueri necesse
sit, fieri vero non posſit, vt ęque E
oĩ ex parte moueatur, sequitur prorsus, vt si parili celeritate ferant, eandem lineam peragant. sin autem alterum altero feratur celerius, circulo ferri necesse sit, cùm hoc solo in genere figurę efficiatur, vt puncta eadem subalterna lineas inæquales posſint eodem tempore permeare.

Cur ea quæ in terram cadũt, 4
atq; resiliunt, angulos ad planitiem reddant similes vtraque ex
parte puncti, quo planũ tetige- F
rint? An q omnia sua natura ad rectam lineam ferunt. Quæ igit in locũ ęqualem deciderãt, vbi ex perpendiculo, diametroq; sese plano impegerint, pares angulos ideo faciunt suo resultu, q æqua diameter diuidit. Quæ autẽ in latera corruerunt, quoniam non perpendiculo, sed puncto superiori locum feriant, accidit, vt repulsa à loco dicto contrariã in partem se conferant: rotunda quidem, quod delapsa protinus

G in aduersum sui appulsus sese euoluũt, siue quiescat eorum medium, seu locum soleat permutare: rectis vero compacta lineis, ꝙ perpendiculum eorum in partem priorem adductum retorquetur: vt his accidit,* quibus aut pars inferior raditur, aut coli violantur. hi nanq; omnes aduersam in partem, retrorsumq; corruunt: quoniam eorum perpendiculum æquatur, pendet, atq; priorem in partem expellitur: contrarium enim in his retro, deorsumq; esse accidit. cum aũt deorsum ferant̃, grauiora esse fatẽdum est. Quod igitur his casus idem resultantibus* latus euenit, ergo ĩ angulum rectum neutra eorũ resultant, eo ꝙ perpendiculum pondere bipartito diuidit corpora, quę ferunt̃. Fieri aũt non põt, vt plura perpendicula idẽ ad planum existant, quibus illa ferent̃: quod, s. ita accideret, si perpendiculũ, dum resiliunt, oriret̃, vbi rem delatam planum offendit, diuidendũq; rursus secundo perpendiculo foret. quocirca primo illo perpendiculo, quo ferebatur, secare necesse est. Sed cũ aduersam qdẽ ĩ partem feratur, rectum vero in angulum non feratur, reliquum est, vt acutus reddatur angulus parte altera puncti, quod plano incurrerit. Aduersorum enim inter sese angulorum terminus rectus angulus est.

*quibus crura ab reduct̃, & colei sub ripiũtur.

H

*ὀρθὰ latus latio.

I

F Cur cylinder propulsus fert̃ in directũ, suisq; terminantibus orbibus lineas rectas describit: turbo vero suo manẽte mucrone circũfert̃, atq; in suo terminãte orbe, orbẽ describit? An quod circũ vterq; fert̃. Verũ cylinder rectas lineas plano ducit, turbo orbes describit: eo ꝙ inæquales orbes turbinis inter se sunt, feriq; velocius potest, qui amplior circa idem centrũ conuertit̃. qui cum simul oẽs positi in turbine orbes inęquali ferant̃ spatio, euenit vt extimi, qui voluunt̃, plurimũ loci & lineæ tp̃e eodẽ decurrant. Vnde fit ẽt, vt circũ omnes agant̃: quippe cũm oẽs eadẽ recta linea describant̃, quæ cum conuertitur, nõ oĩa sita in ea pũcta æqualem producere lineam eodem tẽpore possunt, cũ ęqualem non nisi ex directo agere soleant. Cylindri vero, ꝙ oẽs orbes pares inter se sunt, centrumquè idem ambiunt, euenit, vt simul suis omnibus punctis planũ contingendo parili celeritate voluant̃, cum nulla inęqualitate cylinder euariet, & rursus in planũ simul omnes deueniant, vbi suam quisque cõuersionem absoluerit. Vnde lineas quoque ductas per directũ in plana, pares inter se esse necesse ẽ. sua nãque tactione orbes ęqui, pariterque volubiles illas duxere. Atq; rectas confici patuit, quas linea eadem deferens sese in directum peregerit. Causa hæc est, cur cylinder recto deferri tramite possit. Nil enim refert, vtrum qua linea prima cylinder planũ tetigit

K

L

M

A tigit, hanc firmo cylindro pro-
trahas, an volubili circumagas.
semper enim vt æqualinea, simi-
lisq; illis in cylindro contentis
planum attinget, siue protraha-
tur cylinder, siue prouoluatur.
6 Cur sectio chartarum, siue pa
pyri, si quis æque à basi plana,
rectaq; dimetiendo absciderit,
H recta euoluetur: sin autem incli-
narit, cōtorta existet? An euenit
vt cùm orbes secturę alterius eo-
dem in plano positi sint, decli-
nans illa cæsura non ęque oppo-
B sita sit, sed partim minus: itaque
cum euolueris, orbes quidē, qui
plano eodem continentur, suūq;
initium in plano habent eodem
lineam explicabunt, quam suo
ipsi conficiunt ordine: quippe
cum ea ipsa extenta linea non ni
si profecta ex orbib⁹ sit, qui pla-
no eodem continetur: itaq; vel
rectam eā quoq; esse necesse est,
quę eodem in plano se porrigat.
At obliquæ illius secturæ linea,
quoniam primæ non æque ap-
C polita est, sed partim plus distās,
partim minus, vtpote cum ipsa
quoq; sectura ita se habeat, hinc
eodem esse in plano nequit. itaq;
nec recta hæc esse potest: etenim
fieri non potest, vt rectæ lineæ
pars alia in alio plano collocet.
7 Cur omnis magnitudo diui-
sa minor esse suo toto videatur?
An ꝙ omnia numerum diuisa
recipiunt. quanq; magnitudinis
ratione minora, quàm vnum il-
lud, existunt. Magnum enim, eo
quòd continuum, quantumq;
quoddam est, magnum dicim⁹: D
numerus vero partium omnis
omni suæ magnitudinis nume-
ro maior est. Quamobrē, vt par-
tibus diuisis maius appareat to-
tū, consentaneum est. cum enim
partes, totumq; idem sint, totum
naturam potius magnitudinis
præ se fert, vt constans, & conti-
nuum. partes vero naturam nu-
meri magis sortiuntur.

Quæ in vase eueniunt, quod 8
clepsydram vocamus, omnino
quidem referri ad causam de-
bent, quam Anaxagoras expli- B
cat. Aer enim qui in ea excipit,
causę est, ne aqua ingredi possit,
fistula scilicet obturata. Non ta-
men simplici, absolutaq; ratio-
ne aer causam habere putandus
est. nam si quis eā fistula appre-
hensa transuersam immergat,
humorē admitti, nihil est, quod
prohibeat: quamobrem non sa-
tis author ille exposuit, quemad
modum aer causam daret. Ergo
causam aera quidem tenere fatē-
dum est: sed hic siue impellitur,
siue per se ipse fertur, nec quicq;
cogitur, ferri per directum soli-
tus est, vt etiam cętera elementa.
Itaque clepsydra transuerse im-
mersa, aer qui è directo situs est,
pulsus ab humore libere effluit
per ea foramina, quæ demersis
in aqua foraminibus opposita
sunt, eoq; cedente humor subiēs
implet. At si erecta in aquā descē
dat, aer impotens sese efferendi
per arduum, qm̃ conseptæ sunt
partes superiores, circa prima

G foramina arcet, quippe qui supprimi in se, contrahiq́ue non possit. Argumentũ vero, aquam arceri posse ab aere immoto, quod in ipsa clepsydra deprehensum est. nam si aluum eius aqua repletã ad fistulam obturatã inuerteris, humor per fistulam in os minime defluere poterit: quippe cũm ore patefacto non protinus, sed paulo post de fistula profluat, vt qui non in ipso ore fistulæ contineatur, sed postmodum in hoc per fistulam veniat, postquam pate-
H factum iam est. Plena autem, erectaq́ue clepsydra, fistula patefacta protinus per colum, id est, foramina inferiora effluit, quia illud attingit, extremam vero fistulã non contingit. Clepsydram igitur humor ingredi ob prædictam causam nequit. Egreditur autem fistula patefacta, eo quod aer contentus in fistula, sursum deorsumq́ue agitatus, humoris contenti in clepsydra motum excitat pleniorem: cumq́ue deorsum
I pellatur, eodemq́ue ipse etiam sua natura propensior sit, merito effluit vim inferens aeri, qui clepsydram extrinsecus circunfundit, excitus quidem, & compar potentia aeri superius impellenti, sed renixu infirmior: quoniã per angustam fistulam influens, ille ocyus ac vehementius labitur, vrgetq́ue humorem. Causa vero, cur obturata fistula humor effluere non possit, quòd humor dum clepsydram subit, aera omnem per vim ab ae expellit. Cuius rei indicium spiritus, ructusq́ue murmurans dant, K
quos ingrediente humore, nimirum intus excitari sentimus. Cũm igitur humor subiens vehementer aera cogit, sese ad clepsydræ fistulam trudit, ac modo lignei cunei, aut ærei diffiectu oppressus, astrictusq́ue hæret sine vllo alio vinculo, quousque alia vi expellatur, quo modo præruptos clauos expellimus: quod sane aperta fistula incidit ratione, quam superius exposuimus. Aut igitur ita effici potest, vt humor L
effluere nequeat, aut quod aere exiens inflatur, emergitq́ue impetu violento, vt strepitus indicat, humor idcirco à spiritu sursum attrahitur, quemadmodũ multis in rebus accidere certum est. Attractus autem humor, sibiq́ue continuus omni ex parte cõstãs manet, oppressus ab aere, donec pulsus ab eodem recedat. cumq́ue initium ita retineatur humoris, reliquus & omnis humor vnitus, atque continuus ex suo pendeat initio necesse est. Nec vero M
temere ita agitur, quandoquidẽ eiusdem interest rei, & dimouere quicquam suo de loco, & idem in eo continere, ad quem mouerit: idq́ue diutius facere, si vel potentia, quod tenet, quodque tenetur, simili inter se contendunt, vel quod tenet, potentius est, vt in re, de qua agitur, accidit. Spiritus enim potentior, quàm aqua est.

Cur partes tam stirpiũ, quàm 9
ani-

A animantium, quæ nullis instru-
mentariꝭs officiꝭs deputatæ sunt
in orbem sese omnes colligant?
stirpium quidem caudex, & ra-
mi formari in orbem solent, &
animantium crura, femora, pe-
ctus, lacerti ad hanc eandem spe-
ciem enituntur: triangulum ve-
ro, aut multiangulum nullum
neq; ex toto, nequ parte aliqua
est. An, vt Architas author est,
quoniam in motu naturali ęqua
proportio inest: moueri nanque
B proportione omnia censet. hanc
autem solā in sese æqualiter sol-
ui, atque reuerti, vt orbes, ro-
tundaq́; affomare possit, cum
constiterit.

10 Cur extrema formari in orbẽ
soleāt? An ꝙ natura res optimas
& pulcherrimas crear, quoad fie
ri potest. Figura autẽ ea pulcher-
rima est, quæ eadem vndiq; est,
sibiq́; ipsa simillima constat.

11 Cur si circulus ꝓijciatur, pri-
mam lineam rectam ducet, de-
inde cochleam, siue clauiculam
aget, dum decidat? An principio
C rectam ideo agit, ꝙ æqualiter
ab aere hinc inde dirigitur. Cum
igitur pari momento vtroq; de
latere pergat, lineam quoq; effici
talem necesse est, quæ locũ ęqua
liter hinc atq; inde possit diui-
dere. talis autem recta est. At vbi
in partem alterutram vergere ob
inæqualitatem circunfusi aeris
cœpit, non amplius æqualẽ illā
parte interiore, exterioreq́; du-
cit, sed circularẽ, necessitate s. ae-
ris diuersi, & incompositi.

Cur in magnitudinibus, quæ 12
profundo sunt inęquali, accidit, D
vt si partẽ moueris leuiorẽ, cir-
cunferat quod iacitur? quemad-
modum in talis fieri opplũbatis
videmus, quoties quis partẽ le-
uiorẽ ad se vertens proijciat. An
ꝙ fieri non potest, vt quod gra-
uius est, æque cum leuiori ferat,
cum ꝓiectum eisdem à viribus
est: quod cùm moueri necesse sit
& tamẽ fieri non possit, vt æque
omni ex parte, directoq; trami-
te moueatur, circunferri necesse E
est, dum se introuertit: quemad-
modum si quid medio eius im-
mobile suo pōdere penitus esset,
alterum profecto extremum vl-
tra in partem moueret priorem,
alterum intra ad eum tenderet,
qui dimisit. Sed qm̃, cùm totum
moueri possit, pōdus suo medio
gerit, illud idẽ sequat necesse est.

Quamobrem corpora quę fe- 13
runt, vbi alicui occurrerunt, re-
silire partem in cōtrariam solẽt,
ꝗ; suapte natura ferri cogantur,
nec nisi ad similes angulos resul-
tare soleant? An ꝙ non solum eo F
ferunt impetu quo pro sua parte
ipsa ferri aptissima sunt, verum
etiam illo, qui à mittente profi-
ciscit. Suus igit cessat cuiq; im-
petus, cum suum ad locum per-
uenerint: omnia nanque requie-
scere solent, vbi eam in sedem se-
se contulerunt, quam suapte na-
tura desyderant. Sed externo il-
lo, quem habent, impetu necessi
tas orit amplius mouendi: quod
cum in partem priorẽ effici ne-

G queat,quia re prohibetur obiecta,vel in latus,vel in rectum agi necesse est. Omnia autem in angulos resiliunt similes, q̃m eodẽ ferri cogãtur, quo motus ducat, quem is dedit qui miserit:eo autem vt angulo vel acuto vel recto ferãtur,omnino incidit. Cũ ergo quod retorserit vetet, quominus directe motus agatur,pariter & rem quę fertur, & ei⁹ impetum nimirum prohibere potest. Vt igit̃ in speculis extremũ lineæ rectæ, quo se aspectus con-
H iecerit,idem refrangitur:ita in ĳs quæ ferunt̃, fieri ex aduerso solet quippe cum angulo tanto retorqueantur, quanto vertex constiterit. Ita enim intelligendum est, vt transferri simul & angulus,& delatio debeat: quo facto in angulos resultare similes,esse necesse palàm est.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMASEPTIMA,

1

Eorum, quæ ad res animatas pertinent: cuius quæstiones 3.

1 CVr homines, qui corpore constãt immodico,maiores tũc eẽ vñr,cũ appositi modicis inspiciunt̃? An ꝙ res modica vnũ est, & moderatio vnũ quã maxime. vnũ aũt qđ est,id indiuiduũ esse postulat, indiuiduum autem minus : res vero immodica multa ꝓ sui discriminis ratione ostendit. Quã- K
obrem vt cum per sese magnitudines inspiciuntur quales nam sint,latere facilius possunt:ita cũ collatæ in propinquo spectant̃, latere non possunt. Ergo vnum esse apparet, quod indiuiduum est,spectatusq́ eius vnus modici ratione exultat: immodicum porro, vt ꝙ plura sit, suspectionẽ plurium suggerit.Et maius ꝓpterea esse vr̃,ꝙ vnũ cũ sit, plura esse videat̃.naturam.n. & magnitudinis habet pp cõtinẽtiã, L
& numeri propter partium inęqualitatem. itaq; cum vtrunq; obtineat incrementum, merito magis tum esse apparet,cum spectatur ad id, quod simplex est, atque vnum.

Cur animantia omnia, & ea, 2
quorum stirpes terra continentur, crescere potius in longitudinem soleant? An ꝙ ter longitudo augetur, bis latitudo, semel profunditas.longitudo eñ principio fit, primoq́ principio existit: itaque primo sola, secundo cum latitudine, tertio cum pro- M
funditate augetur. latitudo aũt bis,videlicet per se, & vnà cũ altitudine crescit.

Quo nam modo prius,& po- 3
sterius capi debeant? Vtrũ quēadmodum qui tempore Troiano vixerunt,nobis priores sunt, & his ipsis priores, qui superiores:atque ad hunc modum in infinitum, vt qui superiores sunt ĳdem priores habeantur. An si quod initium,& medium, & finis

A nis sint vniuersi, & cum quis senescẽs ad finem peruenerit, rursus ad initium reuertatur, prioraq; sint, quæ propius ab initio absunt, quid vetat nos ab initio minus distare? At si minus distamus, esse quoque priores possumus, vt si cœli, syderisq; cuiusq; delatio quędam agitur circularis: qui non etiam rerum caducarũ ortus sit talis, atque interitus, vt eadem rursus oriantur, ac pereant? veluti etiã vulgo dicitur, circulum res esse hu-
B manas. Igit, homines numero quidem eosdem semper esse censere, furor est: specie vero seruari eosdem, probari melius potest. Itaque, vel priores nos esse possumus, talemq; aliquis statuet seriem, vt eodem sit repetẽdum, vnde ortus extiterit, cogitandumq; ordinem cõtinuum, ac semper eodem cõstantem tenore. Homines enim idcirco perire Alcmęon inquit, quòd suũ initium fini coniungere nõ possunt. Scite perhercle, siquis non
C arctius recenseat, sed formula quadam eius verba accipiat. An si circulus sit, circulus autẽ vna & principio, & fine careat, priores neque nos illis, neque illi nobis esse propinquitate initij possunt.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO DECIMAOCTAVA,

Eorum, quæ ad literarum studia pertinẽt, cuius quæstiones. 10.

Cur alios si legere cœperint, sõnus occupat, ẽt nolentes: alios vigilare volentes liber susceptus reddere peruigiles põt? An in qbus motus spiritales sunt, s. ob frigiditatẽ vel naturę, vel materię melancholicę, qua excrementũ spiritale crudũ cã frigiditatis consistit, his, cũ intelligentia mouet, insistensq; alicui intelligere neq t, repellit motus alter, qui refrigãdi vim hẽt: itaq; potius dormire incipiũt. At vbi aliqua in re suã intelligentiã firmarunt, qd lectio facere solet, nimirũ à motu spiritali illo mouent, cũ nihil sit, qd eũ repellat: itaq; dormir nõ põt. Quorũ aũt fm naturã habitus est, eorũ virtus intelligendi cum aliqua in re cõsistit, nec varie se dispergit, cętera quoq; sita eo in loco hærent, quorũ reqes somnus est. Vbi aũt mens constiterit, & quasi fatigata succubuerit caput aggrauat, vtpote q̃ sita in eo sit, somnũq; inducit. at cũ fm naturam animus noster agitat, nullo tum somno premitur: tũ enim maxime viuit. vigilantia aũt, q̃ somnus causa potius est, cur viuere valeamus. I E F

G Cur cõtẽtiosa disputatio in-
2 genia exercere possit? An ꝙ ĩ eo
disputãdi genere accidit, vt cre-
bro quis aut vincat, aut vincat̃:
protinus ergo contentiosus hinc
homo reddit̃, qñ vel vincendo
per lętitiã magis, magisq́ addu-
cit̃, vt in contendendo perseue-
ret: vel victus enititur, vt quod
amisit, recuperet. Quod idẽ vel
in cæteris certãdi generibus eue
nit. Quamobrem sæpe inter pu-
gnandum, quamquam quis in-
ferior est, tamen cessare minime
H patitur.

3 Cur homines in orando exẽ-
plis, & fabulis potius gaudent,
ꝙ̃ commentis? An gaudẽt, quia
& discunt, & celeriter discunt.
atqui per exẽpla, & fabulas faci
lius discitur: sunt.n. quę explora
ta habeãtur, & particularia sint.
Ratio aũt commentandi demõ-
stratio ex vniuersalibus est, quæ
minus q̃ȝ partes nouimus. Ad
hæc ĳs credere magis solemus,
quę plurimum testimonio con-
firmant̃. exẽpla aũt, & fabellę te
I stimoniorũ spẽm gerunt: fides
autẽ perfacilis est, quã testimo-
niũ fecerit. Additur, ꝙ verisimi-
le quisq; libentius discit: exem-
plum autem, & fabellæ rem non
nisi similem docent.

4 Cur oratorem, imperatorem,
& mercatorem callidum appel-
lare solemus: tibicinem, histrio-
nem hoc appellare noĩe non so-
lemus? An ꝙ horũ facultas sine
cupiditate est: nititur enim tan-
tummodo ad oblectationẽ: illo-
rum autem conatus oĩs ad p̃lus K
acquirendum sibi contendit bo-
nus enim orator, & imperator,
& mercator est, qui plus sibi ac-
quirere potest: calliditas aũt in
acquirendo maxime sita est.

Cur hoĩem philosophũ differ 5
re ab oratore putemus? An ꝙ al
ter quidnam iustitia sit cogitat,
alter qui iniustus sit aliquid spe-
ctat, & alter qualisnã tyrãnicus
tenor sit, alter tyrannum quem-
piam esse animaduertit.

Cur in ĳs studĳs, quæ aliqui 6
sibi delegerint, quãquam inter- L
dum prauis, libẽtius tñ ꝙ̃ in ho-
nestioribus versant̃? verbi gra-
tia pręstigiatorem, aut mimum,
aut tibicinem se potius esse, ꝙ̃
astronomum, aut oratorẽ velit,
qui hæc sibi delegerit? An volũt
quidem nonnulli res honestissi-
mas tractarę, sed qm̃ minus sibi
confidunt posse efficere, ideo nõ
ita agunt. An vero rem, in qua
sese quisq; posse p̃stare arbitrat̃,
eam deligit sibi: quã aũt d eligit,
eidem operam dat, illi obsequẽs
partem diei maximam, vt se ip- M
se vincat, seq́ sit p̃stantior. Quin
etiam, quæ principio aliqui sibi
delegerĩt, quibusq; insueuerint,
in ĳs ne iudicare quidẽ possunt,
quidnam melius sit: animus.n.
eorum corruptus iam est ꝓpter
prauas delectiones.

Cur alios si legere cœperint, 7
somnus occupat, vel nolentes:
alios vigilare volẽtes liber susce
ptus reddere ꝑuigiles põt? An in
quib⁹ motus sunt spiritales, ob
frigi-

A frigiditatem vel naturæ, vel humoris, multipliciq; humore excrementum spiritale causa frigiditatis consistit, his cùm intelligentia mouetur, insistensq; alicui intelligere nequit, expellitur motus alter: itaq; potius dormire incipiunt, cùm non multum sua intelligentia mutentur: motus enim spiritalis ille superatur & vincitur. At vbi aliqua in re suam intelligentiam firmarint, quod lectio facere solet, nimirũ à motu illo spiritali mouentur,
B cùm nihil sit, quod illum repellat: itaq; dormire non possunt. Quorum autem habitus secundum naturam est, eorum virtus intelligendi cũ aliqua in re vna consistit, nec varie se dispergit, cætera quoq; sita eodem in loco hærent, quorum requies somnus est. vbi enim pars vna, quæ potissima sit, institerit, cæteræ quoq; partes insistere solent: perinde ac in copiis, quæ versæ in fugam fuerint, agitur. Natura enim sursum effertur, quod leue
C est: deorsum autẽ defertur, quod graue est. Cùm igitur anima secundum naturam mouetur, non dormit, ita enim se habet. at vbi constiterit, & quasi fatigata succubuerit, mens immutatur, & vapores crassiores sursum sese efferentes ad caput, faciunt somnum. Lectio vero ꝓhibere somnum videri sane potest: quod nõ propterea est, quia tantisper intelligimus, (anima enim tunc magis definit) sed quia mutat.

& ideo in somnia euenit. nam in D
tellectiones illę vigiles sunt, quibus anima quærat & dubitet, non illæ, quibus assidue cõtempletur, cùm illę faciant indefinitionem, hæ non faciant.

8 Cur in disputationibus contentio fit, nugatio nunquam incidat? An quòd apparens syllogismus, id est ratiocinatio est, ratiocinatio autem in paucis continetur. quinetiam si prolixius agatur, interposito tempore paralogismus, id est peruersa ratiocinatio interea deprehendetur, E
& reuocare quod dederit, aduersarius poterit.

9 Quamobrem libẽtius eas historias audimus, quæ rem vnã exponunt, quàm quæ plures? An ꝙ rebus magis attendimus notioribus, easq; libentius audimus. notius autem est, quod definitum. vnũ itaq; finitum est, plura autem infinito participãt.

10 Cur nos rerum narratio oblectat, quæ nec nimium veteres sunt, nec admodum nouæ? An quòd rebus diffidere procul ab- F
sentibus solemus, quibus vero diffidimus nunquã his oblectamur. at quæ noua admodum sunt, adhuc quasi sentim⁹: itaq; de his cùm cupimus, minime oblectari possumus.

Aristo-

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO DECIMANONA,

Eorum, quæ ad concentum pertinent: cuius quæstiones. 51.

1 CVr tam in laborando, quàm in fruendo solatio tibiã adhibere solemus? An vt laborãtes minus angamur, fruentes magis oblectemur.

2 Cur idẽ voce eadem longius
H sentiri cũ aliis cantans, aut vociferans, quàm solus potest? An quia viribꝰ vniuersis agere quippiã, vel premere, vel impellere non tantuplũ est, quantus singularũ numerus est: sed queadmodum linea bipedalis non duplum, sed quadruplũ quiddam describit, sic composita oĩa plus valent, quàm eadem diuisa. Ergo cùm vniuerso agitur ore, vocis potentia cõstans, vnaq́; reddit, simulq́; aera propellit, vt prodire multiplex
I valeat: quippe cùm vox, quæ à multis proficiscitur, multiplex sit, quàm quæ à singulis.

3 Cur maxime in cantando parhypatẽ, vox rũpi nõ minus soleat, quàm in nete, supremisq́;, quan quã cũ interuallo ampliori? An quod eiꝰ cantus & perdifficilis est, & cantandi primordiũ obtinet. Difficilis aũt propter intentionem, pressurãq́; vocis est, quibꝰ in rebus nimirũ vrget: corrũpi aũt quæq; maxime solent, quoties labore acrius opprimũtur.

Sed cur hac difficile, hypate K
facile cantatꝰ, cùm non nisi diesi 4
discrepant? An quod hypate remissior est, atq; ẽt leuius à constitutione ascẽditur. hæc eadem causa est, quã ob rem ad vnã cantari videantur, quę ad hanc, paranetenq́; cantantur: agendum est enim cũ intentione, cõditioneq; aptissima moribus, pro voluntate, & instituto. At cõsonantia, vt existat, quæ nam causa sit?

5 Cur suauius cantilenam, quã nouimus, audire solemus, quàm eã, quã ignoramus? Vtrum quia cũ
L quod cantatur, agnoscimus, tũc melius patet, quia veluti calcẽ, quod spectat, assequitur: id aũt contemplatu suaue est. An quod discere lætabile est: cuius ratio est vel in capienda doctrina, vel in vtenda, agnoscendaq́; versatur. Addo etiã, quod res solita suauior, quàm insolita auribus accidit.

6 Cur immutatio, & varietas in cantando tragicum fit? An ratione inæqualitatis hoc euenit. afficit nanq; tristitia, quod inæquale est, accõmodaturq́; magnitudini calamitatis, aut mœroris: contra quod æquale, atq; cõtinens est, minus id flebile auribus accidit. M

7 Cur veteres cùm septẽ fidibꝰ concẽtus disponerent, hypaten, nõ neten relinquebãt? An falso id dr̃: earum enim vtraq; seruarunt, sed triten adimere solebãt. An nõ, sed quia grauior sonum põt acutioris, idcirco neten reliquerũt: ergo hypate magis antiphonum,

Fides, seu chordę in musicis instrumẽtis ita ab Antiqs ordinabãtur, ac appellabant.

A phonũ, q̃ nete reddebat: nam vt acutũ vim desyderat pleniorem, sic graue exprimi facilius potest.

8 Cur grauis sonum valeat acute? An q̃a maius quod graue est: quippe tum vt graue obtuso, sic acutũ acuto angulo sit̃e habeat.

9 Cur solitarias cantilenas suauius audire solemus, si ad tibiã, aut ad lyram vnã cantant̃, cùm tñ ad fides, canticumq́; idẽ modo vtroq; peragatur. nam si idẽ ita amplius sit, plus ad plures tibias, atq; ẽt suauius esse oportet. An qm̃ euidentius in assequendo quod spectatur est, cũ ad vnã B vel lyram, vel tibiam cantatur: ad plures vero suauitas seruari non potest, cùm cantilena offuscetur, totaq́; penè deleatur.

10 Cur si vox hoĩs suauior est, nõ eius, qui sine sermone cãtat, suauior ꝑuenit, verbi gratia teretantis, sed tibia, lyraue suauius sonat? An ne illa quidẽ, quæ vocabulis articulata emittit̃, æque suauis est, nisi per simulationem formetur. Cæterum opere ipso efficitur, vt gratior sit: vox enim C hominis suauior constat. oris autem instrumenta pulsandi vim obtinent pleniorem: quãobrem suauius cantatur, q̃ teretatur.

11 Cur vox, aut sonus desinens acutior fit? An quia minus, vt quæ facta imbecillior sit.

12 Quamobrẽ quæ grauior ẽ fidibus est, huic semper actus modulandi cõmittitur? * nam si ꝓxima quoque à media pulsanda sit, media tantum, nihilominus

Hypate / Parhypate / Lichanos / Mese / Paramese / Trite / Paranete / Nete

Hypate grauissimi erat soni, Nete acutissimi: reliquę vero grauioris, acutiorisue, prout extremis magis, minusue ꝓximę erant. Varia aũt ex his instrumẽta parabant, vt Tetrachordũ, Heptachordũ, Octo chordũ, aliaq; multa, de qb⁹ nõ est nũc habẽdus smo. ea vero in Boethi Musica legere poteris.

* nã si ꝓxima quoq; à media cũ tenui media pulsanda sit, nihilominus medium reddi tur. at si media, cũ vtranque oporteat, tenuis nõ redditur. An

eddi m ediũ potest. at si media D subiungenda est, per proximam à media idem reddi non potest. An quia magnũ, quod graue est, itaq; validũ esse necesse est: & in est profecto in magno quod paruum est: & quidẽ duę nete in hypate efficiuntur, si intercipiatur.

Cur in consonantia diapason 13 graue quidẽ acuti antiphonum accipi põt, grauis vero acutum nõ põt? An maxime q; in vtroq; modulus vtriusq; contentus est: sed si minus, certe in graui acutum est, maius enim hoc est.

Cur antiphonũ diapason cõ 14 sonantiæ ita latitat, vt vnisonum E esse videat̃, velut in punico, aut atropo? quæ nanq; posita in acutis sunt, non vnisona, sed ex proportione sibi diapason cõcinentia respõdẽt. An modus proportionis facit, vt sonus quasi idem esse appareat: proportio enim in sonis æqualitas est: æquale autẽ omne ad vnitatem referendũ est. Hoc idẽ in fistulis etiam euenit, vt falli aures possint.

Cur genus cãtilenæ, quod lex 15 appellatũ est, non per antistro F phos olim agebat̃, cùm tñ cæteris chorearũ canticis antistrophi vsus non deesset? An q; olim leges à magistris certandiq; peritis agebant̃, qui cùm iam egregie simulare, valenterq; pertendere possent, cantũ & prolixũ, & varium conficiebãt. itaq; vt verba, ita ẽt moduli, nũeriq; varie subinde simulationẽ insequebant̃: mitari nãq; modulamine poti⁹,

q;

G q̃ vocabulis necesse est. Quamobrem dithyrambi e͠t, posteaq̃ simulari cœperunt, antistrophis amplius non vtuntur, quanquã plurimũ ante vterentur. Cuius rei causa est, ꝙ olim hoĩes liberi atq; ingenui ad choreã adire solebant: itaq; multos esse, qui fungi cantu certatorio possent, erat difficile: quapropter illis in more fuerat, vt modulos enharmonios cantarent. Vnus enim crebro cantilenam mutare, variãq;
H contexere facilius potest, q̃ multi: & q certat, facilius q̃ qui mores cõseruat: quocirca simplici⁹ illi modulari debuerãt. Antistrophus aũt simplex est, quippe qui numerus sit, vnitateq; mẽsuret. Hæc eadẽ causa est, cur in scena nullus, in chorea plurimus antistrophi vsus sit. Histrio nanq; simul & certator, & simulator est: chorus autem minus imitatur.

19 Qua de causa dissonantiũ copulatio, quod antiphonũ nominamus, suauior, q̃ consonũ est?
I An ꝙ expressius ita cõsonantia percipi potest, q̃ cũ voce consona addita cantat: alterã enim vocem idẽ sonare necesse est, itaque duas ad vnam resonare, quæ tertiam offuscare facile possint.

17 Cur sola diapason consonantia cantetur? hanc enim magadare, nec vllam aliã cõsueuerunt. An ꝙ hæc sola ex fidib⁹ inter sese obsonis cõstat: atqui in obsonis etiã si alterã canis, identidẽ efficis. voces enim ambarum vna quodãmodo illa continet. Ergo

μαγαδίζειν magadare, vel forsan magadissare, pro magadi vti. Quid magadis, vidẽ apud Cælium.

in hoc consonandi genere cũ vel K vna canitur, cõsonãtia tota perfici potest: & cùm ambæ, aut cũ altera canitur, altera tibia sonat, vna quasi de duab⁹ exultat. atq; ita efficit, vt sola hæc cantilenam patiatur, eo scilicet, ꝙ obsona vocem obtinent nerui eiusdem.

Sed cur solis obsonis datum 18 hoc ẽ? An ꝙ solæ pari interuallo distant à media: itaq; medietas similitudinem quandam sonorum efficit, vt sensus auriũ ambas, & eandem, & extremas esse dijudicare videatur. L

Cur in diapente, & diatessarum cõsonãtijs nunquã antiphonis cantatur? 19 An ꝙ non eadem cõsonandi ratio in ijs est, quæ in diapason cõcinentia: quippe cũ in illa grauis eundẽ ad proportionẽ modum obtineat, quẽ acuta acuminis: itaq; fit, vt & eadẽ quasi & diuersa vox oriat. at vero in diapente, atq; diatessaron cõcinentijs non ita est: quãobrẽ sonus vocis oppositæ perpendi non potest, qm̃ idem non est.

Cur si quis cæteris oĩbus neruis concinnatis, medio vero inconcinno pulset instr̃m, non solum cũ ad mediј sonum deuenerit, sed etiam cæteris modulandi partibus anget aures, modumq; incompositũ dissipatũq; eliciet: sed si lichano, aut quẽ sonũ aliũ mouerit, tum discrimen duntaxat apparebit, cũ eum pulsarit, quẽ mouerit? An rõne hoc euenit optima, quandoquidem oĩa egregia modulandi genera medio 20 M

dio

A dio neruo ſæpe vtuntur, oẽsq;
probi fidicines crebro ad mediũ
veniunt, & ſi diſceſſerint, mox
redeunt eodẽ, nec vllum aliũ to-
ties repetunt. Ergo queadmodũ
ademptis ex oratione quibuſdã
cõiunctionibus, vt τε & τοι, ora
tio min⁹ Græca relinquitur: alijs
vero quibuſdã detractis, nihilo
inſuauior accidit, eo ꝙ alijs ſæpe
in dicẽdo vti neceſſe eſt, alijs mi-
nime: ſic etiã medius veluti con-
iunctio eſt ſonorum, maximeq;
elegantiorum, quoniam eius ſo-
B nus aſſumi ſæpiſſime ſoleat.

21 Qua de cauſa, qui grauius can
tant, ſi abſonant, deprehendi fa-
cilius poſſunt, q̃ qui cantãt acu-
tius. nec vero ſecus in numeris
accidit, euidentiores enim, qui
peccãt in grauiori. Vtrũ ꝙ plus
tp̃is graue obtinet: plus autẽ ple
nius à ſenſu auriũ percipi poteſt.
An ꝙ in tempore ampliori agit̃,
hinc etiam plus ſenſus adhibet̃:
velox autẽ, & acutum facile ſuã
ob velocitatem laceſcit.

22 Quam ob cauſam multi cum
cantant, melius numeros ſeruãt,
q̃ pauci? An ꝙ multi meli⁹ vnũ,
C ſuumq; ducẽ aſpiciũt, tardiusq;
incipiunt: itaq; facilius aſſequi
idem poſſunt, quippe cùm in ac
celerando eueniat, vt plus erro-
ris committatur.

23 Cur nete duplo acutior ẽ hy-
pate? An primũ, ꝙ cùm neruus
parte ſui dimidia pulſatur, & to-
tus diapaſon cõcinẽtia exultat:
quod vel in fiſtulis æque perſpi-
cere licet: vox enim, quæ ꝑ me-
dium foramẽ emergit, diapaſon D
reſonat cũ ea, quæ per totã fiſtu-
lam promitur. Quinetiã in cæte-
ris duplo interuallo capi diapa-
ſon conſonantiã nouimus. nã &
qui tibias perforant, ita diſpone-
re ſolent: & qui fiſtulas apte con
cinnãt, extrema tantũ cera mar-
ginant foraminis principalis, ne-
ten vero ad dimidium implent.
Et in triquetris nerui, quorum
alter longitudine dupla, alter ſub
dupla eſt, æque intenti diapaſon
cõſonantiã reddunt. Genus autẽ
cõcinendi, quod diapente nomi E
natur, ſeſquialtera cõſtat. quod
vero diateſſaron vocamus, inter
uallo ſeſquitertio continetur.

Cur ſi quis neten pulſatã ap- 24
prehenderit, hypate ſola reſona-
re videbitur? An ꝙ tinnitus, qui
ex hac proficiſci ſolet, ſono illius
maxime conciliat̃, & congruit,
vtpote qui conſonus ſit. ergo q̃a
ſuo conſimili cõcreſcit, ſolus ap-
paret: cæteri vero incerti ſuã ob
exiguitatem occultantur.

Cur neruum mediũ in cõcen- 25
tibus appellamus, cũ inter octo
nullũ mediũ ſit? An ꝙ olim con- F
centus ſeptẽ neruis conſtabant,
ſeptem aũt medium obtinent.

Cur in acutũ magna ex parte 26
vox aberrare conſueuit? Vtrum
ꝙ facilius acutũ q̃ graue cãtat̃.
An ꝙ acutũ graui deterius eſt:
peccare autem non aliud eſt, q̃
rem agere deteriorem.

Cur inter oĩa, quæ ſenſum pa- 27
tiuntur, ſolum id mores obtinet
quod obuiã auribus eſſe poteſt?
Nam

G Nam etsi quid sine sermone modulamur, mores tñ præ seipsa modulatio fert, quos non color, non odor, non sapor gerere pōt. An ꝙ motū solum hoc obtinet, non dico quem strepitus reddit, (talis eñi vel cæteris adest: quippe cūm etiam color nostrū mouere aspectum possit) sed eū intelligi volo, quem genus id strepitus subsequentē sentimus. hic enim similitudinē gerit, tum in numeris, tum in sonorū ordine cutorū & grauium non in mistione, quod esse in cæteris sensibilibus non potest. Atqui motū eiusmodi sibi actio vēdicat, quæ morum index proculdubio est.

28 Cur leges pleræq; cātilenę appellentur? An ꝙ hoīes prius q̄ literas scirent, leges cantabant, ne eas obliuioni mandarent: quod etiam nostra ętate Agathyrsis in morem est. Ergo primas quoq; posteriorū cantilenarum eodem appellauerunt nomine, quo omnes superiores vocabantur.

29 Cur numeri musici, & modi qui voces sunt, moribus similes sese exhibēt: sapores vero, aut colores, aut odores nullā eiusmodi similitudinē gerūt? An ꝙ numeri musici, & moduli motibus cōtinent, quo modo etiā actiones. At omnis efficientia moralis res est, moresq; condere potest: sapores vero, aut colores hoc idem æque conficere non queunt.

30 Cur neque subdorium, neque subphrygium genus in Tragœdijs choricū habeatur? An quoniam antistropho carent, vtpote quæ scenica sint, imitationiq; accommodata. K

31 Cur Phrynicus, cæteriq; eius ętatis musici, modulandi potius scientiā exercebant? An ꝙ tum in Tragœdijs carminis vsus modulaminum longe amplior erat.

32 Cur diapason consonantiā dicimus nō rōne numeri diaocto, vt diatessaron, vt diapente? An ꝙ priscis nō pluribus vti neruis q̄ fuit in morem: deinde Terpāder tertia exempta, neten adiunxit, ac eius temporibus diapason hæc appellata est cōsonantia, nō diaocto, quippe quæ septem, nō octo constaret. L

33 Quamobrem aptius de acuto in graue canitur, q̄ de graui in acutum? Vtrum ꝙ ita fit, vt à suo inchoetur principio. neruus.n. qui medius & dux est, acutissimus primi tetrachordi habetur: illo autē modo non à principio, sed à fine exordiretur. An ꝙ graue generosius, sonātiusq; ab acuto oriri potest.

34 Cur bis diapente, aut bis diatessaron consonantia cōponi nō potest, bis aūt diapason potest? An ꝙ non bis diapente, neq; bis diatessaron instrui pōt, sed diatessaron, ac diapente proportiones apte in vnam diapason continentiam copulantur.

35 Cur diapason cōsonantia omnium pulcherrima est? An ꝙ integris terminis huius ꝓportiones continentur: cæterarum aūt nō integris. Cùm enim nete dupla

A plã ad hypaten ſit, quocunq; in genere nete duo tenuerit, hypate vnum habebit: & vbi hypate duo, netē quatuor reſonabit, ac ita deinceps. At vero eadē nete mediæ ſeſquialtera eſt. ꝓportio nanq; ſeſquialtera, qua cōſonantia diapēte cōcludit, nō integris numeris poſita eſt: maior enim minorē intra ſe continet totū, & partē ei⁹ dimidiã: quãobrē non integri cū integris cōparantur, ſed partes ſupſunt. Cōſonantia quoq; diateſſaron proportione
B ſeſquitertia cōtinet, quæ terminis cōſtat, quorū maior minorē intra ſe totū cōtinet, & inſup tertiã eius partē. An q; ex ambab⁹ cōſiſtit perfectiſsima eſt. & qm̄ modulãdi mēſurã hęc tenet, merito oīum elegãtiſsima conſtat.

36 Cur ſi neruus medius ex ſuo intētionis modo dimotus ſit, cęteri quoq; oēs ſonos incompoſitos reddēt: ſed ſi integre illo manente, aliquis ex cęteris ſit dimotus, ſolus hic aberrabit, qui mō ſuo caruerit? An q; rō concinēdi
C neruis oībus apta intētione cōtinetur, quæ nō niſi per habitudinem quandã ad mediū accōmodanda omnibus eſt, ordoq; rōne illius diſponi ſingulis debet. ergo ſublata cōtinendi, concinendiq; cauſa, cōcētus æque cuſtodiri præterea non poteſt: cūm tñ neruo medio ſibi cōſtante vnus ex cęteris aliquis diſcreparit, merito illius pars dūtaxat deeſt: ceteri nanq; oēs modum ſuæ continentiæ ſeruant integrum.

Quare cū vocis acumen effi- D
ci momēto poſsit exiguo, grauitas autē non niſi magno proueniat? 37
vt enim graue ob multitudinē graue eſt, ita acutū ob velocitatē acutū exiſtit. Cur inquã, ſi ita eſt, maius negociū canticū ceciniſſe acutum, q̃ graue ſit: & quidē pauci reperiuntur, qui ſuperna cantare valeant? Leges quoq; acutæ, & arduæ difficile idcirco cantant, quia intēte vehementius ſunt: quamquã min⁹ negocij ſit mouiſſe qđ exiguum,
q̃ quod multum eſt. itaq; vel in E
aere hoc idē accidere oporteret. An vocem è natura mittere acutam, nō idē eſt, quod acutū cantare: ſed mittunt quidē acutã vocem oīa, quæ natura ſunt imbecilla, eo, ſ. q; aeris parū, nō multum ciere poſſunt: parū autem aeris velociter fertur. Vnde hectici, id eſt, qui cōſumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferūt vocē. at vero acutum, niſi viribus valeant, cantare nō
poſſunt. Cuius certe indiciū, q; F
velociter ferri ſolet, quod vehementer fert: ita bonarū virium index acutū eſt, cū ſuperna cantare admodū difficile ſit: grauia aūt locum tenent inferiorem.

Cur numeris, modulis, canti-
cis, deniq; oībus concinendi ge- 38
nerib⁹ oblectari oēs cōſueuerit? An q; motib⁹ naturalibus oblectari datū à natura omnib⁹ eſt. Indiciū, q; pueri adeo nuper ędi ti his ipſis moueri, oblectariq; poſsūt: modis tñ adiectitiis canticorū

G ticorum vt delectemur, efficere
assuescendi ratio pōt. Sed enim
numeri propterea mulcēt, quia
ratum, ordinatū'q; computandi
numerū habent, mouent'q; nos
pro sua æquabili serie ordinate.
Motus enim familiarior naturæ
est ordinatus, q̃ inordinat⁹: itaq;
s͞m naturam hic magis esse pro-
bat̃. Argumentū, ꝙ cùm ordi-
nate & laboramus, & bibimus,
& comedim⁹, naturā, uires'q; no-
stras & seruamus, & augemus.
Contra, inordinate cùm agim⁹,
H deprauamus naturā, atq; de suo
statu dimouem⁹: morbos enim
naturalis ordinis corporum esse
motiones nullū dubiū est. Con-
sonātia vero demulcere ideo po-
test, ꝙ mistio, siue tēperatio con
trariorū est iunctorū apte inter
sese, portionē'q; inuicē custodien
tiū. Portio igitur ordo est, quē
modo natura suauē esse propo-
suimus. Et temperatū quoq; oē
suauius, q̃ intemperatū est: prę-
sertim si cū sensibile sit, pariter
vim habeat vtriusque extremi,
I queadmodū consonātia ex por-
tionibus tēperat̃. Et proportio
ipsa amborū extremorū poten-
tiam ęque in consonantia tenet.

39 Cur suauius antiphonū æqui
sono est? An ꝙ obsonū quoq; cō
sonū diapason est, quippe cùm
ex adulescentibus, viris'q; consi-
stat, qui ita distāt inter se tonis,
vt nete, & hypate. At omnis cō-
sonātia sono simplici suauior ē.
cur autē ita, dictum iam est. atq;
omniū suauissime diapason pę
sonat, ęquisonū aūt illud simpli- K
ci contineri sono conspectū est.

40 Cur sola in diapason cōsonan
tia magadari solitū est? An quia
vt pedes carminū portionē, aut
paris ad par, aut dupli ad subdu
plum, aut aliquā aliā inter se ob-
tinent: ita soni, quibus cōsonan-
tia cōtinetur, motus portionem
inter se aliquā seruāt, & rōnem
clausulæ. Cęterarum igit̃ conso-
nantiarum alterius termini im-
perfecti sunt, cū finiant ad par-
tem: quaobrem fieri non potest,
vt pari sint facultate. Cumq; di- L
spares sint, discrimē auribus ac-
cidit, quo in choreis, cùm ad fi-
nē deuentū est, dr̄ia ex amplio-
re voce aliquorū exultat. Adde
ꝙ hypate accidit, vt exitū soni
circuitalis habet cū neta: vltim⁹
enim à nete ictus aeris factus hy
pate est: ꝙ cùm finiant in idem,
quāuis nō idem fecerint, euenit
vt opus absolui vnū cōmune'q;
possit, non secus ac illis accidit,
qui sub postremā cantilenā pul-
sent. Nam etsi cætera operis non
adhibita tibia peregerunt, tamē M
quod in idē desierint, eo ipso fi-
ne magis delectant, q̃ discrimi-
ne angunt, quo ante finē discre-
parint. Cum igitur in diapason
cōsonātia ex diuersis, quod cōe
exultet, suauissimū sit, magada-
re aūt ex contrarijs vocibus con
sistat, hinc magadare consonan-
tia diapason consueuerunt.

41 Cur suauius cantū audimus,
quē scimus, q̃ quē ignoramus?
Vtrum qm̄ cùm cantilenā agno-
scimus,

A scimus, melius patet, qui veluti calcē, quod spectat, assequitur. hoc aūt contemplationem facit suauiorē. An incidit, vt auditor vnà cū eo afficiat, qui notā illā exprimit cantilenā, quippe qui aliqd succinat, sociūq; sese præbeat cantāti. Solet aūt quisq; hilari, securoq; aīo cantare, nisi aliqua coact⁹ necessitate id faciat.

42 Cur nō bis diapente, aut bis diatessaron reddi cōsonantia potest, vt bis diapason coaptari solet? An q diapēte cōsonantia po B sita in ꝓportione sesquialtera ē, diatessaron vero in sesquitertia. Quòd si tres sesquialteri, aut sesquitertij numeri ordine disponant, extremi nullā inuicem portionē habebūt. neq; enim super particulares, neq; multiplices eē poterūt. At diapason cōtinētia, qm̄ duplari proportione consistit, hac geminata quadruplam inuicē proportionē extremi tenebunt. itaq; cùm consonantia sonorū inuicē proportionē obtinentiū fit, proportionēq; inuicē C soni habeant, quibus diapason interuallum cōtinetur: penitus vero careant, q diatessaron, aut diapēte habitudinē copulātur: idcirco soni bis diapason esse cōsoni possunt, cæteri nō possunt, ob eam, quā reddidimus, cām.

43 Cur si quis neten cū pulsauerit, apprehēdat, sola hypate sub sonare videat? An q nete cū definit, elanguescitq;, in hypatem trāsit. Indiciū, q post hypatem ꝓtinus neten canere aptissime licet: etenim quasi neten pr̨ se ipsa ferat, similitudo ex ea petitur. D Cùm aūt echo quoq; ipsa cātus quidā esse probet, (est enim vocis nete iam desinētis tactio) tinnitusq; ipse sono respōdeat hypate, merito ob suā affinitatem nete mouere hypatem posse vr̄. Nete enim, vbi se moueat apprehensa, certo nouimus. at hypatē cū videamus in apprehēsam, & tn̄ eius sonum percipiamus, ipsam sonare credimus: quod in multis accidere solet, in quibus E scilicet neq; sensu, neq; cogitatione perpendere veritatem possumus. Ad hæc, si nete ictu intente accidat, vt iugū moueatur, nihil sanè mirū fuerit: eius autē motu neruos oēs commoueri, sonūq; reddere aliquem probabile est. Sonus igitur nete alienus ab cæteris est, & cùm desinit, & cū incipit: cum hypate verò cùm desinit, idē existit. Quòd si ei us ꝓpriæ motioni adiūctus ipse tot⁹ esse illius videat, absurdū haud quicquā haberi debet. Amplior autem, q̄ sonus reliquorum ner- F uorum promiscuus hic exultat: qm̄ illi quidem à nete quasi impulsi, submisse vel lente, & leuiter ac molliter sonant: nete autē ipsa fidium omnium vehementissima sua tota potentia sonum reddit. itaq; secundaria eiusdem actio merito superior esse, q̄ cæterarum potest, præsertim cū leuissimo motu ipsa moueatur.

Cur suauius cātilenā audim⁹, 44 cū ad tibiā, q̄ cū ad lyrā cantat?

G An oẽ ſuaue, quod miſtum cum ſuauiori eſt, ſuauius reddit: atq; tibia, q̃ lyra ſuauior ẽ: ergo cantilena quoq; miſta cum tibia, q̃ lyra ſuauior ſit, q̃m quod miſtũ eſt, non miſto eſt ſuauius, modo quis ſenſum amborũ percipiat. Vinũ enim aceto mulſo ſuauius eſt, q̃m quæ natura permiſcet, longe amplius temperantur, q̃ quæ à nobis miſcentur. vinum quippe ex acido, ac dulci ſapore miſtũ eſt. Probari hoc idem poteſt vel malis punicis, quę vino-

H lenta appellamus. Ergo cantilena, & tibia miſceri ſibimet admodũ ſuã ob ſimilitudinẽ poſſunt: ſpiritu nãq; vtraq; cõficit. Sonus aũt lyræ, q̃m non ſpiritu fit, aut minus ſenſibili, q̃ tibiarũ, minus voci immiſcere ſe poteſt: q; cùm ad ſenſum diſcrimẽ pariant, nõ immerito minus demulcent, q̃uo dictum de ſaporibus eſt. Adde q; tibia ſonitu, cognationeq; ſua errores multos cantilenæ occultat. Sonus lyræ cùm tenuis, vociq; cõmiſceri mi-

I nus idoneus ſit, ipſe per ſeſe patens, ſuumq; genus ſyncerũ cuſtodiens, omnes cantilenæ errores poſita quaſi regula patefacit. Cum vero multa perperam in cantando agantur, quod promiſcuum ex erratis, recteq; actis ꝑuenit, deterius eſſe neceſſe eſt.

54 Cur neruum mediũ inter ſeptẽ vocamus, cũ inter octo nullum mediũ ſit? An q; olim concẽtus neruis ſeptẽ cõſtabat, quorum mediũ eſt. Eorũ item, quæ

K inter extrema continent̃, ſolum mediũ principiũ quoddam eſt. quod enim in medio ſitũ eſt eorũ, quæ in aliquo interuallo ad vtrunq; vergunt, extremũ hoc principiũ, & mediũ eſt. Cũ autẽ extrema cõcentus nete, & hypate ſint, hiſq; interiaceant reliqui ſoni, quorũ medius noĩat⁹, ſolus principiũ alterius tetrachordi eſt, iure medĳ nomẽ habuerat. principiũ enim idẽ eſſe dũtaxat patuit, quod mediũ eſt eorũ, q̃ inter aliqua claudunt̃ extrema. L

Cur melius multi cùm cantant, ſeruare numeros poſſint, q̃ pauci? An q; multi magis vnũ, ducemq; reſpiciunt, tardiuſq; incipiunt: itaq; facilius aſſequi idẽ poſſunt: plus enim erroris ſolet committi in celeritate. Accidit aũt, vt ſuo duci multi, q̃ pauci ſint attentiores. Segregans vero ſeſe, nemo eorũ exuperata multitudine clarere potuerit, quanquam inter paucos facilius proculdubio poterit. quamobrem inter ſeſe ipſi per ſe potius, q̃ cũ principe certant. 46 M

Cur vox in partẽ acutã cantus magna ex parte degenerat? An q; acutum facilius, q̃ graue cantatur. acutũ igitur crebrius cantant: dumq; id faciunt, errorem crebrius committunt. 47

Cur veteres cũ neruis ſeptem cõcentus diſponerent, hypaten, nõ neten reliquerũt? An nõ hypaten, ſed eã, quæ parameſe noſtra tẽpeſtate vocatur, toniq; interuallũ reliquerũt. vltima vero 48

denſi

Adensi in acutum pro media vsi sunt, quamobrem mediã quoq; eã appellarunt. An q superioris tetrachordi finis principiũ erat inferioris, & medium tono proportionẽ extremorum tenebat.

49 Cur Tragœdiarũ choris neq; subdorio, neq; subphrygio cantandi genere vti mos est? An q modulum prȩstare concentus hi nequeunt, quo certe choris magnopere opus ẽ. Mores vero sub phrygiũ obtinet vsui rerũ deputatos. quam ob rem in Geryone excursus, & arma eo ipso cõcen-
B tu aguñt. Subdorium vero magnificum, constans, grauéq; est: quocirca omniũ maxime cõcentuum citharæ accommodandũ. Sed hæc ambo, vt choris minime cõgruunt, sic scenis eẽ familiariora probantur: etenim scena heroum facta, dictaque simulat. Veterũ aũt solos duces fuisse heroas constat: populi hoĩes sunt, quib⁹ chori cõsistunt. Quapropter choro cõpetunt mores, moduliq; tranquilli, & flebiles: hæc enim humana potius sunt, quæ minus cæteri cõcentus præstare
C queunt: minimeq; ipse subphrygius: hic enim animos lymphatis siles reddit, cogitq; debacchari. At vero mixolydius nimirum illa pstare põt: itaq; eo ipso affici possumus. Sũt aũt patibiliores, q inualidiores: quãobrẽ id gen⁹ choro tribuim⁹. subdorio vero, atque subphrygio agimus, quod choro nõ cõuenit. Est enim chorus clieus quidã, curatorq; ociosus: quippe q beneuolentiã duntaxat his exhibeat, quib⁹ adest. D

50 Cur sono grauiori mollior modulatio cõtineať? An q modulus sua qdẽ natura mollis ẽ, & quietus, sed admisti nũeri rõne asperior reddiť, & mouẽtior. Cũ igiť grauis son⁹ mollis, quietusq; fit, acutus cõtra mouẽs, & irritans, prorsus eorũ quoq;, qui eundem modulũ habent, mollior esse debet, qui grauior eodem modulo contineť. Modulum nanq; mollem esse eorum dictum iam est.

51 E Cur pariũ, similiumq; doliorum, si alterũ inane, alterũ dimidiatum sit, echo diapason consonantia resultabit? An q echo dupla dimidiati ad inanis existit. Quid enim in istis potius, q̃ in fistulis res euariet? motum nanq; eundẽ acutiorẽ putamus, quem velociorẽ. Amplioribus vero aer tardi⁹ occurrit, vt duplis duplo, & cȩteris ad proportionẽ. Vtris quoq; duplus diapason ad subduplum consonat.

ARISTOTELIS
PROBLEMATVM F
SECTIO VIGESIMA.

Eorum, quæ ad stirpium genus, & oleracea pertinent: cuius quæstiones 36.

CVr aquã salsã apiũ recipit, porrũ recusat? An q alteri⁹ radix imbecilla, alteri⁹ valida ẽ, impatibili⁹ ãt, qd validi⁹. 1

2 Cur in prouerbio est, Mentã G belli tpe neq; edito, neq; ferito? An quia menta refrigerare corpora potest, vt corruptione constat seminis genitalis: id autem ipsum aduersum omnino est ad fortitudinem, atq; animositatẽ, quamuis genere sit idem.

3 Cur aliqua fructu vacent, cũ florem habeant, vt cucumer, cucurbita, malus punica? An his fructus nõ deest, sed ipsa pro fructibus habentur, quibus flos insidet. fructus enim idest, quod H florem gerit. cucumeri autẽ florem inhærere perspicuum est.

4 Cur eorum, quæ terra gignit, alia cocta, alia cruda sunt cibo idonea? An qbus succus esculentus non protinus est, ijs decoctis dulcior reddĩt à calore: quibus aũt sapor vel protinus gratꝰ cõsistit, hæc etiam cruda esitantur.

5 Cur alia elixa, alia assa melius edi possint? An ꝙ humidiora non eatenus humectari, sicciora nõ amplius exiccari oportet: elixa autẽ humidiora, mollioraque I omnia redduntur: quæ vero minus humida sunt, hæç igne confecta sicciora prorsus euadunt.

6 Cur alia esculenta, alia inesculenta experiamur? An causę succus est. quod em̃ & ignis expers succũ cõtinet immitem, & igne confectũ nihilo minus redditur, hoc cibo ineptũ penitus est: qđ aũt succo esculento quidem, sed vehemẽtiusculo cõstat, hoc pro condimento recipimus. quod enim exiguo corpore vim magnã obtinet, id naturã cõdire po K test ampliorum esculentorum.

7 Quam ob causam stirpiũ alię ad semen vsq; viuere tantũmodo possint, deinde cũm semẽ tulerũt, exarescãt, vt genus herbæ, & quæ olera nominamus: aliæ nõ, sed sæpius fructificare solitæ sint. Ipsarũ etiam viuentium ad semen vsq; ferendum cũ magna pars annua sit, genus apij, quod ab equo hipposelinũ appellatũ est, quasi equapiũ dixeris, anno postero fructũ affert, cumq; attu L lit, exarescit: cur ita? An oĩa eatenus vigent ętate, quatenus semine quoq; valeant: nam & homines ad annũ trigesimũ vsq; proficiunt, aut copia, aut crassitudine. vbi aũt semen ferre non amplius possunt, modo stirpiũ obarescũt, atq; senescunt: quanquã alia ocyus, alia serius occidunt, idq; portione. Sed quã ob cãm alijs longũ vitæ spatiũ, alijs breue datum est, porrò alterius interest disputatiõis declarare. sed cũm omnibus finis, ac terminus M sit perfectio seminis, quibus vita breui tpe continetur, hæc semel, aut certe nõ sæpe: quæ autẽ esse longęua natura voluit, hæc sępe fructificare necesse est. Quã ob rẽ quæ imbecillima sunt, ferre nõ plus valeant, ꝙ̃ semel, tum exarescãt necesse est: ac eorũ ipsorum alia anno primo simul & semen reddere, & vitam explere naturæ rõ sancit: alia postero, vt equapiũ. Quæ vero præualida surgunt, hæc annis plusculis

A post fructificare incipiunt, diuq́ue vitam agere possunt, fructificare sæpius, vt arbores.

8 Cur si quis apiũ radice tenus circũfodiat, partiq́ue imæ panicũ vndiq́ue ingerat, deinde terrã accumulet, itaque irriget, radices mira magnitudine adolescent? An quod natura panici fungosa, & cassa pabulũ attrahit, cõceptũq́ue non sursum transmitti patit. Sed inter radicẽ cõtentũ calore sibi idito cõcoquit, vt radicis amplissimũ seq incrementũ necesse sit.

B

9 Cur si quis cucumeres, aut cucurbitas protinus paruulas condiderit in terrã, maiores multo efficiet? An quod spũs, & Sol exiccãdo incrementũ impediunt, molemq́ue tum minorẽ, tum crispiorem reddunt: queadmodum & arbores, quæ loca vento, Soliq́ue exposita tenent, quæq́ue in cauis manẽt, & riguis: alterę enim magnæ, fungosęq́ue fiunt, alteræ paruæ, & spissæ. At vero inter terrã occulta, qñ cõtra afficiantur, cõtra euadãt, necesse est. Quinetiã q̃ vasis includimus, vt cucumeres in ferulis cauis, aut tegulis, & mala punica, aut quęuis mala in ollis, ampla reddunt, & fungosa. cõtra quę detecta sunt, parua solidaq́ue augescunt nullo ambiente operculo, qđ alimoniã faciat largiorẽ. id.n. obiectũ facit, ne pabulũ, aut euanescat, aut arescat.

C

10 Cur plantarũ acrium semina acriora sunt, q̃ radices, & folia? An quod semina oĩa oriuntur, inq́ue cęteras oẽs ptes ex eo veluti fonte quodã (vt quidã aiunt) sapores, & odores deriuari necesse ẽt: nam ẽt odores omniũ vnà cum seminibus esse suaues incipiunt. Quòd si acritudo cæteris ex semine proficisci solita est, semen ipsum maxime eẽ tale rõ exigit.

D

Cur tenues radiculæ acriores sunt? An quod ampliores illæ spatio tẽporis longiori plenius concoctæ mitescunt. 11

Cur capparis locis prouenire cultis haud facile potest? multi nanq́ue tentarũt & radice translata, & semine sparso, cũ apud nõnullos cõmodior capparis sit, q̃ rosa: sed tñ efficere nihil potuerunt. Quid ergo causæ sit, vt cultis nesciat hospitari, inculta & auia psequat, & maxime sepulchris adhæreat? Igitur de hoc, cęterisq́ue generis eiusdem accepisse illud oportet, quod non oĩa eadẽ ex materia cõsistere solẽt, aut augeri: sed sunt q̃ ex aliorũ corruptione, & principio cõsistãt, & post augeantur, vt pedunculi, & pili corrupto alimento, aut qua labe alia corpis pdeunt. Ergo vt in corpe nonnulla excremento pueniunt alimẽti, quod certe cruditas est, & vbi naturæ vires superare nõ queũt, abscedunt qdẽ in vesicã, & aluum, quę in promptu maxime sunt: aliqua vero aĩal producunt, itaq́ue in senectute, & morbis hæc augenẽ: sic in terra alia cõcocto alimẽto & cõsistunt, & augenẽ, alia excrementis, aduersaq́ue cõcretione oriunẽ. Culturæ aũt officiũ est, vt conco- 12

E

F

G quat, reddatq́ efficax alimentũ, quo genus mite, vrbanumq́ fructuũ cõsistit. Quæ igitur mitigatione, informationeq́ huiuscemodi creant, hæc vrbani vocabulo significamus, eo ꝙ solertia hoĩs educata quasi, eruditaq́ meliora euadant. Quæ aũt cura adhibita mitescere nequeunt, aut ẽt aduerso habitu loci sui generis prodeunt, hęc syluestria sunt, & rustica, cultisq́ viuere nolunt. Cultus enim dum ea melioribus instituere moribus cõtendit, de-
H prauat, atq́ puertit: qꝑpe cũ à sua natura desciscere nequeãt, q̃ orta sunt ex corruptione: quo in gñe capparis quoq́ profecto est.

13 Cur si quis radicularum folia tpe hyberno, cũ maxime vigent, absciderit, & terrã pedibus cõplanarit, cõculcaritq́, vt imbrẽ nullũ admittere possit, radiculæ ipsæ ꝑ æstatẽ amplitudine mira increscent? An propterea, qa ne corrũpantur, causa conculcandi soliditas est, quæ humorẽ putrefacere ꝓhibet: alimentum vero,
I qđ aliter ad germẽ sursum transmitteret, radix sibi ipsa totũ dispensat: itaq́ vel amplior fiat necesse est, vel suo de latere radices alias mittat geminans modo ceparũ. has enim multiplices effici nouimus, si quis annuas non euellat, sed tpe hyberno relinquat. At cùm vim istã procreandi, vt lateri ceparũ natura dedit, sic radicularum negarit, necesse profecto est ipsas illas crascescere nimiam ob copiam alimenti.

Cur si quis cucurbitas, aut cu- 14
cumeres apud puteum sitos in K
ipsum dimiserit puteũ tempestiuos, beneq́ operuerit, virides ꝑ annũ totum seruabit? An ꝙ vapor aquæ refrigerãs efficit ne assiccentur, seruatq́ virides, & vegetiores: & obturatio illa, & spiritus satis alere possunt, quæ iam in plenũ creuerunt: permanendi vero facultas propterea datur, ꝙ relictis radicibus suppetit alimẽtum. Nã si quis, cùm fructificarunt, detractis sarmentis, præcisaq́ planta terrã aggerarit, con- L
culcaritq́ circum radices, cucumeres faciet præcoques, vtpote cũ radix valeat conseruari. haud enim cucumer annuam sortitur naturã, sed viuere vlterius põt. Ferent aũt isti fructũ maturius, q̃ qui semine prodierunt: qm̃ radix bona pars, s. operis præcondita iam naturæ habetur, quod illis seminatis prius cõfici necesse est. Terræ aũt aggregatio, & constipatio teporẽ inducit, quo radix, & seruari, & germen mit- M
tere celerius queat. vnde etiã fit, vt si quis per hyemẽ cucumeris semen in* quallis situm aqua irrigget tepida, & mõ soli exponat, modo collocet apud ignẽ, pręcoques admodum cucumeres faciat, si tpe cõgruo ad ipsum cũ quallis in terram demittet.

* ἐν ταλαρίσκοις, in quali, seu calathulis.

Cur non meridie, sed mane, 15
noctuuè irrigare consueuerunt? Vtrum ne Solis feruor humorem absumat. An ꝙ si aqua calida sit, necabit quæ irrigantur.

A Cur omne odoratū genus, tā
16 seminū, q̄ stirpium, mouere vri-
nam potest? An quia calidū est,
cōcoctu'q; facile: cuius sanè gene
ris sunt, quæ vrinā ciere valent.
calor nāq; īterior cito extenuat,
nec aliqua corpulentia odor con
tinetur. Nam & ea, quę minime
odorata sunt, vt allia, caloris sui
rōne vim mouendi vrinam ha-
bent, vel potius colliquandi. Se-
minum aūt genus oē odoratū,
calidum esse proculdubio noui-
mus: odoris enim natura calore
B aliquo oīno creať. At vero quæ
male olēt, haudquaquam apta
concoctioni sunt. Esse aūt nō ca
lida solum, sed etiam cōcoctu fa
cilia debent, quæ sint prouoca-
tura vrinā, vt scilicet vnà descen
dendo humores extenuent.

17 Cur ocyus olus excaulescat,
qđ semine vetustiori, vt trimo,
aut bimo prodierit, q̄ quod no-
uo? An ꝙ sicut inanimantiū ge-
nere semen id celerius affert, qđ
viget, ita ēt seminum, quæ vetu-
C sta admodū sunt, vim suā omnē
exhalarūt: quę recentissima, im-
becilliora propterea sunt, ꝙ ex-
crementum adhuc procreationi
minime cōueniens continent: q̄
media tpe, hæc humore inutili
oī exacto, validissima esse pro-
bantur. celerius igiť semen pro-
fundunt. id autē ipsum non nisi
excaulescere est, quippe cùm se-
men ex caule proueniat.

18 Quā ob causam ruta insita in
ficum, pulcherrima, plurimaq;,
proueniat? inseriť vero inter cor-
ticem, limoq; obducto fouetur. D
An ꝙ rutæ radix fomentū tepo-
remq; desyderat: itaque cinere
quoq; circūdata iuuať: ficus aūt
calida est, quod eius succus om-
niū acerrimus docet, & fumus,
quē multū emittit: habet igitur
calorē, atq; humorē talem, qualē
ēt cinis. Quāobrē si ille iuuare
possit, sic⁹ porrò copiā, ac vigo
rem eo magis præstabit, quo hu
mor cineris quidē nō perpetue
affluit: fici vero irrequieto con-
fluuio manat, vtpote cū arboris
succus cōsumi ex toto nō possit. E

Cur stirpiū nōnullæ caulem 19
sp edāt inanē? An illis, quarū na-
tura imbecillior ē, has rerū, ina-
nēq; emittere caulē necesse est.

Cur in terra Attica fructus cę 20
teri dulcissimi fiunt, thymū ve-
ro acerrimū est, cùm id etiā ip-
sum fructus quidē existat? An ꝙ
ager ille tenuis, siccusq; est: quā
ob rem non multū humoris con
tinent, quæ in eo nascunť. Ergo
quæ dulcia sua constant natura,
hæc ob humoris cōtenti medio-
critatē, vbi Sol partē cōsumpsit F
maximam, facile reliqua conco-
quunť: etenim multū concoqui
negociū magnum est, mediocre
expeditius cōfici pōt. Vnde fit
vt fructus, qui lege suæ naturæ
dulces creanť, dulciores euadāt:
qui sicci è natura, minimeq; dul-
ces proueniunt, suā ob inopiam
tātū humoris retinēt, quātū suo
cōueniat generi, quod dulce ne-
quaquā est. Sol aūt quantū dul-
cissimū sit, & leuissimū eximit.

G itaq; acerrimi relinquũtur, qui humore ſuperuacuo carent, quẽ fructus cæteri obtinent.

21 Cur pulegiũ, & liriũ, & cepæ ſuſpenſa florent ſolſtitij tpe? An ineſt crudũ in his alimentum, quod vt hyeme concoqui ex frigore nequit, ſic ſolſtitio * ex calore cõcoquens auget. Vtrũ quia influxu carẽt aſsiduo, breui marceſcunt. etenim quæ nullũ alẽdi initiũ, nullum influxũ aſsiduum habent, intereunt, exiccanturq;. Qua de cauſa, accidit apud Scy-

H thas, vt frumentum diu in terra maneat, pp copiã niuis: & vbi emerſerit, celeriter creſcat.

22 Cur cepe vnũ tã acriter mordere oculos poteſt? vnde nomẽ quoq; à Græcis crommyon impoſitũ putant, perinde quaſi pupillam cõprimi cogeret. Origanus vero nihil huiuſcemodi facit, nec aliud quippiã ex cęteris, quanquã acre: neq; enim naſturtiũ, quod mordacius eſt, oblatũ oculis efficit ęque vt lachrymæ profluant: at cepe & cùm oculis

I admouet, & cũ comedit, lachrymas mouet. An ꝙ acriũ gen⁹ diſcrimine euariat numeroſo, quo ſua cuiq; vis conſiſtit, rataq; habet. Naſturtiũ ergo, quia calidi⁹ ẽ, reſiccare quod colliquauerit, amplius poteſt: nã extrudere lachrymã cũ editur, põt: admotũ tñ ad oculos, nihil ꝑpterea mouet, quia nullũ mittit vaporem: eſt ẽm id & ſiccius, & calidius. Origanus, cęteraq; id genus calida ſunt leniter, & ſicca: quod lachrymas aũt moueat, mordax K id eſſe debet, & humidũ, & lẽtũ. Quas ob res, oleũ quoq; lachrymã excutit, quãuis leniter mordeat: ſubiens.n. irreptansq; ſuã ob lentitiã, atq; tenuitatẽ dolorẽ mouet, ac proinde humorẽ tabificat. At cepe vim eiuſmodi ſanè habet, vt quod & humore & vapore ſit calĩo, tenui, & lẽto: itaq; oculis admotũ, eo ꝙ vapor eiuſmodi eſt, humorq; tenuis commeat, lachrymas mouet: cumq; edit, itidẽ trãſmiſſa reſpiratione L facere põt. Alliũ calidũ quidem eſt, & acre, & humoris aliqd cõtinens: ſed lentũ non eſt: itaq; lachrymam mouere non poteſt.

Quã ob cauſam myrta colliſa in manu dulciora ſentim⁹, ꝙ̃ integra? An quemadmodum racemorum acini vindemiati dulciores ſunt, ꝙ̃ non vindemiati. etenim muſto, quod natura ſuaue eſt, excerpti acini quaſi condiunt: quippe qui vel extrinſecus muſtũ reſudent: at qui in racemo cohærent, vtiq; incõditiores cõſtant. Ergo myrta quoq; M natura dulcia, intusq; ſuam dulcedinẽ acinorũ in modum vuæ continentia, vbi manu cõpreſſa conflictataq; ſunt, diffuſa inteſtina dulcedine, parte quoq; exteriore inopplentur: itaq; dulciora non immerito ſentiuntur. 23

Cur myrta enucleatiora ſunt, ꝙ̃ minora, & palmulę nucleo penè vacant, quę minutę adoleuerũt, & vuarũ acini, q paſsim cõ ſtiterũt, exigui vinacea vel nulla continent, 24

A continent, vel pauciora, minoraq́;? An quia minꝰ pfecta sunt, quæ minora, idcirco semen continent indiscretum, cui perinde, vt finis nucleus deputatus est. quam ob rem & minora sunt, vtpote surculi quidẽ agnati exteriores, partusq́; imperfecti, & minus dulcia, q̃ quæ iustum cõtinent nucleum: sunt enim minꝰ concocta. Concoctio autem nõ nisi perfectio est.

25 Quam ob causam fructuum aliĵ partem radici proximam ha B bent amariorem, vt cucumeres aliĵ postremam superiorem, v, glandes? An q aliĵs pars ista radici proxima crudo vescitur alimento, qm̃ escę confluuium pe radicẽ frequentat: aliĵs quia sicci ẽ natura sunt, postrema pars succo dulci, concoctoq́; inde absumpto iam plenius siccat̃, amarescitq́; modo salis. Redditur.n. vnumquodq; amarũ, cũ ampliꝰ exiccatur: vt oliuæ, vt glãdes inueteratæ efficiuntur amaræ.

26 Cur aliqua germinare nõ ter C ra cõtenta, sed abscissa, aut euulsa, vel recondita possint, vt caules liliorum, vt allia, vt cepę? An q omnes alimentum intra se cõtinent, nec certo, definitoq́; loco omnes oriuntur. Crescere autẽ vnumquodq́; potest, non eo q in se continet alimentum, sed q decoctum iam, & digestũ illud pabulum est. Continent igitur vel antehac alimentum, sed augeri tum duntaxat incipiunt, cũ tempus ad id adest, cuius opera res illa effici potest: velut ẽt oua D crocodilorum tempus tute operiri sibi commodum nouimus: incrementum tñ continuari nõ licet, quoniam aliud non suppetat alimentum.

27 Cur allia, & cepę, quo sicciora serantur, eo meliora possint euadere: cætera autem deteriora? An q omnia istiusmodi maxime plena humoris conficiuntur: itaq; terræ commissa sicciora temperamẽto commodo germinare incipient. Adde q minꝰ putrent, cum sicciora feruntur. E

28 Cur allia, & cepę solæ ex plãtis recõditæ germinare possint? An q humore, alimentoq́; sunt refertæ. Copia igitur alimenti est, quæ germen efficere queat. idq́; constat argumento tũ squillarum, tum etiam bulborũ, qui idem facere possunt. Crescere autem quodque solet, cùm tempus venerit.

29 Quam ob causam quæ aqua frigida irrigamus, dulciora, q̃ quæ tepida, euadant? An q sic interclusum calidum salsius est, F vt calidius, quod salsius: dulce autem ita contrarium, vt frigidum est, & alimento oleribus humor est, vnde saporum genera oriuntur.

30 Cur allia cum excaulescunt, plenius q̃ recens edita olẽt? An q recentia humoris multum adhuc extranei continent, quo fit, vt vim suam integram habere nequeant. cum autẽ decocta iã sunt, secreto humore illo inutili, tum

G tum suum odorem syncere adipiscuntur, qui s. acer est. Quin etiam cæteri nuper editi fructus dilutiores sunt, & cepas recētiores ob eam causam minus acres sentimus.

31 Cur fructus myrtorum non cōditarū magis q̄ folia defluāt, conditarum autē reseruatarūq́ʒ alga, vt fit, folia defluant, fructus adhæreant? An ita euenit non conditis: q̄m natura sancitū est, vt fructus peracta decoctione flaccescant, ac decidant, quę qui
H dem decoctio repositis agi non potest, sed eatenus tm̄ efficit, vt algæ vapor ꝓhibeat, ne humor fructus immutetur: folia contra cum siccent, decidunt. Algę aūt, vt salsa exiccandi vim habent. Ergo non idem foliis accidit arbori adhærentibus, & conditis, modo quo dictum est.

32 Quā ob causam cucumeres, cognomēto pepones, optimi palustribus planis, i. humidis fieri soleant, vt apud Orchomētum, & in Ægypto: aquarum etenim
I vberem terram esse Ægyptum putamus. Cur ergo cucumeres, qui humidi sunt, & ob id hortēses, ac rigui minime laudati, locis palustribus, quæ madida sunt, egregie fiant? Vtrum q̄ ob terræ duritiam altius coguntur descendere: solū nanq; limosum, ac planum maxime indurescit. qui autem altius innitūtur, meliores euadunt. An q̄ terram siccam esse oportet, q̄m cucumeres natura humidi sunt: ita.n. sequetur, vt per retractum in mediū K
veniant. Palustris vero si plana altaq́ʒ sit, alimētum nec exiguū præbet propter soli altitudinē, locumq́ʒ ipsum: necq; nimiū, q̄m solum resiccari necesse est.

Quam ob causam ruta, & nōnulla pigmenta odora sudorum faciant fœditatem? An quorum in odore grauitas est atq; acritudo, ea cum excrementitijs mista hūorib⁹ deprauare odores pñt. 33

Qua de causa rutam fascinationis remedium esse aiunt? An 34
L propterea, quia tum effascinari se credunt, cum aut voraciter edunt, aut incommoditatum aliquarum tenētur suspitione, aut cibum habent suspectum quem capiunt. itaq; cum de mensa eadem qui priuate sibi assumunt, participem intuentē quēpiā faciūt, affanturq́ʒ cum impertiāt, ne me fascines: ergo cibum cum perturbatione sument, nec quid bibent, aut edent sine turbatione & flatu, qui vna hauriatur, & ingeratur. Quam ob rem flatu ipso vel cum extrudendus effertur, cibus quoque vna elatus ejicitur: vel cum interclusus per humorem tenetur, tormina mouentur, & cruciatus. Igitur ruta præesitata, vi sua & potestate calefactoria, vas qd recipit cibos, elaxat, & reliquum corpus itidē afficit: ex quo fit, vt flatus ille interclusus transmitti, atque secedere possit. M

Quænā causa sit, vt origanus musto iniecta vinum dulce efficiat? 35

A ciat? duas.n. in amphoram iniecisse heminas satis est. An quod tollit quantũ in musto est aquabũdum, & fæculentũ, sua siccitate in seipsa recipiens, quibus s. saporem confici austerũ censemus: argumento, quod vina, si quid aquæ habeant sibi illibatũ, minus mollia redduntur: atque & si diutius stare in fæce sinant, itidem fiet: & cum vinũ dulce molimur, vuas multum temporis Soli exponimus, vt Sol quantum sit dilutum
B auferat, & reliquum decoquat. hoc autem idem facere vel origanus potest, quippe quæ sit & sicca, & calida.

36 Cur nigræ myrti fronde sunt frequentiore, quàm albæ? An quod nigræ generis sunt syluestrioris: cuius indiciũ, quod locis rusticis istæ proueniunt, minimeque ex cultu mutant: humida autem oĩa frõde crebriore conduntur. Quòd enim minus suos fructus decoquere possunt, idcirco ad frondẽ alimentum se vertit.

C

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMAPRIMA,

Eorum, quæ ad farinam, & massam, cæteraque id genus pertinent: cuius quæstiones 26.

1 CVr ptisana, & farina triticea oleo instillato reddi possint candidiora, cũ rursum oleũ sit? An quod spumare solet, dum cũ humore misceatur, quod non nisi D albescere est. Mistio vero versatu agitatuque fit, & cum corpulentis humor committi melius potest: quod sanè in ĳs accidit, quæ aqua decoquit, atque ita candidiora efficiuntur.

Cur cibus triticeus maxime 2 corporibus nostris competentior, atque vescentior est, quàm ordeaceus? An quod hic mediocrem hẽt lentitiam, quam cibus habeat, oportet: quippe qui adhærere, conglutinarique corpori debeat, E quæ res non nisi lẽtore effici potest: Ordeum vero rigidius est: itaque massa eius longe ptrita validius alit, quàm parum attractata.

Cur farinæ triticeæ primum, 3 ordeaceæ vltimũ* candidius est? *lucidius An alterum vt durius circũfrangitur, idque agit, cum plurimum temporis molit: alterum vt mollius atque tenuius quamprimum exprimitur. candidius autem in vtrisque, quod interius est.

Cur panes frigidi albiores cernunt, quàm calidi? An eadẽ quodãmõ cã est, cur inueteratũ quoque oleũ cãdidius fit, quàm recẽs. cã nanque nigroris humor ẽ: hic aũt in hisce vtrisque, vt recentibus vberius cõtinet, sic tpe pfectis parcius in supficie residet pp euaporationẽ. Euaporat prorsus oleũ vel tempore, vel Sole: panis autẽ calore inde egrediente per refrigerationem. humor itaque frigidis iã euanuit, calidis adhuc sẽt. 4 F

Cur panes non saliti plus põderẽt, quàm saliti, mõ cætera omnia 5

pari

G pari habeantur mēsura? contra-
rium nanq; verisimilius dixeris,
cùm sal adĳciatur, & grauior sit
q̃ aqua. An quia sal exiccare po-
test, ex quo incorrupta seruant,
quæ confecta sale reponim⁹. ab-
sumitur.n. à sale, resiccaturq; hu-
mor, qui ex calore putrescit. &
in pane igitur humor à sale con-
sumitur, extraq; afflatur. quocir-
ca panes pridie facti leuiores, q̃
calidi sunt, vtpote frigidiores:
contra ĳs qui sale vacant, humor
H largior insidēs efficit grauiores.
6 Cur panes frigidi humefacti, si
inuicem tangant, non cohęreat,
calidi cohęreant? An ꝙ frigidi lē
torem suum cū vapore vnà emi-
serunt, quo exacto conglutinari
nō ampli⁹ queūt: humor.n. quo
maduere, rigid⁹ est. Calidi cōtra
lentoris aliqd continent: ex quo
fit, vt cū madefactis vapor emi-
grat, calor ob suam tenuitatē re-
spiretur, & euanescat. Glutino-
sum autem illud cū calore egre-
diens, seq; cum humore permi-
I scens, facit vt inter se panes co-
hæreant.
7 Cur farinæ triticeæ primum,
ordeaceę vltimū candidius pro-
deat? An ꝙ ordeum, vt rigidius,
protinus obfrangi, diffundiq;
aptum est: quod maxime fit, cū
diu contunditur. triticum mol-
lius est, atq; ob eā rem parte ex-
teriore leuiter diducta, interior,
quæ candidior est, expressa, pri-
mum cōtundit. est autē in vtrisq;
candidius, quod interius est.
8 Cur massa ordeacea, quo ple-
nius tractet, teraturq;, eo minus K
aluum subducere, leuigareq; po
test: triticea contra, quo plenius,
eo magis? An ꝙ triticea maiorē
in modum contrita minuitur:
lentum etenim quoque affici ita
solet: tum ignis humorem panis
vndiq; eximit, itaq; rigidiuscu-
lum humore sublato relinquit.
deniq; quanto plenius cōtrecta-
tur, & teritur, tanto rigidior red
ditur: partes eñ singulas demi-
nui adeo agitatas, extenuariq;
necesse est. rigidius autem omne
concoqui facilius potest. Ordea- L
cea contra, quo amplius pressa-
tur, & teritur, eo lentior, & tena-
cior humore imbibito euadit.
Tenax autem omne, ac lentū di-
uidi sanè haud facile potest: qua
quidem diuidendi facultate fit,
vt ægre concoquatur. quod eñ
concoctionem recepturum est,
digeri in minima debet.
Cur massa ordei contrita mi- 9
nor, tritici amplior reddi potest?
An ꝙ ordei farina massata, con-
tritaq; cōpescitur atq; considet, M
s. glutinamento humoris, quia
rara, & crassiuscula est: triticea,
qm̄ spissa admodum est, colleua
tur atq; extollitur. spissa etenim
omnia subacta, pertritaq; inca-
lescunt, & incalescendo inflantur
ac extolluntur: quomodo etiam
caro perfricata extollitur.
Sed cur massa triticea in igne 10
amplior, q̃ ordeacea reddatur?
An ꝙ humorē triticea cōtinet in
discretū, qui cum calefact⁹ egre-
di nequeat, s. ex ꝑtritionis com-
pressu,

A preſſu, mox ſpiritus de eo conca-
lefacto humore naſcitur: largior
autem humor largiorem pariat
ſpiritum neceſſe eſt.

11 Quam ob cauſam cũ mel te-
nacius, q̃ aqua ſit, farina mulſo
ſubacta rigidior reddatur, vbi
decocta eſt, q̃ aqua ſubacta? An
ꝙ aqua feruore ignis cogitur, at-
que conſiſtit: mel contrahit qui-
dem, ſed nõ ſine aſſiccatione: ita
que rem facit rigidiorem. cauſa
nanq; rigoris in ſiccitate eſt.

12 Cur biſcoctus panis refrige-
ratus minus duritiem præ ſe fe-
B rat? An ꝙ triticum dulcem quẽ-
dam ac lentum ſuccum in ſe cõ-
tinet, qui veluti anima eius eſt.
indicium, ꝙ cum ſiccet, omnino
exinanitur: cũ autẽ vaporis ali-
quid ſentit, mox erumpit, & co-
aleſcit. Ergo cum humor hic in
farina quoque tritici inſit, maxi-
meq; in ea quæ puriſſima eſt, ef-
ficitur, vt in maſſa ex ipſa farina
confecta idem ſeruetur. argumen
tum, ꝙ decocta in pultem reddi-
tur lentior. Vbi igitur panis pri-
mo igni cõmiſſus eſt, portio ri-
C gidi & leuis cum humore euapo
ratur, & quantum in farina fur-
fureum maxime eſt, totum deu-
ritur: mox planè educto cum de-
nuo maſſa retritaſ, preſſaturque,
pars farinę tenuiſſima, & humo-
ris lentiſſima, quæ ſolæ ſupſunt
miſcentur amplius ſibi, tum quia
tales amplius euaſerunt, tumque
propter ignitionem. fit enim mi
ſtura eorũ tincturæ conſimilis,
ita vt maſſa poſt trita ſimilis fa-
rinæ illi elixæ efficiatur: quippe D
quę pertrita iam prima, relictaq;
parte farinæ tenuiſſima, & hu-
moris lentiſſima, glutinoſa, &
reſiccabilis redditur, vbi ignem
præſenſit. nam & diſiungi facile
quod lentum eſt nequit, & hu-
morem nullũ per ſeipſum emit-
tit, quod ſpiſſum eſt. Hac igitur
eadem re panis quoq; biſcoctus
ob cauſas prædictas efficitur. ita
que minus dureſcit, cùm ſemper
inter ſe humiditatem cõtineat.

Cur nõnullis de genere cibi, 13
tum humidi, tum ſicci, multum E
temporis ſine faſtidio vti poſſi-
mus, vt cibo, quem triticea ex fa
rina, ordeaceave conficimus, &
vinis auſteris, & aqua: alijs vero
quamuis ſuauioribus, non tñ ſi-
ne faſtidio toties vti poſſimus?
An ꝙ eorum, quę in cibo aſſumi
mus, alia validius alunt, ſuntq;
ad inundandũ aptiora: itaq; vel
vbi cibo priore conſumpto va-
cui ſumus, ineſt præterea facul-
tas multa in corpore, q̃ ad prio-
rem corporis confectionẽ deco-
cta eſt, ſic ad finem, & ad ſucce- F
dentem coquendi vicem cruda
animaduertitur. Cuius ſanè ge-
neris pars plurima ſuauium eſt.
quæ enim pinguia & dulcia &
optima ſunt, ea nobis guſtu ſua-
uiſſima ſunt, eademq; oĩa vali-
de nutriũt, & decoqui poſſunt,
ſolentq; inundare, quocunq; in-
ter ſeipſa diſcrimine diſtant. Vn-
de efficitur, ſi quis ſeſe implerit,
vt facultas eorum diutius immo
retur, nec breui ſenſus deficiat.
non

G non enim solum pleno ventriculo satietas orit̃, sed digesta quoq; alimonia cæteras in partes identidem vsu euenit. An non id solum ipsum causę est, verum etiã ꝙ nonnulla per quã modice naturæ vsui sunt, nobisq́; familiarissime conueniunt. Hæc.n.omnia, quia ẜm naturam sunt, idcirco melius à corpore ꝗ̃ dulcia recipiuntur, vt quæ præter naturæ rationem facile respuuntur. Alia vero aliis temperationibus congruunt: vt mel apib⁹ ẜm na-
H turam sic suppetit, vt eo vesci tãtummodo possint, quanquam viribus sunt imbecillis. Itaque relinquendum quidẽ est quantum absumatur, sed id ex ꝓportione ad vires hominis. Quę igitur è suauibus ita sese habent, ea qm̃ naturæ minus propria conueniunt, suauia quidem sentiuntur, sed parũ temporis morã faciunt, & fastidium pariunt. Quę autem ẜm naturam pro cibo deputata homini sunt, ea semp appetimus. itaq; fit ratione naturæ
I vt vsu quoq; eorum assiduo minus ꝗ̃ suauiũ fastidiri possimus.

14 Cur eadem & assuescentibus suauia, & admodum crebro vtẽtibus insuauia sentiantur, cum tñ assuescere sit sæpe, & crebro quicquam facere? An quia consuetudo habitum rei cuiuspiam capientem in nobis efficit, non satietatem. frequens autem vsio desyderium explet: quod & ipsum quasi causa quædã est. Habit⁹ ergo cùm exercitant̃, augentur, atq; proficiunt. conceptacula vero infarta nihilo ampliora reddũtur. K
Quam ob rem, cõsuetudo cùm exercitatio sit, auget habitum illum capientẽ. Quod autem vsu crebro in cibo assumitur, infarcit quidem, expletq́; desyderium, quo expleto, non amplius escam recipimus: sed augere illud idem non potest, ob eam f.rem, quam modo de infartione retulimus. Ad hæc, non ideo suauis consuetudo est, quia semper delectet: L
nam res etiam solitæ molestæ sunt, si vsu quis agit crebriori: sed eo certe suaui⁹ agitur, qm̃ operis principium libenter adimus, & diutius rem facere eandem assueti, ꝗ̃ non assueti valemus. Qua igitur re molestũ hoc est, quanquam suaue sit, hac eadem cætera quoq; suauia efficere possunt: vtraq; enim cùm crebro vel fiunt, vel pro cibo sumũtur, tædio nos certe afficiũt. cuius sanè causa est, ꝙ nos vires siue virtutes vel recipientes, vel agentes, nõ infinitas, sed finitas habemus: quæ vbi quidem sibi M
quod modice cõpetat, obtinuerint, (id.n.est, quod cõtinue amplificari sentiat̃) alteræ satis explentur, alteræ agere nequeunt.

Cur panes, vt parum triti, sic 15
nimium triti rumpantur? An ꝙ parum triti, qm̃ partibus minus connexis inter sese continentur, idcirco rumpi facile queunt: tritatio enim partes copulat & cõiungit: ergo suo ipsi discrimine disruptionem paratiores reguntur.

A tur. Adde, quod multum humoris, & impromiscuum cõtinent, qui minus trituram, pressuramq; recepere: at quos nimiũ tritos igni mandauimus, hi sicci admodum sunt, quoniam humoris parũ immodica agitatio tritandi reliquerit idq; decoctis totum exactũ est. Igitur rumpi vtrosq; necessum est, quoniam humoris multum educitur. multum.n. vt absolute in his continetur, quos parum tritaueris: sic reliqui comparatione in
B iis est, quos immodice agitaris.

16 Cur massa triticea candidior pertrita efficiatur, ordeacea nigrior? Vtrum quod per summa ordeacea nimium assiccatur: calor autem humori permistus cãdorem gignit. An quia cum calefacta est, humorem ad seipsam trahit, vt quæ partibus maiusculis constet.

17 Quã ob causam farina aqua subacta melius coeat, quàm oleo subacta, quod tenacius est, quanquam glutinatius, quod lẽtius est: oleũ autẽ lentius, quàm aqua? An quod aqua
C tenuior est, vt vsquequaq; subire, mollireq; valeat. Cohæret itẽ & comprimitur inter se melius farina aqua subacta, quanquam ẽt sine cõtritu comprimi queat.

18 Cur massa tota leuior sit, quàm seorsum humor, & farina? Vtrũ quia cum miscentur, spiritus intercluditur. An quia pars aquæ à calore farinæ indito euaporat: itaq; minus id reddit, quod ex vtroq; mistum constiterit. aer autem aquæ tametsi miscetur, nihilo tamẽ leuiorem faciat: nã D ipse quoque aer cũ aere pondus auget.

Quam ob causam lac, vinũq; 19 dulce quoties cum farina ordei bibitur, dulcius sentitur? Vtrũ quod ad nõ dulce dulciora istæc esse videntur: farina enim dulcis non est. An propterea* quia farina, quæ dulcedinem in se habet, aliquãdiu immoratur: itaq; diutius sensio habetur.

* aliter: quia humor dulcis mistus cũ farina diutius immoratur.

Cur eadem potio minus mera appareat, si farina ordei ĩspersa bibatur? Vtrum quod diuersa sibi miscentur, & temperantur. 20
An quoniam farina humori obducta in sese retrahẽs abolet qualitatẽ. E

Cur alica plus aquæ recipiat, quàm triticum, vnde confecta est? 21
An propterea, quod alica farina quodammodo est: farina autẽ plus aquæ imbibit: moles enim amplior eius, quàm tritici est: pressius nanq;, & constipatius triticum est. at quod amplius est, plus id capere potest. An non solum ea ipsa de causa ita fit, sed etiam ca F lore, quẽ intra se continet & farina & alica, efficiť, vt bibacius hauriant. quod enim calidũ est, humorem id & efficacius ad se trahit, & expeditius in vaporẽ consumit.

Cur farina tritici massata, pertritaq; longe amplior reddatur, 22 quàm ordei, s. ex proportione? An quod altera multũ humoris sibi admittit, altera parum. Sed qua de causa plus admittat? cõgruens enim potius dixeris, vt

ordeacea

G ordeacea bibacior fit: quippe cũ ordeum tostum, triticum, non tostum sit. An propterea ita fit, quia trituram pleniorem triticea patitur: cuius cã est, quòd partibus minutioribus constat. Fit igitur quasi vt quãtuplo partibus contineri potest minoribus, tantuplo humorem sibi largiorem admittat, quippe quæ ipsum humorem pro glutine sibi capiat, vt Empedocles quoq; suis in Persicis diuerticulo quo-
H dam ait.

„ Munus vbi larga cæteris coniunxerit vnda.
„ multũq; humoris proinde absumere queat.

23 Cur etiam igni mandata massa tritici amplius augeatur, q̃ ordei? An quòd humorem in se continet indiscretum, qui recalescens extrudi nequeat. hic ergo cum in spiritum transeat, nec sese ꝓmere pariter, atque ex massa ordei possit, videlicet propter tritici spissitudinem (spissius.n. est, quod partibus constat minu-
I tioribus) idcirco extollit, molẽque agit ampliorẽ. Ad hęc plus ista humoris continet, quo recalescente spiritus prouenire solitꝰ est. Ex quaq; re aũt pluri plus proficiscatur necessum est.

24 Cur pistorum, cæterorumq; officio fungentium frumẽtario, qui ordeum attractant, imbecilli efficiantur, & destillationibus infestentur: qui autem triticum, corpore sint bene habito? An ꝙ facilius triticum concoqui, q̃ ordeum potest, atque ea re delibamenta inde manantia esse faciliora necesse est. K

25 Cur panis tostus durior, tepe factus humidior reddi aliquantisper possit? An quoniam cum torrefit, humor extruditur, itaque panis relinquitur durior. leniter autem cum recalescit, humor consistens ab igne diffunditur, humidiorq; proinde existit.

26 Cur farina tritici resiccata minus cõstipetur, quàm ordei? An quòd intercapedine vacant, L quæ ex partibus cõstant minutissimis: & plura quæ grauiora sunt, compressa suopte pondere tantundẽ occupãt, quantũ pauciora. Sed farina ordei crassiuscula ẽ, itaq; siccata cõpesci, atq; in minus cõtrahi põt, vt qđ minus est suo compressu, plus illud constipet in seipsum, capessatq;. triticea porro particulis minutissimis iã cõstat, itaq; non ideo resiccat̃, vt partes reddant̃ minores, sed vt leuiores efficiant̃, minusq; constipent̃ suo compressu & nutu: natura.n. grauior farina triticea, q̃ ordeacea est. M

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMAPRIMA,

Eorum, quæ ad fructus arborum pertinẽt: cuius quæstiones. 14.

QVã ob causam poma non ita prius, vt postea esitata, ĩ repletionis mole respõdeãt? 1
An

A An qm̄ cæteris esculentis genus pomorum longe grauius est: qđ argumento ficuum constat, quæ nouissime esitatæ, vltimę tñ euomuntur. Poma igitur ingesta suo pondere in imum delapsa, spatij amplitudinem relinquunt superius, vt cibum sequentem admitti facile liceat. At si è contrario sumant, vsu eueniet, vt qm̄ deorsum ferri expedite non queant, innatent, & partem totam ferè occupent inanem.

2 Quamobrem cum dulcia nobis similiora, quàm acria sint,
B ocyus a dulcib⁹ impleamur? cōgruum enim, vt contra eueniat, quandoquidem a similibus minus satiari consentaneum est. An qm̄ non æque præmature conceptaculum, ex quo hausimus, & corpus quod vescitur, impletur: sed venter quidem repletus aliquando est, vt eorũ qui sitiunt: sitis autem nihilomin⁹ superest. Non.n.ea de causa sitis cessat, qa venter plenus humoris est, sed quia membra corporis omnia
C humorem commodũ sibi attraxerint: qꝺ vbi illa satis suum desyderium expleuerunt, tunc sitire cessamus. ita etiam fames, nec aliter tolli potest.

Cur ocyus a dulcibus, qͣ acribus
3 satiemur? An quia ocy⁹ dulce, quàm acre appetere desistimus. Sed an perinde, vt venter impletur, nos quoq; dulcib⁹ satiari possimus, confessum non est. Cum igitur desyderium celerius his ipsis expleri possit, docendum est. Alimenti desyderiũ, D
siue cupiditas, vt simpliciter loquar, indigentia est, cum cibum vel nullum, vel pauculum habemus. Quòd cum acria non valide nutricare queant, sed parum alimoniæ, multum habeant excremẽti, merito amplius hęc appetimus, parumq; eorum cupiditatem explemus, qm̄ alimento item indigem⁹, quo ipsa careāt. At dulcia tota ipsa cibus idone⁹ sunt, atq; ex paruis quibusdam eiusmodi escā corpus capit vberiorem. E
quod cùm se abunde refersit, nihil edere præterea pōt. plus enim tolerare non potest: atque ita efficitur, vt ocyus à dulcibus satiemur.

Cur fructus arborum, & carnes, & cætera id genus vtribus 4
vehementer inflatis contenta, valeant incorrupta edurare: necminus quæ diligentissime picata, obturataq; circum vndiq; fuerint? An qm̄ corrumpi omnia solent, cum mouentur: quæ autem plena sunt, immota persistunt: haud enim fieri potest, vt motus sine inani spatio agatur. atq istæc, quæ ita inclusa sunt, plena F
vndiq;: constat ergo incorrupta seruari ratione.

Cur vinum post pomum putre epotum, amarum sentiatur? 5
An amarorem putredo habet. itaq; quod de pomo per summa insidet, linguæ humori, qui bibitur, permistũ, diffusumq;, amaram efficit potionem. Ipsum autem pomum per se esitatum mi-

G nus deprehendi propterea po-
test, quia saporis id genus mul-
ta attingat, inq; exigua discer-
natur.

6 Cur edenda bellaria sint, vsus
que secundarum mensarum adij
ci debeat? An vt satis bibamus.
non enim sitis gratia solum, quæ
per mēsam primam nos teneat,
bibendum, sed etiam post hau-
sisse aliquid iuuat.

7 Cur nuces tostæ refrigeratæ
deteriores redduntur, & panis
quoq;, & glādes, & multa id ge-
H nus alia, rursusq; calefacta eadē
meliora euadant? An propterea,
ꝙ refrigeratis succus concrescit,
& constat: tepefactis rursus dila-
bitur. suauitas autem non nisi ꝑ
succum percipi potest.

8 Cur post fructuum esitatio-
nem, vt ficuum, cęterorumq; ge-
neris eiusdem, vel vinum merū,
vel aquam superbibere debea-
mus, quæ quidem aduersa inter
se sunt? An quia genus pomorū
& calidum, & humidū causa suę
I generationis est: habet enim tū
ignis copiam, tum humoris. ita-
que succus pomi veluti feruorē
intus per ignem excitat, quomo-
do mustum foris efferuet, vi ta-
men hebetiore: humor autem ni
mius cruditatem committit. A-
qua igitur suo frigore feruorem
illum frangit, atque extinguit: &
vinum suo calore idem plerūq;
efficere potest. quippe ꝙ perin-
de atque ignis igni multus pau-
co vires subtrahat, amplius ta-
men humoris copiam suo calo-
re emollit, & concoq̄t, suoq; pon K
dere innatantem illū feruorem
vincit, ac reprimit.

9 Quam ob causam caricæ bifi-
dæ tantum dulcissimæ sint, nec
multifidæ, aut omnino infissæ
dulcedinem præstent? An ꝙ ex
multifidis respirauit, euapora-
uitq; cum humore pars dulcedi-
nis plurima. In ijs autē, quę in-
fissæ coierint, humoris diluti co-
pia est, ꝙ nihil ferè inde exactū
fuerit. At quæ fissæ quidem, sed L
tamē fissura multiplici sunt, im-
munes vtroque isto incommo-
do caruerunt.

10 Cur si ficus in furno siccant,
duriores efficiuntur, q̄ si exem-
ptæ foris refrigerentur? An quo-
niam in furno humor totus ex
nimio calore euaporatur, foris
aer circunfundens humorē con-
trahi, emanareq; prohibet: ita
enim vt leuiter euaporetur po-
tius accidit. Sunt autem quę sic-
cent dura, quæ humēnt mollia.

11 Cur ab acerbis vinum, aut a-
qua epota dulcior sentiatur: exē-
pli gratia, si quis glandes, aut
myrta, aut tale quid ori manda- M
uerit? An merito ita fiat, quem-
admodum vel in cæteris agitur:
omnia nanq; plenius eadē apud
sua contraria innotescunt. cōtra-
riorum autem sapores oppositi
fermè inter se sunt. An vt res in
ijs est, quæ colore inficimus, ita
etiam lingua acerbis conficitur
illis, meatusq; suos patefieri pa-
titur, vt dulce subire amplius pos-
sit. Res enim quasq; inficiendas
hu-

A humoribus quibusdam acerbis ante immergimus, vt inde affectæ infici colore plenius, atque ineluibilius possint.

12 Cur dulcia, minus dulcia sentiantur calida, quàm refrigerata? Vtrum propterea quod simul sēsus duo existunt, id est calidi, & dulcis: itaque calidi sensus reliquum depellit, atque obfuscat. An quòd etiam succus dulcis calidus est, itaque ignis igni adijcit: ergo calor est, qui impediat. An B quod ignis vires omnium minuit, quia vim obtinet commutandi. calida igitur propiora mutationi sunt, refrigerata residēt, sibique iterum constant.

13 Cur paleæ fructus duros, atque inconcoctos emolliunt, in maturitatemque adducunt: mites autem, & concoctos non putrefaciūt? An quod palea calida, & attrahens est. suo igitur calore concoquit, & per vim illam attrahendi saniem omnē seuocat, atque imputridos seruat.

14 Qua de causa ficus, cùm molles, dulcesque sint, dētes offendāt? C An quia gingiuis sua lentitate adhærent, seque præmolles inter dentes insinuant, & putredinem per suum calorem cito conficiūt. Forsitan & ob granorum suorū duritiem dētes celeriter effatigant, cùm manducantur, conficiunturque.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMATERTIA,

Eorum, quæ ad mare, salsamque omnem aquam pertinēt: cuius quæstiones 41.

CVr fluctus prealti pelagi superfrangi nō soleāt, sed parui tm̄, & breuis? An quia parum humoris, cum fertur, discerni à spiritu facilius potest, quàm multum. 1

Cur nauigia onustiora in portu, quàm in alto esse videntur? celerius etiam de alto in terram veniūt, quàm de terra in altum proueniunt? An quod plus aquæ, quàm minus reniti validius pōt: pauca.n. oppressa onere cedit, vt demergi necesse sit: multa è cōtrario repellit, ac sustinet. Vis.n.ea est aquæ, vt sursum versus cōpellat inferius: ergo vt in portu maris parū, sic multum in alto est. Itaque plus oneris conuehi in portu videbitur, etiam mouebitur ægrius, quia magis immergitur, & aqua minus reniti potest. At vero in alto res cōtra vsu euenit. 2 E F

Cur fluctus interdum prius eueniant, quàm venti? An quoniā primo spiritus ortu maris pars prima impulsa partē sibi continuā ipsa cōpellit, itidemque deinceps vice pari, serieque agitatur perpetua. Quam ob rem cùm mare ipsum continuum sit, efficitur, vt quasi vnus ictus continuus ex his oībus exultet, idque fieri vno 3

G in tempore possit. itaq; euenit,
vt prima, & vltima pars simul
moueantur: quod aeri nunquam
accidit: quia corpore vno conti-
nuo hic esse nō potest, eo ꝙ mul-
tiplici vndiq; repulsu retorque-
tur, atq; cōquatitur, vt primus,
validissimusq; mouendi impe-
tus refringatur, impediaturque.
quod mari accidere propterea
nequit, qa grauius aere, motuq;
difficilius est.

4 Quam ob causam cum aliqd
in mare vndabūdum, & ęstuans
H iactum est, vt anchora, vnda re-
sidet, & quiescit? An ꝙ mare pō-
deri cedit, quod defert, quo cum
aer delabat: qui cum per directū
in imum defertur, atq; attrahit,
secū eodem id trahit, quod ma-
re de latere concitat: ęstus autem
maris nō desuper tendit ad ima,
sed per summa versatur, quo se-
dato trāquillitas oritur. Adhæc,
cum mare in ea spacia coit, quæ
ponderi descendenti cesserint,
vertiginem mouet, quę non nisi
circulo agitatur. At cūm linea
I recta circulum per punctum at-
tingat, fluctusq; ad lineam rectā
oblique ferantur, fieri potest, vt
fluctus ipsi per punctum horas
vertiginis attingant: nec prædi-
ctam ob causam tm̄, sed etiam
ꝙ ipsa vertigo accedens, suo im-
petu circum vndiq; illos depel-
lit. ꝙ cūm itaq; fluctibus pars ea
vertiginosa careat, merito vnda
iacta anchora residet, tranquil-
laturq;. Adde ꝙ aer, qui cū pon-
dere illo delapso descendit, mox
sese referens, vndāq; sursum cō- K
pellens, bullas excitat: quippe
cūm bulla humore consistat, qui
de imis ad supera pulsus ab aere
efferatur. omnis autem bulla le-
nis, serenaq; est. Indicium vero,
ꝙ vnda, qua pondus in imū cor-
ruit, submissa in cauum paulo
post resurgit, & mari circundan-
ti æquiperat.

Cur interdum nauigia, dum 5
cursum agunt in mari quieto,
repente absorbentur, totaq; ita
pereunt, vt ne naufragium qui-
dem fluitans vsquam appareat? L
An cūm locus cauernosus terræ
subditæ mari disrumpitur, si-
mul in mare nauigia introrum-
puntur, introrsumq; spiritus im-
petu trahuntur: cumq; impulsu
pari circum vndiq; agitent, deor
sum ferantur necesse est. Hoc idē
apud Masanam quoque in freto
fluctu reciproco euenit. Fiunt
enim eo ipso vertigines, quæ in
imum obsorbent, tum ob eam,
quam diximus, causam, tum etiā
ꝙ mare illud præaltum est, ter-
raq; ad longinquū vsq; subhiat M
cauernosa. Vertigines igitur eo-
usq; per vim ductitant: itaq; effi-
citur, vt inibi fragmenta nulla
valeant fluitare. Fluxus autem
ille fieri solet, cūm flatu desisten-
te priore, mari item fluēte, flatus
aduersus primo occurrit, maxi-
meq; cūm auster. Cūm enim vn-
dæ inuicem cursitant, inflictu p̄-
tereunt mutuo: quod s. modo in
fluminibus fieri nouimus: atque
ita mare in gyrum vertitur, quæ
ver-

A vertigo, aut vertex vocata est.

Fertur autem vnda in anfractũ, initio motus valido desuper irruente. Igitur cum vndas vrgere in latus non liceat, (impulsu namq; repelluntur mutuo) compelli prorsus in imũ necessarium est. quamobrem id quoq; deferri eodem vnà cogitur, quod vertigo prehenderit. Eademq; causa est, cur etiam nauigia resimentur, repandaq; deferantur, cũ deuorantẽ à vertigine. iam.n. aliqua erecta ex toto descẽdisse memo-
B riæ proditum est.

6 Cur mare Pontici candidius, q̃ Ægæi est? Vtrum propter visus refractionẽ factã de mari in aerem. Est enim aer Ponti crassus, & albidus: itaq; fit, vt etiam maris pars summa talis esse videatur. Ægæi vero qm̃ à longinquis vsq; purus, & liquidus est, cæruleus cernitur: quocirca mare quoq; aeri renitens, colorem eundem representat. An ꝙ lacus omnes, q̃ mare cãdidiores sunt. pontus autem in lacus speciem propemodum transit, eo ꝙ mul-
C ti in eum fluuij effluunt. Nec vero mari solum candidior lacus est, verum etiam fluuijs. Vnde pictores flumina pallida, mare cœruleum, lacum candidũ pingere non inepte consueuerunt. An quia per aquã bibi idoneam visus penetrare facile potest, aerem versus reflectitur: è mari autem nec sursum reflecti potest, qm̃ leuis aqua non est, & deorsum progrediens fatigatur: itaque fit, vt mare nigrum esse vi- D
deatur. Atqui mari, quod lacum simulat, pars dulcis per summa innatat: salsa vero in imo est. quã obrem ꝙ id penetrare aspectus nequit, sed ad lucem reflectitur, albedinem per summa ostendit.

Cur mare minus, q̃ aqua bi- 7
bi idonea, frigidũ est, omnesque salsi humores, non vt dulces frigidi sunt? Vtrum ꝙ mare spissius & corpulentius est: tale autẽ quodque minus refrigerari potest: sicut etiã amplius incalescere aptũ
est, quippe ꝙ calorẽ seruare suã E
ob densitatem melius possit. An quia mare pinguius est, quocirca flammam æque extinguere, atq; cæteræ aquę, non potest: calidius autem quod pinguius est. An qm̃ multum terræ in se continet, propterea siccius est: quod autem siccius, idem calidius est.

Qua de causa qui mari se laue 8
rint, ocyus resiccentur, cum mare grauius sit, quàm aqua dulcis? An quia crassius, & terrosius est: ergo cùm parum humoris hẽat,
merito siccari potest celerius. F

Cur perflante aquilone, ma- 9
re perspectius atq; translucidius sit, quàm austro? An quia mare cùm serenum est, colorem trahere sibi assolet: inest enim aliquid pinguis in succo salso, indiciũ, ꝙ die tepidiore oleosum quiddam secerni videmus. Ergo tranquillo, tepidiorique mari succus iste sua leuitate per summa panditur, quod aquilone fieri minus potest causa frigoris. Est autem

G aqua translucidior q̃ oleum. id enim colore abducitur: aqua vero expers coloris visu obuia, aptiorẽ sui præstat suspectionem.

10 Cur fluctus ventũ præ se oẽs ferant? An quia flatus futuri indices sunt: flatus.n. impulsus aeris est. An quia vice propellendi successiua consistunt. propellit autem flatus nondum cõtinuus, sed exoriens. Primus igitur quasi emarcuit, mox autem hunc alter propellit, factaq; altera densitate elanguescit. quare cum hoc pro-
H pulsum iã adest, propellens quoque illud venturum esse palã fit: facit enim idipsum, cùm incipit.

11 Cur fluct⁹ ante, q̃ flatus, erũpit? An quia non simul flatus desistit, & mare vndabundũ sedatur: sed mare postea cessat. ideo fieri põt, vt qui mouerit spiritus ante occidat, q̃ sensu obuius sit. itaq; nõ fluctus spiritu prior est, sed ille latet, hic patet. An flatus non vndiq; simul spiret, sed primũ vnde exortus sit. simul autẽ spirat, & mare sibi proximum agitat, quod exitũ subinde ꝓxi-
I mum mouet: atq; ita fieri potest, vt fluctus flatum possit anteire. motus enim ille velocior à mari, non à flatu principium ducit.

12 Cur in mari melius, q̃ fluuijs, natare possumus? An ꝙ qui natat, sedulo aquæ adnitendo natat: adniti autem firmius ad id possumus, quod corpulentius est: at aqua marina fluuiali corpulentior est: crassior enim & ad renitendum validior.

Cur mare deuri potest, aqua 13
K nõ potest? An & aqua deuritur, sed mare minus ignẽ extinguit, qm̃ pinguius est. cuius rei indicium oleũ facit, quod ex sale depromi põt. An etiam meatus maris minus cõgruant igni, vt qui crassiores sint, & eo magis, ꝙ salis ratio non deest. Vt igit̃ quod siccum est, minus extinguere, q̃ quod humidum potest, ita etiam quod amplius siccum est, idem ex ratione vrentius esse debet, & alterum magis altero: quo enim siccius, eo calidius est. mari
L autem istæc ambo inesse plenius palam est.

Quam ob causam demersi in 14
mare plus temporis valeant tolerare, q̃ in fluuio? An quia fluuialis humor tenuior, subiẽs igitur copiosius strangulat.

Cur mare perspectius & dilu- 15
cidius est, q̃ aqua potu idonea, cum crassius sit? dulcis enim salsa tenuior est. An tenuitas causa non est, cur mare dilucidius sit, sed directi meat⁹ id faciũt, quos tum plurimos, tũ amplissimos
M continet. ergo illa potu idonea spissa ex tenuitate suarum partium est, salsa amplioribus interstitijs inanit. An quia mare purius & syncerius est. terra enim nulla in eo permanet: arena suo pondere delapsa, in imum subsidet. At humor dulcis mistus cũ terra est, quæ interueniens facit, vt cito perturbetur.

Quam ob causam mane aura 16
frigida de mari nõ spirat, de flumini-

A minibus spirat? An qm̃ mare lo-
cis spatulis, spatiosisq́; dilataẽ,
flumina angustissimis concludũ
tur. Aura igitur maris per mul-
ta, vastaq́; spacia dispalata red-
ditur imbecillis, fluminum au-
tem vniuersa extinguitur: itaq́;
amplius valet, & frigidiuscula
merito occurrere potest. An cau
sa nõ in eo est, sed vt flumina sua
natura frigida sunt, sic mare nec
frigidum, neq́; calidum est: aura
aũt, omnisq́; respiratio, humore
vel calescente, vel frigescente ex-
B cuti solet. Vtrum.n.ex his fuerit,
humor aerescit, quo aerescente,
aer, qui inde ortus spirat, aura ẽ:
qui si a frigidis proficiscit̃, frigi-
dus merito spirat: si à valde cali-
dis, cito refrigeraẽ. Fluuios igiẽ
frigidos cõperire omnes possu-
mus: mare aũt neq́; frigidum, ne
que calidum valde est. itaq́; nec
frigidũ esse id potest, quod ex eo
respirat, cùm s. mare frigidũ ip-
sum non sit, nec cito refrigeraẽ,
quia calidum valde non est.

17 Cur fluctus altioris pelagi tar
C dius desistant, q̃ breuioris? An
q̃a res omnis serius ex motione
multa, quàm pauca requiescit:
æstus aũt magni pelagi amplior
quàm parui est: ergo nihil teme-
re agitur, si tardius quietatur.

18 Cur aqua salsa frigida bibi nõ
potest, calida, refrigeratave, post
quam calefacta est, melius põt?
An propterea, q̃ de contrario in
contrariũ res quæq́; mutari soli-
ta est. aqua autem salsa dulci op-
posita est, & cùm calescit, portio
salsi decoquitur, cùm refrigeraẽ, D
in imum defertur, & subsidet.

Cur aquæ positæ propter ma 19
re, dulces magna ex parte, nõ sal
sę comperiant̃? An quia percola-
tæ potu aptiores reddunẽ: perco
lari autẽ id melius potest, quod
mari propius situm est.

Cur aq̃ salsa ꝓfluere nequeat? 20
An quia stabile quod graue est.
salsa aũt aqua grauis est, quapp
calidæ tantummodo ex salsis ꝓ-
fluere possunt: habent.n.sibi le-
uitatem, quæ pondus salsuginis
superat: calidum nanq́; leuiꝰ est.
Adde q̃ aquæ profluentes ꝑ ter-
ram nimirũ percolari queunt: E
itaq́; quãtũ crassius, & grauiꝰ ẽ,
id assidue magis, magisq́; defer-
tur, & subsidet: quãtum leuius,
atq́; syncerius, id seuocatur, & ꝓ
fluit. vt enim salsum graue, ita
dulce leue est: atq́; ita efficitur,
vt sint dulces, quę profluũt. Hęc
eadem causa est, & cur aqua sal-
sa, cum mouetur, mutaturq́;, dul
cior fiat: leuior.n.per motum, at
que syncerior redditur. F

Cur si quis in Africa propter 21
mare infoderit, aquam prĩcipiò
dulcem, post breui salsam eandẽ
comperiet, cum cæteris in locis
minus idipsum eueniat? An pri-
ma loci illius aqua concocta sub
terra est, quę cũ diutius mãserit,
salsior a mari trãsmisso efficiẽ, vt
q̃ nup cõstiterit: cæteris ãt locis
aqua vel nulla est, vel plurima
nulla prohibente siccitate est.

Cur sal eliquari ocyus aqua 22
salsa, quã dulci possit? An q̃ eli-

G quari nō aliud eſt, niſi ab humore, caloreve ſubeunte reſolui, & dirimi ita, vt liquidū ſit: eliquare autem nequeunt quæ vel ſubire omnino nō poſſunt, vel quę ita ſubeunt, vt tangere nequeāt. Vix illa vero eliquant, quæ facile tranſmeant: contra celerrime dirimunt, quę per vim ſe intru-
H dunt. Subire aūt nequeunt, quæ amplius admodū partibus conſtāt, quippe quę meatus rei ſubeundę excedant: cōtra quæ minutioribus conſtant, tranſeunt ſine tactione. Atqui vt dulcis aqua tenuior, ita ſalſa craſsior eſt: ergo altera ſua tenuitate facile penetrans vix liquefacit, altera ſubit quidem, ſed minus ꝑpter ſuarum partium magnitudinē: itaq; cogere, & proinde dirimere celerius poteſt.

23 Cur aqua minus candeat, ſi moueatur? quod vel maris æſtu inſpici poteſt. Vnde Homerus, flatu oriente, inquit:

Et flatu nigreſcit pontus eodē.

I An duabus de cauſis. nam ſi ex propinquo cōtuimur, cauſa eſt, ꝙ viſio magis tranſmeat aqua manente, quàm mouente: eripitur nāq; trames omnis directus cum mouetur. Candidum autē id eſſe videtur, quod perſpectū atq; perlucidū eſt: per quod.n. viſus tranſire nequeat, id atrum eſſe affirmant. quam ob rem aerem quoq; nigrum è lōginquo, candidum ex propinquo videmus. & maris, vt qđ ꝑpe adeſt, candidum, ita quod procul, cœruleum, & nigrum. ſed ſi è lōginquo ſpectatur, cauſa eſt motus K quidā, quo aſpectus mouetur, cum ſe ad elongatiora deducit. Quinetiam cùm aqua quieſcit, aſpectus vniuerſus in lucem reflectitur: quod fieri nequit, cum illa mouetur.

Cur fluctus præalti pelagi nequeant ſuperfringi, quemadmodum parui? An qm̄ aqua parua diſtrahi ab aere magis poteſt, q̄ multa, propterea percuſſa facilius frangitur. Atqui in alto multa, in breui pauca eſt, quæ in fluctus compellitur. 24 L

Cur loca auſtrum verſum ſpectantia aquas continent ſalſiores? An propterea ꝙ mare in terram ſub auſtro interrumpit, dulces cum ſalſis miſcentur. 25

Cur aqua ſalſa vino dulci magis, q̄ auſtero ſupernatat? Vtrūq; dulce plus terræ continet, ſicuti vua paſſa. An quia grauius, & lentius dulce eſt, itaq; minus miſcetur, immiſtumq; reſidet, atq; innatat. 26

Sed cur omnino poſsit innatare, cùm terrena ſit? namq; delatio huius deorſum eſt. Vtrū propter calorem modo ſalis:* excremento nanq; per ſumma erumpenti res ſimilis eſt. An alia cauſa ſit. nā ſi nō propterea ita fiet, vel dulci innatare minus incredibile erit: calidiſsimum enim eſt. 27 M

* ἰξανθήματι.

Cur fluctus ante interdū veniant, quàm venti? An ea de cauſa, qua etiā poſtea deſiſtunt. Primus etenim flatus prius quaſi langue- 28

A languescit, quàm fluctus ille impulsus. deuenit autem in terram non ea vnda, quæ prima impulsa est, sed id vice pari subinde impellitur, quod proximum deinceps exceperit.

29 Cur littora fluctuosiora solida sæpe efficiantur, adeo vt plane pauimenta videantur: & vt solida sunt, quæ frequentia fluctuũ concalluerunt, ita pars remotior soluta sit admodum, & cedens? An propterea ꝙ fluctus arenam non minutissimam, sed maiuscu B lã procul eĳcit, vt & manus non quod minimum est, id maxime longe iacere potest. Tum etiam, cùm permulta & varia promiscue conquatiantur, versenturq́ue, pars minimorũ interlapsa spissat, atq; consolidat: mox fluctus residentis motio nihil propterea ꝓtrudit, sed opprimit, pauimentatq;. ergo ꝙ exigua procul exilire non queunt, incidit vt ex paruulis moles coagmentetur: quę, q̃m motu frequenti agitatũ est, C continua redditur, arena. s. interlapsante prætenui, dum compages contentione perpetua consistat, cùm fluctu vltimo pauimentatur, & humor leniter, sensimq́; irrorans conglutinet. At pars seposita oræ arida disgregatur, & findit. lapillis etiam constat maiusculis, minusq́; cõplanata est.

30 Cur superius mare salsius, & calidius sit, quàm inferius: & puteis quoq; potu idoneis pars superna salsior sit, q̃ ima? quãquã esse è contrario debuit: grauius enim, quod salsum est. An quia D Sol, & aer partem humorum leuissimam assidue detrahunt: dulcissimum aũt quod leuissimum est, potissimumq́; de propioribus locis hauriunt. Et maris igitur, & aquarum dulciũ summa, vis Solis exercet, itaq; salsius id esse necesse est, quod his residuũ extat, vnde humor dulcis exactus est, q̃ vnde nihil, vel minus abĳt. propterea calidior quoq; pars eadem superior est: salsum enim, quàm dulce calidius est. E Quapropter quibusdam ex ĳs, qui a disciplina Heracliti sunt, placet, vt dulci ex aqua siccata, concretaq́; lapides, terraq́; creentur: mare autem fit, vnde Sol exhalationes eliciat.

31 Cur maris pars terræ proxima dulcior est? An quia frequentius mouetur: salsus autem humor cùm mouetur, dulcior redditur. An q̃m aqua in profundo salsior est: minus autem alta, quę F proxime terram est. Quam ob rem, quæ statim a terra pręcipiti altitudine descendit, salsa est, nec dulcedinis tantundem reddere potest. cuius rei causa est, ꝙ salsa suo pondere in imum potius deferatur.

32 Cur mare solũ omnium aquarum deuri potest? non enim pluuia, non fluuialis, non aliqua potu idonea. Vtrum quia multum continet terræ, quod salis argumento ipsius cõstat? An q̃m pinguiusculũ est, quod oleũ demonstrat, quod in sale resudetur.

Cur

G Cur lacus arenam vel nullam
33 faciat, vel minus, quàm mare, & fluuius? An quia saxa in mari consistũt; & terra deusta maxime est, arena aũt saxum in parua, minimaq; perfractum est, quod ictu fluctuũ frangitur. At in lacũ saxa non æque consistunt pura synceraq;, neq; frangi itidẽ possunt, eo quòd fluctus non pari modo excitantur. Sed in fluuiis cõfici arenam potius dixerim, quoniam terram hi detrahunt, saxaq; suo fractu perfrangunt.

34 Quam ob causam cùm lacus
H vel diminutus, vel exiccatus est, frumentũ in campo acrius gelu deuritur? Vtrum quòd humor lacus aerem suo vapore tepefacit, vt minus atq; imbecillius congelascat, quàm locis palustribus, & cauis. An de terra, vt vulgo dicitur, frigus incipiat, & subeat sensim. lacu igitur absumpto, frigus per terræ spatia ampliora plenius inuadens gelu instrigit, deuritq; amplius. Locis aũt cauis, atq; palustribus frigora de imis aspirant.
I quod etiã vulgo credit. & quãquàm terra caleat tẽpore hyberno, tñ quia humida est, calor per summa insidens, refrigeratur, & perit. Humor. n. nec adeo procul est, vt refrigerari caloris interioris beneficio nequeat; nec adeo paucus, vt nihil madeat: madet. n. terra vbertim. fit igitur eo ipso congelascente, vt quasi super glaciem & ambuletur, & habitetur.

35 Cur mare simul salsum, & amarum est? An plures esse in mari sapores nihil prohibeat, quippe cùm genus salsum amaro coniungi, effectq; simul latissime pateat. K

Cur lapides, & testæ in mari rotunda reddantur? An quia extrema compari adeptu circũfracta, in rotundam se colligunt speciem: hæc enim sola simili extremo clauditur, mare autẽ quoquo versus agitando pariter circum vndique frangit, atque obtundit. 36

Quam ob rem nonnusquam si quis circa mare infodiat, aqua dulcis principio emanet, post vero salsa efficiatur? An propterea quòd mare ipsum dulcem illum humorem sub terra transmittit, percolatq;, merito principio dulcis est: leuior. n. dulcis, quàm salsus est, itaq; prior occurrit. & mare dulcis aliquid humoris in se habet, quod terræ permistũ facilius innatare potest. salsum vero, quoniam & grauius est, & aptius ad secandum, in imum defertur. Siue igitur ita est, siue per venas ex continente in mare dulcis profluat humor, non immerito per maris summa extare possit, quamse cum eo committat: ergo meatibus postea patefactis humor salsus copiæ suæ ratione vincendo, salsugine totam afficit aquã. Accidit enim, vt supis obseptis meatibus, confluuiũ salsi, humoris iter aliud faciat, contraq; patefactis totum istuc perferatur, quomodo in corporis venis fieri nouimus. 37 L M

Cur

38 Cur mare, cùm grauius, quàm
A aqua potui idonea sit, clarius at-
que perspectius est? Vtrũ qa pin
guius est. nam si oleũ affusum ef-
ficere põt, vt melius per aquam
incernere sit, merito cùm ipsum
mare in se pinguis aliquid hẽat,
perspectius & dilucidius fit. ip-
sum.n.oleũ aqua leuius est, quã-
uis nõ perspectius. An mare non
perspectius est, sed esse tale vide-
tur: quippe cũ aqua dulcis, aut
fontis, aut fluminis sit, fons suam
aquã nõ sine terra emittit, vt pu-
B rissima esse nequeat, flumen tũ
terram, tũ fęcem detrahat. Cau-
sa igitur hæc sit, cur dulcis min⁹
perlucida appareat.

39 Qua de causa qui mari natãt,
vẽtre salubriter euacuant? haud
enim quia laborant: nã qui cur-
riculo eunt, vehementius elabo-
rant, sed tñ non ita euacuantur.
At nõ omnis labor id faciat, sed
solus, qui nullã dat causam tabe-
scendi intestinorum. maris autẽ
mora vel omnino edaciorem, &
ventris inanitate adustiorẽ ho-
minẽ reddi videmus: est etenim
C vapor maris calidus, & siccus.

40 Cur lacus Pæsa, qui potu ido-
neus est, lauat simul, & purgat
vestimenta? humor.n. dulcis la-
uare potest, amarus purgare atq;
abstergere, quæ quidẽ haberi si-
mul non possunt. An nullus hu-
mor vestimẽta suo amarore pos-
sit purgare, sed lentore tantum-
modo: quamobrem trunculi, &
quæcunq; mucosa, vim abster-
soriã obtinent, igitur & amara,
quæ fermẽ lentescunt, purgare D
queunt, cætera nequeũt. In hoc
aũt lacu accidit, vt nitrosę virtu-
tis amarum totũ deustũ sit, pin-
gue, & lentũ remaneat. Hoc igiť
abstergit, & purgat, lauat autem
suo dulci humore.

Cur maris vndabundi quod 41
desistit, albicat: quod prouoluiť,
nigricat? An qđa quod minus
cernimus, nigrius id esse videť:
minus autem cernimus qđ mo-
uetur, q̃ quod quiescit. An qm̃
candet, quod transpicitur: nigre-
scit, quod aspectu peruium non E
est. minus autem id trãspicitur,
quod mouetur.

ARISTOTELIS
PROBLEMATVM
SECTIO VIGESIMAQVARTA,

Eorum, quæ ad aquas calidas pertinent: cuius quæstiones 19.

CVr aqua ꝑfusi cali 1
da, min⁹ calorẽ pci
pim⁹, cũ perũcti
oleo sum⁹? An ꝑꝑ
corpis leuitatẽ fa-
cile aqua dilabiť, F
minusq; immoratur, quàm vt ca
lor subire valeat.

Cur puteorum aquę tepidæ à 2
meridie æstate reddanť? An qa
tũc frigiditate aeris iam supera-
ta, calor plene inualuerit: ante ãt
frigor calore soluiť, & cessat. Nõ
enim simul alter cessat, alter in-
ualescit, sed spatio temporis.

Cur aqua interdum facta cali- 3
dior, q̃ flamma, ligna deurere
ne-

G nequeat, flãma queat? An quia flamma prætenuis est, spiritusque ex ea proficiscens partibus tenuissimis constat: aqua profecto crassiuscula est, itaque subire non potest. At vero flamma, carbonumque ignitamentum suam ob tenuitatem facile subeunt, atque resoluunt.

4 Cur aqua feruens liquefacere nequeat, venter queat? Vtrum ventris calor sua tenuitate subire potest, aqua sua crassitudine
H nequit. An ꝙ cętera quoq; liquefieri humor ꝓhibet. nulla enim res est, quę inter humorem dilabi, & tabescere possit. At in ventre humore in vesicam secluso, facultas resoluendi acquiritur.

5 Cur fundus vasorũ non vrit, quę aquam feruentissimam continent, sed pleriq; fundo sustinentes deportãt: aqua vero ipsa excepta vrere potest? An eo ꝙ calor in fundum vasis contractus extingui ab aqua potest. Quo fit etiã, vt eliquari res nequeat eli-
I quabilis, si quid hũoris admittat.

6 Cur aqua nõ perinde hyberno tempore, vt æstiuo efferueat, non solũ pari concalefacta igni, sed etiam pleniori, & tantundem calens, atq; etiam vehementius? An propterea ꝙ aquæ efferuentia bullarum elatio est: aqua igĩt ipsa non minus hyeme, quã ęstate calefieri potest: sed bullas efferri frigus ambientis aeris ꝓhibet, itaq; minores, pauciores'q; consistunt: at ęstate cõtra omnino est. Ille autem efferuendi æstus non nisi frequentia, magnitudineque K
spumæ exultat.

Cur calida aqua rugare põt, 7
ignis qui tam calidus est, nõ potest? An quia ignis spiritum agit, vt tumefacere valeat: circum.n. cutis obtẽditur: ruga autem cutis contractiuncula est.

Cur fundi vasorum, quibus 8
calefacimus aquam, tandiu calidiores sunt, dũ aq̃ ipsa frigidiuscula est? An qm̃ aqua adhuc frigida, calor concludatur circum, L
obsistat'q; intus, cũm ei exitus oĩs denegeť. At vero aqua concalefacta, ꝙ nihil præterea color arceť, sed libere respiret, diminuatur'q;, fundus frigidior redditur, non secus ac balneæ: has.n. hyeme, quã æstate calidiores experimur, qm̃ calor hyberno potius, quã æstiuo tempore aeris circunfundentis frigore intercluditur.

Cur aqua feruens nunquam 9
expaflat, fresum omne, atq; lenticula solida expaflantur? quanq̃; his leuior aqua est: leuius autẽ procul proijci facilius põt. Quin M
etiam argentum cum decoquit, idem hoc facit. itaq; qui in officinis argentarijs desęcandi fungũtur officio, argenti reliquias colligunt lucro. An quia expaflationem calor agit euaporando, cogendo'q; ea, quæ suo naturali impetu obstãt. Aqua igitur qm̃ leuis, & prætenuis est, nihil per vim reijcit: itaq; nimius calor colligi non potest, sed anteq̃ cõtrahatur, reprimitur omne, atq; excutitur, quod subinde accessit.

A At vero quæ corpulētiora sunt, vt polenta, vt argentum, hæc vt per sui corporis grauitatem arcent, repelluntq́; ita vi per renixum erumpunt, vt calor qua vicerit, exiliat vehemens. Facit em̃ corpulentiæ spissitas, ne trãseat, sed arceatur, dum ictu caloris superfluentis extrusus sit, atq; eiaculatus. Fit ergo ictus, non impulsus, vtpote cùm calor inferius sursum versus efferatur celeriter.

10 Qua de causa, quæ parum tēporis calido in humore madue- B re, tument: quę multum, hęc collabuntur, & rugant? An qm̃ calor, vt ex concretis humorem elicit, ita ex humore spiritũ creat, densaq́; omnia laxat. Principio igitur concreta tepefaciens, facit humidiora, cùm spiritum ex humidis ducens diffundit, & tumefacit. cumq́; amplius calefacit, partem summam elaxat, vt vapor inde respiret: humorque exiccat⁹ facit, vt moles cōcidat: qua collapsa, cutis omnium summa rugatur. quo autem magis C cōtractione inæquali flaccescũt, eo rugosa multiplici asperitate efficiuntur.

11 Cur aquis calidis poti⁹, q̃ frigidis lapides concrescant, atque coagmententur? Vtrum qđ lapis defectu humoris consistit, caloreq́; potius, q̃ frigore humor deficit, & lapidescit calore: vt etiã Empedocles, Lapides, inquit, & saxa feruentium aquarum opera conficit. An non solum calor elapidat, sed frigor etiam humorem nimio gelu absumendo in- D durat, facitq́; lapidē. qđ si nimiũ frigus ita agit, simplr quoq; ita agi posse certum est.

Cur si inter aquã pedem quis 12 teneat calidam, pede quiescente aquam minus calidam sentiat, mouente calidiorem? An idem, quod vel ĩ toto corpore accidat. si quis enim curriculo it, aerem, qui subinde obuiam fuerit, sentit frigidiorē, eoq́; magis, quo cursum agit prolixiorem.

Cur amplius in Sole res cali- 13 dæ, q̃ in vmbra refrigerantur? E Vtrum quia minor calor à maiori absumitur. An qđ in vmbra frigor circunfundens calorē interiorem reprimit, nec effluere sinit. quod idem moribundis, aqua offusa frigida aduehit, quippe quæ calorem concludat, & arceat, ne foras se promat. denique per hyemem omnibus accidit, calidiorem suam esse partem interiorem. At in Sole vi nulla arcente calor effluit, atque ocyus euanescit. F

Cur aqua minus salubris bal- 14 neo sit, quam Sol tepefecerit? Vtrũ qa corpori adhuc insidens refrigeratur, horroremq́; mouet. An est etiam istud: veruntñ & si quis ea sæpe vtatur, valetudini fiat obnoxius. Res enim calida, omnino vim coquendi, siccandiq́; obtinet: frigida cōpescere, atq; cōtrahere pōt. itaq; vtraque aliquid boni affert: quapropter aqua & frigida, & calida ex igne balneum præstat commodum.

at

G at q̃ sub Sole tepuerit, ob sui caloris imbecillitatẽ, pbere illorũ neutrũ habet, sed humificat tantum, perinde ac Luna.

15 Cur aqua Sole calefacta parũ salubris sit? An quia rigorem aduehit, vbi refrigeratum est.

16 Cur aquæ Magnesiæ, & Artanæ feruidæ satis sint potu idoneæ? An qm̃ aquę copia dulcis ad profluentem calida sese applicat, eo tum modo, vt salsugo tollatur, & calor eduret.

17 Cur aquæ Magnesiæ feruidæ feruere quidem aliqñ desierunt,
H salsę tñ nihilo esse desierunt? An quia aquæ copia frigidæ aliũde fusa in fontes feruidos calorẽ oẽm extinxit. itaq; terra tametsi salsa persistere potuit, calida tñ esse ꝓpter aquę adiunctæ copiam non potuit. Proximũ igit̃ id accidit aquę, quam per cinerẽ transmissam colamus. hæc.n. transmissa per calidũ cinerem, nec ipsa suũ frigorem amittit, & cinerem frigidũ reddit: salsa tñ, amaraq; per cinerem est. Sed cũm aqua, quæ frigida accesserat, alienigena eẽt,
I calor vernaculus terræ frigorem illũ pauciorem euincere vice versa potuit: atq; ita suum calorem aquæ receperunt.

18 Cur aquæ feruidæ salsæ magna ex parte proueniant? An quia pleræq; oẽs ꝑ terrã aluminosam ꝑcolant̃: qđ odore earũ constat: exustorũ ãt oĩm cinis salsus ẽ, sulfurq; redolet. quapp feruida oĩa mõ fulminis vrũt: & qdẽ plura fulminis tactu calida extiterunt.

Cur calidæ balneæ sacræ habeant? An propterea quia sulfure 19
atq; fulmine, rebus ingenue sacris proueniant. K

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMAQVINTA,

Eorum, quæ ad aerem pertinent: cuius quæstiones 22.

CVr membra corporis 1
nostri in vtrib⁹ obtẽta inflatis doleãt?
Vtrũ pp pressuram L
aeris.vt.n. extrinsecus vtrẽ premẽti aer nõ cedit, sed repellit: sic ẽt q̃ intus tenent̃, aer cõprimit, atq; affligat. An q̃a ꝑ vim aer retinet̃, stipaturq;, foras versus suapte natura vndiq; impetẽs, nimirum ad id corpus enititur, quod medium continet.

Cur paludibus iuxta fluuios 2
positis fieri soleant, qui bomugi appellant̃, quos tauros numinis religiosos fabulæ narrant? est id sane fremit⁹ mugitui tauri adeo
similis, vt qui voces audiũt, non M
secus afficiant̃, q̃ si taurũ sensẽrint mugiẽtem. An cũm aut fluuij in paludes se fundunt, aut paludes restagnant, & vel à mari offensæ retorquent̃, vel flatum vniuersum emittunt, tũ fremitus ille excitat̃. Causa vero, quia terræ cauernę infodiunt̃, in quas aqua interrũpens, qm̃ fluctus in eiusmodi redundatione mouet̃, aerem per angustiãs, ceu si quis in am-

A amphorã inanẽ strepitũ p osculũ mouerit, mugimẽto filijs son⁹ exultabit: mugitus etenim bobus per id ipsum figurę genus ꝓ ferũ. Multas aũt, mirasq; voces informare figuræ cauernarũ variæ possunt. nã & amphoræ fundum si quis detracto operculo, vicissim modo intus attrahens, modo extra depellens perterat, sonũ per intercapedinem tã ingenuũ reddet, vt belluæ pertimescant, & fugiãt: quod pomariorũ custodes emoliri consueuere.
B

3 Cur aer, cùm aquã tangit, non humescit? nihil.n.de cæteris est, quod si tetigerit, humidum non reddatur. An ita eorum extima coeunt, vt simul sine vllo intersti tio sint, nec plano diuerso distinguant. igit cętera quoniã grauiora sunt, subsidunt, itaq; humorẽ sibi admittunt. aer vt leuior, nihilo inferius vergit, q̃ extremũ limitet, tangit ergo, quia nihil interiacet: remanet expers humoris, qa semp sup aquã extat.

4 Cur nocte media, & meridie
C maxime cœlum soleat tranquillari? An quia venti tranquillitas aeris statio & requies est, qui tũ constare maxime assolet, cũ aut vincit, aut vincitur: etenim quãdiu pugnat, mouet, atq; inquietatur. vincit autem maxime nocte dimidiata, vincitur meridie. vt enim medio noctis Sol remotissimus, sic meridie proximus est. Ad hęc, flatus vel ortu Solis, vel obitu incipit: cessat qui ortu cœperit, cùm victus est: qui vespera, cùm parta victoria desinit. itaq; fit, vt alij meridie, alij noctis medio cessent. D

5 Cur prima luce, & iam mane frigus fit amplius, q̃ nocte, cùm Sol à nobis ꝓpius absit? An qũ cũ dies instat, ros cadit, atq; pruina, q̃ frigida sunt: ergo isperiis locis oibus frigido humore, merito acrius refrigeratur.

6 Cur in Põto intentius & ęst⁹, & frigora fiant? An aer regionis illi⁹ sua crassitudine nec hyeme tepescere, nec æstate refrigerari potest. An propter variũ Solis cursum, recedit enim per hyemẽ accedit per æstatem. E

7 Cur noctu potius, q̃ interdiu serenum sit? An q & flatus, & ꝑturbationis causa Solis vis est. istæc enim motu accito quodã oriuntur. Calor igitur causæ est, ob eamq; rem cùm is adest, quiescunt omnia, & Sole abeũte magis, quam veniente, & quòd dici solet.

„ Nauibus hyberno vẽtos dat terra secundos.
F
„ Tunc mare fert sæuos: calidi sed mensibus anni.
„ Terra dabit sæuos, Ponti feret vnde secundos.

hoc sibi vult, q vbi motus maximus est, ibi minime quicquam vel seruari, vel consistere potest: æquabili nanq; statu, viribusq; efficaciorib⁹ esse id debet, quod consistendum, conseruandumq; sit. mare aũt hybernis tẽporib⁹, terra æstiuis sæuire illum in modum solita est.

Quam-

G Quam ob causam humor plē
8 no contētus in dolio, diffusus in
vtres, non solum cū vtribus re-
cipi ab eodē dolio possit, sed ēt
locum relinquere, quo etiā plus
humoris capiat? An q̄m aer in
humore inest, qui dum in dolio
est, excerni propter doliȷ̄ magni
tudinem nō pōt: fit.n. vt expri-
mi de maiori vel humor, vel spi-
ritus difficilius possit: quemad-
modum ēt de spōgiȷ̄s ampliori-
bus minus exprimitur. At cum
in parua digeritur, extrudi iam
de vtribus expeditius pōt. ita-
H que dolium, & vtres, & humo-
rem etiam alium capit. magisq́;
in vino id accidit, quia plus in
vino aeris inest, q̄ ī aqua. Huic
sane proximum, cineris & aquæ
tantundem simul vas idem ca-
pere posse, quātū plurimū vtri-
usq; seorsum infusi capiat. Cine-
ris.n. complura caua, & inania
esse videntur, quibus aqua sese
insinuat, vt quę tenuior sit: & cō
stipat vero, spissatq; arctissime,
q̄m particulatim cōstipatio agi
I tur. densantur.n. adducunturq;
omnia pleniꝰ, cùm paulatim cō-
stipātur, q̄ cùm vniuersa. quod
cùm ita fiat, cinis collabit̄, & sub
sidet, simulq; humorē in se per
cauorū suorum opportunitatē
admittit. At si cinis, qui in aquā
immittit̄, calidus est, aquam di-
rimit, vertitq; in aerem. idem il-
lud aget etiam, si primū aqua in
fundatur, post cinis iniȷ̄ciat̄: vn-
de aquam etiā ipsam caua quæ-
dam, & hiantia in se continere
putaueris. An non aqua cinerē K
sibi admittat, sed cinis aquam.
q̄d em̄ tenuius est, subire id pos-
se congruum est. Constat item
experimento. cum enim cinis in
spergitur, eodem reliqua aqua
confluit, quo loco inspersum est:
cuius contrarium certe fieri de-
buit, si aqua cineris esset capiēs.
An si prius aqua vas ex toto im-
pleuerit, nihil præterea capiet,
sed addito quolibet effundetur.
Sin autē vbi semel aliquid aquæ
infusum est, cinis descenderit, iā
tunc quod dixi eueniet: quippe L
cùm cinis sit ipse, qui capere va-
leat. Hæc eadem ratio est, cur fo-
ueæ terram exemptam recipere
nequeant. locus enim ab aere oc
cupari videtur: itaque fieri non
posse, vt tantundem recipiatur.

Cur aer, qui luce crassior est, 9
solida valeat permeare, lux ipsa
non valeat? An quia lux per di-
rectum tantūmodo fert̄, ob eāq;
rem oculus, qui transpicere per
rara nō possit, vt per pumicem,
quia meatus euariant, per vitrū
facile possit, quia meatus politi M
è directo sunt. At aer impedimē
to nullo arcetur, q̄m qua transit,
tendere è directo non soleat.

Cur aer per aquæ tactionem 10
frigidus reddi possit, humidus
non possit, etiam si quis in aqua
vehementer inflarit, vt fluctus
inde moueatur, & inundet? fri-
gidum aūt reddi constat, eo q̄ q
ex aquis aspirat, refrigerat. An
frigidus esse, calidusve naturæ
suę habilitate potest, vt rei tactu
immu-

A immutetur, quam tetigit: humi
dus esse idcirco non potest, quia
leuior est, neq; ima humoris vn-
quam sua ipse petit natura, sed
summa semper planumq; attin-
git: & si deorsum cogat, humor
quoq; feretur inferius, ita vt nū-
quā in profundū sese ire patiat.

11 Cur aer bullis contentus, aut
de imis aquæ ascēdēs, haud vn-
quā madidus emergat? An quia
humor non insidet, sed dilabit:
qui tñ cōtinet bullas, vel minor
B est, q̃ humefacere valeat.

12 Cur aer madere non possit,
aqua autem queat, quippe quæ
etiam trāslata in aerē madeat?
An eadem causa sit, qua & lapis
madere nequeat. haud. n. madē-
di omnibus vis data est, sed ĳs
tm̄, quæ lenta sunt, & humida.

13 Cur vtres inflati valeant flui-
tare? An ꝓpterea, ꝙ aer sursum
effertur. vtres. n. vt inanes deor-
sum ferunt, sic inflati supra ideo
resident, ꝙ ab aere sustinentur.
Sed si aer eleuet, atq; prohibeat
quo minꝰ deorsum ferat, cur in-
C flati grauiores efficiantur? & q
fieri pōt, vt cùm grauior sit, emi
neat: cùm leuior, deferatur?

14 Cur aer non sursum feratur?
Nam si ex motu caloris spiritus
excitari debeat, ignisq; subli-
mia petere natus sit, spiritus eo-
dē currere debuit, siquidem mo-
uens illud sursum versus impel-
lit, quodq; mouetur, eodē ferri
autem. aptissimū est. nunc enim trami
te ferri obliquo latissime patet.

15 Cur aurora frigidior, quàm
vespera est? An qm̄ altera noctis D
medio ꝓpior ē, altera meridiei.
est aūt, vt diei medium calidissi
mum, quia Soli ꝓximum est, sic
noctis medium frigidissimum,
quia remotissimum.

Cur temporis feruidi noctes 16
molestiores, q̃ dies sunt? An qa
flatus omnes tunc consilescunt:
anniuersarĳ nanq; illi, & præuĳ
minus nocte, q̃ interdiu spirāt.

Cur īcorrupta durare possint 17
quæ vtribus cōtinētur inflatis,
aut vasibus bene opertis? An
quia putrent omnia, cùm mouē E
tur: immotaq; omnia sunt, quæ
plena: istæc autem plena.

Quam ob causam aere sudo,
apertoq; frigus fit acriꝰ, q̃ nubi- 18
lo, cùm stellæ sint calidæ, & cœ-
lum? An quia nihil tunc est, qđ
vaporem arcere, cōtinereq; va-
leat, sed diffundatur necesse ē: at
cęlo nubilo arcetur, & aquilone
magis, q̃ austro, eadē illa de cau
sa. auster. n. nubes colligit, aqui-
lo dispellit. & quidem aquilone
magis q̃ austro euaporari vide-
mus, & hyeme potius q̃ ęstate,
aut propter dissimilitudinē, aut F
quia vapor non nisi refrigerato
humore calido depromi potest.

Cur minus, q̃ plus aeris cali- 19
dius sit, cū angusta oīa sint cali-
diora? An quia magis mouetur,
qui pluris est: motus autem fri-
gorem acciere potest. cuius indi-
cium, ꝙ calida cùm mouentur,
refrigerantur.

Cur aqua & terra putreant, 20
aer et ignis nō putreant? An qm̄

G omne, quod putret, calidissimũ fiat necesse est : igne autem calidius nihil est. An quia refrigerari prius oportet, quod putredinem concepturũ est : ignis autẽ calidissimus semper est, aer vero igne refertus est. nihil autem putret, cùm calidũ est, sed refrigeretur ante oportet, q̃ putreat. At aqua, & terra vicissim mõ calida, modo frigida effici possunt.

21 Cur cœlum nubilũ tepidius sit, q̃ apertũ, & placidũ? Vtrum, vt veteres authores dixerunt,
H quia stellę frigidę sint. An id absurdũ admodũ est, sed quia cœlo sereno vapor extringi melius potest. indicium, ꝙ vento silente ros, & pruina consistunt. Cũ igitur serenum est, calor difflat, quo humor eruitur, atq; effert, itaq; aer frigidior fit: qua de causa humor à calore demissus irrorat. ast cum nubilum est, arcet, & constat: quocirca nec ros, nec pruina contrahi potest, cum nubilum est : ergo calor ad terrã re
I manens facit, vt tepor amplior esse possit.

22 Cur altis ędibus aer soleat vẽtilari, reciprocariq;, p̃sertim cũ tempus quietum est? An ꝙ aer prælaxo quodã cõtextu, & hiatu lento est: ergo cum hic extrinsecus introire incœperit, cedit, & contrahitur aer, quẽ domus cõtinet: quo collapso, adductoq; inanior reddit, q foris est : & spacia multo laxiora capessit : quæ in spacia aer domesticus relabitur, ferturq; expedite eodẽ, qm̃ & ipse pendeat, & natura inanis K
reniti nequeat. quod cũ p multa eius mẽbra eueniat, proximus hunc aer sectatur, adductus propulsione primoris. tum eo large foras iam profluente, locus ĩternus inanis redditur & vacuus, externus contra repletur, spissescitq;, ac deinde in hunc modũ reciproco fluxu actitatur.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMASEXTA,

Eorum, quæ ad ventos pertinent: cuius quæstiones 64. L

CVr vẽtus cęcias solꝰ ex oĩum vẽtorũ nu I
mero nubes ducere ad se possit? Vtrũ ꝙ vẽtus aduersus reflat eodẽ tpe. An qm̃ de locis eminẽtioribꝰ spirat : sunt.n. partes, q̃ ad Solẽ orientẽ vergunt, eminẽtiores, quã q̃ ad occasum. M
indicium maris occidui magnitudo facit, & latitudo. Quòd cũ desuper ĩ aduersum spiret, lineã sua delatione ista terram versus conuexam agit, regionemq; inuadens, vt dixi, occiduã, nubesq; per lineæ suæ figurã contrahẽs, ad se suo inde reflexu eas vocat, atque impellit: quod solus hic ꝓpterea facit, quia cęteris loca vel editiora sunt, vel submissiora, q̃ versus, vt aut de imo, aut è directo flatus feratur deuexus, terram; versus necessum sit, ita vt

ad

A ad postremū reflexus effici nullus queat, [eo] quod flatus non ad terram subditam aeris amplitudini finem protrahendi faciat, nec vbi aer cogi in nubes possit. Subsolanus, ac cęteri minus caui, quōniam humidi non sunt, nubes non cogunt: itaque vel nullatenus, vel minus idipsum facere possunt.

2 Cur aquilones anniuersarij fiant: austri non fiant? An austri quoque fieri possunt, sed continui quia initium austri longe à nobis est, aquilonis in vicino est, B quippe cùm sub aquilone habitemus. Item aquilones anniuersarij tranquillo aere spirāt, quippe qui per æstatem moueri soleant: austri vere oriuntur, cum aer minus quiescit. Addo etiam quod auster humidus est, humido autem superior locus alienus. Quam ob rem humores, qui eo in loco consistunt, cito resoluuntur, & euanescūt: & cum humores erratici vagabundique sint, accidit vt aer quoque eodem ducat, quo humores ipsi varie dilabantur. qui cum nō loco eodem agi C tetur, efficitur porrò vt flatus diuersi oriantur: flatus enim non nisi motus aeris est.

3 Cur auster post pruinam spirare soleat? An quia pruina nisi facta decoctione haud vnquam consistere potest: mutatio autē post concoctionem, purgationemque fieri in contrariū solet: aquiloni aūt contrariū auster est. Hæc eadem causa est, cur post niuē auster spiret. oīno, n. & nix, & grando, & imber, & omnis id genus D purgatio concoctionis indicium est. Vnde fit etiā, vt post imbres, cæterasque eiusdem generis tempestates flatus desistant, & consternentur.

Cur procellæ, hoc est venti, qui 4 excussi nubibus sæuiunt, imbre superueniēte ocyus cessant? An qm̄ aqua expressa ventres nubium consident, vnde flatus origo est.

Cur non ijdem venti imbrem 5 vbique afferant? An quia non ijdē montibus vbique occurrunt, sed E alijs partes alię sunt obiectę. Nubes. n. ibi magis consistunt, vbi ventus vix quasi loca ardua superans depellere pterea nequit: cum aūt consistant, premuntur, rumpunt, imbremque demittunt.

Quam ob causam cœlū purū 6 & placidū serenum indicat, tempus turbulentū hyemē prænunciat? An propterea, quod hyems aere consistente, spissescenteque fieri solet: ergo cum Sol euincit, discernit, illustratque aerem: cum euincitur, nubibus obfuscat, atque F incrassat. Quòd si cōstitutio valida, hyems cōtinuo luce prima erūpit. sed si imbecillior sit, nec tamen ex toto succumbēs, occasum versus depellit. quod consistit, ac inibi manet, eo quod aer terræ proximus hyeme instante crassissimus est, & mox reliquus quoque cōsistit, qm̄ initiū, firmamētumque obtinet stabilitatis, quod suscipere, atque colligere possit, quantū subinde accesserit. Vt. n.

G in acie cõuersa in fugam vno re-
sistente, cęteri quoq; omnes insi-
stunt, sic in aeris ratione fieri so-
litũ est. quam ob rẽ cito, imo re-
pente interdum fit, vt cœlũ nu-
bilũ reddat. Cùm igitur occasus
est perturbatus, constitutionem
minime victam esse à Sole diu
pugnante firmissime indicatur:
itaq; plus item posse consistere
consentaneũ est. Et quidem mi-
nus timendũ, cùm hyeme p̃gres-
sa, q̃ cum post serenũ id accidit,
quippe cùm illa rõne veluti reli-
H quias quasdã restare, ac initium
consistendi oriri videatur.

7 Quid est, quòd flatus moueat
tropæos, i. quos versarios, aut re-
ciprocos appellamus? An eadem
ratio ẽ, qua euripi mari recipro-
cante agitant. nã & mare, & aer
eatenus fertur, quaten9 proflue-
re licet. deinde cum obice quadã
ampli9 prograssandi licentia his
tollitur, qui terra pergunt, ob eã
scilicet rem, q̃ suæ motionis, de-
lationisq; primordia parum ha-
beant valida, tunc reciprocant,
& redeunt.

8 Cur ĳdem illi tropæi de mari
spirare soleant? Vtrum quia ma-
re vicinum est. An quia tropæus
apoegeæ, i. flatui abterraneo cõ-
trarius est. Versarius. n. tanquam
reuersio abterranei est: quippe
cum abterraneus flatus ex terra
in mare profluens sit, cuius reci-
procatio versarius ẽ: itaq; de ma-
ri terrã versus spirare necessum
est. An venire inde putandũ, qm̃
aer collectus in mari est, qui illo
fluxerat. Sed ratio, cur nec in ter- K
rã cõsistat, & reflectat, cum pro-
fluit, q̃ mare in cauo est. aer au-
tẽ modo aquæ ad id fluit, quod
cauissimum est.

Cur dici solet, Tertia lux nun- 9
quam nocturno aquilone labo-
rat? An q̃ flatus septẽtrionis im-
becilli sunt, cũ nocte spirare in-
cipiunt. argumentũ. n. non mul-
tum aeris esse motum, quod eo
tempore spirare exorsus est, quo
caloris exiguum est. exiguũ nã-
que caloris exiguũ aeris mouet: L
atqui flatus minimi omnes intra
triduum finiunt: ergo nec is diu-
turnior esse debet.

Cur aquilo crebrius, q̃ auster 10
spirat? An qm̃ aquilo parti orbis
terrarum habitatæ vicinus est,
idcirco latere non potest. simul
enim ex sui temporis breuitate
& spirat, & adest. at auster, quia
è longinquo admodũ, nisi vehe-
mens sit, venire non potest.

Cur auster minus hybernis 11
noctibus, quã diebus spirat? An
est quidem Sol noctis ẽt tempo-
re australi regioni propinquus, M
& noctes ibi tepidiores, q̃ dies
aquilonẽ versus, itaq; aeris mul-
tũ mouetur, & nihilominus, q̃
interdiu. Sed calor dierũ vehe-
mentior oẽm absumẽdo humo-
rem, efficit, vt minus spiretur.

Cur auster canicula oriente 12
moueat, idq; lege naturæ certis-
sima fieri soleat? An propterea,
q̃ regio inferior orbis Sole scili-
cet remoto minus calida est. ita-
que vapor inde large emigrat,
&

A & multi profecto austri spirarēt, nisi anniuersarij prohiberent.

13 An oībus austris tum orientibus, tū occidentibus, aer soleat commutari, sed cane præcipue? quod quidem flatibus latissime constat, qui eius ortu, & post ortū sequunt̄. q cum æstus tūc vigeant, spiritus calidissimos per idem tempus oriri congruū est. Auster autem calidus est: & cū ex contrarijs in contrarium maxime commutari solitum sit, ortumq́ canis præuij nuncupati B antecedant, qui aquilones sunt, merito post eum auster spirat, quandoquidem assignari necesse est, idq́ austris fieri orientib⁹. Huic autē verbo cum assignari dicimus, subiecta notio est, aerē insigniter cōmutari, & quidem mutari flatuum omnia genera in ventos aduersos, aut dextros solent. q cum aquilo non transeat in latus dextrū, reliquū est, vt in aduersum, hoc est, vt in austrum transeat. Quinetiā dies post brumam quintumdecimus austrum præ se fert, eo q bruma initium quoddam est. moueturq́ à Sole C is potissimum aer, qui brumæ vicinus est: Solem autē tunc ad austrū vergere certū est. Vt igit̄ cum ortū perreptat, flatus excitat subsolanus, ita cum meridiē adit, austros euocat. nec tn̄ stati à bruma id facit, quoniam breuissimas tunc agit distantias, sed quintodecimo, quia tempus id modice se habeat ad primam discessus sensionem. totum enim id tempus pars conspicua est. D

Qua de causa orionis exortu 14
dies maxime varient, flatusq́ im porturū moueantur? An qm̄ in mutatione varia maxime omnia sunt, quæ non vno, certoq́ tempore, motu ve describuntur: atqui oritur orion ineunte autūno, occidit hyeme: ergo quia nō vno tempore constat, sed alio incipit, alio cessat, flatus etiam inconstantes esse necesse est, vt pote cum ancipiti conditione proueniant, quos sibi tempus vtrunque sortitum est. Et quidē difficilem esse orionem, & cum oritur, & cum occidit, ex temporis E varietate recte affirmant: turbulentum enim atq́ inæquabilem esse necessum est.

Cur aquilo nocte exorsus die 15
tertia cessat? Vtrum quia ex paruo, imbecilliq́ initio prodit, tertius autem dies decretorius est. An qm̄ vniuersus mō ἐκνεφιῶν, idest procellarum, & nubib⁹ excussorum flatuū funditur, idcirco compendio cessat.

Cur plurimi aquilones spi- 16
rent? An qm̄ pars orbis terræ habitata septentrionibus subdita, F est eminentior, & extra solstitiū posita, & niuis plena, quæ nix montibus nonnullis nunquam deest. Cum igitur cōcreti humores tabescūt, flat⁹ magna ex parte oriunt̄: is aūt aquilo est, qui à septentrionibus mittitur.

Cur austri hyeme, atq́ ineun- 17
te vere, atque autumno cessantes spirare soleant, vndabundiq́

 sint

G sint, & contortuosi, atq; Africæ non minus frigidi, q̃ regioni nostrati aquilones? An propterea, q; Sole propinquo spiritum moueri necesse est: Sol autem per hyemem austrum versus perfertur, & ineunte vere, desinenteq; autumno iam calefacere incipit: æstate contra, septentriones petit, & loca relinquit meridiana. Calidus autem propterea est, quia spiritus aeri Africæ miscetur, qui calidus est. hinc etiam in mare corrumpens ingentes ex-
H citat fluctus, facitq; australem æstatem.

18 Cur auster fœtidi halitus causæ sit? An q̃m humida, & calida corpora reddit, quę maximè putredini opportuna sunt.

19 Cur auster profectus ex mari commodus ijs sit, quorũ stirpes terra continentur? nam & Thriasio campo terræ Atticæ auster de mari occurrit. An q̃m refrigeratus accedit: rubigo autem per humorem calidum, alienumq; consistere solet.

20 Cur ventus magna ex parte
I ante Lunæ defectus excitet initio noctis, cùm defectus medio incipit noctis, medio vero cùm mane? An q̃m calor Lunæ ꝑpterea hebetatur, quia cursus iã ꝓxime est, q; defectus exultet. remisso itaq; calore, quo retentus aer quiescit, rursum moueri, ac spiritus reddi incipit.

21 Cur auster non incipiens, sed desinẽs imbrem afferat? Vtrum q; aerem cogit è longinquo, quo coacto, aqua exprimitur: cogitur K
autem postea quàm cœptũ est. An quoniam incipiente calidus adhuc aer est, quippe qui profectus à calido sit: processu autem temporis refrigeratus in aquam melius consistere potest.

Quam ob causam cùm minor 22
auster est, nubes nullas obducit: maior nubilus, & diuturnior ẽ? Vtrum, vt quidam aiunt, initij causa ita accidat. nam si ex minori proficiscatur, liquidus, fususq; est: si ex ampliori, nubilus L
& crassus. An quia minor cùm incipit, est, itaq; non multum aeris compellere potest, sed ad postremum amplificari consueuit. Vnde illud Prouerbium, Cum cessat boreas, cumq; auster surgere cœpit.

Cur tempore hyberno flatus 23
parte veniunt exortiua, æstiuo occidua? An vbi Sol amplius nõ euincit, aer libere profluit. cum igitur nobis occidit, nubes relinquit, quibus fauonij prodeunt: cumq; incolis ĩferioris hemisphę- rij oritur, spiritum illis parte ex- M
ortiua producit: cõtra cum parti inferiori occidit, fauonios illis subsolanos nobis confectante aere facit. Vnde fit, vt si quem aliũ ventum occupauerit, augeat, eo f. q; nonnihil adiunxit.

Cur afflãte fauonio canes ve- 24
stigia minus valeant comperire? An quia plurimum hic ventus confundit, q̃m ventorum oĩum continentissimus est, maximeq; terram attingit.

Quam

A 25 Quam ob causam cum stellæ
prosiliunt, venti indicium dat?
An propterea ꝙ à flatu ferũtur,
priusq; ibi, q̃ apud nos flatus ex
currit. Quo fit etiã, vt vnde stel-
læ feruntur, huc flatus accedat.

26 Cur nubes maximas fauoni⁹
agit? An quia de alto spirat, re-
gioneq; maritima nubes per am
pla spatia colligit ampliores.

27 Cur venti ad postremum ve-
hementissime spirant? An quia
vbi vniuersi efflarũt, caloris pa-
B rum relinquitur.

28 Cur si circa æquinoctiũ afri-
cus spirauit, aqua fiat necesse sit?
An quo loco orbis Sol fuerit, in-
de soleat spiritus excitari: itaque
ꝑ Solis discursu vicissitudo spi-
rituũ agat. Quòd cum æquino-
ctium hyemis atq; ęstatis confi-
nium sit, dum Sol nobis conspe-
ctũ ęquinoctium agit, aut iustũ
transgressus limitem regioni se
dedit hybernę, accidit, vt venti
partis illius vernaculi spirent,
quorũ primus africus est natu-
ra humidus: & cùm Sol partem
C orbis terrarum hybernã perlu-
strat, flatusq; regionis eiusdem
mouet, euenit vt hyems suis fun
gat̃ muneribꝰ: cuius generis im-
ber est. Ad hęc cũ æquinoctiũ,
tanquam paribꝰ examinatis vi-
ribus hyemis, atq; æstatis con-
stet, si alterutris quicquam addi
tum sit, obitus momentũ exulta
bit cõspicuum, vt in æquilibrio
pondus lanci adiunctum alteri
efficit. Quòd cũ africus hyber-
ni ordinis sit, naturaq; humidꝰ,
æquinoctio additus, hyemem, D
imbremq; merito affert: imber
enim hyemis est flatibus fami-
liarissima.

Cur auster, atq; eurus, cũ fla- 29
tibꝰ sibi obiectis calidiores sint,
alter aquilone, alter fauonio, aq̃
fertiliores sint? quanquã frigor
est, qui humorem ex aere depro
mat. Haud em̃ ꝙ aquilo nubes
hinc pellit, idcirco aqua nõ pro-
uenit. nam & fauonius, & eurus
nubes abigit, quippe qui ex alte
ro pari modo proueniat, quin- E
etiam cęteri omnes vnde spirãt,
inde depellunt. Vtrum quia fri-
gor amplius introrsum circum-
obsistit, cũ calor extrorsum am-
plius vrget. An etiam regio fa-
cit, vnde spirant, vt sereni illu-
stresq; veniant. eurus nanq; ex
ortu, fauonius ex occasu aduen-
tat. Quinetiã ratio sit, ꝙ aer prę-
calefactus celerrime ac plenissi-
me refrigeratur, quomodo etiã
aqua. igit̃ euri aer de ortu calidꝰ
austri de meridie fert̃: cumq; fri-
gidissimũ locũ adiere, compen-
dio concrescunt, atq; in aquam F
consistunt: magisq; eurus aquã
agit, qm̃ aerẽ de Solis parte, nec
minus calidum ducit. Auster
aquam mittit, cum cessat: quo-
niã aer, qui primus ex mari ac-
cedit, frigidus est: vltimus autẽ
tepidꝰ ex terra occurrit. An non
id solũ cã sit, sed ẽt, ꝙ ad postre-
mũ auster crescit. Vnde illud ꝓ- „
uerbiũ, Cumq; auster surgere cę
pit. Atqui frigidiores q vehemẽ
tiꝰ spirtu; igit̃ merito ĩ nubes ae-

G rem postea cogit. An ea ipsa rõ
sit cur post, q̃ principio fertilior
aquæ occurrat.
30 Cur venti siccãt, cùm frigidi
sint? An q̃m q frigidissimi sunt,
vaporem eliciunt.
31 Sed cur amplius siccent, quã
Sol? An quia vaporem nõ solũ
euocant, verum ẽt abducũt: Sol
autem relinquit: itaq; vt magis
humificat, sic minus assiccat.
32 Cur vnus ventorũ cęcias nu-
bes ad se vocat? quod etiam pro
uerbiũ illud declarat: Vt cęcias
nubes, sic ille opes trahens. cęte-
H ri nanq; vnde spirant, inde tan-
tũmodo expellunt. Vtrum ven-
tus aduersus eodem in tempore
spirans id facit. An si hoc esset,
haud vnquam latere potuisset:
etenim spiritus hic suapte natu-
ra circulari linea fertur: ergo cę-
teri per terram vagantur, hic cę-
lũ versus suæ lineæ cauũ erigẽs,
non ad terram resupinãs, suam
originem repetit: itaq; nubes fa-
cile ad se ducit.
33 Cur fauonius serenus, ac iucũ
dissimus ventorũ omnium est?
I & qualem Homerus flare p cã-
pos elysios carmine illo dixit:
Sed zephyri assidue spirant, au-
ræq; salubres. An primum, q; ae
ris temperiem plene obtinet. ne
que enim calidus est, vt qui de
meridie, ortuq; spirant: neq; fri-
gidus, vt qui de septẽtrionibus
eueniunt: sed medium frigido-
rum, & calidorũ flatuum tenet.
Quòd cùm vtriusq; ĩ vicino sit,
particeps vtrarũq; virium eua-
dit: itaq; temperatissimus est, & K
vere maxime spirat. Adhęc, fla-
tus omnes transire vel in sibi ad
uersos, vel in dextros consueue-
runt: itaq; cùm post aquilonem
fauoniꝰ spiret, (dexter enim hic
est) efficitur adeo tanquã mitis
ad immitem, & simul vbi desti-
tit hyems, serenũ magna ex par-
te subsequi solitum est. atqui fla-
tus hybernus aquilo est. Subso-
lanus, quamuis inter calidos &
frigidos situs, minus qualitatis
eorum particeps est. hic.n. cum
spirat, flatus vergẽtes ad austrũ
motitat quidem, (istuc.n. trans- L
ferre assolet) sed misceri tñ cum
his minime patitur. At vero fa-
uonius & mouetur ab austro, &
ipse cùm spirat, mouet aquilo-
nem: huc enim vsq; progrediẽs
vicissitudo spirituũ finẽ sui cir-
cuitus facit. Quòd, cùm vnus fa
cit alterius finẽ, alterius initium
secum habeat, merito suauius &
est, & esse videtur.
Cur fauonius horis postmeri 34
dianis spirare, non mane soleat?
An q; Sol magna ex parte vel o-
riens, vel occidens, author spiri- M
tuũ est. quoties.n. aerẽ humidũ
tepefaciendo percoquit, atq; di-
scernit, in spiritũ sane illũ exte-
nuat. q; si tantisper acciderit, vt
aer spirãtiusculus sit, magis ma-
gisq; à Sole vertetur in spiritũ.
Quoties igit̃ Sol in exortu est, ꝓ
cul à fauonio abest: hic.n. ab oc-
casu seꝑmit: & cũ iã occidere ꝓ
ximꝰ ẽ, aer oĩno extenuatꝰ, discre
tusq; fluit. at dũ cõfecto meridie
per-

A pgat ad postmeridianũ, tantisper ad aerẽ tepefaciendum, discernendumq́; modice admodũ habet. Subsolanus quoq; ob eã rem mane spirare incipit. aerem enim, qui supra terrã sublimis impendens nocte humefactus, solo sui ponderis ratione appropinquarit, Sol mane discernens proximũ sibi excitat primũ: qui autem ex Sole oriẽte spirat, subsolanus hic appellatus est.

35 Cur Sole se attollente, spiritꝰ & sternuntur, & augentur? An B quia spiritus vel aeris, vel redũdantis humoris commotio est: quæ vt cùm parua est, compendio à Sole cõsumitur, itaq; nullus spiritus inde existit: ita cùm magna est, Solis exortu amplior redditur. Sol enim author, & parens motuum est.

36 Cur fauonius horis postmeridianis spirare soleat? An ꝙ spiritus oẽs Sole humorẽ diffundente proueniunt. humor enim, qui ante hac concrescebat, tabescit, cũ vis caloris in propinquo est: C itaq; spiritum mouet. atqui fauonius de occasu spirat: recte igitur postmeridianis exoriũt: tunc enim Sol eius ad locum accedit.

37 Cur aquilo, & auster sępissime spirant? An quia cõtrarium à suo contrario, è directo scilicet oppugnatũ minime edurare potest, sed ex latere potiꝰ aduersam vim tolerat: auster vero, & aquilo ex cursus Solis laterібꝰ spirãt, cæteri aduersi potius occurrũt.

38 Vtrũ spiritus fonte quodam emergat, queadmodum aqua, D supra quẽ fontẽ efferri nequeat, an non? Et vtrũ vno ex puncto, an ex loco ꝓfluat ampliori? Sũt certe nonnulla in aere, quæ vel in aqua accidere pari ratione vidimus: quippe cùm aqua ꝑ prona ocyus fluat, ꝙ cùm in planis atq; æqualibꝰ stagnat: hoc enim & spiritus faciunt. nam locis editis, atq; excelsis aer assidue mouetur, cauis è cõtrario sępe quiescit, & cõsilescit. Ad hæc, super excelsissimos montes spũs nulli E excitãtur, vt super Athon, ac reliquos generis eiusdẽ. indicium, ꝙ quæ reliquerint, qui anno superiori sacrificarunt, posteriori incorrupta cõperire affirmant. Constat igitur spũs quoq; prolationem veluti ex fonte quodam actitari, super quem nihil pręterea efferre se potest. Vnde fit, vt locis excelsis, quod modo diximus, accidat: quod idem datum etiã aquæ putauerim. nec enim aquã vehementẽ, nec spiritũ rapidũ locis excelsis fieri nouimꝰ. F

39 Cur austro spirante cœruleũ mare fiat, aquilone obscurius, atriusq́;? An propterea, ꝙ aquilo minus mare perturbat. omne autem, quod tranquillius est, atrum esse uidetur.

40 Quã ob causam austri cùm leuiter spirant, nequeãt nubilare: cũ intente nimirum queant? An quoniam cùm leuiter frequentiam nubium agere nequeant, itaq; breue fit, quod obduci nubibus possit. at vero vbi excreuerunt,

G uerunt, multas depellunt: itaq; amplius obnubilare videntur.
41 Cur aquilo vt magnus incipit, ita paruus desistat: auster cõtra, vt paruus incipit, ita magn⁹ cessare soleat? An q̃a nobis aquilo in vicino est, auster longe abest. Alter igitur vbi primũ exortus est, nos occupat: alter suo disperso principio, vtpote diu ꝑtracto, exiguus ad nos primum deuenit: at finem alterius sentimus, alterius minime. Itaq; merito alter imbecillus, cùm cessat,
H est, (omnium nanq; finis imbecillus est) alter validus. finem.n. istius nihil præterea sentimus.
42 Cur versarij, qua mare sinuatur, reflare soleãt: qua porrecta, pansaq; maria sunt, reflare non possint? An q̃m flatus in sinum interrumpens nihil distrahitur, immo magna parte vniuersus perfertur: at in dispalatis, porrectisq; abterranei, & protin⁹ magis distrahunt, & inter profluendum hac eadem re patiũtur: q̃m
I nihil obsistit], quo min⁹ multas ĩ partes proruãt. Versarius enim nõ nisi reflexus abterraneus est.
43 Cur dici solet, Cum cessat boreas, cũq; auster surgere cœpit? An q̃m boreas, ꝙ nos ei subditi sumus, parsq; habitata terrę vergit ad septẽtriones, intẽtus protinus accidit: quippe qui statim cùm ortus est, adest: auster, ꝙ ex longinquo ad nos deuenit, non primum, sed post intentior est.
44 Cur spiritãtib⁹ austris homines grauiores, inualidioresq; se reddũtur? An propterea ꝙ K
humor corporis flatus eius calore tabescẽs, multus ex pauco redundat, atq; humor grauis leui ex spiritu consistit: quas ob res vires hoĩs debilitari necesse est.
Cur spirantibus aquilonibus 45
cibi auidiores sumus, q̃ austris? An propterea ꝙ aquilones frigidiores sunt.
Cur auster oris terrę Ægyptij 46
non afflat, nec interius iter diei ac noctis: super Memphim vero vel iter diei ac noctis ingenuus spirat: nec vero occasum versus iter duum dierũ, totidemq; no- L
ctium adit: exortũ autem versus africi incitantur? An q̃m terra Ægypt⁹ caua ſm partes suas interiores est, superiores, semotioresq; eminentior: hinc enim auster, vt caua intacta supergredi, sic excipi ab eminẽtiorib⁹ põt.
Cur auster paruus oritur, ma- 47
gnus desistit, aquilo contra? Vnde prouerbiũ illud: Secundæ na ,,
uigationi delegatũ est, Cùm ces- ,,
sat boreas, cumq; auster surgere M
cœpit. An ꝙ ad septẽtriones potius, q̃ ad meridiẽ politi sumus: aquilo aũt ex septẽtrionibus spirat, auster ex meridie: merito alter statim cùm ortus est, vehemẽs proxima sibi loca inuadit, post deinde suã vehementiã in loca transfert remotiora: alter ẽ contrario homines meridie incolas inter initia vrget, post vbi ꝑterijt, ingenuus ad nos venit.
Cur dici soleat, Fit glacialis 48
hyems, boreã si duxerit auster?

An

A An quod auster talis est, vt nubes large, & aquã colligat. Cũm igitur boreas tali tp̃is cõditioni superuenit, gelu indurat, hyememq; efficit. Vnde celebre illud est, Offendente lutũ borea, mox terra gelascit. Lutum enim, & oĩno aquã ab austro vel maxime, vel sępissime fieri palam est.

49 Cur post austrum cito aquilo spirat, post aquilonẽ non cito auster? An qm̃ alteri ex propinquo, alteri ex longinquo veniendum est, quippe cũm sedes nostra aquilonem versus posita sit.

B

50 Cur flatus frigidi veniunt, cũ caloris cõmotione oriantur? An motionẽ á calore profectã calidã esse necessum non sit, nisi modo quodã prodierit. Nam si vniuersa interrumpit, calida est: sin per angustum, paulatimq; extinguitur, nec ipsa calida prouehit: & aer, qui inde cõmotus est, talẽ efficit motũ, qualis ipse præfuerit: qũo etiam eodem de corpore modo calidũ, modo frigidum posse spirari inquiunt. Sed id verum nequaquã est, C semper enim quod exit, calidũ est: cuius indicium, quod tale propius admouenti percipit: sed interest, quo prodierit modo. Nam si multo post hiante ore emisimus, calidũ idcirco videt, cũm sentire id possumus: sed si per angustũ extrudamus, calidius p ofecto extrictum aerẽ sibi proximũ impellit, atq; ille sibi continuum. sed q aer frigidus est, motio eius quoq; frigida profluit. Nunquid igitur in flatuum quoq; rõne hoc idem D eueniat, sitq; per angustũ prima eorũ motio, cũ aere priore prolato subinde alius affluat? Quapropter hyeme frigidi, ęstate calidi oriuntur, eo scilicet, q talis eorũ temporum aer præest. nec enim á seipso aerem moueri, neq; à calore conuictum eo motu proferri constat, non solum q calore ampliori cõtento spiritus calefaciunt, verum q sursum ẽe efferunt. Ignis enim natura huiuscemodi est: frigidum contra E deorsum ferri aptissimũ est. Spiritus autẽ merito in latus se vertunt, cũm enim alterũ sursum, alterũ deorsum versus nitatur, & neutrũ alterum superet, nec fieri possit vt maneat, oblique perferri necesse est.

Cur austri frigidi in Africa sint, 51 vt apud nos aquilones? Primũ, quia vt nobis aquilonum origo, sic Africę austrorũ proprior est. Nam si, vt dictum est, flatus per angustũ extrudi soleant, propioribus certe frigidiores occurrẽt, propter vehementiã sui motus, F quã diffundi, hebetariq; necesse est, cũm se lõgius protrahit. qua de causa aquilones frigidi apud nos sunt: colimus enim propius, immo iuxta ipsos septentriones.

Cur austri sicci, & aquæ oĩno 52 expertes, febres contrahant? An qm̃ humorẽ calidũ alienum in corporibus creant, quippe q natura humidi, & calidi sint: quæ quidẽ qualitates febrificæ sunt. febris enim earũ consistit exuperantia.

G rantia. Quoties igitur per Solis ardorem omni viduati humore ſpirãt, habitu plane huiuſcemodi ſunt: at cum vnà veniunt cum aqua, refrigerari nimirum aquæ ipſius beneficio poſſunt.

53 Cur flatus anniuerſarij eodẽ tpe atq; modo afflare ſemper ſoleant: & cur deſinẽte die deſinũt, noctuq; nõ ſpirant? An id quidẽ ipſum, qm̃ nix liquefieri ceſſat à Sole, cùm veſperaſcit, totamq; noctem manet indomita: oĩno

H aũt ſpirandi tempus tunc eſt, cũ Sol vincere, atq; reſoluere glaciẽ ad aquilonẽ poſitam cœpit. cum igit̃ incipit, præuij appellati ſpirant: cùm iam amplius reſolutũ eſt, anniuerſarij.

54 Cur fauonius ventorũ oĩum leniſſimus, & frigidiſſimus eſt, duobusq; temporibus maxime ſpirat, vere ac autũno, cumq; veſperaſcit, potiſſimũq; terram attingit? An lenis, q̃a ex mari, campisq; planiſſimis ſpirat. Frigidus tametſi minus, q̃ aquilo eſt: qm̃

I aqua inflata, non niue ſpirat: ceteris tamẽ frigidior eſt, quia vel poſt hyemẽ, Sole adeo nuper reuigente, vel autũno, cùm Sol amplius non viget, ſpirare incipit. Vicinus hic maxime terrę afflat, q̃ é directo, nullaq; aduerſante vi ex mari ad terrã tranſit: haud enim vt per terrã materia obſiſtente arcetur, ſed libere quoquo verſus vagatur, qm̃ humorem perreptat, & æquabili quoq; diſcurſu hac eadem de cã profluit. Nõ enim ex mõtibus, neq; niue per vim tabeſcente, ſed tanquam K per fauces expedite ꝓfunditur. pars quippe ad aquilonẽ, aut ad auſtrũ vergens, montoſa eſt: occaſum verſus nullus mons, nulla terra eſt, ſed mare Athlanticum ſpatiatur: itaq; efficitur, vt terræ proximus, atq; ſibi æqualis permaneat. Spirat, cũ veſpera prope eſt, loci ipſius ratione: tũc.n. Sol proxime ad locũ accedit, vñ fauonius oritur. Noctu quieſcit, qm̃ tunc Solis motio deeſt.

Cur euro ſpirante omnia maiora videantur? An quoniam eo flatu aer obſcurior, caliginoſiſſimusq; reddatur. 55 L

Cur tpe hyberno flatus de ortu ſpirare mane, æſtiuo de occaſu poſt meridiẽ cõſueuit? An ꝓpterea q̃ flatus, qui nobis æſtiuo veniunt, hyberno his ſpirãt, qui oppoſitũ terræ hemiſphæriũ tenent. Nobis aũt hyberno mane, atq; de ortu ſpũs veniunt, quòd præhumidus noctis aer diſcernit, moueturq; mane à Sole: atq; is primus, qui proxime Solẽ eſt: quod etiã ante ſuum exortũ Sol agere poteſt, ex quo auræ ſpirare nõ minus ante Solis exortum ſolẽt. Ergo cùm Sol humores ad ſe attrahat, moueatq; ante ſuum ortũ aera, qui per hyemẽ humidus apud nos eſt, conſtat vel ad ſe poſſe attrahere, cùm inferius hemiſphæriũ inſpicit, idq; poſt meridiẽ ibi efficere, quod temp⁹ nobis antelucanum eſt. Quã ob rem accidit, vt aer qui ante ortũ hinc Sole attrahit̃, fauonius inferis 56 M

ris

A ris sit, aspiretq; horis postmeridianis. itaq; flat⁹ hyemis nostræ exortiuus nobis, postmeridian⁹ illis est: & nostræ æstatis nobis postmeridianus, illis exortiuus accedit, æstas enim apud illos ē, cùm apud nos hyems: nostrũq; postmeridianũ, illis antelucanũ est, quo illis auras exortiuas, nobis fauonios aspirare prædicta euenit rōne. Nihil de ortu p ęstatē spirare solet, eo q Sol ad aera sedis nostræ sicciorem exoritur: parũ enim tpis absuit. Fauonij
B post meridiem nulli per hyemē aspirant, q exortiui eodem tpe nulli inferiori hemisphærio flare ob eam, quam modò dixim⁹, causam possunt. Sol enim humores inde ad se attrahens, nobis fauonios præstat.

57 Cur fauonius illustris, seren⁹, atq; gratissimus ventorũ omniũ est? An quia mediũ calidorũ & frigidorũ flatuũ tenet, vicinusq; illis oriens particeps qualitatum generis vtriusq; euadit, temperatusq; proinde accedit. Subsola
C nus quãuis inter eosdem positus sit, minus tamen communem se exhibet: hic enim mouet quidē cùm spirat flatus, qui austrũ versus spectant: eo nanq; transire solitus est, sed misceri his nescit. At vero fauonius & mouetur ab austris, & spirans ipse agitat aquilones. istuc enim vltimus spirandi circuitus ducitur, vnde cùm idem in se alterorum finem, alterorum initiũ contineat, iure gratissimus & est, & esse videtur.

Cur venti alijs locis alijs imbrē 58
afferant? verbi causa, hellespon- D
tias terræ Atticæ, insulisq; vicinis: aquilo Hellesponto, atq; Cyrenæ: auster Lesbo. An vbi frequentia nubiũ, inibi imbrem obuenire necesse est: ibi enim frequentia cogitur, vbi assidere nubes, accersiq; est: itaq; montibus magis, q̃ planis pluit. ergo apud Hellespontũ aquilo multas desuper nubes cōpellit: quod idem ad atticã, multasq; vicinas hellespontias, quasi iam conditã na-
ctus materiem efficit: quippe cũ E
copia larga congesta ab aquilone fit. Lesbo eurus, atque auster nubes affatim ex alto adducunt, atq; in hunc modum vel de cęteris cogitare parest.

Cur dici solet, Nauib⁹ hyber- 59
no ventos dat terra secundos, „
Tũc mare fert sęuos: calidi sub „
mensibus anni,
Terra dabit sæuos, ponti feret „
vnda secundos.
An qm̃ mare per hyemem calidius est: itaq; si quid in eo consti
tit, initio cōstitisse validiori cer- F
tum est. nam si inualidũ esset, facile maris tepore absumeretur. At per ęstatē mare frigidum est, spiritusq; maritimi oēs frigent: terra è contrario tunc calida est. qua re quid ex terra tunc fertur, primordio id cōstitit ampliori. nã si exiguum, imbecillũq; eēt, facile solueretur, & euanesceret.

Cur apud Archadiam, qui lo 60
cus excelsus est, flatus nihilo frigidiores, q̃ cęteris locis sentiant: & cùm

G & cùm flatus silet, cœlumq; nubilum est, frigor perinde, atq; in planis palustribus oriatur? An q Archadia non dissimilis palustribus est: aquarum enim confluentium nullos in mare exitus habet. quapropter fauces, hiatusq; præcipites ea in terra numero ampliori sunt. Cũ igitur ventus spirat, vaporẽ ortum ex terra frigidum auertit, & rejicit: flatus aũt ipsi frigidi propterea esse nequeunt, qa ex mari deueniũt. Spiritu tamen silescente, vapor

H de aqua stagnante libere ascendit, atq; refrigerat.

61 Cur si ventus mane incœperit, edurare amplius possit? An qm̃ Sole oriente impetus fit vehemẽtissimus, idcirco protrahi longius potest. indicium, q constitutio facta prævalida est.

62 Cur aquilo interdiu spirat ingenuus, noctu desistit? An q imbre gignitur congelato, cùm Solis calore respirandum est: ergo sternitur noctu, quia Sol abest, qui gignendi causa est.

63 Cur flatus futuri indiciũ datur, cùm per aerem multæ feruntur araneæ? Vtrũ q araneus suo

I fungitur opere, cùm cœlum serenum est: feruntur aũt fila, qm̃ refrigeratus aer in terrã corruit: refrigeratio vero hyemis primordium est, itaq; indiciũ fit illa aranearum perlatio. An q post imbres, atq; hyemes araneæ vniuersim feruntur: opus enim suũ araneus tunc exequit, cùm cœlum serenũ est, & occulit se impatiẽs frigoris, cum hyems vrget, tractusq; à flatũ nimiũ, eruit filũ: post imbrẽ autem flatus magna ex parte oriri solitum est. K

Cur locis frigidis aquilo per hyemem vehemens spirat, & vt pxime nubilus, sic transuorsùm liquidus fertur, atq; illustris? An ratione, qua frigidus, eadem etiã vehemens fit. q tñ è propinquo frigidior est, occupat, priusq; nubes gelu indurat, q̃ repellat: quæ induratæ pondere suo obsistunt, & manent. transuorsum aũt vehementiora sua potius, quàm frigore agit. 64 L

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO VIGESIMASEPTIMA,

Eorum, quæ ad metum, & fortitudinem pertinent: cuius quæstiones II.

CVr tremunt, qui metuant? An pp refrigeratione: deficit.n. calor, atq; cõtrahit, ex qua aluus quoq; plerisq; ob timorẽ effundi solitus ẽ. 1 M

2 Cur metuẽtes nõnulli sitiũt, vt qui sunt tormenta adituri? cũ enim per timorẽ refrigerentur, sitire minime debeant. An non eodem loco refrigerentur, & caleant, sed refrigerentur per summa corpis, vnde calor discedit: caleant per intima, caloris. s. introrsum contracti efficientia. cuius rei indicium aluquoq; solutio facit. Sitis aũt pate quadam interiore

A interiore ſiccata ſolet accidere,
nec aliter agi videtur, q̃ in ijs,
quos epiala exercet, qui ſimul &
frigent, & ſitiunt. nec enim illis
pars eadem corporis inalgeſcit,
& concaleſcit.

3 Cur homines cũm excande-
ſcunt, calore ſ. introrſum colle-
cto, feruidi, furibundiq́; reddun-
tur: cũ metuunt, contra efficiun-
tur? An non eundem in locũ ca-
lor ſe colligat, ſed homini iraſcẽ-
ti cor calore circunfuſum effer-
uet, ex quo fidibundus, rubicun-
B dus, ſpirabundus efficitur, cũm
calor ſurſũ verſus ſe efferat: me-
tuẽti ſanguis, & calor in imum
perfugiũt, vnde fit etiã, vt aluus
fundatur. Nam & cordis cõpul-
ſio nõ ſimilis agitur, ſed metuen
ti: vtpote ex caloris inopia fre-
quens, ac feriẽs eſt: iraſcenti ẽ cõ
trario, vtpote cũ calor collectus
ſit copioſior. Quã ob rem effer-
ueſcere animo, excitari, pertur-
bari, cęteraq́; id genus verba nõ
inepte, ſed accõmodate dicunt.
C Nunquid igitur ſitis ea de cauſa
obueniat: nam & ſiccũ expuere,
& linguã hęrere, & reliqua hui9
ſpiritus elatio facit, & ſanguis.
Sitim quoq; excaleſcente corpo-
re naſci certũ eſt: ſed queadmo-
dum pars eadem corporis, qua
ſitis laceſsit, reficcari vtriq; me-
tuenti, & iraſcẽti poſsit. Metum
enim ſitim poſſe afferre conſtat
militũ argumento, qui ſuperati
fugã rapuerint: nunquam enim
tam grauiter ſitibundos ſeſe fuiſ-
ſe fatentur. Et vero * qui in dicen-
do conturbantur, ſitire vehemẽ- D
ter conſueuerunt, itaq; eluunt, &
nonnihil ſubſorbent, vt Parme-
non Hiſtrio facit. An hoſce con-
turbatos nõ ſitis, ſed ſiccitas pul
ſo ſanguine teneat: vnde etiã ac-
cidit vt palleſcant. indicium ve-
ro, q non multũ ebibunt, ſed in
terdum deſorbuiſſe tñ ſatis eſt.
at qui ſe in fugã verterunt, labo-
rant, itaq; ſitiunt: & quibus tor-
menta inſtant, eadẽ ipſa efficien
di ratio eſt. Nec mirũ quicquã
id ẽ:ſit enim in re bellica, vt nõ-
nulli etiã viri fortes, ac ſtrenui, E
vbi ſtructa acie hoſtes ſunt peti-
turi, obtremiſcant, non pterriti,
ſed fidentes. qui etiã ſua corpo-
ra verberare lata ferula, aut ſuis
manibus aſſolent, vt vndiq; vor
ſum pari calore inferueant. qui-
dam enim inæqualis, ac tumul-
tuarius motus in eorũ corpibus
p acumen, & nimiũ impetũ ca-
loris oriri fermè animaduertit.

Cur homines fortes magna ex
parte vinoſi ſunt? An qa fortes 4
calidi ſunt: calor autem in pecto
re cõditus eſt. Ibidem enim me- F
tum quoq; refrigeratione qua-
dam effici nouimus, vt cor forti-
bus caloris copia fultũ perſiſtat,
timidis refrigeratũ inſiliat. Er-
go qui ſanguinolentum habent
pulmonẽ, calidum hunc modo
vinolentorũ gerũt, ita vt rei ad-
uerſæ ſuſpitione refrigerari non
queant. At qui ita ſe habent, bi-
bendi auidi eſſe cõſueuerunt: nã
& bibẽdi cupiditas mẽbri eius
calore oritur, vt alias dictũ eſt:
&

* ἀγωνιῶντες.

G & cupiditas ipsa nō nisi rei vim sedandi habētis desyderatio est. Vinum aūt etsi natura calidum est, sitim tñ amplius, q̃ aqua extinguere potest, maximeq; id genus hominū. Quam ob causam dictū aliàs est, ex quo & qui *spirandi difficultate laborant, aut insania vexantur, vinum admodum cupiunt: quanquā alteris ex *instrictione, alteris ex perturbatione pulmo efferueat. Cùm igitur magna ex parte homines eosdem sitibundos, ac fortes esse obueniat, vini aūt auidi, qui siti-H bundi, talesq; gestiunt, naturas vicissim inter se cōsectari necesse est. vnde fit etiam, vt vinolenti, q̃ sobrij fortiores sint.

*pipneumonia laborát, aut mania.
*calore.

5 Cur fortitudinē maxime honore prosequuntur respublicæ, quæ tñ virtutum præcipua non est? An quia semper vel ipsę bellum alijs inferūt, vel ab alijs sibi illatū patiuntur: hæc aūt virtus perutilis vtranq; in partem est. honorant vero non quæ optima I sunt, sed q̃ optīa sibi existiment.

6 Cur voce, & manibus, & labro inferiori tremant, qui metuunt? An qm̃ hic affectus caloris defectio ex locis superiorib⁹ est, ex quo, vt palleant, accidit. Quòd igitur calor pect⁹ deserit, vox obtremit: id enim refrigeratur, quod vocē mouet: & manus quoq; pari ratione sunt, sed quæ optima, vtpote quæ ex pectore pendeant. Inferius tñ non superius labrum quatitur. quia superius eo pendet, quo suapte natura vergit: inferius sursum calo- K ris beneficio stabilitur, atq; quiescit, quo sublato, inalgescit, & tremit. Et vero in excandescendo imum labrū eadem de causa laxatur, & pēdet: quod late in pueris patet: calor etenim in cordis sedem conferre se consueuit.

7 Cur hoīes metuentes tremūt, maximeq; vocem, & manus, & imum labrū? An vocem, quia calor hinc deficit, quo in loco vox posita est: labrū vero & manus, qm̃ partes istæ nobiliores sunt, minimeq; sanguinolentæ. L Bilem quoq; ijdem deijciūt, & testiculos contrahunt. deijciūt, quia calor descēdens diffundit, & liquefacit: contrahūt, quia metus inuectus extrinsecus est, vt fugam in aduersum agi oporteat.

8 Cur homines metuentes & algent, & sitiunt, quæ quidē affectiones aduersæ inter se sunt? An algent refrigerati, sitiunt calefacti. Calor enim in metuendo superiora deserit loca, quod facie aluoq; cōstat: facies enim pallet, aluus interdum funditur. ergo M ꝗ calor locis superioribus deficit, algor oritur: ꝗ humor deficit, sitis exultat.

9 Quā ob causam cū & metus, & dolor quædā sit ægritudo, qui dolent, clamant, qui metuunt, silent? An qui dolēt, suum retinēt spiritū, itaq; is vniuersus erumpens, cū clamore emittitur: metuentibus corpus refrigerat, calorq; ima petit, qui spiritum mouet. Quò igitur hic se contulerit,

ibidē

A ibidem spiritũ potissimũ excitabit: quapropter venter eorum, qui metuunt, obcrepare solit9 ẽ. Vox aũt spiritus sursum versus elatus est, partibus quibusdã veluti instrũis conficiendus, absoluendusq;. Causa vero, cur hoĩes dolentes suũ retineant spiritum, est, ꝙ oẽs inditis à natura nobis præsidiis, aliquo detrimento affecti, sine vlla cogitatione vti solemus, vt etiam cęteræ oẽs animantes: alię nãq; cornibus, aliæ dentibus, aliæ vnguibus repu-
B gnant, seseq; defendũt. atqui ad dolores vel oẽs certe, vel plurimos calor adiuuat, quem profecto is auget, qui suum cohibet. calefacit enim doloris incitabula, cõtracto introrsus calore per spiritum, atq; excoquit.

10 Cur metuẽtibus alui fundantur, libidoq; vrinæ lacessat? An quia calor insitus nobis, quasi animans est. hic ergo rem quãcũq; timuerit, defugit: ꝙ cùm extrinsecus, tũ conturbandi, tum cæterorũ metuendi generum ratio
C inuehat, atq; in ima de superis defluat, & è summis ad intima sese penetret, efficitur vt alui, vesicæq; fundant, facilesq; reddantur. Nam & * anethum, & absinthium, & quæcunq; vrinã moueant, eadem calida esse manifestum est. Quin etiã medicamenta aluo accommodata calorifica esse nouimus, & partim eorum soluendi vim tũ obtinent, partim vel aliter tabefacere queũt, vt alliũ vrinæ tabificũ est. Hoc

* anisum

igitur idem, quod ea ipsa calor D quoq; efficere põt, q de summis ĩ hęc loca sese cogit, & cõtrahit.

Cur hoĩes metuentes suos testiculos cõtrahunt? contrarium 11 enim, vt remittat, & flacceant, cõgruũ dixeris, cùm calor metuentiũ in eum locũ se colligat. An metuẽtes oẽs ferè similes frigentibus sint. Cùm igitur calor summa corporis deseruit, retrahendũ sanè est. quã ob rem ventris quoq; murmur citatur, cum timor vehemens detinet. Cutẽ quoq; algentiũ summã videmus E cõtrahi, vtpote cùm calor inde destituerit oĩs, ex quo subsequi horror consueuit. Scortum ergo sursum cõuellitur, atq; eo cõtracto, vnà testiculi contrahuntur, quod melius in coitu venereo patet. metus. n. excernit, multisq; conturbatis, aut perterritis, geniturae mouetur profluuium.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM SECTIO VIGESIMAOCTAVA, F

Eorum, quæ ad temperantiam & intemperantiam, & continentiam & incontinentiam pertinent: cuius quæstiones. 8.

Cvr aliqui ægrotent, 1 vbi vitam luxuriosam viuere assueti, agere luxuriose cessarũt? vt Dionysius tyrannus, quòd in vrbis suæ obsessione aliquantum temporis à potu solito destitit, tabe

G protinus interea laborauit. An consuetudo res magna cuiq; sit: iam enim in naturæ habitũ fermè absoluitur. Ergo vt pisces inter aerem, aut homo in aqua degens male habeât necesse est: ita qui morem mutarint solitum, ęgre atq; moleste ex consuetis discedunt: & eodẽ rediſſe sibi saluberrimum habẽt, perinde quasi ad suæ naturæ statum redierint. Tabescunt item alimento carentes, quo ante hac copioso, suauissimoq; vti solebãt. ꝙ enim cibo
H solito non vescuntur, perinde afficiuntur, ac si nullũ penitus capiant. Quinetiam materia excrescens, atq; inutilis mista cũ alimoniæ copia, hebetascit exsolescitq;: immista aũt ipsa innatat, ferturq; in oculos, aut in pulmonẽ. quapropter cibo deinde ingesto solito tẽperatᷣ, dilutaq;, & innoxia redditᷣ. Redundat prætera vacãs illa materia homini immoderate, luxurioseq; viuenti, vbi luxuriari aliquãtisper de-
I fiit, eo ꝙ multã in se materiã cõtinet indigestam, vitę scilicet superioris congeriẽ, qua tabescente, calore genuino, ac intimo efficitᷣ, vt fluenta vberius veluti copia niuis liquefacta moueantur.

2 Cur duorũ tantummodo sensuum rõne homines incontinentes vocamus, id est tactus, & gustus? An pp voluptates, quæ pariter nobis, ac cęteris animãtib⁹ oĩbus per hosce sensus administrantur. Quòd igitur cões eas cũ bestijs habemus, spernimus, & solas omniũ, aut maxime vitio, probroq; damus. Itaq; hominem eis addictũ vituperamus, etiã incontinentem, atq; intẽperantẽ appellamus, qm̃ à teterrimo voluptatũ genere ducatur. K

Cur homines incõtinẽtes ratione tãtũ cupiditatis dicimus, cũm etiã in irascẽdo incõtinentia sit? An quia incontinens est, qui contra rationẽ aliquid agit, & incõtinentia est assuetudo rationi contraria. Sũt aũt cupiditates ferè omnes contra rationẽ, irę vero cum ratione: nõ tamen ita cum ratione, vt ratio iubeat, sed inuectam contumeliam, causamve significet. 3 L

Cur cõtinentiã, & temperantiam in iuuenibus, atq; ditibus maxime recẽsemus: iustitiã vero in pauperibus? An qa si quis re abstinet, cuius maxime indiget, laudabilior est, q̃ si ẽ cõtrario. pauper igitᷣ facultatib⁹ indiget, iuuenis, & diues fruitione. 4

Cur minus sitim, q̃ famẽ tolerare possimus? Vtrũ quia sitis res magis anxia est, cuius indiciũ, ꝙ suauius sitiẽtes bibimus, q̃ esuriẽtes comedimus: tristius aũt, quod suauiori aduersum est. An quia calor, quo viuimus, humidũ magis, quàm siccũ desyderat. An quia sitis rerũ duarũ libido est, potionis inquã & cibi: fames vnius cibi tantũmodo est. 5 M

Cur minus sitim, q̃ famẽ patiamur? An quia siti amplius cõ tristamur, q̃ fame: cuius indiciũ voluptas sanè facit, quam inter bibendum 6

A bibendum capimus vehementiorẽ. Tum etiã qui sitit, res duas desyderat, cibum, atq; refrigerationem: isthęc enim ambo potio exhibet. at qui esurit, alterius tantum appetens est.

7 Cur incontinentes eos appellare solemus, qui voluptati contrectandi, aut gustandi exuberant? nã qui immodice re vtunt venerea, & qui luxu delectantur ciborũ, incontinentes vocamus. Ciborũ tñ non eadem ratio est, sed partim linguam, partim gu-
B lam sua mouent suauitate: vnde Philoxenus gruis collum à Dijs immortalibus sibi dari optabat. At vero qui in videndo, audiendo ve modũ excedunt, non eodẽ vocabulo significamus. An qm̃ voluptates sensibus hisce accommodatas, cões cum cæteris animantibus habemus: ergo vt cõmunes spernimus, notamus, solasq; omnium, aut maxime probro damus: itaq; hominẽ his deditum reprehendimus, & incontinentẽ, intẽperantemq; appella-
C mus, q vić tus à teterrimo voluptatum genere ducitur. Sed cùm sentiendi genera quinq; sint, cætera animalia duob⁹ tantũ, quæ modo dixi, voluptatem sibi acquirunt, cæteris vel nihil oĩno delectantur, vel per accidens ita afficiuntur. Quòd enim videt, aut olfacit, tantisper gaudet, quo ad gustus, tactusq; officio fruiscatur. cùm genus idipsum cõcupiscendi expleuit, illorum quoq; suauitas desiit. vt etiã nobis sal-

samenti odor cum indigemus, D
suauis est: vbi satiati, repletiq; sumus, amplius suauis non est. Rosæ aũt odor semper suauis est.

Cur minus risum retinere possimus, cùm amicos nostros, familiaresq; videmus? An volubilius, quod elatius, atq; suspensius sit: atqui beneuolentia fermẽ huiusmodi est: ergo merito tunc ad surridendum mouemur. 8

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM E

SECTIO VIGESIMA NONA,

Eorum, quæ ad iustitiam pertinent: cuius quæstiones 16.

QVam ob causam cũ maior iniuria sit offensa, quæ maius in bonum accepta est, honorq; mai⁹ sit bonum, maior iniuria pecunię ęstimetur, q̃ honoris: & homines iniusti potius in re pecuniaria esse videantur? An quia multitu- F dini pecuniæ honori anteponuntur, omnibusq; communes maxime habentur: honor aũt paucis, raroq; vsu contingit. 1

Cur depositum denegare iniquius sit, q̃ mutuũ? An q amico iniuriã facere turpe est. depositum igĩ qui negat, amico iniuriam facit: nullus enim quicquã deponit, nisi credẽs, cõfidensq;. at is cui debetur, amicus non est: nõ. n. mutuat, sed dar, q amic⁹ ẽ. 2

G An quia maior iniuria committitur. præter damnũ enim fides negligitur: cuius gratia quãuis nil aliud cogat, abstinendum ab iniuria est. Ad hæc, non par pari reddere vitio datur. hic igitũ rem suã credidit tanquam amico, ille denegat tanquã inimico. at qui mutuauit, non dedit vt amico. Itẽ qui deposuit, custodiẽdi, reddendiq́ gratia dedit: qui mutuauit, fructus ẽt sui grã dedit. minus aũt ægre ferimus iacturam, si quæstũ emolumentumq́ no-
H bis petimus. vt piscatores factã iacturã retium, æquo animo ferunt: periculum enim exploratũ sibi habebãt. Addo ẽt, q̃ qui suũ deponũt, hominum vitantes pfidiam, fortunaq́ laborantes aduersa plerũq́ id faciunt: qui vero mutuant, pecunijs abundant, fortunateq́ degunt. Iniquius autem est iniuriã homini infortunato, q̃ fortunato intulisse.

3 Quã ob rem in foris nõnullis familiæ potius, q̃ testamenti ratione sententiã fieri solitum sit? An pp̃terea q̃ de familia emen-
I tiri non licet, sed vera fateri necesse est: testamenta aũt multa iã falsa esse redargui potuerunt.

4 Cur paupertas apud homines bonos potius esse, q̃ apud prauos soleat? An quia oĩbus odio habetũ, atq́ expellitur, ad pbos perfugit, rata maxime apud eos salutem, pmanendiq́ locum se posse assequi: è contrario, si ad prauos venerit, nunquã eos fortuna ista fore contentos, sed vel furta vel latrocinia adituros: qui- K
bus rebus futurum, vt ipsa amplius apud illos manere nequeat. An quia hoĩes pbos optime se vsuros existimat, nec sibi petulãter contumeliosèq́ quippiam facturos. itaq́ vt nos pecuniarũ depositã cũctis hominibus bonis credimus, sic ẽt hęc sibi dispensat, & statuit. An libẽter se ad viros optimos confert, quia fœmina est, inopsq́ pinde & viriũ, & consilij, vt eiusmodi hominibus commendatam se eẽ magnopẽ velit, atq́ desyderet. An quia mala ẽ, L
nunquam se malis iungere velit. nam si ita maluerit, omnino malum irremediabile ipsa reddet.

Cur non queadmodũ amplificant iniuriæ in pecunijs, ita cæteris ẽt in rebus valeant augeri? 5
verbi causa, qui leue aliquid dixerit, non pp̃terea rem quoque reticendã aperiet: neq́ qui vnũ pdiderit, vel totam rempublicã pdere pp̃terea velit: sicut qui obolũ abstulerit, ẽt talentum auferet. An quia sunt, quæ paucis quidẽ p impotentiã, sed voluntate amplius inique cõmittanẽ. M

Cur depositum etiã paruum denegare turpius est, q̃ debitũ magnum? Au qui depositũ negat, hominem fraudat, à quo bonus ipse existimatus est. An quoniam qui hoc facit, illud etiam facere velit. 6

Cur homo, qui adeo eruditione præditus est, animantiũ omnium iniustissimus sit? An quia igenio, cogitationeq́ plĩm valet. 7
volu-

A voluptates igitur, & felicitatem rimatur maxime, atque perpensat, quæ nisi cum iniuria nemo assequi potest.

8 Cur * diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potius, quam bonis habeantur? An quia * fortuna cæca est, discernere sibi, atque seligere quod melius non potest.

* πλοῦτος

*mente cæcus est.

9 Cur iustius habitū est hominibus vita functis opem ferre, quam viuis? An quia viui præsidio esse possunt, illi defuncti nihil præterea possunt.

B

10 Quam ob causam qui moram cū homine sano traxerit, nihilo reddi integriori corpore possit: neque qui cū robustiori, aut pulchriori versat, quicquā in eiusmodi habitu proficiat: iusto autem, & tēperato, & bono qui se iūxerit, melior in his ipsis bonis animi euadet? An quoniam bona corporis aīo imitari non possumus, bona animi possumus: est autem quisque bonus virtute animi, sanus virtute corporis. Assuescit igitur exēplo melioris recte modo

C lætari, modo contristari. quod is assuescere nequit, qui cū sano est. haud.n. quisquā sanus in eo est, vt lætet, quibus rebus lætandū: tristet, quibus tristandū sit. nihil.n. ex his sanitatē creare potest.

11 Cur mulierem interfecisse iniquius sit, quam virum? quanquā naturæ rōne mas fœmina præstantior est. An quia mulier imbecillior est, minusque proinde facere iniuriam potest. Itē eniti aduersus id, quod longe infirmius est, nihil virile, immo stolidum, atque D iniquissimum est.

Quam ob causam reo dexter 12 apud iudicē locus datur? An vt ratio cōpensandi habeatur. Cū igitur res faciat accusatorē superiorem reo, status concedit̄ melior, vt se aduersario possit æquare. Tum etiā reus magna ex parte cauere cōsueuit, quod melius facere ita possit, si locum dextrum obtineat.

Cur si suffragia pari numero 13 accusatori, & reo fuerint, reum vincere sancitū est? An quia cum E agitur causa, tunc primū ea audit reus, atque respondere, testesque adhibere debet, aut aliquid facere aliud, vnde sibi præsidiū eruere possit: facile aūt nemini est diuinare, quæ sibi præmolienda, præparandaque sint, vt testes, aut aliquā fidem aliā, qua se innocētem ostēdere valeat. At vero accusator, & antequā in iudicium vocet, rē disponere, atque statuere pōt, prout sibi libitum est, & cūm iam accersiuit, & fictis veri quibusdā similibus agere: quibus F rebus, cūm legum author minui partes rei videret, fauēdum censuit ei, quoties sententiæ iudicū pares inter se fiāt. Quinetiā hoc in iis maxime intelligere licet, quos metus terruerit. multa enī ibi prætermittunt, quæ vel dictu, vel factu sibi necessaria statuerunt. Atque reus periculo semper fere vtit̄ grauiori, vt amplius metuat: ergo si ea prætermittere cogitur, quibus possit suā augere de-

G fensionem, dubiũ nullũ est, quin
nisi prætermitteret, vincere ad-
uersariũ posset: qñ illis ꝑtermis-
sis, potuit tñ sui iuris præsidio
æqparare. Ad hæc, nostrũ vnus-
quisqꝫ nocentẽ potius velit libe-
rare, q̃ꝫ innocentẽ condemnare:
vt si de assertione libertatis, aut
homicidij agit̃, reũ liberare po-
tius velimus nocentẽ, q̃ꝫ cõdem-
nare innocentẽ. cùm enim quis
ambigit, errorẽ suscipere debet
leuiorẽ. Nam etsi iniquum ẽt est
liberũ asseruisse, qui seruus est:
H longe tñ iniquius, seruum sanxis-
se, qui liber est. Itẽ, queadmodũ
si Q. inuehit crimen C. litigat,
non ꝓtinus rem criminãti resti-
tuendã censemus, sed possidenti
tenendã vsquequo iudicatũ sit:
ita ẽt de pluribus pars esse puta-
mus, cùm s. iudiciũ asserentium
iniuriã, & negantiũ parẽ nume-
rum esse cõstat. Vt enim in prin-
cipio cũ alter criminat̃, alter infi-
cias it, legũ authorẽ non crimi-
nanti fauere, sed reum iubere do-
minũ rei esse tãtisper debere, dũ
I accusator superet, oportere exi-
stimam⁹. Itidẽ cùm pari suffra-
giorũ iudicat̃ examine, reũ suo-
rum cõpotem esse censemus, cũ
sentẽtijs paribus nihil exuperan-
tię legum author accusatori reli-
querit. Magnis itẽ delictis, ma-
gna supplicia statuta sunt, itaqꝫ
si iudices iniusta sentẽtia hoĩem
capite damnarint, post suũ erro-
rem emendare nullam tpis facul
tatem nancıscentur. sed si minus
integre liberarint, si hoc ita cau-

te tuteq́ꝫ fecerint, vt nihil præte- K
rea delinquere ille vellet, quid
quæso errauerint iudices, q̃ꝫ ho-
minẽ vsqꝫ eo emendatum libera-
rint? Sed si posthac ẽt delictum
idem commiserit, morte tũ vtri-
usqꝫ delicti causa multandum lex
præcepit. Itẽ, hominis est profe-
cto iniquioris ea cõmittere, quæ
crimini assignari inique minus
consentaneum est. Iniuria enim
vel ꝑ irã, per metũ, per libidinẽ,
per multas alias hmõi causas ad
uehi põt, non tantũmodo ex cõ-
sulto: crimen aũt ex cõsulto ma- L
gna ex parte iniuste obijcit̃: quã
ob rem cũ sententię accusatorem
iniuste agere, pariter & reũ deli-
quisse affirmẽt, improbusq́ꝫ ha-
bitus sit, qui iniuste accusat, vi-
ctoriam lex iure optimo reo im-
pertit. Itẽ, nos ẽt ipsi nostris cum
familiaribus ita agimus, vt cum
eos deliquisse aliqd suspicamur,
& tñ nihil certi habemus, sed pa
riter culpa vacare existimamus,
nõ ꝓtinus ad plectendũ venia-
mus: atqꝫ si nihilo rem amplius
percẽsere possim⁹, culpa eos om- M
nino absoluimus. Itẽ, grauiorem
is facit iniuriam, qui ex cõsulto,
q̃ꝫ qui non ex consulto iniuriat̃.
Atqui planus, atqꝫ calũniãs sem-
per ex cõsulto lacessit: qui aũt in
iuste aliquid fecit, aut per neces-
sitatẽ, aut per imprudẽtiam, aut
prout aliter fors tulerit, delinqt:
cumq́ꝫ pares sententię sint, accu-
sator iam ex consulto iniuriam
facere dimidio iudicatur senten-
tiarũ: reum autẽ facere quidem
iniuriam

A iniuriā reliquo sententiarum di-
midio asseritur, sed facere tñ ex
consulto non constat: ergo cum
grauiorē accusator, q̃ reus face-
re iniuriā iudicetur, merito legū
author eum vincere censuit, qui
iniuriam fecit leuiorē. Addo ēt,
ꝙ semper iniustior est, qui se la-
tere nō putat, & tñ facit iniuriā,
q̃ qui se latere posse existimat.
At qui iniuste crimen cuiquam
obijcit, eum quidem ipsum, quē
suis vexat calūnijs, haud vnquā
latere se posse arbitratur. Cæteri
B qui iniuriam faciunt, latere sese
plerique omnes eum existimant,
in quem iniuriam animaduerte-
rūt: ergo iudicari iniustiores ac-
cusatores debent, q̃ rei.
14 Quam ob causam qui ex bal-
neis furatus est, aut ex palæstra,
aut ex foro, aut ex aliquo eius-
modi loco, morte multat: qui au
tem ex domo priuata, furti pre-
ciū duplū exsoluit? An quia in do-
mibus rē custodire melius pos-
sumus. nā & paries firmus, & cla-
uis est, & familiaribus res dome
sticę curę oībus sunt, vt tuto ser-
C uent. At in balneis, cęterisque pu-
blicis locis facilis cuique facinoris
perpetratio ē: nil enim ad custo-
diam satis qui sua posuerit, hēt,
p̄ter oculos. itaque facultas daē fu-
randi, ēt si aspectū paulisper di-
uerterit. Quā ob rē legū author,
ratus sua ipsos custodire satis nō
posse, legē adhibuit minitātem
acerrime, vitā futurā nemini, q
furtū publicis locis commiserit.
Itē in domo penes dñm ipm est,
quem velit recipere, & cui minus D
credat, cauere. At ei qui in bal-
neis quicquā posuit, prohibere
neminē licet, nec ingredi, nec in-
gressum vestē suam ibi depone-
re, vnde surrepturus sit, sed ꝓut
libitum est, eodem in loco surre-
pturi, & amissuri amicula ꝓmi-
scue iacent. Quapropter legum
author hominis rebus, qui sua
sponte furem suā in domum ex-
ceperit, sibique errauerit, non ma-
gnis admodū supplicijs censuit
consulendū: ijs vero, qui cōem
balnearū aditū, cōuersationemque E
habeant necesse est, supplicium
furti grauissimū p̄sidio statuit.
Itē, qui locis, quorū aditus om-
nibus patet, furtū committunt,
omnibus patent eo animo esse,
vt & vitæ seruati ne sui quidem
cōmodi gratia probi esse vnquā
videri velint, vtpote qui frustra
se probos apud eos ementiātur,
qui rem norunt. iam ergo palā
suā nequitiā, prauitatemque exer
cere incipient. At qui vni tantū
palam fuerint, dissuadere vel pe-
cunia, vel re aliqua conātur, ne
facinus patefaciat: quocirca nō F
tota vita hi praui perseuerent.
Itaque legū cōditor damna his le-
uiora præscripsit. Item ea potis-
simum delicta dedecus reipubli
cæ afferunt, quæ in cōuentibus,
collegijsque publicis committun-
tur: vt è contrario honorem cō-
parant summum ea maxime,
quæ integre publice agūtur. ita
enim fit, vt ciues & sibi, & cęte-
ris conspicui sint virtutē præ se

G ferre, & colere. At qui eiusmodi furtis, nō solū priuatim, qui suū amisit, detrimento afficitur, verum ēt tota respublica conuicijs lacessitur, & maledictis. Igitur dānis merito grauioribus is punitur, qui locis publicis, q̄ qui priuatis in ædibus furtum egit. Item qui ex domo priuata rem suā amiserit, sine vlla contumeliosa affectione domi manens, suū perferat casum. Atqui in balneis, aut alio id genus loco amisere, ęgre inde nudi discedūt, &
H pleriq; oēs irridentur: quod longe molestius, q̄ rei iactura est. Qua de causa legūlator damna his statuit grauiora. Quin etiam alia complura simili rōne leges pręcipiūt: vt qui homini magistratu p̄dito maledixerit, grauiter multari: qui priuato, nullo affici detrimento. & recte quidē: sic enim nō tm̄ in magistratum deliquisse, qui maledixit, iudicatur, sed in rē publicā ēt contumeliose egisse. Pari sanè rōne, & qui
I in portu furatus est, non solum priuatim offendisse, verū ēt reipublicę dedecus aduexisse putatur. Hęc eadē vel in cęteris reddenda rō est, vbi aliquis sit publicus conuentus, & cōpitum.

15 Cur si iudicū sententiæ pares aduersarijs fiāt, reum vincere solitū est? An q̄ reus nullo ab aduersario detrimēto affect⁹ sit, sed suffragiis parib⁹ victor euaserit.

16 Cur sup furto damnū capitale statutū est, super contumelia, quę grauior iactura est, ęstimat q̄ pati suo corpore, aut quantū soluere debeat, qui deliquerit? K An propterea, q̄ agere cōtumeliose humana quædā affectio ē, oēsq; hoīes plus minusve eius participes sum⁹: at furari nulla necessitate hūana cogimur. Adde q̄ q furtū cōmiserit, idē agere quoq; maluerit cōtumeliose.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMA,

Eorum, quæ ad prudentiam, & mentem, & sapientiam pertinent: cuius quæstiones 13.

CVr homines, qui ingenio claruerūt, vel in studiis philosophiæ vel in republica administranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuisse videamus: & alios ita, vt etiā vitiis atræ bilis infestarent? ceu inter heroas de Hercule fertur. hic enim ea ipsa fuisse natura putaē, & morbum comitialē sacrū ab illo, & Herculeum prisci nominauere. Puerorum quoq; motio mētis idē hoc explicat, & eruptio vlcerū, quæ mortē interdū antecedit. id em̄ plerisq; atra bile consistit. Et Lysandro Lacedęmonio p̄ximè an̄ obitū genus id vlcerū emersit. Adde Aiacē, & Bellerophontē, quorū alter penitus ad insaniā prorupit, alter loca persequebatur. Vnde illud Homeri. 1 M

,, Ast hic quando etiam grauior
A · Dijs omnibus errat.
,, In campos solus latos, inque a-
· uia rura.
,, Ipse suum cor edens, hominum
vestigia vitans.

Quinetiã plerosq; alios ex heroum ordine morbo eodẽ laborasse compertum est. Annis vero posterioribus Empedoclem, Socratẽ, Platonẽ, & alios cõplures viros insignes hoc fuisse habitu nouimus, atq; ẽt pariẽ ordinis poetarum ampliorem. Nam
B & multos id gen9 hominũ morbi ob eiusmodi habitum corporis exercent, & aliqui suapte natura in eos ipsos affectus perspicue vergũt: omnes tñ ferè, vt dictũ iã est, natura huiusmodi extitere. Ergo causam primũ exẽplo haud sanè incommodo vini capiemus. Vinum enim immodicũ tales maxime homines reddere videtur, quales melancholicos esse affirmam9, moresq; varios id condit, cũ bibitur, vt iracũdos, humanos, misericordes,
C audaces: quorum nihil mel, aut aqua, aut lac, aut eiusmodi aliquid efficere potest. Intelligi planè, q̃ varios reddat homines, licet, si quis potantem ipsum animaduertat, vt gradatim euariat. Vbi.n. vinum hoĩem frigẽtem, taciturnũq; à sobrietate accepit, paulo liberaliori poculo refouet excitatq; ad verba: tum largiori potu verborum vberẽ, eloquentem, fidentemq; reddit: posthac processu potandi ampliori, audacem, propẽsumq; facit ad agẽ- D
dum: deinde plenius amplificato, in contumeliam, & petulantiam vertit: mox ad insaniã propemodum accendit: postremo, nimio ex potu resoluit, stultũq; agit in modum eorũ, qui à pueris morbo laborãt comitiali, aut ẽt eorũ, qui vitijs atræ bilis maiorem in modũ continẽtur. Igitur vt homo idem inter bibendũ moribus immutatur varijs, viniq; mensura quadam idẽ crebrò à se discrepat: ita sunt q singulis morũ generibus adeo in- E
ualuerint, vt aliorsum nequeãt cõmutari, qualis enim vinolẽtus hic est, talis quisquam alius factus à natura est, s. ali9 loquax, alius mente commotus, alius lachrymabundus: nam tales vinum quoq; informat. Ex quo illud Homeri.

Me victum Baccho lachrymas ,,
effundere dicunt.

Quippe misericordes interdum redduntur, & aliàs efferi, alias taciturni. Sunt enim qui rursus taceant, & maxime qui ex melan- F
cholicis mente ferme summota, cogitabundi esse soliti sunt. Quinetiam ad amandũ propensiores vinum facere idoneũ est. indicium, q̃ sæpe qui potat, vel osculari eos adducitur, quibus nemo sobrius dare osculũ velit, vel quia deformes sunt, vel quia ætate prouecti: vinum tñ nõ longo hæc auget tempore, sed breui. Natura sanè dum vita eduret assiduis incremẽtis amplificat.

Alij

G Alij nanque audaces, & temerarij, alij taciturni, alij misericordes, alij timidi, per naturam & instituuntur, & augentur. quas ob res eandem esse causam constat, qua vel vinum, vel natura mores cuique inseminare possit, & augere: confici namque in dies vi caloris omnia solent. Habitui igitur, naturaeque atrae bilis flatus ciere datum est. Quocirca vitia corporis, quae flatum prae se ferunt iliumque dolores atrae bili Medici tribuunt: & vinum vere flatus mouere nimirum potest:
H quam ob rem similem ambo isthaec sortiuntur naturam, atra bilis, & vinum. Constat vinum eam habere vim e spuma, quam excitat. oleum. n. quamuis calidum, nihil spumat: vinum large, ampliusque nigrum, quam album, quia calidius, & corpulentius est. Vnde fit, vt cupiditatem Veneris accendere vinum possit, quare non inepte Venerem iunctam Baccho autumant. Et melancholici quoque magna ex parte libidine affluentius concitantur: concubitus. n. flatus copia agitur. cuius
I indicium, quod penis ex paruo citissime in molem augescit insignem. nisi enim flatus, non ita extumescere potest. atque etiam prius, quam tempus promendi seminis fit, voluptas quaedam gestiens pueris adhuc oritur, cum iam pubi propinqui testiculos per libidinem pruriunt; quod s. ob idipsum fit, quia flatus per meatus transit, qua postea humor perfertur. Et seminis quoque in concumbendo profusionem, eiectionemque à spiritu impellente fieri perspicuum est. igitur vel in esculen- K torum, vel potulentorum ordine merito ea libidinem mouent, quae locum genitalem flatu implent. Ex quo fit etiam, vt vinum atri coloris talem hominem reddat, qualis melancholicus flatulentus est. quod late in nonnullis patescit: sunt. n. magna ex parte duri, venisque tumidi, quibus atra bilis redundat. cuius sane causa est, non sanguinis, sed flatus copia. Sed cur non omnibus melancholicis, aut fuscis, colore inuecta duritas est, sed ijs tantum, quibus vitium amplius inualuerit, alia ratio est. Nunc de L eo, quod principio explicare maluimus, agendum est. Humoris id genus, quam atram bilem vocamus, proinus sese constantiae, naturaeque vniuersi corporis intermiscer, confunditque. Temperamentum. n. omne calidi & frigidi est: quippe cum ex his duobus natura & feruet, & constet. Quam ob rem atra etiam bilis & calidissima, & frigidissima reddi potest. pati nanque istaec ambo eadem aptissima suapte natura est. vt etiam M aqua, tametsi frigida est, tamen si satis concalefacta est, velut quae feruet, calidior, quam flamma ipsa sentitur. & lapis quoque, & ferrum ignita carbone calidiora euadunt, quae quidam natura frigida esse nullum dubium est. Sed de his dictum planius est, vbi de ignis natura, & opa docuimus. At autem bilis non per summa, sed natura penitus frigida omnino ita se habet, vt dictum iam est. si modum excedit, hominem facit attonitum, aut obtorquentem,

A tem, aut anxium, aut formidolosum: sed si admodũ incalescit, securitatem animi, cãtilenasq́ parit, & mentis alienationẽ, & vlcerũ eruptionẽ, & alia pleraq; generis eiusdẽ. Parti igiť hoĩum maxime victu quotidiano redundans, mores nihilo immutat, sed morbũ melancholicũ tantũmodo creat: at quibus habitu natura tali cõstiterit, mox his multa, & varia morũ genera exoriunť, prout ſ. alius aliã habitus intemperiẽ sortitus est. Exempli grã,
B in quibus multa & frigida bilis est atra, hi stolidi sunt, & ignaui: in quibus permulta & calida, ĳ perciti, & ingeniosi, amasii, propensi ad oẽm excandescentiam, & cupiditatẽ, nonnulli ẽt loquaciores. Multi ẽt, propterea ꝙ ille calor sedi mentis in vicino estˌ, morbis vesaniæ implicanť, aut instĩctu lymphatico inseruescũt ex quo Sibillæ efficiunť, & Bacchæ, & oẽs, qui diuino spiraculo instigari credunť, cũm ſ. id nõ morbo, sed naturali intẽperie ac
C cidit. Maracus ciuis Syracusan⁹ poeta ẽt prętantior erat, dũ mẽte alienareť. At quibus minus ille calor remissus ad mediocritatẽ sit, ĳ prorsus melãcholici quidem, sed longe prudentiores. & quanquã aliqua in parte minus excedant, multis tñ in rebus cæteris sunt oĩbus pstantiores, alĳ in studĳs literarũ, alĳ in artibus, alĳ in republica. Magnum ẽt ad subeunda pericula discrimẽ hic habitus affert: quippe cũ multi metu varie moueanť, ob eã ſ. rẽ, D ꝙ ita á seipsis differunt, prout incidit, vt vices eius habitus gererent. habitus. n. melancholicus, vt morbos varios creat, ita etiam ipse inæquabilis est: quippe qui alias frigidus in modũ aq̃, alias calidus sit. Quã ob rẽ cũm formidolosum quicquam denunciatũ est, si habitus iusto frigidior sit, timidũ reddet: iam. n. metui aditũ patefacit, & metus ipse refrigerat, vt ex ĳs constat, qui metu perculsi obtremiscũt. Sed si amplius caleat, metus inuectus ad E mediocritatem reducet, tẽperabit, intrepidumq́; pinde hominem seruabit. Quin etiã cũ sponte molestĳs animus tabescit, qď frequenter vsu euenit, ratio perquam similis est. Fit enim sæpe numero, vt angamur, & animo succumbamus: sed cur ita, nullã reddere causam habemus. alias cõtra, vt securitate animi gestiamus: sed quam ob rem, minime constat. Affectus igitur tã isti, q̃ illi superius explicati, paulisper quidem consistere in omnibus F solent. oẽs. n. aliquid illius materię, facultatisq́; sibi intermistum proculdubio continent: sed quibus alte, ampliterq; cõstiterint, ĳ iã morũ qualitate quadam notescunt, & nominantur. vt. n. spe inter se distant, nõ quia faciẽ habent, sed quia faciẽ talẽ, i. alĳ pulchrã, alĳ turpem, & qui nihil superuacui gerunt, ĳ stata sunt forma: sic ẽt q leuiter habitu illo cõstant, ĳ mediũ tenent: qui plene,

ĳ iam

G ĳ iã disſimiles multitudini euadunt. Nam ſi omnino merus bilis atræ habitus ſit, melancholicos admodũ eẽ neceſſum eſt: ſin aũt quẽdam in modũ tẽperetur, egregĳ, ſingulareſq́ȝ inſtituũtur. hi tñ ſi parũ ſuæ valetudini conſulunt, facile in vitia bilis atrę labuntur, alĳ parte alia ſui corporis: alĳ nanq́ȝ in morbũ comitialem incidunt, alĳ attoniti fiunt, alĳ vehemẽtisſime anxĳ, aut formidoloſi redduntur, alĳ maiorẽ in modum ſibi confidunt, & ſperant: quod ẽt Archelao regi Macedonię vſu eueniſſe accepimus. H Cauſam vero tam varię poteſtatis ipſe habitus dat, ſ. prout frigidus, calidusve conſtiterit. Nam ſi vltra modum frigidus ſit, moleſtiæ, anxietateſq́ȝ ſponte ſine vlla ratione naſcẽtur: ex quo mortem laqueo ſibi conſciſcunt, maxime quidem iuniores, interdũ tñ & ſeniores. Multi etiam vinolenti ſeſe interimunt. Nõnulli vero ex melancholicis, vbi abunde I potarunt, dolent, & animo vehementer ſuccũbunt: calor etenim naturalis à calore vini extinguitur. calor aũt qui eam continet ſedẽ, qua ſperamus, & ſapimus, facit vt ſecuro aĩo ſimus: qua de cauſa omnes ad vinolentiam vſque prompto animo bibimus. Oẽs animi ſpe bona vini copia afficit, quemadmodum iuuentus adoleſcẽtulos. Senectus.n. parũ ſperare poteſt, iuuentus ſpe plena eſt. Non deſunt, quos angor inter potandũ eadem illa de cauſa conprehendat, qua etiam poſt K potum nonnullos occupat. Quibus igitur calore natiuo emarceſcente oritur ægritudo, ĳ ſibi laqueum potius petunt. quare iuuenes potius, q̃ ſenes laqueo ſe interimũt: alteris.n. calor per ętatem marceſcit, quod naturæ agitur ordine: alteris per vim ipſius affectus, quod contra naturam eſt. Quibus autẽ calor extinctus ſubito eſt, ĳ repẽte ſe interficiũt, vt omnes mirẽtur, eo q̃ nullum indicium præceſſerit. Cũm igiẽ atra bilis perfriget (vt dictũ eſt) L varias animi moleſtias, anxietateſq́ȝ gignit: calidior autem cum eſt, ſecuritatem, & lætitiam præſtat. quocirca pueri lætiores, ſenes triſtiores eſſe conſueuerunt: alteri enim calidi, alteri frigidi ſunt. quippe cũm nõ niſi refrigeratio quædam ſit ipſa ſenectus. Accidit vero vt calor ſubito cauſis quoque externis extinguatur, quemadmodum quæ prę ter ſuã naturam candent, ceu carbones aqua ſuperinfuſa extinguuntur. M Vnde fit etiam, vt ſedata ebrietate nonnulli ſeipſos enecent. calor enim ex vino adiectus eſt, quo extincto, vſu euenit illa pernitioſa affectio. Et poſt coitum quoq́ȝ venereum animo pleriq́ȝ omnes ſuccumbũt, redduntur q́ȝ triſtiores. qui tamen copiam excremẽti ſuo cum ſemine effuderint, ĳ lætiores, hilarioreſq́ȝ euadunt: quippe qui ſic excremento, & flatu, atq́ȝ calore nimio leuentur. cæteros triſtiores, demisſioreſq́ȝ

ſæpe

A sæpe venus reliquit, eo q; parti necessariæ aliquo subtracto refrigerantur: quod humoris eius paucitate, qui effluxerit, patet. Summã igitur rationũ colligamus. Homines melancholici varij, inæqualesq; propterea sunt, quia vis atræ bilis varia, & inæqualis est: quippe quæ vehementer, tum frigida, tum calida reddi eadem possit. & qm̃ vim eandẽ morum obtinet instituendorum, (mores.n. calidum condit, & frigidum oĩum maxime, B quæ nostro in corpore habentur) idcirco nos morum qualitate afficit quadam, informatq;, vt vinum, quod prout plus, minusve corpori intermistum, infusumq; est, varios reddit. flatuosum aũt vtrunq; est, & vinum, & atra bilis: cũq; ratio sit, vt portio quoq; aliqua temperata illius, inæquabilis ordinis habeatur, flatusque modo quodam acquiratur integre, habitusque respondere calidior, frigidiorq; possint ob exuperantiam qualitatis, hinc efficitur porrò, vt melancholici oẽs non per morbum, sed per natu- C ram, sint ingenio singulari.

2 Cur per aliquas scientias habitum nos habere censeamus, p aliquas non? An habitum non nisi p eas tm̃ adipisci putamur, quibus vim inueniendi acquirimus: inuentio.n. ex habitu est.

3 Cur oĩum animantium homo prudentissimus est? Vtrum quia capite minimo est, s. ad sui corporis pportionem. An quia varie minimo est. ob id' ẽm ipsum D capitis quoq; minutio accidit, & inter homines ipsos, qui minori sunt capite, prudentiores nascuntur, q̃ qui sunt grandiori.

4 Cur seniores amplius mente valeamus, iuniores ocyus discimus? Quia natura parens, & author omniũ instrumenta nobis duo inseruit, quorum opera instrumentis extraneis vti valeremus: manum, inquam, corpori dedit, animo mentem. est.n. mẽs quoq; rebus à natura nobis impertitis annumeranda, vicem sanè gerens instrumenti. Cæteræ E oẽs scientiæ, artesq; nostra opera sunt: mentem ipsam opus esse naturæ fatendum est. Vt igitur manu non iam inde ab ortu naturæ vti possumus, sed cũm eam natura absoluit, perfecitq;, (procedente nanq; ætate, manus suũ opus maxime efficere potest) ita etiam mẽs, quæ res naturalis est, non ꝓtinus, sed in senectute maxime nobis contingit, atq; tunc potissimũ consummat, atq; absoluitur, nisi detrimento aliquo lacera, ĝsaq; sit, quemadmodum F cætera quoq; opera naturæ. mẽs vero posterior, q̃ manuũ facultas accedit: qm̃ instrumenta etiã mentis posteriora sunt, q̃ manuũ instrumenta: est.n. mentis instrumentum scientia: menti nanq; vtilis scientia est, vt tibicini tibia. Manuum instrumenta res pleræque naturales sunt: natura autem ipsa, eiusq; res omnes priores sunt, q̃ scientia. Quorum

G rum autem instrumenta priora sunt, facultates quoque eorundem prius contingere congruum est: his.n. crebro vtentes, conficere habitum solemus. & ista sic reciprocantur, vt quam vicem hæc inter se gerunt, quorum instrumenta sunt, eandem instrumenta quoque ipsa inter se habeant, vicissimq; quam instrumenta inter se, eandē illa, quorum sunt instrumēta. Mens igitur ea de causa nobis senioribus potius cōtingit: discimus autem ocyus iuniores, quia rem fermè nullam tenemus. cum.n. res plerasque scimus, non æque præterea capere alias possumus. quomodo etiam meminisse melius ea valemus, quæ mane primum percipimus: deinde ꝓcedente die memoria hebetamur, quoniam multa iam perreptauimus.

5 Cur homini potius, quàm cuique ex cæteris animantibus credendū est? Vtrum, vt Plato Neocli respondit, quia homo solus omnium animātium nouit enumerare. An quia solus Deos veneratur, & colit. An quia omnium maxime vim obtinet imitandi: hinc enim discere tam multa & varia potest.

6 Cur nihil in eo delectamur, quod triangulum duobus rectis pares angulos internos vel habere spectamus, vel habiturum speram⁹: neque in aliquo generis eiusdem, nisi forte in speculatione ipsa delectandum sit: hæc tñ æquo modo iucunda sanè sit, etiam si tribus rectis, aut etiam pluribus pares angulos habeat: sed nimirum tunc delectari est, cum aut ludis Olympiæ nos vicisse meminim⁹, aut apud Salamina nauali pugna hostes superasse, aut tale quid futurū speramus, non cùm his ipsis contraria expectamus? An in rebus istiusmodi delectemur, quod vel fuerunt, vel sunt consilio nostro, aut omnino humano, & opera. Quæ autem natura lege incommutabili ita esse voluerat, hæc suæ tantummodo rationis contemplatu nos alliciunt, & oblectant. sed cum rerū gestarū perquam aduersa ratio sit, efficitur porrò, vt quæ inde profecta sint, in parte lætabilia, in parte tristia veniant. Omnia aūt lætitiæ, tristitiæve rōne, aut vitamus, aut persequimur.

7 Cur medicus ad sanitatem vsque tantummodo suam operam præstat? Primum enim corpus extenuat, dehinc siccat, tum sanitatem inducit, posthac nil vlterius agit. Vtrum quod fieri non pōt vt ex sanitate aliud quicquā efficiatur. An si quid fieri possit, ad aliam spectet scientiam, afferriq; præterea ex sanitate aliquid licebit. Ergo si oīa fieri, vel ex cōtrarijs, vel ex mediis soleant, constat vt illud ęgrotet, quod vel siccius, vel humidius, vel tale aliquod est. igitur ex nimis frigido in minus frigidum, & postremo in iustam vicem caloris, vel siccitatis, vel humoris medicus adducit, transferēs sese ex contrarijs, aut

A aut mediis, dum ad eũ deueniat habitum, qui sanitati accommodatus est: ex quo quidem nihil eẽ natura fert, nisi quid mediũ. Ergo aliquid præterea facere potest: vt enim eatenus venit, sic retrorsum abire potest. Sed ars nõ istuc profitetur: semper.n.quod melius ẽ, id artis ratio & spectat & facit. itaq; nec vlla alia, nec ipsa medendi ratio de sanitate ꝗcquam aliud faciet, cũ vel nihil effici necesse sit, vel rei destinandæ contrarium, quandoquidem B eadẽ est scientia contrariorum. Itaq; vel inædificandi rõne nihil est, quod contrarium faciat. Nec vero vlla ars alia est, quę ex hoc quicquam faciat, nisi veluti ex parte, quemadmodum suendi ratio ex proscisso calceũ reddit. fieri nanq; bifariam aliquid ex aliquo ita potest, vt vel cùm illud componitur, vel cùm hoc destruitur, consistat.

8 Cur hominem philosophum differre ab oratore putam9? An quia philosophus in rerum speciminibus agitandis, C exquirendisq; suum studium posuit; orator his rebus versatur, quæ consortes illorum speciminũ sunt. verbi causa, alter quid iniustitia sit nouit, alter quis iniustus est: & alter quid tenor tyrannidis sit, cognitum habet, alter qualis ipse tyrannus sit.

9 Cur genus id hominũ, quod Dionysiacos technitas, id est artifices bacchanales, aut histriones appellamus, improbis esse D moribus magna ex parte consueuerũt? An quia minime sese studio sapientiæ dedunt, eo, s. ꝙ in artibus necessariis magnam ętatis suæ partem consumunt, vitamq; plurimũ traducunt incõtinentem, partim etiam cum inopia, quod quidem vtrunq; vitia & gignit, & auget.

10 Cur veteres pręmia certaminibus corporum posuerunt, sapientię nullus quicquam statuerit? An quia iudices, quod ad ingenium attinet, vel præstantiores, vel nihilo deteriores nimirũ E esse iis debent, qui inter sese certant. Quòd si homines sapiẽtia excellentiores certare deberent, pręponereturq; pręmium, arbitris sanè sibi carerent: at vero in certaminibus gymnicis quisq; suo tantum aspectu iudicare integre potest. Item author ille ꝓmiorum tale suis hominibus certamen proponere noluit, vnde inimicitię, seditionesq; maximę exorirentur. homines.n. cum in re sui corporis aliqua improbãtur, non moleste omnino ferũt, F neq; iis infesti redduntur, qui ita iudicarint. at si stolidiores iudicati sunt, iudicibus admodũ ipsis succẽsent, ægreq; vehementissime ferunt: quæ quidem res seditiosa, & stolida est. Ad hæc, præmium præstantius esse suo certamine decet: itaq; certaminum gymnicorum præmiũ optatius & pręstantius, ꝙ ipsa cõcertatio est: prudẽtia vero · qđ ẽ nã pręmiũ ꝓstantius esse possit.

Cur

G Cur homo maxime aliud in-
11 telligat, aliud faciat? An quia cõ
trariorum eadẽ scientia est. An
quia mentis officium plura con
tingit, appetitus in vnum tantũ-
modo profluit. atqui homo mẽ-
te magna ex parte viuit & ratio
ne: bestię appetitu, ira, cupidita-
teq; ducuntur.

12 Cur nonnulli pecunias acqui
rere, non impendere consueue-
runt? Vtrum ꝙ suis moribus vi-
uunt. An oblectamine, quod in
spe positum est, alliciuntur.

13 Quam ob causam qui graui-
H ter, & suauissime dormiunt, ni-
hil somniãt? An quia & sensus,
& intelligentia hominis tũc suo
fungi officio potest, cũ animus
tranquillatur, & requiescit: qua
quidem requie, vel ipsa sciendi
ratio constare videtur, quippe
quæ animũ sistat, atq; ex temera
ria agitatione in tranquillitatẽ
adducat. cũ enim animus mo-
uetur, vagaturq;, fieri non põt,
vt aliquid vel sentiatur, vel in-
telligatur. Ex quo fit etiam, vt
I amẽtes sint pueri, & ebrij, & in-
sani: facit eteñ calor, qui nimi⁹
in his est, vt motu plurimo, ve-
hementissimoq; inquietentur:
quo motu desistente, prudẽtio-
res esse incipiunt. cum enim vis
illa intelligendi sedata est, facili⁹
sistitur, rerumq; rationibus adsi-
stit. Et quidẽ qui inter dormien-
dum somniant, non alia de cau-
sa videre sibi illa videntur, ꝗ in-
telligentia constante, requiescen
teq;: quod quidẽ somno contin-
git leuiori. iactat.n. animus no- K
ster maxime in somnis, calore
qui vndiq; in partem se colligit
interiorem: atq; ita efficitur, vt
plurima vehementissimaq; illa
obstante iactatione, nullũ inter-
uenire somnium possit. Nec pu-
tandũ, vt animus tunc conquie-
scat, & per se maxime sit, cũ nul-
lum somnium trahitur, vt mul-
titudinis opinio est. sed contra
omnino incidit, vt qui in motu
plurimo est, nec pauli sper quie-
scit, hic intelligere nequeat. Plu-
rimus aũt motus cum suauissi-
me quis obdormiscit, merito ꝓ L
pterea est, ꝙ tunc maxime larga
caloris copia in partem contra-
hitur interiorem. Animũ vero
concitatum non solum inter vi-
gilãdum, sed ne per quietẽ qui-
dem intelligere posse, argumen-
tum illud etiam ẽ, ꝙ in somnis,
quos cibo ĩgesto primos agim⁹,
nulla facultas vidẽdi somnĳ da-
tur, cũ maxime accidit, vt ani-
mus propter cibum ingestũ cõ-
citetur: somniũ vero ipsum oc- M
currit, cùm cogitantibus nõbis,
& ante oculos rem ponentibus
somnus accedit. Quapropter ea
maxime somniamus, ꝗ agimus,
aut acturi sumus, aut volumus.
de his enim maxime cogitatio-
nes, imaginationesq; obueniũt.
& qui instructi virtutibus sunt,
meliora somnia vident, quòd ẽt
vigilantes meliora animaduer-
tũt: qui deterius vel animo, vel
corpore sunt affecti, deteriora
concipiunt, quippe cum etiam
affectio

A affectio corporis faciat ad somni visionē. hoīs.n. morbo laborātis proposita quoq; animi vitiosa sunt, atq; ēt propter corporis perturbationē animus quiescere nequit. Melancholici idcirco in somnis crebro excitari consueuerunt, q̄ calore largiore vrgente, animus moueri æquo amplius cogitur: q̄ cum motus vehementior sit, merito dormire minime possunt.

ARISTOTELIS
B PROBLEMATVM
SECTIO TRIGESIMAPRIMA,

Eorum, quæ ad oculos pertinent: cuius quæstiones 30.

1 CVr oculo pfricato sternutare cessam⁹? An ob eā rē humoris respiratio moueatur. lachrymam enī oculus pfricatus emittit: sternutamētū humoris copia excitatur. An quia plus caloris minus C corrūpit, absumitq;. Oculus aūt pfricat⁹ plus caloris sibi acquirit, q̄ nares cōtineant: quā ob rē ēt si quis nasum perfricuerit, ipsum sternutamentum desistet.

2 Cur vno oculo exquisiti⁹ cernitur, q̄ duobus? An quia plures motus duobus, q̄ vno excitantur: quemadmodum oculis peruersis multiplicē agitari motum certū est. ergo duorū vnus motus nō est, vnius vnus & simplex est. itaq; efficit, vt exquisitius vno, q̄ duobus cernatur. D

3 Cur homines irati oculis maxime erubescūt, pudefacti auribus? An qm̄ oculi refrigerantur eorum, quos puduit. pudor.n. in oculis est, nec respicere valēt, quos pudor tenet. & timor quoque refrigeratio loci eiusdē est. calor autē in partem transit aduersam, quæ posterior est: aures vero satis ex aduerso positæ sūt: itaq; pudor maxime erubescūt. Iratis porrò præsidium in eam partē tanquā violatam trāsmittitur, quę & sensu, & motu facilior est: nam & in metuendo calor eam ipsam maxime deserit. E

4 Cur altero oculo apprehēso, alter constantius cernat? An q̄a oculorū initia ex eodem dependent. cū igitur alter mouetur, cōmune quoq; illud mouet initiū, quo mouente, alter etiā oculus moueat necesse est. quam ob rē altero apprehenso, vis illa cōis tota alterum mouebit: itaq; plenius contendere poterit.

5 Quam ob causam qui cęci ab ortu naturæ sunt, calui nunquā efficiant? An quia humor cum F redundat in capite, oculos vehementer infestat. qua de causa, q̄bus fluctiones oculos vrgent, venas tēporum ferro candente Medici tangunt, quo humoris foramina obcęcent, atq; spissescant, & caput quoq; dissecta cute, obscalpere cōsueuere. Cùm igit̄ humor excrescens, vacansq; in capite oculis detrimento sit, fieri potest, vt minus humoris in cal-

G uaria ob id ipsum cõsistat, quia magna parte lapsus ĩ oculos est: & cùm excremẽtis humorum, materiaq́ inutili capillus proueniat, (quę quidem in capite cæcorum ab ortu naturæ large redundant) merito nunquam isti calui efficiuntur.

6 Cur hoĩes, qui oculis prominentioribus sunt, magis à fumo infestant? An quia fumus citissime oculis protẽdẽtib9 incursat.

7 Quam ob causam vtrunque aspectum simul diuertere dextro, sinistroq́ versus, & ad nares

H demittere, atq; ẽt alterum dextrorsus, sinistrorsusq́ deducere possimus: vtrũq; vero seorsum, alterum sinistrorsus: alterũ dextrorsus simul distrahere nunq̃ possumus? Quinetiã deorsum, sursumq́ haudquaquam ita conuertere licet, quamuis facultas simul dimittendi in idem det, vt dictũ est. An propterea, q̄ quanquã duplex aspectus sit, ex eadẽ tñ origine, æquo modo nexus,

I aptusq́ depẽdet. vbi aũt ita est, quoties alterum extremũ mouetur, reliquũ consequat eodẽ necesse sit: alteri9 ẽm extremi principium extremũ reliquum est. Quòd si res vna simul, ac eodẽ in tempore nunquam in partes aduersas moueri queat, nec aspectus ita moueri poterit: quippe cùm ita committatur, vt extrema ĩ partes moueanẽ aduersas, siquidem alter sursum, alter deorsum mouebitur, initiumq́ sequi vtrunque necesse sit, quod impossibile est. Oculorum vero K limitas euenit, quia globi continẽtur principio, quo & sursum, & deorsum, & latera versus lubrico sese vertere possint. Cùm igitur ita positi sunt, vt situ inuicem simili respondeant, atq; medium teneant, mouendi sese sursum, deorsum, latusq́ versus, eodemq́ in puncto sibi pupillam habeant, tunc situ integerrimo cõstant, pręcipueq́ mobiles circũaguntẽ. at qui eodem in pũcto pupillas cõtinent, limi quidem non sunt, discrepare quãq; inter L se possunt: & aliis parte alba retracta, nigrę nonnihil occulitur modo eorũ q sternutaturi sunt: aliis in angulum exteriorem nigra conuellit, vt furiosis: aliis in interiorem mares versus incumbit, vt tragicis, laruis, hominibusq́ acerbis, seuerisq́: sunt.n. contuitu graui, cogitabundoq́. Quoties vero situ dissimili globi positi sunt, sed puncto eodem radii profluunt, aut situs similis est, sed punctum non idẽ, limis M oculis hoĩem esse necesse est. itaque hic suspicit, & oculos cõtrahit: globũ.n. eundem in habitũ collocare conatur, atq; alterum firmũ continet, alterum agitat. Haud enim fieri potest, quin limus sit, qui non eodem de puncto radios depromat, quippe q̃ dimotum contuendi principiũ habeat, perinde ille, cui res vna geminari oculo suppresso videtur. Ergo si ocul9 sursum dimotus est, terminus inspiciendi deorsum

A orsum est: sed si oculus lapsus deorsum est, terminus sursum habet. Oculo tñ vno situ suo dimoto moueri quidẽ res visa sursum, deorsumve ob idipsum videtur, quia pupilla ita se mouet: sed geminari haud vnquã videri põt, nisi duplex cõspectus sit, peruertaturq; ratio videndi. ita fit, vt strabonib9 res eadẽ geminari videatur. causam situs hẽt, eo s. ꝙ oculus non suo medio nexus, locatusq; est.

8 Quam ob rem qui cognomen

B luscioſi habuerunt, literas minutas scribere consueuerunt? mirũ enim vt qui obtusis sunt oculis, rem faciãt, quã eorum facere interest, qui acumine valeant oculorũ. Vtrum quia proxime posita magna esse videntur: illi autẽ oculis proxime admotis scribere solent. An quia contractis palpebris scribant: fit.n. per imbecillitatẽ, vt si laxatis, diductisq; oculis scribant, aspectus distractus, passusq; hebetescat: si adductis & conniuentibus, vniuer-

C sum deprõptus acutius videat. Quòd tñ angulum informat exiguum, efficit necessario, vt exiguæ literæ scribantur.

9 Cur nonnulli post lippitudinẽ acutius videant? An quia purificati oculi sunt. fit.n. sæpe, vt exterior densitas pupillæ aciẽ arceat: q̃ lachryma emissa laxatur, atq; resoluit. quã obrem prosunt interdũ q̃ mordent, lachrymam euocãt, vt cepę: obsunt q̃ tñmodo asiccant, vt origanum.

Cur vno videre oculo impatibilius fit? An quia minus aĩo, qui ita cernit, afficitur: quo fit, vt minus affectionis contrahatur. 10 D

Cur distracta conspectuũ societate, res vna geminari videatur? An ꝓpterea ꝙ oculi vtriusque radius non ad punctum idẽ deuenit: ergo qđ bis noster aĩus inspexit, inde geminum se inspexisse existimat. Proximum euenit, cum digitos mutatis vicibus implicamus, itaq; aliquid tangimus: duo nanq; sentimus, eo ꝙ vnum bis tangimus. 11 E

Cur sensus dextri nihilo sinistris ꝑstantiores sint, cùm in cæteris oĩbus dextra sinistris commodiora habeamus? Vtrum ex consuetudine ita fiat. statim eñ cùm nati sumus, vtrunq; sensum exercere incipimus. Pars autem dextra exercitatione insuescere, inq; frugẽ euadere meliorem vr: effici nanque vtrinq; dextri per consuetudinem possunt. An qa sentire effici est. pars aũt dextra præstantior propterea est, ꝙ efficacior, & affici peruicacior, q̃ꝫ sinistra est. 12 F

Cur in cæteris dextra suis sinistris præstantiora sunt, sensus nullus dexter suo sinistro interest? An quia parte sentiendi vtraque pariter vti à prĩo natali die consuescimus. Adde tamen ꝙ ratio sentiendi affectio quædam est: dextrarum autem partium differentia in efficiendo, non patiendo sita est. 13

Cur exercitatio corporis incõ 14

G moda oculorum acumini est?
An quia exercitatio sanguinem
efficiat sicciorẽ, sicut ẽt reliquũ
corpus. siccitas aũt totam cutem
indurat, ergo vel eã, qua pupil-
la integitur. Quapropter hoĩes
natu iam grandes obtusius vi-
dent: oculi nanq; senum tunica
dura, simulq; rugosa teguntur:
itaq; vis illa conspiciendi coope-
ritur, & delitescit.

15 Cur homines luscij cognomi-
nati, qui obtuse vident, literas
scribere minutissimas possint,
H cũ rem minutam perspicere illi
valeant, qui acumine oculorum
præstant? An qa conspectu sunt
imbecilli, palpebras contrahant
in angustũ. Cum.n.radius pro-
fluit vniuersus, acutius explora-
re potest: contra laxo, diductoq;
oculo, diffunditur, ob eamq; rem
hebetascit. Ergo imbecillitas fa-
cit, vt palpebras contrahant in
angustum. ꝙ cum ex angusto in-
spiciant, exiguam magnitudinẽ
videant, quantaq; vident, tanta
I perscribant necesse est.

16 Sed cur ijdem illi contractis
palpebris videant? An propter
sui conspectus imbecillitatem.
Vt enim manum rebus sepositis
admouent, sic palpebras iuxta
positis perinde quasi manũ adij-
ciunt. quod sanè faciunt, vt radiꝰ
per locum sese depromens angu-
stiorem, congestior profluat, ne
protinus ex patulo proficiscens
distrahatur. videt autem is acu-
tius, qui frequentior, collectiorq;
prodierit.

Cur non res vna geminari vi- 17
deť, cũ in latus oculũ vertimus? K
An quia conspiciendi primor-
dium eadem item in linea situm
est. tunc.n. res geminari vr̃, cum
illud mutatũ sursum, deorsumve
est. in latus vero nil refert, nisi
vna etiam sursum moueat.

Cur in ratione videndi tãtum 18
fieri possit, vt res vna geminari
videatur, si quodammodo inui-
cem oculi locẽtur: in cæteris sen-
tiendi generibus fieri identidem
nequeat. An etiam in ratione tã-
gendi, cum digitos mutatis vici- L
bus implicauimus, fit vt res vna
duæ sentiatur. in cæteris hoc idẽ
fieri nequit, quia cętera mẽbra,
quibus sensio administratur, ne-
que foras versus deducta, neque
bina tã inter se apta, colligataq;
suo fungunť officio. Fit ita in ra-
tione videndi, eadem de causa,
qua in tangendo perplexis, vt
dictum est, digitis. tactus.n. vi-
sum æmulatur, & sequitur.

Cur oculus sinister nihilo im- 19
becillior est, sed æquo modo, at-
que dexter videre potest, cũ re-
liquæ corporis partes omnes si- M
nistræ inualidiores, q̃ dextræ
sint? An quia pars dextra in eo
discrepat à sinistra, ꝙ efficacior
est, non in eo, ꝙ affici aptior. Vi-
dendi autem vires non vt affice-
rent, sed vt afficerentur compa-
ratum à natura est.

Quã ob causam cũm cæteras 20
intuimur res, conspectus noster
satiscit, atq; deterior reddiť: cum
ad virides, & herbescentes inspi-

cimus

A cimus, vt olera, cęteraq́ his simi-
lia, recreat, meliorq́ euadit? An
conspectum in alba, nigrave in-
tendere minime possumus, pro-
pterea ꝙ vtrunq́ id genus colo-
ris videndi viribus officit: colo-
res aũt illi, quibus oculi acquie-
scunt, mediũ albi, nigrive obti-
nent: itaq́ aspectus cũ mediocri
leniq́ obuio afficiat, nihil debili-
tat, immo vero corroborat, atq́
reficit. Vt forsan quẽadmodum
cũm corpora nostra vehementer
laborant, deterius hñt, cum me-
B diocriter, optime afficiunt: ita ẽt
oculi, cum ad res solidas conten-
dunt, laborant, lassanturq́: cum
ad humidas, mollesq́, ꝙ nihil si-
bi obstat, passim oberrant, & li-
centia perliquescunt: cum ad vi-
rides, ꝙ istæ vt solidæ mediocri-
ter sunt, ita satis humoris conti-
nent, neq́ vllo detrimento affici-
untur, & ad immorandũ in hi-
sce amplius innitunt, eo ꝙ colo-
ris huiusmodi habitus modice se
conspectui offert.
21 Cur cætera melius vtroq́ ocu
C lo cernimus, rectã versuum vir-
gulam vni literis admouẽtes in-
spicimus exquisitius? An quia
radñ oculi vtriusq́ non sine per-
turbatione in idẽ cõcidũt, vt au-
thores cõspiciendi rõnum affir-
mãt: itaq́ cum vno inspicimus,
ad rectũ conspectũ, tanquã regu
lam meli⁹ quod rectũ est, depre-
hendere, iudicareq́ habemus.
22 Cur fumus oculos potius in-
festat? An qa infirmissimi sunt:
infirmissima nanq́ oĩa, q̃ corpo-
ri interserta occulũt. indicium, D
ꝙ acetũ, & quodq́ acre carnem
nõ exteriorẽ, sed interiorem de-
mordet. An quia laxiores, refer-
tiq́ meatib⁹ sunt. conspectus. n.
per quosdam meatus protrudũ-
tur, & excidũt. itaq́ qđ his mor-
dacissimũ est, cæteris corporis
partibus obuiũ subire densiora
non põt, sed perreptat, & deci-
dit. æquo modo & cępe, & q̃cun
que talia oculos mordent. Oleũ
omniũ maxime humorũ id facit
quia tenuissimũ est, ob eamq́ rẽ
meatibus se expeditẽ insinuat: E
acetũ reliquis partibus corporis
pro medicamento est.
Cur oculus solus omniũ mem 23
brorũ non rigeat, cũ infirmissi-
mus sit? An quia opimus est, nec
carnis quicquam in se continet.
quod aũt tale est, securũ manere
à frigore põt. Haud. n. audiendi
sunt illi, qui ꝓpterea rigere ocu-
los negant, quia vis illa conspi-
ciẽdi ignis est. non. n. talis in ocu
lo ignis est, vt calefacere valeat.
Cur lachrymæ, quas mœren- 24
do emittimus, calidæ sunt: quas F
oculis laborãdo, frigidæ? An qa
frigidũ, quod incoctũ, crudũq́
est: calidũ, quod concoctũ. Lan-
guorẽ aũt oẽm ex cruditate pro-
ficisci nullũ dubiũ est. ꝙ cum la-
chryma cruda eorum sit, qui va
letudine oculorum laborant, non
immerito frigida est. Hinc Me-
dici sudorem frigidũ argumen-
tũ grauis esse morbi existimant:
calidum contra decretorium es-
se, & salutarẽ, cum. n. vacans ma-

G teria multa eſt, ſatis à calore inte
riori cōcoqui minime pōt: itaq;
frigidā eſſe neceſſe eſt. cum pau-
ca eſt, plene à calore victa conco-
quitur: morbos aūt copia vacan
tis materiæ confici certum eſt.

25 Quare cū partes corporis no-
ſtri dextræ mobiliores ſint, ocu-
lus ſiniſter expeditius, q̄ dexter
contrahit? An propterea, q oīa
ſiniſtra dextris humidiora ſunt:
humidiora aūt contrahi plenius
poſſunt. An dexter amplius effi-
cere poſſit: ſiniſter vel ex ſe, vt
H humidior, obſequentior ſit.

26 Quam ob cauſam cum & ſe-
nex, & luſcius per imbecillitatē
parū oculis valeant, alter proxi-
me admouet, ſi quid inſpicere
vult, alter ꝓcul abducit? An qa
diſſimilis eorū imbecillitas ē. Se
nex.n. quia videre non pōt, vbi
minus radij coeunt, rem vidēdā
eò abducit, vbi viſurus maxime
eſt: procul.n. coire radij ſolēt. Lu
ſcioſus ille videre quidē rē iſthic
pōt, ſed quænā rei conſpectæ ca-
ua ſint, quæve excedant, diſcer-
I nere nequit, itaq; in his fallit̄. ca-
ua quippe, & excedentia ſplēdo
re diſcerni maxime pñt: quē q̄m
procul percipere, quemadmodū
rei obuiæ ingruat, nequeāt, pro-
xime adducunt.

27 Cur homo ſolus, aut certe ma
xime aīantium oīum oculis de-
prauet̄ per limitatem? An quia
vel ſolus, vel maxime comitiali
morbo in tenera ætate laborat,
cū deprauari omnibus accidit.

28 Cur vni aīantiū homini trāſ-
uerti, deprauariq; per limitatem K
oculi poſſint? Vtrū q oculos mi-
nimo interſtitio diſcretos, è dire
ctoq; poſitus homo hēt, perſpici
idcirco mēda in eo maxime poſ-
ſit. An quia cæterorū animātiū
oculi vnicolores maxime ſunt:
nec deprauatio ſequeret̄, ſi vno
quolibet colore p̄ditus ocul⁹ eſ-
ſet. An quia ſolus ex omniū ani-
mantium genere morbo comi-
tiali rapit̄: qđ genus morbi tranſ
uertere oculos, ſicut cętera etiam
mēbra pōt. nonnullis tñ, vt ſero
eo morbo vexari incœpere, ſic L
lumina ſero deprauantur.

Quam ob cauſam manu præ 29
lucerna, aut Sole obiecta melius
inſpicere poſſumus? An qa lucer
næ, Solis ve lux noſtris occurrens
luminibus, reddit ſuā ob nimie-
tatem infirmiora, quippe quæ
rem etiam ſibi cognatam interi-
mere præ ſua poſſit exuperātia.
at vero manu ita arcente, nec lu-
minum acies offici poteſt, & res
viſui obuia nihilominus in luce
poſita eſt. vñ fit, vt & acies ple- M
nius agat, & res inſpectanda ni-
hilominus videatur.

Cur manus dextra & pes dex 30
ter à ſuis ſiniſtris differunt, ocu-
lus & auditus nullo diſcrimine
diſtant? An quia immiſta, ſyn-
ceraq; elementa ſuſq; deq; ſunt:
diſcrimen vero ſitum in his eſt,
quæ elementorum coitu cōſtāt.
ſunt autem ſenſus iſti ſynceris il-
lis, immiſtiſq;: viſus ſ. ex igne, au
ditus ex aere.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMASECVNDA,

Eorum, quæ ad aures pertinent: cuius quæstiones 13.

1 CVr aures, quę omniũ maxime partium nostrę faciei exangues sunt, rubore magis afficiuntur, vbi nos pudor apprehẽderit? Vtrum ꝙ peregrinus humor partẽ adire inanẽ aptus natus est: itaq; cùm B calore ꝑ pudorẽ orto resoluitur, statim se in aures colligit. An qa tpibus appositę sunt, quo versus maxime humor confluit. Cum enim hoĩem pudet, * calor se in faciẽ recipit, itaq; ruborẽ adducit: aures vero minimo in ea profundo extant, naturaq; calidissimæ sunt, & coloratæ, nisi longe frigoris rigore obtorpuerunt. ideo hæc particula omniũ faciei particularũ coloris est optimi. quam ob rẽ passus dispersusq; C calor, ꝙ per summa res tenet, rubicundas reddere potest.

* humor.

2 Cur vrinantibus aures, dum inter mare sunt, rumpi soleant? Vtrum quia retentus spiritus ĩpetu çogit vehementiori. An si causam hoc haberet, idẽ vel ĩ aere fieri posset. An quod non cedit, dirũpi ocyus põt, & à duriori, q̃ molliori facilius. Quod itaq; inflatũ est, minus cedit: aures vero, vt dictũ iam est, spiritu retento inflãtur: itaq; ab aqua, q̃ aere durior est, obtundunt̃ offensæ, atq; rumpuntur. D

3 Cur vrinantes spõgias alligare auribus cõsueuere? An ne mare per vim occurrẽs aures rumpat. haud.n. ita stipatæ impleri, vt inanes, exẽptis spongĳs, pñt.

4 Cur sordes auriũ amaræ? An quia putri sudore contrahunt̃, qui salsus, amarus est.

5 Cur spongiarĳ suas dissecant aures, & nares? An vt spiritum cõmodius reddant: hæc.n. esse spirandi itinera videntur. Laborare quippe difficultate spirãdi eos affirmãt, dum foras emittere aĩam non possunt, leuariq;, cũ propellentes extrudunt. Mirum tñ, si respirandi assequi facultatẽ refrigerationis gratia nequeant, sed esse id necessariũ magis videatur. An merito plus in retinendo laboris sit, cũ corpus extumeat; distendaturq;: spiritus vero foras spõte efferri posse videtur. An intus etiam tẽdere ita posit: cogitandũ tñ æque videtur. Pleriq; vero lebete demisso, respirandi viã vrinatoribus moliuntur. haud.n. aqua lebes impletus, sed aera seruat ad demersum hominem vsq;: quippe qui erectus per vim dimittaẽ, vt vndiq; ęquali nutu descendat. nã si quantũlibet inclinauit, humore protinus interrumpente impleatur necesse est. E F

6 Cur nonnulli, cũ suas inscalpunt aures, tussiũt? An quia sensus audiẽdi foramen cũ pulmone, canaliq; ab aspitudine cognominato

G minato fortit. indiciũ, ꝙ his ip-
sis repletis, obsceptisq; hõ surde
scit. Humoris itaq; aliquid ẽ fri-
ctione ista auriũ liquescit, atq; in
canalẽ, quẽ modo diximus, per
foramen illabitur, quod tussim
mouere potest.

7 Cur sinistra auris ocyus ma-
gna ex parte perforata consoli-
dari, ꝙ dextera põt? q̃circa, mu-
lieres alterã marem vocant, alte
ram fœminã. An quia partes si-
nistræ humidiores, calidioresq;
sint: q̃ aũt habitu huiuscemodi
H sunt, consolidari possint facilius.
Vnde in plãtis etiã tenellis, atq;
viridibus coitus, concorporan-
diq; vnio facilius agitur. Et vero
vlcera iuniorũ promptius com-
paginant, ꝙ seniorũ. Argumen-
tum, partes sinistras esse humi-
diores, ꝙ molliores sunt, atque
effœminatiores.

8 Quam ob causam pudefactis
aures summæ rubescant, iratis
oculi? An quia pudor in oculis
refrigeratio quædam cũ timore
est: itaq; calor iure oculos dese-
rit. ꝙ cùm inde secedendũ sit, lo-
I cũ sui capacissimũ petat necesse
est, quales certo summę sunt au-
res. cęteræ nanq; partes longæ
ossibus oẽs cõpactæ sunt. Iratis
contra calor in oculos, totamq;
faciem reuocatur: sed cõspectior
in oculis est, videlicet albi eorũ
coloris ratione.

9 Cur auriũ sonitus accito stre-
pitu cesset? An quia minorem
strepitus amplior pellit, & eruit.

10 Cur si aqua lapsa in aurẽ sit,
oleum, quo humor effluat, instil- K
lamus? nullo nãq; humore alio
effluere potest. Verũ, vt qm̃ oleũ
per summa aquæ innatat, eiq;
aqua p̃ lentitate adhęret, effluen
te oleo aqua etiam ipsa effluat.
An vt per lubricã aurem labẽs
aqua excurrat. oleum enim vt-
pote leue, facit, vt propere labe-
scere possit.

Cur minus aures vrinãtibus 11
rumpãtur, si oleum sibi instilla-
tum habentes, in mare interrũ-
pant? An ratio, cur rumpi aures
possint, ante exposita est. oleum
vero in aures instillatũ facit, vt L
mare superueniens relabi facilius
possit: quomodo in parte cor-
poris exteriori perũcta fieri no-
scimus. labens autem ictum par
ti interiori auris nullũ inuehit,
itaq; disrumpere non potest.

Quam ob causam aures cum 12
exangues adeo sint, pudore eru-
bescere possint? An res quæque
ferri in eũ soleat locũ, qui sui va-
cuus est. cũ ergo sanguis efferri
sursum calidus videat, aures ma
xime, partemq; inanissimã adit:
itaq; rubore inibi afficit. Quod M
idem intelligendum de genis ẽt
est. Adde quòd tenuissima cu-
tis, quæ distẽta est, ita fit, vt ru-
bor percipi in auribus pręcipue
possit.

Cur nemo oscitãs aurẽ inscal- 13
pere suam audeat? An quia mẽ-
brana etiã, per quam audimus,
inflatur, cũ oscitamus. indiciũ,
ꝙ audiẽdi facultas tollit, cũ osci
tamus. spiritus enim vt in os, ita
etiam

A etiam in aures interrūpens, mēbranā expellit, ac prohibet, quo minus sonus ingrediatur. Quod cū ita sit, si sedē audiendi, cū oscitamus, auriscalpio tetigerimus, plurimū membranā lędemus. Ictus enim ad obiicientem, renitentemq; spiritum, nō ad cedentem inferetur, & membranā abiunctam solidis esse certum est: quare dolor ita moueri, vulnusquè excipi facile potest.

ARISTOTELIS
B PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMATERTIA,

Eorum, quæ ad nares pertinent: cuius quæstiones 18.

1 CVr singultus sternutamento sedari queat, ructus nequeat? An q̃a nō partis eiusdē vtraq; ista affectio ē, sed ructus vētriculi, singultus vero refrigeratio, cruditasq;
C spūs, atq; humoris pulmoni cōiūctissimi ē. sedes aūt cerebri rē cū pulmone cōem sortita ē: qđ quidē rōne constat aurium. interdum enim surditas accidit, simul & morb⁹ ipse auriū in pulmonis vitiū transit, & nōnullis tussis statim mouet suas scalpentibus aures, locū aūt sternutandi rem naribus esse cum pulmone cōmunē respiratio docet, quę cōis vtriq; est. sternuimus itaq; loco eo ipso calefacto. calorē autē eius locus sentit inferior, cui⁹
D singultus est. calor vero vim obtinet & cōcoquendi. Quamobrem aceto ēt, retentioneq; spiritus finiri singultus leuior pōt: spiritus enim retentus satis concalefacit. Vnde fit ēt inter sternutandum, vt spirādi retentio idē obducta efficiat. Et cōuenienter quoq; expirātia superiori de loco educitur: quippe cū fieri nequeat, vt quis sternutet, nisi expiret. Impetus itaq; spiritum in-
E terclusum rumpit, dispellitq;, q singultum ciere potest.

2 Cur si quis sternutaturus oculum perfricauerit, minus sternutet? An propterea q̃ sternutamētum à quodam excitatur calore: fricatio autē calorē ciere potest: qui calor, qm̄ locus, quo sternutamus, oculis in propinquo est, alterū sternuendi calorem tollit, quēadmodū minor ignis ab ampliori emarcescit, atq; absumit.

3 Cur bis sternuere magna ex parte solemus, non semel, aut sępius? An quia binis naribus su-
F mus. per vtranq; itaq; narem venula partita discurrit, qua spiritus solet permanare.

4 Quam ob causam, qui Solem aspexerint, sternutare magis cōsueuerūt? An quia Sol calefaciēs mouet perinde, atq; qui nares penna solicitāt. idē enim vtriq; agunt. quippe qui per motū calefaciētes ocyus spiritum ex humore eliciant, cuius excursio spiritus sternutatio est.

5 Cur singultus sternutamēto finitur, & retentione spiritus, & aceto?

G aceto? An sternutamēto, quia spiritus cohibetur inferior, atque circumobsistit: quemadmodum medicina parti superiori adhibita aluus sentit, ac immutatur. Spiritus retētione leuiores tolluntur singultus, eo quod exiguus spirandi impetus, si paulisper retinuimus, vt in tussi desistit, sic etiā in singultu reprimitur, cogitur, strangulatur. Aceto idcirco sedatur, quia humor circumstans, ac prohibēs eructādi licentiā, in spiritū per vim aceti calefactoriā extenuatur? Fit enim ructus, cùm vētriculi humor re-
H calescens inflatur, atque cōcoquitur: singultus vero, quoties spūs vacans ab humore in loco spiritui deputato retinetur. Hinc em̄ dum enititur, nec erumpere potest, distentionē inducit, quæ distentio appellata singultus est. Inde fit, vt singultus, vbi inalguimus, oriatur. frigus enim humorē spiritui obductū coangit, spiritus circunuētus exilit, cuius cōmotio non nisi singultus est.

6 Cur aquam nonnullis frigi-
I dam in faciē fundimus, cùm è naribus sanguis effluit? An ita calor intus se colligit, atque circumobsistit, qui sanguinem summū reddit liquidiorem.

Cur sternutamentum pro nu-
7 mine habetur, non tussis, neque grauedo? An quia de capite mēbrorum præcipue omniū diuino, vnde cogitatio est, suum ducit principium. An quia cęteri illi affectus ratione morbi eueniant, hic secus exultet.

Cur oculo perfricato sternu- K
tamenta desistunt? An quia hu- 8
mor sic respirat: lachrymā quippe oculus post frictionē emittit: sternutamentū aūt humoris copia excitatur. An quia minor calor corripi ab ampliori, consumique pōt. oculus aūt perfricatus plus caloris sibi acquirit, quàm sit, quem nasus complectitur. Hinc ēt fit, vt si nasum quis perfricet, ipsum sternutamētum desistat.

Cur eruptio cęterorū, vt flatus, vt ructus, sacra haudquaquā 9
habetur, sternutamēti sacra habita est? Vtrū qm̄ cùm tres par- L
tes principes sint nostri corporis, caput, thorax, & aluus, flatusque alui expiratio sit, ructus vētriculi, sternutamētum capitis, quæ pars sacra præcipue est, spiritum hinc exeuntē, vt sacrum veneramur & adoramus. An quia spiritus omnis eruptio, partes, quas modo dixi, melius sese habere significat. cùm enim minus sternuere queunt, spiritus erumpens leuat, ac mitigat. Ergo ster- M
nutamentum quoque bene caput valere, posseque cōcoquere, indicio est. cùm enim capitis calor humorē, spiritumve conuincit, tunc moueri sternutamentū solitū est. Quamobrē, moribūdos interdum sternutatorio excitamus, tanquam si hoc affici nequeāt, spes nulla salutis sit. Perinde igitur quasi bonæ indiciū valetudinis partis optimæ, atque sacerrimæ sternutamentū adorant, beneque augurantur.

Cur

10 Cur homo omnium maxime
A animantiũ ſternutare ſolitus eſt?
An quia foramina ſui corporis
obtinet latiora, per quæ ſpiritus
interrũpere poteſt: his enim ſpi-
ritu impletis ſternuimus. Latio-
ra aũt eſſe indiciũ, ꝙ omniũ mi-
nime animantium homo olfactu
valet: foramina quippe tenuio-
ra ſentiunt exquiſitius. Quòd ſi
latiores meatus plus humoris,
ac ſæpius ſubeat neceſſe eſt, quo
inflato ſternutamentum moueri
ſolet, talesq; homo maxime ani-
B mantiũ habet: merito ſæpiſſime
ſternuat, pſertim qui narib⁹ bre-
uiſſimis eſt. ſic eñ humor cõca-
lefactus celerius effluere conuer-
ſus in ſpiritum poteſt: cęteris ve-
ro præ longitudine narium ante
refrigeratur, quàm effluat.

11 Cur ſternutamenta, quæ de
medio noctis ad meridiem vſq;
moueant, damnem⁹, quę de me-
ridie ad noctis mediũ, approbe-
mus? An quia cùm rem aliquam
exordimur, tũc ſternutamẽtum
potius obſeruandũ ſit. itaq; cùm
C rem agere pergimus, atque inter
initia ſternuiſſe acciderit, amo-
uemur, remq; incœptã proſequi
temperandũ cenſemus. Dies igi-
tur, & aurora, & de medio vſque
noctis quaſi initiũ quoddam eſt:
itaq; ominoſum tãtiſper ſternu-
tamentũ eſſe putamus, tempera
murq; ſternutare, ne pergentem
quempiã ad agendũ reuocem⁹.
poſt meridiem vero, atq; mediũ
vſq; noctis, finis veluti quidã
eſt, tempusq; illi contrarium:
itaq; contra tunc & exiſtimatur, D
& agitur.

Cur ſenes laborioſius ſternu- 12
tant? Vtrum ꝙ his foramina, per
quę ſpiritus permanare ſolet, ad-
ducta atq; coniuncta ſunt. An
ꝗa ſenes facile eleuare nequeunt,
ꝑ vim demittunt, atq; cõcaſſant.

Cur ſi ſpiritum quis retineat, 13
ſingultus deſiſtat? An quia refri-
geratio eſt, quæ ſingultum indu-
cat: quamobrem & qui timent,
& qui algent, ſingultiunt. ſpiri-
tus vero retentus partem corpo-
ris calefacit interiorem. E

Cur homines ſurdi è naribus 14
magna parte loqui cõſueuerunt?
An quia pulmo eorũ vitiatus ẽ:
ſurditas enim detrimentũ pul-
monis eſt. vox itaq; ferri expedi-
te non poteſt: ſed quemadmodũ
qui ſpirandi laborant difficulta-
te, ſpiritũ vniuerſum ſuã ob im-
becillitatẽ reddũt, ſic vocem illi
emittunt. Nitunt itaq; naribus,
etiam dum loquuntur, qua vox
protrudens ſeſe, ſono per attritũ
rancido illo profertur. fit enim
vt verba per nares afformentur,
cũ pars naſi ſuperior, qua per pa- F
latum foramina patẽt, cauſa eſt:
reſonãt enim tintinabuli inſtar,
ob clauſtri inferioris anguſtiam.

Cur ſternutamentũ ſolum nõ 15
dormiẽtibus, ſed propè dixerim
ſemp vigilantibus fiat? An quia
fieri ſternutamentũ non poteſt,
niſi à calore, qui partẽ eã cõmo-
ueat, qua effici ſolet: ex quo fa-
cie Soli obijcimus, cũ ſe mouere
placet. Dormiẽtib⁹ ãt calor intus
circum-

G circũobsistit, quam ob rem imæ dormiẽtiũ partes calidiores redduntur, spiritusq́ꝫ abundat: quæ quidẽ res causam habet, cur genitura in somnis pręlibidine ꝓfluat. Merito igitur dormientes non sternutamus. cũ enim calor secedat capitis, q eius partis humorem natus mouere aptus est, quo in aera extenuato, sternutamentũ exultat, affectionẽ consequentẽ illam obuenire nõ posse consentaneũ est. Crepitus tamen inferius, ructusq́ꝫ superius dor-
H mientes magis, q̃ꝫ vigilantes extrudimus. Quòd enim vẽter inflari in somnis amplius solet, accidit, vt eius inflati humores loca sibi proxima adeant: eo nanq́ꝫ vel à spiritu per quietem excito cõpelluntur. Retinere enim potius, q̃ꝫ emittere potest, qui sopitus est: itaq́ꝫ intus calorẽ contrahit. at qui spiritum retin et, deorsum impellat necesse est: quippe cũ imum deferri spiritũ præter suam naturam sit. vnde fit ẽt, vt perdifficile sit spiritum retinere.
I Quin etiã cur dormiamus, hæc eadẽ ratio est. cùm enim vigilia motus sit, qui membra sentiendi officio accõmodata magis, cum vigilamus, exercet, constat somnum posse accedere, cùm eadem illa membra quiescunt. Cùm vero vis ignea sit, quæ mẽbra corporis nr̃i mouere possit, & hæc intus se contrahat, circũsistatq́ꝫ, in somnis caput relinquens, qd' sensus retinet oẽs, tunc maxime sensuum sedes quiescere possint, quæ quidem res causam afferat K dormiendi.

Quam ob causam, vbi sternutauimus, aut minximus, mẽbra nostra inhorrescere solent? An 16 quia vtraq́ꝫ re illa venę aeris inanes redduntur, quem calidum ante continebant, inanis aer extrinsecus ali⁹ subit illo frigidior, qui ante in venis fuerat, q̃ꝫ sternutaremus, aut mingeremus. ꝙ cùm talis subeat aer, merito facit, vt membra inhorrescant.

Cur singultus sternutamento 17 desistere potest? An ꝓpterea, ꝙ L singultus non quemadmodũ ructus à ventre, qui cibi conceptaculum est, sed à pulmone proficiscuntur, quod maxime refrigeratione, aut rigore, aut dolore, aut medicatione superiore accidere solet. ꝙ enim membrum id calidũ sua natura est, quoties refrigeratum fit, totum admittere spiritum non potest, sed bullas quodãmòdo excitat. Quam ob rem, retento ẽt spiritu, singultus finitur: sic enim pars ista recalescere incipit. & aceto quoq́ꝫ hau M sto, desistit: qm̃ vis aceti calefactoria est. Cum itaque calidum quodq́ꝫ concalefactũ reddetur, sedesq́ꝫ cerebri foraminibus peruia pulmoni respõdeat, efficitur vt retentio spũs, quæ sternutationi antecesfit, repressusq́ꝫ desuper illatus, affectionẽ istã pulmonis mẽbri calidi abigere valeãt.

Cur homines capillo crispo, 18 & tortili magna ex pte resimiores sint? An si crispitudo sita in crassi-

A crassitudine est, & crassitudo nō sine duritia cōstat, & durus sanguis calidior est, & calor materiam excrescere inutilem minus patitur, & os ex vacāte materia consistit, & cartilago non nisi os est, merito diminutio nasi consequatur. Indicium ætas adhibet puerilis: sunt enim pueri omnes naso resimato.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

B SECTIO TRIGESIMAQVARTA,

Eorum, quæ ad os, & ad ea quæ in eo sunt, pertinent: cuius quæstiones 12.

1 Cvr homines q raris dentibus sunt, vitā lōge agere nequeāt? An qa longe animātia viuunt, q̃ dentiū ordine p̄dita sunt numerosiore, vt mares q̃ fœminæ longius: viri nanq; diutius q̃ mulieres. atq; in pecudū genere, cęterorūq; animaliū perspici identidem licet. Qui itaq; raris dentibus sunt, habere
C quasi pauciores indicantur.

2 Cur dentes, qui longe solidiores, q̃ caro sunt, frigus amplius sentiant, q̃ caro? An quia meatibus nituntur infixi tenuibus, quorum exiguus calor celeriter à frigore vincitur, mouetq; dolorem.

3 Cur dentes frigidū amplius, q̃ calidum sentiant: caro e contrario? Vtrum propterea, q caro mediocri, tēperatoq; habitu est, dentes vero perfrigidi sunt, itaq; rem frigidā sentire plenius possunt. D An qm meatibus continentur tenuibus, quibus calor inditus exiguus est: itaq; re aduersa potius patiuntur. caro quia calida est, vt nihil affici à frigido pōt, ita calidum compendio sentit. ignis enim quasi igni adijcitur.

4 Cur lingua rerū index pluriū esse potest? nam & febris ardentioris, & grādinū, si quæ insunt, & pecoris versicoloris varia est. An quia humoris capiens est, & super pulmone posita, vnde febrium principiū ducitur. versi- E colorum aūt ratio referri ad humorum varietatem debet. inficit tū id primum, per quod humor primum manat, colaturq;, cuius generis lingua est. Grādines vero lingua propterea contrahit, q inanis, spōgiosaq; est: quippe cum grando veluti panis inconcoctus, crudusq;, parte interiore corporis nasci soleat.

5 Cur lingua amara, salsa, & acida fieri pōt, dulcis non pōt? An q naturæ corruptiones isthæc sunt: constantiam vero ipsam, naturamq; sentire nequaquam F fieri potest.

6 Cur totidem colorib9 lingua euariat, quot cutis? Vtrum q ea quoq; in membrorum numero exteriorū recipitur, quanquam in ore abdita est. verū quia prætenui cute integitur, vel minima in ea varietas deprehēdi potest. An q aquæ rō est, quæ facit, vt colores mutentur: lingua aūt affici ex potione maxime potest.

Cur

7 Cur halitum ex ore tum cali-
G dum, tum frigidũ reddere possu-
mus? quippe qui frigidum effle-
mus, calidum vero exhalemus.
indiciũ q manus ori admota ex
halanti calefieri põt. An vtroq;
modo aer commotus calidus est.
sed qm̃ qui efflat, non vniuersum
aera mouet, sed ore angustiori
extringit, paucum expirat, quod
multum externi aeris excitat.
Itaq; calor ore profectus, passus
in eo suam ob exiguitatem deli-
tescit: at qui exhalat, vniuersum,
H ob eamq; rem calidiorẽ expirat.
est enim efflatio spiritus strictim
protrusus: exhalatio vero spiri-
tus vniuersim profusus.

8 Cur si vehemẽter, vniuersũq;
expirarimus, iterũ expirare ne-
queamus? quod idẽ in respiran-
do ẽt accidit: bis enim ex ordine
id facere nequimus. An qm̃ alte-
rum dilatatio, alterum contra-
ctio loci est: idcirco quadanten9
non vsquequaque possunt. con-
stat igitur ambo vicissim fieri eẽ
necessum, bis vero ex ordine pos
I se neutrum.

9 Quam ob causam cũ alius lo-
cus sit, qua cibus, potusq; tran-
seunt, alius, qua spiramus, vbi
grandiorẽ buccellam deuoraui-
mus, strangulemur? An nihil ab-
surdũ id est. nõ modo enim si ali-
cuius interuentu locus spirandi
stipatus sit, verũ & si adductus
fit extrinsecus, aeque, immo ma-
gis abstrangulamur. isthaec vero
pxima inter sese posita sunt, quo
cibũ excipim9, & quo spiramus,
quare vbi iusto amplius frustum K
incidit, locũ spirandi proximum
adducit, instringitq;, vt via spi-
ritui omnis denegetur.

Cur hoĩes, qui virgulam suae 10
palmę ductã per totam latitudi-
nem habent, vitę longissimę esse
possunt? An quia breuis aetatis,
imbecillaq; sunt, quae artuũ be-
neficio carent. Imbecillitatis in-
dicium aetas prima, atq; tenerri-
ma affert. vitae autẽ breuis testi-
monium dat genus oẽ aquatile:
quae cũ ita sint, coartata, compa-
ctaq; oĩa cõtra sese habere liqui-
do est. quo in genere illa ẽt sunt, L
quę cũ ex natura artubus maxĩe
careant, articulari tñ contigerit.
palmae aũt partem interiorẽ pe-
nitus carere articulo certum est.

Quã ob cãm dum longe spira 11
mus, venter trahẽtibus adducit̃,
reddẽtibus diducit̃, atq; replet̃?
veri enim sile dixeris esse, vt cõ-
tra veniat. An quia cum respira-
m9, vẽter adductis costis in imũ
cõprimit̃: idcirco distẽdi in am-
pliorẽ molẽ folliũ instar appear. M

Quã ob causam spirare neces- 12
se habeamus? An quemadmodũ
humor dissolui in spiritũ potest,
sic spũs transire potest in ignem.

Calor itaq; naturalis, vbi bo- 13
nam spiritus partẽ in ignẽ con-
uertit, dolorẽ admouet, atq; etiã
meatus diducit, & ampliat. quã
ob rem ignẽ cũ spiritu expellere
cogimur: quibus extrusis mea
tus contrahunt̃ atq; refrigerant̃:
itaq; dolor iterum tẽtat. rursum
igitur aerem trahimus: atq; vbi
posthac

A posthac spirandi meatus patefecimus, vocem̃q; reddidimus, ignis iterũ oritur, atq; iterũ prę dolore spiritũ reddim⁹, idq; vicissim ordine perpetuo agimus: sicuti ẽt palpebras agitare solemus, vt corpus oculorũ refrigeretur, assicceturq;. & vero cum ambulamus, ingressui nr̃o attendim⁹, s. ex ordine gubernandi, atq; regẽdi, quem vis nostra intelligendi percõmode astruit. Hunc ergo in modũ spirandi quoque vsum exequimur: ingenio quippe tra-
B hendi aeris reddimus, atq; illico rursum attrahimus.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMAQVINTA,

Eorum, quæ ad tactum pertinent: cuius quæstiones 10.

1 CVr inhorrescere magis solemus, cũ alius modo quodam nos tãgit, q̃ cũ nos ipsi tangimus? An quia
C tãgẽdi sedes rẽ plenius externã, q̃ suã sentit: quod eñ natiuum, atq; insitũ est, id sensum effugit. Quinetiã quod clanculo atq; subito fit, terribilius certe occurrit. met⁹ aũt refrigeratio q̃dã ẽ. at vero tactus extraneus prę suo vtrũq; id hẽt. Deniq; affici vnũ quodq; ab alio vel tãtundẽ, vel magis aptũ natura est: quod ẽt in titillando constat accidere.

2 Cur in alis, & pedũ vestigiis titillamur? An pp̃ cutis tenuita- D
tem. An quia tactus earum partium insolens est, vt etiã auris.

3 Cur non eisdẽ in rebus inhorrescere oẽs soleamus? An quẽad modum nec in eisdem oẽs delectamur, nec in eisdem angimur, ita nec in eisdem omnes horrescimus. Quædã enim refrigeratio æqua omnibus ratione inuehitur. sed alij tamen, cũ vestis rumpitur, inhorrescũt: alij, cùm serra vel acuit, vel trahitur: alij, cùm pumex secatur: alij, cum lapillus mola perfrangitur. E

4 Quam ob causam cùm æstas calida, hyems frigidissima sit, corpora tactu frigidiora p̃ ęstatẽ sint, q̃ per hyemẽ? Vtrum q̃m à sudore refrigerari corpora possint, qui, vt fieri per æstatem solet, sic ab hyeme alienus est. An quia in contrariũ tempori tum frigor, tum calor circumobsistit, intusq; per æstatem calor refugit: itaq; sudorem potest exprimere. per hyemem vero vis frigoris arcet, & corpus perinde quasi terra euaporat. F

5 Quænam causa pilos inhorrescere faciat? An merito cute cõtracta exurgant, q̃ cõtrahi tũ à plerisq; alijs affectionibus põt.

6 Cur nemo seipsum valeat titillare? An ne ab alio quidẽ titilletur, si rem pręsensit, vel potius si ipsum videat titillãtem: ergo minime titillari quis possit, si quæ tactio affertur, non lateat. Risus vero lapsus q̃dã, & fraudatio ẽ, qua cũ in sede p̃cordiorũ quis

G quis verberatur, ridet: haud em̃
locus quilibet est, quo ridemus:
clandestinũ aũt oẽ fraudulentũ
est. Qua de cã fit, vt illa eadẽ res
& moueat risum, & nõ moueat.

7 Cur labris maxime intitillamur? An quia membrũ, quod titillari possit, non longe à sede potissimum sentiẽdi abesse debet: labra aũt eo maxime in loco posita sunt: sed omniũ maxime locorũ capitis propterea titillant,
H ꝙ carne ex toto constant, quare mobilissima esse possint.

8 Cur si quis locũ nostrarũ alarum moueat, in risum continuo labamur, si quã aliã moueat partem, nullã possit ridendi causam afferre? Et quæ nã ratio est, cur naribus penna tẽtatis sternutamentũ moueatur? An quia loca quędã venularũ habemus, quibus vel refrigeratis, vel cõtra affectis, venulę ipsę aut humectantur, aut in spiritũ ex humore dissoluuntur, queadmodum si ve-
I nas ceruicis dormienti quis premat. lętitia itaqꝫ gestiens concalefactio quædã est: spiritũ autẽ, cũm redundarit, foras mittimus vniuersũ. Sternutamẽti quoque rõ illa eadem est. cũ enim penna mouemus, atqꝫ tepefacimus nares, humor in spiritũ soluit, quẽ mox redundantem expellimus,

9 Cur sępenumero vsu euenit, vt ingesto cibo inhorrescamus? An ꝙ cib⁹ frigidiusculus admissus vincit principio magis naturalem calorem, quàm vincitur.

Quam ob causam quod digi-
tis vice mutata implicatis circũ- K
agitur, duo esse videatur? An qa duplici sentiendi parte attingimus. nũquã enim fieri potest, vt lateribus digitorũ exterioribus vtrisqꝫ idem cõplectamur, & agitemus, dum manus ordinem suum obtinet naturalem.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMASEXTA, L

Eorum, quæ ad faciem pertinent: cuius quæstiones. 3.

1 Cur faciẽ effigiare cõsueuerũt? Vtrum ꝙ quales nã simus, ea ipsa corporis parte intelligi possit. An ꝙ ea pcipue qui sim⁹, agnosci põt.

2 Cur faciẽ maxime sudare solemus, quæ carnis oĩno expers, atqꝫ gracilis est? An ꝙ ea propẽsiora sunt ad sudorẽ, quæ humi- M
da, laxaq́ꝫ sunt. Caput autẽ tale est, quippe ꝙ humorẽ suum plurimũ habeat, quẽ venæ tendentes inde declarant, & destillationes, quæ è capite venire solent. Cerebrum item humidum est, & foramina capitis permulta. Capilli profecto foraminũ multitudinẽ foras vsqꝫ productã latissime indicant. Sudor igit̃ non ex parte inferiore, sed ex capite oritur. quãobrem frons prima, & maxime sudat: prima enim subiecta vertici est: humor autẽ deorsum, nõn sursum fluit.

Cur

A Cur in facie maxime tabercu
3 la oriri solent, quos varos voca-
mus? An q̃a locus iste rarus,atq;
humidus est.indiciũ pilorũ eru-
ptio,& sentiẽdi potentia faciũt.
Tuberculorum aũt genus id ve-
luti pustula, minutusq; absces-
sus cuiusdã incõcocti hũoris est.

ARISTOTELIS

PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMASEPTIMA,

Eorum, quæ ad totum corpus pertinent: cuius quæstiones 6.

B
1 QVam ob causã cùm corpus assidue fluat
defluxusq; ab excre
mentis ꝓficiscat̃, le-
uari nõ põt,nisi exu
det? An quia nõ satis secerni sic
põt,diutius tñ secernitur. Cum
enim ex humore mutatur ĩ aera,
plus certe oritur ex minori. plus
nãq; q̃d secernitur est: quare tp̃e
ampliori secerni necesse est.
2 Sed cur ita fiat? An q̃a forami
nib⁹ longe angustiorib⁹ effluit.
C Pars.n.humoris lenta, glutino-
saq;, vt excerni ꝑmista cũ liq̃da
põt,ita cũ spiritu nequit: q̃ q̃dẽ
res maxime infestat.Quapp vo-
mitus magis, q̃ sudores leuare
queũt: qm̃ ĩ partẽ illã lentã secũ
educũt,vt q̃ crassiores,corpulen
tioresq; sint.An ẽt q loc⁹,q par-
tẽ hũoris lentã, glutinosamq; cõ
tinet, semot⁹ à carne ẽ, vẽtri aũt
in ꝓpinquo manet.aut.n. in eo,
aut in vicino lẽtũ illud cõtrahit:
vñ fit,vt aliter educi vix possit.

Quã ob cãm frictiones carnẽ D
augeãt? An quia vim ꝑcipuã ob 3
tinet augẽdi ea, q̃ nostro in cor-
pore calida habemus. molẽ q̃dẽ
adipiscit̃ ampliorem,q̃d assidue
ipm in motu ẽ, sursumq; efferr̃,
& in spiritũ humores extenuat
intestinos,quę certe fieri in ꝑfri-
cando videmus. quare vbi vsus
defuit ꝑfricãdi, corp⁹ decrescit,
atq; minuit̃. An ita fieri possit,
vt vel ꝑ alimentũ auctior caro
reddat̃, cõcalefaciendi, s.benefi-
cio. calidũ enim oẽ humoris de-
trahẽs est: alimentũ aũt,quod in
carnẽ digerit̃, humidũ est. plus E
quoq; alimẽti caro ex laxitate si-
bi admittit, quippe q̃ laxior co-
piosius capere instar spõgię pos-
sit. Frictio aũt nimirũ carnẽ ela-
xat, & spiritib⁹ reddit opportu-
niorẽ,& ꝓhibet,quo min⁹ inuti
les coitiones ĩ corpe cõtrahant̃.
quæ si absunt,tabes nulla conse-
quit̃, * vitiosum enim illud ieiu- * ἀτροφία.
niũ corpis,& tabes nasci ex ma-
teria solet, q̃ inutilis cõgesta est.
Quòd si caro spiratior,laxiorq;,
atq; ęquabilior fit,molẽ capiat F
ampliorẽ cõsentaneum est.nã &
alimenti capacior,& excremen-
torum secernentior redditur.
Quã ob causam vbi perfrixi- 4
mus,eodẽ à calore vehementius
vrimur,atq; dolemus? Vtrum q
caro sua densitate calorẽ interrũ
pentem coercet: quare plumbũ
calidius,quàm lana est. An quia
caloris transitio ꝑ vim agit, qm̃
corpus strictũ à frigore constat?
Cur siccę fricationes carnis so- 5
lidi-

G liditatē moliantᷣ? An q̄a caro per frictione recalescit, humor consumitᷣ. Adde ꝙ caro ꝑfricata dēsatᷣ. q̄ aūt frictionē, attritūq́ꝫ pleniorē experiunᷣ, oīa maiorē in modū densari, reddiq́ꝫ solida cōsueuerūt: qđ multis in rebus plane intelligi pōt. Nā & farina, & terra, & reliqua generis eiusdem, si aq̄ infusa trahas, humida titubabūt, & fluida: sed si plenius atteras, longioremq́ꝫ tractationē ad-
H hibeas, spissescunt, solidescunt, lentescuntq́ꝫ celeriter.

6 Cur ampli⁹ frictio, q̄ꝫ cursus corpus implere pōtᷣ? An q̄a cursus carnē refrigerat, nec alimēti reddit capaciorē, sed pars ī imū conuertiᷣ, pars à naturali calore penitus extenuata transit in spiritum. at manus carnē permulcet, laxat, capacē alimoniæ facit. Et vero exterior ista intētio premendo, stipādoq́ꝫ refringit interiorum impetum, obsistēsq́ꝫ ar-
I ctius continet, & carnē attollit.

ARISTOTELIS PROBLEMATVM

SECTIO TRIGESIMAOCTAVA,

Eorum, quæ ad colorē pertinent: cuius quæstiones 10.

1 CVr oleū, & cera Solis calore candefiūt, caro nigrescitᷣ? An illa Sol ꝑpterea candefacere possit, ꝙ humorē nimiū eximit: nigricat enim per naturā, quod pręhumidum est, ꝑꝑ humoris terreni mistionē. carnē vero ꝙ nullam inde humoris copiā detrahit, aduK rit, atroq́ꝫ afficit colore.

Quā ob cām piscatores, & pur 2 purij, & oīno qui rē exercēt marinā, ruffo sunt oēs colorᷣ? Vtrū ꝙ mare sua salsuginē calidū, & squalidū est: tale aūt quodq́ꝫ pilos cōficere rufos pōt, vt lixiuia, vt auripigmentū. An parte exteriore calidiores, interiore frigidiores reddātᷣ, eo ꝙ summa corporis vicissim modo madefiūt, modo à Sole resiccātur, idq́ꝫ perL petuo agitᷣ. Itaq́ꝫ pili assiccati extenuantur, & rutilantur: & oēs quidem incolæ plagę septētrionalis rufo sunt pilo, & tenui.

Qua de cā cursus, quē induti 3 agim⁹, & olei sub vestē punctio pallidulos reddatᷣ? An ꝑpterea ꝙ vt spiratio cōmoda gratū affert colorē, sic obseptio, & strangulatio cōtra afficiat necesse est. Quòd itaque humor passus per summa corpis cū incaluerit, refrigerari non quit, pallorē facile M trahit. quod idē vtrūq́ꝫ illud sudor, & oleū sub amictū cōmittit: calor.n. introcluditur, atq́ꝫ aeᷣ cetᷣ. Cursus vero, quē nudo corpore agim⁹, colorē pręstat amœniorē, s. rōne cōtraria, delibamēta quippe excremētitia, q̄ subsistunt, aer refrigerat, corpusq́ꝫ ita difflat, euaporaturq́ꝫ cōmodius. Adhęc oleū cū tenue, atq́ꝫ humidum sit, subter perunctū, meatusq́ꝫ corpis interseplēs, neq́ꝫ humorē ac spiritū ē corpe ꝑfluerē finit, neq́ꝫ spiritū exteriorē admitti

A mitti patit. quapropter materia
vacās in corpore humida, putre-
scens pallorem inducere potest.
4 Qua de causa spiratio cōmo-
da colorē parit amœniorem? An
quia pallor putredo quædam ꝑ
summa corporis est. cùm itaque
humor summū obtinens corp⁹,
calidus est, vt palleat accidit, nisi
refrigeretur, diffleturq́;.
5 Quare q mediocriter insuda-
rint, statim ab exercitio colore
hilarant amœno, athletæ vero
pallidi lōge euadūt? An quia la-
bor mediocris colorē leuiter ꝓ-
B uocat, & ad corpis summa inui-
tat: nimius vero cū sudore, & spi
ritu extrudit, dū corpus inter la-
borandū rarescit, atq; laxatur.
Cū igit calor ꝑ summa residet
corpis, color ille exultat, queád-
modū calefactis, aut pudefactis
euenire solitū est. vbi vero inde
euanuit, pallor continuo succe-
dit. Cæteri itaq; mediocriter se
exercent, athletæ prorsus vehe-
menter laborant.
6 Quā ob causam q se exercent,
C amplius à Sole vrūtur cùm se-
dent, q̃s cùm mouentur? An cùm
in motu sunt, aera agitant, itaq;
spiritu quasi ventilantur: cū ve-
ro sedent, quia aer immotus est,
vim Solis acriorem experiunt.
7 Cur Solis calor summū adure
re pt, ignis nō pōt? An qa Sol te-
nuior est, carnem subire amplius
pōt: ignis vero ēt si adurat, per
summa tm̄ colorē inducit nigrū,
quas phœdas nomināt: interius
autem subire minime potest.

Cur ignis hoīem nigrum non 8
reddit, fictile reddit: Sol contra D
hoīem nigrore afficere pōt, ficti-
le nō pōt? An nō eadē vterq; ra-
tione agit, sed Sol adurēdo nigri-
ficat, ignis fictile replet, obdu-
citq́; fuligine, q fauilla prætenui,
dū carbones frangunt, sit? & fla-
grant, cōtrahit. hoīem nigrū Sol
reddit, ignis minime: qm̄ Solis
calor lenis, mollisq́; est, & pręsua
tenuitate cutē ipsam leniter per
summa adurit, qm̄ itaq; carnem
nō attingat, dolorē nullū pōt in- E
fligere: qm̄ vrat, nigrorē inuehit.
Ignis ꝑfecto vel nihil tangit, vel
intro irrūpit: nā arbusta quoq;
igni atra reddunt. verū hic non
eaten⁹ tantūmodo vrit, quaten⁹
color ater se pandit, & auget.
Cur hoīes cū senescūt, nigrio- 9
res reddant? An qa res oēs, exce-
pto situ, nigriores, cū putrescūt,
euadāt: senectus aūt nō nisi quę-
dam putredo est. Ad hæc cū san-
guis siccescens nigrior reddi so-
leat, merito senes sunt nigriores:
sanguis etenim ē, q nr̄a corpa co
lore intingere valeat naturali. F
Quā ob cām oleū Sol cādefa- 10
cit, carnē nigrificat? An qa olei
terrenā eximit partem q nigro-
ris cā est, vt ēt vinum fortis rōne
terrenę nigrū est. Carnē vero ni-
gram propterea reddit, qm̄ vrit.
terrenum nanq; omne cùm vrit,
nigrum effici solitum est.

Sectionum duarum de quadraginta Problematum finis.

ARISTOTELIS

QVÆSTIONES MECHANICAE,

Nicolao Leonico Thomæo interprete.

Quæ sit artis Mechanicæ facultas.

MIraculo sunt ea quidē, quæ natura cōtingūt, quorum ignorantur causæ:
H illa vero, quæ præter naturā, quæcunq; ad hominū vtilitatem arte fiunt. In multis enim natura ei, quod nobis vsui esse pōt, contrariū facit. natura etenim eundem semper habet modū, & simpliciter: vtile autem multifariā commutatur. Quādo igit̃ quippiam pręter naturam oportuerit facere, difficultate sua hęsitationem præstat, arteq; indiget. quā ob rem eā artis partē, quę huiusmodi succurrit difficultatibus,
I Mechanicā appellamus. Quēadmodum enim Antipho scribit poeta, sic se res habet: arte enim superamus ea, à quibus natura vincimur. Huiusmodi aūt sunt, in quibus & minora superāt maiora: & quæcunq; momentum paruum habētia, magna mouent pondera: & oīa ferè illa, quæ mechanica nūcupamus ꝓblemata. Sunt autē hæc neq; naturalibus oīno quæstionibus eadem, neq; seiugata valde: verum mathematicarum contemplationum, naturaliumq; communia.

De dignitatibus, admirandisq; Circuli proprietatibus.

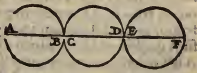
DE numero aūt eorum, quę hoc in genere dubitantur, L
illa esse dicuntur, quæ circa vectem fiūt. Absurdum enim esse videt̃, magnū moueri pondus ab exigua virtute, cum pluri præsertim pondere. quod enim sine vecte quispiam mouere non potest, idipsum ponderis citius mouet, vectis ad illud pōdus adiungēs. Omniū aūt huiusmodi causæ principiū habet circulus. Istud vero rōne contingit: ex admirabili etenim mirādum accidere quippiā, non est absurdum.

Maxime aūt est admirādum M
simul cōtraria fieri. Circulus vero ex huiusmodi est constitutus. statim enim ex cōmoto effectus est, & manente, quorum natura ad seinuicē est contraria. quam ob rem isthæc cernentes minus admirari conuenit contingentes in illo contrarietates. In primis enim lineæ illi, quæ circuli orbē amplectitur, nullā habenti latitudinē, contraria quodammodo inesse apparent, concauum, s. & curuum.

A curuum. hæc aũt eo à feinuicem
distant modo, quo magnum &
paruum. illorum etenim mediũ
est æquale: horum vero rectum.
quapropter cũm ad seinuicem
commutantur, illa quidem pri⁹
æqualia fieri necesse est, q̃ extre-
morũ vtrumlibet: lineam vero,
rectam, q̃ñ ex curua cõcaua, aut
ex huiusmodi rursum curua fit,
& circularis. Vnum quidem igi-
tur istuc absurdum inest circulo.

Alterum aũt, ꝙ simul contra-
rÿs mouetur motionibus. simul
B enim ad anteriorẽ mouetur lo-
cum, & ad posteriorẽ. Et ea, quæ
circulum describit, linea eodem
se habet modo. ex quo enim inci-
pit loco illius extremũ, ad eun-
dem rursus redit. illa enim conti
nuo commota, extremum rursus
efficitur primũ. q̃ ob rem mani-
festum, ꝙ inde mutatũ est. qua-
propter (vt dictum est prius) nõ
est inconueniens ipsum miracu-
lorum omnium esse principiũ.
Ea igitur, quæ circa librã fiunt,
ad circulum referuntur: quæ ve-
C ro circa vectem, ad ipsam librã:
alia autem feré omnia, quæ circa
mechanicas sunt motiones, ad
vectem. Preterea etiam, q̃m vni-
ca existente, quę ex centro est, li-
nea, nullum aliud alÿ, quæ in illa
sunt punctorum ęqua velocitate
feratur, sed citius semper quod à
manente termino est remotius,
pleraq; miraculorũ accidunt in
circuli motionibus: de quibus in
ÿs, quæ posthac adducenť, quæ-
stionibus erit manifestum.

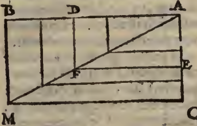
Quoniam autem s̃m contra- D
rias simul motiones mouet circu
lus: & alterum quidem diame-
tri extremum vbi A, in ante mo
uet, alterũ vero vbi B, ad retro:
efficiũt nõnulli, vt ab vnica mo-
tione multi contrario simul mo-
ueanť circuli: queadmodũ sunt
illi, quos in locis ꝓponũt sacris,
ęneos, & ferreos fabricãtes orbi-
culos. Si em̃ A B circulum alter
cõtigerit circul⁹ in quo C D, mo
ta circuli in quo AB, diametro in
ante, mouebiť C D ad retro, dia- E
metro circuli vbi est A, circa idẽ
mota. In contrariũ igiť mouebiť
circulus vbi CD, ad illũ vbi AB,
& rursus ipse cõtiguum vbi EF,
in contrarium sibÿ pſi mouebiť
propter eandem causam.

Eodẽ ẽt modo si plures fuerint, F
idẽ facient, vno solo commoto.
Hanc igiť in circulo existentem
animaduertẽtes naturã archite-
cti, instrm̃ fabricãt, celãtes prin-
cipium, vt machinæ solum ma-
nifestũ sit illud, quod admiratio
nem præstat, causa vero lateat.

In primis igitur, quæ accidũt
circa libram, dubitare faciunt,
quam nã ob causam exactiores
minoribus maiores sunt libræ.
huius autem rei principium est,

G quã ob rem, in ipso circulo, quæ plus à centro distat linea, eadem vi commota citius fertur, quàm illa, quę minus distat. Citius em̃ bifariã dicitur. siue enim in minori tempore ęqualem pertransit locum, citius fecisse dicimus: seu in æquali maiorẽ. Maior autem in ęquali tempore maiorem describit circulum. qui enim extra est, maior eo qui intus est. Horum aũt causa, qm̃ duas fert̃ lationes ea, quæ circulum describit, linea. Quando quidem igit̃ H in proportione fertur aliqua id, quod fertur, super rectã ferri necesse: & hęc diameter efficitur figuræ, quam faciunt illæ, quæ in huiusmodi ꝓportione coaptantur, lineæ. Sit enim proportio secundum quam latũ fertur, quam habet A B ad A C: & A quidẽ feratur versus B, A B vero subterferatur versus MC: latum autem sit A quidem ad D, vbi autem ęst D A B* versus E: quoniam igitur lationis erat proportio, quam A B habet ad A C, necesse est & A D I ad A E hãc habere proportionẽ. Simile igit̃ est proportione paruum quadrilaterũ maiori: quam ob rem & eadem illorũ est diameter: & A erit ad F.

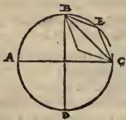

Eodem etiam ostendetur modo, vbicunq; latio deprehendatur: semper enim supra diametrum erit. Manifestum igitur, ꝙ K id, quod secundum diametrum duabus fertur lationibus, necessario secũdum laterum proportionem fertur. Si enim secũdum aliam quampiam, nõ feretur secundum diametrum. Si autem in nulla feratur proportione secundum duas lationes nullo in tempore, rectam esse lationem est impossibile. Sit em̃ recta. Posita igitur hac pro diametro, & L circumrepletis lateribus, illud quod fertur, secundum laterum proportionem ferri necesse est: hoc enim demonstratũ est pri⁹. non igitur rectã efficiet id, quod secundum nullam proportionẽ in nullo fertur tempore. * Si autem secundum quampiam feratur proportionem, & in tempore quopiam. hoc necesse est tempus rectam esse lationem, per ea quæ retro sunt dicta. Quam ob rem circulare est id, quod secundum nullam proportionẽ nullo M in tempore duas fertur lationes.

*Hoc vsq; ad id, per ea quæ retro sũt dicta, id asterisco signaui, qm̃ nõ vr̃ philosophi breuitati cõuenire. frustra. n. replicat qđ dictũ ẽ supra, & interiectæ cuidam glossulę sũe ẽ, q̃lia in ijs ipsis commẽtarijs pleraq; alia esse animaduerti põt.

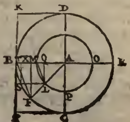
Quòd quidem igitur ea, quæ circulum describit, duas simul feratur lationes, manifestum est cum ex istis, tum quia secundum rectum lata, ad perpendiculum peruenit, vt sit rursus ipsa à centro perpendiculum. Sit circulus A B C D: extremũ autem vbi est B, feratur ad ipsum D: peruenit sanè aliquando ad ipsum C. Si quidẽ igitur in proportione feratur,

A ratur, quam habet B E, E C: fert vtiq; secundum diametrum vbi B C. nunc aūt quoniam in nulla proportione, in circunferentia certe fertur vbi B E C.

B Si aūt duobus ab eadem potē- tia latis, hoc quidē plus repellatur, illud vero minus: rationi cō sentaneū est tardius moueri id, quod plus repellitur, eo quod repellitur minus: quod videt̃ accidere maiori & minori illarū, quæ ex cētro circulos describūt. q̄m enim propius est manenti, eius quæ minor est, extremū, q̄ id quod est maioris, veluti retractum in contrarium ad mediū, tardi⁹ fertur minoris extremū. Omni quidem igitur circulum

C describēti istuc accidit: fertur q; eam quæ ſm naturam est lationem, ſm circunferentiam: illam vero quæ pręter naturā, in transuersum, & secundum centrum. maiorem aūt semper eam, quæ præter naturā est, ipsa minor fertur. quia.n. centro est vicinior, quod retrahit, vincitur magis: Quòd autē magis quod præter naturā est mouetur ipsa minor, q̄ maior illarū, quę ex cētro circulos describunt, ex ĳs est manifestū. Sit circulus vbi BCDE: & alter in hoc minor vbi M N O P, D circa idē centrū A: & proĳciant̃ diametri in magno quidem, in quib⁹ C D, B E, in minori vero ipsę MO, N P: & altera parte longi⁹ quadratū suppleat̃ D K R C: si qdē A B circulū describēs ad id perueniet, vnde ē egressa, manifestū est, q ad ipsam fert̃ A B. Sil̃r etiā A M ad ipsam A M perueniet. Tardius aūt fertur A M, q̄ A B, quemadmodum dictum est: qa maior fit repulsio, & magis retrahitur A M. Ducatur igit̃ ipsa AL F, & ab ipso L perpēdiculum ad ipsam A B, ipsa L Q E in minore circulo: & rursum ab L ducat̃ iuxta A B L S, & S T ad ipsam A B perpēdiculū, & ipsa F X: ipsæ igitur vbi sunt S T, & L Q, æquales: ipsa ergo B T minor est, q̄ M Q. ęquales enim rectę lineæ in æqualibus coniectæ circulis perpēdiculares diametro, minorem diametri resecant sectionem in maioribus circulis. est aūt ipsa S T ęqualis ipsi L Q. In quanto autem tempore ipsa A L ipsam M L lata est, in tanto F temporis spatio in maiori circulo maiorem, quàm sit B S, latum erit extremum ipsius B A.

G Latio quidem ^* igitur fecũdũ naturam æqualis: ea autem quę præter naturam eſt, minor, videlicet B T, ꝗ̃ M Q. Oportet autem proportionabiliter eſſe, ſicut quod eſt ſecundum naturã, ad id quod eſt ſecundum naturam, ita quod eſt præter naturã, ad id quod eſt præter naturam. maiorem igitur circũferentiam pertranſiuit, quàm ſit ipſa S B. Neceſſe autem eſt ipſam F B in hoc tempore pertranſiſſe. hic. n. erit, quando proportionabiliter

* enim.

H vtrinq; accidit quod eſt præter naturam, ad id quod eſt ſecundum naturam. Si igitur maius eſt quod eſt ſecundum naturam in maiori, & quod eſt præter naturã, magis vtiq; hic coincidet vno modo: ita quòd B ſit latum per ipſam B F in tanto tempore, in quo M pũctũ per ipſam M L: hic enim ſecundum naturã quidem ſigno B fit X F: eſt enim ab ipſo F perpendiculũ: prẹter naturam vero ad ipſam X B. Eſt autem

I quẽadmodũ F X ad X B, ſic L Q ad M Q. manifeſtum autem, ſi cõiungũtur ab ipſa B M ad F L. Si autem minor, aut maior, quàm ſit F B, erit illa quam latum eſt B, non ſimiliter erit, neq; proportionabile in vtriſq; quod eſt ſecũdum naturam, ad id quod eſt præter naturã. Quã igitur ob cauſam ab eadem potentia celerius fert̃ id quod plus à centro diſtat punctum, ex ijs quæ dicta ſunt, eſt manifeſtum.

Quæstiones. K

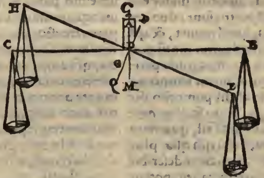
Cur aũt maiores libre exactiores ſunt minoribꝰ, palã eſt ex ñs. Spartũ. n. fit centrũ: id nãq; manet. qđ aũt libre vtrinq; eſt, exeuntes à centro. Ab eodẽ igit̃ põdere citius moueri neceſſe ẽ extremũ librę, quo plus à ſparto diſceſſerit. Et nõnulla quidẽ in paruis libris ĩpoſita nõ manifeſta ſenſui ſunt põdera: ĩ magnis aũt manifeſta. nihil enim prohibet minorẽ moueri magnitudinem, ꝗ̃ vt viſioni ſit manifeſta. L I

In magna aũt libra idem põdus viſibile efficit magnitudo. Quędam vero manifeſta quidẽ ſunt ĩ vtriſq;, ſed multo magis ĩ maioribus, q̃m multo maior inclinationis fit magnitudo ab eodẽ pondere in maioribus. Quã ob rem machinantur ñ, qui purpuram vendunt, vt pendendo defraudent, tum ad mediũ ſpartũ nõ ponentes: tum plumbũ in alterutrã libræ partem infundentes: aut ligni quod ad radicẽ vergebat, in eam quã deferri volũt, M partem conſtituentes: aut ſi nodũ habuerit. ligni enim grauior illa eſt pars, in qua eſt radix. nodus vero radix quædam eſt.

Exẽplaria oĩa hac ĩ q̃ōne adeo ſũt mẽdoſa. p̃cipueq; ĩ ſecunda eiꝰ p̃te, vt vix ex eis ſenſus elici poſſit, ac cum difficultate rei ipſi aptari valeant.

2 Cur ſiquidem ſurſum fuerit ſpartum, quando deorſum lato pondere, quiſpiam id amouet, rurſum aſcendit libra: ſi autem deorſum conſtitutum fuerit, nõ aſcendit, ſed manet? An quia ſurſum quidem ſparto exiſtente, plus

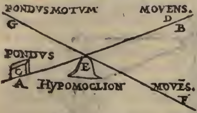
A plus libræ extra perpendiculũ fit: ſpartũ.n. eſt perpendiculum: quare neceſſe ē deorſum ferri id quod plus eſt, donec aſcendat ꝗ biſariã librã diuidit, ad ip̃m perpẽdiculũ, cum onus incũbat ad libræ partẽ ſurſum raptũ. Sit libra recta vbi BC, ſpartũ aũt AD hoc igiť deorſum proiecto perpẽdiculũ erit vbi A D M. Si igiť in ipſo B ponať onus, B quidem erit vbi E, C aũt vbi H, quã ob rẽ ea quę biſariã librã ſecat, primo quidem erit D M ipſius perpendiculi: incũbente aũt onere erit D G. qua re libræ ipſius vbi E H, quod extra perpendiculũ eſt A M, vbi ē P Q, maius eſt dimidio. Si igiť amoueatur onus ab ipſo E, neceſſe eſt deorſum ferri H. minus.n. eſt ipſum E. Si quidem igitur ſurſum habuerit ſpartum, rurſum propter hoc aſcendit ibra. D

B E

Si aũt deorsũ fuerit, id q̃d ſubſtat cõtrariũ facit. plus.n. dimidio fit librę, ꝗ deorsũ ē pars, q̃͠ʒ
C q̃d p̃pẽdiculũ ſecet. quap̃p non aſcẽdit: eleuata.n. pars leuior ē. Sit libra recta vbi NC, p̃pẽdiculũ aũt K L M. biſariã igiť ſecatur K G. Impoſito aũt onere in ipſo N, erit q̃dẽ N vbi O, ip̃m aũt G vbi R, K L aũt vbi L P. q̃re mai⁹ eſt K O, q̃͠ʒ L R, ip̃o P K L. Et ablato igiť onere, neceſſe eſt manere. incũbit.n. ceu onus exceſſus medietatis eius vbi eſt F. F

G 3 Cur exiguæ vires (quemadmodum à principio dictum est) vecte magna mouent pondera, vectis insuper onus accipiẽtes? cum facilius sit minorẽ mouere grauitatem: minor autem est sine vecte. An qm̄ ipse vectis est in causa libra existens, spartum inferne habens, in inæqualia diuisa. hypomochlion .n. est spartum. ambo nanque stant, vt centrum. qm̄ autem ab æquali ponderẽ celerius mouetur maior earum, quę à centro sunt: duo vero H pondera, quod mouet, & qđ mouetur: quod igitur motũ pondus ad mouens, longitudo patitur ad longitudinem. Semper autem quanto ab hypomoclio distabit magis, tanto facilius mouebit. Causa autẽ est, quæ retro cõmemorata est: qm̄ quæ plus à centro distat, maiorẽ describit circulũ. quare ab eadem potentia plus separabitur mouens illud, qđ plus ab hypomochlio I distabit. Sit vectis vbi A B, pondus vbi C, quod mouet aũt vbi D, hypomochlion vbi E. quod autem vbi est D mouens, vbi F. motũ aũt vbi C, põdus, vbi G.

4 Cur ĩ qui in nauis medio sũt remiges, maxime nauẽ mouẽt? An quia remus vectis est: hypomochlion aũt fit scalmus, stat.n. ille: pondus vero mare est, quod propellit remus: vectem autem mouens ipse est remex. Semper aũt plus mouet ponderis, quanto magis ab hypomochlio distabit, quicunq; id mouet. maior enim ita fit, quæ ex centro. scalmus autem hypomochlion existens, centrum est. In medio aũt nauis plurimum remi intus est: illa enim parte latissima est nauis: quare maior vtrinque remi pars vtrorũq; nauis parietũ intrinsecus est. Mouetur autem nauis, qm̄ appellẽte ad mare remo extremum illius quod intus est, in ante promouetur. nauem vero scalmo alligatam simul ꝓmoueri contingit, quo remi extremum. vbi enim plurimũ maris diuidit remus, eò maxime ꝓpelli necesse est. plurimum autem diuidit, vbi pars plurima remi à scalmo est. Et eam ob causam remiges, qui in media sunt naui, mouent illam maxime. maxima.n. remi pars à scalmo in nauis medio intus est.

K L M

5 Cur paruum existens gubernaculum, & i extremo nauigio, tantas habet vires, vt ab exiguo temone, & ab hominis vnius viribus alioquin modice vtentis, magnæ nauigiorum moueãtur moles? An qm̄ gubernaculũ vectis est: onus aũt mare: gubernator vero mouens est. Non autẽ sm̄ latitudinẽ, veluti remus, mare accipit gubernaculum. nõ.n.

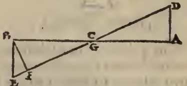
A in ante nauigium mouet, sed ipsum commotum mare accipiens inclinat oblique. qm̃ enim pondus est mare, contrario innixũ modo nauem inclinat. hypomochlion enim in contrariũ versatur: mare vero interi⁹, si illud exterius. illud aũt sequitur nauis, qm̃ illi est alligata. Et remus quidem ſm latitudinem onus propellens, & ab eodem repulsus, in rectum propellit: gubernaculũ autem, vt obliquum iacet, hinc inde in obliquum motionem facit.

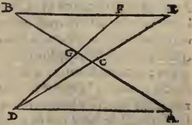
B In extremo aũt, & nõ in medio iacet, qm̃ mouenti facillimũ est ab extremo motum mouere. Prima enim pars celerrime ferẽ: qm̃ quemadmodum in ĳs quæ feruntur, in fine deficit latio, sic ipsius continui in fine imbecillissima est latio. imbecillissima autem ad expellendũ est facilis. Propter hæc igitur in puppi gubernaculũ ponitur. Nec minus, qm̃ parua ibi motiõe facta, multo maius interuallum fit in vltimo. quia æqualis angulus semp

C maiorem spectat: tãtoq; magis, quãto maiores fuerint illæ, quæ continent. Ex ĳs etiam manifestũm est, quam ob causam magis in contrarium ꝓcedit nauigium, quàm remi ipsius palmula. eadem enim magnitudo ĳsdẽ mota virib⁹, in aere plus, q̃ in aqua progreditur. Sit. n. A B remus, G vero scalmus: A autem in nauigio sit remi principium, B vero in mari palmula. Si igitur A vbi D translatum est, non erit B vbi E: æqualis eñ B E ipsi A D. æqualè igitur translatum erit. sed erat minus. erit igiẽ vbi est F. minor eñ B F, ipsa A D. quare ipsa C F, ipsa D G. similes enim sunt trianguli. Stans autem erit medium, vbi est C. in contrarium. n. ipsi, quod in mari est, extremo videlicet B procedit, vbi extremum in nauigio est A. Nõ procederet autem vbi est D, nisi commouerẽ nauigium, & eo transferrẽ, vbi remi est principium. D

Eadẽ ẽsta vtrique figuræ deseruiunt.

E

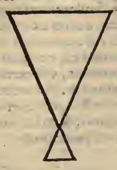
F

Id ipsum etiam facit gubernaculum, nisi q(vt dictum est retro) nihil nauigio ad id, quod in ante est, cõfert, sed solũ puppim in obliquum pellit, vbicunq; fuerit. in contrariũ enim eo modo vergit prora. Vbi igitur applicatum est gubernaculum, id oportet rei motæ, ceu quoddam intelligere medium: & quemadmodum scalmus remo. Medium autem procedit ſm q gubernaculum transfertur: siquidẽ introrsus agit, & puppis et transferẽ.

prora

G prora vero ad cõtrarium vergit. in eodem enim existente prora, totum transfertur nauigium.

PRORA PRORA

H PVPPIS PVPPIS

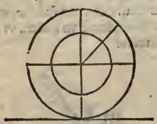
6 Cur quãto antenna sublimior fuerit, ĳsdem velis, & vento eodem celerius feruntur nauigia? An quia malus quidẽ fit vectis: hypomochlion vero mali sedes, in qua collocatur: põdus autem, quod moueri debet, ipsum nauigium: mouens vero is, qui vela tendit, spiritus. Si igitur quanto remotius fuerit hypomochlion, facilius eadem potentia & citius idem mouet pondus, altius cer-
I te sublata antenna, velum à mali sede, quæ hypomochlion est, remotius faciens, id efficiet.

7 Cur qñ ex puppi nauigare voluerint, non flante ex puppi vento, veli quidem partem, quæ ad gubernatorem vergit, constringunt: illam vero quæ prorã versus est, pedem facientes relaxãt? An quia retrahere quidem multo existente vẽto gubernaculum non potest: pauco autem potest, quẽ constringunt. Propellit quidem igitur ipse ventus: in puppim vero illum constituit, guber- K
naculum retrahens, & mare cõpellens: simul & nautæ ipsi cum vento cõtendunt: in contrariam enim se reclinant partem.

Cur ex figurarũ genere, quæ- S
cunque rotundæ sunt & circinatę, facilius mouentur? Trifariam autem circulum rotari contingit. aut enim ſm absidem centro simul moto, quemadmodũ palustri vertitur rota: aut circa manens centrum, veluti trochleæ stante centro: aut in pauimento L
manente centro, sicut figuli rota conuertitur. An celerrima quidem huiusmodi sunt, qm̃ parua sui parte planum cõtingunt, veluti circulus secundum pũctum: & qm̃ non offensant. à terra enĩ semotus est angulus. Præterea etiam cui obuiam fiunt corpori, id rursum ſm pusillum tangunt. si aũt rectilineum esset, rectitudine sua multum plani contingeret. Ad hęc quò nutat pondus, eò motor mouet. cùm igitur ad rectum super plano circuli fuerit diameter, planum ſm punctum M
cõtingente circulo ęquale vtrinque pondus disterminat diameter. cùm autem mouetur, plus illico, ad quod mouetur, ceu inde nutans, ab impellente facilius in ante mouetur. quò enim vnumquodque vergit, mouet ex facili: siquidem difficulter ad contrarium nutus sui mouet modum. Præterea nonnulli autumant que circuli linea in perpeti versatur motu,

A motu, quemadmodum manen-
tia ꝓpter cõtrarium nixum ma-
nent : ficut maioribus contingit
circulis ad minores. Celerius em̃
ab æquali mouent̃ potentia ma-
iores circuli, mouẽtq́; onera, qm̃
circuli maioris angulus ad mino
ris angulum circuli nutũ habet
quendam : & ficut diameter ad
diametrum, ita maior circulus
ad minorem. infiniti autem funt
minores.

B

Si autem ad alterum nutũ habet
circulus, ſiľr eſt bene mobilis. Et
aliã ſanè habet inclinationẽ cir-
culus, & ea quæ à circulo mouẽ-
tur, licet planitiem abſide non
cõtingat, ſed aut iuxta planitiẽ,
aut veluti trocleæ. etenim hoc ſe
habentes modo facillime mouẽ-
C tur, & onera cõmouent. An non
quia parua ſui portione cum tã-
git, tum offenſat circulus, ſed aliã
ob cauſam. ea aũt eſt, quæ dicta
eſt prius, ꝙ circulus ſ. ex duabus
effectus eſt lationibus: quam ob
rẽ illarũ alteram pro nutu ſemp
habet, & veluti continuo motũ
illũ mouent, quicunq; mouent,
qñ ẜm circunferentiã illum mo-
uerint: latã. n. ipſam mouent. Eã
quidem igitur, quę in obliquum
eſt motionẽ, ipſum impellit mo-
uens: ẜm vero illam, quæ ſuper D
diametrum eſt, ſeipſum mouet
circulus.

Cur ea, quæ per maiores cir- 9
culos tolluntur & trahuntur, fa-
cilius & citius moueri contingit,
veluti maioribus trochleis quã
minoribus, & ſcytalis ſimiliter?
An qm̃ quanto maior fuerit illa
quæ à centro eſt, in æquali tem-
pore maius mouetur ſpatium.
Quã ob rem æquali inexiſtente
onere, idẽ faciet : quemadmodũ
diximus & maiores libras mi-
noribus exactiores eſſe. ſpartum E
enim in illis centrum eſt: libræ
autem vtrinq; partes, quę ex cen
tro ſunt, exiſtunt.

Cur facilius qñ ſine pondere 10
eſt, mouetur libra, q̃ cum pon-
dus habet? Similiq; modo rota,
& huiuſmodi quippiã, qđ gra-
uius quidem eſt, maius aũt mi-
nore & leuiore? An quia non ſo-
lum in contrarium quod graue
eſt, ſed in obliquum etiam diffi-
culter mouetur. In contrarium
enim ei, ad quod vergit on⁹, mo-
uere difficile eſt: quò autem ver- F
git, eſt facile. in obliquum autem
haudquaquam vergit.

Cur ſuper ſcytalas facili⁹ por- 11
tant̃ onera, q̃ ſuper currus, cũm
tamen ĥ magnas habeant rotas,
illæ vero puſillas? An qm̃ in ſcy-
talis nulla eſt offenſatio, in curri-
bus autem axis eſt, ad quem of-
fenſant. deſuper enim illum pre-
munt, & lateribus. quod autem
eſt in ſcytalis, ad iſthæc duo mo-
uet̃, & inferne ſubſtrato ſpatio,
&

G & onere ſuperimpoſito. in vtriſque.n. ĩis reuoluitur locis circulus, & motus impellitur.

12 Cur longius ferũtur miſſilia funda, q̃ manu miſſa, cum alioquin proiector manu magis põdus comprehendat, q̃ cum illud ſuſpendit? Præterea ſic quidem duo mouet pondera, fundæ videlicet, & miſſilis: illo aũt modo ſolum miſſile. An quia in funda quidem commotũ miſſile funditor proĩcit: fundam.n. circulo ſubinde rotans, id iaculatur: ex manu autem à quiete eſt ini-
H
tium: oĩa aũt cũm in motu ſunt, K
q̃ cum quieſcunt, facilius mouẽtur. An & eam ob cauſam eſt. ſed nec minus etiam, quia in fundæ vſu manus quidem fit centrum: funda vero, quod à centro exit. quanto autem productius fuerit id, quod à centro eſt, tanto citius mouet. iactus aũt qui manu fit, fundæ reſpectu breuis eſt.

Cur circa idem iugum maiores collopes facilius, q̃ minores mouentur? & item ſuculæ, quæ graciliores ſunt, ab eadem vi, q̃ craſſiores? 13 L

M

I An quia ſucula quidem, & iugum centrũ eſt: prominentes autem longitudines eæ, quæ ſunt à centro. Celerius aũt & plus mouentur quæ maiorũ ſunt circulorum ab eadem vi, q̃ quæ minorũ. ab eadem.n. vi plus transfertur id extremũ, quod longius à centro diſtat. Quam ob rem ad iugũ quidẽ inſtrumenta faciunt collopas, quib9 facilius verſant: in gracilius autem ſuculis plus fit id, quod extra lignũ eſt, hoc autem id efficitur, quod à centro exit.

Cur eiuſdem magnitudinis lignum facilius genu frangitur, ſi quiſpiam ęque diductis manibus extrema comprehendẽs fregerit, q̃ ſi iuxta genu: & ſi terræ illud applicans pede ſuperimpoſito, manu longe diducta confregerit, q̃ prope? An quia ibi quidem genu cẽtrũ eſt, hic vero ipſe pes. quanto autem remotius à centro fuerit, facilius mouetur quod- 15

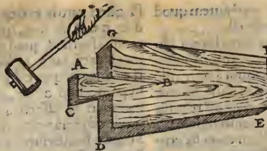
A quodcunque. moueri autem quod frangitur necesse est.

15 Cur eæ quæ circa littora appellantur Crocæ, rotunda sunt figura, cum alioquin à principio ex magnis sint lapidibus, ostreisve? An quia ea, quæ plus recedunt à medio in motionibus, feruntur celerius. medium enim fit centrum: interuallum vero ea, quæ à centro. Semper autem maior ab æquali motione maiorem describit circulum: quod autem maius in æquali pertransit tempo-
B re, celerius fertur: quæ autem celerius ex æquali feruntur spatio, vehementius impetunt: quæ autem magis impetunt, impetuntur & magis. quam ob rem ea quæ plus à medio distant, confringi necesse est. id autem cum patiantur, rotunda fieri est necessarium. Crocis autem propter maris motum, quoniam simul cum illo agitantur, in perpetua esse accidit motione, eoque versatas modo semper offensare. id autem ipsis maxi-
C me extremis contingere partibus est necesse.

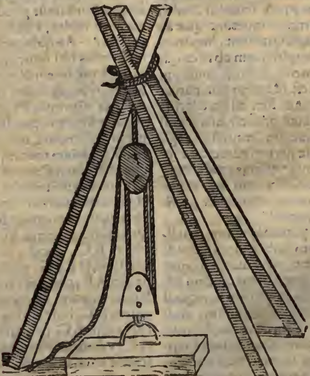
16 Cur quanto longiora sunt ligna, tanto imbecilliora fiunt: & si tollantur, inflectuntur magis: tametsi quod breue quidem est, ceu bicubitum, fuerit tenue: quod vero cubitorum centum, crassum? An quia & vectis, & onus, & hypomochlion in leuando ipsa fit ligni proceritas: prior namque illius pars ceu hypomochlion fit, quod vero in extremo est, pon- D
dus. quam ob rem, quanto extensius fuerit id, quod ab hypomochlio est, tanto inflecti necesse est magis. quo enim plus ab hypomochlio distat, eo magis incuruari necesse est. necessario igitur extrema vectis eleuantur. Si igitur flexilis fuerit vectis, ipsum inflecti magis cum extollitur necesse est: quod longis accidit lignis: in breuibus autem quod vltimum est, quiescenti hypomochlio deprope fit.

Cur à paruo existente cuneo 17
magna scinduntur pondera, & E
corporum moles, validaque fit impressio? An quia cuneus duo sunt vectes sibi inuicem contrarii: vterque autem & pondus habet, & hypomochlion, quod diuellit, & comprimit. Plagæ quinetiam ipsius latio pondus, quod percutit & mouet, magnum facit: & quoniam motum mouet, ipsa celeritate valentius fit. paruo autem existente vecte, magnæ illum consequuntur vires: quam
ob rem, vltra magnitudinis de- F
centiam latet mouens. Sit cuneus vbi A B C, quod vero cuneo scinditur, D E F G. vectis igitur fit ipsa A B, pondus vero ipsius B inferior pars, hypomochlion autem D G, huic autem contrarius vectis B C. percussa igitur A C, vtroque illorum vtitur vecte: scindit enim ipsum B.

Cur

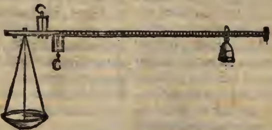
18 Cur ſi quiſpiam trochleas cō ponens duas in tignis duobus ad ſe inuicem iunctis contrario ad trochleas modo circulo funē circunduxerit: cui⁹ alterū quidem caput tignorum appendatur alteri, alterū vero trochleis ſit innixū, & à funis initio trahere cęperit, magna trahit pōdera, licet imbecillium fuerit virium:

A An quia idem pondus à minori
potẽtia si mouetur, vecte medio
trãsfertur magis, q̃ à manu: tro-
chlea aũt idem vecti facit, quã
ob rem si vna facilius trahet, &
ab vnico tractu multo grauius
trahet, quàm facere posset ma-
nus, idipsum duæ trochleæ plus
quàm in dupla velocitate leua-
bunt. Minus enĩ altera trahit,
q̃ si ipsa per se ipsam traheret,
quando circa alteram iniectus
fuerit funis: illa nanq; manus &
põdus effecit. Pariq; modo si ad
B plures iniectus fuerit funis ĩ pau
cis trochleis, multa fit differẽtia.
quam ob rem à prima pondere
quatuor minas trahente, ab vlti
ma trahi multo minus. Et in re
ædificatoria faciliter magna mo-
uent pondera. traducunt.n. ab
vna trochlea ad aliam, & rursus
ab illa ad suculas, & vectes. hoc
autem idem est, ac si multas fa-
cerent trochleas.

19 Cur si quis super lignum ma-
C gnã imponat securim, desuperq;
illi magnum adijciat pondus, li- D
gni quippiam quod curandum
sit non diuidit: si vero securim
extolles percutiat, illud scindit,
cùm alioquin multo minus ha-
beat ponderis id quod percutit,
q̃ id qđ superiacet, & premit?
An quia omnia cum motu fiũt:
& graue ipsum grauitatis ma-
gis assumit motum dum moue-
tur, q̃ dum quiescit. Incumbẽs
igitur connatam graui motionẽ
non mouetur, motũ vero & se-
cundum hãc mouetur, & secun- E
dum eam quæ est percutientis.
Præterea securis ipsa efficit cu-
neus, paruus autem existens cu-
neus magna diuidit, cũ ex duo-
bus sit vectibus contrario ad se-
se inuicem modo constitutis.

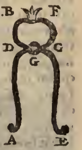
Cur statera, qua carnes pon- 20
derantur, paruo appẽdiculo ma
gna trutinat onera, cùm aliogn
tota dimidiata existat libra? vbi
enim onus imponitur, solum su-
spenditur lanx: in altera vero
parte, sola est statera. F

An quia simul librã & vectem
ipsam contingit esse stateram. li
bram quidem, vbi spartorum
quodcunque stateræ sit cẽtrum:
in altera enim parte lancem, in
altera aũt pro lance æquipondiũ
appendiculũ habet, quod libræ
incumbit, ceu si quis alterã ap-
poneret lancem, & illis pondus
imponeret. manifestum.n. q̃ tã-

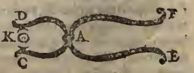
G tundem trahit pōderis ei quod
in altera iacet lance. Queadmo-
dum autem si vna libra multae
sint librae, sic talia insunt sparta
multa in eiusmodi libra: quorū
vniuscuiusq; quod intrinsecus
est ad appēdiculū, staterae est di-
midiū. & oīno istuc libra est, v-
nā quidē habēs lancē, in qua pō-
dus appenditur: alterā vero, vbi
in statera aequipondiū. Quā ob
rem appendiculum ad alteram
sui partem est statera. huiusmo-
di aūt existens multae sunt librę:
H totq;, quot fuerint sparta. Sēper
aūt quod lanci propinquius est
spartum, appēsoq; oneri, maius
trahit pondus: quoniā fit quidē
omnis statera inuersus vectis:
hypomochlion nanque vnum-
quodq; spartū superne existens:
pōdus vero id, quod lanci inest.
Quanto aūt productior vectis
fuerit longitudo ab ipso hypo-
mochlio, tāto ibi quidē facilius
mouet: hic aūt ęquilibriū facit,
pondus'q; staterę trutinat, quod
ad ęqpōdiū vergit appēdiculū.

I Cur Medici facilius dētes ex-
21 trahunt dētiforcipis onere adie-
cto, quàm si sola vtantur manu?
An quia ex manu magis quàm
ex dētiforcipe lubricus elabitur
dens. An ferro id potius accidit,
q̄ digitis, quoniam vndiq; den-
tem non comprehendunt: quod
molis digitorum facit caro: ad-
haeret.n. & cōplectitur magis.
An quia dentiforceps duo con-
trarij vectes, vnicū habētes hy-
pomochlion, eius scilicet instru-
menti connexionē. Hoc igitur K
ad extractionē vtuntur organo,
vt facilius moueant.
Sit dentiforcipis al-
terum quidem ex-
tremū vbi est A: al-
terum autem quod
extrahit, B. vectis
autem vbi A D F:
alter vero vectis
vbi B C E. hipomo
chlion autē C G D:
connexio vero vbi
G: dens autem pondus. Vtroq;

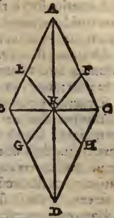
igit B & F simul cōprehendētes
mouēt. qn̄ aūt cōmotꝰ fuerit, fa L
ciliꝰ manu trahit, q̄ instrumēto.

Cur nuces absq; ictu facile cō 22
fringunt instrumētis, quę ad eū
fiunt vsum? multū.n. aufertur
viriū, motionis scilicet, & violē-
tię. Prȩterea duro & graui com-
primēs instrumēto citiꝰ cōfrin-
get, q̄ ligneo & leui. An quia sic
vtrinq; à duobus comprimitur
vectibus ipsa nux: à vecte aūt fa
cile diuelluntur onera. id.n. in-
strumētū ex duobus cōponitur
vectibus, idē habētibus hypo- M
mochlion, connexionem videli-
cet ipsam vbi est A. Queadmo-
dum igitur fuere diductę secun-
dum extrema motis C D ipsae
F E, sic à parua faciliter potentia
conducuntur.

A Quòd igitur cum percussione fecisset pondus, id valentiores illa E C, & F D vectes efficiũt. eleuatione. n. in contrariũ elati & comprimentes, frangunt vbi est K. Hanc etiam ob causam quanto vicinius fuerit K ipsum A, cõfringitur celerius. quanto. n. ab hypomochlio plus distat vectis, facilius & plus mouet ab eadem potentia. Est igitur A quidem hypomochlion: ipsa autẽ D A F vectis, & item ipsa C A E. Quãto igitur ipsum K vicinius fuerit angulo ipsius A, tanto vicinius fit cõnexioni vbi est A. hoc
B autem est hypomochlion. Ab eadem igitur potentia applicante F E plus extolli necesse est. Quam obrem, quoniam ex contrario est eleuatio, necesse est magis comprimi. quod autem comprimitur magis, citius frangitur.

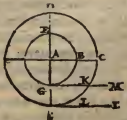
23 Cur si duo extrema in rhombo puncta duabus ferantur lationibus, haudquaquam æquale vtrunque eorum pertransit rectam, sed multo plus alterum?
C Idem autem est sermo, cur quod super latus fertur, minus pertrãsit, quàm ipsum latus. illud enĩ diametrum minorem, hoc vero maius latus. & hoc quidem vnica, illud vero duabus fertur lationibus. Feratur enim ex ipsa A B, A quidem ad ipsum B, B vero ad ipsum D eadem celeritate, feratur autem & ipsa A B in ipsa A C iuxta C D eadẽ celeritate cũ illis, necesse igit est A qdẽ in ipsa

A D diametro ferri, B vero in ipsa B C. & vtranque simul pertransisse, & ipsã A B ipsum lat⁹ A C. latũ enĩ sit ipsum A ipsam A E,
B A B autem ipsam A F, & proiecta sit F G iuxta ipsum A B, & ab ipso E similiter repleatur. Simile igitur fit quod repletũ est ipsi toti. æqualis igitur A F ipsi A E; ipsa aũt A B ipsam A F lata erit, in diametro igitur erit secũdum K. & semper necesse est ipsum ferri secundum diametrum, & simul A B latus ptrãsit lat⁹ A C, & ipsũ A diametrũ ptrãsit A D. Similiter ẽt demõstrabit & ipsum
F B in ipsa B C diametro latũ. ęqualis. n. est ipsa B E ipsi B G. Repleto igitur ab ipso G, quod intus est, toti est simile: & ipsũ B in ipsa diametro erit sm laterũ cõnexionẽ. Et simul latus pertrãsit lat⁹, & B ipsũ B C diametrũ. Sit igr A multo pl⁹ ipsa A B ptrãsitt & ipsũ lat⁹, minus lat⁹ eadẽ lata celeritate: & ipsũ lat⁹ maiorẽ q̃ B, pertransiuit vna latũ latione.

G Quãto.n.acutior fuerit rhõbus,
diameter quidem minor fit: A C
autẽ maior, latus vero ipſius B C
min⁹. Abſurdũ eſt.n. (vt dictũ)
id q̃d duabus fertur lationibus,
aliquãdo ferri tardi⁹ illo, q̃d fert
vnica: & vtriſque poſitis æquali
li velocitate punctis, alterũ pertranſire
maiorẽ. Cauſa autẽ eſt,
quoniam ei quod ab obtuſo fertur
angulo, ambæ ferè contrariæ
fiunt lationes, & illa ſecũdũ quã
ipſum fertur, & illa ſecũdũ quã
ipſum à latere defertur. Ei autem
H quod ab acuto fertur, accidit vt
ad idẽ feratur. coadiuuat.n. quæ
ipſius eſt lateris, illam quæ eſt ſũ
per diametrum. & quanto hunc
quidem acutiorem feceris, illum
vero obtuſum magis: hæc quidem
tardior erit, illa vero celerior.
Hæ quidem igitur magis
cõtrariæ fiunt, quoniã obtuſior
fit angulus: illæ vero ad idẽ magis,
q̃m lineæ coarctãtur: ipſum
enim A ferè ad idem fertur ſecũdum
ambas lationes. Coadiuuatur
igitur altera: & quanto ſanè
I acutior fuerit angulus, tãto magis
ipſum A ad contrarium. ipſum.n.
ad B fertur: latus autẽ defert
ipſum ad D. Et quanto ſanè
obtuſior fuerit angulus, magis
contrariæ fiunt lationes: rectior
enim efficitur linea. ſi aũt omnino
recta fieret, penitus vtrũq; eſſent
contrariæ. latus vero ſecundum
vnicam latum lationem à
nullo præpeditur: rationabiliter
igitur maiorem pertranſit.

Dubitatur quam ob cauſam
maior circulus æqualem mino- K
ri circulo conuoluitur lineam,
quando circa idem centrũ fuerint
poſiti: ſeorſum aũt reuoluti,
quemadmodum alterius magnitudo
ad magnitudinem ſe habet
alterius, ſic & illorum ad ſeinuicẽ
fiunt lineæ. Præterea vno etiã
& eodẽ vtriſq; exiſtente centro,
aliquando quidẽ tanta fit linea,
quam conuoluuntur, quantam
minor per ſe conuoluitur circulus,
quãdoq; vero quantam maior.
Quòd quidẽ igitur maiorẽ
cõuoluitur maior, manifeſtum L
eſt. angulus.n. ſenſu videtur eſſe
cuiuſque circunferentia propriæ
diametri, maioris circuli maior,
minoris minor. quam ob rẽ eandem
habebunt proportionẽ ſecundũ
ſenſum ad ſe lineæ, ſecundum
quas fuerint conuoluti. Verum
enimvero q; etiam æqualẽ
conuoluuntur, quando circa idẽ
fuerint poſiti centrum, manifeſtũ
eſt: & ſic fiunt aliquando qui
dẽ æquales lineæ, ſecũdum quam
maior conuoluitur circulus, aliquando
vero ſm quam minor. M

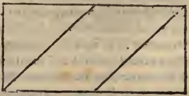
Sit.n. circulus maior quidẽ vbi
D F G: minor vero vbi E C B: vtriuſq; autem
centrum A. Et quã
quidem per ſe magnus cõuoluitur

A tur, fit vbi F I: quam vero per se
minor vbi G K, æqualis A. Si igi-
tur minorem mouero, idem mo-
uens centrum vbi A, maior autẽ
sit annexus. quando igitur A B
fuerit recta ad ipsam G K, simul
& A C fit recta ad ipsam F L. quã
ob rem æqualem semper trãsla-
ta erit ipsam quidẽ G K, vbi est
G B circunferentia: ipsam vero
F L, quę est vbi F G. Si aũt quar-
ta pars æqualẽ conuoluitur, ma-
nifestum est ꝙ totũs circulus to-
ti circulo ęqualem conuoluetur.
B quare quãdo B G linea ad ipsum
peruenerit K, & ipsa F C circun-
ferẽtia erit in ipsa C L: & vniuer-
sus erit conuolutus circulus. Si-
miliq; modo si magnum moue-
ro, illi paruum annectẽs, eodem
existente centro, simul cum A C
ipsa A B perpendiculum & recta
erit: hæc quidem ad ipsam F I, il-
la vero ad G M. Quã ob rẽ quan-
do hæc quidem ęqualẽ ipsi G M
pertrãsiuerit, illa vero ipsi F I, &
rursũ facta fuerit recta ipsa F A
ad ipsam F L, & ipsa A C rursum
C recta, velut à principio erãt in ip
sis M I. Hoc autem neq; aliqua
intercedẽte mora maioris ad mi-
norẽ, vt scilicet per aliquod tem-
poris spatium staret in eodem
puncto: neq; transiliente mino-
re aliquod punctum, maiorem
quidem æqualẽ minori pertran-
sire, hũc aũt maiori, absurdũ est.
Præterea vnica etiã semper exi-
stente motione, centrum motum
interdũ quidem magnam, non-
nũquam vero minorẽ conuerti,

admirandũ est. Idem. n. celerita- D
te eadem latum ęqualem natum
hoc est pertrãsire: eadem autem
celeritate vtroq; modo ęqualem
licet mouere. Principium aũt su-
mendũ est circa istorũ causam,
ꝙ eadẽ potentia & ęqualis hanc
quidem tardius mouet magni-
tudinem, illam vero celerius. Si
enim fuerit quippiã, quod à se-
ipso moueri natũ nõ sit, si simul
& illud mouerit, quod natũ est
moueri, tardius mouebitur, q̃
si ipsum per se moueretur. Et si
quidem natũ fuerit moueri, non E
simul aũt moueatur, similiter se
habebit. Et impossibile certe est
plus moueri, q̃ mouens: non eñ
suam ipsius mouet motionem.
Sit igitur circulus maior vbi A,
minor aũt vbi B, si minor maio-
rem impellet non reuolutum ex
se, manifestũ est ꝙ tantũ ipsius
rectæ maior pertransit, quantũ
est impulsus: tantum autem est
impulsus, quãtũ paruus est mo-
tus: æqualem igitur ipsius rectæ
pertransiuerunt. Necesse igitur
est si reuolutus minor maiorem F
impellet, reuolui simul cum im-
pulsione: tantum aũt quantum
minor reuolutus est, si nihil ipse
suĩpsius motione mouet. Quo-
modo. n. & quantũ mouit, tan-
tum motũ esse necesse est, quod
mouet ab illo: sed profecto par-
uus circulus tantũ seipsum cir-
culariter mouit, quãtũ est pe-
dalis quantitas: (tantũ eñ sit id
quod motus est) & magnus igi-
tur tantum motus erit. Similiq;

G modo si magnus paruum mouebit, motus erit paruus, quemadmodũ maior. Per se aũt motus illorũ vtrumlibet, siue celeriter seu tarde eadẽ velocitate, statim quantũ maior natus est circũferri lineam: quod difficultatẽ facit, quod non similiter faciunt, quando fuerint connexi. hoc autẽ est, si alter ab altero moueatur, non quã natus est, neque peculiarem motionem. Nihil. n. refert circumponere, & annectere, aut coniungere vtrumlibet alteri. si-
H militer. n. quando hic quidẽ mouet, ille vero mouetur ab isto, quantum vtiq; mouerit alter, tãtum alter mouebitur. Quando quidem igitur adiacẽs mouerit, aut propensus, non semper conuoluitur: quãdo vero circa idem positi fuerint centrum, alterue ab altero semper conuolui necesse est. Sed nihilominus non suam ipsius motionẽ mouetur alter, sed veluti nullã haberet motionem: & si habuerit, illa autẽ non vtatur, tantundẽ accidit. Quan-
I doquidẽ igitur magnus mouerit sibi alligatũ paruum, paruus mouet quantũ ille: quando autẽ paruus, rursus magnus quantũ iste: separatus aũt vterq; seipsũ mouet. Quòd aũt eodem existẽte cẽtro, & mouente eadem velocitate, accidit inæqualem illos pertrãsire lineã, paralogismo sophistice vtitur is, qui dubitat. idem. n. ambobus est centrum, verum per accidens veluti musicum & albũ. esse. n. vtriusq; circuli centro non eodem vtitur. K
Quando quidem igitur mouens fuerit paruus, vt illius centrum & principiũ: quando vero magnus, vt illius. nõ igitur idẽ simpliciter mouet, sed est quomodo.

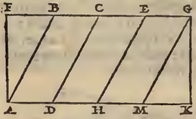
Cur lectulorũ spondas secun- 25
dum duplam faciunt proportionem, hanc quidem sex pedum, vel paulo ampliorem, illam vero triũ? cur'ue non secũdum diametrum illos restibus extendunt?

L.

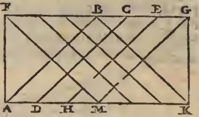
An tantos quidem magnitudine faciunt, vt corporibus sint proportionem habentes: fiunt. n. sic secundum spondas dupli, longitudine quidem cubitorum quatuor, latitudine vero duorum. Extendunt aũt illos non secundũ diametrum, sed ex opposito, vt & ligna minus distrahantur. celerrime. n. scinduntur secundũ M
naturam diuisa, & eodem modo distenta laborant maxime. Amplius, qm̃ opus est, vt restes pondus ferre possint, sic certe põdere imposito minus laborabunt, si trãsuersim, q̃ si oblique extendãt. Præterea hoc ẽt modo minus absumit restiũ. Sit. n. lectul9 A F G K, & bifariã diuidatur ipsa F G secundum B, æqualia certe foramina sunt in ipsa F B, & in

A in ipſa F A. latera.n. ſunt æqua-lia. nam totum F G duplum eſt. Extendunt autem, vt deſcriptũ eſt, ab ipſo A ad ipm B. ita vbi eſt C, ita vbi eſt D: ita vbi H, poſtea vbi E, & eodẽ ſemp modo, donec ad angulũ ꝑuenerint aliũ.

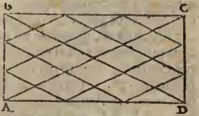

B Duo enim anguli reſtis habent capita. æquales autem ſunt reſtes ſecundũ curuaturas, videlicet AB, & BC ipſis CD, & DH, & alię ſimili ſe hñt modo, qm̃ eadẽ demõſtratio. ipſa.n. A B ęqualis eſt ipſi H E: ęqualia.n. ſunt latera ſpatĳ B G, M A, & foramina ęque diſtant. ipſa aũt B G ęqualis eſt ipſi M A: angulꝰ.n. B ęqualis eſt angulo G: in ęqualibus.n. hic quidẽ intus, ille vero extra.

C & B quidẽ eſt ſemirectus: eſt.n. F B. ęqualis ipſis FA: & angulus vbi F, rectus eſt. B aũt angulus ęqualis ei vbi eſt G. qm̃ quadratum altera parte longius duplũ eſt: & ad mediũ eſt curuatura. quã ob rẽ A D ipſi E G eſt ęqualis. huic vero ipſa H M. Similiꝗ modo demonſtrantur aliæ, qm̃ æquales ſunt duæ, quę ſecundũ curuaturas ſunt, duabus. Quare manifeſtũ eſt, ꝙ tot ſunt reſtes in lectulo, quot ſunt quatuor, ſicut A B. Quanta autem foraminũ eſt multitudo in ipſo F G latere, D & in eius dimidio F B eſt medietas. Quã ob rẽ ĩ dimidiato lectulo tantę reſtiũ magnitudines erũt, quãtũ eſt AB: multitudine vero tot, quot in B G sũt foramina. Hoc ãt nihil refert dicere, ꝙ qt ſunt ĩ ipſis AF & BF ſil'sũptis.

E Si autem ſecundum diametrum extendantur reſtes, quemadmodum ſe habet in lectulo ABCD, dimidia non tot ſunt, quot amborum latera F A F G. æqualia autẽ, quod in ipſis FB, FA, ſunt foramina: maiores autem ſunt ipſæ A F, BF, duæ exiſtentes, ꝙ A B. quare reſtis in tantum maior, quantum ambo latera diametro ſunt maiora.

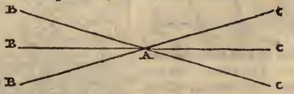

F

Cur difficilius ẽ lõga ligna ab extremo ſup humeros ferre, quã ſm mediũ, æquali exiſtẽte põdere? An qa vibrato ligno ipm extremũ ꝓhibet ferre vibrationẽ magis retrahẽs lationem. An qm̃ licet nihil inflectatur, neque 26

 multam

G multã habeat longitudinẽ, difficilius tñ ad ferendũ est ab extremo, quoniam facilius ex medio eleuatur, q̃ ab extremo, & ideo sic ferre est facilius. Causa autẽ, quoniã secundũ medium quidẽ eleuato ligno, semper sese inuicẽ suspendunt extrema, & altera pars alteram bene subleuat. mediũ.n. veluti centrũ fit, vbi habet is, qui eleuat, aut fert. Extremorũ igitur vtrunque deorsum vergens, sursum suspenditur. ꝙ K si ab extremo eleuetur, aut ferat, non sane facit: sed vniuersum põdus ad vnum vergit medium, quo eleuatur, aut fertur. Sit medium vbi A, extrema B C. Eleuãto igitur aut portato secundum A, ipsum quidem B deorsum nutans, sursum eleuat. Si ipsum aũt C deorsum nutans, B sursum eleuat: ambo autem sursum eleuãta hoc faciunt.

H L

27 Cur si valde procerum fuerit idẽ pondus, difficilius super humeros gestatur, etiam si mediũ quispiam illud ferat, q̃ si breuiꝰ sit? Quod enim dudum dictum est, causa non est: sed vibratio nũc est causa. quando.n. productius fuerit, vibrantur extrema: I quam ob rem contingit portantem difficilius gestare. Vibrationis aũt causa est, quoniam ab eadem motione magis transferuntur extrema, quanto procerius fuerit lignum. Humerus quidẽ sit cẽtrum vbi A: manet.n.is. ipsæ aũt A B, A C, quę sunt ex cẽtro. quanto aũt maius fuerit id, quod ex centro est, siue A B, seu A C, plus transfertur spatiĳ. Demonstratum aũt est hoc prius.

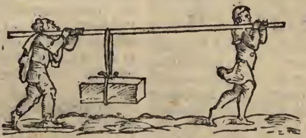
B A C

28 Cur iuxta puteos celonia faciunt eo quo visuntur modo: ligno enim plũbi adiungunt pondus: cùm alioquin vas ipsum & plenũ, & vacuũ põdus habeat?

 M

A An quoniam duobus temporibus hauriendi, diuiso opere, (intingere.n. oportet, & id sursum trahere) cõtinget demittere quidem vacuũ faciliter, trahere vero plenum difficulter. Cõmodũ igitur est paulo tardius illud demittere, cũm multo leuius effectũ sustollatur pondus. id aũt facit in extremo celonio adiunctũ plumbũ, aut lapis, demittenti quidem maius fit pondus, quã si solummodo vacuũ oporteret D demittere: cũ vero plenũ fuerit, sursum id rapit plũbũ, aut quicquid illi ponderis inerit. Quam ob rem faciliora hoc modo ambo sunt, quàm illo.

29 Cur quando super ligno, aut huiusmodi quopiã duo portauerint hoĩes æquale pondus, non similiter premuntur, si ad vnũ non declinet põdus, sed magis, quãto vicinius fuerit gestãtibꝰ

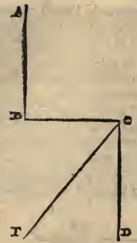
B E

An quoniam vectis quidem lignũ efficitur, pondus vero hypomochlion: qui aũt propior ẽ C ponderi ex ijs qui illud gestant, id quod mouetur: alter vero portantiũ, quod mouet. Quanto igitur plus distat à pondere, tanto facilius mouet, & alterũ premit magis inferius, veluti contranitente pondere imposito, quod hypomochlion factũ est. Si aũt in medio inerit pondus, nihilo magis alter alteri fit pondus, aut mouet: sed eodem modo alteri alter fit pondus.

30 Cur surgẽtes oẽs, femori crus ad acutum constituentes angulũ, & thoraci similiter femur, surguntq; si nõ, haudquaquã surgere poterunt. An quia id, quod æquale est, quietis vbiq; est causa, rectus autem angulus æqualitatis est, stationemq; facit: quã F ob rem ad similes fertur angulos ipsi terræ circũferentiæ: non enim quod ad rectũ est ipsi pauimento. An quoniam surgens fit rectus, stantem vero necesse est perpendiculũ esse ad terrã. si quidem igitur ad rectum debet esse, hoc aũt est caput secũdum pedes habere, & fieri oportet cũ surgit. Quando quidem igitur fuerit sedens, secundum paralellum pedes habet & caput, & nõ in æquali.

Caput

G

H

Caput sit A, thorax A B, femur B C, crura C D, ad rectũ aũt sit, & thorax vbi A B, ipsi femori, & cruri femur sic sedẽte. quã ob rẽ eo se habentẽ modo surgere est impoſſe. necesse aũt est crus reclinare, pedesq; constituere sub capite. hoc aũt erit, si C D fiet, vbi C F, & simul surgere continget, & in eadẽ æquali habere caput & pedes. ipsa autem C F acutũ
I facit angulum ad ipsam B C.

31 Cur facilius mouetur cõmotũ, q̃ manens? veluti currus citius cõmotos agitant, q̃ moueri incipientes. An quia difficillimũ est pondus mouere, quod in cõtrarium mouetur. aufert. n. quiddam ex motoris potentia, licet multo sit velocior: necesse nanq; est tardiorem esse impulsionẽ illius qd repellitur. Secũdo aũt loco si quieuerit: resistit. n. ipsum quiescens. Quod autẽ mouetur ad idipsum, ad quod impellitur, impellenti simile facit, ceu si quispiã mouentis potentiam, & celeritatẽ augeret. quod. n. ab illo patereť, vtiq; ipsum facit ex se commotum. K

Cur ea quę projiciunť, cessant à latione? An quia impellens desinit potentia, vel propter retractionẽ, vel pp rei proiectæ inclinationem, qñ ea valẽtior fuerit, q̃ projicientis vires. Aut isthæc ambigere, principiũ relinquentes, absurdum est. 32

Cur quippiã non peculiarem sibi fertur lationem, impulsore alioquin non consequente? An videlicet qm̃ primũ id efficit, vt alterum impellat: illudq; rursũ, vt alterũ. Cessat aũt qñ non potest amplius facere primum impellẽs id quod ferť, vt impellat: & qñ ipsius lati grauitas nutu suo declinat magis, q̃ impellentis in ante sit potentia. 33 L

Cur neq; parua valde, neque magna longe projici queũt, sed cõmẽsurationem quãdã illa habere oportet ad id, quod p̃jicit? An quia necesse est quod projicitur, & impellitur, cõtraniti ei vnde impellitur. quod aũt magnitudine sua nihil cedit, aut imbecillitate nihil contranitiť, non efficit proiectionẽ, neq; impulsionem. Quod. n. multo impellẽtis excedit vires, haudquaquã cedit: quod vero multo est imbecillius, nihil cõtranititur. An quia tm̃ fertur id quod fertur, quantum aeris mouerit ad profundum: quod aũt non mouetť, neq; mouebit quippiã. accidit autem illis ambo isthęc habere. 34 M

Valde

A Valde.n.magnum, & valde par-
uum, ceu non mota existunt: al-
terum nanque nihil mouet, alte-
rum vero nihil mouetur.

35 Cur ea quæ in vorticosis fe-
runtur aquis, ad mediū tandem
aguntur omnia?

B

An q̃a magnitudinē habet qđ-
cunq; fertur: quam ob rē illius ex
trema in duobus sunt circulis,
hoc quidē minori, illo vero ma-
iori: quare maior distrahit, q̃m
celerius fertur, & transuersum
impellit illud ad minorem. quo-
niam aūt id quod fertur, latitu-
dinem habet, & iste rursus idem
C efficit, & ad interiorem propel-
lit, donec ad medium perueniat.
An quia quod ferē, simili se hēt
modo ad omnes circulos ꝓpter
medium. medium enim in vno-
quoq; circulo æqualiter distat.
An quia quorum quidem circū-
actæ aquæ latio non superior ꝓ- D
pter magnitudinem, sed grauita
te sua circuli celeritatem excel-
lūt, ea necesse est relinqui, & tar-
dius ferri. tardius aūt minor cir-
culus fertur. non idem enim in
tempore æquali magnus cū par-
uo reuoluitur circulus, quando
circa idem fuerint mediū. quam
ob rem in minori circulo relin-
qui est necesse, donec ad mediū
perueniant. Quorumcunq; aūt
superior à principio fuerit latio,
ea finiens idem efficiet. oportet
enim hunc quidem statim, alte- E
rū vero celeritate superare gra-
uitatem. quam ob rem ad inte-
riorem semper circulū relinque-
tur quodcūq;. Necesse enim est
quod non superatur, aut in exte-
riori, aut in interiori moueri: in
illo autem in quo est, impossibi-
le est ferri, quod non superatur:
adhuc vero minus in exteriori:
celerior enim exterioris circuli
est latio: restat igiē, vt id, quod
non superatur, ad interiorē trāf-
feratur. semper autē vnūquod-
que proficit, vt non superetur.
Quoniam vero peruenire ad me- F
dium, finem quidem efficit vt
quippiam non moueatur: stat
autem solummodo ipsum cen-
trum: ad hoc sanè omnia congre-
gari necesse est.

Mechanicarum quæstionum finis.

ARISTOTELIS
LIBER DE MVNDO,

Gulielmo Budæo interprete.

Proœmium. Cap. I.

Liber hic ñ Stagiritæ doctrinā, phra- H simq; nō sapit, vt fama est, illū forte edidit, qui & Rhetoricam ad Alexādrū

MIhi quidem sępe diuina quædā res, Alexander, admirationeq; digna visa est Philosophia: præcipue vero ea in parte, in qua sola ipsa sublime sese tollens ad contemplandas rerum naturas, magno illic studio contendit existentem in eis veritatem pernoscere. Et cùm cæteri quidem mortales altitudine ipsa rei, atque magnitudine deterriti, eo instituto abscessissent, dignum id inceptum esse duxit Philosophia, quod intrepide ipsa nec dubitanter aggrederetur. Earum etiam rerū disci-
I plinā sibi tū cognatissimam, tū maxime decoram arbitrata est. Siquidem cùm per rerū naturā negatum hoc esset homini, cælestem vt in locū corpore sese conferret, vtq; veluti é terra peregre proficiscens, locum illum oculis perlustraret, id quod stolidi illi Aloidæ quondam facere instituerunt: eo factum est, animus vt humanus huius viæ ducem nactus intellectum, peregrinabundus illuc importaretur. Ex quo euenit, viam cum inuenisset Philosophia lassitudinis vacuam atq; laboris, res vt inter se situ lō- L
gissime seiunctas vna intelligentia cōplecteretur: facile nimirū eas res noscitans, queis cum sibi naturalis intercedit necessitudo. Eadem ēt cū diuino animæ oculo diuinarū rerum naturam cōprehendisset, hominibus subinde ea interpretari cœpit, quasiq; antistitis officio perfungi. Id ēm libens Philosophia faciendum susceperat, vt quas res cunque pręcipuæ cōmendationis esse existimasset, eas quoad eius fieri posset, inter homines erogaret, quibus vtiq; ipsis abunde, M
atq; prolixe consultum ipsa cupiebat. Quapropter, istos miserari quiuis iure possit, vt pusilli animi scriptores, res quaslibet, vulgoq; expositas summa admiratione prosecutos, qui nobis vnius loci naturā, aut vrbis cuiusdam formā situmq;, aut magnitudinem fluminis, aut deniq; amœni montis aspectum describere instituerūt: cū interim magnifice de semetipsis sentiant, ob exilem

A exilem quampiam naturæ perceptionem. Cuiusmodi nonnulli magno illi quidem studio fecerunt, accurata vt dictione describerent, hic Ossam montem, ille Nyssam: alij Coryceum specum, alij quiduis eorũ, quæ inter orbis particulas censent. Id quod ideo euenit, quod illis maiora vidisse non contingit, mundũ scilicet & præcipuas eius partes. Haudquaquã.n. illi tantopere quælibet admirarentur, si hisce cõtẽplãdis incubuissent legitima cõ-
B tentione: omnia vero & parua, & floccifacienda duxissent, duntaxat prout horũ extat excellentia. Proinde dicere ipsi aggrediamur de ijs omnibus vniuersum collectis, quamque fieri potest maxime, theologica cõmentatione edisserere, quæ nã sit cuiusque horũ natura, situs, motus. Tibi vero, vtpote imperatorum præstãtissimo, hoc quoque decorum cõsentaneumque esse arbitror, cum maximarũ rerum cõmentatione animo consectari, tũ vero ex
C Philosophiæ studio nihil iã non grãde animo agitare, optimates etiã viros ijs rebus inuitare, quibus rebus ipsi ab eadem munifice prædito esse contingit.

De mundi partibus, ac ipsarum inter se ordine. Cap. II.

Mundus. MVndus est compages è cælo terraque coagmentata, atque ex ijs naturis, quæ inter ea continentur. Dicitur etiã aliter mundus, ordo & digestio D vniuersorum, quæ à Deo & per Deum asseruatur. Huius situm mediũ immotum & stabilẽ Terra vitæ fœcunditate prædita, sortita est: animantium quidem illa omnifariam distinctarũ sedes & parẽs. Huius vniuersitatis suprema pars omnis omnem in partẽ finita est, & terminata. Cuius id quod in celsissimo loco situm ẽ, Cœlum dicitur, dei domicilium. Hoc cũ diuinis corporibus plenum sit, quæ Sidera nos appellare solemus, motuque sempiterno E agatur vno circum actu, orbisque ductu eodem, perrenni vtique in æuum tenore rapta secũ illa circũagit corpora ad numerum, in moremque præsultoris. Vniuersi aũt mundi cœlique globosa, vt dictũ est, forma compacti, iugique vertigine exagitati, duo esse puncta necesse est inter se è regione obuersa: itidem atque si globus in torno circumagatur, stabilia quidẽ illa, globũque continentia: circa quẽ mundus vniuersus vertitur. hos Vertices appellant, aut F Cardines. Per quos si lineam rectam ab vno ad alterum porrectam intellexeris, quã nonnulli Axem vocitant, erit hæc vtique mũdo linea dimetiens, ita vt terram in medio, ambos autẽ cardines habeat pro terminis. Qui cũ ipsi fixi sint, & immoti, alter eorũ semper sublimis apparet super verticem, ad tractum cœli aquilonarem: ab Vrsa appellatus Arcticus. At infra terram alter

Marginalia: Terra. Cœlum. Sidera. Vertices & Cardines. Axis. Arcticus.

f.m.per

G semper conditus circa tractum australe, Antarcticus dictus est, vt cōtrarius arctico. Coeli porro siderumq́; substātiā appellamus Aetherē: non quidē ideo, q̄ ignita flagret ipsa, vt aliqui censuerunt, (plīn vtrīq; aberrantes circa potentiam illā maxime ab ignea natura abhorrentē) origine vero huius vocabuli inde ducta, q̄ semper æther currat motu circūductili, cūm sit illud ęternū ā quatuor illis diuersum: tum diuinū, tum interitus expers. Eorū vero

Antarcticus. *Aether* *αἰθὴρ ὁ ἀεὶ θέων.* *Stellę fixę*

H siderum, quæ intus cohibenť, ea quæ errationis nescia sunt, cum coelo circunferunt, easdem vtriq; sedes, positusq́; eosdem tenentia. Quorum medius circulus (cui signifero nomen est) duos per orbes transuersus coelū cingit, qui ā conuersionibus ipsi solis, Tropici quasi conuersionales appellati sunt, in duodecim ille quidē regiones totidem signorum diuisus. At vero quæ erratica dicuntur, nec eadem ipsa celeritate cū prioribus moueri suapte natura

Signifer. *Tropici.* *Planetæ.*

I comparata sunt, nec inter se inuicē: sed in aliis atq; aliis orbib⁹, ita vt orbiū ipsorū partim propius terrā accedant, partim sublime ferant. Et statariorū quidē numerus iniri prorsus nequit ab hoībus: tametsi oīa eadem in superficie moueanť, quæ vnica est totius coeli. At vero errabundorū numerus septenario collect⁹; in totidem orbibus situs est deinceps substitutis, ita vt subinde inferior supiore minor sit, septēq; orbes sese complectentes inuicē

K atq; coercentes, ā globo denique siderū inerrantiū cōprehendantur. Huic porro globo contiguā hēt semper positurā, Phoenontis simul, & Saturni circus dictus. Cui proximus est Phaethontis, qui & Iouis appellať. Post hunc sequiť Pyrois, Herculis idē, Martisq́; appellatus. Ab hoc rursus ē Stilbon, qui sacer Mercurio esse credit: ā nonnullis ēt Apollini secundū: quē Luciferi orbis ē: quē Veneris nonnulli orbē, quidam Iunonis vocant. Ab eo est orbis

Planetarū noīa, & positus.

L Solis. Et deniq; Lunæ nobis citimus, ad terrā vsq; fines suos proferens. Aether vero cum diuina cōtineat corpora, ratas ēt vices motuū cōplectiť. At vero ætheriæ diuinæq́; naturæ (quā certa lege constare demrauimus, constitutisq́; vicibus, mutabilitatis etiam immunē, atq; in aliā aliāq́; spēm conuersionis) confinis est natura patibilis prorsus & vertibilis, atq; (vt in vniuersum dicā) solubilis, & obnoxia. Cui⁹ ēt ipsius principia obtinet substantia

Aether.

M tenuitate particularū pdita, flāmulisq́; ignita, quas ætherea natura magnitudine sua excitat, & motus celeritate. Iā vero in natura ipsa ignita, eadēq́; incōdita appellata atq; incōposita, tū fulgores emicant, & iacula traiiciūtur flagrantia: tū trapeculæ, foueæ, & crinitæ fixæ visunť, & sæpe restinguūnť. Hanc naturam excipit Aer illi sustratus: suopte ille quidē ingenio, caligine, & ge

Aer.

lu

A lu permixtus, cęterũ illustratus agitatione atq; succensus: vnde calorē concipit & claritatem. In hoc aũt ipso vim patibilē sortito, oĩfariamq́; in aliã aliamq́; naturam cōmeare natura comparato, nubes concrescunt, imbres cũ strepitu decidunt, niues, pruinę, & grandines, flatus ēt ventorũ tēpestatũq́; ciẽt: simul tonitrua & fulgetra existũt: fulmina inde casitant, sexcentæ deniq; ibidē conflictationes aerię opacitatis fiunt. Ab aeria porrò natura,

Terra.

Terra protinus, & Mare sitũ habent fixum, & affirmatũ, B stirpibus illa quidē aĩantibusq́; scatens: fontib⁹ ēt & fluminib⁹, partim per ipsam lapsus suos ĩplicantibus, partim aquas suas in mare eructãtibus. Insuper ipsa distincta, simul innumerarũ herbarũ indidem enascentiũ varietate, fructificantiumq́; simul montium verticibus, nemorũ opacitatibus, vrbiumq́; frequentia, quas animãtes sapientię participes, hoĩes s. condiderunt: in C superq́; insulis maritimis, atque continentibus.

Orbis terrarũ diuisio.

Orbē vero terrarũ, hoĩum ferè sermo in insulas diuisit & continentes, s. ignorantiũ vniuersam ipsam terram insulã esse vnicam, Atlãtici maris ambitu circũdatam. Multas aũt, & alias lōge quidē illas sũmotas, sed. tñ veluti dirimente freto, huic ipsi esse obuersas, nō absimile veri est, partim hac maiores, partĩ ēt minores, sed quarũ nulla p̃ter eã sub prospectum nr̃um sita sit. Nã qđ insulis no- D stris accidit, vndiq; vt nr̃a maria eas alluant, idē orbi quoque huic contigit, rōnē insulæ vt obtineat Atlãtico mari cinctę.

Plures terrarum orbes.

Cōplures item alij terrarũ orbes eãdem positura constantes, insulæ naturã hñt in vniuerso mari sitæ: quod latissime patet: eorũq; nonnulli p̃grãdes, prægrandibus quoq; ipsis maribus circũfusis. Enimuero humoris vniuersi naturam finitimã merito esse censeas naturæ aĩabili, & aeriæ, ita vt ipsa innatabũda existere terrã faciat per quasdã saxosas emi- E nentias, quas habitabiles vocamus: postquã protinus in imis mundi partibus & summersis, atq; in medio maxime mundi vniuersa iã terra stabil'r defixa cōpressaq́; ita cōstitit, vt ĩmota p̃maneat, atq; illabefactabilis. Atq; hæc est mũdi vniuersitas, quã infernã appellamus.

Vniuersitas inferna.

Quinq; igit' hęc elẽnta in regionibus totidem globose incubantia, mũdũ ipm ita totũ coagmẽtarunt, minor vt deinceps atq; minor regio F à maiore cohibeat: terra (v.gr.) vt ab aquę globo, aqua ab aeris, hic ab ignis, ab ætheris denique globo ignis coerceat: cum interim supremã regionem, Deorũ fecerint domicilium, infimã animaliũ in diem victitantiũ.

Quinque elementa.

Huius porro id qđ liquore constat, flumina & scaturigines, & maria vocare cōsueuimus: qđ aridũ est, terrã & continentes insulasq; appellamus. Iam insularũ non-

Insularum partitio.

G nõnullæ grãdes sunt, veluti hæc cuncta habitabilis à nobis iã dicta est, aliæq́, quas ingentia maria vndis ambiunt circunfluis: aliæ minores, nobis notę & intestinę. Quarũ rursus quædã memorabiles, vt Sicilia, Sardinia, Cyrnus, Creta, Eubœa, Cyprus, & Lesbos: quędã lõge exiliores, tũ Cyclades, tum Sporades, tũ aliæ aliis nominibus nuncupatæ. Porrò aũt pelagus, quod extra orbẽ nobis habitatum fusũ

H est, & Atlãticũ dicitur, & Oceanus: à quo ipsi circumluimur. Qui in faucibus ipse angustiis, q̃ vergunt ad occidentem veluti via patefacta, qua parte Herculis columnæ vocitatæ sunt, eliso fluxu irrumpens, mare interius efficit, fermè vt dicere eũ possis in portũ se recipere. sensim deinde amplior infunditur: sinus interea ingẽtes complectens inter se contingentes, angustis etiam ceruicibus in fauces sese compri

I mẽs, vicissimq́ latius expatiãs. Ac primum quidẽ insinuari dicitur dextrorsus ab Herculis columnis intro nauigantibus, circa vtranq́ Syrtim, alteram earum magnã, paruãm alterã vocãt. At vero in alteram partem non iã itidẽ sinuosus inundans, efficit tria maria, Sardoũ, Gallicũ, & Hadrium. A quibus cõtinuo Siculum sequitur, porrectũ in obliquũ: quod & ipsum excipitur à Cretico. Cretico coniuncta sunt parte altera Aegyptiũ, Pãphylium, Syrium: altera Aegæum & Myrtoum. At põtus,

L velut antedictis obiectis, atque ex aduerso protẽsus, multis partibus cõstat. pars eius in intima penetrans, Mæotis appellatur. quę aũt ad Hellespontũ vergit, in fauces contracta est, quã Propontidẽ vocant. Rursus ab ortu Solis in orbem terræ exundans Oceanus infert sese velut in mediũ procedens, Indico sinu, Persicoq́ perfosso, finitimum mare Rubrũ intercipiẽs. Ad alterum aũt cornu simul atq́ oblõga ceruice angustaq́ penetrauit, rursus amplificat Hyrcaniæ fines, Caspiaq́ amplectitur. Mare vero, quod super Hircaniã est, vastum illũ obtinet locum, qui est super Mœotin paludem. Tũ aũt, qua parte Scythas, Celtasq́ cõplectitur, sensim astringit orbẽ terrarum ad vsque sinum Gallicũ, supradictasq́ columnas, extra quas Oceanus terrã fluctibus suis oberrat. Quo ipso in mari

M insulæ duæ sitæ sunt quãmaximę, quas Britannicas appellãt, Albium, & Ierna: iis etiam maiores, quas cõmemorauimus supra Celtas iacentes. Queis tamẽ ipsis magnitudine nec Tapbane cedit, nec ea cui Phebol nomen est: illa super Indos posita, situ ad terrarum orbem inflexo, hæc ad Arabicum sinũ. Sunt & non paucę, sed exiguę, circa Britãnicas, & Iberiã, quę quasi corona cingũt hunc orbem hominum domicilium, quem superius insulam esse disseruimus.

Atlãticũ pelagus. Oceanus.

Herculis columnę. Mare internum.

Syrtes.

Pontus.

Mæotis.

Propõtis.

Insulę Maiores.

Huius

A Huius orbis latitudo, quà continens est amplissima, paulomin⁹ quadraginta millia stadiorū patet; vt quidam perhibuerunt authores rectæ & exquisitæ geographię: lōgitudo ad septuaginta millia. Diuidit porro in Europam, Asiam, & Africam. Europa his finibus circūscribitur: Herculis cippis, Ponti recessu, Hyrcano mari: secundum quā angustię Isthmi similes ad Pontum vsq; pertinent. Nonnulli tamen ab illo Isthmo Tanaim fluuium Europæ terminum esse di

Orbis latitudo, & longitudo.

Tres partes orbis.

B xerunt. Asia est quicquid terræ situm est ab Isthmo iam dicto, à Ponto, Hyrcanoq; mari ad Isthmū vsq; alterum, qui Arabicū sinum interiacet & mare interius, illud quidem cohibitū ab eo mari, & ab Oceano, qui eum cōplectitur ambitu. Sūt q fines Asiæ statuant spatium, quod à Tanai protenditur ad Nili vsq; ostia. Africa ab Arabico Isthmo ad columnas Herculis porrecta ē: vel vt alij censuerunt, ab Nilo. Nam

C Ægypti quicquid Nili ostijs septū est, alij Africæ, alij attribuūt Asię: insulasq; tribus terræ partibus adiacentes, scriptorū partim vt exēptiles ab orbe terrarum censuere, partim vt contributas ijs partibus, quibus earū quæq; vicinitate coniuncta est. Proinde terræ, marisq; naturā, ac situm huiuscemodi prodēda censuimus, quem habitum orbem appellare consueuimus.

D *De his, quæ in Aere generantur.*

Cap. 3.

Quas res autem tum in eo orbe, tum circa eum existere contingit, quibus ille rebus quodammodo afficiatur: earum ipsarū rerū vt quæq; maxime cōmemorādę videbuntur, dicere porrò aggrediamur, summam quandā colligētes eorum, quę sunt necessaria. Duas igitur exhalationes ab eo sursū ferri nouimus in aera nobis impendētem, tenues illas quidem oīno, nec nobis conspicuas, nisi

Exhalationum duo gña.

E si quid est huiuscemodi ad tractus orientales, & pręter ea quæ ex omnib⁹, & locis irriguis sublimia ferri videntur. Earū autē exhalationum altera sicca est, in fumumq; cōformata, è terra manans: altera humida, rosidę expirationis plena, ab humida natura exhalata. Ex hac nebulæ, rores, & gelu omne genus, nubes, pluuiæ, niues, & grādines oriuntur. A sicca autem illa venti & flatuum differentię exoriuntur,

F tonitrusq;, & fulgura, turbines, & fulmina, aliaq; his cognata. Nebula est expiratio quędā rosida, aquę nequaquam genitrix, vt aere crassior ipsa, sic nube rarior. Gignitur vel ex nubis primordijs rarescentibus, vel ex reliquijs nubis. Huius aduersaria, vt est, ita esse dicitur Serenitas: nihil aliud ipsa existēs, q̄ aer nubibus nebulaq; vacuus. Ros est humidum quid è serenitate concretum, minutimq; delabens.

Nebula.

Serenitas

Ros.

G Glacies est aqua conferta à sere-
Glacies. nitate cōpactilis. Pruina ros est
Pruina. concretus. δροσοπάχνη cōposi-
δροσοπά- to noīe dicta, est ros semiconcre-
χνη. tus, quasi ros pruinosus. Nubes
Nubes. est crassamētū exhalationū con
uolutum, vim hñs aquę gignen-
Imber. dę. Imber fit expreſsione nubis
magnopere addensatæ, tot hñs
differētias, quotuplex est nubis
compreſsio. quippe q̄ remissa si
fuerit, molles stirias dispgat: sin
vehemens, pleniores. Hocq́; ap-
Pluuia. pellamus pluuiā, imbris contor
ta stillicidia, cū maiuscula ipsa,
H tū vero iugi tenore casitantia.
At vero nix gignit̄ densitate nu-
Nix. biū friatili, q̄ simul ac in aquam
verti cęptæ sunt, in minuta con-
tundunt̄: cum eo, vt illa cōtusio
spēm spumę, exactumq; cando-
rē, humoris aūt, qui inest, cōcre-
tio, quiq; nōdū fusus est, aut ra-
refactus, rigorē efficiat. Hæc im-
petu & confertim decidens, νίφε-
τος appellat̄. Quo genere volu-
νίφετος. tim contorto, libramētumq́; ex
I cōmpressu capiente ad celerio-
Grando. rē lapsum, fit q̄ Grando vocat̄:
cùm interea pro fragmentorum
magnitudine quæ abrumpunt̄,
tum corpuscula maiora grandi-
nis, tum delapsus violentiores
fiant. Atq; hęc q̄ hactenus dicta
sunt, naturę vi ab humida expi-
ratione euenire cōparatum est.
Ventus. A sicca vero tū Ventus oriri so-
let, cum à frigore ita, vt fluat, illa
truditur: nihil vt aliud vētus sit,
nisi aer multus fluctuās & coa-
Spiritus. ctus: qui ēt spiritus appellat̄. cū

alioqui spiritus appellet̄ substā- K
tia animata & genitalis, in stir-
pibus, atq; in animantibus exi-
stens, per oīaq́; pertinēs: de qua
nunc differere nihil necesse fuit.
Flatus vero, qui in aere spirant, Flatus.
ventos, auras, expirationes dici- Aura.
mus, quę ex humore prodeunt. Expiratio-
Vēti, qui è terra vliginosa & hu- nes.
mefacta prodeūt, ἀπόγειον, qua Ventorū
si terra oriūdi: qui è sinibus psi- genera.
liunt, ἐγκολπίαι, quasi sinuales
vocant̄: inter quos ipsos, eosq́;
qui è fluminibus erūpunt, ex a-
quisq́; stagnātib⁹, intercedit nō
nihil proportionis. ἐκνεφίαι ap- L
pellant̄, qui in fractura nubis, re
soluendaq́; eius crassitudine col-
lidunt̄ inter se, quasi qdā nubi-
genæ. ἐγυδρίαι, quasi aquatores
dñr, q cū pluuijs aquis grassan-
tur, impetu & confertim effusis.
Et hi quidē qui ab oriēte iugi te- Ventorū
nore perflant, εὖροι & vulturni: nomina.
q ab vrsa, βορέαι, & Aquilones
vocantur: ζέφυροι, & Fauonij, q
ab occasu: qui à meridie, νότοι
dñr & Austri. Vulturnorū por- M
rò is καικίας dictus est, qui nasci-
tur ad ortum solstitialē: Subso-
lanus ad ęquinoctialem: ad bru-
malem Vulturnus. At eorū qui
ex obuersa parte prodeūt, quos
Fauonios vocamus, ἀργέστης, &
Corus ab occasu solstitiali, qui
ēt ὀλυμπίας ab aliquib⁹ dictus
est, & ab alijs ἰάπυξ. Fauonius
ab æquinoctiali, Africus ab hy-
berno oritur. At vero Aquilo-
nū is, qui καικία coniunctus est,
peculiariter appellatur Aquilo:
qui

A qui aũt hũc à vertice ſtatim excipit per meridianũ ſpirans, Septentrio dr̄. θρασκίας deinceps à Coro ſpirat, quem nõnulli Cæciam appellauerunt. Rurſus ex Auſtris is, q à vertice nobis condito ſeſe infert ex aduerſo Septẽtrionis, Auſter noĩs prærogatiua dr̄. Qui inter hunc & Vulturnum eſt, ἀργέστης eſt vocitatus, quaſi dicas Vulturnauſter. Atq ſpirat altrinſecus inter Africum & Auſtrũ, hũc alĳ λιβόνοτον q̃ſi Africauſtrum: alĳ λιβοφοίνικα

B vocant. Ventorũ porrò quidam flatus rectos, quidã reflexos habent. Rectos hñt ĳ, qui lineis rectis ſemper graſſari ſolent: reflexos & refractos, vt is quem καικίαν nũcupant. Rurſus quidam hyeme pollent, vt Auſtri: quidã æſtate, vt ἐτησίαι qui dñr, i. anniuerſarĳ, cinnũ quendã conficientes Septentrionum atq; ſubſolanorum. ὀρνιθίαι, quaſi auiarĳ, venti quidã dicti ſunt, ex aquilonio genere, verno tẽpore inualeſcentes. Cæterum è genere vio

C lentiorum flatuũ, καταιγὶς nomen eſt flatus ingruentis ſuperne, repenteq; euerberantis. θύελλα flatus eſt p̃ualens, qui repente proſilit. λαίλαψ, & στρόβιλος nũcupatur, qui inferne ſurſum verſus repente conuoluitur. ἀνάφύσημα, quaſi efflatus terræ, dr̄ ventus ſublime ſeſe rapiens, cũ aut è ſpecu alti⁹ depreſſo flatus emicuerit, aut è terra in hiatũ diſcedente: qui Turbo terreſtris eſt tum, cum multus ac contortus Turbo.

ferri cœptus eſt. Flatus vero in D nube implicitus & craſſa & humida, cõtinuatũ nubis ſpiſſamẽtum violenta eruptione perſringens, mugitũ edere cũ ingẽti fragore ſolet, qui Tonitru dr̄, modo Tonitru. haud abſimili ſpiritus vehementer in aqua impulſi. Fulgetra eſt Fulgetra. ſpiritus ignitus & coruſcans, dũ nubes dirũpit̃: quæ tonitru antecedere ſolet, cùm tñ poſt ipſum fiat. Siquidem quod oculis percipitur, ei quod auribus obiectũ eſt, anteuertere natura comparatum eſt: quippe illo è longin- E quo aſpectabili, hoc tum demũ exaudibili cùm auribus appulſum ſit, præſertim q̃ñ alterũ omnium naturarum celeritate maxima præditum eſt, ignita ſ. natura: alterũ minus volucre, quod eſt naturę ſpirabilis & aereę, non antequã aures pepulerit, ad aditum peruenit. At vero quod fulſerit, ſi ad terram vſq; curſim illiſum ſit, Fulmen vocatur. Sin ſe- Fulmen. miuſtum quidẽ, ſed vniuerſum tñ, violentumq; incubuerit, πρηστὴρ, Præſter. hoc eſt accenſus turbo, dr̄. F Quòd ſi prorſus ignis nihil interim conceperit, τυφῶν vocatur, Typhon. qui eſt vertex p̃celloſus, & euerbẽrãs. Horũ qcquid in terrã impetu decubuerit, σκηπτός, i. Fulmen, noĩat̃. Qui ψολόεις, dr̄, cum fuliginem contraxit: ἀργής, ſi raptim emicuerit: ἑλικίας ſi lineari ſpecie conformatus eſt. σκηπτοὶ dicunt̃, quæcunq; fulmina in quiduis illiſa ſint. Ad ſummã eorũ q̃ in aere apparẽt, alia ſpecie-

G tenus existunt: alia et habent naturæ subsistentiam. Speciem tm̃ exhibent arcus cœlestes, & virgulę aliaq́ꝫ huiuscemodi. Substãtia etiam apparent fulgores cœlestes, & quos emicantes vocamus, & Crinitæ stellæ, & ijs similia.

Arcus. Arcus est spẽs segmenti solaris, vel lunaris, edita in nube humida, & caua, & perpetua, quã velut in speculo intuemur, imaginę relata in speciem circularis ambitus.

Virga. Virga est arcus cœlestis H exhibitio in directum cõformata.

Area. Area est edita imago sydereæ claritatis vndiq́ꝫ illustrata: hactenus arcu differens, ꝙ ille ẽ regione Solis ac Lunæ visendũ se exhibet: cum area sidus totum ambitu cingere orbiculari soleat.

Fulgor. Fulgor est ignis collectio, qui in aere exarsit, per cœlum ille quidẽ, aut iaculari specie trãsmeãs, aut vno loco fixus.

Eiaculatio. At eiaculatio ignis est enatus attritu, in aere pnici motu inuehens, ob eamq́ꝫ pnicitatem oblongam formam simulans. I Fulgor fixus est extensio longe porrecta, & loco pmanens & tanquam profluuium sideris. Quòd si in alteram partẽ dilatetur,

Crinita. Crinita stella vocatur. Sæpenumero autem euenit, vt fulgores tẽpore multo maneant, sæpe vt confestim extinguantur. Complures item & aliæ rerum formæ cernuntur in cœlo apparentium, vt quæ Faces, quę Trabeculæ, quæ Dolia, quæ Scrobes nuncupantur: omnia ab ear ũ rerum similitudine appellata, vnde noĩa mutuata sunt. Eaq́ꝫ par- K tim in occidua mũdi parte, partim in oriente cernũtur, partim etiam ambiguo in vtranq́ꝫ partem æditu: raro vel septẽtrionali, vel austrino. Cæterum oĩa incerta, quippe nihil huiuscemodi hactenus proditum est memoriæ, ita fuisse constabilitum raro situ, & constituto, vt semper cõspicuum fuerit. At huiuscemodi sunt, quæ in natura animabili, aeriaq́ꝫ fiunt.

De his, quæ in Terra fiunt. Cap. 4.

IAm vero terra continet etiã L ipsa in se, vt aquæ, ita spiritus

Spiritus, & ignis scaturigines. ignisq́ꝫ scaturigines: quarum quædam sub terra latent, oculis humanis subductæ: multę spiracula habẽt emissariaq́ꝫ vaporis, oculis humanis subductæ, vt Lipara, vt Aetna, vt Aeoliæ insulę, quæ quidem sæpe, & ipsę fluminum more fluunt, ignitasq́ꝫ ferri glebas euomunt.

Aquæ calidæ. Nonnullæ vero huiusmodi scatebræ secundũ fontes sitæ, aquas inde manãtes inde calefaciunt, aliquæ inde vt tepentes, efferuefactæ aliæ, q̃dam modice tẽperatæ vt emit- M tantur.

Spiracula terræ. Multis etiam in locis orbis exitus spirituum pari ratione patefacti sunt: quorũ partim fanatico furore afficiũt hoĩes pꝛopius antecedenteis: partim tabifica vi absumunt: partim fatidicos efficiunt, vt Delphici, & Lebadici. Sunt & qui prorsus enecent, vt in Phrygia. Frequenter fit etiam, vt congenitus spiritus in terra conditus, cum aberrans insi-

A insinuarit, in abstrusos quosdam eius, atque caecos meatus, quasi sedibus suis erumpens, multis in locis vibrantem motum cieat. Est etiam, nec raro, cum flat⁹ aduena, introrsus in terrae caua irrumpens, deinde exitu omni exclusus, intus sese versando ingenti vi terram quatiat, nequicquam exitum inde quaeritans. ex quo fit naturae facin⁹, quod vocamus Terraemotum. Terraemotuum autem ij, qui ad angulos acutos in obliquum quatiunt, ἐπικλίνται appellantur, quasi in trāsuersum sese agētes: Sursum vero deorsumque ad angulos rectos iactātes, βράσται vocantur, à similitudine aquae efferuescentis. At qui labes terrae relinquunt in caua subsidētis, ab hiatu χασματίαι nominati sunt. Quem hiatum ij qui vi eruptiōe facta patefaciūt, ῥῆκται, id est effractores, dicti sunt. Iam horum aliqui flatum secum erupturum rapiunt, alij saxa, alij coenum. Sunt qui fontium scatebras edidere, quae antea non erant, ὦσται, id est trusores, vocant, qui vno obnixu subuertunt, quod impulerunt. Sunt etiam qui quassabūdi, atque vtroque declinantes, vibrantesque qd' mouerint, semper erigunt: ob id παλματίαι, hoc est vibratores, dicti. efficiuntque terraemotū tremori non dissimilem. Appellantur etiam μυκητίαι terraemotus, qui cum mugitu quatiūt, indito ob id nomine: quanquā saepe terrae mugitus absque terraemotu contigerit, id quod assolet, cum spiritus impar quatiendae terrae fuerit, intusque cohibitus ac conuolutus arietarit impetu vehemēti. Adde quod flatus, qui terram subierint corroboratiores fiunt à liquoribus terrenis, qui intus conditi sunt.

Terraemotus. (margin)

De his, quae in Mari eueniunt. Cap. 5.

PRoportione his respondēt ea quae in mari eueniunt, nam & hiatus fiūt maris, & recessus, vndarumque excursiones interdum reciprocantes, interdum eluuie retro non recurrente. id quod proditum est circa Buram, Helicemque cōtigisse. Saepenumero etiam in mari euaporationes ignis existunt, fontes exscaturiunt, ostia fluuiorum aperiuntur, arbores enascuntur, fluxiones & vortices existunt, instar eorū habentes, quae à flatibus designari dictum est, non in medio mari modo, sed ēt in euripis, & in fretis. Aiunt ēt multos aestus, vndarumque sublationes statis quibusdam temporib⁹ cum Luna circumagi. Atque, vt in vniuersum dicam, cūm elementa in aere, in terra, & in mari, cōmoda inter se tēperatura mixta sint: nimirum affectionū quoque similitudines ijsdem constant in ipsis: in singulis illae quidem naturis ortus alternantes, & interitus, vniuersitatem vero asseruantes generationis immunē atque corruptionis.

G *Dubitationis solutio, quo pacto mundus ex contrariis constitutus, iam diu nō dissolutus fuerit.* Cap. 6.

Tametsi extiterunt, qui se-se admirari addubitabundi dicerent, quin fieri tandem posset, si è principiis cōtrariis mundus constitit (siccis dico & humidis, frigidis & calidis) vt iam diu non dissolutus fuerit, atque interierit. Perinde quasi mirari quisquā debeat, quo nā pacto ciuitas incolumis perduret, q̄ è gentibus contrariis cōposita H sit, egenis inquā & diuitibus, iuuenibus & senio confectis, infirmis & valentibus, prauis atq; innocētibus. Ignorātia est ista vtique hoīum, hoc est in concordia ciuili non videntiū longe admirabilissimum, qđ ex multis ipsa vnū efficit affectū, & è dissimilibus simile, oīs illa quidē naturæ susceptrix & fortunæ. Atq; haud scio an etiam contrariorum appetens sit natura: ex eisq; consonā, non itē è similibus conficiat. Sic certe ipsa marē cū fœmina con-I iunxit, non ēt cū suo horū vtrunque sexu. Quin primā ēt cōcordiā per contraria, non per similia deuinxit. Adde q̄ ars naturæ æmulatrix hoc idē facit, siquidē Pictura alborū nigrorumq; colorum, luteorumq; & rubrorum naturas inter se attemperans, effigies rerum efficit cōsonas exēplaribus. Musicę acutis & grauibus sonis, longisq; & breuibus vnà permixtis in diuersis vocibus, vnum ex illis concentum absolutum reddidit. Grammatica ex elementis vocalibus & mutis inuenta temperata, artē omnem literaturæ ex illis compositam reliquit. Hocq; nimirum illud est, quod apud Heraclitum legit, Scotinum ab oscuritate cognominatū. Crispa, inq̄t, & minime crispa vna vinxeris, cōsentiens & dissentiens, cōsonans & dissonans: vnum ēt ex oībus, omniaq; ex vno. Itaq; vniuersorum coagmentationem (cœli inquam & terræ, & vniuersi mundi) cin-L no quodam principiorū summe contrariorū commode attēperato, natura ipsa digessit, vna eadēq; concinna cohærentia: quippe siccū humido, calidum frigido, graui leue mixtū, & rectum orbiculari. Terram etiam oēm, oē mare, ætherem, Solem, Lunā, & postremo totum cœlum vis vna per oīa pertinens, certo ordine descripsit, concinneq; digessit, è diuersis ipsa naturis, atq; impermixtis, aere, terra, igne, & aqua mundū architectata. Cumq; eū M etiam globosa superficie cō prehendisset, naturas quammaxime contrarias, veluti edicta concordia & imperata, adstrinxit ad consensum, mutuūq; cōmerciū: cuiusmodi rerū mollitione vniuersitati ipsi salutē machinata est. Huius aūt rei causa est cōcordia elementorū. Concordiæ porrò causa est æquabilitas, & quod alterū altero non. plus pollet, ad æquilibriū. n. adæquant grauia cū leuibus, calida cū iis q̄ ipsis

Natura appetens contrariorum.

Elementorū cōcordia

A ipsis opposita sunt: natura vtiq; nos docente in maioribus, ęqualitatem tutricem esse concordiã & seruatricem: concordiã autẽ mũdi esse salutem, rerum oĩum parentis, ac longe oĩbus pręstantis pulchritudine. Nã quę tandẽ natura pręstabilior ipso? Quam enim dixeris cũq; eius vtiq; ipsius mundi pars erit. Nam quicquid pulchritudine pditum est, id quasi gẽtile hẽt cũ eo societatẽ, adeo q. recte, atq; ordine cõ-

Æquabilitas cõcordię seruatrix

B stitutũ esse id à mundi noĩe concinne digestũ Græco sermone, consentaneaq; partiũ compositione speciosum esse sigñat. Ecquid nam est autem singulariũ partium, quod cum eo æquiparari possit ordine, quo cœlestis motus temperatus est & constitutus? Sole vtique & Luna, reliquis itẽ sideribus intra spatia se mouẽtibus exquisitissime emodulata à seculo in seculũ alterũ. Age ecquæ tandẽ vices tã ratæ

Mũdi ornatus.

C esse possunt, q̃ est exacte comparatus à natura tempestatum anni tenor in orbem redeuntium; omnium ille quidem rerum fœcunditate præditus: æstates deinceps hyemesq; referens tẽporibus destinatis: simul dies & noctes inoffensis vicibus alternantes, è quibus mensis annusq; cõficitur. Ac magnitudine quidẽ ambitum lõge summũ complexus motu pnicissimo circumagitur, claritate syncerissima p̃ditus: vi etiam potentiaq; fretus exorte, vt senĳ, sic interitus. Hic omnium animantium naturas, D tũ aquatiliũ, tũm pedestrium, tum etiam in elemento spirabili victitantium segregat, ĩisq; spatia vitæ suis admetit motibus. Ex hoc aĩam ducunt oĩa: ab hoc aĩam habent animantia: ex hoc deniq; miracula rerũ nouarum existunt, q̃ statis temporibus efficiunt. Vis ventorũ omniuaga in se ipsa conflictat: fulmina è cœlo cadunt: pluuię procellosę atque stupendæ subitos fragores edunt. Vnde fit vt & vi humoris expressa, & vi ignea difflata, E cõstituatur vniuersi concordia. Iã vero terra oĩ gñe vestita stirpium fruticantiũ, riguisq; exuberans large erumpentibus trita vestigĳs aĩantium q̃ in ea passim circunferunt: oĩa tempestiue proferens ex sese & vegetans, hospitaliq; sinu excipiens: cum innumeras ipsa rerũ formas p̃ferat, ab eisq; multipliciter afficiatur, nihilo secius tũ naturam asseruat ĩdomitã senectute, quãlibet ipsa motibus contremefacta, vndis superfluentibus prolata, F incendĳs deniq; inflammata, mõ hac, mõ illa parte sui. Quinetiam illa ipsa oĩa censeti merito possint incolumitatis eius cã cõmode euenire, salutẽq; illi sempiternã pręstare. Siquidẽ ea motu quassata, continuo prosiliunt venti qui introrsus insinuarant, vtiq; spiraculis terrarũ discessibus patefactis, vt superius dictũ est. Imbribus ẽt tũ expurgat, cũ omnia pestifera in ea abluuntur:

G ad syncerioremq́ȝ constitutionē super subterq́ȝ tū reducitur, cū auris perspiratur. Et conflagrationes quidem quod concretius est terræ, concoquunt: congelationes item quod inflammatum est, id attemperant ipsæ atq́ȝ remittunt. Ac singularū q́dē rerū aliȩ oriunt, aliȩ vegetantur, & aliȩ occidūt: cū interim ortus cōpescāt grassanteis interitus, rursusq́ȝ interitus rerum leuent ortus exuberanteis. Vnica vero ex omnibus conflata incolumitas
H permaneat ipsa in æuum: cùm inter se rebus ex aduerso obsistentibus, & cedentibus vicissim atque præualentibus vniuersitas conseruetur in sempiternū, noxam nullam contrahens.

De Deo. Cap. 7.

Restat vt summatim de causa disseramus, quæ cunctarum ipsa rerum vim habet tutricem & continētem, quemadmodum cætera perstrinximus. Flagitij enim instar esset,
I cùm de mundo dicere instituerim, tractatu si minus exquisito fortasse, at certe qui sat esse possit ad formulam doctrinæ crassiorem, intactam præcipuā mūdi partem principemq́ȝ præterire. Vetus igitur sermo est, a ma-
I ioribusq́ȝ proditus inter oēs homines, vniuersa tum ex Deo, tū per Deum constituta fuisse atq́ȝ coagmentata, nullamq́ȝ naturā satis instructam ad salutem esse posse, quæ citra Dei præsidium suæ ipsa demum tutelæ permissa sit. Quocirca veterum nōnulli eo vsq́ȝ prouecti sunt, vt hæc omnia dictitarent, Deorum esse plena, haurirìq́ȝ eorum spectra ab hominibus, oculis, & aurib⁹, reliquisq́ȝ sensibus: sententiæ illi quidem fundamenta iacientes diuinæ fortasse potentiæ, nō itē naturȩ diuinæ congruentis. Etenim cunctorum, quȩ rerum natura complectitur, cū seruator est Deus, tum verò quęcunq́ȝ in hoc mundo quoque modo perficiuntur, eorū oīum genitor est: K
non sic tū ipse vt opificis in morem, animalisq́ȝ lassitudinē sentientis, labore affici possit: vt q̄ ea facultate vtatur, quȩ nulli cedat difficultati, cuius ipse vi facultatis omnia in potestate continet: nec minus etiam quæ longius ab ipso videtur esse submota. Summam igitur & primam sedem mundi sortitus, ea de causa ὕπατος, quasi supremus appellatus est: & (vt inquit Poeta) in summō culmine vniuersi cœli suū habet ipse domicilium situm & collocatum. Maxime vero vim eius sentit, numineq́ȝ ei⁹ ante oīa fruitur id corpus, quod proxime eum situ est: tū quod secundū ab hoc situm habet, & vnumquodq́ȝ deinceps, prout situum ordo ad nostrum vsque locum natura cōstitutus est. Quo fit, vt & terra, & terrena omnia q̄ longissime ab diuinitatis adminiculatione abscedunt, tā infirmitate summa sint ipsa, concinnitatisq́ȝ sibi cōstantaneę maxime L

Dei domicilium. M

Terrena.

A ximè expertia: atq; ideo multo tumultu exagitata. Atqui cum ita sit numen diuinũ natura suà comparatũ, quoquo vt versus permeet: nimirum ea in quibus ipsi versamur, ac nobis superiora, pro eo quãtus est accessus ad Deum, vel abscessus ab eo, eius opitulatione quoq; sentiũt. Proinde id præstabilius eẽ cẽsemus, Deoq; tum decentius, tum magis consentaneum, ita de eo opinari, vt dicamus, potestatem illam in cęlo sedes suas habentẽ, B incolumitatis causam rebus vniuersis prestare, ijs quoq; quæ lõgius ab ea remota sunt: nec illis assentire, qui eam ipsam potestatem per omnia pertendentem, & ventitãtem ad ea quoq;, quæ nec adire ipsam honestũ est, nec dictu speciosum, sua illic opera efficere contendunt, resq; terrenas administrare. Atqui ne ex hominum quidem principum dignitate eẽ dixeris, cuilibet operi incumbere: vt (verbi gratia) C exercitus ducis aut vrbis pręfecti, atq; etiã domus primarij dispẽsatoris, si fasciculum sarcinarium componere, aut viliorem aliquam operã obire vsu venerit vt necesse sit: cuiusmodi munere, magni regis tẽpore, ne qđuis quidem mancipium eius facile obiuisset. Quippe, vt proditur, visenda quędam species Cãbysis, Xersis, & Darij regnantiũ in exquisitũ maiestatis fastigiũ exornata erat, compositaq; magnifice, omnibusq; numeris ve-

Regis magni fastigium.

nerationis augusta. Et quidem D (vt fama est) Susis ipse ac Ecbatanis sedibus collocatis procul hoĩum cõspectu regiam sanè ad mirãdam obtinebat, ambitu septam auro, electro, eboreq; fulgenti. Cui vestibula multa erãt, atriaq; continentia: multæ vero ianuę multorum stadiorũ intervallis ita dimensæ inter se, atque diremptæ, vt aditus æneis foribus, murisq; magnis obstructi, atq; muniti essent. Tum autem viri principes & lectissimi in stationes digesti erãt, atq; decuriati rectè atq; ordine: pars munere E stipantium regem ipsum fungẽtes, tiq; famulãtium: pars custodes circa septa regiæ appositi (ianitores emissariosq; appellabãt) cum interim rex ipse, qui idem dominus Deusq; vocitabatur, omnia & videret, & audiret. Ab his item erant alij vectigalium quęstores obuentionumq; constituti: alij duces tum bellici, tũ venatores: alij coactores munerarij: alij deniq; munerũ reliquorum curatores, ꝑut vsus ratioq; F administrãdarũ rerum ferebat. Tum autem vniuersum Asię imperium, Hellespõto quidem ab occidentis partibus terminatũ, India autem ab orientis regunt pro potestate pretores, pręfecti & reguli, serui regis ipsius, qui magnus appellatur. Cursores etiam, exploratoresq;, statores, & custodes stationarij, & deniq; specularij excubitores. Quorum erat ipsorum is apparatꝰ, ea de-

scriptæ

G scriptæ collocationis rõ, tam rato ordine vices munerum constitutę: & pręsertim eorũ qui ignes edere p̃nuncios, & tollere è speculis soliti sunt, deinceps in aliã, illi quidẽ ex alia dantes accipiẽtesq́ȝ signũ in orbẽ, abusq́ȝ finibus imperij adusq́ȝ Susa & Ecbatana, quicquid rerũ nouarũ qſquã in Asia moliret aut incepta ret, rex vt ipse vno die resciscere. Atqui statuere nos oportet magni ipsi⁹ regis fastigiũ, pręut quidẽ est Dei eminẽtia, qui pro H potestate mundum tanquã prouinciam obtinet; tã esse infimũ, q̃ esse summũ hoc ipsum regis fastigiũ, si cũ animante quodam vilissimo, atq; infirmissimo cõponeretur. Quapropter si è dignitate regis haudquaquã esset, Xersem functione propria administrare oĩa, & absoluere, quęcũq; facta cuperet, ne ipsum quidem operibus faciendis instantem curatoris operũ officio per I fungi: longe id nimirum minus Deo conuenit. Quare augustius id decentiusq́ȝ existimandũ est, Deũ summo in loco ita esse collocatũ, numinis vt tñ eius vis p̃ vniuersum mũdum pertinens, tum Solẽ Lunãq́ȝ moueat, tum cęlũ omne circumagat: simulq́ȝ causam præbeat eorũ quæ in terra sunt, salutis atq; incolumitatis. Neq; vero illi ipsi itidem vt principibus mortaliũ, opus est aut artificiosa mollitione, aut alieno ministerio: qñ ij propria infirmitate p̃diti operarũ decurias rebus cõficiendis, & numerosas manus adhibent. Illud aũt K diuinitati maxime cõsentaneũ, vt formas rerum omnium citra difficultatẽ simpliciq́ȝ motu absoluat: nõ secus atq; illi machinatores solent, qui instrũ vno demittẽdo, multos & varios affectus edunt: aut vt illi p̃stigiatores facient, νευροσπάστας ob id appellant, quòd imagunculas animatas esse fidiculis ductitandis ementiunt. Qui cũm funiculum ipsi aut neruum adduxerũt, cieri ceruicẽ & manum, quasi ani- L mantis simulacri, humerũq́ȝ itidem, & oculũ faciunt, interdum etiã oĩa mẽbra, idq́ȝ quadã cum venustate atq; ęquabilitate motus. Hoc igit̃ modo natura diuina ab vno eodẽq́ȝ simplici motu primo vim suã immittit in ea, q̃ sunt primo continentia, ab illisq́ȝ subinde in ea quæ longius atq; longius absunt, quoad permeauerit p̃ vniuersa. Quippe alterũ ab altero motũ rursus ip̃m quoq; aliud mouet cũ mũdo: cũ M vnũquodq; interim agat conuenienter cõstitutioni suæ, nec tñ eadẽ sit via omnibus, sed diuersa, nonnullis etiam contraria: tamen si primus illis velut ad concentum, atq; ęquabilitatẽ auspicatus, natura sit comparatus ad vnũ motũ: sil'r atq; si qs ex eodẽ vase simul iaciat globũ, tesserã, turbinẽ, & columellam, nempe vnumquodq; eorũ accõmodate suæ formę mouebit: aut si quis animal vnũ aquatile, aliudq́ȝ terrestre

Dep arũ bus.

A restre, & aliud volucre è sinu suo emittat. Planũ est enim, quod natatile eò prosiliens enatauerit, vbi ei commodũ est victitare: terrestre ad suas sedes, pascuaque sua erepserit: at aerium è terra sublime raptũ euolauerit, vna vtique eademque prima causa, propriã eorum vnicuique aptitudinem reddente. Eademque rõ est in mundo. Siquidem ab vna cœli vniuersi cõuersione, quæ die noctuque finitur, aliæ atque aliæ permeationes fiũt. Cumque vno oĩa coerceantur glo-B bo, pars tñ celerius, pars mouetur tardius: nimirũ interuallorũ longitudine, & singulorum opificio eam dñiam efficiente. Et Luna quidẽ mẽse suum peragit orbẽ, augescens vicissim, imminutaque & tabescens. Sol anni spatio suũ orbẽ metitur: & qui eum æquãt cursu, Lucifer, & Mercurius. Pyrois spatio altero tanto maiore. Iouis stella spatio Pyroentis sexcuplici. Vltima Saturni quæ dr̃ tpe sesquiplo maiore quàm quãtum est id quo circumagitur illa quæ C infra ipsam est proxime. Qui verò ex omnibus concentus existit consonantibus in cœlo, chorũque cõficientibus, vt ex vno ille quidem oritur, ita in vnum desinit. Vniuersumque ipsum commodius κόσμον nominaueris, id est compagem rerũ cõpositã, cõcinnoque ordine digestam, quàm ἀκοσμίαν, id est cõgeriẽ cõfusam & inconditã. Quemadmodũ porrò fit in choro, vt auspicanti præsuli, aut præcentori accinat oĩs chorus è viris interdũ fœminisque cõpositus, D qui diuersis ipsi vocibus, grauibus, s. & acutis concentũ attemperant: eandem ipsi rõnem statuimus & in Deo, qui vniuersum mundum moderatur & regit. Et sidera eñi semper, & vniuersum ipsum cœlũ eos ad numeros mouenť, quos Deus sursum quasi auspicando præcinendoque emodulatur: quẽ à similitudine sanè cõgrua κορυφαῖον mundi rectè appellaueris, quasi præsultorẽ ipsum huiusque chori magistrũ. Geminis autem itineribus Sol ingre E diť lumine suo cuncta quoquo versus collustrans: diẽ noctemque altero itinere disterminans, ortu suo, s. & occasu: altero quatuor anni tẽpora secũ ductitans, vltro citroque per cœlũ perreptãdo nũc aquilonius ipse, nunc austrinus. Quid dicam pluuias tempestiue existentes, ventos, & rores, omnesque pmotiones, quę in aere eueniunt à principe rerũ causa, atque primordiali. Adde fluminũ lapsus, maris æstus intumescenteis, enascentiũ arborũ incrementa, frugũ maturitates, fœturas ani- F maliũ, deniq; vegetationes rerũ omniũ adolescentiũ primũ, deinde tabescentium: eodem accedentibus causis (vt dictũ est) à cõstitutionibus singulis rerum atque opificiis. Itaque ille omnium princeps parensque animi tantũ sensu spectabilis, simul ac signũ naturis dedit inter cœlum terramque vehentibus, earum vnaquæque in orbibus suis iugi motu cieť, atque inter

De planetarũ cursibus.

G inter suos limites, alternis cōditis atq; apparēs, sexcētas illa formas eodē à principio exhibēs, vicissimq; subducēs. Q́d vero I hisce rebus agit, magnopere sile est ijs, q̄ belli tpe inter hoīes factitātur. Nanq; statī vt classicū exaudiri in exercitu cœptū ē, alios ipse videas, scuta sibi aptātes, loricā alios inducētes, alios ocream vel galeā sumere, vel balteo se cīgere festināteis. Rursus videas q frenatos equos admittāt, alios q currus cōscendāt, qui deniq; tesserā p explicatā aciē prodant. Tū

Elegās simile.

H manipuli ductor ad manipulū, cēturio currit ad cēturiā. Postremo equites ad cornu; velites ad statonē quisq; suā festināt. Cū interim sub vno ductore oīa moueant, q imperia & ipse signanda accepit ab eo, apud quē summa est imperij, eodē nos & ipsos mō cēsere cōuenit de Vniuerso. Cūm.n.ab vna vi īpulstrice cieātur oīa, fit vtiq; q́d cuiq; cōmodū est, & cōueniens. Nec vero si ea vis ipsa, nec cerni ab hoībus, nec apparere pōt q́quo pacto id

I obstat, aut illi ad ea, q̄ diximus agēda, aut nobis ad fidē hisce rebus accōmodandā. Nā & aīa ipsa. q̄ viuimus, q̄ vrbes, q̄ domos habitamus, cùm haudquaquam sub aspectū nr̄m sita sit, operib⁹ tn̄ ipsis vr̄. Oīsq; vitæ cultus nitorq; vtq; ab ea inuentus est, & descriptus, ita ex ea tenorem suū seruat. Terræ cultura & cōsitio, artiū excogitationes, vsus legum reipublicę recte atq; ordine con-

K stitutę rō, administrationes ciuiles, bellum extra fines patriæ, & rursus pax in ea. Proinde hæc ēt de Deo sentienda nobis sunt: illo quidē, si vim spectes, valentissimo: si decorē, formosissimo: si vitā, īmortali: deniq; si virtutē, p̄stantissimo. Quapp̄, cùm sit inconspicabilis naturæ oī interitui, ræ, ipsis nihilo secius ipse cernitē ab opibus. Atq; ea quidē, q̄ in aere fiunt q́quo mō affecto, q̄ ī terra, q̄ in aq̄, ea certe Dei opera ēē merito dixerimus: Dei inq; ope

L ra, cū imperio summo mūdū ac p ptāte obtinentis. Ex quo Deo, vt inquit Empedocles physicus:

» Omnia quotquot erūt, quot sunt præsentia, quorq;

» Orta fuere antehac, stirpes, homines q;, feræq;,

» Inde etiam volucres, piscesq; humoris alumni.

Enimvero non tā absurda q̄ pusilla cōparatio (vt opinor) fuerit si mūdū cū illis lapidibus cōponamus, qui in operibus fornicatis, forficis in modū dispansi, cōformati, structura sese intersecante, vmbilici vocant. Eteni ij la-

M pides in medio collocati, q̄ parte s. vtroque versus structura arcuata pendat, q̄ siq; oneri cedit: in cohærentia cōtinent, atq; in cōstructione ordinata totā formā operis, immobilēq; asseruāt. Fama ē ēt Phidiā illū, statuariū, cum Mineruā illā, q̄ est in arce, coagmentaret, in medio eius scuto faciem suā expressisse, oculosq; fallenti artificio ita deuinxisse simula-

Phidię statuarij in sculpēda Minerua præclarū artificiū.

chro

A chro, eximere inde vt ipsam si qs cuperet, minime posset: atr quidẽ certe ꝙ vt ipm solueret simulachrũ, opusq́; eiusmodi compactile cõfunderet. Hanc eandẽ igr rõnẽ Deus hẽt in mundo, vtpote qui vniuersorum coagmentationẽ cohærentẽ cohibeat & coarctet, incolumitatẽq́; vniuersitatis conseruet: nisi quatenus non medio ille loco, in terra s. vbi turbida regio est: sed in excelso situs est, purus ipse in puro loco. Quẽ

B locũ tum οὐρανὸν ab origene vocis dicimus, q̃si terminũ extimũ supremorũ corporũ: tũ ẽt Olympũ, vt vsquequaq; lucidũ, ab oĩ caligine secretũ, motuq́; oĩ incõdito, cuiusmodi sunt qui apud nos venti fiunt, & tẽpestates. Id qđ his verbis signat Homerus.

» Esse solum diuis subnixum semper olympum

» Fama est, haud vẽtis tremefactũ haud imbribus vdum,

» Ac procul à niuibus subductum: nubibus illinc

» Splendida summotis, candensq́; expanditur æthra.

C Huius aũt rei elogiũ est mortaliũ consensus, regionẽ mundi sũmã nõ dubie Deo tribuentium. Quã ob cãm ipsi manus tollim⁹ sursum inter vota concipienda. Qua rõne, nec male illud quoq; ab eodem Poeta pronunciatum:

» Cœlum sorte tulit simul æthera Iuppiter altum.

Quinetiam quę maxime eximia sunt inter res sensu perceptas, eũdẽ illa locũ obtinẽt, vt sidera, vt Sol & Luna. Vnde fit, vt cœlestia D concinno ordine digesta, suas ipsa vices conseruent perennes & cõstitutas, nulliq́; obnoxias mutationi. longe illa secus atq; terrena: quæ ita natura comparata sunt, ipsa in alias vt ex aliis affectiones trãseant, fieriq́; identidẽ altera atq; altera non respuant. Certe contigisse aliqñ constat, vt terræmotus violẽtia terra ipsa multis in locis discesserit, ideq́; hiatus extiterĩt: vt imbres vi maiore ruentes, diluuium in terram E intulerint: vt excursiones vndarũ recessusq́; tũ continentes mari obruerint sępenumero, tũ rursus maris alueos adiecerint cõtinentibus: vt vis flatuũ & verticũ oppida funditus disturbarit: deniq; vt incendia atq; inflãmationes aliquæ supne delapsantes partes orbis exusserint versas ad orientẽ, vt Phaethontis tpe contigisse dr: q̃dã ẽt vt è terra erumpentes veluti expirabundæ idẽ fecerint, vt cũm crateres Aetnæ abrupta terra patefacti, conflagrationem emiserunt instar torrentis p terrã grassabundã. Quo tpe, qui è mortaliũ genere pietate erant imbuti, ñ à numine diuino eximio honore ingẽtiq́; affecti sunt. Siquidem iuuenes & robore valentes, cum parẽtes suos ætate iã cõfectos humeris sustulissent igneo flumine iãiã opprimendi, in eo erant ipsi vt interirent: cũ ecce flumen ipsum ita se scidit, vt huc & illuc diuersi fluctus digrederentur, iuuenesq́; in tactos

Crateres Aetnæ patefacti.

Pietati p̃miũ apud Deum.

G tactos cũ ſenibus trãſmitterent. Vt vero ſummatĩ iã loquamur, qđ in naui gubernator eſt, qđ in curru agitator, qđ in choro præcentor, qđ deniq; lex in ciuitate, & dux in exercitu, hoc Deus eſt in mũdo. Niſi ſi hacten⁹ intereſt, ꝙ labor & mot⁹ multiplex illos exercet, & curę angunt variæ: cũ huic elaborata ſuccedant oĩa, oĩs moleſtiæ expertia, citra'q; corpis infirmitatẽ: qppe cui in loco ſtabili, immoto'q; collocato oĩa mouere, & circũagere ꝑ arbitratu liceat, quo libitũ eſt cũq;, & qũo
H libitũ eſt: id'q; diuerſis in formis
Lex ciuilis. ſiľatq; naturis. Id autem rõne ſiſi facit ille atq; lex ciuilis, q̃ ĩmobilis ipſa exiſtẽs in vtentiũ animis, regit oĩa ad rempublicã ptinentia. Et ciues qđẽ q̃ſi ei⁹ aſſeclę in mediũ ꝓdeũt: qui aũt principes vocanť ad ꝑtoriũ ſe cõferunt: legislatores ad ꝓpria tribunalia: ſenatores deniq;, & q̃ concionatores dicunť ad cõſeſſus ſibi contributos conueniũt. Rurſus is in
I Prytaneũ it, cui, ſ. id datũ eſt, in eo vt publico victu epuleť: alter rapit ad iudicium, cãm vt ibi dicat: in carcerẽ alius cõpingiť, vt ſupplicio afficiať illic. Tum vero epulones in ciuitate celebres ad epulas legitimas'q; cõueniũt. Iã vero aguntť dies feſti, iã ludicra ſolẽnia: iã anniuerſaria ſacrificia fiũt diuis, heroes'q; ritu ſuo colũtur: poſtremo ĩferię mortuis inferunť. Sic alia ab alĳs facta vno vľ iperio, vel legis vna authoritate, aſſeruant eum, qui obtemperat. Sic vrbs ſimul plena eſt vaporibus ſacris,
K Reſonatq; cãtib⁹ pǣs, ac luctib⁹.
Hoc idẽ de vrbe quoq; maiore, de hoc inquã mundo exiſtimare debem⁹. Deus.n. nobis lex eſt, in oẽm illa qđẽ parte ad ęquilibriũ vergẽs, nullã correctionẽ admittens, nullã varietatẽ: qppe q̃ potior ſit illis legib⁹, & ſtabilior, q̃ in tabulis ꝑſcriptę ſunt. Eius eñ auſpicĳs perenniter, & cõpoſite ꝑeuntis vniuerſus hic cœli ordo regiť atq; adminiſtrať, numeros oẽs cõcinnitatis habẽs: ĩ omneis
L ipſe naturas partitus ꝑ vniuerſitate ſeminũ, in ea q̃ hærent ſolo, atq; in animãtia, q̃ ẽt ſuis ipſa generibus formis'q; diſtincta ſunt. Nã & vites fiũt, & palmę, & perſeę, fici'q; dulces, & oliuę (vt inq̃t poeta.) Tũ q̃ fruct⁹ expertes, alios vſus ꝑſtãt, platani, pinus, buxi, alni, populus ẽt nigra, & cupreſſus odorata. Tũ q̃ autũni tpe fructũ ſuauẽ fundũt, ſed cõditu difficilẽ, piri, punicę, mali. At vero animantiũ aliæ feræ ſunt, & aliæ cicures, tũ in aere, tũ humi, tũ in
M aqua victitãtes: oriũtur'q;, & ſua leſcũt, & deĩde intereũt, legib⁹ ob tẽperãtes diuinis, atq; cedentes. Oẽ.n. reptile (vt inquit Heraclitus) terrã depaſciť atq; poſſidet. Vnus porrò Deus cũ ſit, plurib⁹ noĩb⁹ appellatus eſt: ab ĳs vtiq; ſuis oĩbus effectibus denoĩatus, quorũ ſpecimen edere ipſe ſolet.
Dei noĩa plura. Atq; eũ qdem ζῆνα, tum Δία vocãt, inter ſe cõpoſitis vtentes noĩbus, atq; è regione collocatis, tanquam

A quam duab⁹ his vocib⁹ signifi-
care velint, per quē viuimus. Is
Crono, id est Saturno, & chro-
no, i. tpe ortus esse dr: nimirū ab
ęuo sempiterno ad alterū æuum
ptinēs. Vocat & Fulgurator &
Altitonās, & Aetherius, & Ful-
minator, & Pluuius: a pluuiis
vtiq;, & fulminibus, aliisq; opi-
bus, e quibus vocabula ipsa de-
ducta sunt. Quin & Frugipotēs,
& Custos vrbiū vocitat, & Na-
talitius, Septitius, Cortalis, Gen
tilitius, & Patrius: videlicet a cō
B munione, quæ diuino ipsi numi
ni ijs cū reb⁹ intercedit. Ad hęc
Sodalitius, & Amicitię pses, tū
Hospitalis, Castrensis, Trophęa-
lis, Expiator, Sanguinarius, &
Supplex, & Placabilis, vt Poetę
loquuntur: deniq; Seruator dr,
ac Assertor: & (vt semel omnia
complectar) Cęlestis, & Terre-
nus, ab oī natura, forteq; nomen
adept⁹, vtpote q oīum rerū au-
thor sit. Quā ob rē quę de ipso ī
Orphicis carminib⁹ dicta sunt,
haudquaquā perperā dicta sūt.
C Equidē necessitatē ipsam ēt ni-
hil aliud, quā Deū dici cēsuerim
& intelligi: cui ἀνάγκη ex eo no
men ē, φ natura qdā sit imobil.
Eundēq; εἱμαρμένην, id est fatū,
dictū a serie rerū conserta, inof-
fensoq; tenore pcedente. Quod
alio noīe πεπρωμένην iō appella
uerunt, φ ab eo oīa terminata
sunt, ac nihil ī rerū natura infini
tū est. Quin & μοῖραν, i. Sortē,
appellatū eūdē Deū a partitio-
ne rerū dixerim: & νέμεσιν, qđ
potestatē diuinā, eius qđ visum D
ē cuiq; distributricē. ἀδράστειαν
etiā, quasi cām quandam natura
cōparatā, quā fallere nemo qat,
aut vitare. ἀεὶ ὄσαν deniq; dictū,
quasi semper existentē. Iam qđ
de Parcis & de fuso proditū est,
earum, eodē id ēt quodāmodo
ptinet. Siquidē tres Parcas pri- Tres Parcæ.
sci tria in tempora partiti sunt:
filumq; fusi partim iā peractū,
partim futurū, partim iam intor
queri dixerunt. Earū vnam sta-
tuentes in eo, quod iam profliga
tū est: quam Atropon ideo nun E
cuparunt, qm̄ ea quę iā pteriere,
retrorsus agi nequeūt. At Lache
sis functio futuris destinata est.
oīum enim quę fm naturā sunt,
sors sua quodq; manet. Præsen-
tib⁹ aūt reb⁹ aut instātib⁹ Clo-
thus opa attributa est, quę netu
vnicuiq; cōficit, qđ suū ē. Hocq;
fabulamētū recte atq; ordine cō
positū est. proinde hæc oīa non
aliud quicq;, q̄ Deū esse planū
est, vt eximius Plato censuit.
Enimuero Deus (vt est vetusto
verbo pditū) principiū, & finē, F
& media rerū omniū tenens, re-
ctaq; linea incedēs, opat ille qui-
dem fm naturā, e vestigio comi-
tem habēs iustitię psidem, quā
δίκην nominauerunt, diuinę le-
gis vindicē, simul vt quicquam
sanctionū eius prætermissum ē.
Cuius vt sit particeps numinis
iam inde oportet ab initio, qui
ad vitam beatam euasurus est,
atq; felicem.

Libri de Mundo finis.

MAGNIFICO ET GENEROSO EQVITI DOMINICO MAVROCENO

Dominicus Monteſaurus Bene agere.

CVm ſuperioribus annis, magnifice ac excellentiſsime Dominice, Ariſtotelis cōmentariolus de Mirandis auditionibus ad noſtras manus perueniſſet, eum ego ipſum, ne quod tempus dabatur propter deſidiam in ocio viuerem, interpretari conatus ſum. Librū quidem credimus Ariſtotelis eſſe, vt quidam Nicandri expoſitor in Theriaca aſſerere videtur, necnon & Stephanus libro de Vrbibus: quod etiam ex Galeni ſexto de Locis affectis facillime colligitur. Itaque cùm Veronę optimus Prætor ageres, inq; ea Republica gubernanda dies, & noctes excubares, & vigilares: ego qui tamen ſcirē magnificentiam tuam inter tot, tantaque negocia, Philoſophorum volumina quamlibentiſſime lectitare, commentariolum hunc in lucem ſub tuo lumine exire volui: non enim ſolum in vtraq; lingua, ſed in omni Philoſophorum ſecta verſatus es. Hunc igitur, qualiſcunq; ſit, hilari fronte ſuſcipe. Quod vt facias eo libentius oro, atque obſecro, quo magis acerrimo, diuinoq; tuo iudicio, quemadmodum alijs omnibus in rebus, ita in hoc omnes facile acquieturos certe ſcio. Vale. Veronæ.

ARISTOTELIS
DE ADMIRANDIS AVDITIONIBVS COMMENTARIOLVS,

Dominico Montesauro Veronensi interprete.

A
1 PÆoniç mons ẽ, Hesænus nomine, Pęoniam à Media diuidẽs, in quo fama ẽ, quoddam aĩal reperiri, Bolinthum nuncupatum, tametsi à Pęonibus Monapios appelletur. Vniuersa huius forma boui similis est: sed eundem ma-
B gnitudine, ac robore, iubaq́ꝫ pariter excellit. à ceruice.n. (quẽadmodũ equus) iubã valde prolixã, necnõ à vertice vsq; ad oculos ipsam demissam habet. nec (veluti boues) cornibus armatũ est, sed aduersa ipsius cornua inter se sunt, & mucronata ad inferiorẽ situm iuxta auriculas vergunt, amplitudine nõ multo ar-
C ctiore, ꝙ vt singula semisextariũ capiãt. nigritia proba refulgẽt, veluti si decorticata, expolitaq́ꝫ sint. Cũ aũt id animal excoriatum fuerit, eius tergus distentũ locũ octo accubantiũ occupat. Qñ vero pcussum est, fugã properat: & nisi defatigatũ nunquã consistit. Caro eius grati saporis est. Calcitrãs ac proluuiem alui vel ad quatuor passus proijciẽs repugnat, quo pręliãdi modo id D
sæpe cũ facilitate maxima vtiť: & ita adurit, vt pili insectantiũ canũ absumanť: si quidẽ concitetť, stercore cõburit: (vt ĩquiũt) si vero nõ irritetur, nequaquam adurit. Tẽpore aũt pariẽdi ad locum, in quo pariat, quãplurima sui generis aĩalia aduẽtant, quæ oĩa cũ simul cõgregata sint, maxime parturit, in circuituq́ꝫ ster- E
corat. largã.n. quandã eius excrementi copiã hęc bellua eijcit.

Qui in Arabia degunt, came- 2
los prodiť suas matres nõ superuenire: quinimmo, si quis cogat, ipsi non patiunť. Etenim, cũ aliqñ admissarius nõ haberet, curator pullũ matri optę admisit: qui dũ coiret, delapso opimẽto matrẽ agnouit: & quãuis coitũ absoluerit, camelariũ illũ paulo F
post morsu defixo interemit.

Ferunt cuculos, q Helicẽ in- 3
colunt, pariendi tpe non nidificare, sed in palumbiũ, aut turturum nido parere: neq; incubare, nec excludere, neq; nutrire, sed cũ pullus genitus, ac educatꝰ ab aliena aue fuerit, consortes, cum quibus hic vitã degit, ẽ paterno nido eijcere. Pręstat aũt (v vr)

G pullus cuculi magnitudine,pul-
chritudineq́ue: qua de re facile pul
los cęteros longe antecellit. Hoc
vero & palũbes adeo lętari au-
tumãt, vt & ipsi vnà cũ illo pro-
prios pullos è nido explodant.
4 Caprę Cretẽses,cùm aliqñ sa-
gitta trãsfixæ sunt, (vt vulgo fer
tur) dictamnũ illius insulæ pro-
priũ quæritant, dictamnoq́ue de-
uorato confestim telum eĳciũt.
5 In Achaia ceruæ nõnullæ, vt
dr̃,eo in loco degũt, quo sua de-
miserũt cornua, vt caueãt ne fa-
H cile inermes reperiant. qđ ea de
cã faciunt, qm̃ instr̃m, quo repu
gnare possunt, cũ res exigit, non
habẽt. & locũ, quo cornua demi
serunt, à nemine adhuc ferũt com
pertum esse. Plurimę quoq; vi-
sæ sunt ẽt ceruæ, quæ cornibus
6 enatam hederam gerunt.
In Armenia venenũ quoddã
nasci aiunt, qđ Pardaliãches ab
angore dictũ est. Hoc igit̃ vena-
tores victimã aspergunt, ac rece-
dunt, cũ ab ipsis Panthera cõspi
cata fuerit. ea vero postq̃ id teti-
I gerit, de more stercus hoĩs q̃rit.
quocirca venatores stercus ĩ va-
se reponut, ac ex aliq̃ arbore vas
suspẽdũt. fera itaq; ĩsiliẽs ibidẽ:
& ad extremã defatigationẽ per
ueniens, ab ipsis superatur, illo-
rumq́ue præda efficitur.
7 In Ægypto aũt trochlium ad
os crocodilli aduolare asserunt,
dẽtesq́ue ipsius depurgare, carnis
excrescẽtiam rostro ex ipsis den
tibus extrahendo, ipse vero non
solũ trochilo minime nocet, sed
mirũ in modũ ea re delectatur. K
In Cephalenia affirmant ali- 8
qui capras quotidie (veluti qua-
drupeda reliqua) nullo pacto bi
bere, sed rictu flatui opposito a-
stare, ac ore apto aera suscipere.
In Syria ĩter equos syluestres 9
vnũ armento præesse inquiunt.
cùm vero aliquis cęteris iunior
fœminam superuenerit, ducem
irasci, ac illum tandiu insectari,
quousq́ue deprehenderit. & cũ se
inflexerit, ore ex posterioribus
poplitibus genitale euellere.
Testudines cũ viperam ede- 10
rint, mox cunillam deuorare au- L
tumant: quam si celeriter nõ in-
uenerint, interire. Et ruricolas
quãplurimos huius rei veritatẽ
experiẽtia cõprobare, qui cùm
aspexissẽt ipsas ita agere, ab vna
cunillã euulsere, q̃ facto eos pau
lopost ipsam defunctã vidisse.
Genitale viuerrę non naturę 11
fissis cũ cęterorũ aĩaliũ genitali-
bus esse dr̃, sed vtcũq́ue disponat̃,
tpe ꝑpetuo solidũ, veluti os ex-
tat. Proditur vero idem genitale
præstantissimum medicamen- M
tum vrinæ stillationibus esse, &
per ramenta ex vino dari.
Picũ martiũ auiculã, & resu- 12
pinũ, & pronũ stellionũ more ꝑ
arborem scandere asserunt. De-
pascere aũt vermes ex arborib⁹
dr̃, ac arbores, cum cossos quæ-
rir, tam vehemẽter in profundo
defodere, vt ipsas sternat.
Plataleas aues cõchas q̃ in flu 13
minib⁹ extãt, effodiẽtes deuorar̃
fama ẽ: deĩde cũ copiã earũ ab-
sorbuerint

A sorbuerint euomere: postremo carnē qdē cōcharū edere, testas vero earum minime tangere.

14 Arcadiæ mons est Cyllene nomine, in quo merulas pullos albos parere aiunt, nec vsquā alicubi nasci: ac diuersas voces emittere, & noctu aduersus Lunā incedere. Si quis autē interdiu ipsas capere tentauerit, maxima cū difficultate eas venari poterit.

15 Anthinon quidē quasi iucundum suaueq́ vinū à nōnullis appellatū, circa Melū, Gnidūq́ oppida nasci, ac gratā olentiā expirare: B Oligochronion vero q̄si insuaue, pauciq́ momenti ac durationis, ꝑpe Erithacē fieri ꝓdit.

16 Locis quibusdam Cappadociæ mel absq́ fauo cōfici ferē, ac spissitudine sua oleo siſe euadere.

17 In Trapezonto, quæ in Ponto est, mel grauiter olens ex buxo generari aiunt. quod quidem si edatur, sanos mente abalienare: comitiali vero morbo prehensos integre absoluere autumant.

Stephan⁹ lib. de Vrbib⁹ hunc locū citat

18 Lydias arbores amplam mellis copiā generare enarrant C nonnulli, ac incolas ex ipso pastillos absq́ cera conficere, & ipsos abscindentes pastillos vehemētiori fractione egere. In Thracia quoq́ & si nō tam solidū, ceu tñ arenaceū gignit. vniuersum vero coactum mel non, quemadmodum aqua, & cætera humida, parem sortiri magnitudinē autumant.

19 Chalidicam herbā, & amygdalam ad mellificandum maximam vtilitatem præstare prodi- tur: fœtum enim plurimum ex D ipsis fieri inquiunt.

20 Asseritur, apes ab vnguentorū delicijs pturbari, ac odores odisse. nōnulli tamen ipsas hoīes his delibutos percutere autumant.

21 Aiunt in Illyrijs, qui Taulantij nuncupantur, ex melle vinum fieri. cū enim fauos expresserint, aquā infundentes in lebete decoquunt, donec dimidiū defecerit: deinceps in dolijs effundentes, idq́ iucundissime iactitātes, dolia sup tabulas reponunt, atq́ ibi longo tpis spacio permanere, & E vinosum, ac præsertim suaue, spirituosumq́ euadere inquiunt. Hoc autem iā & in Græcia euenisse nonnulli enarrāt, vt nequaquam à veteri vino differat. sed cum postea hoc explorarent, neminem temperiem huius inuenire potuisse autumant.

22 Circa Thessaliā serpentes tanto in numero generari memoriæ proditū est, vt nisi à ciconijs interimerentur, incolas excedere, ac regione tota emigrare coegissent. Quocirca honos his tantus F in Thessalia est, vt ciconias occidere capitale sit. & si quis eas exanimauerit, eidem pœnæ, cui & homicida, obnoxius est.

23 Pari modo & in Lacedæmonia tam magna serpentum copia quibusdā temporib⁹ fieri rememoratur, vt ꝓp ciborum inopiā Lacones ipsis pro alimēto vti fama sit: ex quo Apollinem Pythium ipsos serpentum excoriatores appellare fertur.

24 In Cypro insula metas ferrũ
G comedere asseritur.

25 Chalybes in insula quadam
parua, quæ in sublimi paululũ
recumbit, aurum ex pluribus re-
bus componere inquiũt. qua de
causa & in metallis id refundũt,
vt emptores decipiant.

26 Ab his, qui ex Susis ad Mediã
ꝓficiscuntur, secũda itineris die
ingens terrestrium scorpionum
copia reperiri fertur. quo circa,
cũ Persarum rex illàc exercitum
traijceret, triduo toto agmine
H commoratus, venationem scor-
pionũ imperauit, & his, qui plu
rimos scorpiones ceperint, præ-
mium dedisse ferunt.

27 In Cyrena mures vnius gene-
ris non esse, sed forma coloreq́;
plurimum distare asserunt. alios
enim ceu mustellæ lata facie fie-
ri: nõnullos vero viperę formam
sortiri, quos viperas vocant.

28 Circa Siciliam aquę stagnum
inesse asserunt, in quo si quis
aues, cæterave suffocata anima-
lia intinxerit, rursus reuiuiscere
I autumant.

29 Apud Gelonas Scytarum fe-
ram versari tradit̃, excessu qui-
dem raram, nomine aũt Taran-
dam: quæ quacũq; incedit, pilo-
rum colores mutat: ideoq; raro
capitur. locorũ arborũq; & om-
nino omniũ colorẽ reddit. mira
pilorũ mutatio huius est, cũ reli-
qua colore tantum immutentur,
ceu chamęleo, & polypus. Taran
dę magnitudo, q̃ boui est: nec ca-
put ceruino absimile sortitur.

In Abydo quendã mentẽ ab- 30
alienatum inesse fert̃, ac ad thea- K
trũ pluriũ dierũ spacio accessis-
se, vt histrionum acta respiceret,
adnotaretve: qui ab insania ab-
solutus fatuitatis tempore vitam
iucũdissime degisse asseuerauit.

In Tarento cauponem noctu 31
furentem fuisse, interdiu autem
vina vendidisse quidã asserunt.
etenim propriæ tabernę clauim
sub zona seruabat: cũ vero mul-
ti surripere tentauerint, eã nullo
pacto abstulisse.

In Lipara insula aliqui affir- 32
mant huius vis atq; naturæ ter- L
ram reperiri, in qua si quis ollam
occultauerit, quodcunq; volue-
rit, dummodo in ea imponatur,
decoquetur.

Flagrant in Medijs & Psitta- 33
cinæ gentis ac Persidis confinio
ignes, quorum hic quidẽ in Me-
dijs minus, qui aũt in Psittacina
magis, & syncera flamma ardet:
qua de causa Persarũ rex ad hũc
culinas molitus est. vterq; vero
locis planis, nec inæqualibus in-
est. Cęterum hos quidẽ interdiu M
noctuve percipere licet: qui ve-
ro in Pamphylia cremant, noctu
duntaxat percipi possunt.

Circa Atitaniam iuxta confi- 34
nia Apolloniatis saxum quod-
dam inesse autumãt, ex quo qui-
dem emissus ignis non percipi-
tur, cũ vero oleo desuper resper-
gitur, inflammatur.

Extra columnas Herculeas 35
ignes flagrare fama ẽ, hos quidẽ
semper, alios vero noctu solum,
veluti

A veluti Anonus Periplus memoriæ prodidit. Et in Lipara manifestũ ignem, ac flammeũ inueniri, verum nõ interdiu, sed noctu tantũ ardere autumãt. In Pithecusis ardentem ac supra modum calidum ignem reperiri aiunt, verũ non adurentẽ. Ignẽ tñ, qui in Lipara extat, aliqñ anno sextodecimo deficere, decimo vero septimo redire refert Xenophanes.

36 Exhalationẽ Æthnę nec flammeam nec continuã esse, sed pluribus annis fieri asseuerant.

37 Circa Lydiã ignem quãplurimũ sursum ferri, ac septem dierũ
B discrimine flagrare inquiunt.

38 Miranda est ignis exhalatio, quę in Sicilia cõtingit, cuius ebullitio ꝑ stadia quadraginta diffunditur, sed nec tria attollit stadia.

39 Lapis in Thracia est, Spinus nomine, qui intercisus ardet, idq; iuxta se positus (ceu Smarillus) reddit. isti igitur lapides apud se inuicem compositi, aquaq; conspersi flagrant: idemq; Marithã
C agere asseuerant.

40 Circa Philippos Macedoniæ metalla reperiri narrant, ex quibus frusta eiecta grãdescere prodit, aurũq;, vt clarũ est, ꝑducere.

41 In Cypro circa Tyrrhiam æs eiusdem naturę fieri aiunt, quod ruricolæ minutatim contusum, vt constat, seminant, posthacq; in id eruptis aquis augeť, & redditur, ac hoc modo colligitur.

42 In Melo insula loca defossa iterum confestim terra repleri asseuerant.

Apud Pęoniam cũ pluuiæ cõtinuæ fiunt, colliquata terra aurum, Apyron nuncupatũ, inueniri inquiũt, & adeo Pęoniæ terram deaurare, vt ponderis auri vltra mnam reperisse complures dicant: & aliũ quidẽ tres mnas, alium vero quinq; cõducere, regiq; exploratores auri geminos obolos reportare asserunt, & ad mensam recumbere, primumq; inter illos epularum primitias regem impartiri. 43 D

Flumẽ Ozũ, quod in Bactris est, auri plures glebas deferre memoriæ ꝓditum est: & in Iberia flumẽ Theodorum dictum, iuxta littora multum auri scatere, ac simili ratione deportare. 44 E

Ab antiquis regibus in Pieria Macedonię reconditam quãdam auri copiã defossamq; eẽ fertur, ac ex vna fouearũ quatuor, quæ ibi sunt, aurum renasci sesquipedali magnitudine aiunt. 45

Argẽti Mysini, ferriq; Chalybici peculiarissimã esse generationẽ ferunt. vnã enim cũ arena per fluuium delata nascitur, (vt aiunt) hanc vero alij quidẽ vna ratione abluẽtes in fornace adurere autumant, alij aũt eius sedimẽ naturale sępenumero lotum cõburere, lapidemq; Pyrimacũ appellatũ interponere, cuius copia in illa regiõe magna est. Ferrum vero hoc cæteris pulchrius efficiť, nec ab argento distaret, si in fornace vna nõ cremareť. solũ aũt hoc minime rubigine cõsumiť, nec copiosum effici prodiť. 46 F

47 Apud Indos ęs adeo lucidum
G ac purũ, necnon rubigine carens
reperiri aiunt, vt neq; colore di-
stare ab auro percipi solitum sit,
sed in Darij poculis cados non-
nullos pluresq́; inueniri, qui nec
alio pacto, q̃ odore, ænei sint, an
aurei, cognosci nequeunt.

48 Stannũ Celticũ plumbo mul-
tò ocyus liquescere scribit. cuius
eliquationis argumentũ est, q̃ in
aqua positũ liquescere soleat, vt
cõstat. ergo facile colorat. Lique-
scit aũt extremo frigore, geluq́;
H procreato, cũ ipsius innatus ca-
lor ad intra recluditur, ac ob eiꝰ
imbecillitatem compellitur.

49 In Pãtheo olea est, optima co-
rona noĩe. huius aũt folia cęteris
oleis è cõtrario exeunt. intus em̃
& nõ foris virẽt, ac nec aliter q̃
myrtus, ramos coronæ effigiem
præ se ferẽtes emittit. Ab hac ve
ro palmitẽ Hercules euulsit, ad
Olympiaq́; illum explantauit: ex
quo athletas coronatos fuisse fe-
runt. hęc.n. iuxta flumen Illisum
I ꝑuenit, ac sexaginta stadiorũ di-
scrimine à flumine distat, valla-
turq́; domibus circũquaq;: quã
si qs tangeret, magna ab accolis
afficeret pœna. Cæterũ posthac
ex ea Eleios palmitẽ quoq; acce-
pisse, ac in Olympia plãtasse, &
athletis coronas ĩstituisse asserẽt.

50 Ad Lydiæ metalla apud Per-
gamũ existẽtia, quę antea Crœ-
sus cõfecerat, bello quodã exorto
opifices confugisse ferunt, qui
obstructo illius loci ostio suffo-
cati sunt: posteaq́; longo tp̃is in-
teruallo metallis adopertis, va- K
sa, q̃bus pro manibꝰ abluẽdis op
portunitate vtebant̃, in lapides
cõuersa inuenta fuisse, ac quouis
liquore (ceu amphoræ) repleta
fuissent, pari mõ ipsum in lapi-
dem cõuersum fuisse: necnon si-
mili rõne ossa hominum in lapi-
des conuersa vulgo proditur.

Paludis Ascanię aqua adeo ni-
trosa ex suapte natura extat, vt 51
nulla alia purgatione pallia, quæ
in ipsa remorãtur, egere noscan-
tur. si quis vero ea in eadẽ aqua
aliquãdiu ꝑmiserit, intercidunt. L

Iuxta paludem Ascaniã My- 52
thepolis oppidum conditũ est,
quod per centũ vigintiq; stadia
à Cio distat: quo in oppido algo
re hyemis aduentante, puteos
omnes exiccari ferunt, vt nullo
modo vas ab eorũ aqua intingi
possit: feruore autẽ æstatis adeo
repleri, vt ad extrema puteorum
labia vnda prosiliat.

Fretum, quod Siciliã Italiãq; 53
secernit, vnà cum incremẽto lu-
nari decrementove augeri mi- M
nuiq́; asserunt.

Qua de causa in via quoq;, q̃ 54
Syracusas ducit, fons in prato ex
tat, qui nec magnitudine ꝑstat,
nec multa aqua refertus est. cum
vero vehemens turbo è regione
efflauerit, immensam aquæ cõ-
piam accolis cõcedere solitus est.

Porrò in Siciliæ paliscis fons 55
est, qui decem accubantiũ situm
occupat. hunc enim ad sexcubi-
talẽ altitudinem aquam reijcere
aiũt, adeo, vt accolæ, cũ id vide-
bant,

A bant, cāpos exūdaturos arbitra-
rent: rursusq; aqua in eundē re-
dit fontē. Iusiurandi quoq; in se
diuinitatē detinere autumant.
nā si quis tabellā inscriptā iusiu-
randi in eū imposuerit, si recte
iurauerit, tabellā supernatare af
firmant: sin secus, tabellā graui-
tate affectā in profundū aboleri,
hominēq; periurū cōburi. quo-
circa sacerdotem ab ipso fideiuſ
sionē de expurgationis impen-
B sa suscipere, cùm factū quid iuſ-
iurandum depurgare voluerit.
56 Demonessus Carthaginensiū
insula extat, quę cognomē à De-
monesso primo eius cultore sor-
tita est. Cœruleū metallū chry-
socollāq; hæc regio obtinet, quā
optimam ad auri precium aliqs
īuenire poterit. etenim medica-
mentum oculorū hæc est. Atq;
ibi æs geminos passus superna-
tans in mari reperiť, ex quo sta-
tua illa cōfecta est, quę in Sicyo-
nia vetustissimo Apollinis tem-
plo conspicitur.
57 C In Pheneo quoq; Orichalci ap-
pellati inueniūtur, quib⁹ inscri-
ptū erat, Hercules Amphitryo-
nis Helide capta dicauit. Helin
enim ceperat vxoris ductu iux-
ta oraculū, cuius patrē Augeam
iampridē interfecerat. Cęterum
cùm ęs effodiunt, acutissimi vi-
sus efficiuntur, & palpebris ca-
rēt: quo circa æris flore, cinereq;
phrygio ad oculos vtuntur.
58 Antrū quoq;, quod Cilaphy-
rum, quasi sculptū vocāt, ibi est,
in quo niues ex guttis quibusdā
defluentibus cōcrescunt. hoc āt D
eius loci ascensus ad pauimētū,
quo angustissimus est, declarat.
Ex vno aquilarū pari altera, 59
quę sterilis est, marina vicissim
efficiť, quousq; cōpares euadāt,
ex marinis vero ossifragę. ex his
aūt pernices, accipitres, vultu-
resq; fiunt. isti quoq; nec sobolē
vulturū claudunt, sed magnos
vultures, qui fœcūditate carent,
gignūt: argumēto, q́ nemo vul-
turis magni nidum conspexit.
Mirandum est autē, cur apud E
Indos circa plumbum quod ibi 60
extat, hæc eueniant. Cùm enim
colliquatum est, in frigida aqua
detinetur aliquādiu, demumq;
ex aqua exilit.
Ferūt æs Mossynicon nuncu- 61
patū nō cōmixtione stanni, sed
ex terra quæ cū eo nasciť deco-
quiturve, lucidissimū candidiſ-
simūq; existere. Auctorem vero
huius tēperamentū neminē do-
cuisse asseuerāt. qua de causa res
æneæ, quæ superiori tpe molitæ
ea in regione fuerunt, recētiores
longe excellere videntur. F
In Ponto hyeme aues nōnul- 62
las reperiri memoriæ proditum
est, quæ neq; cùm alui proluuiē
emittunt, nec quando pennę eis
euelluntur, sentiunt: neq; etiam
cū minuto veru transfixæ sunt,
nisi cùm igne torreantur.
Apes solstitia p̄sagire videnť, 63
cū opera non subeant: quo indi-
cio apiarij vtuntur, ac tunc tpis
quietem degunt. Cicadæ quoq;
post solstitia canere videntur.

64 Echniũ interuallo annuo ſine
G cibo viuere aiunt.
65 Feles cũ coriũ exuere velint,
reliquorũ ſerpentiũ more vultu
reſupino bibere inquiũt, eũq; à
medicis ſeruari, cùm mirum in
modum comitialibus proſit.
66 Vrſæ adipem traditur, cũ al-
gore hyemis in vaſe congelatus
fuerit, per id tempus, quo vrſa
conditur, creſcere, vasq; in quo
inerit, ſupergredi.
67 In Cyrenẽſi agro ranas voca-
les penitus deeſſe ſcribitur: atq;
H in Emathia Macedoniæ regione
ſues ſolipedes generari legitur.
68 In Cappadocia mulas fęcun-
das victitare proditur: ac in Cre
ta populos nigras fructiferas na
ſci vulgo fertur.
69 Circa Babylonis rigua dece-
dẽtibus fluuijs ĩ cauernas aqueas,
hebetes piſces nõnullos remane
re prodit̃, quos inde exire ad pa-
bula pinnulis gradientes crebro
caudę motu, cõtraq; venãtes re-
fugere in ſuas cauernas, & in his
I obuerſos ſtare, ac ſæpenumero
viros aliquos eorũ cauernas in-
gredi, ipſosq; irritare aiunt. Illo-
rũ aũt capita ranę marinæ pro-
xima extant, reliquæ partes go-
bijs, branchię cęteris piſcibus.
70 In Heraclea, q̃ in Ponto eſt, &
in Rhegio defoſſos piſces ĩnaſci
legit̃, q iuxta amnes aquatileſq;
regiones incolunt. cũ vero certo
tp̃e hęc exiccant̃, exareſcuntq;,
in terrã iter cõtẽdunt. poſtea au-
tẽ terra magis deſiccata, humo-
rẽ inſectãtes, ad ſyluã cõfugiũt,
poſtremo vero hac areſacta ad- K
huc in humore perſeuerãt, quẽ-
admodũ animalia, quę in late-
bris remorantur. cũ aũt eos effo
diunt, anteaquã aquarũ ſucceſ-
ſio eueniat, motu demũ corpo-
rum ipſos viuere approbant.
Apud Paphlagoniã effoſſos 71
ex altis ſcrobibus piſces oriri aſ-
ſerunt, virtute quidem præſtan
tiſsimos in locis, vbi nullæ pro-
pè reſtagnant aquæ, ſola tellure
vitam illis ſuppetente.
Ceruas, quæ in Epiro oriun- 72
tur, dextrũ cornu defodere, ceu L
multa vtilitate prędidum aiunt.
Vitulum marinũ coagulum 73
euomere, cùm eum capiunt, fe-
runt, tanquã medicamẽtum ad
comitiales morbos vtile.
Lyncẽ quoq; vrinã terra ope- 74
rire ſcribit̃, eo q̃ ad multa alia,
necnõ ad gẽmarũ vtilitatẽ p̃ſtat
Italiæ mõs eſt, Cyrcęus noĩe, 75
in quo veneni quædã ſpẽs letha
lis orit̃, huius vis atq; naturæ, vt
ſi quis ex ipſo aſperſus fuerit, cõ
tinuo cõcidat, ac caluus efficiat̃, M
mẽbraq; totius corpis defluant.
quã ob rẽ ſupficiẽ corpis defun-
ctorũ miſeratione dignam ĩeſſe
tradit̃. Hanc aũt veneni ſpeciem
ferũt Paulũ Peuceſtiũ, & Gaiũ,
cũ Cleonymo Spartano tradere
decreuiſſent, à Tarẽtinis cõper-
tos, ac de veneno ĩterrogatos ca-
pitales pęnas perſoluiſſe.
In inſula Diomedea, quæ in 76
Adriatico ſinu iacet, mirabile di
uinumq; Diomedis delubrũ in-
eſſe legit̃, circa qd̃ aues ĩ circulo
verſari

A versari magnitudine quidē prę-stantes: rostris autē longissimis durissimisq́ꝫ: quæ Græcis tantū ad eū locū aduenientibus adulantur, ac accolas barbaros alarum clangore infestāt, & in sublimi elatæ eorū capita vehementer percutiunt, vulnerātesq́ꝫ rostris ipsos necant. Vnde origo fabulæ, Diomedis socios in earū effigies transfiguratos: qui cum naufragia haud procul ab insula sustulissent, Diomedes dolo ab *Aeneo, qui eorum locorum B imperiū gerebat, interfectꝰ fuit.

*Eneto.

77 Apud Vmbros pecora anno singulo ter parere aiunt, terrāq́ꝫ multo copiosiorem multitudinem fructuum emittere regione q̄ seminatē. Mulieres quoq́ꝫ eius loci accolas plures generare, raroq́ꝫ singulas singulos parere, quammultas vero geminos, ternosq́ꝫ parturire fertur.

78 In Electris īsulis, quæ ī Adriatico sinu extant, simulacra gemina adiacere ferunt, quorum alterum quidem stanneum, alterū C vero ęneum extat, vetustissimo tū more elaborata. Hæc quidē Dædali opera fuisse priscorum monumenta testantur, cum Minoē ex Sicilia, Cretaq́ꝫ insectantem effugeret, atq́ꝫ in eis se accōmodasset regionibꝰ. Antedictas autem insulas ab Eridano astrui asseuerant.

79 Lacus non ꝓcul ab amne Eridano constat, cuius aqua calida est, ac odorem grauē molestūq́ꝫ exhalat, ex qua nullum animal bibit, nullaq́ꝫ auis eum superuo D lat, sed intercipiť, pariterve moritur. hic aūt. CC. stadia circuit, ac per. x. latus est. Accolæ vero fabulantur Phaethontem iā fulmine ictū in hunc decidisse: inibiq́ꝫ crebras populos existere, ex quibus electrum dictū excidere: quod nec absimile gummi eē asseritur, cum lapidis duritiam ferè sortiať: collectum vero hoc ab accolis ad Gręcos transferri. Ad has ergo insulas Dędalum peruenisse inquiunt, ac eas occupasse, in earumq́ꝫ prima eius si- E mulacrum, ac Icari ipsius filij appendisse. postea autem cū Pelasgi ex Argo depulsi, ī eas nauigassent, irruissentq́ꝫ, Dædalum effugisse, atq́ꝫ ad Icarum insulā applicuisse ferunt.

Siciliæ mons est, Aetna nomi- 80
ne, in quo antrum quoddam inesse traditur, in cuius circuitu cęterorum florum ingētem copiā omnibus anni tēporibus innatam esse asserunt, sed multo maxime locum aliquem immēsum F violarum replerum fuisse: quæ regionem proximam suaui olentia replent, quamobrem venatores cum canes ab odore deuicti fuerint, leporū vestigia insectari nequeunt. In hoc autem hiatu occultus est ingressus, quo Plutonem Proserpinam rapuisse fabulantur. Triticum quoque hoc in loco reperiri affirmant dissimile illi, quo accolæ vtunť, necnon cætero aduentitio. quandā tū peculiarissimam magnitudinem

G nem fortitur. hoc enim adnotarunt primum triticeum fructũ apud ipsos apparere. Quocirca Cererem sibi vendicarunt, enarrantes apud se Deam hanc natã educatamq; fuisse.

81 Cretæ insulę lupos, vrsosq;, ac viperas, cęterave ijs similia maleficia naturam negasse ferunt, ea de causa, q in illa regione Iupiter ortus atq; alitus sit.

82 In mari trans Herculeas colũnas insulã desolatam à Carthaginensibus inuentam fuisse pro- H ditur, quæ quidem omniformi lignorum materia, amnibusq; nauigabilibus, necnon cæterorum fructuum genere mirabilis est, distatq; à terra plurium dierum spatio: ad quam Carthaginenses sępe ob eius felicitatẽ accedebant, ac illorum nõnulli eã incolebant. Præsides vero Carthaginensium cum id intercipere decreuissent, mortali pęna ad ipsam accedentes puniebant: indigenas vero omnes iterimi ius- I serunt, ne ibi degerent, ac etiam ne turba aliqua in ipsos conuersa insulæ imperium consequeretur, & Carthaginẽsium libertatem tranquillã perturbaret, surriperetve.

83 Ex Italia in Galliam vsq; Celtiberorum Iberorumq;, viã quãdã reperiri aiunt, cui Herculea nomen est, in qua tam Græcus, quàm incola viator indigenarũ bñficio nulla iniuria molestiave afficitur: cæterum si quis ex eis quempiam infestaret, pœnã eiusdem generis dare ferunt. K

Venenum à Gallis Toxicũ dictum confici legitur, idq; adeo velocem interitum corporibus afferre aiunt, vt Galli venatores cum ceruum, aut quoduis aliud animal sagitta transfixerũt, maxima cum festinatione accurrẽtes, carnem vulnere infectã resecent, ne reliquæ animalis partes veneno afficiantur, partim quidem cibi causa, partim vero ne animal putridum cõficiatur. 84 Alij tamẽ remedium toxico inueniri corticẽ roboris affirmãt: L alij autem alterum aliquod folium, quod Coruatiũ appellãt, cum illi animaduertissent, coruum venenũ degustasse, languoreq; affectũ ad eum magno impetu aduolare, ac illud, postquã deuorasset, à dolore quieuisse.

Cum Iberię pastores nõnulli locum arboribus refertum incẽdissent, ac terra à syluę cõbustione vehemẽter supercalefieret, ar- 85 gentum regionem manifeste effluxisse afferunt: pauloq; post M terræmotibus succedentibus, ac disruptis locis, quamplurimum argentum vna coactũ fuisse traditur, quod maximam vtilitatẽ Massiliensibus tribuit.

In Gymnasiis apud Iberię insulas adiacentibus, quæ præter alias septem famosas insulas cęteras magnitudine excellere videntur, oleum ex oliuis minime effici tradit, sed ex Terebintho vehementem eius copiam fieri, idq; ad omnia congruens. Cęterum 86

A rum illius loci accolas adeo mu-
lierum commercio delectari au-
tumant, vt pro singulo fœmi-
neo corpore, quatuor quinqueve
masculina corpora mercatori-
bus exhibeant. Cùm vero pro
Carthaginensibus militiā exer-
cerent, nihil aliud pro eorū mer-
cede pręter mulieres deliberant,
suspiciuntq́; . nec enim apud eos
vllum aurum, argentumve pos-
sidere licet. Hinc autem illud or-
tum est, ipsos nullo pacto diui-
tias in patriam exportare posse,
B quoniam Hercules maximo cū
exercitu ob opulentiam illorum
Iberiam deprædatus sit.

87 Circa Liguriam in Massilien-
sium agro stagnum quoddā re-
periri asserunt, quod ebullire, ac
aquas superesfundere aiunt, tan-
tamq́; piscium copiam eijcere,
vt nec credere dignum sit. Cùm
vero Etesiæ efflant, terræ pulue-
rem super se obducit, eumq́; ta-
lem illic procreat, vt superficiem
eius, ceu solum firmet. Cæterum
indigenæ tridente id interrum-
C punt, & quotquot pisces volue-
rint, prompte excipiunt.

88 Ligures nonnullos adeo fun-
darum iactu præstare tradit, vt
cum multas viderint aues, inter
se certatim eligunt qualem quis-
que earū necis apparatu capere
decreuerit, vt prompte omnes
quisq; suam consequantur auē.
Peculiarem quoq; isti naturam
detinent, vt mulieres in puerpe-
rio vnà operentur, infantemque
aqua abluūt, ac saltim terrā scal-
punt, effodiuntve: cæteraq́; do- D
mestica exercēt, quæ neq; prius-
quam ad puerperiū accederent,
agenda erant. Mirabilem ēt am-
nem sortiuntur, cuius vnda in
sublime tantum attollitur, fluit-
ve, vt ij, qui trans fluuium sunt,
conspici nequeant.

Insulam quandam Thaliam 89
nomine in Tyrrhenæ prouinciæ
mari inesse fama est, in qua ex
eadem metalli minera antea qui
dem æs effodiebāt, ex quo fabri-
lia omnia confecta fuisse aiunt, E
postmodū vero minime id im-
petrasse. at lōgo elapso tpe in eo-
dem metallo ferrū Popagion di-
ctum repertum est, quo nūc ad-
huc Tyrrhenij incolæ vtuntur.

In Tyrrhenia oppidum quod 90
dam, Oenareū appellatū extat,
cuius apicem munitū inesse affir
mant. in medio enim collis xxx.
stadiorum altitudine consurgit,
qui syluā arborum aquarumq́;
variam continet. At cùm accolæ
extimescerent, ne illorum quis
eius loci tyrannus efficeretur, F
quosdam ex seruis suis libertos
principes sibi constituunt, ac an-
nis singulis eorum successores
procreant.

Cumæ Italiæ ciuitas est, in 91
qua, vt clarū est, Sybillæ fatidi-
cæ sub terra quidā subterraneus
thalamus pāditur, quam diutis-
sime ibi virginē degisse inqunt.
cæterum cùm quidem hæc Eri-
thræa sit, à quibusdam Italię ac-
colis Cumæa, ab alijs vero Mela-
chræna appellatur. Loci autem
huius

G huius præsides Leucades extāt.
Ex ea quoq; regione amnem a-
pud Cumas quendam reperiri
asserūt, Cetum nuncupatum, in
quem si quid proiectum fuerit,
primum nasci, pullulati'q;, ac po-
stremo lapidescere affirmant.

92 Alcisthenes Sybarita miro
sumptu clamydem cōfecisse, ex-
ornasse'q; legitur, ac eam in Cro-
tonis promontorio ad Iunonis
nundinas præposuisse, ad quas
vniuersæ Italiæ indigenæ cōflu-
H unt. cęterum præter omnia, quæ
ibi mira videntur, hoc incredi-
bili admiratione Italos maxime
detinuit: illam'q; in suam ptātem
Dionysius senior redegit, q hanc
Carthaginensibus centū vigin-
tiquinq; talentorum precio ven-
didit. Colore quidem purpurea
erat, amplitudine vero vlnarum
quindecim. vndiq; autē minutis
animalibus velabatur intextis.
desuper quidem Susæ, deorsum
autem Persæ oppida inserta. in
medio vero Iuppiter, Iuno, Dia-
I na, Minerua, Apollo, Venus ina-
derant. in vtroq; autem extremo
Alcisthenes inerat, vtrinq; vero
Sybaris ipsa eminebat.

93 Circa Iapygiæ extremitatem
locum reperiri autumant, in quo
bellum Herculem cum Giganti-
bus gessisse fabulantur: ex quo
quidem saniosum humorem tā-
tum talem'q; effluere, vt gratia
grauis olentiæ ipsius regionis
mare eius innauigabile extet.
Herculem quoq; quamplurima
monumenta ac penè infinita in
itinere, quo Italiā peragrauit, re- K
liquisse affirmant. Cæterum cir-
ca Pandosiam Iapygię oppidi
Dei certa vestigia apparent, ad
quæ nemini incedere fas est. Am
plius quoq; circa extremam Ia-
pygiam lapidē plaustrali ponde
re grauem inesse, quē ab illo ele-
uatum, ac retro trāsmissum aiūt,
euenisse'q; eum vno digito dun-
taxat à Deo commoueri.

In Orchomeniorum oppido, 94
quod in Bœotia extat, vulpem
apparuisse affirmāt, quam cùm
canis insectaretur, in scrobē quā L
dam irrupisse, canem'q; vnà in-
trasse, ac latrantem magnum fe-
cisse sonum, ceu si cāpestris am-
plitudo ipsi inesset: venatores ve
ro, cū de hac re felicitatem cogi-
tarent, eius loci ostium fregisse,
ac seipsos intro misisse: videntes
autem ex quibusdam spiraculis
lumen ab extra intro ferri, mani-
feste cætera contemplasse, ac ce-
leri cursu omnia suis magistrati-
bus enunciasse.

In Sardine insula Antiquorū 95
ædificia multa, pulchra'q; Græ- M
corum more elaborata extare af-
firmant, ac fornices nouis pro-
portionibus expolitos, quos Io-
la[9] Iphiclis filius fabrefecit: qui
cū ab Hercule Thespiades acce-
pisset, ad ea loca nauigauir, illa'q;
inhabitauit ob sanguinitatem,
quam cum Hercule congruentē
habebat, præcipue tamen quo-
niam Hercules vniuersas occi-
dentis regiones subiugauerat.
Ea autem insula antea quidem
(vt con-

A (vt constat) Ichnusa vocabatur,
quia immensam humani vesti-
gij similitudinem figuramq́; sor-
tita est. Felicem, fertilemq́; supe-
riori tempore hãc fuisse asserũt:
Aristæumq́;, qui agricultura in-
ter Antiquos maxime pollebat,
eius locis indigenis imperasse fa-
bulantur, cũ iampridẽ à magnis
auium copijs occuparent̃. Nunc
vero tali fertilitate fortunave
minime viget, ob Carthaginen-
sium imperium, quòd vniuer-
sos fructus cibo idoneos extir-
B pare incolis iubebãt. at si eorum
quis ipsos plantasset, capitali pœ-
na trucidabatur.

96 Inter septem Aeolias insulas
vna est Lipara nomine, in qua se
pulcrum esse fabulantur, de quo
quamplurima ac sanè mõstruosa
enarrant. In hoc vero conueniũt
omnes noctu ad eum locum ac-
cedere non tutum esse, inde enim
tympanorum, cymbalorumq́;
sonitum, risumve cum tumul-
tu ac crepitaculis euidenter ex-
audiri asserunt. Aliud quoq; cir-
C ca eius insulæ speluncam, quod
magis horrorem portentumve
inducit, euenisse. s. cùm quidam
ebrius ante Solis ortũ eo in spe-
cu obdormisset, quem serui eius
inuestigabant, tres dies integros
cubauit, quarta vero luce à do-
mesticis inuentus est: qui cùm
ceu mortuus à domesticis habe-
ret̃, ad peculiare sui sepulcrũ de-
latus fuit; sed repente surrexit,
omniaq́;, quæ sibi eo in somno
euenerant, astantibus enarrauit.
Cæterũ etsi hoc quidem fabulo- D
sum nobis vr̃, nihilominus id ob
liuioni minime permittere ope-
ræpreciũ esse duximus, cũ eorũ
locorũ designationẽ descriptio-
nemve fecerimus.

Apud Italiæ Cumas lacus ex- 97
tat, cui Aornus nomẽ est, qui cũ
nihil (vt cõstat) admiratu dignũ
habeat, collibus altissimis trium
stadiorum altitudine circũdatur
ac eius figura rotunda est, immẽ
samq́; profunditatem habet. Cæ-
terum idq́; mirabile videt̃, cùm
multæ densæq́; in eo loco super- E
tollantur arbores, ac nõnullæ in
eo reclinent̃, nullus tamen intro
spicere põt in eius aqua folia cõ-
stanter stare, sed adeo pellucida
synceraq́; est, vt qui eã contẽplã-
tur, stupore maxime afficiantur.
Circa Epirũ ãt, quæ ab eo haud
multum distat, calida aqua re-
gionẽ sæpe irruit, ex qua regio
vniuersa Pyriphlegeton est ap-
pellata. Quòd autem in eo nulla
auis superuolet, absurdum est.
qui enim ad eum accesserunt,
quandam cygnorum copiam in F
ipso oriri referunt.

Insulas Syrenũ intra Italiæ li- 98
mites positas esse traditur circa
freti promontoriũ, quod ante lo
cũ præcipitẽ, sinibusq́; redundã
tem iacet, ac Cumas, & Posido-
niam appellatam continet. Cæte
rũ in eo earũ templa cõstituũt,
easq́; excellenter & accurate in-
digenæ sacrificijs venerant̃: qua-
rum hæc nomina esse dñr, & pri-
mam quidem Parthenopen, al-
teram

G teram vero Leucosiam, tertiam
autem Ligiam vocant.

99 Mons quidam, cui Delphion
nomen est, qui Mentoricã Istriã-
que mediat, cuius fastigium altũ
extat: quod cùm Mentores, qui
littora Adriæ incolunt, ascẽdũt,
ea quæ in Ponto eueniunt, longa
intercapedine contemplantur.
cæterum in eo monte forum cõ-
mune efficitur, ad quod quidem
cùm Ponti mercatores ascende-
runt, Lesbia, Chia, Thasia ven-
dunt, ex Adriatico vero merca-
H tores amphoras Corcyraicas.

100 Amnem Istrũ nomine, qui ex
Hercynijs quercetis effluit, bifi-
dum esse prodit, & partim qui-
dem in Põtũ, partim vero in A-
driaticũ mare diffundi, argumẽ-
to, quòd non solũ hac tempesta-
te, sed antiquorum sæculo mul-
to magis visum fuisse, eo ꝙ loca
innauigabilia ibi extant: etenim
cũ Iason ad Cyaneas nauigaret
ex Ponto, nauigasse per Italiam
fama est. At inter cętera signa, q̃
nec pauca numero sunt, altaria
I ab Iasone confecta ostendunt. In
ter insulas quoqꝫ Adriæ vna est,
in qua sacellum multo sumptu
Midias Dianæ ædificauit. Am-
plius Iason freti plãctas minime
transnauigasset (vt dicũt) nisi il-
linc itinera tolerare cœpisset.

101 In Ægiala insula, quã Tyrrhe-
num mare inundat, alia optima-
tũ monumenta ostendunt: atqꝫ
id quod de calculis dr̃, constat,
cum iuxta Ægiala littora calcu-
los versicolores repiri affirment.
Hi.n.(vt insulę illius Græci indi- K
genę aiũt) ex abstersionib⁹, quas
vnctores corij tunc tpis efficie-
bãt: colorẽ suscipiebãt, cũ nec an
tea nec posthac conspectas fuisse
se fabulentur. Amplius huius rei
manifesta adnotarũt signa. vnũ
quorũ est, ꝙ id fretũ ob Sym-
plegadũ ortũ innauigabile ipsis
efficit, vtuntqꝫ qui eo in loco ex-
tant Poeta teste. hic em̃ periculi
difficultatẽ monstrat, cũ inquit,
nemini per loca hæc transuehi
congruit, cum pariter nauiũ ta- L
bulas, hoĩumqꝫ corpora vndæ
maris pernitiosi, ignisqꝫ turbi-
nes aliò ferant. Cęterũ circa qui-
dẽ Cyaneas ignem erũpere mi-
nime asserunt, circa vero fretũ,
quod Siciliã determinat, effũdi,
cũ in medio vtriusqꝫ igniũ spi-
raculis sita sit, insulæ videlicet,
q̃ cõtinuo cõburit, & eruptiones
ignis Æthnæ, quę sępenumero ꝑ
vniuersam regionem dilabitur.

Certis anni tpibus Tarenti- 102
nos Atrei, & Tydei, Aiacisve,
ac Laertis liberis sacrificare asse-
runt: at alia & peculiari die filijs M
Agamẽnonis seorsum sacrificiũ
perficere, in qua minime mulie-
ribus fas inerat ea quę in illis ma
ctabantur, degustare. Apud eos
quoqꝫ sacellũ Achilli dicatum ex
tat. Cæterũ postquam Hercules
Tarentinos occupauit, regionẽ,
quã nũc incolũt, Herculeã nomi
narunt: cũ superiori tempore ab
Ionibus deprędata Pliõ appella-
retur, etsi ab illorũ prioribus de-
bellata Sigion nominaretur.

Apud

A 103 Apud Sybaritas vero Philoctetem venerari ferunt, ipsumque cũ in patriam ex Troia reuerteret, Malaca Crotoniata appellata condidisse, quę p cxx. stadia à Crotona ciuitate distare asserunt, ac inibi in Apollinis tẽplo arcꝰ sagittasq; Herculis reposuisse enarrãt, sed Crotoniatas ipsos vi inde surripuisse, ac in eorum Appolliniaco appẽdisse. Inqunt quoq; Philoctetẽ vita functum ibi ꝓpe fluuiũ Sibarim adiacere, cũ Rhodijs cũ Tripolemo opem ferret, qui aduersus eius B regionis indigenas, vt bellum gereret, aduentabat.

104 In Italia regio est ꝓpe Metapontũ, Gargaria noĩe, in qua tẽplũ Graecae Mineruae inesse autumant, vbi Epĳ instrumenta eius inscripta titulo recumbere, quibꝰ ligneũ equum cõfecerat. hic. n. cũ Palladẽ in somnis cerneret, dignũ censuit ei opera dedicare. cęterũ cũ tp̃s itineris dis-C ferret adeo eo in loco somno correptus fuit, vt minime nauigare posset: qua de causa sacellum id Palladis Gręcę nomenclaturam sortitum est.

105 Delubrũ Palladi Achaię dicatũ ea in regione, quã Dauniã vocant, reperiri affirmãt, in quo ęneas bipennes, & arma Diomedis, eiusq; sociorũ dependere cõspiciuntur. Eius vero loci canes Graecos extra aduentantes minime iniuria afficiunt, sed adulant ac ceu domesticis alludunt. Cęterum viros omnesq; mulieres Danaos ac eorum proximos D vestes atras pullasve hac potissimum vt cõstat cã induere. etenim cũm Troianae in captiuitatem essent deductae, ad ea loca aduẽtarũt, ac verentes ne ab vxoribus Graecorum cõpatriotis seruitutem acerbiorem atq; duriorem consequerentur, naues incendio aboluerũt (vt fama ẽ.) itaq; seruitutẽ, quam verebant, effugierũt, ac vnà ipsarum viros secum vi, & demũ aequo animo degere decreuerunt. ideo nunc quoq; Apulas mulieres vestimẽ E ta solo verrẽtes, & in imo succinctas conspici licet, quales Troianas eleganter Poeta descripsit, Helcesipeplus, & Bathycolpus appellans.

Inter Picẽtinos sacellũ Dianę 106 extare vulgo fert, ĩ quo antiqui opis ęneus torqs in Dęę finibus adiacet, cuiꝰ epigrãma est, Diomedes Dianae. Verũ enimuero hũc collo cerui circũpositũ fuisse fabulantur, quem quidem cũ F cerui collo complicatum, & tali modo ab Agathocle Siculorum rege compertum, in Iouis delubrum appositum fuisse legitur.

Siciliae ꝓmõtoriũ est Perolus 107 noĩe, circa quod tã magnã croci copiã ꝓuenire enarrãt, vt Gręci eius loci incolae qualitatẽ huius floris cõprehẽdere nequeãt: colliguntq; illũ ac magnis curribus in Pellorũ trahunt, ac verno tp̃e lectulos tentoriave sibi ex eo croco praeparant atq; conficiunt.

Polycritꝰ, q Siculorũ res car- 108 mine

G mine cecinit, in quodam loco
mediterraneo lacum quendam
instar immensi clypei inesse scri-
bit, cuius aqua pellucida, at cæ-
teris turbulentior extat. cæterũ
si quis eam lauandi beneficio in-
greditur, in latitudinem cresce-
re: si vero rursus se abluerit, lon-
ge eum diffundi, ac tãta magni-
tudine augeri, vt eius extremũ
quinquaginta hominũ recepta-
culum occupet. cũ vero hũc nu-
merum latitudine attigerit, de-
nuo hic extumescens abluentiũ
H corpora in sublime elata sup solũ
extra expellere, quo peracto
illũ ad pristinam mediocremq́ꝫ
formam constitui. Hunc vero
haud solum homines, sed qua-
drupeda, cũm in eum se iniece-
rint, effectum patiuntur.

109 In Carthaginensium regno
mons extat, cui Gonium nomen
est, multis variisq́ꝫ arboribus re-
fertus, ac florum copia adeo di-
stinctus, vt loca ei proxima, quę
suauem olẽtiã participant, gra-
tam iter agentibus exhalationẽ
I efflent. Ea tamen in regione fon-
tem olei exoriri asserunt, qui re-
dolentiam ramentis cędriæ pro-
ximam detinet, ad hunc autem
neminẽ accedere fas est, nisi na-
turæ fontis nescius sit. hac vero
ignorãtia seruata fontem pluri-
mã olei copiam efferuere inqui-
unt, adeo vt, tuto id exhaurire li
ceat. Aiuntq́ꝫ fontem prope,
lapidem quendã magnũ ac spõ-
te natum inesse, qui æstatis fer-
uore ineunte ignis flãmã effun-
dere asseritur: at algore hyemis K
procedente ex eodem loco aquæ
emanationem erumpere, quæ a-
deo frigida est, vt collecta mini-
me à niue differre videatur. nec
quidem hoc modico tẽpore apꝰ
tũ esse, sed vniuerso quidẽ æstu
ignem emittit, cæteris vero an-
ni temporibus aquã. Cæterum
coruos geminos continue circa
Iouis delubrum degere affirmãt
quorum vnum aliò minime ad-
uolare, ac alterum in alteriori
parte colli albicare traditur.

Scitarũ Medorumq́ꝫ regio est, 110 L
Thracia nomine, quam fluuius, Vide Ni-
cui Ponti nomenclatura extat, cãdri ex-
inundare prodit: in quo lapides positoré
ardentes deferuntur, verum li- Theriaca in ver-
gneis carbonibus contrariũ effe- bo Thre-
ctum consequuntur: etenim fol- issa.
libꝰ excitari quamcitissime ex-
tinguuntur, aqua aũt respersi
refulgent, pulchrioriq́ꝫ flamma
flagrant. cęterum cũ comburũt
flagitiosam grauemq́ꝫ olentiam
bitumini proximam efficiunt.
qua de re, reptilia ea in regione M
his ardentibus degere nequeũt.

Locus nec valde paruus, sed 111
viginti stadiorum amplitudine
iuxta ipsos est, qui ordeũ pcre-
at, quo homines vtunt: equi ve-
ro, & boues, ac his pxima id co-
medere nolunt, cæterũ nec sues
canesve ob id stercus hominũm
degustare audent: at horũ qui-
cũq́ꝫ pulmẽtũ panemve ex hoc
ordeo confectum ederit, alui p-
luuiẽ emittunt, donec intereant.

Inter Scotusos Thessalię quẽ- 112
dam

A dam nasci fonticulū legitur, ex
quo immēsa aquæ copia effluit,
qui quidem vlcera confractaq́;
hominum ac iumentorum mē-
bra conualescere facit. At si quis
lignum, nec penitus, sed tantillū
recisum in ipsum iniecerit, id de
nuo conglutinari, in pristinūq́;
constitui autumant.

113 In ea Thraciæ parte, quæ su-
pra Amphipolin extat, mōstruo
sum quid ac incredibile his qui
rem cernere minime potuerunt
euenire asserunt. Etenim pueri
cū ad aucupationem ex ruribus
B regionibusve exeunt proximis,
venandi gratia accipitres assu-
munt, atq; ita venationem perfi
ciunt. postquam autem ad locū
idoneum aduentauerint, nomi-
natim magno clamore accipi-
tres vocant. at illi puerorum vo-
ce audita ad ipsos accedunt, atq;
ad arbusta iter arripiūt, vbi pue
ri eos baculis percutiētes depre-
hendunt. Verum quod cuncta
miranda excedit, est, s. accipitres
ipsos, cū auiculas nonnullas au-
cupātur, eas venatoribus repor-
C tare: pueros vero deprehēsis aui
culis omnibus portionem quan
dam accipitribus tradere, ac in-
de discedere.

114 Mirandum id quoq; est, quod
apud Venetos fieri contingit. In
eorum enim regione sępe mone-
dularum innumerabiles copias
deferri, triticumq́; cū seminant
deuorare cōsumereq́; aiūt.: qui-
bus Venetos ante aquā ad sua lo
ca aduolare debeant, inter terræ
confinia diuersorum fructuum D
munera apponere, ac ea semina-
re consueuerunt: quę si monedū-
læ degustauerint, adeo in confi-
nio remorantur, ceu si hostium
impetus ipsas repelleret.

Ager Chalcidicus in Thracia
Olyntho ꝓximus extat, in quo 115
locus Scarabeorum interfector
dictus est, cuius amplitudo pau-
lo amplior area est. at si in hoc
cętera deuenerint animalia, rur-
sus ex eo discedere possunt, præ-
terquam scarabei omnes: sed ꝑ
locum circumcirca inambulan-
tes fame inibi moriuntur. E

Iuxta Thracię Cyclopas fon- 116
ticulus existit, cuius aqua aspe-
ctu quidē syncera pellucidave
incolis, ac pari modo cæteris ap
paret. cæterum si ex ea aliquod
animal biberit, confestim obire
diem aiunt.

Iuxta Bisaltas Grastoniæ re- 117
gionis lepores captos bina ieco-
ra habere traditur. Inibiq; locus
quidam est, qui iugeris magni-
tudinem non excedit, in quem
si bruta ingrediātur, repente in-
terire autumant. In ea quoque F
regione delubrum aliud Diony-
sio dicatum, quod amplitudine
pulchritudineve cętera excellit,
in quo, cū eius festiuitates ac sa-
cra celebrātur, si Deus quidem
annualem feracitatem agere in-
tenderit, magnum ignis splen-
dorem apparere asserūt, & hūc
omnes, qui circa delubrum de-
gunt, homines conspicere. si ve-
ro frugum penuriā, lucem hanc

G minime videri, sed tenebras locum occupare, ceu cæteras noctes legitur.

118 In Elide domicilium quoddã inesse legitur, quod ab oppido octo stadiorum discrimine maxime distar, in quo, cùm Dionysia persoluuntur, tres vacuos lebetes imponunt. at hęc ita agentes Græcum peregrinum quem volunt vasa explorare, foresq; domicilÿ sigillo concludere adhortantur. & postquam portas aperire decreuerint, sigilla ciui-

H bus aduenisq; ostẽdunt, foresq; aperiunt. qui vero ingrediuntur, lebetes vino repletos, locíq; pauimẽtum ac eius parietes minime oblæsos inueniunt: qua de causa nequaquam suspicandum est, vt id arte aliqua incolæ moliantur.

119 Iuxta Elides miluos quoque carnem è manibus illorum, qui per plateam eam deferunt, eripere scribitur: eos tamen qui sacra conficiunt, minime tangere au-

I tumant.

120 In Coronea Bœotiæ talpæ vitam degere, & terram infodere nequeunt, cũ in reliqua Bœotia talparũ multa copia habeatur.

121 In Arcadiæ collossis fontem quendam inesse asserunt, in quo musculi terrestres generãtur, ac inibi interdiu noctuve pernatant, deguntq;. Hoc idem in Lãpsaco inueniri asserunt.

122 In Cranone Thessaliæ geminos duntaxat coruos oppidum incolere asserũt. ÿ vero cùm enidulati fuerint, (vt constat) pere- K grè abeunt, ac alios eiusdem numeri & sui gñis inibi relinquũt.

In Apollonia, quę regioni Atlantinorum proxima extat, bitumen fossile enasci, picẽq; aquarum more scaturientem emanasse proditur, haud à Macedonica differentem, nisi hæc crassior, nigriorve illa existeret. Cæterum nec longe ab ea regione ignis oĩbus anni temporibus flagrat, veluti circa regionem illam accolę affirmãt. at locus qui comburit, non multum extenditur, (vt cõ- L stat) sed amplitudinem quinque accubantium occupat: redolet vero sulphur, alumenve. prope autem hunc herbæ profundę nascuntur. Sed quod alicui admirationem inducere posset, potissimum est, arbores magnas interuallo cubitorũ quatuor ab igne distare. Flagrare quoq; eiusmodi ignem circa Lyciam, & Megalẽ Peloponnesi ciuitatẽ ferunt. 123

Pecora apud Illyrios bis singulo anno parere traditur, ac ꝓ M maiori parte gemellos, multasq; ternos vel quaternos pullos parturire, nonnullas vero quinos aut plures. Amplius autem terna lactis mulctra implere facile asserunt. Gallinas quoque non (vt alibi) semel, sed bis terq; iterdiu parere affirmant. 124

Syluestres boues Pæonię longe maiores cęteris, qui in alÿs locis reperiuntur, extare legitur. 125

Et si de Siciliæ freto quãplures alÿ scripserunt, attamen hic, quem 126

A quem retro diximus: Polycritus de ipso portentuosum quid euenire cecinit. Etenim ex Tyrrheno pelago multo cum stridore ac impetu elatam fluctuationem vtriusque promontorij cacumina incurrere ait: quorum aliud quidem Siciliæ, aliud vero Italiæ, cui Rhegion nomen est, ex vasto . f. mari delatam in angustam fluctuationem cõcludi inquit. hoc autem exacto vndam in sublime altumve extolli multo cum fremitu, vt penitus multam loci B amplitudinem ascendentis occupet, & longe astantibus eius elationem visibilem esse, quę fluctuanti mari nequaquam similis extat, tum altitudine, tum albedine, tum etiam spuma. pari quoque ratione qui in locis à mari insuperabilibus extant, inundationes ad vtraque promontoria irruere, ac inibi conscendere affirmãt. cuius quidem rei enarratio incredibilis est, contemplatio vero aspectu intolerabilis extat. cùm interdum vero huius C inundationes ex mutuo confractu concertant, adeo profundũ horridumque spectaculum his qui vident, exhibere necesse est, vt illorum quamplurimi se sustinere nequeant, sed præ timore hallucinati in terram concidant. postquam vero vnda ad vtrunque deuenerit locum, ac in sublime elata vsque ad extrema fuerit, in mare, quod subter labitur, defertur, ac tunc rursus maximo rugitu fremituve per immensas aspe

rasque vortices fretum ebullire in- D quiunt, & ex profundo ad sublime in orbem eleuari, ac versicolorem deferri: cum eius fluctuatio atque lõgitudo aliquando quidem obscura, quãdoque vero cœrulea, sæpenumeroque purpurea apparere dicatur. Addebat præterea, quòd animalia cuncta nec auditu nec visu huius fretum tolerare queunt, sed ad infimas latebrosasque montium partes confugiunt. cùm vero inundatio cessauerit, vortices sublimes varias que deferre, adeo reciprocationes E diuersas actitantes, vt flammæ, ac aliquorum magnorum serpẽtum contorsioni persimiles motiones referre videantur.

127 Athenienses cum Cereri Eleusinæ delubrum ædificarent, columnam æneam inter lapides reperisse ꝓdit, cui⁹ inscriptio erat: DEI OPEÆ hoc monumentũ: quam alij quidem Musæi vxorẽ extitisse asserunt, nonnulli Triptolemi matrem fuisse.

128 F Inter insulas, quæ nomenclaturam Æoli sortiuntur, vna extat, in qua quandam phœnicon, idest palmularum copiam innasci affirmant: qua de causa phœnicodam quasi palmulaceam eã appellari. Haud igitur verum dixit Calisthenes, cum hanc arborem à Phœnicibus Syriam littoralem incolentibus cognomen adeptam fuisse enarrat: quinimo & ipsos Phœnices à Græcis vocatos fuisse tradunt nonnulli, eo, quòd primos mares nautas Vide Gal. vi. d Loc. affectis.

 si

G si illac pertransibant, cunctos interficiebant, mactabantque: unde & idiomate Pergbeorum cruentare phœnixæ appellant.

129 Oppidũ est, quod ab indigenis Hypata dicitur, in quo columnam quandam, vetustissimam repertam fuisse ferunt, quam cũ illam literis vetustissimis insculptam homines eius regionis, cuius fuisset, cognoscere voluerint, nonnullos Athenas columnam deferentes miserunt. ij vero dum Bœotiam perambularent, causam peregrinationis quibusdam H externis communicarunt, qui eos Thebas introduxere, in eo pcipue loco, quem Ismenion appellant, cùm assererent inibi maximam literarum inscriptionem reperiri. Referebant quoque in illo quædam consecrata vetustissima inesse, quæ consimiles literarum numeros detinebant, qua de causa ex cognitis earum, quas inuestigabant, inuentionem ipsos fecisse affirmant ac huiusmo- I di carmina composuisse.

« Abducta boue Geryonis, pulchraque Erythia,
« Hæc luco Alcydes Persephone posuit.
« Victorem at desyderio Dea candida vicit,
« Nympharum vero de genere vna Erythe.
« Hic puerum fago cõplexa Erythonta sub alta,
« Concubitus sola hæc dat monumenta sui.

cùm ex eo, & nõ ex Erythia boues abduxerint: etenim in Libiæ K & Iberię regionibus nullũ Erythiæ nomen reperiri legitur.

In Lybia ciuitas est, cui Ityea 130 nomen extat: quæ quidem (vt inquiunt) sita est in eo sinu, qui Hermææ & Equi promontoriũ mediat, vltra vero Carthaginem C C. stadiorum intercapedine, quam etiam superiori tempore à Phœnicibus conditã fuisse traditur, quam Carthago annis CCLXXXVII. (veluti Phœniceę enarrant historiæ.) In hac enim sal defossile altitudine trium cu- L bitorum innasci aiunt, aspectu quidem candidum, minime vero solidum, sed tenacissimæ sorditiei proximum. cæterum cùm Soli exponitur, consolidatur, ac persimile pario lapidi efficitur, & ex eo animalia cęterave suppellectilia, ac vasa sculptores scalpunt, & conficiunt.

Legitur priscos illos Phœniciæ indigenas, cũ ad Tartessum 131 nauigare cœpissent, tantam argenti copiam pro oleo atque alia sorditie nautica delata exportasse, vt nec plus habere nec surripere argentum ex eo poterant. cæ- M terum cũ adnauigarẽt aliorsum, cuncta non solum quibus vtebãtur, argentea, sed & anchoras oẽs ex argento confecisse.

Asserunt Phœnices qui apud 132 Gadiram incolunt, cùm trans colũnas Herculeas quatuor dierum itinere subsolano flatu expirante adnauigarent, ad nonnulla loca solitaria incultaque accessisse

A se:vlua tamẽ ac alga repleta, quę cũm quidem aquarum gurges efficitur, tinguntur: cũm autem inundatio, demerguntur. in quibus thunnorum protentam copiam inuenisse, qui magnitudine & crassitie perpingues inerãt hos vero cũm exiccassent, in vasis reposuerunt, ac Carthaginem detulerunt. cæterum Carthaginẽses ros ex vrbe minime admouebant, sed ob excellentem virtutem, quam in epulis cibisve afferunt, eos inter se illi consu-B mebant.

133 In Pedasia Carię regionis Ioui sacrificia persoluũtur. ad quæ capram quandam incolæ mittunt, de qua mirãdum quid euenire autumant. Incedit enim hęc ex Pedasso per LXX. stadia, ad locum sacrificij, per turbãq; multam, quę eam contemplatur, minimeq; capra ipsa conturbatur, neque ab itinere auertitur. cũm vero funi alligatur, tramite pulchriori eum, qui sacerdotia ex-C portat, præcedit. Verum quod cæteris aduenis stuporem inducit, est, eius cornua calices quaternos occupare.

134 In Illyrijs, quæ Ardia vocantur, iuxta Autariatarum confinia, inquiunt nonnulli montem reperiri, cui vallis amplissima vna quamproxima est, ex qua multam aquæ copiam, non omnibus horis, sed vere duntaxat resilire aiunt: quam cũm indigenę exhauriunt, in cauerna aliqua interdiu quidem conseruant, noctu vero sub dio exponunt: idq; D per quinque vel sex dies illi actitantes, aqua induratur, ac optimum sal efficitur: quod gregis gratia præcipue reseruant: sal etenim ad ipsos minime vhit, eò quòd loca longa intercapedine à mari distantia incolant, nec ipsi cum alienigenis degant. Salis igitur maximo vsu greges pascuntur. sal enim bis in anno gregibus cibi causa exhibent. quod si non agerent, quamplurimam gregis copiam ipsis perire contingeret. E

135 In Argo vero locustarũ quoddam genus innasci affirmant, quod aduersus scorpiones pugnator nuncupatur. etenim cum scorpionem viderit, in eum surgit: pari passu quoq; & scorpio contra illam irruit. hæc quidem in orbem oberrans, in ipsum stridorem emittit: ille vero aculeũ, quo armatus est, eleuat, & in eã circunducit, mox aculeum remittit, ac demum omnimode extendit. at illa eum circuncursat, F illumq; postremo aggredit, ac deuorat. Cæterum hanc comedere locustam scorpionum ictui optimum inesse medicamẽtum aiunt.

136 Vespas, quæ in Naxo oriunt, cũm viperam ediderint, eius venenum attrahere proditur: etenim caro viperæ gratissima gustui vespæ extat. verum si postea aliquem aculeo feriunt, eas adeo illi circundolentias efficere asserunt, vt in illis grauiorem morsibus

G bus viperarum videantur.

137 Venenum Scythicum, quo milites Scytharum sagittas respergunt, ex vipera confici asserunt. Scythæ etenim vsui reseruant viperas, quæ iam sobolem procrearunt, veluti apertum est. has vero capiunt, ac nonnullorum dierum spacio liquescere dimittunt. cùm autem eas idonee putrefactas esse illis visum fuerit, ǫ̃ vniuersum hominis sanguinem in olla effundentes, intra sterquilinia defodiendo operiunt. H cæterum cùm sanguis putruerit, eius partẽ superiorem ꝗ aquę effigiem repręsentat, virulentæ saniei viperæ commiscent, ac hoc pacto lethalem veneni speciem efficiunt.

138 Regio in Cypro insula extat, cui Curium nomen est, in qua quoddam serpentum genus inesse ferunt, quod proximam cũ aspide Ægypti naturam atque facultatem obtinet: pręterquam quòd si hyberno tẽpore aliquem I morsu defixerit, minime eum lædit. Id autem alia de causa euenire solet, nisi quòd animal illud condensatum, atq; contractum algore hyemis prorsus impotens nisi calefiat, redditur.

139 In Ceo quoddam apũ genus innasci autumant, à quo si quis spina percussus fuerit, moritur.

140 In Mysia album quoddã vrsarum genus inesse aiunt, cuius fęminæ cùm à venatoribus insequuntur, huiuscemodi expirationem flatus emittunt, vt infestantium canum carnes putrescere dicantur. K pari quoque modo cæteras beluas cibo ineptas respiratione reddere solet. cæterum si quis vi prope eas aduentauerit, tam magnam pituitę copiam ex ore effundunt, ceu constat, quæ faciei canum, ac simili ratione hominum adhæret, vt ipsos suffocare, vel excæcare videatur.

141 In Arabia hyenarum quoddam genus reperiri affirmant, quod, cùm beluam vel hominẽ præuiderit, eos obtumescere facit, ac sic in vestigio hærere, vt L corpora mouere nequeant. cæterum cùm hæc fecerit, id hienarũ genus flagrare videtur.

142 Circa* Lyciam animal quoddam inesse ferunt, cui Leontophonon nomen extat. Leo enim interit, cùm hic ex eo aliquid deuorauerit, tametsi id sponte non efficiat, sed ipsum animal fugit. cæterum si venatores eum capiunt, veru decoquunt, & farinæ albæ modo aliis carnibus feræ insidiantes aspergunt: M quas si Leo gustauerit, ab illis repente interimitur. Illud quoque animal aduersus leonem vrinam spargit, quam leoni exitialem in esse ferunt.

*Syriã.

143 Vultures ab odore vnguentorum, si quis eos inũxerit, vel aliquod edendi gratia eis deliburũ dederit, exanimari affirmant. Carabeos pari quoq; passu rosarum redolentia interire ꝓditur.

144 In Sicilia, ac in Italia mustellas

A las inesse enarrãt, quarum morsus exitiales sunt, cæterum nec molles & imbecilles, veluti illæ, quę apud nos degunt, extare traditur. Ac eo in loco muscarum quoddam genus reperiri, quod circunquaq; aduolare dicitur, ac cũ momorderit animalia aliqua, ea interire efficit.

145 In Mesopotamia Syriæ prouincię, ac in Istronte anguiculos oriri ferunt, qui indigenas mini B me mordent, aduenas vero mirum in modũ iniuria afficiunt.

146 Circa Euphratem exacte hoc euenire asserunt, etenim quamplurimi angues præcipue iuxta vtrasq; amnis ripas versantur. quocirca in meridie ibi visunẽ: cũ vero lux deficit, in altera duntaxat riparum parte apparent. cæterum illi Syrios dormientes minime morsu defigunt, adue- C nas vero Græcos auide & cum cruciatu exanimant.

147 In Thessalia serpentem, Sacrũ nomine, cuncta non solum quæ momorderit, sed etiam quę tetigerit, interficere fama est. qua de causa cùm apparuerit, ac sibilus eius auditur, tametsi id raro vi- D deatur, serpentes, & viperæ ac cętera omnia beluarum genera fugiunt. Magnitudo huic nõ ad amplitudinẽ, sed ad mediocritatem tendit. Verum in Teno ipsius Thessaliæ oppido tandem à muliercula hic occisus fuit, hoc maxime (vt dicunt) modo. Mulier orbem in terram descripsit, veneficiaq; in eo deposuit, ac ad eum vnà cum filio introiuit, moxq; eius ferę sibilũ voce imi- E tata est. hic vero aduersus eam resibilauit, & ad orbem accessit. at cùm illi quamproxime aduẽtaret circulo, sopore mulierem labefactabat, adeo vt illa ferè minime sopori resistere posset, cęterum puerum iuxta ipsam sedẽtem dormiẽtemq; verberibus excitabat, seq; increpabat, & filiũ, ac asserebat si dormire perrexissent, facile interituros: at si F coacta vi bestiola orbem ingrediatur, ambo salutem consequuturos. cùm vero serpens in circulum se coniecisset, ipsum quamprimum mortuum esse memoriæ proditum est.

De admirandis auditionibus commentarioli finis.

ARISTOTELIS PHYSIOGNOMICA.

Phyſiognomicam ſcientiam reperiri. Cap. I.

QVòd & animæ ſequuntur corpora, & ipſæ ſecundum ſeipſas nō ſunt impaſsibiles à motibus corporis,
H id manifeſtum fit valde in ebrietatibus, & ægritudinibus: multum nanq; animę mutatę videntur à paſsionibus corporis. Et è contrario quòd corpus compatitur paſsionibus animæ manifeſtum circa amores, & timores, & dolores, & voluptates. Amplius autem & in ijs quę natura fiunt, magis vtique aliquis conſpiciet, quòd corpus & anima ita ſe habent connaturalia, vt fiant cauſæ plurimarum paſ-
I ſionum adinuicem. Nunquam enim animal factum vel generatum eſt tale, quod formam haberet alterius animalis, animā vero alterius: ſed ſemper eiuſdem corpus & animam. quare neceſſarium eſt conſequi tali corpori talem formam. Amplius autem & ſcientes circa vnumquodque animaliū ex forma poſſunt conſyderare: equites equos, & venatores canes. Si aūt hęc vera fuerint (ſēp āt hęc vera ſunt) erit ſanè ars q̄piā Phyſiognomoniæ.

Priores tribus modis Phyſiognomoniam ſpeculaſſe, ac tradidiſſe, non tamen perfecte. Cap. 2.

PRiores itaque Phyſiognomones iuxta tres modos aggreſsi ſunt hāc diſciplinam, quiſque iuxta vnum. Alij quidem ex generibus animalium phyſiognomizant, ponentes ſecundum vnumquodq; genus figuram quandā animalis, & ſpeciei animam. L Alij autem in talibus corpori ſimilem habēti corpus, & animam ſimilem putabant. Alij autem quidam hoc quidem faciebant, non ex omnibus autem animalibus experiebantur, ſed diſtinguebant ex ipſo genere hominum ſecundum gētes, quęcunq; differunt ſecundum vſus & mores: vt Ægyptij M & Thraces, & Scythæ ſimiliter electionem ſignorum faciebant. Quidam autē ex moribus à parentibus, quales mores diſpoſitionem ſequantur. ſequitur autē vnicuiq; mos, iracundo, timido, coeunti, & in vnaquaq; aliarum paſsionum. Eſt autē ſecundum oēs modos hos phyſiognomonizare, & adhuc ſecundum alios, & electionē ſignorum diſſimiliter fieri. Hi quidem igitur iuxta mores ſolum phyſiognomoni-

A monizant. Primum quidem quòd quidā nō ijdem cùm sint, mores qui sunt in facie, eosdem habēt: vt fortis & inuerecundus eosdē habent, animabus vel intellectibus multū separantur. Secundo autem, quòd secundum quędam tempora mores non eosdem, sed aliorum habent. tristibus enim existentibus, quandoque cōtingit diem delectabiliter ducere, & morem accipere, qui est hilaris: & è contrario hilarem contristari, vt mos, qui erat in facie, permutet. Adhuc
B cum his, de paucis vtique semper apparētibus coniecturam quis accipiat. Qui autē ex feris physiognomonizant, non recte electionem signorum faciunt. non enim est vtique dicere percurrentem formā vniuscuiusque animalium, quod quicūque vni similis huic corpore erit, & anima similis erit. Primum enim, vt simpliciter dicā, nullus vtique videbit hominem ita similem bestiæ, sed assimilantē in aliquo. Adhuc autē cū his, animalia pauca quædam
C propria habent signa, multa vero coīa. quare si quis similis fuerit non secundum proprium, sed secundum cō mune aliquid, quo pacto magis iste leoni, quā ceruo similior dicetur. decēs enim propria signa proprium quid significare, cōia autē cōe. Cōia ergo signa nihil vtique manifestabūt physiognomonizanti. Si aūt aliquis propria vniuscuiusque ferarū elegerit, nō vtique habebit assignare cuius sunt hęc signa, merito enim proprij

D proprium. Nihil aūt proprium animaliū physiognomonizatorum in anima habebit vtique aliquis accipere. neque enim forte solum leo, sed alia multa: neque timidum lepus, sed & alia infinita. Si ergo neque cōia eligenti manifestum aliquid fit, neque secundum propria, non vtique erit vnūquodque animaliū aspicere, sed ex hominibus electionem facere oportet patientibus eandem passionem. vt si fortis inspiciat aliquis signa, fortia animalium in vnum accipientē oportet perscrutari, quæ passiones his quidem oībus insunt, aliorum autem animalium nulli accidant. Si enim ita quis E
elegerit, quòd eadem sunt signa fortitudinis prædictis animalibus, nonsolum fortitudinis cōem inesse passionem eorū quæ sunt in intellectu, sed & alia quædā, sic vtique dubitabit, vtrum fortitudinis aut alterius signa sint. Sed oportet ex pluribus eligi animalibus, & non habentibus vllam passionem cōem manifestā, cuius vtique signa respicias. Quæcunque itaque signorū stabilia sunt, F
aliquid stabile significant. quæ aūt adueniunt, atque discedunt & deficiunt, quūo vtique signum verum erit non manentis in intellectu. Siquidem enim stabile adueniens, & deficiens signū quis suscipiet, cōtingeret vtique ipsum quidem verū esse, non tamen conueniens erit, non perpetuo consequens rem. Quæcunque aūt passiones factæ in anima non in ali-
quo

G quo permutant signa quæ sunt in corpore, quibus vtitur Physiognomon, non erunt hmôi, cognitiones artis: vt quæ sunt circa opiniones, & scientias Medicū, aut Citharœdum non cōtingit cognoscere. nā addiscens aliquā disciplinā, nullū permutauit signorū, qb⁹ vtit̄ Physiognomō.

Quid sit Physiognomonia, & ex quibus generibus Signa in vniuersum accipiantur. Cap. 3.

H Oportet ergo determinare circa qualia quædā ē Physiognomonia (qm̄ non circa oīa) & ex quibus singula signa accipiātur. deinde cō sequenter de manifestissimis circa vnūquodq; declarare. Physiognomonia ergo ē, sicut & nomen ipsius dicit, circa naturales passiones eorū quę sunt in intellectu, & eorum quę superacquirunt, quęcunq; aduenientia trāsmutant signa eorū quæ physiognomonizantur. Qualia autem hæc sint posterius declarabitur. nūc aūt dicam ex quibus generibus signa accipiuntur, & sint

Physiognomonię definitio.

I omnia. Ex motibus enim physiognomonizāt, & ex figuris, & ex colorib⁹, & ex moribus in facie apparentibus, & ex lenitate, & ex voce, & ex carne, & ex partibus, & ex figura toti⁹ corpis. In vniuersum igitur hmôi sunt, quæ dicūt Physiognomones de omnibus generibus, signa. Si igitur immanifesta, aut nō recte designans esset talis explicatio, sufficiant quę dicta sunt. Nunc aūt

K fortasse melius est singillatim de omnibus, quęcunque manifesta sunt ab his, quę physiognomonizamus, exactius explanare, dicentem cuiusmodi signa referantur ad singula, quęcunq; in prædictis declarata non fuere.

Quo pacto per vnumquodque dictorum generum Signa accipiantur. Cap. 4.

COLORES ergo signant, acuti quidem calidum, & sanguineum: albi cum rubore, bonā indolem, qn̄ in leui corpore accidit hic color.

L PILI vero, molles quidem timidum, duri aūt fortem. Hoc aūt signum sumptum est ex omnibus animalibus. timidissimū enim ē ceruus, lepus, ouis, & pilum mollissimū habent: fortissimum aūt leo, aper, & pilum durissimum habent. Est autē & in auibus hoc idē videre. vīr enim quæcunq; quidem habent durā pennam, fortes: quæcunq; autē mollē, timidæ: & particulariter est hoc quidē videre in coturnicibus, & in gallis. Similiter autē

M & in generibus hominū hoc idē accidit. quicunq; enim apud septentrionē habitant, fortes sunt, & durorū pilorū: qui aūt apud meridiem, timidi, & mollē pilū habent. Pilositas aūt quę est circa vētrē, loquacitatē significat. hoc aūt refertur ad genus auiū. propriū enim auis est eorū quæ sunt circa corpus, pilositas quæ circa ventrē est: eorum aūt quæ sunt circa intellectū, loquacitas.

Caro

A CARO autē, dura quidē, & boni habitus natura insensibilē significat: lenis autē & ingeniosum, & instabilem: nisi in forti corpore & habenti extremitates potentes hoc acciderit.

εὐεκτικὴ φύσις.

MOTVS aūt, tardi qdē mollem intellectū: acuti vero calm.

IN VOCE autē, grauis quidem & intensa fortem: acuta autem & remissa timidum.

FIGVRÆ autem, & PASSIONES, quę apparent in facie, fm similitudines accipiūtur passionis. qñ enim patitur aliquid, B fit vt si hoc habet, qñ aliquis irascitur, irascibile signum eiusdem generis. Mas autem fęmina maior est, & fortior, & extrema corporis fortiora & crassiora, & habitus melioris, & potiora secundum omnes virtutes.

Inueniendorum ex signis, habituum, & Passionum modi duo. Cap. 5.

SIgnorum autem, quæ sunt in partibus, fortiora sunt ea q̄ accipiuntur in moribus ma- C nifestis, & fm motus, & figuras. Omnino aūt vni quidem signorum credere stultum est: qñ aūt plura conueniunt, quæ sunt in vno, magis vtiq; conueniet, vt quis accipiat vera esse signa. Est aūt alius etiam modus, fm quē aliquis physiognomonizet: nullus tñ aggressus est. Vt si necesse sit iracundū & tristē & paruum fm morem, inuidū esse, & si non sint inuidi signa: ex illis tñ prioribus cōtingat vtiq; Physiognomoni & inuidum inuenire, maximeque quidem, qñ talis proprius modus fuerit eius q philosophatus fuerit. posse enim quibusdā existentibus necessariū esse, proprium putamus Philosophiæ. quod est, quando contraria sunt huic iuxta passiones, physiognomonizare etiam mala. D

De voce fm passionem intendens quispiā, acutā putarit, duplicē ob causam, iracundi vocē ponendā esse. Indignatus enim & iratus intendere cōsueuit vocem, & acute loqui: segniter autē dispositus remittit vocē, & grauiter loquitur. Rursus autē animaliū, fortia quidē grauis vocis sunt, timida aūt acutæ vocis. leo quidē, & taurus, & canis latrabilis, & gallorū qui sunt animosi grauiter vociferant: ceruus aūt, & lepus acutæ vocis sunt. Sed forte & in his melius est, non eo q̄ ipsorū vox est acuta & grauis, fortē aut timidū ponere: sed arbitraudū est, fortem quidem fortis, remissam aūt & imbecillem timidi. Est aūt potissimum, qñ signa non sunt confessa, sed subcontrariantia, nihil ponere, nisi sint discrepantiū inter se quædā quibusdā credibiliora. Et maxime quidem in speciem, sed non in tota genera referre decet: similiora enim sunt quæsito. non enim totum genus hominum physiognomonizamus, sed quædam eorum quę sunt in genere.

Dubitatio. E

Solutio. F

Passionū,

G *Passionum, Habituumue muliorum signa. Cap. 6.*

FORTIS CORPORIS SIGNA. Pili duri: figura corpis erecta: ossa, & costę, & extrema corporis fortia & magna: & venter amplus, & contractus ad se: armi lati & distantes, nec valde colligati, nec omnino dissoluti: collũ forte, nõ vehemẽter carnosum: pect⁹ carnosum, & latũ: coxa contracta: surę deorsum cõtractę: oculus charopus, nec valde expãsus nec omnino clausus: H squalidior color in corpore: acuta frons, recta, nõ magna: * natis neq; lenis, neq; omnino rugosa.

* a.l. gena

TIMIDI SIGNA. Pili molles: corpore inclinatus non erectus: suræ sursum cõtractæ: circa faciẽ subpallidus: oculi imbecilles, & nimium cõniuentes: & extrema corporis imbecilla: & crura parua: manus longæ & graciles: lumbi aũt parui, & imbecilles: figura contensa in motibus: non temerarius, sed supinus, & I stupefactibilis: mos qui est in facie, facile mobilis: mæstus.

INGENIOSI SIGNA. Caro humidior & mollior, non boni habitus, neq; valde pinguis: quæ circa humeros & collũ maciora, & quæ circa faciẽ: & colligata quæ sunt circa humeros, & inferiora laxata: bene soluta, quæ sunt circa costas: & ſm dorsum nõ carnosus: corpus album mixto rubore, & purũ: cutis tenuis: pili nõ valde duri, nec valde nigri: oculus charop⁹, hũidus.

INSENSATI SIGNA. Quæ K sunt circa collũ & crura, carnosa, complexa & colligata: coryle rotunda: humeri sursum contracti: frons magna, circularis, carnosa: oculus pallidus, obtusus: crura circa talum crassa, carnosa, rotũda: mandibulæ magnæ, carnosæ: lumbi carnosi: crura lõga: collũ grossum: facies carnosa, sublõga satis: motus autem, & figurã, & morem qui apparet in facie, ſm similitudines accipit.

INVERECVNDI SIGNA. L Oculus apertus & splẽdidus: palpebrę sanguineę & crassæ: & parum curuus: humeri sursum eleuati: figura nõ rectus, sed parum pronus: in motibus præceps, rubeus corpore, color sanguineus, facies rotunda, pectus sursum contractum.

MODESTI SIGNA. In motibus tardus, & loquens tarde: vox tarda, & plena spiritu, & mitis: oculus hilaris, non splendid⁹, niger, neq; valde apertus, neque oĩno clausus, conniuens tarde. oculorum enim qui celeriter cõ- M niuent, hi quidem timidum, illi vero calidum significant.

IVCVNDI SIGNA. Frons ingens, & carnosa, & lenis: quæ sunt circa oculos humiliora. apparet, & facies somnolẽtior, neq; intẽse aspiciẽs neq; remisse: & in motibus tardus erit, & remissus: figura, & more qui est in facie, non præceps, sed videtur bonus.

TRISTIS SIGNA. Rugosa facies: & macri oculi, confracti simul

A simul autē & confractiones oculorum duo significant, hoc quidem molle & fœmininum, illud vero demissum triste. & in figura humilis, & motib⁹ remissus.

CINÆDI SIGNA. Oculus confractus, genu flexibilis, inclinatio capitis ad dextram, motus manuum supini & dissoluti, & ambulationes duplices, hęc quidem circunclinātis, alia vero tenentis lumbos. & oculorum circunspectiones, qualis vtiq; fuit Dionysius Sophista.

B AMARI SIGNA. Facie remissus, nigri coloris, macer, quæ sunt circa faciem quasi abrasa: facies rugosa, non carnosus, recti crinis & nigri.

IRACVNDI SIGNA. Rectus corpore, figura bene costatus, animosus, subrufus, humeri distantes, & magni, & lati: extrema magna, & fortia: lenis & circa pectus, & circa bubones: barbatus probe, capillorum ambit⁹ floridus, deorsum tendens.

MANSVETI SIGNA. Gra-
C uis specie, carnosus, caro hūida, & multa. bonę magnitudinis, & cōmēsuratus: figura curuus, cursus capillorum sursum vulsus.

SIMVLATOR. Pinguia quæ circa faciem, & quæ circa oculos rugosa, somnolenta facies de more videtur.

PVSILLANIMVS, paruorū membrorum, & paruorum articulorū, macer, & paruorum oculorū, & paruę faciei, qualis vtiq; fuit Leucadius Corinthius.

TALORVM AMATORES, D
iusto breuiorē cubitum habētes, gaudentes parta victoria.

AMATORES *MVNERVM, *a.l.cōtrouersiarū.
quibuscunq; est superius labium eleuatum, & forma proni, & rubicundi.

MISERICORDES, quicunq; pulchri & albi coloris, & habent oculos pingues, & nares deorsū distantes, & semper plorāt. Iidē etiā amatores sunt mulierum, & genitores fœminarum, & circa mores in amorē propēsi, & semper memores, & ingeniosi, & ca- E
lidi. horum aūt signa dicta sunt. Misericors est sapiens, & timid⁹, & modestus. Immisericors insipiens, & inuerecundus.

VORACES sunt hi, quibus id quod est ab vmbilico ad pectus, maius est, quàm quod inde est vsq; ad collum.

LVXVRIOSVS, qui est albi coloris, & hirsutus: rectis capillis, & crassis, & nigris: & tempora hirsuta, oculus pinguis, & lasciuus.

AMATORES SOMNI, qui F
habent superiora maiora, curui pedes, calidi, habentes carnem boni habitus, elegantes forma, & hirsuti circa ventrem.

MEMORES, qui habent superiora maiora, pulchra, & carnosa magis.

Inueniendorum Signorum methodus. Cap. 7.

VIdentur autē mihi anima & corpus compati adinuicem: & aiæ habitus alteratus simul

G ſimul alterat corporis formã, & iterum forma corporis alterata ſimul alterat animæ habitum. Qm̄ enim animę ineſt triſtari & lætari, manifeſtum eſt ꝙ triſtes obſcurę faciei ſunt, & gaudentes hilaris. Siquidem igitur anima diſſoluta, formã, quæ eſt in corpore, adhuc exiſtere cõtingeret, ſanè & ita aĩa & corpus cõpatibilia forent, quamuis conferẽtes adinuicẽ non eſſent. nũc aũt manifeſtũ ꝙ vtrunq; ſeſe cõſequit. Maxime tñ id ex hoc manifeſtũ fiat. Mania enim videt̃ eſſe circa animã: & Medici Medicamentis purgãtes corpus, & victibus nõnullis vtentes in ipſis permutant animam à mania. curationibus aũt corporis, ſimul & corporis forma ſoluitur, & anima à mania permutatur. Qm̄ igit̃ vtraq; ſoluuntur, palam, ꝙ ſibiinuicem conferunt. Manifeſtum inſuper eſt, ꝙ virtutibus animæ ſimiles corporis formæ fiũt. quare ſunt omnia ſimilia in animalib⁹ eiuſdem cuiuſpiam declaratiua: hæc

I vero minime. Et quibus animalia operantur, hæ quidẽ proprię paſsiones vniuſcuiuſq; ſexus animalium ſunt, illæ vero cões. In proprŋs igitur operibus animæ, proprię paſsiones ſm corpus, in cõibus autem cões. Communes quidem ſunt, iniuria, & qui eſt circa venerea exceſſus. iumentorum, & non iumentorum cõis

Maſtican torũ eſt iniuria: porcorum, & aſinorum habit⁹ qui eſt circa venerea. Propriũ aũt eſt, in canibus quidem, contumelioſum: in aſinis K

autem indolens. Quomodo igit̃ cõe quidem & proprium cõuenit diſtingui, dictum eſt. Opus autẽ eſt multa conſuetudine, ſi quis debet eſſe ſufficiens ad dicẽdum ſingula de his. Quoniam enim ea quæ videntur in corporibus, dicuntur referri ad ſimilitudines quæ fiunt ab animalib⁹, & ab actib⁹: & *ꝓprietates quædam aliæ à caliditatibus, & frigi- * ibi au ditatibus fiunt. Sunt aũt horum quędam apparentium in corporibus parua dña vtentia, & eodem nomine appellata: vt pallo- L res qui fiunt à terroribus, & qui à laboribus: hi enim eodem noĩe vtuntur, & dñam paruam habent inter ſe. parua autem differentia exiſtente, non facile eſt cognoſcere: ſed ex cõſuetudine formæ apparẽtem quidem aſſumere conuenientiam oportet. Eſt igitur & optim⁹ modus & citiſſimus, qui eſt ab apparente conuenientia, & cõtingit ita eo modo vtentem multa dignoſcere: & nõ ſolum vr̃ vtile eſt, ſed ad electionem ſignorum ſingularium. M electorum enim quodque decere oportet tale, vt quod eligit̃ vult. Amplius aũt ſm electionem ſignorum, & ſyllõ, quo vti opus eſt, vbicunq; contingat, adiungentes cõuenientibus cõuenientia. vt ſi inuerecũdus erit & paruiloquus, & fur vtiq; erit & illiberalis. & fur quidem cõſequẽs inuerecundiam, & paruiloquiũ illiberalis. In talibus igitur quibusq;

A busq; oportet hoc mō cōgruentem fieri methodum.

Passionum, Habituumque in animalibus distinctio, ex masculini fœmininiq; generis comparatione.

Cap. 8.

NVnc autē primum tentabo genera animalium distinguere, & quæ ipsorū conuenit permutari, vt sint fortia & timida, & iusta & iniusta. Distinguēdum autē animalium genus in duas formas, in mascu-
B linam & in fœmininā, adiungentem id quod congruit vnicuiq; formæ. sunt eñ similes. Et quas conamur nutrire, ferarū, mā suetæ magis, & molliores ſm animas fœmininæ marib⁹ sunt, minus aūt fortes. verū nutrimēta, & assuetudines manuū recipientes magis. quare existentes tales erunt ferme minus iracundę maribus. Manifestum aūt id ex nobis alicubi est: qm̄ cū ab ira vincimur, difficillime persuasibiles, & maxime respicimus, ne quicquā vsquā eueniat. ferimur aūt ad violentiā inferēdā, & patran-
C dum, ad quodcunq; ira impulerit. Vidētur aūt mihi magis malefica fieri fęminea masculis, & proteruiora, petulantiorave, & illiberaliora, & impotentiora. Fœminæ igit̄, & quæ apud nos nutriunt̄, valde manifesta sunt: quę vero sunt apud syluam, oēs confitentur & pastores & venatores, q̄ talia sunt qualia sint dicta. At vero & hoc manifestum est, q̄ singula in vnoquoq; gene-

re fœmina mare minoris capi- D
tis, & angustioris faciei, & gracilioris colli fit. & pectora imbecilliora habent, & minorū costarū sunt. coxēdices aūt, & coxas magis carnosas maribus. genua aūt flexibiliora, & crura gracilia habent. pedes vero pulchriores, & formā totius corporis molliorē, quā fortiorē. minus neruosa aūt sunt, & molliora p̄dita humidioribus carnibus. Masculina autē his oībus contraria habentia, eo q̄ natura sunt fortiore, & iustio- E
re, genere. fœmina autē est timidior, & iniustior natura.

His ita se habētibus, videtur Leo omniū perfectissimè assum psisse maris formam.

De Leone oīum aīaliū perfectissimo maris formā assumente.

Leo enim habet os ingens: faciem aūt quadratiorē, nō valde osseā: superiorē mandibulā non proeminentē, sed ęqualiter pendentē deorsum: nasum autē magis crassum q̄ subtilem: oculos charopos, cōcauos, nō valde rotūdos, neq; valde proeminētes: magnitudinē vero moderatā: supercilīū ingēs: frontē quadratā, ex medio subcauā magis. ad su- F
percilia aūt & nasum sub fronte velut nubes supstat. supra frontem, iuxta nasum, hēt pilos inclinatos, veluti asylum: capute moderatū, collum bonę longitudinis, crassū, cōmēsuratū: crinib⁹ flauis, non planis neq; valde crispis. q̄ ſt circa humerorū claues spaciosa magis, q̄ cōiūcta humeros fortes, & pect⁹ iuuenile, & metaphrenū latum: robustis costis, robu-

G robustoq; dorso abunde pditũ. coxendices non carnosas, nec coxas: crura fortia & neruosa: gressum iuuenilem: & totũ corpus articulatum, & neruosum, neq; valde durũ, neq; humidũ. ambulans autẽ tarde, & magnifice incedens, & se in humeris cũm ambulat quatiens. Talis igitur est ſm ea, q̃ sunt circa corpus. Quæ aũt circa animã * susceptiuũ, & liberale, magnanimũ, & amans victoriæ, & mansuetũ, iustũ, & amans eorũ cum quibus versef.

δωτικόν. Trãs. ãnt. le. datiuũ δωτικόν.

H

De Pardali, omniũ aliũ fœmineã formã maxime osten dente.

Pardalis aũt, inter ea quæ fortia videtur, fœmineę formæ magis est, nisi ſm crura. his aũt operatur & aliquod opus fortitudinis facit. Habet enim faciẽ paruam: os magnũ: oculos paruos, albos, concauos, ipsosq; circũuagantes magis: frontẽ longiorẽ, versus aures rotundam magis, quã planam: collũ longum valde, & gracile: pectus expers costarũ, & longum dorsum: coxendices carnosas, & coxas: quæ vero sunt circa ilia & vẽtrem, leuia

I magis, color aũt varius. & totũ inarticulatũ, & incommensuratum est. Forma corporis talis ẽ. In his aũt quæ circa animã, pusillum est, & furax, & in summa dolosum. Animalia igitur, quę videntur fortia, cõuenientiora transumpta, masculinæ formę & fœmininæ, dicta sunt, alia aũt quęcunq; sunt, facile ẽ vtiq; pertransire. Quęcũq; aũt ad physiognomonizandũ inspicere cõuenit et ab aĩalibus, in electione signorum dicef. Electio aũt signorũ, K quę est ſm hoĩes, sic accipitur.

De passionum, Habituumq; signis, à corporis partibus sumptis. Cap. 9.

De pedibus.

Quibuscunq; pedes bene formati, & magni & articulati, & neruosi, fortes sunt ſm ea quæ sunt in anima. reducuntur ad masculinũ gen⁹. Quicunq; aũt pedes paruos, strictos, inarticulatos habent, delectabiliores aũt visu q̃ fortiores, molles sunt ſm ea q̃ sunt in aĩa. referuntur ad fœmininũ genus.

L

Quibus pedum digiti curui, inuerecũdi, & quibus vngues curui. referuntur ad aues curuorũ vnguium. Quibus pedũ digiti coniuncti sunt, timidi. referunẽ ad coturnices strictorum pedũ in lacubus degentes.

De Talis pedum.

Quibuscũq; ea quæ circa talos sunt & neruosa, & articulata, fortes ſm animam. referũtur ad masculinũ genus. Quicunq; aũt sunt talis carnosi & inarticulati, molles secundum animam. referuntur ad fœmininum genus.

M

De Cruribus.

Quicunq; crura habent articulata, & neruosa, & robusta, fortes ſm animam. referunẽ ad masculinũ. Quicũq; crura gracilia, neruosa habent, luxuriosi. referuntur ad aues. Quicunq; crura valde superflua habent, vt parũ dirupta, odibiles, & inuerecũdi. referunẽ ad apparentẽ decentiã. Qui genu flexiles, cinędi. referũtur ad apparentẽ conuenientiã.

De coxis.

Qui habẽt coxas osseas & neruosas, fortes sunt. referuntur ad masculinum.

A masculinum. Qui habent coxas offulentas, & superfluas, molles sunt. referunt ad fœmininum.

De Natibus. Quicunq; nates acutas osseas habent, sunt fortes. Quicũq; vero carnosa, pinguia habent, molles. Quicunq; aũt habent modicam carnẽ veluti desiccatã, mali moris sunt. referũtur ad simias.

De Lũbis. Qui lumbosi, amatores ferarum. referuntur ad canes, & leones. Videbit vtiq; aliqs & canes ferarũ amatores: lumbosos esse.

De Vẽtre. Quibus ea quę sunt circa vẽtrem, pinguia, bene fortes. referuntur ad masculinũ. B Quicunq; autem non pingues, molles, referuntur ad indecentiam.

De Dorso. Quibuscunq; dorsum ingẽs, & forte, forte sunt anima. referuntur ad masculinum. Qui autem dorsum strictum, & imbecille habent, molles, referuntur ad fœmininum.

Qui autẽ robustis costis, fortes sunt ẽm animã. referũtur ad masculinũ. Qui autem nõ bene costati, molles sunt ẽm animam. C referuntur ad fœmininum. Quicunq; autem ex costis circumtumidi sunt sicuti inflati, loquaces, & stultiloqui. referuntur ad boues, vel ad ranas.

De Vmbilico. Quicunq; aũt maius habent, quod ab vmbilico est vsq; ad extremũ pectoris, eo, quod est ab extremitate pectoris vsq; ad collum, voraces, & insensibiles. Voraces quidẽ, qm̃ ventrẽ magnũ habẽt, quo appetunt cibũ; insensibiles aũt, quia angustũ locum habent sensus, atq; in arctum re- D dactum, ab eo, qui recipit cibũ, ita vt sensus grauati sint pp repletiones ciborũ, aut ĩdigẽtias.

De Pectore. Quicunq; autem pectus magnum habent, & dearticulatũ, fortes sunt secundum animam. referuntur ad masculinum.

De Metaphreno. Quicunq; aũt metaphrenum habẽt magnũ, & bene carnosũ, & articulatũ, fortes sunt ẽm animam. referunĩ ad masculinum. Quicũq; aũt imbecille, & nõ carnosum, & inarticulatum, molles sunt ẽm animã. referuntur ad fę mininũ. Quibuscunq; aũt meta E phrenũ curuum ẽ valde, humeriq; ad pectus cõtracti, mali moris sunt. referuntur ad apparẽtẽ cõuenientiã: quia apparẽt ea q̃ antrorsum, cõuenientia videri. Quicũq; autẽ metaphrenũ eminens habẽt, gloriosi, & insipientes. referuntur ad equos. Qm̃ autem neque curuum vehemẽter oportet esse, neq; concauum metaphrenum, quærendum bene formati.

F De Ceruice, & Humeris. Quibuscunq; ceruix articulis eminentibus & humeri, fortes sunt ẽm animã. referũtur ad masculinũ. Quibuscunq; autẽ ceruix, & humeri imbecilles, & inarticulati, molles sunt ẽm aĩam. referũĩ ad fœmininũ. Hęc dico, quæ dixi de pedibus, & coxis.

Quibuscũq; humeri bene soluti sunt, liberales sunt ẽm animã. referunĩ ad apparẽs: qa cõuenit apparenti forę liberalitas. Quibuscũq; vero difficulter so-

G lubiles, conuulsi, illiberales. referunt ad apparētē conuenientiā.

De his q̄ sunt circa clauē colli.

Quibuscunq; aūt ea quæ sunt circa clauē colli bene solubilia, sensibiles. nā bene solubilib⁹ existentibus his quæ circa clauem, facile motū sensuum recipiunt. Quib⁹ vero q̄ circa claues sunt, conclusa sunt, insensibiles. difficulter enim solubilibus existentibus his quæ circa clauē, impotentes sunt recipe motū sensuū.

De Collo

Qui collū grossum habēt, fortes sunt s̄m animā. referuntur ad masculinum. Qui aūt habēt gracile, imbecilles sunt. referunt ad H fœminas. Quibus collum crassum, & carnosum, iracundi. referuntur ad iracūdos tauros. Quibus autem est ingens, non valde crassum, magnanimi. referūtur ad leones. Quibus est longū gracile, timidi sunt. referūtur ad ceruos. Quibus autem breue valde, dolosi, & insidiatores. referuntur ad lupos.

De Labiis

Quibus sunt labia gracilia & in extremitatibus laxa, ita vt I superius labiū ad inferius protendatur ad coniunctionē labiorū, magnanimi sunt. referuntur ad leones. Videbit vtiq; aliqs hoc & in magnis & fortib⁹ canibus. Quibus labia gracilia dura, circa dentes caninos supereminentia, qui ita habēt, ignobiles. referuntur ad sues. Qui aūt crassa labia habent, & superius inferiori propēdens, fatui. referunt ad asinos. Quicunq; autē superius labiū, & gingiuas proeminentes habent, amatores sunt cōtumeK liarum. referuntur ad canes.

De Naso.

Qui aūt nasum extremū crassum habent, segnes. referunt ad boues. Qui aūt nasum extremū à summo crassum habent, insensibiles sunt. referuntur ad sues. Qui nasum extremum acutum habent, sæue irascibiles sunt. referunt ad canes. Qui autē nasum habēt rotundū & obtusum, magnanimi. referuntur ad leones. Qui vero nasum extremū subtilem habēt, auiculares. Quibus t curuus à fronte mox deducit, inuerecundi sunt. referunt ad coruos. Qui aūt aquilum habēt, articulatū à fronte, magnanimi. re L ferunt ad aquilā. Qui aūt nasum cōcauū habēt, & quæ ante frontē rotunda, circūferentiā aūt superiorē erectā, luxuriosi. referuntur ad gallos. Qui vero simū, luxuriosi. referunt ad ceruos. Quibus aūt nares sunt apte, iracūdi. referunt ad passionē, q̄ fit in ira.

De Facie.

Qui faciem carnosam habēt, segnes. referunt ad boues. Qui faciem macilentā habēt, accurati. M Qui aūt carnosam, timidi. referuntur ad asinos, & ceruos. Qui valde paruā habēt, pusillanimi. referunt ad catū, & ad simiam. Quibus facies magna, tardi. referunt ad asinos, & boues. Q̄m vero neq; paruam neque magnam oportet eē, medius habit⁹ vtique horum erit conueniens. Quibus aūt facies videtur parum decēs, illiberales sunt. referuntur ad apparentem conuenientiam.

Quibus

A De Oculis Quibus aũt ab oculis tanquã vesiculę dependẽt, amatores vini sunt. referuntur ad passionẽ. Itẽ quibus vehementer cadunt quæ ante oculos apparent, vt vesiculæ, amatores somni. referunt ad passionẽ. Itẽ ex somno surgentibus depẽdent quæ sunt in oculis. Qui oculos paruos habent, pusillanimi. referũtur ad apparentẽ decentiã, & simiã. Qui vero habent oculos magnos, referuntur ad boues. Igitur bene formatum B oportet neq; magnos neque paruos habere oculos. Qui vero cõcauos habent, malefici. reducunt ad simiam. Quicũq; habent oculos eminentes, fatui. referunt ad apparentẽ decentiam, & asinos. Qm̃ aũt neq; eminentiũ oculorũ neq; cõcauorum oportet esse, medius vtiq; habitus prę stabit. Qui buscunq; aũt oculi sunt parũ con caui, magnanimi. reducuntur ad leones. Quibus vero plus, mansueti. referuntur ad boues.

De Fronte Qui frontẽ paruã habent, indisciplinabiles. referunt ad sues. C Qui aũt magnã valde, tardi. referunt ad boues: Qui vero rotundã habẽt, insensati. referũtur ad asinos. Qui aũt minus planã habẽt, sagaces. referũtur ad canes. Qui vero quadrangulũ cõmensuratũ fronti habẽt, magnanimi. referũ tur ad leones. Qui aũt collectam habẽt, adulatores. referuntur ad passionẽ quę fit. Id aũt in canib⁹ videbit quispiã: qm̃ canes cum blandiunt, cõtractã hẽnt frontẽ. Qui aũt nebulosam, audaces. referuntur ad taurũ, & leonem. D Qm̃ aũt nebulosus habitus audaciã significat, tranquillus autẽ adulationẽ, medius habit⁹ vtiq; horum bene decenter se habet. Qui tristẽ habent frontẽ, mœsti. referuntur ad passionẽ: qm̃ mœsti tristẽ habent faciẽ. Qui autem demissam, lamentabundi. referuntur ad passiones, quia lugentes demissæ sunt frontis.

Qui habent magnum caput, De Capite sensati. referuntur ad canes. Qui vero paruum, insensati. referunt B ad asinos. Qui habent capita pineata, inuerecundi. referũtur ad habentes vngues curuos.

Qui aures paruas habent, simiales sunt. De auribus Qui aũt magnas, asinini. Videbit aũt aliq; & canũ optimos moderatas aures hẽre.

De Passionum, Habituumq; signis, à communibus quidem generibus desumptis, membris tamen particularibus applicatis. Cap. 10.

Qvi valde nigri sunt, timidi. De Coloribus. referuntur ad Ægyptios, & Æthiopes. F Valde aũt albi, timidi sunt. referuntur ad mulieres. Color autem qui confert ad fortitudinem, me diũ horũ oportet esse. Flaui, magnanimi sunt. referuntur ad leones. Rubei valde, astuti. referuntur ad vulpes. Pallidi, colore turbati, timidi sunt. referunt ad passionẽ quę fit ex timore. Qui aũt mellei coloris, sunt frigidi. frigida aũt mobilia difficulter. mobilibus aũt difficulter existentibus ijs quæ iuxta sunt corpus, erunt

G vtiq; tardi. Quibus color ruber est, acuti sunt: qm̃ omnia q̃ sunt s̃m corpus, à motu calefacta erubescunt. Quibus color flãmeus est, maniaci: quia ea quæ sunt in corpore, vehementer calefacta, flammeum colorem habent. Qui autẽ extreme calefacti, maniaci vtiq; essent. Quibus aũt est flammeus color circa pectus, difficilis; iræ sunt. referunt̃ ad passionẽ. iratis nanq; superaccẽduntur ea quæ sunt circa pectus. Quibus
H aũt circa collum & tẽpora venæ distensæ sunt, difficilis iræ. referuntur ad passionem, quia iratis hæc accidunt. Quibus facies supererubescens est, verecũdi sunt. referuntur ad passionẽ, quia verecũdatis supererubescit facies. Quibus genæ supererubescunt, amatores sunt vini. referunt̃ ad passionẽ, quia ebrijs supererubescunt genæ. Quibus aũt oculi supererubescunt, extra se feruntur ob iram. referuntur ad passionẽ: quia qui ab ira efferuntur, eru-
I bescunt oculis. Quibus autem oculi valde nigri, timidi. niger enim color valde, videtur timiditatẽ significare. Qui autem nõ sunt valde nigri, sed declinant ad flauum colorẽ, boni animi sunt. Quib' aũt oculi glauci aut albi, timidi sunt. visus est enim albus color timiditatem significare. Qui aũt non sunt glauci, sed charopi, boni animi sunt. referuntur ad leonẽ, & aquilã. Quibus autẽ vino colores similes sunt, stolidi sunt. referunt̃ ad capras. Quibus ignei sunt, inuerecundi. referuntur ad canes. K Qui aũt oculos discoloratos habent & turbatos, timidi. referuntur ad passionem: quia qui timuerint, pallidi fiunt colore non æqualiter. Quicunq; oculos lucentes habẽt, luxuriosi. referuntur ad gallos, & coruos.

De Pilositate i quacunq; corporis pte.

Qui tibias pilosas habent, venerei sunt. referuntur ad hircos. Qui aũt ea quæ sunt circa pect9, & ventrem valde pilosa habent, nunquã in eisdẽ perseuerant. referunt̃ ad aues: quia eę pectus, & ventrẽ valde pilosa habent. Qui L pectora habent valde nuda, vel nõ pilosa, inuerecundi sunt. referunt̃ ad mulieres. Qm̃ igitur non oportet valde pilosa eẽ, neq; nuda, medius habitus est optimus. Qui humeros pilosos habent, nunquã in eisdẽ perseuerant. referunt̃ ad aues. Qui dorsum habent pilosum valde, inuerecundi sunt. referuntur ad bestias. Qui aũt collũ retro pilosum habent, liberales sunt. referuntur ad leones. M Qui aũt mentũ habent acutum, animosi. referunt̃ ad canes. Qui habẽt supercilia coniuncta, tristes sunt. referuntur ad similitudinẽ passionis. Qui supercilia diuulsa habẽt ante nasum, & extensa vsq; ad tempora, fatui sunt. referunt̃ ad porcos. Qui erectos pilos habent in capite, timidi. referunt̃ ad passiones: quia timentibus erigunt̃. Qui capillos multum crispos habent, timidi. referuntur ad Æthiopas. Quoniam igitur & erecti, & vehementer

crispi

A crispi timiditatē ferūt, qui in extremitate sunt crispi ad bonum animū referunt. referuntur autē & ad leonē. Qui id frontis, quod est ante caput, eleuatū habent, liberales sunt. referunt ad leones. Qui in capite adnatos habent capillos ad frontem iuxta nasum, sunt liberales. referuntur ad apparentem decentiam.

Pars hæc nō est in antiqua trāslatione, & forte græco codici addita est.

{QVI longi, ac tardi gressus, sit vtiq; tarditate molestus, perfectiuus: qm̄ longe progredi efficax, tarde vero cogitabundum. Qui breuis, ac tardi gressus tarditate molestus, nō perfectiuus: B qm̄ breuiter, tardeq; pgredi minime efficax. Qui longi, ac celeris gressus minime molestus, perfectiuus: qm̄ celeritas pfectiuū, longitudo vero non inefficax. Qui breuis, & celeris gressus *molestus, non perfectiuus.

*non molestus.

De membrorū Motibus.

DE manus, & cubiti, & brachīj motu eadē referuntur. Qui humeris rectis, tensis insultāt, galeangones. referuntur ad equos. C Qui scapulis mouent curui, elati. referuntur ad leones. Qui pedibus inuersis ambulātes, & cruribus, fœminini. referunt ad mulieres. Qui vero corporibus circūtorquentes se & fricātes, adulatores sunt. referunt ad passiones. Inclinati aūt ad dextram in ambulando, cinędi sunt. referuntur ad apparentē decentiā. Quicunq; oculos habent bene mobiles, acuti, rapaces. referunt ad accipitres. Qui palpebrizāt, timidi: qa in oculis primū mouent. {Qui demissum aspectū: & quibus altera palpebra immittit in oculis permediū fixi aspectus: & qui palpebras superiores tarde reducunt, molliterq; intuentur: & qui palpebras immittunt: in vniuersumq; oēs, qui molliter soluteq; spectant, referunt ad apparētē decētiā, & ad fœminas.} D

Hęc & pe in antiq deest trāslatione: forteq; & ipsa gręco codici est adiecta.

Qui oculos frequenti tempore mouentes, tincturam albuginis in oculo velut immotam habēt, intellectiui. si enim in quopiam E intellectio vehementer fiat, anima stat, & visus.

De Voce

QVI voce admodum magna vociferantur grauiter, iniuriosi. referunt ad asinos. Quicunq; aūt vocant à graui incipientes, & finiunt in acutū, iracundi, & lugētes. referunt ad boues, & ad decentiā vocis. Quicunq; aūt vocibus acutis, mollibus, ac ruptis loquuntur, cinædi. referuntur ad mulieres, & ad decentiam. Quicunq; grauiter vocāt, magnū ac perplexū, referunt ad fortes canes, & decentiā. Quicūq; molliter sine contentione vocāt, mansueti. referuntur ad oues. Quicunq; vocant acute & fortiter, iracundi. referuntur ad capras. F

De Paruis corpe, & Magnis.

PARVI valde, acuti sunt. latione enim sanguinis paruū locum cōtinente, motiones quoq; valde velociter accedūt ad sapere. Qui autem sunt valde magni, tardi: latione enim sanguinis magnū locū continente, motus tarde accedūt ad sapere. Quicunq; autem paruorum siccis carnibus

G vtuntur, aut & coloribus, aut quæ per caliditatē corporibus superfluunt, nihil perficiunt. existente enim in latione paruo, & veloci pp igneū, nunquā fm idē est sapere: sed aliud in alio prius, q̄ excedens perficiat. Quicunq; vero magnorū humidis carnibus vtuntur, & aut coloribus, qui pp frigiditatē innascuntur, nihil perficiunt. existente enim latione in magno loco & tardo per frigiditatē non permittit aliquid accedere ad sapere. Quicunq; autem
H paruorū humidis carnibus vtuntur, & coloribus pp frigiditatē, fiunt perspectiui. existente enim motu in paruo, difficulter mobile tēperamenti, cōmensurationē præbuit primū perficere. Quicunq; aūt magnorū siccis carnibus vtunē, & coloribus per caliditatem, fiunt perfectiui & sensitiui. existente enim latione in loco magna, & tarda pp frigiditatem, nihil conducet accedens ad sapere. Quicunq; vero magni siccis carnibus vtunē, & coloribus
I pp caliditatem, fiunt perfectiui & sensitiui. magnitudinis enim excessum, & carniū & coloris caliditas acquisiuit, vt cōmensurata sit ad perficiendum. Excedentia igitur corporū magnitudinibus, aut paruitatibus deficiētia, qūo perfecta sunt, & quomodo imperfecta, dictū est. Media autem natura horū ad sensus optima & perfectissima, quibus vtiq; supponitur inesse. motus enim non multi existentes facilius ad mentem accedunt: nec etiam par K ui existentes supergrediuntur. quare perfectissimam & ad perficiendum quæ fuerint proposita, & ad sentiendum oportet moderatam esse magnitudinem.

De Cōmensuratis & incōmensuratis.

INCOMMENSVRATI, astuti. referuntur ad passionem, & ad fœminā. si ènim qui incōmensurati, astuti: commensurati vtiq; erunt simul & iusti, & fortes. Relationē aūt cōmensurationis ad corporū bonā motionem, & bonam natiuitatem reducere oportet, sed nō ad formā maris, L sicut in principio dictū est. Bene se habet aūt & oīa signa, quæcūque prædicta sunt, referre ad apparentē conuenientiā, & in masculū & fœminā. hæc enim perfectissima diuisione diuisa sunt, & demōstratū est, q̄ masculus ē fœmina iustior, & fortior, &, vt in vniuersum dicatur, melior. In omni autem electione signorū, alia aliis signis magis declarant manifeste subiectum: manifestissima autem, quæ in principalibus locis fiunt. Principalissimus aūt M locus est, qui est circa oculos, & frontē, & caput, & faciem. secūdus autem qui est circa pectus, & humeros. consequenter circa crura, & pedes. qui autem circa ventrem, minimus. Omnino aūt, vt sic dicam, ista loca manifestissima signa præbent, in quibus & prudentiæ plurimæ decor apparet.

Physiognomicorum finis.

ARI-

ARISTOTELIS DE COLORIBVS LIBELLVS

A Simone Portio Neapolitano latinitate donatus, ac COSMO MEDICI *Florentinorũ Principi Magnanimo D.*

De coloribus Simplicibus. Cap. I.

Libri huius phrasis Theophrastũ poti⁹ aut aliũ, quã Stagiritã sapere vi.

A Simplices colores sunt, qui elemẽta, puta ignẽ aerem, aquam, & terrã sequũtur. Aer enim, & aqua per se sunt natura alba: ignis autem, & Sol flaui, terra vero natura alba est, at propter tincturam B multicolor apparet. quod in cinere fit manifestũ, nam exusto colore, qui tincturam faciebat, albus euadit: nõ tñ omni ex parte: ꝙ fumo, qui niger est, tingatˀ. Quocirca etiam lixiuiũ efficitur flauum: flammeo, & nigro aquã colorante. Niger aũt color consequitur elementa, cũm in se inui- C cem mutanť. Aliȷ̃, qui ex his faci le intelliguntur, fiunt mixtione sibi inuicem temperatorũ. Tenebra aũt fit deficiẽte lumine. Tripliciter enim nigrũ nobis apparet. aut enim oĩno quod non videtur, ẽ natura nigrũ: aut à quibus nullum prorsus lumen ferť ad oculos, nam quod nõ videť, cũm ambiens locus videť, nigri redditapparentiã. apparent itẽ D nobis huiusmodi omnia nigra, à quibus rarũ & paucum lumen repercutitur. Quare & nigræ apparẽt vmbrę. Similiter & aqua, qñ exasperata fuerit, queadmodum maris horror. nam propter superficiei asperitatẽ paucis radiȷ̃s incidentibus, & dissipato lumine, vmbrosum nigrum appa- E ret. Propterea & nubes, quãdo densa fuerit valde. eadem quoq; ratione, & aqua, & aer, qñ non omnino penetrat lumẽ. etenim hæc videntur esse nigra, ꝙ profunditatẽ habeãt: eo ꝙ omnino rari radiȷ̃ refranguntur. intermediæ enim partes ipsorum lumi- F nis, oẽs videntur esse nigrę, propter tenebram. Quòd autem tenebra non sit color, sed luminis priuatio, non difficile est tum ex aliȷ̃s multis discere, tum potissimum ex eo, ꝙ non sit sensibilis, quanta qualisq; figura sit tenebra, queadmodum in aliȷ̃s visibilibus. Quòd aũt lumen sit co-

G lor ignis, perſpicuum ex eo eſt,
quoniam nullum aliumq́ꝫ hunc
inuenitur habere colorem : tum
quia hic ſolũ eſt per ſe viſibilis,
alia vero per hunc. Cæterum
hoc eſt conſiderandum. nõnulla
enim quæ non ſunt ignis, neque
ignis ſpecies natura, lumen face-
re uidentur. Quin ergo ignis co-
lor eſt lumen ; non tamen etiam
lumen, ignis ſolius eſt color. Sed
vſu venit hunc colorẽ, non ſoli
igni ineſſe. lumen tamen eſſe ip-
ſius colorem. nullo quippe alio
H eius viſionem fieri cõtingit, niſi
lumine: vt & aliorum omnium
corporum corporis apparentia.
Nigrum autem colorẽ fieri con
tingit, cùm aer, & aqua ab igne
comburuntur. quare & omnia
ambuſta nigreſcũt, velut ligna,
& carbones igne extincto. Quin
& fumus, qui ex latere prodit :
vbi humidum, quod lateri in-
erat, excernitur, & comburitur.
Quocirca & is fumus eſt niger-
rimus, qui ex opimis, & pingui-
bus, puta oleo, pice, ac teda erũ-
I pit : propterea quòd hæc maxi-
me comburantur, continuita-
temq́ꝫ faciant. Nigra præterea &
hæc fiunt, per quæ fluit aqua,
cùm, vbi muſcoſa facta fuerint,
primum humidum exiccatur :
quemadmodum & parietum te
ctoria, itidẽ & lapides, qui ſunt
in aqua. etenim hi facti muſcoſi,
ac poſtea exicccati, euadunt co-
lore nigri. Simplices igi-
tur colores, tot ta-
lesq́ꝫ ſunt.

De coloribus Medijs, ſiue Mixtis. Cap. 2. K

RElíqui colores, qui ex ho-
rũ tẽperamento, & ma-
ioris, minorisq́ꝫ ratione
gignunt, multas ac varias præ-
bent colorũ imagines, maioris
quidẽ, minorisq́ꝫ rõne, ceu puni-
ceus, & halurgus : tẽperamento
vero, vt albus, & niger, quando
quidẽ mixti fuſci reddunt appa-
rentiã. Quamobrẽ niger & vm-
broſus mixtus lumini, puniceũ.
nã nigrũ mixtũ lumini, tum qđ
à Sole, tũ quod ab igne emicat,
cõſpicimus, ſemp eſſe puniceũ: L
& nigra ignita oĩa mutari in pu
niceum. etenim fumoſæ flãmæ,
& carbones, qñ ſunt accenſi, cer
nuntur colorẽ habere puniceũ.
Halurgus vero floridus fit, &
ſplendidus, qñ cum mediocri al
bo & vmbroſo infirmi Solis ra-
dij tẽperant. Vnde & circa orien
tem, ac occidentẽ aer purpureus
eſt, ſiquando oriente, occidẽteq́ꝫ
Sole apparet. radij enim imbe-
cilles tunc maxime in aerẽ vm- M
broſum incidunt. Apparet præ-
terea mare purpureũ, cũ vndæ
ſublatę in inclinatione vmbran-
tur. nã imbecilles Solis radij in
ſedem illabentes, efficiunt vt co-
lor appareat halurgus.
Quod in pẽnis quoq; fieri cõ-
ſpicit. cùm enim aliquo modo
ad lumen extẽduntur, halurgũ
reddunt colorem : verum pau-
ciore incidente lumine, caligino
ſum, quem vocant ὄρφνιον, ideſt
opacũ. Copioſum aũt, & primo
nigro

A nigro tẽperatũ, puniceũ, qui cũ floridus est, ac coruscãs, in flammeũ colorẽ mutat. Nã ꝓ mutuo in se inuicẽ tẽperamẽto ita accipere cõuenit, ex subiecto colore cõspecto miscẽtes, nõ aũt oĩum similẽ statuẽtes gñationẽ. Est.n. colorũ, non simpliciter quidem, sed rõnem habet eãdem cũ quibusdam compositis, quã habẽt simplices inter se: propterea ꝙ mixtio vnius habet latitudinẽ, & non insignem in vniuerso, & præuisum similiter constituit.

B Nã cum dicimus temperamentum halurgi, aut puniceí, necesse est similiter atq; eos qui miscẽtur ex his, faciuntq; alium colorem, narrare generationem, & non facere similem apparentiã: eo quòd oporteat sumere & considerare temperamẽtum ex prę constituto puta, ꝙ color vinosus gignitur, quando cum nigro puro & coruscanti temperantur radij aerij, quemadmodum, & racemorum acini. etenim horũ apparet color vinosus, interea

C dum maturantur: at simul, atq; nigruerint, puniceus in halurgũ mutatur. Porrò iuxta commõstratum modũ, oportet omnes colorum differentias considerare, sumentes similitudinem ex motu, secundũ apparentem mixtionem quæ est in vnoquoq; assimilantes, atq; in his, qui particulatim in generatione aliqua, & temperamento præbent apparentiam, etiã fidem adferentes. Oportet autem & omnium horum instituere contemplationem, non commiscentes hos colores, velut pictores: sed ex prædictis, conferentes radios reflexos inter se. ita enim potissimũ quispiam possit secũdum naturam temperamenta colorũ contemplari. Fides vero & similia cõsiderare oportet ex ijs, in quibus erit manifesta colorũ generatio. Hęc autem pręcipue sunt, lumẽ Solis, & ignis, aer, & aqua. nam prout magis, minusq; miscentur, hæc potissimũ omnes, vt ita dicam, colores absoluunt. D

E Assumere prętere a oportet similitudinem, & ex alijs coloribus permixtis cum radijs. carbones enim, & fumus, & ærugo, & sulphur, & pẽnæ, mixta alia radijs Solis, alia splendori ignis, multas & varias reddũt coloris mutationes. Sunt quædam etiã in concoctione consideranda, quæ fiunt in plantis, & fructibus, & pilis, & pennis, & id genus omnibus.

De Colorum Infinitate. Cap. 3. F

At vero non oportet nos latere, ob quot cãs multiformitas, & colorum infinitas accidit. inueniemus enim, aut propterea ꝙ impariter ac inæqualiter cũ lumine & vmbris temperamenta sumuntur: nam lumen & vmbræ, secũdum magis & minus, plurimum à se inuicem dissident, quare tum per se, tum mixta cum coloribus, creant colorum mutationes: aut eo ꝙ qui temperantur, multitudine

G dine & viribus differunt: aut qa non habent easdem rõnes. multas enim & halurgus habet differentias, & puniceus, & albus, & reliquorum singuli: tũ ꝑpter magis & minus, tum ob mutuã mixtionem, ipsorumq́ꝫ sinceritatem. Adfert item differentiam, & cũ splendidum ac coruscãs, ẽ id quod admiscetur: aut contra squallidum, & minime splendidum. Est autem coruscans, nihil aliud nisi continuitas luminis,
H & densitas. fit enim aureum, qñ flauum & solare densatum vehementer coruscat. Quare & colũbarum colla, & aquarum guttę, aureę apparẽt, cũ lumen repercutitur. sunt etiam quędã, quæ lęuigata attritu, & potẽtijs quibusdã, diuersos & varios obtinẽt colores, ceu argentum attritum, & aurum, & ęs, & ferrum. Et nonnulla genera lapidum diuersos faciũt colores (ceu &c. nigri enim cũ sint, albas depingunt lineas. eo ꝙ omnium eiusmodi primæ quidem constitutiones ex paruis sint particulis, & densis & nigris; sed à tinctura, quam nacti sunt ĩ generatione, omnibus meatibus coloratis per quos permeauit ipsorũ tinctura, aliam habuerint coloris imaginem, qui vero attritu absumptus est ab ijs, non amplius est aureus, neq; æreus, neq; aliũ vllum eiusmodi habet colorem, sed prorsus niger est: propterea ꝙ pori, dum ipsi conteruntur, disrumpantur, per quos tinctura permeauit: natura vero etiã K
ex eisdem fit) nam cùm prior his color non amplius sit nobis manifestus, propterea ꝙ in attritu tinctura sit distracta, secundum naturã illis insitum colorẽ videmus. quocirca etiã omnia apparent nigra, dum autem vnumquodq; horũ atteritur ad æqualem aliquid & læue, queadmodum & ad lapidem Lydium, deponunt insitum ipsis colorem, nigrum. s. & assumũt denuo colorem, quem habebãt à generatione, † in cõiunctione, & conti- L
nuitate, ipsum tincturę diaphanum. † Quæ comburuntur autẽ, & dissoluuntur, & liquefiunt in igne, hęc multos habẽt colores, quorum fumus est tenuis, & aereus, etiam colores vmbrosi, vt is qui ex sulphure, & ęruginosis æramentis exhalat, & quęcunq; sunt densa & lęuia, velut argentum. Alia autem, quibus vmbrosi sunt colores, etiam læuitatem participant, veluti aqua, & nubes, & auium pennæ. etenim M
hęc, tum propter radios incidentes, tum lęuitatem, aliàs aliter tẽperatos, diuersos efficiunt colores: quemadmodum & tenebra.

Nullũ autem colorũ videmus purũ qualis est, sed omnes alijs tẽperatos. nam etsi aliorũ nulli, luminis tamen radijs & vmbris temperati, alij atq; alij & nõ quales sunt apparent. Iccirco & quę ĩ vmbra ispectanẽ, & lumine, & Sole, & duro aut molli fulgore, & quę secundũ inclinationes

Hæc verba his inclusa signis ( ) in nõnullis desũt codicib⁹.

Et ſſ hęc aliquo codice desiciunt.

A nes ita aut ita se habent, & secundum alias differentias, diuersa apparent. Item cum radijs, qui ab igne, & Luna, & candelis emittuntur: eo quod lumen vniuscuiusque horum diuersiorem obtineat colorem. †Et colorum inter se inuicem mixtione. nam cũ per se inuicem feruntur, colorantur. † Lumen enim qñ illabens ab aliquibus coloratur, & fit puniceũ aut herbaceum: & qñ quod temperatum est incidit in aliũ quempiam colorem, rursus ab illo temperatũ, aliud quoddã sumit coloris temperamentũ. atque id assidue quidẽ patiens, sed non sensibiliter, interdum accedit ad oculos, ex multis quidẽ tẽperatũ coloribus, sed vno quopiam, ex ijs quæ maxime prępollent, sensum creans. Quapropter & per aquã aquea magis apparent, & quæ vñr in speculis, colores habere similes speculorũ cernuntur. quod ẽt in aere euenire putandum est. Itaque colores oẽs mixti ex tribus gignunť, lumine, & per quæ apparet lumen, ceu aqua & aere, & tertio subiectis coloribus, à quibus contingit lumen refrangi. Albũ aũt & diaphanum, qñ rarum fuerit valde, apparet colore aereũ. in cẽtis vero oĩbus apparet quædam caligo, quemadmodũ in aqua, & vitro, & aere, qñ fuerit crassus. radijs enim propter densitatem vndequaque deficientibus, nequimus q intra eos sunt exacte perspicere.* Aer autẽ cominus inspectus, nullũ vr̃ habere colorem. nam propter raritatem à radijs vincitur, ab ijs separatur cum densiores sint, & per eum appareant. Cũ vero in profundo cernitur, proxime apparet colore cyaneus, propter raritatem. vbi enim deficit lumen, ibi tenebra interceptus, apparet cyaneus. condensatus autẽ quẽadmodum & aqua, omnium albissimus est.

Et hæc † † desunt in aliquibus codicib⁹.

B

C

D

De coloribus artificialibus. Cap. 4.

PORrò quæ tinguntur, omnia colores à tingentibus sumunt. multa enim floribus, & terra nascentibus, & radicib⁹ tingunť, & corticibus, & lignis, & folijs, & fructibus. præterea multa terra, multa spuma, multa & atramẽto. quinetiam nonnulla, aĩalium succis, quemadmodũ halurgus purpura. alia vino, quædam fumo, aliqua lixiuio, nonnulla mari, ceu pili maritimorum. etenim hi à mari ruffi euadũt. Et oĩno quæ colores habent proprios. semper. n. ab omnibus ijs, vnà cum humido & calido coloribus simul ingredientibus in eorũ quæ tinguntur, meatus, qñ aruerunt, ab illis colores suscipiunt. quocirca & sæpenumero ex ijs eluuntur, floribus effluxis ex meatibus. Quinetiã astrictiones, multas gignũt in tinctura differentias, & mistiones, & passiones eorũ quæ tinguntur, quõ & de temperamẽto dictum fuit antea. Tinguntur autem & nigra vellera, non tñ simili modo colore fiunt splendida: eo quod

E

F

meatus

G meatus ipsorum tingant̄, ingre-
dientes in florum poros: verum
intermedia pili spatia nullam
sumunt tincturam. Alba quæ
sunt, quęq; inuicem comparātur
cum coloribus, efficiunt, vt om-
nes flores appareant splendidio-
res: nigra vero contra, vt vm-
brosi, & caliginosi: quocirca &
q opac⁹ vocat̄, floridior fit in ni-
gris q̃ albis. ita.n. meracior ipsis
apparet flos temperatus cum ra
dijs nigri. nam per se interuallū
inter meatus nō vr̄, propter exi-
H guitatem: velut neque stannum
temperatū æri, neq; aliud quip-
piam eiusmodi. Colores vero eo
rum quæ tinguntur, alterantur
propter prædictas causas.

De mutatione colorum ex Concoctione. Cap. 5.

Pili porrò, & pennæ, & flo-
res, & fructus, & plantæ
omnes, ꝙ simul cum con-
coctione oēs sumunt colorū mu-
tationes, ex multis est cōspicuū.
quænam aūt sint singulis eorū
quæ terra nascuntur, colorum
I principia, & quales ex qualibus
mutationes suscipiunt, & ꝓpter
quas causas hæc patiuntur: itē si
quas dubitationes contingit ea
comitari, de his omnibus ex hu-
iusmodi est considerandum.
In omnibus autem plantis prin-
cipium colorum est herbaceus.
etenim germina, & folia, & fru-
ctus fiunt initio herbacei. Vide-
rit autem id aliquis, & in aquis
pluuijs, vbi plusculo tpe aqua
constiterit, denuo exiccata, fit co-
lore herbacea. Secundum ratio- K
nem autem accidit, hunc omni-
bus ijs quæ terra nascuntur, pri-
mum consistere colorem. nam
aquæ oēs vetustæ, initio quidem
fiunt virides: temperatæ radijs
Solis: paulatim vero nigrescen-
tes, rursus mixtæ viridi, fiunt
herbaceę. nam humidum, velut
iam dictū est, per se inueterascēs
& exiccatum, nigricat, quemad-
modum & cisternarum tectoria.
etenim horum quęcunq; semper
sunt in aqua, ea omnia nigrescūt L
eo ꝙ iuxta ea arescat refrigera-
tus humor. Sed quę hausta inso-
latur, partim fit herbacea, ꝓpte-
rea ꝙ flauum cum nigro tempe-
rat̄: partim humore magis nigre
scente, herbacea fit saturata val-
de, & porracea. Quapropter &
omnium germina vetusta, mul-
to sunt nouellis nigriora. quædā
vero flauiora, eo quòd nondum
humor in ijs nigricet. cū etenim
incrementum ipsorū fit tardius
& humor diu in eis permaneat,
propterea ꝙ refrigeratus valde
nigricet humor, fit porraceus, M
merato nigro tēperatus. In qui-
bus autem humor non miscetur
radijs Solis, horum color perma-
net alb⁹: nisi vetustescēs & exic-
catus antea nigruerit. Quocirca,
omnium quæ terra nascuntur,
ea quæ supra terram sunt, pri-
mum sunt viridia: q̃ vero in ter-
ra, velut scapi & radices, alba.
Quinetiam hermina intra ter-
ram quæ sunt, albent: at ablata
terra, initio velut dictum est, oīa
fiunt

A fiunt herbacea: propterea ꝙ humiditas, quæ per germina ad ea percolat, eiusmodi habeat coloris naturam, eaq́ illico in fructuũ incrementum absumatur. Cùm vero non amplius augentur, eo ꝙ calidum iam non dominetur affluenti alimento, verum etiam contra resoluitur humor à caliditate, & fructus omnes maturescunt, concocta tum à Solis, tum ab aeris calore, quæ in fructibus erat humiditate, à plantis suscipiunt colores, q̃uo & quæ tinB guntur à floribus. quare paulatim colorantur, & potissimum eorum partes quæ ad Solem, & teporem obuertuntur. Quare & colores suos vnà cum anni temporibus mutant. Nam qui sunt herbacei coloris, omnes iam maturati, mutantur in eum qui ƒm naturam est, colorem. Etenim albi, & nigri, & fusci, & flaui, & nigricantes, & vmbrosi, & propemodum omnes habentes colorum differentias euadunt. Verum quoniam plurimi colores C fiunt, pluribus sibiinuicem temperatis: patet ꝙ & colores qui sunt in plantis, necesse sit eadem habere temperamenta. nam humor per has percolans, & secum eluens, omnes colorum potẽtias recipit: atq́ hoc concocto circa fructuum concoctionem, tum à Solis, tum ab aeris ca iditate, singuli per se consistunt colores, alŋ quidem citius, alŋ vero tardius, quemadmodũ euenit & in tinctura purpuræ. nam vbi hac cõtusa vniuersam ex ea humiditatem eluerint, eamq́ effusam coxerint in cortinis, primum nullus omnino color in tinctura cõspicuus est, eò ꝙ paulatim ipsorum quisq́, humido magis concocto, & insitis ŋs coloribus sibi inuicem permixtis, multas variasq́ capiat differẽtias. Etenim niger, & albus, & opacus, & aereus, & tunc omnes ex simul elixatis gignuntur. quare propter temperamentum, non amplius per se aliorum colorum quisquã conspicitur. Idem hoc accidit E & in fructibus. in multis enim, eò ꝙ non omnes colorum concoctiones simul fiunt, sed quidam ipsorum prius consistunt, quidã postea, ex alŋs in alios mutãtur. ceu racemi, & palmulæ. etenim hi interdum primum fiunt punicei: sed atro in se cõsistente, in vinosum mutantur: deniq́ fiunt cyanei, q̃n iam puniceus multo & meraco nigro permixtus fuerit. Nam colores qui postea accedunt, q̃n præualẽt, priores co- F lores euariant. maxime aũt hoc in nigris fructibus conspicuum est. ferè enim ipsorum plurimi, vt dictum est, initio ex herbaceo commutati, paululum in puniceum vergũt, fiũtq́ ruffi: sed cõfestim commigrãt rursus ex ruffo, etiam meraco nigro in huiusmodi insito. Declarant autem & sarmenta, & vellera, & folia omnium cuiusmodi sunt nigra propterea ꝙ ŋs insit plurimus eiusmodi color. siquidem ꝙ fructus

G ctus nigri etiam ambos colores participant, manifestum est: omnium enim talium succus est vinosus. Colores vero in generatione punice posteriores sunt nigris: indicio est autẽ. nam sub stillicidijs pauimẽta, & omnino vbi contingit mediocris aquarũ eruptio, in locis vmbrosis, oĩa mutantur primum ex herbaceo in puniceũ colorẽ: fitq; pauimẽtũ, tanquã sanguis nuper mactatus esset eo loco, quo color herbaceus adeptus est concoctionẽ.

H Postremo aũt etiã, hic valde fit niger & cœruleus, quod contingit & in fructibus. Porrò ꝙ accedentibus posterioribus coloribus, cũ euincuntur priores, color fructuum mutatur, ex huiusmodi quoq; facile est perspicere. nã mali punicæ fructus & rosarum folia, initio quidem fiunt alba, sed postremũ coloratis eorũ succis à concoctione, pallẽt, mutanturq; in halurgũ colorem & puniceũ. Quædam plures in se habẽt colores, ceu & in papauere succus, & in olea amurcæ. ete-

I nim hic primũ fit albus, queadmodum mali quoq; punicæ fructus. exalbatus aũt rursum in puniceũ mutatur colorem. postremo vero multo nigra temperatus, fit cyaneus. Quocirca & papaueris folia, superiora obtinent punicantia, ꝙ celer fit ipsorum excoctio: quæ vero sunt iuxta principia, nigra, iam hoc colore in eis euincente, velut & in fructu: nam tandem fit niger. In quibus vero plantis vnũs solus color inest, puta albus, aut niger aut puniceus, aut halurgus: harum omnium fructus pmanent semper eandem habentes coloris naturam, vbi semel ex herbaceo in alium colorẽ fuerint mutati. Porrò flores cum fructibus in nonnullis vnicolores esse contingit, quemadmodum res se habet in malo punica. etenim fructus eius, & flos est puniceus. In nonnullis vero multum colore differunt, velut & in lauro, & in hedera. flos enim oĩum harum est flauus, at fructus niger. Puniceus prçterea & mali. etenim huius flos est albus purpurascens: fructus vero flauus. Papaueris item flos est puniceus: at fructus alius niger, alius albus. ꝓpterea quòd concoctiones insitorũ ijs succorum, alijs atq; alijs fiant tẽporibus. Facile autem hoc est ex multis contueri. † etenim fructuum quidam, velut dictũ est, multas differentias & colorum, & odorum, & saporum, vnà cũ concoctione capessunt: * quare & odores, & succos longe differentes contingit flores, & fructus concomitari. Amplius, id magis in ipsis floribus est perspicuum. eiusdem enim folij aliud est nigrum, aliud puniceum, nonnullorum autem aliud est album, aliud purpureum. maxime autem id patet in iride. multas enim hic flos continet in se varietates * propter concoctionis drias, quemadmodum & racemorum

Marginalia: K; L; † Et hoc loco varii sunt codices.; M

A morum, qñ iam maturi fuerint. quocirca ēt oīum maxime foliorum extrema concoqui contingit: quæ vero sunt circa initia, sunt multo decoloratiora. Propemodum .n. quorūdam quasi exuritur humidū, prius q̃ propriam capiat concoctionem. iō & flores colore permanent: fructus vero concocti mutantur. nam illi pp alimenti paucitatē confestim excoquuntur: at fructus propter humoris copiam, in omnes qui ꝑm naturam sunt,
B vnà cum concoctione mutantur colores. Manifestum autem id est, ut dictū fuit antea, & in floribus eorum quę tinguntur. nam initio cū tingentes purpuram, demittunt sanguineas sanies, q̃s αἱματίδας vocant, opacæ fiūt, & nigræ, & aeriæ. flore vero satis elixato, fit floridus, halurgus, & splendidus. Quare necesse est & florum multos sil'iter coloribus fructuum euariare: & alios excellere, alios aūt deficere à coloribus naturalibus: propterea ꝙ quorūdā sit imperfectior, &
C quorundā perfectior concoctio. flores igitur & fructus, pp has causas, discrepare inter se contingit. Multæ autē plurimarum arborum tandem fiunt flauæ: eo ꝙ alimento deficiente antea prę uentæ inarescant, quam mutent in colorem qui ꝑm naturam est. qñquidem & defluentium fructuum aliqui fiunt colore flaui, propterea ꝙ & horum prius cō coctione deficiat nutrimentum, amplius, & frumētū, & oīa quæ D terrā nascunt. etenim hęc postremū fiunt flaua. nā cū humidum in ījs nō amplius nigrescat, propterea ꝙ celerit' exarescit, efficit coloris mutationē. nigrescēs autē & viridi tēperatū fit, veluti dictū est, herbaceū. verū si īfirmi⁹ semp fit nigrū, rursus paulatim in viridē mutatur colorem, ac tandē fit flauū. qñquidem pyri folia & portulacę, & aliquorum aliorum concocta, fiūt punicea. at quęcunq; horū celeriter quoque exarescunt, ea fiunt flaua, ꝙ E eorum nutrimentum ante concoctionem deficiat. Rationi igit maxime consonum est, plantarum differentias euenire, propter prædictas causas.

De colore Pilorum, Pennarum, & Cutum. Cap. 6.

Fiunt aūt & pili, & pēnæ, & cutes equorū & boū, & ouium, & hominum, & aliorū aīaliū oīum alba, & fusca, & rufa, & nigra, eandem ob causam. Alba quidē, cū humidū adhuc proprium retinens colorē exic- F catū fuerit à concoctione. Nigra vero contra, quoties ipsum in generatione humidū: quēadmodū in aliis oībus antiquatū & tpe cōfectū, pp copiā nigruerit. oīum.n. taliū & pelles, & cutes fiunt nigrę. Fusca aūt, & rufa, & flaua, & reliquis pdita coloribus, quęcūq; præuēta siccescunt prius, quā in ipsis humidū pfecte mutetur in nigrū colorē. Quib⁹ aūt inęqualr hoc accidit, etiam

G etiam colores tales fiunt varij,
quare etiam omnia cutes & co/
lorē consequuntur. quandoqui/
dem etiam hominum rufforum
& pili sunt albo ruffi: nigrorum
vero, nigri. ꝙ si fm aliquam cor
poris partem effloruerit album
vniuersi pilos quoque albos ha/
bent eo loco sicuti ea quæ ex a/
nimalibus varia sunt. Ita omnes
pili, & pennæ cutes sequuntur,
& fm partes, & fm corpus solū.
Similiter his se habent vngulæ
solidæ, & bifidæ, rostra, & cor/
nua. etenim hęc nigrorum fiunt
H nigra: alborum autem alba, pro
pterea ꝙ etiam his omnibus ali/
mentum per cutem ad exterio/
rem ambitum percolatur. Qd
autem hęc fit causa, haud diffici/
le est ex multis perspicere. Nam
puerorum omnium capita ini/
tio sunt ruffa, propter alimonij
paucitatem, atq; id manifestum
est. nam capilli imbecilles sunt,
& rari, eandem ob causam. Præ/
terea etiam primum breues om/
nibus pueris proueniunt: verū
I progrediente ætate, nigrescunt,
rursum ijs coloratis, propter af/
fluentius alimenti copiam. Simi/
li modo & circa pubem ac barbam,
cum primum cœperint pu
bescere, & lanuginem emittere,
hæ quoq; fiunt initio ruffæ cito,
propter humiditatis paucitatē,
quę in ipsis desiccatur. Vbi ve/
ro pluſculum alimēti ad locum
defertur, rursus nigrescunt. Pi/
li autem in corpore, plurimo tē/
pore ruffi perdurāt, propter ali/
menti inopiam. quoniam quo K
tempore augentur, etiam hos si/
militer nigrescere cōtingit, quē/
admodum & pubis, & capitis
pilos. indicio autem id est. nam
quæcunq; prolixos habent pi/
los, vt plurimum qua parte pro/
ximi sunt corpori, sunt nigrio/
res: circa summa vero sunt fla/
uiores, vt sunt ouium, equorum,
& hominū: propterea ꝙ ijs pau
cissimum alimentum ad hęc lo/
ca deferatur, & exarescat celeri/
ter. Fiunt & pennæ nigrarum
auium, quæ prope corpus sunt,
nigriores omnibus: quę vero in L
summis partibus sunt, flauiores.
eodem modo & quæ circa col/
lum sunt, & omnino quæ pau
cum capiunt alimentum. patet
id. nam omnes pili à perfectio/
ne mutantur, fiuntq; ruffi, eo ꝙ
rursum alimentum deficiens ce/
leriter exarescat. Denique albi
prius, ꝙ humidum nigrescat,
alimēto in ijs excocto. maxime
autē hoc perspicitur in anima/
libus subiugalibus. omnium. n.
pili fiunt albi. locis. n. nequeun/ M
tib⁹ similiter attrahere nutrimē
tum, propter calidi imbecillita/
tem, humidum celeriter exare/
scens, fit album. Et quæ sunt
circa tempora maxime omniū
canescunt, & in summa circa in/
firma & laborantia loca. Pro/
pterea & omnium maxime in
hunc colorem mutantur, cū na/
turam cōmutauerint ꝓpriam.
etenim lepus factus est iā albus:
& niger vtiq; apparuit tum cer/
uus,

A uus, tum vrsus. similiter autem his & coturnix, & perdix, & hirundo. cum enim omnia talia sint imbecilla generatione, propter alimenti paucitatem ante tempus excocta, fiunt alba. Ita & puerorum quidam statim, & capita habent alba, & cilia, & supercilia: quemadmodum aliorũ quoq; cuiq; sub senectutẽ aperte hæc canitiei passio contingit, propter imbecillitatem, & paucitatem. Quocirca & plurima B animalia alba, infirmiora sunt nigris. ante enim quàm perficiatur ipsorum augmentum, propter alimenti paucitatem excocta, fiunt alba, quemadmodum & ex fructibus quicunque morbo correpti fuerunt: etenim hi multo magis propter imbecillitatem excoquuntur. Quæ autem fiunt alba, multum differentia ab aliis, vt equi, & canes. huiusmodi autẽ omnia mutantur ex eo, qui secundum naturã est, colore in alba, propter alimẽ C ti bonitatem. humidum enim in eiusmodi non vetustescens, sed absumptum propter incrementum, fit nigrum. nam plurima talia sunt humida, & infrugifera, propter alimenti bonitatem, quapropter neq; albi pili mutantur. id autem est perspicuum. siquidem nigra ante canitiem rufa efficiuntur, alimento iam in iis deficiente, & magis excocto: postremo vero alba. Cæterum quidam existimant, nigra omnia fieri, propterea quòd alimentũ ipsorum comburatur à calido, D quemadmodum & sanguinem, & aliorum vnumquodq;, errantes. nonnulla enim animalium statim ab initio fiunt nigra, sicut canes, & capræ, & boues, atque omnino quoruncunq; pili, & cutes initio alimentum habent: procedente vero ętate, minus. atqui non decebat, sed oportebat, omnium tales esse & pilos & vigorem, quo tempore calidum quoque ipsorum maxime pollet. & vniuersa magis circa initia canescere. multo enim in- E firmius omnium calidum est à principio, quàm quo tempore pili ipsorum albescere incipiũt.

Manifestum autem hoc est & in albis. nam quædã statim colorem habent albissimum, quæcunq; horum plurimum habent ab initio alimentum, neq; ante tempus humidum in eo exarescit. progrediente autem ætate, flaua, alimento pauciore iis postea affluente. Nonnulla in principio fiunt flaua, verum in vigo- F re albissima: sicut & auium colores rursus mutantur, alimento in iis deficiente. Declarat id. omnia enim hæc fiunt flaua, & circa collũ, & omnino, quæcunque indigent alimento, quod in eis deficit. Patet autẽ. nam quemadmodum & rufum in album mutatur, & nigrũ rursus in rufum: ita & albũ in flauum. Contingit autem hoc & in plantis. nonnullę enim ex posteriore cõctione recurrũt denuo ad prio-

A rem. maxime autem id in malo punica est perspicuum. nam ab initio acini fiunt punicei, & folia propter paucitatem alimenti excocti: postea autẽ rursum mutantur in herbaceum colorem, multo alimento affluente, & cõcoctione non potente similiter obtinere: tandem autem concocto iam alimento, rursus fit color puniceus. Vt autem in vniuersum dicam, & de aliis pilis & pennis, omnia capiunt mutationes: alia, vt dictum est, deficiente in eis alimento: alia contra, B abundante. quocirca alij alijs ętatis temporibus, & albissimi, & nigerrimi fiunt pili, quandoquidem curuorum quoq; pẽnæ postremo in flauum mutantur colorem, deficiente in eis alimẽto.

Verum pilorum nullus, neque puniceum neq; halurgum, neq; porraceum, neque alium vllum eiusmodi fit habens colorẽ, propterea ꝙ oẽs ij colores gignãtur, D Solis radijs cum ijs permixtis. Præterea ex pilis humidis, dum accidit mutatio carnis, nullam ipsi sumunt mixtionem. Perspicuum autem id est. etenim ex pẽnis ab initio nulla generatur talis, qualis est pilus. Sed & ex auibus variæ, omnes, vt ita dicam, nigræ sunt, velut pauo, colũba, & hirundo. posterius autem sumunt omnes eiusmodi varietates, cõcoctione ipsarum iam extra corpus facta tum in pennis, tum in caulibus. quare accidit, E sicut & in plantis, etiam horum concoctionem extra corpus fieri. Quamobrem & reliqua animalia, tam aquatilia, quã reptilia, & conchylia omnigenas habent colorum formas, multa ẽx his facta concoctione. Speculationem igitur circa colores, quispiam potissimum ex dictis possit perspicere.

Libelli de Coloribus finis.

ARISTOTELIS DE SPIRITV.

Quæstio de Spiritus natiui duratione, ac auctione. Cap. I.

Liber hic proculdubio nō est Stagiritæ.

QVænam spiritus natiui duratio est, & quæ ipsius auctio? nā liquido exprimitur quod tū pro ætatis mu-
B tatione, tum pro constitutione corporis, & auctior fieri consueuit, & fortior. An vt & partes cæteræ, foris accidente quopiam: sic alimentū ĳs appositum quæ animā habent, conseruat ipsa, & maiora reddit. Considerandum itaq; hic est, quale id sit, & vnde accedat. Et sunt modi duo, in quos referri queat. aut.n. respiratione istud fit, aut cōcoctione cibi assumpti, vt in partibus quoque cæteris. Et ex his minime alienus vr̃ modus ille, quem ci-
C bi esse perhibēt. Vt.n. corporum cæterorum alitionē, auctionē'q; oīno è materia corporea fieri videmus, ita spiritus quoq; auctio & alitio in corpus referetur aptissime. nā & ipse corpus est. Quis autem modus hic fuerit? An palàm est, attractione quapiam è venis facta & concoctione istud fieri, quando sanguis extremum atque idem vniuersis est alimentum. Vt igitur ad vasorum, & eorum quæ continetur, atque omnino ad calidi alitionē quippiā attrahit, quod aer distribuit efficaciā p̄bens, sibiq; ipse concoquendi vim apponens auget, nutritq;: sic hūc ipsum spiritū incrementū durationē'q; accipere fortassis haud fuerit absurdum. At E
quod primū est aliorū, & tā aīæ cognatū, & fortassis gñatione, p̄ quā semina in partes fingendas secernunt & in cuiusq; naturam abeūt, ea ipsa prius est, id ex alimento ortū habere, absurdū videri queat. tale.n. syncerius esse, quàm vt ita nascatur, par fuerit. Deinde si oīs alimēti excrementū fit aliquod, cuiusmodi ab his aut quo pacto excretio fiat? Nā expiratione fieri, rōni consentaneū non est. nam statim aerē recipit. reliquū igit̃ est, vt per arte- F
riæ meatus. Sed tū quod excernit, aut tenuius erit aut crassius. & vtrūuis absurdū est. Siquidē enim hic omnium syncerissimus sit, quō excremētū erit tenuius? Et si sit crassius, tū fuerint meatus oīno maiores aliqui, nisi per eosdē attractio fiat, & excrementi expulsio. Spūs itaq; ipsius auctio & duratio ex alimēto facta, hisce ferè modis eē queat. Quod aūt respiratione incrementū, & durationem spūs accipiat, vt &

G *Aristoteles est arbitratus, ex aere in pulmone concocto, & p vasa distributo, excrementis aût foras expulsis, id plures dubitationes hēt. Primũ.n. cõcoctio hæc à quo fiat? Ac par est, ab eo ipso, vt & cęterorũ. Idipsum vero absurdũ quoq; est, nisi ab exteriore differat aere. quo mõ calor concoquet. Sed & spissiorē eũdē esse rõni est cõsentaneũ, vasorũ.s. & molis totius humiditate coniuncta. proinde in corpulentũ quippiã abibit. At si tenuius fiat ex-

* Aristogenes.

H cremētũ, rursus pter fidē est. Deinde cõcoctionis quoq; celeritas præter rõnē est. nã inspirationē illico sequit expiratio. quid igit tam velociter mutare & alterare queat? Et putarit quispiã maxime calidũ esse, astipulante ipso ēt sensu. nã qui expirat aer, calidus est. Præterea si in pulmone & arteria sit, q cõcoquit, tũ calidi quoq; vis in ĩjsdē erit: id quod non aiũt illi, sed spũ moto agitatoq; excalefieri aiunt. Qđ si aliũde attrahat, aut mouēte quopiã impellenteve excipitur, admira-

I tione tũ maiore, inquisitioneve id dignũ est. simul aũt non id erit, quod primũ moueat. Postremo inspiratio vltra pulmonē nõ pergit, vt quoq; ipsi affirmant. at spũs innatus per vniuersum est aĩalis corpus. Qđ si é pulmone tũ ad infernas, tũ ad partes cæteras distribuat, quonã modo tam velox esse queat concoctio? id enim admirandum omnino minimeq; vulgare est. neque enim ad infimas partes subito demit- K tet cõcoctũ aerem. Atqui necessario id secuturum videtur, si & cõcoctio in pulmone fiat, & quæ infima sunt respiratione participent. Et tanto obscurius id esse, magisq; pręter opinionem videbitur, quòd transitu & velut cõtactu quodam, sola concoctio fiet. Sed & hoc præter rõnē esse, & magis adhuc quàm superiora videtur, vt alimenti excrementiq; eadē rõ sit. Sin p aliud quodpiam eorũ quæ in animali hñr, tunc rõnes superiores redibunt. nisi quis respondeat, vt neq; plã- L tis, ita non cuiusuis alimenti aut partis excrementum esse. Quòd si hoc quoq; tollas, & oĩno eadē ratio partium sit, superest vt cõstituatur vasorum eandem esse auctionem, quæ cęterarum est partiũ. distentis autē his, & maius interuallum capientibus, maior quoq; aeris copia influat, & effluat, quo modo tandē auctior fiat innatus spiritus. Ex hisce itaque modis oĩbus quis vero propior sit, & necessitatem demonstratiuam habeat maiorem, in- M quirendum proponitur. Nam hoc peracto, & demonstrato, quis sit innatus spiritus, & quo pacto is in animalibus spirãtibus auctior fiat, manifestum euadet. At in non spirantibus quæ alitio, & quæ auctio huiusce fuerit? neq; enim in his quoq; foris esse recte affirmabit. Quòd si intus sit, tũ è cõmuni alimento in his quoque esse, consentaneum

A neum rõni est:qñ ex ijsdem similia fiant, & eodem modo, nisi fortassis ẽt in illis accessionem alimenti huiusce foris esse, quo modo odores sentiat, affirmare quis volet. Sed non respiratio hic modus est, quãuis dubitare quispiã in hoc quoq; possit, an prorsus non spirent, tum ex hoc ipso signũ duces, tũ qa dũ cibũ attrahãt, aerẽ quoq; vnà hauriant, necesse sit. Deĩde qa & ipã refrigerõne ĩdigeãt, q̃ nõ aẽr q̃ aeris attractione fieri possit. Qd si per B diaphragmatis loca refrigerẽt, ꝓ eã ip sam quoq; partẽ aer ingrediatur: vnde respirationi simile quidpiam accidat. Quamquam hic non definiaẽ, quæ nam hæc attractio sit, & à quo fiat, aut si attractio nõ sit, quo pacto fiat ingressus. Hæc. n. adhuc latebant. nisi forte nullo nec attrahente, nec impellente, sed spõte aer introeat. Hoc itaq; per sese peculiarẽ exigit contẽplationẽ. Eorum insuper quæ in aquis degunt, q̃ nam est alitio, & auctio innati C spiritus? Nam præterquã quòd hæc non spirant, ne oĩno quidẽ sub aquis aerem cõtineri, neq; è puro latice spiritũ gigni posse affirmamus. reliquũ igiẽ est, vt ex alimẽto fit. Proinde aut non in oĩbus idẽ modus gñationis huiusce erit, aut etiam illa ex alimẽto spiritus generationem sortientur. nam ex tribus his, vnus omnino necessarius est modus. Et de spiritus quidem tum auctiõe, tum alitione hæc dicta sint.

Difficultas de Respiratione. Cap. 2. D

De Respiratione vero alij non dicunt, cuius gratia fiat, sed id solum, quo pacto fiat, dicunt, vt Empedocles, & Democritus. Alij ne id quidẽ nec modũ eius assignant, sed tanquam manifestus sit, eo vtuntur. Atqui si refrigerationis gratia fiat, idipsum exponendũ est. Calidũ itaq; si in supremis tantum sit partibus, tũ inferiora refrigeratione nulla indigent, sed non est in supremis tantum. nam spiritus per vniuersum corpus est, E & initium respirationis à pulmone est. quo pacto itaq; qui in extremis est, calor refrigerabiẽ? Et dicet quispiã refrigerationem respiratione factam in oẽs partes distribui per continuitatem. sic proximas pulmoni partes ab aere attracto frigefieri, deinde vicinas frigefacere, & ita deinceps vsq; ad extrema. Sed ostendendum id est fieri non posse. Quis itaq; modus extremorum erit? absurdũ est enim omnino statue- F re ea agitatione quapiam, & velut alimento non indigere. Qd si dicas, perspirationẽ totius esse aliquam, quæ. s. agitationẽ spiritibus præbeat totius: tum quis erit finis respirationis? non. n. refrigeratio erit, si eam perspiratio efficiat. Et in vniuersum, ambiguum negociũ hoc totum est. Siue. n. refrigerationem extremorum in respirationem referas, tũ ad ea vsq; distributionis, ipsius celeritas qũo sensum effugiet? si-

G uæ perſpirationem conſtituas,
quæ calorem in ambitu totius
exiſtentem foueat, tum præter
quam quòd reſpirationis hic fi-
nis eſſe amplius nõ poſſit, ſiqui-
dem perſpiratione illum conſe-
qui liceat, mirabilis quoq; erit
profectò omnium inter ſe par-
tium fluxio & refluxio perſpira-
tione facta. Niſi dicas eundem
in vtroq; finem rectè cenſeri: &
qui in ambitu totius calor ſit,
non ita plenus & auctus perſpi-
ratione ſufficienter foueri poſ-
H ſit. qui vero in corde & vicinis
illi partibus ſit, vehementiſſi-
mus, maiore refrigeratione opus
habere, vt in primis ob hunc ip-
ſum inſtituta fuiſſe reſpiratio vi-
deri queat. & proinde maiorem
quoq; vim aeris eo attrahi opor-
tere, ob quã inſtrumenta capa-
ciora, & actio quædam magis
conſpicua à natura fuerint con-
ſtructa. permulta enim eiuſmo-
di in cæteris quoque actionibus
facultatibusq; contingunt. Ad-
huc tamen abſurdum eſt, ſi ad
I os quoq; diſtributio fiat, id quod
ex arterijs eſt manifeſtum. Ob
hæc itaq;, vt dictum fuit, de re-
ſpiratione perquam diligens cõ-
ſyderatio eſt habenda, cuiuſnam
gratia fiat, & quibus partibus
communis ſit, & quo modo ſit.
Præterea nec alimentum omni-
bus per arterias adfertur, veluti
tũ vaſis ipſis, tũ alijs ptib⁹ qbuſ-
dã. viuũt aũt plãtę quoq;, & alũ-
tur. Sed hæc ad ea pertinent, quę
de interitu rerum traduntur.

Dubitationes de Reſpiratione, Pulſu, & Alimento. Cap. 3. K

CVm autẽ motiones in ar-
teria contenti ſpiritus tres
ſint, reſpiratio, pulſus, &
tertia alimenti aduectio elabo-
ratioq;, de quaq; harum dicen-
dum eſt, & vbi, & quo pacto ſit,
& cuius gratia fiat. Pulſus itaq;
motio qua parte ſit, ſenſui quo-
que eſt manifeſtũ, quãuis, ſ. aĩa-
lis partem tangentibus. Sed re-
ſpirationis motus in qua ſit par-
te, aliquouſq; manifeſtũ quidem L
ſenſu quoq; eſt: potior tñ illius
cognitio ratione habetur. At ali-
menti motus, vniuerſus ferè ra-
tioni eſt inquirendus. quæ tñ ab
accidentibus de eo fit inquiſitio
ipſa quoq; á ſenſu initiũ habet.
Quòd igitur reſpiratio intus ha-
beat initium, manifeſtum ſanè
eſt, ſiue ea facultas animę ſit, ſiue
anima ipſa ſit dicenda, ſiue alia
quæpiam corporũ miſcela, quæ
per ea talem attractionem effi-
ciat. At facultas, qua animal ali-
tur, tota ſibijpſi reſpondet, & ſi-
milis eſt, tanquã eadem per vni- M
uerſum ſit corpus. Et ſi forte nõ
ſit, at corpus tamen vniuerſum
ęqualiter iuxta tẽpus ſe habet in
tali motu. Quòd ſi nõ ſtatim ſit
obuium, num aliqua ſit differen-
tia, inſpectione partium omniũ
eſt cognoſcendum. Pulſus autem
peculiaris quiſpiam præter hos,
motus eſt, & quadantenus acci-
dentarius eſſe, nec finem habere
vr̃, ob quem fuerit inſtitutus. Et
vt calore vehemẽte in humidum

A agente, necesse est quæ in flatum
resoluuntur, partes ob versatio-
nem bullas excitare, ita pulsum
quoq; fieri in animalis corpore
par est. statimq; per initia pri-
mũ consistit pulsus: nam ijs quæ
prima sunt, coæuus calor est, &
fortasse actionem caloris in ma-
teriem quæ generationi anima-
lis substernitur, idipsum conse-
qui est necesse. Quòd autem re-
spirationi pulsus non respõdeat
signum hoc est. Siue enim fre-
quens siue æqualis, & siue ma-
B gna sit siue leuis respiratio, pul-
sus similis idẽq; semper manet,
sed inæqualis fit & intenditur,
tum pro corporis affectionibus
varijs, tum animæ, velut timo-
re, spe, agonia. Sed an in arterijs
pulsus eundem tenorem seruet,
aut ęqualitatem, cõsyderandum
est. Et videtur nõ seruare ad par-
tes longe inter se dissitas animũ
aduertentibus. Cæterum quod
dictum est non finis cuiuspiam
gratia fieri, sed actionis necessi-
tatem sequi, caloris ipsius scili-
C cet in humidum, id omnino ita
habere videtur. At inspirationis
& expirationis motus siue eun-
dem finem habet vterque, & di-
uersus alter ab altero sit, siue a-
lium, neq; sibi mutuo responde-
ant, ob finẽ tamen omnino ali-
quem fieri rationabiliter viden-
tur. Porrò de his tribus moti-
bus ambigi recte potest, an sint
coęui: & si non sint, quis horum
primus sit: & an sit irrationabi-
le, pulsum respiratione priorem
statui. nam alitio priusquam to- D
tum animal sit perfectum, est, &
postquam perfectũ est animal.
Attractio enim menstrui humo-
ris ad formationẽ fœtus, & par-
tium declinatarũ auctio nutri-
cis facultatis opus est: quemad-
modum designatio partiũ ex se-
mine formatricis. Iuxta quẽ or-
dinem respirationis motus po-
stremus fuerit. Nam tum primũ
respirat, vbi in lucem editus fue-
rit partus. eaq; pp postremus
hic motus est. nam alimenti at-
tractio elaboratioq; non solum E
post, sed & priusquam integris
sui partib⁹ animal sit absolutũ,
in vtero peragitur. respirationẽ
itaq; hic motus pręcedit. At pul
sus per initia statim in constitu-
tione cordis emergit, id quod in
sectione viuorũ, & pulli forma-
tione ex ouo deprehendere li-
ceat. Sed &, vt supra quoq; dcm̃
est, in prima partim declinatio-
ne, quę per actionẽ calidi in hu-
midum fit, feruorẽ hunc & pul-
sus agitationẽ cieri par fuerit. q̃- F
re primus hic erit motus. q̃ rõne
quoq; actioni cuipiã sil'is esse vr̃
poti⁹, q̃ã aeris attractioni, nisi
& hic ad actionẽ faciat aliquid.

Dubitationes circa quamplurimas corporis partes, ac earum determinationes: multaq; de ipsarum functionibus. Cap. 4.

HAbetur aũt & de sensu dif
ficultas. Nã si arteria sentit
solũ, nũ spũ q p eã terĩ, an
mole ipsa, an toto corpe, aut si q
dẽ aer prim⁹ aĩæ subest, eo ipso

 tanquam

G tanquam potiore cā ac priore: quid igitur in animę potentiam huiusce motionis causam referunt? quemadmodum illi quoque faciunt, qui partem rationalem animalemq; inter causas referunt: & pro illorum sententia reprehendendi nō fuerint, cùm & ipsi causam rogati, potētiam animæ assignent. At in non spirantibus num immixtus externo est? An non est, sed mixtus quidem, at alio quodam modo est. Quę itaq; differentia eius fuerit qui arteria continetur, ad eum
H qui foris est? Nam vt inter hos differentia statuatur, prorsus ratio postulat. & fortassis tenuitate necessario differat. At rursus, aut à seipso, aut ab alio quopiā calidus est. de hoc enim ita sentiendū videt̄, vt de eo qui foris est. Nam de his quæ in corpore fiunt, ita videtur ratiocinandum eē, vt de hisce quę foris eueniūt. Et à refrigeratione auxilium oīno quoddam accipit ipsa, qui intus est aer. Num igitur sic res
I habet, vt qui foris tenuiore substantia est aer, vbi intro haustus fuerit, & in angusta vasa intrusus, compingatur quodā modo ac densetur? aut mixtionem necessario accipit aliquam, dū per humores & cæterarū animalis partium molem versatur? Sed tū non fuerit tenuior, siquidem mixtionem sic accipiat. At ratio tñ dictabat, quòd primum animæ susceptiuum sit oīo cęteris substātia tenuius esse, nisi aīam quoq; ipsam talem esse, nec purū quidpiam, & mixtionis omnino expertem statuamus. Porrò autem arteriam solam spiritum suscipere, recipiēdū est: neruum non suscipere. Differunt tñ inter se, quatenus neruus tendi potest, arteria non potest, sed statim rumpitur, vt & vena. Cutis tribus hisce, vena, arteria, & neruo constat. vena quidem, nā dū pungitur, sanguinem emittit. è neruo autem, quia tendi potest. ex arteria quoq;, per spirationē enim habet. nam sola arteria spiritum suscipit. Præterea venas habere meatus, in quibus tanq̄ officina quapiam æraria calidū latitans sanguinem calefaciat. neque enim natura calidum eē, sed illac veluti diffundi. eaq; propter arteriam concrescere, & humiditatem continere tum in sese, tum in tunicis cauum ipsum ambigentibus. quę oīa è Sectione manifesto deprehendere liceat. Eodem modo ad intestina & ad ventrem venas arteriasq; committi, quas par sit alimentū attrahere, è venis in carnes mox distribuendum, non per obliquum, sed per venarum oscula, fistularum. s. more. Nam è lateribus venę magnę & arterię, exiles venæ vtrinq; deriuantur, per obliquum scilicet, & venæ cuilibet arteria sua est adiuncta. Ad ossa quoq;, quā. s. committuntur inter se, & ad magnum capitis os, venæ ac nerui finiūt. Hac pte cibū capiunt pisces & respirant:

Marginal letters: K (beside first line of right column), L (beside "ritum suscipit"), M (beside "committi").

A rāt:qui ſi nō ſpirarēt, tū ex aqua profectò exempti, morerentur ilico. Quòd aūt venæ & arteriæ inter ſe cōmittātur, ſenſu quoq; ipſo manifeſtū eſt. Id ſanè nō foret, niſi & humor ſpiritu, & ſpiritus humore opus haberet, qꝫ & in neruo, & arteria, & vena vis caloris ingēs ſit. Cæterū qui in neruo habetur calor vehemētiſsimus, naturæ eius, qui in venis eſt, plurimū habet. Non igitꝰ calor ſpiritus regioni conuenit, tum alias ob cauſas, tum aūt ob B refrigerationē. at ſi actiones efficiat & veluti excitet, tum calido id fiat. Eorū prætereа omnium, quę innatū quodammodo calorem obtinuere, nullo ſeſe obijciēte, neq; refrigerante vllo, duratio eſt. Quòd enim oīa refrigeratione opus habeant, ferè eſt manifeſtum. Quòd ſanguis in vena calorem detineat, & veluti concludat, ſignū fuerit, quia dū effluit ille, hic quoq; diſsipatꝰ, & mors ſequitur, qꝫ hepar nullā habeat arteriā. De ſemine pterea quæ C ſtio haberi poteſt, num per arteriā feratur, & an cōpreſsione id quadam fiat, & dū emittitur ſolum. Quo loco mutatio quoq;, p quā ſanguis in ſolidarū partiū naturā abit, pulcherrimā de ſe inquiſitioni occaſionē præbet, & euidentiā. Item de neruorum nutritione, num ex oſsibus ſit. videtur enim minimè diſsimilis amborū modus eſſe. Aut nū id verū non ſit, cū non ſolum ex oſsibus ſuſpēſi in totius animalis

mole, ſed & in corde viſantur, q̃ D nullis oſsibus cōmiſsi ſint nerui, neq; in alio vllo cum cæteris coeunt, ſed in carnē finiūt. An hoc nil impediat, quo minus ĥs, qui ab oſsibus pēdent, indidem alimentū accedat, an potius ab his ipſis oſſa alantur. ſed & hoc abſurdū eſt, neq; ſenſum aſtipulantem habet. nam ſiccus natura & nullū meatum humectū habēs, per ſectiones neruus viſitur. atq; haberet, ſi per eum alimentum, quod eſt humidū, ad oſſa veheretur. Quapropter diligens hic E eſt inſtituenda inquiſitio. Et ſi oīno in oſſe initium cōſtituatur, vt ex hoc potius neruus, q̃ è neruo os ipſum, alimentum capiat, qūo igitur ad oſſa tandē alimentum aduehetur? aut meatus è vena arteriave ad ipſum tendens quis erit? id enim in pleriſq; obſcurū erit, tum ad ſpinam maximè quiſnam deriuetur? Deinde quæ ab oſsibus ad latera cōmittuntur, qūo è ventre deriuētur, & attractio quo pacto fiat? an F plura habētur abſq; cartilagine, velut ſpina? ſed non vt motum exerceant hæc ſunt, magiſq; continuationis gratia. Sed & ſi è neruo os alatur, nerui alimentū nouiſſe oportet. Cæterū nos affirmamus è muco illis adhærente eoſdē ali. Sed rurſus vnde hic, & quo pacto ſit exponendum erat. Carnē è vena atq; arteria aliud cōfirmat, quod dū pungitur ſanguinē reddit. quāuis in cæteris animalibus, veluti volucribꝰ, & ſerpentum

G serpentum ac pisciū, & vniuerso ouiparorū genere non visatur: sed sanguine multo præditis peculiare habetur. nā & volucrū pectora incisa saniem emittunt, non sanguinē. Vnguem Empedocles per congelationē e neruo constitisse ait: an ne igitur eandem rationē ad carnem, cutim ipsam obtinere dicemus? Itidē difficultas habetur de testatis, quęq; molli testa contegant animalibus, quo modo cibus ijs foris accedat. contrà enim, intus H magis q̄ foris aduenire vr̄. Insuper autē quale in illis sit, & qua parte eijciatur ventris onus. Itē reditus ad carnē q̄ sit pręter rationē. admirabilis enim & omnino impossibilis esse videtur. sanè oīno alijs aliud alimentum est, neq; omnibus sanguis eē potest. verum ex hoc cætera sunt. De natura quoq; ossium consyderatio est instituenda, an triplicis functionis causa sic extiterit, & alia ad motū, alia ad fulciendum, alia vt cōtegant, capiātq;. I Et an quartum quoq; inter hæc genus sit, qđ tanquā principiū motus sit, velut poli. Ad motū itaq; instituta fuisse dico manus ossa, & pedis, & tibiæ, & cubiti. & id bifariā, flectendi scilicet, & ambulandi. neq; enim ambulatio absq; flexione fieri pōt. Sed & fulcimenta quoq; in his ipsis ferè consistunt. Conteguntautē & capiunt, veluti quæ in capite sunt ossa, cerebrū ipsum, & quęcunq; medullam in sese habent. Laterum ossa functionē habent, K vt claudant. Initium aūt cęterorum & velut immotū quiddā, spina est, à qua laterum quoque ossa originem ducunt, partes vtrinque claudentia. Et necesse erat oīno vt talis aliqua pars esset: nā quod mouetur, id è quiescente est. Simul aūt esse aliquid oportet, cuius gratia. in quo genere sanè prima statuerunt, nucam, & cerebrum. Præter ea vero aliud quoq; genus habeē, ad cōmittendas claudendasq; partes cęteras factum, veluti claues L sunt, ex hoc ipso tale nomen sortitæ. Cęterum ad vsum idoneū vnaquęq; harum partium aptissime sic est cōparata. Neq; enim flexio siue toti⁹ siue partiū fiat, si talia non sint, pes inquam, spina, cubitus. Nam flexus introrsum vsum habet perquam necessarium, vt & pedis & aliarū partium consimilis motio: vniuersæ enim alicuius gratia sic institutę fuere, vt & ossa quæ in eisdē visuntur. Sic quod in cubitu habeē focile, ad vertēdum quoquouersus cubitū & manum facit: nam absq; hoc supinā manū mouere aut pronā non licebat: M & nec pedes leuari aut flecti potuissent absq; binis focilib⁹, hūc motum efficientibus. Eodē modo aūt cæterę quoq; partes sunt inspiciendæ, velut colli motus, an ab vno osse sit. Itē quæ comprehendunt cętera ac vinciunt, velut patella est genu imposita. Et quamobrē alijs quædam ex

huſce

A hiſce non adſint. Quę igitur motum perficiunt, vniuerſa neruos adhærentes habent. & fortasſis quęcunq; multam actionem obeunt, velut quæ in cubitu habentur & crure, manibusq; ac pedibus. Cætera quæ præter neruos oſſibus adhęreſcere videnť, ligandi gratia adiecta ſunt, nō motus. quod genus alię quoq; partes habent, quaſcunq; vinciri oporte bat. Neq; enim in omnibus neceſſe id erat, aut parū admodū, B quæcunq; ſ. non operoſas motiones faciunt, veluti ſpina eſt, quę ſolummodo flectitur. Taliū itaque inter ſe nexus ſanies eſt, & humor quidā mucoſus. Cætera neruis quoq; vinciuntur, vt quæ in articulis ſunt. De hiſce oībus nulla inquiſitionis ratio cōmodior inſtitui queat, q̄ quæ nunc eſt propoſita: quo ſanè loco quæ vere initia cuiuſq; functionis ſtatui queant, & cuius gratia vnūquodq; ipſorū ſit, perq̄ diligenter inſpicere cōuenit: velut vtrū C rectius in oſſa referatur motus, & num huius gr̄a hæc ſint: an in neruos, & quæ hiſce proportione reſpondent partes aliæ quorundā aīalium, vtpote in quibus ſpūs motiuus primis ineſt: qn̄ & vēnter mouetur, & cor quoq;, quorū neutrū os habet, ſed è neruis texunť ambo, & cordis ſubſtantia neruos habet. vſus itaq; horum nō quidem oībus neceſſarius erat futurus, quæ aīalia vocarētur, ſed quæ motū quoq; exercere poſſent. Eſt itaq; inter principia iſtud recipiendum, q̄ D animalibus omnibus, quæ motum erāt exercitura, ad hunc ipſum vſum aut neruus, aut quæ ĳs proportione reſponderet, partem aliā natura adnexuit. Deinde ad motū cuiq; peculiarē ſua quoq; rurſus inſtrā affinxit: velut pedeſtribus futuris pedes: & recte incedentibus binos: at per terram oīno gradientibus plures, quibus ſcilicet materia terreſtris magis & frigidior contigit. Quędam pedibus omnino vt carerent, accidit: nā vi totius mo- E lis erant mouenda. Sic volucribus quoq; alæ ſunt adiectæ, & forma naturæ ipſorum idonea. Sed & inter hæc ipſa quoq; differentia habeatur, prout magis aut minus ſunt volucres. Pedes vero his quoq; ſunt additi, tum alimenti gratia, tum vt recte ſtarēt: excerpta veſpertilione. nam huic ſoli his opus non erat, cùm ex aere alimētū habeat, nec quiete indigeat. Atqui pedum vſus, nullus alius eſt. Ex aquatilibus F animalibus ſola, quę teſtata ſunt pedes habent, ob grauitatē ſcilicet eorū. nā alioqui per loca volui, & impelli propria vi nequibant. hæc itaq; cōia ſunt illis. ſed pro cuiuſq; vſu idoneo ſingulis ſua priuatim inſtructa fuere. Ad quæ oīa animaduertendum, ſ. eſt, ita vt nihil ex hiſce prætereatur, quod hæc inquiſitio nō tentet. Sic ea quoq; quæ obuia non ſunt, ſed inter cæteras cās latent, velut, quamobrem multipeda

tardisſima

G tardissima sint, cùm tamen quadrupeda sint celeriora bipedib⁹: an ne φ toto corpore super terra gradiantur? aut quia natura frigidiore cũ sint, difficilius moueri queant? aut ob aliam causam.

De actione Caloris contra Nonnullos.
Cap. 5.

QVi affirmant nõ calorem esse qui in corporibus animalium agat, & φ vna sola latio ignis sit aut facultas, secandi videlicet, non recte dicũt. Neq; enim in corporibus inani-
H matis oĩbus idem efficit, sed alia densat, alia rarefacitq;, liquefacit alia, alia cogit. quare in animatis quoq; idem effici existimandum est. Quę itaq; caloris vis sit in fabrica operũq; naturæ, cõparatione ad artẽ facta, inquiretur aptissime. Et in arte aliud efficit aurifabri ignis, q̃ fabri ærarij, aut q̃ coci ignis: vt nec ipsorũ quidem ignes idẽ efficiunt, & cæterorum quoq; inter se artificum. Proinde verius fortasse affirmabitur, φ & artes hoc vtantur tanquã in-
I strumento, mollientes, liquefacientesq;, & arefacientes, ac nonnullis quoq; modum ac proportionẽ addentes. & naturã quoq; idipsum facere, vnde rerũ inter se multiplices drĩæ proficiscant. Ineptũ itaq; & ridiculum prorsus fuerit, leui inspectione eorũ quæ foris apparent, iudicium de hisce rebus ferre, priusquã intrò penetraris, & in alto latẽtes causas attigeris. Siue igitur separatio sit, siue attenuatio, siue aliud quodcunq; sint calefactio & ignitio, drĩam certè sortiẽtur opera, K
pro modo tali calore vtentium. Differentia tñ artis ad naturam est. nam illa, tanquã instrõ, calore vtitur: hæc, & vt instrõ, & vt materia. Qui.n. ab arte ad opus adhibet ignis, ipsius operis pars non est. at qui in natura habetur calor, diffusus per ipsum opus ẽ, atq; vnà cũ cæteris substantiam eius explet. & nulla in hoc difficultas est: sed magis in illo ẽ, quo pacto natura hoc instrm̃ ita re- L
gat, & affectiones quibusq; rebus suas, ac modũ omnino reliquum inurat, vt planè cognoscere scilicet, & rõne quadam vti videatur. Neq; enim absq; ratiocinio & cognitione hæc peragi posse videtur. neq; quo pacto natura vis cognoscendi tribui q̃at, satis apparet. Atqui in ignẽ solũ & naturam spirituum hoc artificium referri non potest: at vim quãpiam talem hisce admixtam esse, omnẽ admirationẽ vincit. Eadem de anima quoq; admira- M
tio subit, nam in ijsdem consistit. non igitur ineptè aut in idẽ referetur simplr, aut in partẽ quampiam eandem vis formatrix. Et cur motus perpetuò similis actio sit: nam & natura à qua fit, eadẽ est: & generatio itidem. At quæ differẽtia fuerit caloris cuiusq;, siue vt organum is habetur, siue vt materia, siue amborum vicem præstat. nam ignis differentiæ, iuxta id quod magis ac minus est, sumũtur. Hæc autem ferè in

eo

A eo vt mixtus sit aut immixtus, consistit. nam hic purior erit, & proinde intensior gradus: ille ad mixtione cōtrarijs remissior. Eadem ratio in alijs quoq; simplicibus habetur. Siquidem enim alia sint, os, & caro, quæ equi est & quæ bouis, aut ob id alia esse, quia è diuersis constituta sint, aut vsu ipso differre est necesse. Si itaq; sint diuersæ inter partes simplices, quænam cuiusq; earū erunt differentiæ? Sin eædē sint cum ijs, quæ in alijs habentur.
B necesse est enim alterum è duobus hic esse, vt in cæteris quoq; rebus. Nam vini & mellis temperamentum per subiecta differre dicimus. vini autem ipsius si differentia, per rationem. Quare Empedocles simpliciter huiusce diuersitatis causam ossis naturam assignat. Siquidē enim vniuersa eandem mixtionis rationē sortirentur, non differre inter se oportebat, equi, leonis, atq; hominis partes. At nūc duritie mollitieq; tum inter sese, tum à cæte-
C ris differunt. Sed & quæ in eodem animali habentur partes, tum densitate, tum raritate, tum D cæteris quoq; affectionibus plusculum inter se differre videntur. Quapropter non eadem temperatio omnium est. nam crassities & tenuitas, magnitudo & exiguitas in quanto: durum autem & densum, & quæ hisce contraria sunt, in quali mixtionis consistunt. Cæterū qui ita sentiunt, exponāt oportet, quo pacto vis, quæ artificio præest, alia sit. etenim hanc auctiorem esse, aut omnino minorem sic eueniet, & per seipsam, & per mixtionem: E aut certè ab alio intendi, quemadmodum quæ elixantur assanturve, id quod vero fortasse propius ē. simul enim miscet ac fingit natura. Porrò eadem quoq; de carne ratio est. nam & eædem propémodum differentiæ sunt. Ita de vena & arteria ac cæteris. Eaq; propter alterum è duobus necessarium sit, aut vt ratio horum iuxta mixtionem non sit eadem, aut non ē duritie & densitate ab hisce contrarijs passionibus rationes ducendas esse. F

Libri de Spiritu finis.

ARISTOTELIS DE XENOPHANE, ZENONE, ET GORGIA:

Ioanne Bernardo Feliciano interprete.

De Xenophane.

AEternum esse in-
quit, quicquid
est: siquidem
H fieri nõ potest,
vt ex nihilo q̃
piam existat.
Siue enim om-
nia facta sint, siue non omnia,
vtroq; modo efficietur, vt ex ni-
hilo fieri ipsa concedendum sit.
Nam si oĩa fiant, nihil praexiste-
re: si aeterno alicui alia accedant,
amplius & maius vnũ ipsum ef-
fectum iri asserit. Quod aũt am-
plius & maius fit, id ex nihilo ẽt
proculdubio existere: quippe cũ
neq; in pauciore amplius, neque
I in minore esse maius possit. Q́d
vero est ęternum, infinitum esse,
cùm neq; principiũ, vnde extite-
rit, habeat, neq; finẽ, in quẽ fieri
aliq̃n desierit. at infinitum esse
vnũ, si enim sint duo, aut plura,
fines ea eẽ inter se, ac sese mutuo
terminare, sed vnum simile sibi
vndequaq; esse: eo q̃ si dissimi-
lia plura essent, non iã esset vnũ,
sed multa. Vnum aũt ipsum, cũ
aeternũ sit, & immensum, & sibi
vndequaq; simile, immobile ẽt
esse. non enim moueri posse, nisi
excesserit. Quod aũt excedit, ne-
cesse esse, vt vel in plenum, vel in
vacuum excedat. Quorũ alterũ, L
hoc est plenum, admittere nullo
modo possit: alterũ, quod est va-
cuũ, nihil sit. Sed si res ita se ha-
beat, doloris quoq;, & aegritudi-
nis, & morbi expers eẽ, atq; eius-
modi, vt neq; situ transponi, neq;
forma diuersificari, neque alteri
possit cõmisceri. Eo q̃ ex oĩbus
his, vt & vnũ multa fiat, & q́d
non est, procreetur, & quod est,
intereat, necessario efficiat̃, quae
sané fieri nullo pacto queant. Nã
si commixtũ fuisse vnũ ex plu-
ribus dicatur, sintq; multae res, M
quae in se mutuo moueantur: vt
mixtio vel tanquam in vno plu-
rium compositio, vel recessione
quasi mixtorũ superadditio fit,
efficeretur, vt illo modo, eorum
quae à sese mutuo separarentur,
mixta essent: hoc, si supadditio
esset, in auersione, singula, quae
sub se mutuo posita ex mixtis
sunt, detractis primis manifesta-
rentur. quorũ neutrum euenit.
hoc aũt modo etiã multa essent,

nec

A nec nobis tantūmodo esse vide-
rentur. Quocirca q̃a res esse ita
nequit, neq; fieri potest, vt mul-
ta sint, ea quę sunt, sed non recte
esse ea videantur: quandoquidē
multa etiā alia sensu omni appa-
rent: rationē, neq; eadem gigni,
neq; id quod est, multa, sed ęter-
num, & infinitum, & sibi vnde-
quaq; sise eē cōuincere affirmat.

Nunquid igitur primum nō
omni sumpta opinione, neq; oī
quod apparet, incipiendum est,
sed semper eo quod maxime est
B firmum ac stabile. Quare si oīa,
quę in opinionē veniunt, & ap-
parent, non recte existimantur,
nihil fortasse conuenit, vt huic
ēt opinioni & dogmati acquie-
scamus, quod nihil ex nihilo fie-
ri statuit: quippe cū vna ēt quę-
dam ex nō rectis hęc opinio sit,
quā ex sentiēdo quodam modo
cū in multis essemus, existima-
uimus. Sin aūt non omnia falsa
sunt, quę nobis apparēt, sed ali-
qua etiā horum rectæ existima-
tiones habentur, vel ex demon-
C stratione, quę maxime rectę esse
videanē, sumi debent, quas idē-
tidem certiores esse necesse est,
vel quæ ex illarū rationibus de-
monstrandæ sunt. Si enim sint
duæ inter se cōtrarię opiniones.
Quemadmodum, si multa facta
fuisse dicat quispiā, necesse esse,
vt ex ijs quæ non sunt, ea extite-
rint: si vero id esse non potest, ea
quæ sunt, multa minime esse: ef-
ficeretur enim vt ens quodcūq;
est, infinitū esset; atq; iccirco, ēt
vnum: ex vtrisq; his sanè ratio D
conclusa si simili modo probabi
lis est, nihilo magis vnū esse, q̃
multa demōstrat. At si altera sta
bilior ē ac certior, quæ ex ea col-
lecta fuerint, magis fuisse demō-
strata censendū est: quę quidem
si in eum incidant, qui vtrasque
has opiniones habuerit, licet ea
quę sunt, adhuc moueātur, pro-
babilior tñ hęc est, citiusq; hāc,
q̃ illam opinionē oēs admittēt.
Quare etiā si eueniat, vt contra-
rię sint enunciationes, & impos-
sibile esse, vt & factū sit quippiā E
ex eo quod nō est, & non multæ
res sint, à se mutuo hæc conuin-
cantur, quid magis ita rem se ha
bere assereret quispiam? Neque
enim vbi demonstrauit, rectam
esse opinionē, à qua incipit, neq;
magis certam, q̃ de qua demon
strat, sumendo dissuerit. Magis
siquidē sumitur, verisimile esse,
vt ex eo qđ non est, aliquid fiat,
q̃ non multa sint ea quæ sunt.
Nam de ipsis his admodū dr̄, &
fieri ea quæ non sunt, & nō mul
ta facta fuisse ex ījs quæ nō sunt, F
atq; hęc nō ē vulgo quilibet, sed
ex ijs nonnulli asseruerunt, qui
sapientes etiam habiti sunt. Iam
vero Hesiodus,

Primū ante omne aliud, inquit, „
Chaos extitit, inde patenti.
Pectore cunctorum sedes firmis- „
sima tellus.
Atq; amor, is cunctis specie im-
mortalibus anteit. „

Ex quibus alia, ait, genita fuisse,
ipsa aūt hęc ex nihilo. Multi præ
terea

G terea alij, esse nihil, sed fieri oia asserunt ex ijs, quę non sunt, oia quæ fiunt, existere affirmantes. Vt nonnullis videri, etiã ex ijs, quæ non sunt, gigni omnia quæ fiunt, perspicuum iã sit. At vero fieri ne possint, nec ne ea quę dicit, omittendum vr̃, sed illud cõsyderandum, vtrũ ex ijs, quę sumit, id conficiatur, an nihil, vetet, quo minus alio modo sese habere res queat. Illud sanè est, qđ primum sumit, fieri ex eo quod nõ est, nihil posse. Nunquid igit̃ oia esse ingenita necesse est? An
H nihil prohibet, quin alia ex alijs existant, atq; id in infinitum ꝓgrediatur? An ẽt reflexio in orbem fit, vt alterũ ex altero procreetur, dũ semper ita aliquid ẽ, & infinities ex sese mutuo singula gignuntur. Nihil profectò obstat, quin oia genita sint, etiã si nihil ex eo quod non est, fieri cõcedatur: nullũq; ex nominibus, quæ vnũ consequuntur, prohibet, quin infinita etiam ea, quæ sunt, apud ipsum appellemus. propterea ꝙ ille quoq; infinito
I attribuit, vt omnia & sit, & dicatur. Nihil itẽ vetat etiã, si infinita non sint, quo minus in orbẽ generatio eoru circũuoluatur. Adde ꝙ, si oia gignuntur, & est nihil, vt nonnulli dicũt, quo pacto vnũ æternum erit? Nam de vno quodam ꝙ sit, quasi sit, & cõcedatur, ita disputat. Si enim inquit, genitũ non est, sint æterna, quasi essentia rebus inesse necesse sit. Præterea, etiã si ꝗ̃ maxime fieri nequeat, vt quod non K est, factũ sit, aut quod est, interierit, quid impedit tñ, quia alia genita sint, alia æterna, queadmodum ẽt Empedocles inquit. Nã cũ omnia etiam ille eadem concesserit, & quicquã esse impossibile ex non ente creari,

Quodq; est disrumpi, & consumitur interiturum,

Semper enim stabit nixũ, quocunq; feratur:

Ex ijs tñ quę sunt, quędam ęterna esse inquit, ignẽ, aquam, terram, & aerẽ, reliqua ex his & genita eẽ, & gigni. Nulla enim alia L ijs quæ sunt, vt existimat, generatio ẽ, mixtio sed tantũ, & mixtorum abstractio, cuius vis hęc, natura à mortalibus appellat̃. Generationẽ aũt ęternis non inesse, neq; ea generari dicit, eo ꝙ ipose id prorsus sit. Vnde inqt.

Qui fit enim vniuerso essentia, & vnde profecta est? Sed, dum ignis & cętera miscentur, & cõponuntur, multa hęc generari, dũ segregantur & abstrahũtur, corrũpi asserit. Verũtamen mix- M tione & segregatione multa esse, natura autẽ quatuor absq; causis, vel vnũ: vel si ẽt infinita statim extiterint hęc, ex quibus cõpositis gignũtur, segregatis corrumpuntur cætera. Queadmodũ Anaxagorã quoq; affirmare nõnulli dicunt, ex ijs quę semper essent, & ĩfinitis generari ea quę fierent. Quòd si ita esset, nequaquam ęterna oia essent concedenda, sed nonnulla etiã quæ & gigne-

A & gignerentur, & genita ex ijs, quæ sunt, fuissent, necnõ in substantias quasdam alias corrũperentur. Accedit, ꝙ nihil vetat, quin vna quædam substãtia & forma vniuersum sit. sicut & Anaximander, & Anaximenes in quiunt, alter aquã eẽ vniuersũ, Anaximenes aerẽ asserẽs, & qui cũq; alij ita vniuersum esse vnũ censuerunt. Id.n. & figuris, & multitudinibus, & paucitatibꝰ, & dum rarum & densum euadit, multa & infinita ea quæ & B sint, & gignant, efficit. Cum vero Democritus quoq; aquã, & aerẽ, & vnũquodq;, qđ ex multis his est, fluxione differre asserat, quid prohibet ẽt ita multa & oriri & interire, dum vnũ ex ente in ens antedictis drĳs semper mutat, & nihilo tñ aut amplius, aut minus totũ ipm efficitur? Quid itẽ vetat, quin ĩterdũ ex alijs corpora & gignantur, & è contrario corrũpantur? Si aũt ẽt hæc quispiã concesserit, sitq; C aliquid ingenitũ, quid magis id infinitum esse demrãtur? infinitũ.n. esse, inquit, si sit quidẽ aliquid, sed genitũ tñ minime fuerit: quippe cũ & gñationis prin cipiũ, & finis, termini eius sint. At.n. quid obstat, id quod ingenitum est, ex antedictis finẽ habere? Nam si genitũ est quippiã id habere principiũ illud censet, vñ ea q̃ gignuntur, existunt. Sed quid vetat quæso, quin ẽt si genitũ nõ fuerit quicq̃, principiũ nõ ex quo genitũ sit, sed alteiũ habeat? sintq; ad sese mutuo ter D minãtia ea, q̃ æterna sunt? Quid præterea impedit, quo minus totũ ingenitũ sit, & infinitũ, ea vero q̃ in ipso gignuntur, sint terminata, cũ & principiũ gñationis, & finẽ habeant? Porrò ẽt, sicut Parmenides inquit, nihil ꝓhibet vniuersum esse vnũ & ingenitũ, & tñ esse terminatum, Orbiculare, vt ait, globosæ persimile vndique moli,

A cuius medio spatia in quascũque ferantur.

Partes æqua, vt nec maius, nec E firmius vllum. Cum.n. habeat mediũ & extrema, finẽ hẽt, quãuis ingenitum sit. nã ẽt si, vt ipse inquit, vnũ sit, atq; id corpus alias tñ sui ꝑtes hẽt, q̃ similes inter se sint. Simile.n. ita vt dicit vniuersum esse nõ alteri alicui, quod terminatũ esse arguit. Nã si infinitũ est simile, & simile alteri est simile, duo igitur, vel plu ra entia sunt, nõ vnũ, neq; infinitũ. Sed fortasse simile sibi esse simile dicit, ipsumq;, inquit, si F mile esse vniuersum, eo ꝙ similibus partibus constet, cũ sit vel aqua vniuersum, vel terra, vel quippiã aliud hmõi. Constat.n. hunc censere vnũ esse vnũquodque, quod duplicibus partibus constet, & corpus sit, quod sanè infinitum minime est. Nam vni uersum ipsum est infinitũ. Quare hæc licet ingenita sint, ad sese mutuo terminant. Ad hæc, si æternũ, & infinitũ sit, quo pacto esse vnum corpus potest? nam

G si sit dissimilium partium, erunt multa. & ipse quoque ita existimat. sin autem tota aqua, vel tota terra, vel quodlibet aliud unum id sit, multas proculdubio partes habebit: quemadmodum Zeno etiam ens esse conatur demõstrare id, quod ita unum est. erunt igitur etiam plures eius partes paucioribus, & minoribus, & diversæ prorsus, si ita nullo neq; accedente, neq; recedente corpore, alterabile sit. At
H si neque corpus sit, neq; latitudine neq; longitudine ulla præditum, quo modo esse infinitum potest? Quid obstat, quin multa, & numerabilia huiusmodi sint? Quid prohibet etiam, quin licet plura uno esse dicantur, infinita tamen magnitudine sint? Sicut Xenophanes quoq; ipse infinitam esse terræ profunditatẽ, & aeris asserit. Id quod etiã Empedocles declarat, cum quosdã reprehendens, qui ea nullo modo esse posse dicebant, cũ tamen res ita esse videretur,

I Quandoquidem, inquit, est infinito terra ipsa profundo,
Necnon amplaq; , & immensa spatia ætheris alti,
Vaniloquo qui hominum multorum effunditur ore.
Naturam universi ipsius conspicientum.

Nihil absurdi insuper est, si cum unum sit, nõ usquequaque simile fuerit. Si enim sit aqua universum, vel ignis, vel quodcunque aliud tale, nihil vetat, quin plura, quàm unum ens esse dicamus. K Quandoquidem unumquodq; non prorsus simile sibi ipsi est, cum partim rarum, partim densum sit, etiam si in raro vacuum non insit. Nihil tamen obstat, quin in raro separatim aliquibus in partibus secretum vacuum insit. Quare, si totum partim densum, partim rarum sit, & simili modo plenum universum, rara pars minus plena erat, quàm quę densa est. Quòd si etiam ingenitũ sit, ac propterea esse quoq; infinitum conceditur, L ut neq; aliud, atque aliud esse infinitum possit, neq; ita cõtinuo unum erit appellandum. Quo pacto enim infinitum totum, vel vacuum non totum esse unum potest? At vero immobile etiam esse inquit, siquidem vacuum non est. omnia enim dũ mutant locum, moventur. Sed primum hoc non omnibus probatur, sed esse vacuum quoddã aiunt, quod tamen corpus non sit. Quemadmodum Hesiodus quoq; in generatione, primum M ante omne aliud chaos inquit, extitisse: quod quasi sedes quædam entibus sublerneretur. Tale quid etiam vacuum quasi vas quoddam ac receptaculũ, quod mediũ intercedat, requirimus. Deinde etiam si vacuum nullum sit, neque ita quippiam fortasse non moveretur. Nam Anaxagoras quoque cùm hoc ante ipsum tractarit, & non solum satis sibi esset id pronunciasse,

A vacuum non eſſe, moueri tamen ea quæ ſunt, inquit, etiam ſi vacuum non ſit. Simili modo etiam Empedocles moueri quidē ſemper, inquit, ea, quæ ſimul tempus in omne mouentur asſidue, nihil eſſe in vniuerſo vacuum aſfirmans, vnde ſuperueniens fuerit quicquam: ſed cum in vnam formam concreuerit, vnum vt iam ſit, quicquam neque quod vacuum, neq; quod ſupereffluat, vllum eſſe inquit. Quid.n. prohibet, quin in ſeſe mutuo ferantur, & deuoluantur omnia, dum B hoc in aliud, atq; aliud in aliud, atque ita deinceps ſemper tranſmutatur, quoad, ad primum vltimum redierit? Quin etiam forma rei, licet in eodem loco p̄maneat, mutationem vel alterationem, cum alijs, tum ipſe ille aſſerit: vt ex ijs etiam, quæ ab ipſo dicuntur, nihil obſtet, quo minus res, dum ex albo nigrum, vel ex amaro dulce fit, moueantur. Nam ſiue non eſſe vacuum concedamus, ſiue plenum admittere nihil poſſe, id nulli impedimēto eſt, quin alteratio efficiatur. C Quamobrem, neq; omnia æterna, neq; vnum, neque infinitum eſſe neceſſe eſt. Sed neq; infinita multa, neque vnum ſimile, neque immobile ſiue vnum ſit, ſiue multa quædam. His autem ita conſtitutis, nihil ex ijs, quæ ab illo dicta ſunt, & tranſponi, & alterari res vetat, cum etſi vnum fit vniuerſum, motio exiſtat, dum & multitudine, & paucitate differt, & alteratur, D nulla re alia accedente. nam ſi modo quicquam id eſt, quod accedit, corpus non eſt: & ſi multa ſint, dum ea inter ſe ſimul & commiſcentur, & ſecernuntur. Mixtionem enim neque ſuper additionem eiuſmodi eſſe, neque compoſitionem, qualem inquit, veriſimile eſt: vt vel ſtatim ſeparata inter ſe ſint, vel in auerſione dum alia alijs ſuperoccurrunt, à ſeſe mutuo ſeorſum ferantur: ſed ea, E quæ mixta ſunt, ita eſſe compoſita, vt quælibet pars, cum qualibet confuſa ita ſit, vt non compoſita, ſed mixta eſſe videantur, neque deprehendi, qualeſnam partes eorum ſint, poſſit. Quia enim non eſt corpus aliquod, quod minimum ſit, vnaquæque pars, ſimili modo ac totum, commixta eſt.

De Zenone.

F Fieri non poſſe inquit, vt ſi quid eſt, id factum fuerit, hoc de Deo aſſerens: quippe cum neceſſe ſit, vt quod factum fuerit, id vel ex ſimilibus, vel ex disſimilibus extiterit. quorum fieri neutrū queat. Neq; enim ſimili magis conuenire, vt à ſimili procreetur, quàm ſimilem procreet: eo q̄ æqualibus vel ſimilibus omnia eadem erga ſeſe mutuo inſint. neq; disſimile ex disſimili

G posse existere. Nam siue ex imbecilliori robustius, aut ex minore mai⁹ aut ex peiore melius, siue è contrario præstantiora ex deterioribus fierent, ex non ente quippiam efficeretur: id quod esse nullo pacto potest. Æternũ igitur hac de causa esse Deum affirmat. Si aũt Deus est id, quod prȩstantissimũ oĩum est, vnum debere esse ipm̃ īquit. nã si duo, aut plures ẽt essent, præstantissimum & optimum oĩum ipsum esse nullo modo liceret: quippe H cũ vnusquisque ex multis Deus similis, atque iccirco talis foret. Deum enim & Dei potentiam eiusmodi esse, vt præsideat & dominetur, non subijciatur, vt in eo ꝙ non est p̃stantior, Deus non sit. Si igitur plures cũ sint, partim sint sese mutuo præstantiores, partim inferiores, Deos nullo modo fore, cùm Deus inferior esse, & subijci natura non possit. Si sint æquales, non fore ea natura Deum, vt præstantissimum omnium sit. propterea I ꝙ ȩquale neq; melius, neq; peius æquali sit, necesse est. Quapropter si est, & talis est Deus, vnum ipsum solum esse. neq; enim aliter omnia posset, quæcunq; vellet: quippe cum si essent plures, minime ipse esse solus posset.

Cum vero vnus sit, similem quoque ipsum sibi vndequaque esse ait, quantum ad visum, & auditũ, reliquosq; omnes sensus spectat. alioqui enim efficeretur, vt non præsiderent, & dominarent, sed sibi mutuo Dei partes K subijcerentur. id quod fieri nullo pacto potest. si autem vndequaq; sit similis, globosum quoque esse. non enim partim esse, partim non esse, sed vndequaq; esse huiusmodi debere asserit.

Cum itaq; sit æternus, & vnus, & globosus, neq; infinitum, neque finitum esse ipsum censet. Eo ꝙ infinitum non ens sit: qđ neq; medium, neque principiũ neq; finem, neq; aliam quãpiam partem habeat: cuiusmodi infinitum esse inquit. L ens autem tale esse, quale est non ens, proculdubio non posse. si plura sanè sint, ea sese mutuo terminare. Sed vnum neq; non enti, neque multis simile esse debere. vnum enim nihil habet, ad quod terminari queat. Id præterea, quod huiusmodi est vnum, quē Deum esse affirmat, neq; moueri, neque immobile esse inquit. quippe cũ immobile illud sit, quod non est: nam neq; aliud in ipsum, neque ipsum pertransire in aliud potest: moueantur autem ea, quȩ M plura vno sunt: alterum enim in alterum moueatur, necesse est. Quòd si id quod non est, ne moueri quidem potest: cum id qđ non est, nusquam sit: quæ vero in sese mutuo transmutantur, plura vno sunt: propterea sane effici ait, vt duo, vel quæ plura vno sunt, moueantur, quiescat autem nihil, quod immobile est: vnum vero neq; quiescat, neque moueatur: cum neq; ei quod nõ est,

A eſt, neq; multis ſimile ſit. In om-
nibus autem ita ſeſe habere De-
um inquit, vt æternus, & vnus,
& ſimilis, & globoſus cum ſit,
neq; infinitum eſſe, neque fini-
tum, neq; quieſcere, neq; mo-
ueri ipſum aſſerat. Ac primum
quidem etiam iſte non ſecus ac
Meliſſus, ſumit, id quod fit, ex
eo quod eſt, gigni. At enim quid
obſtat quin neq; ex ſimili, neque
ex diſſimili id quod fit, ſed ex
non ente exiſtat? Adde ꝙ nihilo
magis efficietur, vt Deus ſit inge-
B nitus, quàm vt reliqua etiam
omnia: quandoquidem omnia
ex ſimili vel diſſimili conſtite-
rũt: quod fieri non poteſt. Qua-
re vel nihil erit præter Deum, vel
reliqua etiam omnia erunt æter-
na. Præterea præſtantiſſimum
eſſe Deum ſumit, potẽtiſſimum,
atq; optimum ita appellans. Id
autem ex lege minime videtur,
ſed in multis præſtantiores ſeſe
mutuo eſſe Dij dicuntur. non
igitur ex eo quod videtur, hanc
C de Deo conſenſionem ſumpſit.
Accedit ꝙ Deum eſſe præſtan-
tiſſimum non eo ſenſu dicitur,
vt erga aliud quippiam huiuſ-
modi ſit Dei natura, ſed quan-
tum tantummodo ad ſuam ip-
ſius affectionem attinet. nã ſi ad
alterum ſpectemus, quid prohi-
beret, Deum nõ ſua ipſius æqui-
tate & fortitudine, ſed ex aliorũ
imbecillitate excellere? At Deũ
ita eſſe præſtantiſſimum intelli-
git nemo: ſed quia ipſe q̃ opti-
me fieri poteſt, affectus eſt: ni-
hil q; ei, quo minus bene & recte D
ſeſe habeat, deeſt. quippe cum
ita ſeſe habenti ſimul illud etiam
eueniat, neceſſe ſit. Ita vero eſſe
affectos, etiam ſi plures ipſi ſint
nihil vetat: vt omnes quàm op-
time fieri poteſt, affecti, & præ-
ſtantiſſimi erga alios, non erga
ſe ſint. nam ſunt proculdubio e-
tiam alia. Cum enim præſtan-
tiſſimum Deum eſſe dicat, id ali-
quorum eſſe neceſſe eſt. at vero
vnum vndequaq; videre & au-
dire nihil conuenit. neq; enim ſi
non etiam hac parte videt, mi- E
nus videt, ſed ea parte non videt.
Sed fortaſſe cum inquit, vnde-
quaque ipſum ſentire, id ſibi
vult, vt ipſum optime ita affe-
ctum eſſe ſignificet, ſi ſimilis vn-
dequaq; ſit. At ſi ſit talis, cur glo-
boſus potius, quàm aliqua alia
forma eſſe præditus debet, quia
vndequaq; audit, & vndequa-
que dominatur? Quemadmo-
dum enim cum ceruſſam vnde-
quaq; eſſe albam dicimus, nihil
aliud ſignificare, quàm in omni- F
bus eius partibus albedinem eſ-
ſe inſitam volumus: quid impe-
dimento eſt, quo minus ita quo-
que illic vndequaque videre, &
audire, & dominari dicatur, vt
quamcunque eius partem quiſ-
piam ſumpſerit, eam hoc modo
eſſe affectam intelligamus? Si-
cut igitur neq; ceruſſam, ita ne-
que Deum hac de cauſa globo-
ſum eſſe neceſſe eſt. Porrò neque
infinitum neq; finitum eſſe, cor-
pus cum ſit, magnitudinemque

G habeat, qui fieri potest? Præsertim cum infinitum id sit, quod finis capax finem non habeat. finis autem & terminus in magnitudine, & multitudine, & in omni demum quantitate inest. Quocirca, quod finem non habet, magnitudo cum sit, infinitum est. Adde, quòd cùm sit globosus, finem quoque habeat necesse est. extrema enim habet, siquidem habet medium, à quo plurimum abest. habet autem medium, cum globosum sit. à

H medio vera extrema ignis circumeunt. extremum enim corpus, an fines habere, nihil refert. Neq; præterea non ens est infinitum: idcirco ens infinitum non erit. Quid enim obstat, quin nõnulla sint, quę eadem tam de ente, quàm de non ente dici queant? Nemo siquidem est, qui non ens nunc sentiat: sed ens quoque non sentire nunc quispiam potest. Quæ vtraq; & dici, & cõsyderari sane possunt. Non album item non ens est: nunquid

I igitur propterea oĩa quæ sunt, esse alba dicendum erit, ne quippiam idem de ente, & de non ente significemus? an nihil impediet, quin ex ĳs etiam, quæ sunt aliquid album non sit. omitto quòd ita alteram quoque negationem admitteret infinitum, nisi id quod antea dictum est, magis ex eo quod habet, vel non habet, vnumquodq; esse est existimandum. Quare etiam ens vel infinitum erit, vel finem habebit. Fortasse etiam non enti K

infinitatem attribuere absurdum est. non enim vnumquodque quod finem non habet, infinitum dicimus, sicut neq; inæquale, id quod non est. Accedit quòd Deus vnus cum sit, finem quantum ad alium Deum spectat, non habet. si vero vnum tantum est Deus, vnum etiam tantum partes ipsius Dei erunt. Nã illud quoque absurdum est, si ĳs, quæ multa sunt, accidit, vt ad se se mutuò sint finita, ac terminata, propterea sequi, vt vnum fi- L

nem nõ habeat. multa siquidem sunt, quę & multis, & vni eadem insint: nam etiam esse ipsum cõmune vtrisque est. Absurdum itaque fortasse esset, si propterea non esse Deum assereremus, quia multa sunt, ne in hoc similis esse ipsis videretur. Ad hæc quid prohibet, Deum, etiam si vnus sit, finitum esse, & fines habere? quemadmodum etiam Parmenides vnum esse ipsum, inquit:

Orbiculare globosæ perquam simile vndiq; moli, M
A cuius medio spatia in quascũque ferantur.

Partes æqua. Terminum .n. & finem alicuius quidem esse necesse est, non tñ ad aliquid. Non enim necesse est, vt quod habet finem, ad aliquid aliud finem habeat. tanquam finitum ad id referatur, quod deinceps subsequitur infinitum. Sed finitum esse, nihil aliud est, quàm extrema habere

A bere. quod autem extrema habet, vt ad aliquid ea habeat, necesse non est. aliquibus enim nō accidit, vt finita ad sese mutuo sint. Præterea quod inquit de eo, quod immobile est, & mouetur, simili modo vt superiora, absurdum fortasse est, neque idem esse non moueri & immobile esse, existimare quispiam posset: sed non moueri esse negationē, quemadmodum etiam non æquale, quod de non ente etiam verum est. immobile vero de eo B iam dici, quod quodam modo sese habet, non secus ac inæquale. sicut etiam quiescere, cui moueri contrarium est. nam negationes, quæ à primo existunt, de contrariis etiam ferè dicuntur. Non moueri igitur de non ente etiam verum est, quiescere autē non enti non inest. Simili modo autem neq; immobile esse idem significat. At iste immobile esse pro quiescere sumit. & id quod non est, quiescere inquit, quia transitionem non habet. Sed si C cut superius etiam diximus, absurdum fortasse est, si, quia aliquid non enti attribuimus, id de ente non esse verum dixerimus, præsertim si negatio fuerit, cuiusmodi est non moueri, & non transire. Multa enim, sicut etiam dictum est, de entibus simili modo dicuntur. alioqui verum non esset, si multa esse non vnum diceremus, eo, q̄ non ens quoq; non vnum est. In quibusdam vero cōtraria videntur conuenire, cum ex negationibus D minime loquimur. Necesse siquidem est, æquale vel inæquale esse, quicquid multitudine & magnitudine constat: par item, vel impar, si numerus sit: eodem modo moueri vel quiescere, si sit corpus. Præterea, si etiam ea de causa non mouetur Deus, & vnum, quia ea quæ multa sunt, mouentur, dum in sese mutuo transeunt, quid vetat, quo minus Deus quoque in aliud moueatur? Si autem ipse non mouetur, quid vetat, partes ipsius E omnia ambiētis Dei in sese mutuo moueri? quippe cum vnū, quod Zeno inquit, multa natura esse videatur. Corpus enim Deum esse statuit, siue vniuersum hoc, siue quodcunq; aliud ita appellet. Nam si esset incorporeus Deus, globosus esse qui possett? Ita quidē sanè, cum nunquam esset, neque etiam moueretur, neque quiesceret. At cum sit corpus, quin moueatur, sicut dictum est, nihil prohibet. F

De Gorgia.

NOn esse quippiam inqt. & si sit, cognosci non posse. & si cognosci possit, esse tñ eiusmodi, vt nequeat manifestari. Præterea se nequaquā quę ab aliis fuerint dicta, compo suisse, q̄ de reb⁹ disputantes contraria, vt videntur inter se sibi ipsi pronunciant: dū alij vnū, & nō multa, alij è contrario multa & nō vnū, quidam ingenita, nōnulli genita esse omnia demonstrant.

G strant. Ipse enim aduersus vtrosque ratiocinatur in hunc modum. Necesse, inquit, est, vt si quid sit neque vnũ, neque multa, neque ingenita, neque genita, id nihil sit. Nam si quicquam horum non sit, altera his opposita proculdubio erunt: hoc est, neque vnum, neque multa, neque ingenita, neque genita non erunt. Atque hæc partim vt Melissus, partim vt Zeno aggreditur demonstrare, post primam propriam suam demonstrationem, in qua neque
H esse, neque non esse quippiam inquit. Si enim non esse est non esse, non ens nihilominus erit, quàm ens: quippe cùm non ens sit non ens, & ens sit ens. Quare nihilo magis est res esse, quàm non esse. at si simili modo, inquit, sicut non esse, est esse, oppositum non erit. Nam, si non esse est esse, vel non esse conuenit. Quare nequaquam ita, inquit, quippiam erit, nisi esse & non esse idem sit; est autem idem, atque ita nihil quicquam est. Nam non ens non
I est, & ens etiam, quandoquidẽ idem est quod non ens. atque hæc quidem ipsa ratio illius est. Sed ex ĩis, quæ dicit, nullo modo efficitur, vt nihil sit. Cum enim inquit, si non ens est non ens, & ens est ens, simili modo & non ens, & ens est, perinde ac si, est, absolute ac simpliciter sumatur: id neque apparet, neque necesse est. Sed sicut de duobus ente & non ente alterum esse, alterum non esse dicitur, quapropter non ens esse, verum non est. K
Quia igitur non est, non sequitur, vt neque esse, neque non esse vtrunque, neque alterum non sit. At nihil erit, inquit, si non esse & esse similiter sunt. quandoquidem erit aliquid etiam non esse. Sed nemo est, qui non esse, esse prorsus dicat. Nam, si non ens est non ens, non propterea efficitur, vt simili modo vt ens, non ens sit. quippe cum illud sit non ens, ens autem sit. adde quod, si etiam absolute ac simpliciter verum esset, cum dicimus non L
ens esse, mirum quidem profecto id videretur: sed si tamen ita esset, vtrum ex eo magis eueniret, vt omnia essent, quàm non essent? Ita enim cõtrarium proculdubio efficeretur. Si enim & non ens est, & ens est, oĩa sunt: cum & ea quæ sunt, & ea quæ non sunt, simili modo sint. Non enim est necesse, si non ens est, vt etiam ens non sit. Veruntamen si ita etiam quispiam concesserit, vt & non ens sit, & ens non sit, nihilo minus omnia essent, eo quòd ea quæ non sunt, M
ex illius ratione proculdubio essent. Præterea, si idem etiam sit & esse & non esse, neque ita magis vt non sit, quàm vt sit, conficietur. Nam quemadmodum ille inquit, si non ens, & ens idem est, non ens autem non est, etiam ens non erit. quamobrem nihil erit: ita quoque vice versa dicere omnia esse nos possumus. si enim non ens est, & ens est, omnia

A nia erunt. Post hanc ratione͂ subiungit: si sit aliquid, est vel ingenitum, vel genitum esse. si vero sit ingenitum, infinitum id fore ex Melissi enunciatis sumit. Infinitum autem nullo modo esse, cum neq; in se sit, neque in alio: duo enim ita, vel plura esset: ipsum vnum quod est, & illud in quo esset. nunquam autem cum sit, neq; esse prorsus, ex Zenonis ratione de sede asserit. Hac de causa igitur ingenitum non esse affirmat. quinetiam neque genitum: eo quòd nihil neque ex eo B quod est, neque ex eo quod non est, gigni queat. Si enim ens, inquit, transmutetur, nequaquam ens amplius erit, sicut si non ens gigneretur, non ens amplius nõ esset. Sed neque ex non ente genitum est. si enim non ens non est, genitum nihil ex nihilo esset. Sin autem est non ens, quia neque ex ente quicquam gignitur, iccirco neque ex non ente. Quocirca si necesse est vt si quicquam est, id vel ingenitum sit, C vel genitum: hęc autem fieri nequeunt: vt quicquam sit, fieri etiam nullo modo potest. Praeterea, sic quicquam est, inquit, id vnum est, vel plura. si autem neque vnum, neque plura, nihil est. † Si enim vnum esset, incorporeum id esset †

sicut in Zenonis ratione dictum est. Si vero vnum sit, nihil esse. Quin neque etiam multa. † Si enim vel vnum esset, vel multa, neq; mouetetur quidem quippiam, D inquit. Si enim moueretur, vel non vnum amplius esset, vel nõ simili mõ sese haberet: sed partim non esset: partim nõ ens genitum esset. si item mouetur, transfertur, si transfertur, non continuum ens diuisum est, neque quicquam hac parte est. Quare si vndequaq; mouetur, vndequaq; etiam diuisum est. vndequaq; igitur etiam non est.

Deficit enim ea parte, inquit, qua diuisum ab ente est: diuisum loco vacui appellãs, quemadmodum in Leucippi rationibus, quę vocantur, Scriptum E est. Si igitur nihil hę demonstrationes conficiant, omnia esse. oportet enim vt quę cogitantur, sint: & non ens, siquidem non est, ne cogitari quidem possit. Quòd si ita sit, nullum esse mendacium inquit, neque si in mari currus decertare quispiam dixerit, eo quòd ea omnia etiam sint. Nam quae videmus quoque & audimus, singula propterea sunt quia cogitantur. Si enim non F proprerea, cur sicut ea quę videmus, sunt, ita magis ea quae videmus esse dicendum est, quàm quae cogitamus? quippe cum, sicut illic multi eadem possent videre, ita hic multi cogitare eadem possemus. Ac quęquidem cogitantur, talia sunt. Sed quaenam sint vera, incertum est. Efficitur ergo, vt etiam si quippiam sit, cognosci à nobis res minime queant. Si vero, inquit, cognosci

G ſci etiam poſſunt, quo pacto manifeſtare eas quiſquam alteri poterit? Quod enim vidit quiſpiã, id quo modo oratione alteri explicabit? vel quo modo id alteri audienti, & non videnti poterit manifeſtari? Nam ſicut viſus ſonos non percipit: ita neq; auditus audire colores poteſt: ſed ſonos tantummodo. Et dicit quidem ille qui loquitur, ſed nõ colorem, neque rem dicit. Quomodo igitur rem quiſpiam ab H altero vel verbis, vel ſigno aliquo alio ſibi exponi petit, quam ille conſyderauit? Qui enim colorem intuitus non eſt, ſed orationem audiuit, ignorat colorẽ, & orationem percipit: qui vero è contrario colorem inſpexit oratione auditu minime percepta, nõ colorem, ſed orationem ignorat. Quare cogitari neque color, ſed videri, neq; ſonus, ſed audiri tantummodo poteſt. Sed ſi etiam cogitari poteſt: & cognoſcit quidem, ac recognoſcit ille qui dicit: qui audit tamen I quo pacto idem cogitabit? non enim fieri poteſt, vt idem in pluribus, & ſeorſum collocatis ſit. vnum enim duo eſſet. Verum ſi K etiam idem, inquit, in pluribus ſit, nihil obſtat, quin id non ſimile diuerſis appareat, qui non prorſus ſimiles inter ſe ſunt. Quin etiam in eodem quamuis vnum, & non duo ſint, idem nõ prorſus ſimile ineſt. quippe cũ neq; idem ipſe ſibi ſimilia in eodem etiam tẽpore ſentire videatur: ſed alia auditu, viſu alia, & antea & nunc diuerſo modo percipiat. vt difficulter admodum omnia eadem quæ alter ſentire L quiſpiam queat. Ita fit, vt etiam ſi cognoſci res poſsit, eam alteri explicare quiſquam non poſsit: propterea quòd, & res ipſæ explicabiles verbis non ſunt, & idem prorſus quod alter, cogitare poteſt nemo. Sed omnes quidem ẽt hæ veterũ aliorum dubitationes ſunt. Quocirca, hęc quoq; perpẽdenda, atq; excutienda in diſputatione de illis videntur.

M

De Xenophane, & Zenone & Gorgia finis.

Ariſt.

ARISTOTELIS
LIBER DE LINEIS INSECABILIBVS,
APVD LATINOS NONDVM VISVS:

Nec non
GEORGII PACHYMERII EA DE RE
compendium, hactenus falsò Aristoteli ascriptum, nunc vero fidelissime è Græco in Latinum sermonem conuersum,

Iulio Martiano Rota interprete.

B E

Aristotelis textus.

NVnquid vllę reperiuntur lineæ, quæ secari nequeunt? & vt in vniuersum res ista pertractetur, est ne in omni quantitate, sicut nonnulli statuunt, aliquid carens partibus? An confitendum
C est lineas aliquas insecabiles esse: nam, si vt paucum, sic & paruum est aliquid in rerum natura: quod autem infinitas ferè sectiones sustinet, neq; paucum, neq; paruum est, sed potius, & multum, & magnum, quæ pauco, & paruo sunt opposita: statim manifestum euadit, paucum, & paruum finitas habere diuisiones. Quòd si finitas diuisiones habent, necesse est magnitudinem insecabilem aliquam extare. Quare omni quantitati insecabile quiddam inerit, modo reperiatur quippiam, quod paucum, & paruũ nũcupari debeat.

Georgij Pachymerij Compendium.

DIcebat Parmenides, ens vnum esse, & quod præter ens esset, nihil esse, eo ꝙ non ens foret: ita vero dicebat, ne si multa fateretur, non ens quoque esse concederet. Nam omnia q̃ sunt, inquit, quatenus sunt, vnũ sũt.
multa vero forent, si & quod habent F
diuersum est, & quod præter ens est, ipsum non ens videlicet extaret. Item alia de causa, ne & vacuum introduceretur, quod ea distinguit, q̃ multa sunt. quo sanè magnopere commoti Xenocrates, & Plato, manus argumentationi dederunt, & illi etiam, qui indefinentem entis sectionem in duas partes introducunt. tanq̃ demõstratum sit ens esse multa, neq; sit ens proprie vnum, si diuiduum fuerit, sicut Parmenides fidẽter asseuerabat, & cum ipso Zeno, q

multa

G multa negabat esse: veluti colligere
licet ex Parmenide Platonis dialo-
go. His igitur ex aduerso obientis,
Xenocrates & Plato obuiam eũtes,
indiuiduas magnitudines commen-
ti sunt, inter quas & ens illud collo-
carunt, vt & vnum & indiuiduum
conseruaretur. Philosophus itaque
magnitudines indiuiduas esse non
posse, sed diuisibiles semper adhuc
remanere, cum alias saepe suis in li-
bris asseruit, dicens non esse difficile
lineas indiuiduas è medio tollere,
tum maxime in commentarijs de
Gña. & Corrup. vbi cum praeclare ex
H aduerso argumẽtatus esset, ꝓpriam
deinde sententiam exponit, quę non
dari magnitudinem indiuiduam as-
serit; verum diuiduam, & sine fine
diuiduam: atq; hanc sine fine diui-
sionem cuiusmodi sit, ipsemet in
Tertio Physicorum declarat, poten-
tia non actu vnquam reperiri. Nam
si quis absoluere moliat huiusmodi
diuisionem, hęrebit tãdem, & in po-
sterum operis partẽ reseruabit. idem
istud igitur, & hoc in libro, huic rei
dedicato, explanat Aristot. Argumẽ-
tationes vltro citroq; prius adduces,
qui mos est dialecticis consuetus, &
I inter caetera vtilitate praecipuus. Nã
qui possunt hinc inde rõnes collide-
re, quid quaq; in re probabilius sit,
inueniunt. Nunquid igitur, inquit,
vllae reperiuntur lineae, quarum lõ-
gitudo secari nequeat: vel supficies
aliqua, cuius longitudo, & latitudo
findi non possit? vel corpus, quod di-
uisionem tribus diametris non ad-
mittat, & deniq;, est ne quantitas vl-
la indiuidua, sicut aliqui dicunt? In-
cipit igitur, & rationes adducit, atq;
primo sic introducit magnitudines
indiuiduas. Simili mõ se hẽt ĩ omni-
bus rebus, paucum & paruum, ac K
multum, & magnũ. Si ergo & in
hac pauca, & parua magnitudine
sunt infinitae diuisiones, vt Philoso-
phus supponit, non erit illa pauca,
& parua, sed multa, & magna. Nam
quo mõ paucum esse põt, quod in-
finitas sectiones admittit, & quo mõ
paruum illud erit, quod tot diuisio-
nes sustinere valet? Vel igitur non
erit alicubi paucum & paruum, sed
erunt omnia multa & magna: vel
si quidem est & paucum & paruum
idem erit quod multum, & magnũ:
vel tertium dabitur, & erit magnitu-
do indiuidua, quae hãc pauci & par- L
ui appellationem obtinebit, vt quae
nequeat in minora se diuisam esse,
nec plures diuisiones sustinere. ꝙ si
quis aliter dicat, & infinitas sectiões
habiturum cõcedat tam magnum,
ꝗ paruum, nec velit magnũ plures,
paruum aũt pauciores & minores,
qua in re differet magnum, à paruo?
Quapropter ob ista necesse est esse
magnitudinem partibus carentem.
Quo posito, & magnum multas di-
uisiones suscipiet, & paruũ paucas:
& non tot, quot magnum. Per hoc
etiam magnum à paruo distabit. est M
autem ostensio, vt patet, ducens ad
inconueniens.

Deinde si lineae extat forma,
atq; idea, fatẽdũ est lineã indiui-
duã eẽ. nã constat ideã oĩum, de
quibus ꝑdicat, primã eẽ. At par-
tes totũ natura semꝑ antecedũt.
Quare diuidua erit ipsa linea. Et
eodẽ mõ ipsum quadratum, ipse
triangulus, & aliarum figurarũ
ideae, ac deniq; superficies ipsa,
& corpus ipsum. Contingent eñ
ideis, prius alia quaedam esse.

Prae-

A Præterea ſi per eum, qui hæc aſſerit, ideæ atq; formæ exiſtentium rerum ſunt, & non ſolum hominis, & bouis, ſed corporis ẽt, & ſuperficiei, & lineæ: atq; idcirco lineæ quoque fo:ma reperit, hæc aũt forma lineæ, ſingulas quaſq; lineas formæ nomẽ participantes, ꝓcedit, ſicuti dicunt, q formas, ideas ve rerum ponunt, partes vero natura toto priores ſunt, diuidua foret & linea illa linearũ omnium prima, ac ſi non in infinita, ſaltẽ in finita, ſicut volunt illi, ſicque partes erunt priores illa linea, quæ prima omnium ſupponitur. Quare diuiduam illam eſſe, cõis eſt oĩbus philoſophis difficultas. qm̃ & illa B magnitudo eſt, & oĩs magnitudo diuidua. Quid vero ſermoni lineam finities diuidenti hoc confert, ſi neceſſe eſt ipſam finitas in partes, & nõ in infinitas diuidi, prout ipſi dicunt? Magis igitur, & pulchrius ſe ab hac difficultate expediet qui finities lineam diuidit, q̃ qui infinities, quatenus ille principia lineæ illius, partes finitas faciet, hic autem infinitas, infinitorum aũt neq; ſcientia, neq; compoſitio eſt vlla. An dicendum ꝙ iſta ratio impugnat ideas, ac nullas C prorſus eſſe oſtendit. Nam ſi forent ideæ, illæ quoq;, vtpote magnitudines diuiderentur, quemadmodum proculdubio & ipſe ex linearũ ideis coagmentatus triangulus, ipſeque quadratus, & deniq; ſuperficies omnis plana, & corpus omne. Poſſumus & aliud etiã rñdere, ꝙ illi ideas ſuppouendo, lineas indiuiduas p ideas aſtruebant, vt cum ipſam lineam inter ideas poſuerint, non cogantur eã amplius diuidere (nam & eius impaſſibilitas, & immobilitas deſtrueretur prout ipſi opinãtur:) verum vt indiuiduam multo magis ſuſcipiant D illam ipſam primam lineam. Atque hoc modo bene procedit ſecunda ratio, ſequitur tertia.

Amplius ſi elementa ſunt corpora, & elemẽtis nihil eſt prius, ſuntq; partes toto natura priores, indiuiduum proculdubio ignis erit, & vniuerſaliter quicquid corporis alicuius eſt elemẽtum. Quare non ſolum in rebus, quę cognoſcimus intellectu, verum etiam in his, quæ ſenſu percipimus, quippiam erit, quod partes non habet. E

Si corpora ſunt elementa, ſi elementis nihil eſt prius, partes autem toto priores ſunt, & ignis & elementa cætera nullam ſuſtinebunt diuiſionem, ne partes primis elementis priores deprehendantur. Quare nõ ſolum res, quæ tantum intellectu pcipiuntur, erunt indiuiduæ, ſicut Deus, & mẽs, verum etiam inter ea, quæ ſenſu comprehenduntur, erunt eiuſmodi aliqua, velut eľnta. Sed ob ijceret aliquis, quid hoc ad orationẽ facit, quæ ad finita, & non ad infinita diuidendo procedit? Dicendum F igitur, ꝙ illi non modo ideam inſecabilem poſuerunt, ſed etiã elementum, velut ignem, & cætera. vel potius ipſum triangulũ, & ipſum quadratum: & hinc abeuntes, oſtenderunt, non tantum non omne corpus eſſe diuiduum in infinitum, ſed neque ſimpliciter omne corpus diuidi poſſe. Nam elementa corpora cum ſint, indiuidua remanent, ne priora primis inueniantur, partes inquam toto. Eſt autem ſyllogiſmus oſtenſiuus. Elementa, quamuis ſint corpora,

G ra, non diuidētur, ne principijs principia inueniantur priora, partes videlicet toto: quare talia corpora nō diuiduntur. elementa igitur non diuidentur. maior propositio cōditionem ex disiunctione continet, Huiusmodi corpora vel diuiduntur, vel non diuiduntur, sed si diuiduntur, erunt quædā priora primis: qm̄ autē nequeunt per naturam diuidi, indiuidua suntigit, per tertium modum cōditionalium syllogismorum, qui per ablationem vnius alterū astruit.

Præterea per Zenonis argu-
H mentationē, necesse est aliquam extare magnitudinem, quæ partibus careat, si modo fieri neqt, vt res aliqua per singula quæque tangenda decurrens, finito in tēpore tangat infinita. Nam oportet, vt ad medium mobile prius veniat. At rei, quæ partibus non vacat, medium subinde semper aliquod superest. Sin autem tangit infinita, finito in tempore, id qđ super lineam fertur, & mobile celerius æquali in tempore plus spatij transigit, cogitationisq; nostræ velocissimus est mo-
I tus, cogitatio quoq; finito in tempore in singulis rerum motibus, tangit infinita. Quare si cogitationem in omni rerum progressu singula tangere, nihil aliud est q̃ numerare, continget finito in tempore cogitationem infinita numerare. quòd si hoc fieri nequit, indiuidua sanè dabitur aliqua linea.

Adhuc autem & Zenonis argumētatio negat magnitudines in infinitum diuidi posse, q̃nquidem, si- K
cut ille dicebat, fieri nequeat, vt in tēpore finito res, quæ moueat, tangat infinita. Nam esto vt aliquis vna hora stadium conficiat, si stadium ergo diuidi potest in infinitum, tanget quispiam stadium absoluens infinita stadij puncta finito in tempore, nempe vna hora. Et aliter, quia oportet ambulantē prius ad mediū veniat, q̃ ad vltimum stadij, rei vero, quæ subinde semper partes habet, nunq̃ prorsus defutura sunt media, quòd si tangat infinita finito in tempore, res, quæ super linea fertur, L
idq; quod celerius est æquali in tēpore plus pertransit. (Nam velocius est quod in æquali plus, & in minori, tum æquale, tum plus ēt peragit, sicut in Physicis declaratum est). Celerior vero sit cogitationis motus of protensa, & corporea latione, cogitatio quoq; singulum quodq; infinitorum finito in tempore contanget. Quare si cogitationem tangere vnumquodq; est numerare, continget ipsum numerare infinita finito in tempore. quòd si hoc esse non potest, insecabilis linea fuerit.

Postremo & ex ijs, quæ tradunt mathematicis imbuti di- M
sciplinis, quiuis lineam aliquam insecabilem esse concedet. Nam si, vt dicunt, illæ commensurabiles sunt lineæ, quæ eadē mensura dimetiri queunt: & quæcunque sunt commensurabiles, vt dimetiantur omnes nihil impedit, nimirum longitudo aliqua extabit, qua mensurabuntur omnes, hanc necesse est indiuiduam eē. Nam si diuidua statuatur, huius quoque mensuræ partes,

A partes, mensuram aliam aliquã habebunt. partes enim toti cõmensurabiles sunt ita, vt partis portio, quæ dimidia fuerat, efficiatur dupla. qm̃ vero hoc fieri nequit, indiuisibilis esse mensura debet. Eodem modo & quæ semel ab ipsa mensura sunt mensuratæ, sicut omnes ex mensura compositæ lineæ, ex indiuiduis componuntur. Idem etiam continget in figuris planis, nam omnes inter se sunt à constitutis lineis procreatæ, commensurabiles. quare ipsarum quoque mensura indiuidua erit. B

Insuper ex ijs, quæ mathematicis disciplinis Periti tradũt, erit aliqua linea indiuidua, sicut aiunt, si modo illæ cõmensurabiles lineæ sunt, quæ eadem mẽsura dimetiunť: siq; omnes, quę commensurabiles sunt, etiam mensurari queunt (extabit enim aliqua longitudo, qua dimetientur omnes) hanc mensurã indiuiduam esse necesse est. Nam, si diuidua supponatur, & huius partes aliquam mensuram admittent, toti quippe commetiuntur, & quia cũ toto hęc commensurabilia sunt, habebunt & ipsa mensuram cum toto communem: nã commensurabilia sunt, quæ eadem mensura metiunť. Quare, quoniã mensuræ partes cõmensurabiles sunt cum toto, dabiť alia mensura cõmunis partibus mẽsuræ, & toti: Rursusq; eadẽ quæstio de ista mẽsura excitabitur, etsi ipsa quoque fuerit diuidua, hoc & in ea fiet, atque ita semper procedemus. Quòd si alicubi finis occurrat, in diuiduaq; linea deprehensa fuerit, C

nihil prohibet nos, & primã mensuram indiuiduam concedere. Quare omnes ex mensura coagmentatę lineæ ex impartibilibus lineis erunt copulatæ. Atq; hoc inquiunt, & in planis figuris accidet, nedũ in lineis, ex quibus figuræ sunt compositæ: nam oẽs figuræ, quæ à constitutis lineis (sunt aũt constitutæ lineæ, rhitas grammas græci vocant, ad quas aliæ rectæ numero infinitæ, & commensurantur, & non cõmensuranť, inter se vero vel longitudine, vel potestate tm̃, commensurabiles sunt) oẽs, inquam, ab huiusmodi constitutis lineis figurę, sibi inuicem commensurabiles sunt. Quare & hæc cõi quadam mensura, quæ superficies sit mensurabunť, quæ pari modo, sicut de lineis aiunt, erit & ipsa partibus carẽs mensura. Quocirca, nõ solum necesse est esse lineam insecabilem, quæ cõmensurabiles lineas metiatur, sed ẽt figuram planã insecabilem, quæ figuras planas cõmẽsurabiles dimetiatur. Quòd autẽ nõ omnia omnibus cõmuni quadã mensura cõmetiri queant, ostendit dissectio lineę ex duobus nominibus cõpositæ, sicut in. 42. Decimi libri Elemẽtorum Euclidis scriptum est, vbi asserit lineam ex duobus nominibus vno in puncto diuidi in nomina, quam sanè rem pro viribus in sequentibus explicabimus. D E F

Cæterum si quis mensuram diuidet, constitutam quandam & determinatam lineã, non erit amplius neq; constituta, neq; irrationalis linea, neq; aliarũ vlla, de quibus modo dictum est, velut quã ἀποτομην vocãt ex duobus nominibus compositam.

Verum

G Verum neque secundum se aliquam definitã naturã habebũt, sed collatæ sibi ipsis & constitutæ, & irrationales erunt omnes.

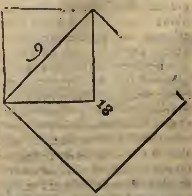
Cæterum inquit, si quis mensurã diuidet, cõstitutam quandam & determinatam lineã, nõ erit amplius, neq; constituta, neq; irrationalis linea, velut quam apotomin vocãt ex duobus nominibus compositam. Verum neque sm se quidem aliquã habebunt naturam, sed sibi ipsis collatæ, cõstitutę & irrationales erunt. Primũ igitur quoad fieri potest explicandum est istud theorema, & su mendum quid sit constituta linea, quidque irrationalis, quid cõmensurabile, & quid incommensurabile, quidque duo nomina Geometrę vocent, atq; ita deinceps argumẽtationem exponemus. Commensurabiles magnitudines appellant, quę eadem mẽsura dimetiri queunt. Et aliter etiã, quæ talẽ proportionẽ inter se seruant, quam numerus habet ad numerũ. Velut octo, & vigintiquatuor commẽsurabiles sunt, quia cõmunis ipsarũ mẽsura sunt quatuor.

H

I Magnitudines incommensurabiles sunt, quarum nulla communis mẽsura reperiri contingit. Ac in numeris quidẽ inueniri nequeunt vlli numeri, qui a latere commensurabiles non sint: nam si nullus alius numerus ipsos dimetiatur, vnitas saltem vtrosq; per se ipsam mẽsurabit. vnde & isti, qui incõmensurabiles videbantur, ab vnitate cõi omniũ numerorũ mensura, mensurari queũt. In continua vero quantitate Pythagorici incommensurabile primi deprehẽderunt ex eius in infinitũ diuisione. Rectæ vero lineæ cõmẽsurabiles sunt, vel longitudine, & potestate: quippe cũ fieri nequeat, vt quæ longitudine, non etiam potestate commẽsurabiles sint: vel potestate solũ, non autẽ longitudine quoq; velut, vt exemplũ subijciã, sit vna linea pedes sex protensa, sit alia pedes quatuor extenta, cõmẽsurabiles hę sunt longitudine: mensurat. n. ipsas, linea duorum pedũ, potestate igitur istæ cõmensurabiles sunt. Nam sex quater, viginti quatuor iplet, & quater quatuor, sexdecim. Atq; sexdecim, & vigintiquatuor commẽsurabilia quoq; inter se sunt: quippe cũ quaternario dimetiantur. Quæ vero potestate tantum cõmẽsurabilia sunt, non ẽt lõgitudine commẽsurabilia esse, diameter & latus vnius & eiusdẽ quadrati manifestabit. Sit igitur ad quadratum numerum, nouẽ puta, figura in plano designata: habeatq; huiusmodi figura quadrata diametrum, à quo quadratũ aliud progrediens, duplum erit quadrati primi, qui ex latere consurgebat.

K

L

M Figura ostẽdens, quadratũ ex diametri quadrato pcedẽs, illi duplũ esse.

Quare hęc duo quadrata sibi inuicem commensurabilia sunt: quia quadratum à diametro nascens duplum

A plum eſt, ſi quadrato ex latere procreato conferat: duplũ autem & mediũ cõmenſurabilia ſunt. At verò lineæ, quæ conſtituunt quadrata, latus dico quadrati, & diameter, nõ ſibi longitudine cõmẽſurabiles ſunt, ẽt ſi poteſtate cõmenſurabiles inueniantur, cum poſſint ipſorum quadrata communi menſura mẽſurari. Si quis verò ponat latus, & diametrum longitudine quoq; cõmenſurabiles, erunt imparia, ideſt nouem, æqualia paribus, hoc eſt octo: nam ſexdecim medium, ſine cõtrouerſia,
B ſunt octo. medium eſt etiã quadratũ à latere conſurgens quadtati prodeuntis ex diametro: eſt autẽ quadratum lateris vnitatum nouem: ſi ergo ẽt diametri quadratum ſupponatur ortum fuiſſe ex latere cõmenſurabili diametro, vt latus quidẽ ſit trium vnitatũ, diameter autem quatuor (ſic enim & longitudine commenſurabiles lineę forent:) fiet quadratũ diametri vnitatum ſexdecim. Quare ſexdecim ad octo dupla erũt ex communi oĩum opinione, & ad nouem ſimiliter dupla. Nam lateris
C quadratũ nouem vnitatum fuerat, cui hoc ex diametro cõſurgens quadratum, geometricis oſtenſionibus duplum demonſtratur. erunt igitur æqualia nouem & octo, paribus imparia, quòd ſanè ẽ impoſsibile. Itaque recta qualiſcunq; propoſita, ad quã aliæ lineę comparatæ aut commẽſurabiles inueniuntur vel longitudine & poteſtate, vel poteſtate tantum, aut incõmenſurabiles, talis in quã linea rhiti, ideſt conſtituta vocatur à Geometris: perinde atq; ſignum aliquod propoſitum & manifeſtum. nam manifeſta, & determinata linea, conſtituta nominatur, ſicut dicimus in conſtitutis contentis. D bus. Hoc igitur, quatenus conſtitutum, conſtitutum, & vt nomen proprium Geometræ proferunt: conſtituta igitur linea, hęc, quæ propoſita eſt nominetur. & quę cum ea dimetiri queunt, conſtituta dicantur, ſiue poteſtate tantum, ſiue longitudine & poteſtate ſibi commenſurabiles ſint: quæ vero cũ hac in menſura nõ conueniunt, irrationales inquit appellentur. Quadratũ etiam, quod à propoſita & cõſtituta linea prodit, conſtitutum vocetur: item quæcunq; quadrata dimetiri cum eo poterunt. Quę vero cum ea men- E ſura non communicabunt, irrationalia nominentur, inquit. Magnitudines igitur, vt ſibi commenſurabiles ſint, aut incommenſurabiles, natura facit: vt autem conſtitutæ, vel irrationales dicantur, voluntas decernit, vt huic propoſitæ lineæ, hæc quidem ſit, vt ita dicam conſtituta, tanq̃ commẽſurabilis, illa vero irrationalis, velut incommenſurabilis, & rurſus vt hæc ipſa conſtituta, alteri alicui collata ſit irrationalis: & hęc, quæ modo eſt conſtituta alteri F comparata, conſtituta fortaſsis euadat. Inquit igitur Geometra, linea ex duobus nominibus compoſita ſiue ex duabus conſtitutis, vno tantũ in puncto ſecatur in nomina. Hę igitᷣ conſtitutæ lineę poteſtate ſunt commenſurabiles, quæ vero poteſtate cõmenſurabiles, communem menſuram non habent, niſi longitudine quoque cõmenſurabiles fuerint. Quocirca, non oĩs linea cuiuis eſt commenſurabilis, ſed hæc quidem huic, & longitudine & poteſtate commenſurabilis eſt: vt viginti pedum linea, trigiuta pedum lineę:

G ipsarum.n. communis mensura est quinq; pedes extensa linea. hæc autem huic forsitan si non longitudine, at potestate saltem cõmensurari potest. velut contingit in lineis, quæ ex duobus nominibus coagmentatæ sunt, & in latere & diametro vniº & eiusdem quadrati, quæ licet commensurabiles inter se longitudine non sint, quadrata tñ gignunt, quæ sese metiuntur: vnum.n.alteri duplum est: quas sanè lineas, constitutas etiam vocat vnam ad extensam aliam. Est ẽt alia linea, quę alteri cõparata neq; longitudine, neq; pote H state in mensura conuenit, quã irrationalem nominat ad extẽsam aliã conferendo. Qñ ergo, & linea ex duobus nominibus copulata, vno ĩ puncto diuisionem admittit, si debeant segmenta esse lineę constitutæ, & inter se potestate commensurabiles, nec vllo alio in puncto secari potest, vt segmenta constitutas lineas efficiant. Igitur huiusmodi linea ex indiuiduis composita est, & eius vna tantum erit diuisio, vt constituat duas lineas, quæ mẽsuræ sint quadratorum ab ipsis procreatorũ, I & sibi ipsis cõmensurabilium, quorum mensurę, sicut ostendimus, indiuisibiles sunt. si quis.n.inquit, mẽsuram diuidat, constitutam quandam & determinatam lineam, non erit neq; constituta illa, neque irrationalis per se ipsam, neque enim aliquam per se ipsas naturam habebunt, sed & constitutæ, & irrationales ad alias collatæ dicuntur. Ex his igitur colligunt illi hoc pacto dicentes, quoniam linea componitur ex duobus nominibus, & vno tantum in puncto diuiditur: si quis velit segmenta lineas constitutas & sibi potestate commensurabiles esse, non K autem vllo in alio diuidi potest: igitur ex indiuiduis linea partibus constitit. Est autem hæc argumentatio captiosa. non enim si linea non potest in portiones quasdam rationales, nisi semel vno in puncto diuidi, propterea partium expers, & insecabilis prorsus est linea.

An primo quidem non oportet id quod infinitas habet diuisiones non esse paruum, aut paucum. Nam locũ, lineam, superficiem, & summatim omne continuum, paruum dicimus, & in quibus conuenit paucum etiã, L nec ob id tamẽ infinitis diuisionibus ipsa carere affirmamus.

Hæc Philosophus sibi tanq̃ ex aduerso cũ opposuisset, respondere, & quoad fieri potest obiecta emendare, aggreditur. Ac primo aduersus primam illorũ argumentationẽ instat dicens, An primo quidem non » oportet id quod infinitas habet di- » uisiones non esse paruum, aut pau- » cum, sicut ipsi dicunt. nam inquit, & » locum, & lineam, & superficiem, & » denique omne continuum, paruum » quidem dicimus, & in quibus con- » uenit, paucum etiam. velut, quan- » do tanquàm definitam quantitatẽ M sumpserimus, id quod est cõtinuũ, sicut in tempore, quod continuum est, dicimus & paucum tempus, vt puta mediam horã, dicimus & paucum tempus, duos dies, vel duas horas, aut aliud aliquid eiusmodi, nõ tñ, inquit, à rei paruitate prohibemur, quin continuum in infinitum diuidamus, idcirco quia facultas qua diuidi queat, huic inest, etiam si paruum existat.

Deinde

A Deinde si de lineis hisce indiuiduis, quę sunt in composito ex lineis, paruum dr̃, atq; ipsis puncta insunt infinita, fiatq; diuisio fm puncta, & in quibusuis punctis æqualiter, poterit infinitas sectiones suscipere omnis linea, vt quæ non sit insecabilis, & q̃dã ipsarũ in parua secari, eruntq; infiniti puncti pauca. fieri vero potest, vt oĩs nõ indiuidua linea talibus soluatur diuisionibus, q' bus coagmentata fuerit.

Deinde vero si & compositæ lineæ B quatenus lineæ fm puncta diuidentur: prædicatur autem de lineis insecabilibus paruum, nam hoc ipsi intendunt: tunc sanè & infiniti puncti huic insunt potestate: istud enim & ipsi confitentur in quauis linea, & in ea ipsa, quam illi statuunt indiuisibilem, infinita potestate puncta in essent. Atqui, & ipsa diuisa esse per puncta posset, sustineretq; etiam hęc infinitas diuisiones, sicut & non insecabilis linea faceret, omnem vero nõ indiuiduam lineam diuisam esse pro compositionis ratione posse est.

Tertio, si magnum ex paruis C quibusdam cõponitur, aut magnum nihil erit, aut quod finitas habet diuisiones nõ erit magnũ. Nam totũ qualecũq; fuerit magni sectiones admittit. Est autem probabile, & paruum, finitas, & magnũ, infinitas habere diuisiones, sicq; illi etiam arbitrantur. Quare manifestum euadit, non hac ratione paruũ, aut magnum quicq; dici, quia finitas, aut infinitas sectiones admittat.

Ad hæc, magnum ex paruis quibusdam componitur, quæ vero neque diuidi queunt, neque partes habent, parua sunt, vt ipsi dicunt, vel nihil erit magnum, vel quod finitas sectiones habet, sicut illi statuebant, non erit magnum. Nam quid magnum esse poterit, si in tot pauca finita diuidatur? præsertim cum huiusmodi paucum partibus careat, & sectiones non admittat: totum enim diuisiones habet, quæ magnis conueniunt: similiter etsi solum sit, modo totum aliquod sit, probabile est autem & paruum finitas, & magnũ E infinitas habere diuisiones, sicq; illi arbitrantur. nam magnũ, quatenus contingit ipsum diuidi, multa atque infinita parua erit. Quare q̃d ipsi dicunt, tanquàm indiuiduum, paucum, diuidetur, & quando in finita, diuidetur, sed vnumquodq; segmentum illius secũdum pauci naturam diuidetur, etsi in finita. Rursus quoq; & in illis idem fiet, & deinceps in alijs, neque enim consistet paucum, quod semper diuisibilem habet naturam per hypothesim. atque ita rursus diuisio in infinitum procedet. Quare manifestum euadit, nõ hac ratione paruum, aut ma- F gnum quicquam dici, quia finitas paruum, infinitas magnum diuisiones habeat, sicut illi dicere vidẽtur, qui istud carere partibus, & insecabile esse in illud reijciunt, quod neque paruum dicitur. siquidem paruum quoque, sicut ostendimus, diuidere contingit. Nam paruo minus quantum libuerit, erit etsi finitas paucum habebit diuisiones. Igitur quia minus, & minus præcedente, demere licet, infinitæ diuisiones erunt.

G Quòd si quispiam ppea quòd in numeris paucum definitas sectiones habet, in lineis quoq; putet finitas paruum habere, stolidum se prodit, eo quod numerus è rebus partium expertibus pro creatur, & ab initio quodã constituto originem sumit. Hic omnis numerus, modo infinitus nõ sit, finitas diuisiones habet: magnitudines autem tali; rõne non consistunt.

Quòd si quis propterea quod in numeris paucum definitas sectiones habet, in lineis quoque putet finitas
H paruum habere, stolidum se ostendit, siquidem numerus è rebus partium expertibus, videlicet ex vnitatibus procreatur: & est aliquid, quod numeris principium facit, quodque paucum determinat, tria quippe, nisi quis duo velit, aut vnitatem, non vt numeros, sed vt numeri principia dicere, ac imparium quidem tria, parium autem duo. Hinc omnis numerus, modo infinitus non sit, finitas diuisiones habet, magnitudines aũt tali ratione non consistunt. magnitudines em̃ infinitum, in decremento habent, sicut in Physicis
I dicebat: at numeri, in incremento. Quare in numeris paucum definitum est, multum autem in infinitũ crescit. In continuis autem multum quidem definitum est. Nam quacunque in re sumere complemẽtum possumus, nec aliquis cogitare poterit magnitudinem aliquam, quæ cœlum excedat, & extra ipsum protendat, paruum aũt indefinitũ est, cũ magnitudo in infinitũ decrescat, atq; hęc Philosophus inquit ad primam argumentationem rñdens.

Qui vero lineis idiuiduis ideã K
cõstituunt, minus credibilia fortasse decernunt, q̃ præsens affirmet opinio, quæ nunc in disceptationem venit. Nam linearum ideam faciendo, modo quodam ideas tollunt, quibus demõstrare, qd instat, moliuntur. Hac. n. ratione destruuntur ideæ.

Secunda aũt argumentatio fuit ab ideis sumpta, nã, qui eas magnitudines posuerunt, indiuiduas ipsas faciebant, ne hisce principijs, atque primis, idearũ partes priores essent. Inquit igitur. Qui vero lineis indi-
uiduis ideã constituunt, minus credibilia fortasse decernunt, q̃ præsens L
affirmet opinio. Nam linearũ ideam faciendo, modo quodam ideas tollunt, quibus demonstrare, quod instat, moliuntur. Hac enim ratione ideæ destruuntur. Minus credibilia dicit, quæ minus sunt probabilia. probabilius est enim affirmare magnitudines indiuiduas, q̃ ideas esse. Velle igit̃ minus credibili assumpto, magis probabile pronunciatum affirmare, absurdũ est prorsus. Quare cum per ea, quæ aliquantulum probabilia sunt, id, quod valde est
improbabile, destrui soleat, de me- M
dio potius tollentur ideæ ob ista, quoniam cum & ideæ sint magnitudines, sunt autem magnitudines in infinitum diuiduę, vel penitus diuiduæ: secabuntur ideæ quoque si prorsus sint, atque siue diuidantur, siue diuidi queant, neq; immobiles, neq; impatibiles erunt, velut ij, qui ideas statuunt, voluerunt.

Rursus quoq; stultũ est arbitrari elemẽta corporea partibus carere,

A carere. nam etſi quidam ſic affirmant, tamen quantum ad præſentem qõnem attinet, principiũ petunt. Et quanto magis, quod probandũ eſt aſſumere videtur, tanto plus diuiduã eſſe longitudine lineã, latitudine ſuperficiẽ, altitudine corpus apparet.

Tertiæ Philoſophus rõni occurrit, quæ probat, quòd cum elementa ſint magnitudines, & oĩs magnitudo diuiſibilis, continger, & elementa diuiſa eſſe, atque ita ſubinde principiorũ principia erunt, partes videlicet elementorũ totius elementi: ſic B inquam Philoſophus occurrit. Rurſus quoq; ſtultum eſt arbitrari elementa corporea partibus carere. nã etſi quidam ſic affirment, tñ quantũ ad præſentem quæſtionem attinet, principium petunt, & quanto magis, quod probandũ eſt, aſſumere videntur, tanto plus diuiduã eſſe longitudine lineã, latitudine ſuperficiẽ, altitudine corpus apparet. Quomodo aũt principium petunt? an quia cum in diſceptatione poſitũ ſit hoc, vtrũ diuiduum corpus ſit, an in infi-C nitum diuiduũ, ipſi tanq̃ conceſſum hoc aſſumpſerunt in elementis, dicentes ecce elementa ſunt corpora, nec diuidua ſuapte natura ſunt: quare, ſi hæc indiuiſibilia ſunt, & alia quædam indiuidua eſſe credendũ. Cum itaque iſti hoc pacto ſumant quod probandum fuerat, nihil aliud hinc lucrantur, q̃ quod plura congerũt, corpora quædam dicentes inſecabilia, quorũ diuiſibilitatem potius demonſtrare queunt: atq; illis diſſolutis, reliquorum quoq; inſecabilitatem diſſoluere. Quòd aũt facile diſſolui queat in elementis inſecabilitas, ſenſus atteſtatur, nã aquæ D & terra, quæcunq; nobis occurrit, in partes diſſoluitur. Quamobrem dimittere ſenſum, & rõni ſoli inſeruire, abſurdum, & ſtolidũ eſt. qm̃ hac de cauſa non pauci deuiarunt à veritate, & ab ijs, quæ conueniunt, velut & Parmenides, qui dicit ens vnum eſſe, & Zeno, qui motum non eſſe contendit, & alij plures.

Zenonis autem ratio ſibi ipſa non conſonat, cum non ſic vno modo velit finito in tẽpore rem motam tangere infinita. Atqui tempus & linea ſimili modo fi- E nita, & infinita dicuntur, ac totidẽ vtraq; diuiſiones ſuſcipiunt. Neq; numerare eſt ſingulas infiniti particulas animi cogitatione tangere, etiam ſi quis ita nos cogitatione ſingula infiniti puncta tangere concedat: quod quidem fortaſſe fieri nõ poteſt. Non enim in rebus continuis, & Subſtratis cogitationis motus conſiſtit, ſicut earum, quæ feruntur rerum. Sed, ſi quis animi cogitationem ſic ẽt moueri conſentiat, F non erit is motus numerus. nam numerare non niſi interpoſita quiete abſoluitur. Verum abſurdum eſt fortaſſe quempiam præ ignauia ſuccumbere, propterea, quòd non audeat oblatas argumentatiões diſſoluere, atque ſic imbecillitatem ſuam fouendo, grauioribus inſuper fallacijs ſe decipere.

Quartum argumentum ab illis adductum probans magnitudines in infinitum non diuidi, fuit ratio

G Zenonis, quam ille proprie aduersus motum opponebat dicens, si stadiũ in infinitum secatur: si definito aliquo tempore, per ipm quispiam mouetur, tanget infinita finito in tẽpore. Et rursus, si celerius æquali in tẽpore plus spatij peragit, q̃ tardius faciat, cogitationis autem motus celerrimus, & cogitatio dinumerare poterit infinita in aliquo finito tempore. Zeno itaq; rẽ de potẽtia ad actũ transferens hæc absurda collegit. Hic autem Philosophus, sicut etiam in alijs faciebat, occurrit ad hæc respondens, & sophisma talem rationem esse demonstrat. neq; . n. inqt,

H ĩ finito tempore, infinitas stadij partes tanget id qđ fertur: sed in infinito etiam ipso. Nam simili modo tẽpus, & lõgitudo finita, & infinita dicuntur: ac sicuti tempus finitum est extremis, ita longitudo finita est extremis. Et denuo sicuti tẽpus infinitũ ẽ diuisione, sic & lõgitudo infinita est diuisione. Zeno igitur captiosum syllogismum componens, aliter in tempore, aliter in stadio finitum capit: tempus. n. à mane ad vesperam, quod est diuisione infinitũ, quemadmodum, & lõgitudo est diuisione infinita, finitum extremis

I accipit, nec tamen ita finitum accipit stadium, extremis videlicet, sed prorsus diuisione. Neque rursus Philosophus inquit, singulas ĩfiniti particulas animi cogitatione tangere, est numerare, etiam si quis ita nos cogitatione singula infiniti puncta tangere concedat: quod quidem fortasse fieri non potest. nam quo pacto tanget actu singula infinitarum rerum puncta, tam breui tempore? non enim, inquit, in rebus cõtinuis, & substratis cogitationis motus cõsistit, sicut earũ q̃ feruntur rerũ: sed K

si quis animi cogitationem, sic etiam moueri concedat, non erit is motus numerus. nam numerare interposita quiete perficitur. Verum absurdũ est fortasse, eos qui nequeunt soluere obiectiones præ ignauia succumbere, atque sic imbecillitatem suam fouendo, grauioribus insuper fallacijs seipsos decipere.

Quod vero de cõmensurabilibus lineis postremo dicũt, omnes vna quadam & eadẽ mensura oportere mẽsurari, falsum est admodũ, & nequaquam Mathe- L maticorum suppositionibus cõcordat. Non ẽm ita supponunt Geometræ, neq; vtile ipsis istud foret: immo potius aduersaretũ, lineas omnes commensurabiles esse, & omnium commensurabilium linearum cõem mensurã existimare. Quamobrẽ ridiculum est, eos, qui dicunt se demonstrare ex Geometrarũ decretis, & ex quibus Mathematici docent, in contentiosam pariter atque fallacẽ diuertere argumẽtationẽ, præsertim tam inualidam. M nam multis modis imbecillis est eiusmodi ratio, & quouis modo licet euitare, ne aut inusitata dicere, aut argui videamur.

Supponunt enim Mathematici, communem mensuram magnitudinem commensurabilium, sed ipsam non indiuisibilem supponunt, sed quæ possit & ipsa alicui commẽsurabilis esse alia quadam communi mensura. Nouem quippe communis mensura sunt trigintasex,

A & octuaginta vnius. illis quidem ſi quater plicentur, his autẽ, ſi nouies: & præterea quadragintaquinque, ſi quinquies aſſumatur. Verum & ipſum nouem commẽſurabilis eſt cũ viginti vno: ternarium enim communis eſt vtriuſq; mẽſura, illius quidem, ſi ter replicetur, huius autem, ſi ſepties repetatur. Atq; omnis linea, q̃ menſura cum alia non conuenit, cum hac & iſta conueniet, quia cũ his cõem menſuram habet, cum illa vero non habet. Quare non omnes lineæ vna quadam & eadẽ menſura dimetiuntur, ſed alio quidem

B iſtæ, vt hoc modo commenſurabiles, alio autem hæc, vt illo modo.

Præterea abſonũ foret, ſi quis à Zenonis oratione vltra q̃ par ſit perſuaderetur, lineas indiuiduas concedere, quia ipſi reſpondere neſciat, ob rectæ vero lineæ motũ in ſemicirculũ diuiduas non credere, quã neceſſe eſt in rectum ita diuidere, vt infinitæ circunferentiæ, & interualla totidẽ interueniant. Rurſus quoq; facile perſuaderi poteſt ex motu cir-

C culorum æqualium.

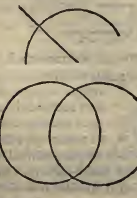

Figure oſtẽdentes lineas tũ ex motu rectę lineę ĩ ſemicirculũ, tũ ex motu duorũ circulorum æqualium eſſe diuiduas.

Nã quiſquis horũ moueatur, oportet per maius ſemicirculum moueri, & quæcunq; alia hmõi conſtituta ſunt de lineis, fieri nõ poſſe, vt talis vllus motus peragatur, quin pri⁹ omnibus & ſingulis interiectis occurrat. atque hæc Mathematicorũ ſcita multomagis ab oĩbus conceſſa ſunt, quã iſtorũ dicta. Quamuis autẽ ex cõfutatis nup̃ rõnibus appareat, vt neq; neceſſariũ, neq; probabile ſit lineas vllas indiuiduas extare, tñ ex ĩs ẽt, quæ deinceps ſubiungã, multo magis pſpicuũ euadet, & primo quidẽ p̃ ea, quę Mathematici demonſtrant, atq; addiſcenda proponũt, q̃ mutare nõ decet, niſi probabiliores rõnes habeamus. Nã neq; lineæ, neq; rectę lineę defiõ cũ inſecabili linea cõſentit, vt quę nec inter duo puncta extenſa ſit, nec mediũ vllum habeat. manifeſtum eſt igitur ex antedictis rationibus, q̃ neq; neceſſariũ, neq; probabile ſit lineas inſecabiles eſſe. ex his aũt, q̃ ſubĩcientur, manifeſtũ adhuc magis fieri poterit. ac primo quidẽ per ea, q̃ in mathematicis demonſtrata ſuppoſita q̃ ſunt, q̃ iuſtũ non eſt aliter q̃ certioribus rõnibus amouere. Nam ſi quam inſecabilem lineam vocant eſt & linea, & recta linea, nimirũ ipſi & lineæ & rectæ definitio cõueniet, ſed neque lineæ, neq; rectæ definitio ipſi conuenit, cum neq; aliquorum media queat eſſe, neq; medium omnino vllum habeat.

D E F

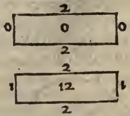
G Nam indiuidua linea qũo longitudo erit, & sine latitudine? qm̃ insecabilis cum sit, intra latitudinem consistere non potest. vt. n. punctus duarum linearũ medius est potentia, cum adhuc indiuisæ sunt, qñ vero actu diuisę fuerint, tunc punctus ambabus partibus actu diuisio est. sic & linea media est duarum superficierum potentia, superficie indiuisa, & vna remanente: qñ vero actu diuisa fuerit, & duæ superficies euaserit, linea actu diuisio est, insecabilis aũt illa existẽs, & ob hoc inseparabilis, quo pacto mediũ cõsyderabitur superficierũ per latũ diuisibiliũ.
H necesse est igitur cum superficiebus in geminas partes diuisis simul diuidi, & indiuiduam lineã, quæ ambas partes diuidit, & media inter duas superficies iacet: neq; igitur in medio aliquorum est, vt lineę naturam ostẽdat, neq; mediũ habet insecabilis cũ sit, ac quo tãdem pacto ipsi cõpetet rectæ definitio. recta nanq; dr̃, cuius mediũ non obstat finibus.

Deinde omnes lineę commensurãbiles erunt. Nam omnes ab indiuiduis lineis dimetientur,
I quæq; longitudine, queq; potentia sunt commensurabiles: indiuiduæ autem lineę sibi ipsis cõmensurabiles sunt longitudine, cum inter se sint æquales. quare potentia quoque. Quòd si hoc est, diuiduum erit quadratum.

Deinde omnes lineę commensurabiles erunt. nã quæ distinctio adhiberi poterit, vt hanc quidem mensuret, illam aũt non mensuret cõis illa, atq; insecabilis mensura, illa inquam indiuidua linea: nã cum insecabilis sit, & partibus careat oĩbus quadrabit, & oẽs ab indiuiduis mensurabuntur, & quæ longitudine cõmensurabiles sunt, & q̃ potentia: insecabiles aũt cũ sint, & ipsæ cõmensurabiles sibi ipsis erunt longitudine: æquales. n. sunt. Quare, & potentia cõmensurabiles erunt: nam quę longitudine commensurabilia sunt, potestate quoque sunt commensurabilia: non tamen ẽ contrario sicut dicebamus. L

Tertio cùm linea breuior grãdiori copulata latitudinẽ faciat, si sumanẽ æquales portiones ab indiuidua, & á pedali linea, bipedaliq; coniungantur, minoremq; latitudinem indiuidua faciat q̃ reliqua, minor erit latitudo, quæ ab indiuidua prouenit.

M

Quarto, si ex tribus datis rectis triangulus componitur, ex tribus quoque lineis indiuiduis cõponi poterit: in omni autem ęquilatero perpendicularis in mediam basim incidit. Quare & mediũ indiuidue diuidet.

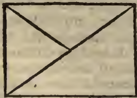

Præterea

A Preterea si ex tribus datis rectis triangulus componatur, atq; ex insecabilibus constituatur in oi triangulo equilatero perpendicularis linea in mediam basim descendit, (est autẽ equilaterus prorsus, & qui ab indiuiduis lineis constituitur) equales .n. sibi sunt indiuidue linee. Quare in subiectã lineam, que insecabilis defenditur, perpendiculũ veniet: eritq; medium indiuidue linee, quod esse non potest: medium enim indiuidua linea non habebit.

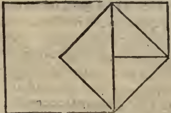
Quinto si quadratum ex quatuor insecabilibus lineis consistat, diametro protracta, & perpendiculari ducta, quadrati costa potentia perpendicularẽ diametrumq; dimidium æquat.

B

Quare non erit minima, neq; duplum erit spatium à diametro

C consurgens illius, quod ab indiuiduo procreatur. nam æquali ablato reliquum erit minus indiuiduo: nam si æqualis diameter quadruplũ describeret, hæc, atque hmõi complura colligere quispiam posset, eo quòd omnibus, vt ita dixerim aduersantùr, que à Mathematicis traduntur, quorum nonnulla denuo subnectam. Eorum quæ partibus carent, vnus esse cõtactus potest, at linea duos habet. nam tota, totam, & extremis vtrinq; finibus tangit. Deinde hoc pacto vna linea alteri copulata non efficeret ex vtrisque cõiunctũ maius, idcirco qa partibus carentia sibi ipsis adiũcta maiꝰ nõ faciũt. D

Preterea linea apposita linee non faciet maius id, quod ex ambabus conficitur totum. nam quod partibus caret alteri copulatum, non auget id, quod prius fuerat. E

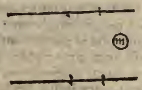
Postea nihil continuũ è duobus efficitur, que partes non habeant, propterea q; omne continuum plures partes continet: oĩs aũt linea, præter indiuiduã, est continua: quamobrem linea non erit, quæ indiuidua fuerit.

Insuper ex duabus nõ habẽtibus partes continuũ nihil gignit, qa plures partes continuũ oẽ cõplectit: oĩs aũt linea ꝑter insecabilem continua non foret: quare non est indiuidua. F

Amplius si queuis linea, præter insectilẽ, in partes diuidi potest, tũ equales, tũ ĩequales: scindatur linea in tria frusta, quæ nõ ex tribus insecabilibus, & vl'iter imparibus constet, diuidua fiet insecabilis linea. Similiter autẽ si in duo diuidatur linea, quæ ex imparibus consistit. Quòd si bifariã quidem non omnis linea finditur, sed quæ solum ex partibus

G bus coagmētata fuerit, si iam in duas partes diuisam in quæcunque diuidi pōt diuideretur, sic quoq; insectilis linea diuideť qñ ex paribus cōposita p inæqualia scindetur. Rursus si mobile p totū spatiū vna hora mouetur, horæ dimidio per medietatē spatiū mouebiť, & in minori tpe p minus spatiū, q̄ sit medietas: ergo siquidē ex imparibus indiuiduis spatium illud cōponiť, redibit insectiliū in medietates diuisio. siquidē media hora, mediū H spatiū, mobile ptransit. siťr.n. tps, & linea secabiť. Quare si nulla ex cōpositis lineis diuidetur ī

Hora

ęq̄lia, & īęqualia, neq; sicuti tp̄s scindeť, non erunt indiuiduæ li-
I neę. Est aūt eiusdē rōnis sicut dictū est ex indiuiduis oīa, vel affirmare, vel negare. Ad hæc, oīs linea, modo nō sit īfinita, duos fines hēt, siquidē linea hisce terminatur: at indiuidua linea non est īfinita, fines igitur habebit. quare diuidua erit, finis.n. aliud est, & nō illud cuius est finis: aut extabit aliqua linea pter istas, quæ neq; finita neq; sit infinita. Prętere a, oīs linea vel est infinita, vel fines habet;, igitur insecabilis linea nō est infinita: fines ergo habebit atq; diuidua erit. K nā finis aliud est ab eo cuius est finis, vel erit aliqua linea, quæ neq; finib⁹ careat, neq; fines habeat. Insuper nō erit in quauis linea punctus: non.n. in indiuidua. nam si vni⁹ punctus insit, ipsa primum linea sola erit, & inde punctus. sin plures inerunt, diuidua fiet. ergo si punctus indiuiduæ lineę nullus inest, neq; prorsus inerit lineæ, cū reliquæ ex indiuiduis, sicuti dicunt, coaluerint.

Insuper non erit in quauis linea punctus, in indiuidua.n. nō erit: ac L si indiuiduæ nō inest punctus, neq; prorsus in linea erit: nam aliç ex indiuiduis, vt illi volunt, constant.

Postea, vel nihil inter duo pūcta, vel linea, erit: ꝙ si linea, cū in omnibus lineis puncta insint, nō erit insecabilis vlla linea.

Postea vel nihil erit inter duo pūcta, vel linea: ꝙ si linea, cum in omnibus lineis plura puncta insint, nō erit insecabilis linea: nam indiuisibile esse solius est puncti.

Ampli⁹ nō eēt cuiusuis lineæ quadratum: habebit.n. lōgitudinē, & latitudinē, atq; idcirco diuisibile erit, cū illa quidē aliqd, M hæc aūt aliquid aliud. ꝙ si quadratum diuiduum est, & linea vnde procreatur diuidua erit.

Amplius, non cuiuscunque lineę quadratum esset. nam omne quadratum habet longitudinem, & latitudinem: quare diuiduum est. quo igitur pacto diuiduū ex indiuiduo conficitur. ꝙ si quadratum est diuiduū igiť linea quoque erit diuidua.

Præ-

A Præterea finis lineæ punctus est, & non linea. finis. n. extremũ est, extremũ vero indiuiduum: git ur, si punctus ẽ finis, indiuiduæ lineæ pars erit pũctus: atq; ita vna linea maior erit altera pũcto: sin indiuiduæ lineæ punctus inest, quia finis idẽ sit continuatarũ linearũ, dabitur finis rei carentis partibus, & demũ qd à linea punctus distabit, cũ ꝓpriũ nihil habitura sit ĩdiuidua linea à puncto, præter nomen.

Præterea finis lineæ punctus est, B punctus autem indiuiduus, vtpote finis: linea vero, vtpote finibus comprehensa, non est indiuidua, punctus igitur non linea finis est lineæ. Vel erit vna linea pũcto maior alia linea, si linea fuerit finis, & indiuisibilis: omnis enim linea, quæ lineam aliam excedit, linea excedit, si vero punctus insit lineæ, quæ supposita est insecabilis, & finis esse, quia idem est finis continuarum linearum, nõ carebit finis partibus, sed rei, quæ partes non habet, finis erit, & ab ea diuersus, quoniam finis diuersus est C à re finita, demum vero non differet punctus à linea: neq; enim propriũ quicquam habebit indiuidua linea a puncto præter nomen.

Adhuc ẽt, vt linea, sic & superficies, & corpus erit impartibile. vno quippe indiuiduo existẽte, cætera quoque consequentur, idcirco, quia vnum ad aliud diuiditur. at corpus indiuiduum non est cum in se latitudinem, & altitudinem contineat. Quare nec linea potest esse indiuidua. corpus siquidem in superficies, superficies in lineas soluitur. D

Adhuc autem, & superficies, & corpus similiter erunt indiuisibilia, nam vno existente insecabili, cætera quoque consequuntur, quia vnũ ad aliud secatur, veluti corpus ad superficiem, superficies ad lineam scinditur. Atqui corpus insecabile non erit, cùm in ipso sit altitudo, & latitudo, neque igitur linea poterit esse insecabilis.

Qm̃ vero rõnes, quibus isti nituntur sententiam suã persuadere debiles sunt, & falsæ. aduersæ autem opinionis omnes plurimum valent ad fidem faciendam: vnicuiq; liquere iam arbitror, queadmodum nulla queat esse linea, quæ diuidi non possit. E Ex his autem quæ subijcientur, manifestum euadit neẽ punctis quidem componi lineam posse quam insecabilem affirmant. ad quod probandum illamet penè quadrabũt argumenta, aut plurima saltem. Oportet enim punctum diuidi, quando linea, vel ex imparibus in æqualia secat, F vel ex paribus in non æqualia scinditur. Item lineæ partem nõ esse lineam, nec superficiei superficiem, & rursus lineam puncto maiorem esse linea: ex quibus enim vnumquodque componitur, his etiam quoduis aliud excedit. Atqui istud vnũ est eorũ, quæ nullo modo fieri queunt, & per ea, quæ mathematici docẽt, aperte falsum. Insuper quoque continget punctum esse illud, quod

G quod in tempore fertur, mō maior in longiori, æqualis in æquali tpe, motus fiat, excessus'q; tpis tempus sit. sed fortasse tp̄s quoq; rem quandam esse ex instantib⁹ compositam, sunt'q; vtraq; tēpus & linea, ex suis quæq; indiuisibilibus composita, dicet aliquis. At si nunc, est principium tpis, & finis, itē'q; lineæ punctus: neq; sibi coniuncta sunt principium & finis, sed in medio semp aliqd habēt: neq; nūc, neq; puncta sibi continua esse poterunt.

H Insuper si linea caret partibus, & tempus carebit partibus: indiuidua vero sunt in tempore, quæ nunc & instantia nominantur: quare tempus quoque quiddam erit ex instantibus compositum, eiusdemq; rationis ambo dicentur. Atqui nec instātia sibijpsis continua sunt, tangerent enim se: at non se tangunt, nec igit͛ puncta sibi continua sunt.

Amplius si linea magnitudinē aliquam hēt, punctorum aūt iunctura magnitudinem nullam efficit, idcirco quia maiorem locum non occupant. Nā & qñ linea lineæ superimponitur, eiq; coniungitur, nulla prouenit inde maior latitudo, sunt autem in linea puncti, qui nec ipsi maiorē locū occupare queunt, proculdubio sequetur, vt non possint longitudinem coniuncti facere.

I Quare neque compositio rerum indiuisibilium faciet aliquam magnitudinem, quia maiorem locum non occupant: quando enim lineæ adiunctum fuerit indiuisibile quippiam, & adaptatum, non euadit maior latitudo, quotquot adiuncta fuerint indiuisibilia, quare fiet idem & in punctis, nec maiorem comprehēdent locum, etiam si complura puncta fuerint adiecta, quandoquidem nec puncti vllius per se locus aliquis erit. Quocirca, non fiet ex indiuisibilibus magnitudo cōtinua, & ideo neq; linea ē punctis, neq; tempus ex instantibus componetur. K

Præterea si res oīs, rē quamlibet aliā tāgit, vel tota totam, vel ps partem, vel tota partē tangit, tanget & pūctus vnus indiuidu⁹ pūctū aliū indiuiduū, totus totū. At necesse est cū totus tangit totum, cū ipso vnum fieri. nam si quid remanet, qđ alteri nō coniungatur, non tetigit totus totū, sin nihil remanet, & simul sunt hæc duo indiuidua pūcta, eundē implebit locū id, qđ plura nunc est, & prius vnū fuit. Duobus.n. in vnū coeuntibus, q̄ nullā ex se habeant extēsionem, idem locus sufficit. Atqui partibus carentia extēsionē non hñt, quocirca nec ex indiuiduis vlla cōpaginabit͛ magnitudo: igitur neq; ē punctis linea, neq; ex instantibus tempus componet͛. Insuper si qua ex punctis componit͛ linea, pūctus tanget punctum, igitur si ex k signo ptracta fuerit a___b & g___d tāget se primum, & punctus, qui est in a___k & punctus qui est in k___d. Quare, & diuersa parte tanget: nā res, q̄ partibus caret, tāgit rē partibus carentem, tota totam. Ergo eundem locū possidebunt, quem k punctus obtinet, & sese L M

puncti

A puncti coniungent in eodẽ loco, ꝙ ſi in eodẽ iuncti fuerint loco, ſe etiã tangẽt:q.n. in eodem ſunt loco primo ſe tangant oportet.

Inſuper ſiqua linea componitur è punctis, tanget punctus punctum: At punctus partes nõ habet, & ideo non tanget:omne enim quod tãgit, vel toto totum, vel parte partem, vel toto partem tangendo tangit. at pũctus partem nõ habet, totum autem ſi tangit, vnum ſit oportet.

Deinde hoc pacto recta rectã duobus punctis tanget: punctus eñ in a___k, & punctus in k___g al B terũ ẽt tangit pũctũ, quare linea ex g___d pluribus tangit punctis. Eadem rõ fuerit, ẽt ſi non ſeinuicem, ſed quouis alio mõ linea lineam tetigerit. Quinetiã orbis circũferẽtia rectã lineã pluribus tanget punctis: punctus.n. contactus, quiq; eſt in circulo, quiq; in recta conſiſtit ſeſe mutuo tangunt, quòd ſi hoc fieri non põt, neq; pũctus punctũ tangere valet, quòd ſi ſe tangere nequeunt, neq; linea punctis conſtare põt. C nã neq; punctũ tangere neceſſariũ eſt. Poſtea quonam pacto recta vlla eſt linea, & circularis, qñ nihil differat contactus punctorũ in recta, & circulari? Nã res, quę partibus careat, rẽ, q̃ partes nõ habeat, tota totam contãgit, neq; prorſus eo modo eſt tãgere. ſi ſunt ergo lineæ quidẽ differentes, contactus aũt indifferentes non fiet ex pũctorum cõtactu linea circularis, & recta: quare neque è punctis conſtabit.

Poſtea quonam modo recta, circularisq; erit vlla linea, cum nullam differentiam habitura ſit coniunctio, neq; punctorum, neque rerum partibus carentium in recta & circulari: nam quod partibus caret, ſi tangat aliquid, quod partes non habeat, totus totum tanget. immo potius nequeunt ea, quæ partes nõ habent ſe mutuo tangere, ꝙ ſi lineæ differunt, punctorumq; coniunctio non differt, non conſtabunt lineæ è copulatione, vt vna ſit recta, circularis altera: quare ne è punctis quidẽ lineæ conſtabunt. D

Inſup neceſſe eſt pũcta vel ſeſe mutuo tangãt, vel non ſe inuicẽ tangãt. ſi igitur id quod deinceps eſt tangat oportet, eadem redibit rõ, ſin cõtingit qđ deinceps eſt non tangere, non erit linea cõtinuũ: nihil.n.aliud continuũ dicimus, quã qđ eſt ex ſe tãgentibus compoſitum. Quare oportebit, & hoc mõ vel puncta ſeſe mutuo tãgere, vel lineã continuã eſſe. Amplius ſi abſurdum eſt puncto punctum ſuperimponere quo fiat linea, & lineæ lineam adiungere, quo fiat ſuperficies, impoſſia ſunt, q̃ ab eis dicta fuerunt: ſiue.n. deinceps puncta, diuidetur linea per neutrum ipſorũ, ſed per id qđ intercedit, ſiue ſe tangunt, linea erit vnius puncti ſpatium. hoc aũt eſſe non põt. Poſtremo oĩa diuiderentur, & reſoluerentur in pũcta, corporiſq; pars punctus eſſet, ſiquidẽ corpus è ſuperficiebus, ſuperficies è lineis conſiſtat, ſi vero illa, ex quibus primis inexiſtentibus ſiu- E F

G ſingula conſtant, elementa ſunt puncti corporum elementa eſſe poterunt. Quare vniuoce corporum, & linearum elemẽta pũcti erunt non ſpecie diuerſa.

Poſtremo cuncta diuiderentur, & ſoluerentur in puncta ſi è punctis, & rebus indiuiduis componerẽtur: foretq; punctus pars corporis, modo corpus, è ſuperficiebus, ſuperficies è lineis, lineæ conſtituantur è punctis. Quòd ſi illa ſunt elementa ex quibus primis inexiſtentib⁹ quæque fiunt, puncta forent elementa
H corporum.

Apparet itaq; ex dictis nõ eſſe lineam è punctis, neque ab ea punctũ auferri poſſe. nam ſi cõtingit punctum auferri, contingit & apponi: quopiam autẽ appoſito, illud cui adiunctum eſt, maius euadit, ꝙ prius fuerat, ſi tale ſit appoſitum, quale quod ſuſcipit, erat. Quare ex ambob⁹ vnum totum facere licebit, & erit vna linea maior alia puncto: id quod fieri nequaquã poteſt. Verum per ſe quidem nõ poteſt à linea punctus auelli, per accidens aũt poteſt, eo quod ablatũ
I lineam ſequatur. cum.n. totum aufertur, totius & principium, & finis auferatur oportet. at lineę principium, & finis punctus erat, licet itaq; partem de linea demere: quare, & punctum auferre, ſed ea per accidens cenſebitur ablatio. Si vero finis tãgit illud cuius eſt finis, vel ipm̃, vel aliquã ei⁹ partẽ, & pũctus quatenus finis lineã tãgit: ſequetur vt hæc quidem linea puncto maior alia ſit. hæc aũt ex punctis nihil K
in medio comprehendentibus. Eadem ratio eſt & in diuiſione. nam ſi diuiſio per punctum eſt, & diuiſio tangit aliquid tam in ſolido, ꝙ in ſuperficie. Similiter em̃ & ſolidum è ſuperficiebus, & ſuperficies è lineis conficitur. Non eſt autem verum dicere per punctum fieri diuiſionem, neq; paruiſſimam aliquam lineam in minimum, quod inſit, diuidi. minimum quippe minus eſt etiam eorum, quorum minimum dicitur. L
at lineæ nihil aliud ꝙ punctus ineſt, & linea, atq; lineæ: linea vero puncto maior non eſt. nã neq; ſuperficies eſt linea maior: quare punctus non erit in linea minimum. Si vero lineæ cõiunctus eſt pũctus, & minimum eſt quod à tribus faciebus, hoc eſt à tribus partibus deficit, non erit punctus eorum quæ lineæ inſunt minimum. nam & alia quędam inſunt longitudini præter puncta, & lineas. Non.n. è punctis longitudo conſiſtit. Si vero id, quod eſt in loco punctus eſt, M
longitudo quippe ſuperficies, & ſolidum, quædã ex ijs compoſitæ res ſunt: illa ſiquidem ex quibus cõſtat linea, ſunt in loco. etenim & linea ẽ in loco; ac neq; corpus neq; ſupficies, neq; ex his quippiam in linea ſunt, non erit aliquid penitus in longitudine prę ter puncta & lineas. Amplius ſi res, quæ maior dicitur eſſe, in loco eſt, vel longitudo, vel ſuperficies, vel corpus: eſt autem punctus

ctus

A ctus in loco, nihilq́ longitudini prædictarum rerum insit præter puncta, & lineas, sic quoque non erit punctus rerum inexistentium minimum. Præterea, si vas aliquod, eorum quę in domo sunt, minimum appellatur, non domui comparatum, sed p seipsum cōsideratum, is'q́ & in aliis loquendi modus seruari solet, nihil eorū, quæ sunt in linea minimum erit ad lineam cōparatum, quare puncto non conueniet minimi appellatio. Quo-
B niam vero quod nō est in domo, minimum esse non potest eorū, quæ in domo sunt, ita & in cæteris est iudicandum: contingit autem lineam ipsam per se ipsam esse, non erit de puncto verum dicere, q̄ minimum sit eorum, quæ in linea sunt.

Apparet igitur ex antedictis, è pūctis lineam non constare, neque insecabilem & partibus expertem esse lineam, sed diuisibilem esse omnem lineam, atque in infinitum diuiduam. est autem punctus vtpote
C finis, minimum quiddam, linea vero minima non est, sed præcedente minor semper, semperq; diuidua. quemadmodum igitur minimum aliquid eorum quæ sunt in domo, & nihil ad ipsam comparatum, non dicitur esse aliquid, quod ad domū pertineat, eodemq; & in aliis pacto. quid enim ad pilam, vt ita dixerim, nigredo confert? vel ad statuam facit, sitam esse in dextra vrbis parte, D
sic neque in linea minimum, quod finis est, & punctus ad lineam collatum aliquid erit. Quare non conueniet quidem lineę minimum esse, punctus autem in ea, vtpote finis erit etiam minimum, quod nihil erit ad lineam comparatum, nō erit itaque linea insecabilis.

Postremo, non est etiam punctus articulus indiuiduus, nam articuli semper duorum termini sunt, punctus autē, & vnius lineæ terminus est. Insuper pun- E
ctus, finis: articulus, diuisio potius est. Adhuc si lineam statuamus articulos, superficiē quoq́ articulos concedamus oportet, idcirco, quia proportionem inter se seruant. Præterea articulus quodammodo differentia est. quamobrē Empedocles in suis carminibus inquit,

Articuli semper constat iunctura duobus.

Punctus autem etiam inter immobilia collocatur: Postea vero nullus habet infinitos articulos F
in corpore, vel in manu. at puncta habet. Et deniq́ lapidis articulus est nullus, neq́ saxū articulos vllos habet, puncta vero habet.

Libri de Lineis insecabilibus finis.

Theo-

THEODORI GAZÆ THESSAL.

IN PROBLEMATA ALEXANDRI APHRODISIEI ad Nicolaum Quintum Pontificem Maximum

PRÆFATIO.

CVm ægre interim feras, Pater sanctissime, si ego falsam deprehendam libri descriptionem, an libros tantum illos de Hierarchia authoris esse Dionysij Atheniensis viri doctissimi velis, nequid religioni derogetur, cætera autem sint, nec ne, quorum volumina esse inscribuntur, parum referre censeas, modo fructus ex his aliquis capiatur, equidem ita censere te arbitror, nec vereor, ne quod hactenus per tam longum tempus crediderint homines, à me reprobari videatur. Multa enim docti interdum per incuriam, indocti sæpe per ignorantiam improbe credunt, & quod Thucydides author grauissimus inquit, abditam rerum veritatem nullo cum labore multitudo inuestigare consueuit. Labitur in ea potius, quæ in promptu & in propatulo habentur. Problemata igitur, quæ tanquam Alexandri Aphrodisiei opus conuertere me in latinam linguam iussisti, conuerti quidem, & eo hercle libentius, quo non tantum morem me tibi gerere, verum etiam pleraq; in his quoque scite discuti intelligebam. Sed Alexandri illius hæc, Viri fæcunda sapientia præditi, & veri, atque germani opinionum Aristotelis speculatoris, nullo pacto equidem credere possum. Nam & doctrina autoris illius cum in plerisq; alijs, tum in ijs, quæ de animo istæc differunt problemata omnino desyderatur, & ab elocutione illius adeo longe hæc dissonant, vt facile quisque lectione veterum literarum græcarum exercitus intelligere possit, non id opus ad Alexandrum Aphrodisieũ, sed ad aliquem multo recentiorem autorem referri oportere: doctrinæ index nullus te melior esse poterit: elocutionis vero, quoniam id per interpretationem patere satis non possit, si meo parum confidis iudicio, sint illi arbitri velim, qui neque per malignitatem ementiantur, neq; per ignorantiam literarum gentis græce bonarum aberrent. Sed, quanquam Alexandri Aphrodisiei problemata hæc esse non putem, vtilia tamen, legendaq; ita iudico vt nec tibi conuerti iussisse displiceat, nec me munus hoc vnquam pœniteat suscepisse.

Quamobrem hæc illis Aristotelis problematibus, quæ superiori anno conuerti, tuoq; dedicaui nomini, adiungenda, si placet, iubebis, vt copia larga problematum eodem codice contineatur, fructumq; sic capere ex vicino liceat ampliorem. Nam, & sermonis faciem talem nos scitamentis huius recentis, parumq; linguæ periti autoris posuimus, vt ex eadem officina interpretis, ex qua illa Aristotelis, hæc quoque exisse viderentur.

Vale.

ALEXANDRI APHRODISIEI

Problematum

LIBER PRIMVS.

Theodoro Gaza Interprete.

PRÆFATIO.

B Quęstionum naturaliũ ratio partim certa ex se, conspectaq́; est, omni ambiguitate, discussioneq́; abiuncta. Quis.n.modo mentis sit cõpos, q̃rat, quam ob cãm natura pennas volucrũ generi largita est, cũ tam longe omnibus pateat, pennas primum fouendi gratia, perinde atque amiculum genus animantium illud induisse, dein- C de ornatus etiam causa eum in modum extitisse, s. eadẽ illa ratione, qua pilis naturæ ingenio teguntur, quæ ingressu vtuntur animantes, qua cortice serpẽtes, qua squamis, aut testis bestię incolę aquarũ? Cur item natura aliis animantibus cornua dederit, aliis aculeos, aliis vngues acutos, aut rostra, aut q̃d tale, quis quærere debeat? Constat.n. naturã his ipsis veluti quibusdam hastis natiuis bestias suas muni- E uisse, quo sese defendere ab iis possint, quę detrimentũ inueherent. Cõstat itẽ fructuũ, ac seminũ genera, quæ ad ortũ, vicemq́; succedẽdi perpetuã natura molita est, tunicis, aut corpusculis aliquib⁹ humidis, *aridisue, aut corio vestiri, vt secura tũ à frigore, tũ ab ęstu, tũ ẽt ab animantium iniuria pręseruentur. In multis certe ne ipsum quidem tegumẽtum penitus esse inutile naturæ solertia passa est: sed cibo ido- F neũ suis prouida animantibus astruxit. stirpes iã ipsas frondibus, libro cortice, reliquis id genus pennarum pilorumve vice obduxit: quippe quę prænorit, vt vel à nimio frigore, vel ab ęstu immodico offendi, interireq́; possent, nisi ita opta, consepstaq́; manerent, nõnulla etiam spinis tãq̃ spiculis cõtra aĩantiũ morsus armauit. flores præterea varios p̃stitit, vt exornaret, formosumq́; genus stirpiũ liberalissime redderet, vtq́; nuntios quasi

*ξυλώδων i. lignosis

G ſtatueret, qui mortalibus fru- ctuum infantiam mox prędicerent emerſuram. Hæc tam dilucida, tam certa, qui diſcutienda in medium affert, mēte procul- dubio vacat. at qui ambigat, an calor igni inſitus ſit: hic tāgendi ſenſu orbatus degit, qui quærit vtrum natura, & ratio prouida rebus oriendis, occidendisq; cōſultet, decernatq; ordinem, motum, poſitum, ſpeciem, colorem cętera generis eiuſdem: hic porrò criminis teterrimi reus eſt, grauiſsimisq; pœnis obnoxius.

H Quęſtionum igitur ratio, quod propoſui, partim ex ſe certa maniſeſtaq; eſt, partim inexplicabilis, modumq; penitus humani ingenij excedens, Deo duntaxat cognita immortali, qui rerū omnium parens, atque author eſt. Operis quidē ſolertiſsimi cuiuſdam rationem artifex qui extruxit, integre tenet. cæteri vero, qui artis ſint illius ignari, rationem nullam reddere queunt, ſed tantummodo rem inſpectāt

I & demirant. Quæſtiones, quas inexplicabiles dixi, huiuſcemodi ſunt: quam ob cām ridere hi ſoleant, quos in alis, & coſtis, aut plantis titillamus. Cur nonnulli, cum mutuum marmorum attritum, ſectionemve, aut ferri ſtridorem, limarumve ſentiunt, dentibus obtorpeſcunt. qui fieri poteſt, vt ſtupori dentibus à frigidis fructibus iniecto portulaca herba, quæ frigida eſt, medeatur, cum non res ſimiles, ſed contrariæ remedio contrarijs eſſe debeant. Qua de cauſa lapis, qui magnes vocatus eſt, ferrum ſolum attrahere, ramentisq; ferri * iuuari valeat, electrum, ſiue ſuccinū floccos, feſtuculasq; ſibi ita coniungit, vt hærentes poſſit attrahere. Vnde ſit, vt leo gallum tantummodo extimeſcat. Quid eſt, quòd gallina edito ouo feſtuca aliqua ſe, & ouum luſtrat. Quare veratro coturnices, cicuta ſturni veſcuntur, quæ toxica hominibus eſſe certum eſt? Quam ob rem ſcammonea bilē ducat: cucurbita agreſtis, agaricum, veratrum candidum, euphorbium, granum cnidium pituitam, veratrum autem atrum, ac epithymum bilem atrā? Cur aluus nonnullorum rebus aſtringitur, quæ aluum reſoluere conſueuerunt: contra quæ his reſoluitur potius, quę aſtringere poſſunt. Quam ob rem alius alio cibo delectetur, eūdemq; alius facilius, alius difficilius concoquere valeat, cum nulla ratio, vel caloris, vel alicuius rei eiuſmodi intelligatur. Nemo ſanè vel torpedinem piſcem torporem per funiculum noſtro inuehere corpori, vel triglam * obtentam virium à torpedine accitum tollere ignorat. permulta id genus licet enumerare, quę noſci tm̄ experimēto potuerūt. Vnde apud medicos abditæ illæ, deliteſcentesq; cauſæ his in rebus habentur, quarum nulla rō reddi poterit. Quocirca, temere ſane agunt qui

K (margin) * ξώωποιεῖται nutriti.

L

M (margin) * oblatā.

A qui genus id quæstionum solutionibus mandare contendunt. nec dici improbabilius quicquam potest, quam rationes, quas illi adducunt. quippe medicamenta, quibus purgandi vis data est, idcirco † materies ducere posse inquiunt, quoniam habitu sunt calidiori: quod error est. nam si iure calori causa daretur, calida omnia vim illam purificam sortiri vtique oporteret. nunc vero piper, quod longe calidius, vim B non trahendi, sed concoquendi, corroborandique possidet. cuius etiam generis mastiche, & aloë esse nulli dubium est: itaque reciprocari ista nequaquam censendum. Nam & si omne, quod ducere potest, calidum est, haud tamen vicissim ita consequitur, vt quod calidum est, idem etiā ducere possit. Volūt item struthiocamelum vi sui caloris ferrum cōcoquere: quod absurdum penitus. Leo enim, qui longe quàm struthiocamelus calidior est, fer- C rum concoquere nō potest. Nec vero Medicinæ artis authores tm̄ rerum statuere proprietates coguntur, sed philosophi etiam & grammatici eodem persæpe veniunt. etenim quæ πάθη, id est affectus appellant, vsuque comprobata obseruant, non nisi vicem complent proprietatum. Quærenda igitur illa sunt, quæ locum obtinent medium, hoc est, non quę perspicua ex se sunt, vel tam occulta, vt percipi à nemine possint, sed quæ quamuis difficilia, & obscura, explicari ta- D men, lucemque recipere rationum, & doctrina hominis, atque ingenio possint. Solutionem autem quæstionis cuiusque petendum ex rei vel habitu, vel specie, vel actione, vel ex rei simili consensu vel ex colore, vel ex deceptione sensus, vel ex æquiuocatione, vel ex viribus, quæ magis, minusve efficere possint, vel ex eo, quod res durior, aut solutior, aut maior, vel minor, vel ex tempore, aut ætate, aut more, vel † parte essen- E tiali, aut euentitia, vel ex rerum similium conditione, quorum exempla ex quæstionibus tum à nobis, tum ab aliis explanatis colligi possunt. his igitur normis, ac metis, omne quod quæritur, ꝓbationi potest solutionique mandari. Sed, cum non solum ratione, quæ in vniuersum doceat, verum etiam singularum rerum tractatione animus auditoris regendus sit, hæc proponenda soluendaque censuimus.

Marginalia: † χυμοὺς ἕλκειν humores trahere. Atque hoc semel annotatū sit quod ꝓ humo re, mām fere interpretatur. — Hoc ēt semel annotatu ē vo lo. quod fere ꝓ habitū, itelligēdū sit tpamē tū, ꝓ spēm confirmatio. — † co qd̄ est ßm subā aut ßm accidens.

F ꝓblema 1

CVr Homerus homines à canitie temporum πολιοκροτάφους cognominauit? Quòd ea maxime parte capitis canities oritur, ob eam scilicet rem, quod pars capitis prior humidior, quàm posterior, & pituitosior est.

2 Cur parte priore capitis sola caluescere solemus? Quòd mollis & laxa est. cum enim pilus ob naturalem siccitatem vacat alimento, facile defluit, vt qui non ita solide parte in-

G nitatur priore, sicut posteriore,
quæ siccior, atq; spissior est, cal-
uitium ex siccitate oriri solitum
est. quam ob rem quibus crispus
capillus est, citius caluescunt. ca-
nescunt autē serius, vtpote, qui
capite sint sicciori. siccitas.n. pi-
tuitosam illam materiam totam
absumit. sunt ijdem prҫterea vi-
giles plus quàm cæteri. somnus
enim humore consistit. Quod
quidem argumento constat in-
fantium, qui vt humidi excre-
mentosiq; sunt, sic somniculosi
esse consueuerūt. patet idem vel
ex humidis corporum affectio-
H nibus: atq; ex ijs, qui vel vino se-
se inebriarunt, vel crebro balneo
vsi sunt. Quinetiam minus ex-
crementi mittere ijdem solēt per
partes, quæ secessui vacātis ma-
teriæ deputatæ sunt, os, inquam,
nares, oculos. Atqui capillo sunt
promisso, & simpliei, capitis hu
more abundant. itaq; contra af-
ficiuntur: quippe qui aut nunq̄
aut lentius caluitiū sentiant. fie-
ri tamen potest, vt vel vitio sui
generis quis caluescat, sicut &
I articulorum dolores, & pleriq;
alij corporis affectus de parenti-
bus ad prolem descendere con-
sueuerunt, vt non desint, quos
morbos liceat hæreditarios ap-
pellare. Ergo vel ea ipsa de cau-
sa, vel celerius caluescere, vel ex-
crementosus, somniculosusq; esse
quis potest. canos autem candi-
dos esse propterea necesse est, qa
pituitę, ex qua orti sunt, colorem
imitantur, nonnunquam etiam
ad colorem penè auri vergunt, K
videlicet vbi se cum pituita bilis
vitellina permiscuit.

Cur excrementis abundare, 3
ac vigiles esse senes cōsueuerūt?
Excremētis certe abundāt, quos
frigidiores, atq; debiliores, atque
ad concoquendum ineptiores
longi temporis spatium reddi-
dit: hinc enim excrementis fora-
mina, meatusq; corporis redun-
dant. Vigiles vero, quia sicciores
parte corporis solida efficiuntur.
Infantes prorsus, qa ex contextu
foraminum, & parte solida cor-
poris sunt humidiores, non tan-
tum excrementosos, sed somnicu L
losos quoq; esse necesse est.

Cur pueri non canescūt, cum 4
humidi excrementosiq; esse so-
leant? Quia humidi, & calidi
sunt: pituita autem, vnde cani-
ties, humida & frigida est. adde
q; puerorum caluaria mollis, la-
xaq; est instar cutis, itaq; vacans
materia, & inutilis difflari po-
test, atq; euaporari, seniorum prę
dura est: tempore nanq; obdure-
scit, ac densa, solida, ossea reddi-
tur, vnde rimas in ea natura per- M
duxit, quibus vapores excremē-
titij efflari, atque euanescere
possent.

Cur mulieres, & spadones ca- 5
nescere celeriter soleant? An mu-
lieres, quia natura frigidæ sunt,
atque ex ocij causa. sic enim plus
materiæ inutilis contrahi po-
test, præsertim si mēstrua desue-
runt. Spadones, quia non am-
plius semen excernunt, sed ex-
cre-

A excrementum illud ſeminis genitale, quod pituitoſum eſt, per totum corpus miſtum cum ſanguinę digerunt.

6 Cur item careant pilis? Mulieres quidem, quia frigidæ ſunt, foramina ſui corporis ſpisſiora habent, atq; coarctiora. vis enim frigoris contrahere, conſtipareq; aptisſima eſt: itaque exitus pilis denegatur. Spadones vero, quia iuſto humidiores ſunt, excrementisq; admodum redundant. hæc enim ratio eſt, cur loca neque præhumida, neq; præſicca, ſaxoſaq; herbas edere valeant.

B

7 Cur pedes ſpadonum magna ex parte ſolent deprauari? Quoniam præ nimio, quem dixi, humore, membra admodum madefacta, & emollita, & proinde debilitata gerũt. fit* enim vt pondere ſuperimpoſito corporis, crura parum ad ſuſtinendum valida, peruertantur. quo modo harundinem pondere ſuperanneхo flecti neceſſe eſt. Rem autem duram, & ſiccam eſſe validiorem inq; ſuo officio ſtabiliorẽ: humidam vero & mollem imbecillam, parumq; efficacem extare: argumento ſunt ligna, pelles, funes, atq; etiam homines. quippe, ſi qui per luxum balneo & poculo immodice vſi ſunt, imbecilliores reddantur: ſed ſi per frugalitatem modice ſeſe reſiccarunt, robuſti, efficaciores euadant. Vnde fit, vt ſpadones quidem effœminati imbecilliqúe ſint, forſitan & vinoſi, vtpote qui pituita magis abundent. cum enim habitu ſint frigidiori, auidos eſſe rei contrariæ veriſimile eſt. vinum autem natura eſt calidum. Æthiopes vero, vtpote ſicciores, criſpi, macilenti, muſculoſi robuſtiqúe conſtant.

* itaq;

C

D

8 Cur ijdem vocem reddunt acutiorem? Quoniam humor ille immodicus fauces, canalem aſperum cognominatum obcraſſans, atque infarciens longe reddit anguſtiores. & cum ſpiritus per anguſta ſe promat, vocẽ agat acutiorẽ, quàm in integris fiat hominibus, neceſſe eſt. His enim vox ampla per meatus laxitudines informatur, & ducit. Argumentum ex tibiarum foraminib⁹ accipi aptisſime poteſt. humor autem nimius ſpadonum vel eo conſtat, ꝙ percraſſari & mammas fœmineas explere, & genas habere tumidiuſculas, & pilis eſſe promisſioribus, & caneſcere facile conſueuere.

E

9 Cur è ſpadonibus nonnulli rem aliquantiſper veneream appetant, & amore interdum teneantur? Quoniam ſunt, qui cum pubeſcerent, caſtrati, colliſive fuerunt. Itaque veluti ſemiſpadones ſunt. adde quibus iecur feruentius, & ſeminis conceptacula ampliora, hi veneris vſum ſæpe imaginantur, & appetunt: agere tamen quod cupiunt non poſſunt, quoniam coles eorum mox emarceſcat, & languëat.

F

G gueat. Spiritus enim, qui diutius
tumefacit, deest: quippe cum se-
men non adsit, vnde spiritus or-
tus per meatꝰ semini attributos
deferri ex parte coxarum consue
uit. Quam ob rem fit, vt meatus
illi collapsi perĩde atq; in puerili
ætate possint excæcari.

10 Cur cæteris omnibus nostri
corporis partibus, quas pili in-
tegunt, canescere consueuimus,
alis vero nequaquam? Quoniam
locus iste calidior est, quippe qui
conceptaculis tum spiritus na-
H turalis, tum sanguinis, sit refer-
tus: qui etiam quia laxior, atque
solutior est, idcirco excrementa
pituitæ digerere, atque difflare
assidue potest. quod quidem ar-
gumento constat sudoris assidui
alarum.

11 Cur nonnulli pudore affecti
alis insudare coguntur? Quia
pars ista corporis laxior est. Na-
tura quippe ab eo recedit. quod
vel reuerendum, vel cauendum
est: atq; paulisper sese cum san-
guine colligit, recipitque in ve-
nas, atque arterias ampliores,
I quæ vbi expletæ fuerunt, extil-
lare incœperunt. quod idem etiã
euenire ĳs nouimus, qui affecti
lætitia sunt, ob eam scilicet rem,
quòd elaxari, resoluique cor-
pus totum, maximeque alas ne-
cesse est.

12 Quam ob causam pallidi, qui
metuerunt, efficiuntur? Quòd
natura humana visq; interior,
quæ corporibus nostris consu-
lit, ne quid extrinsecus capiat de-
trimenti, continuo fugit, & se K
ad loca confert penitiora custo-
diæ gratia. quemadmodum nos
quoque domum eadem causa
petere solemus: quò cum prope-
rat, sanguinẽ secum trahit. quo
solo vehiculo, alimentoque vti
consueuit vtpote qui ex succis
omnibus sit bonus solus: hic au-
tem est, qui florem nostro largiri
corpori potest.

Cur ĳdem illi contremiscere 13
consueuerunt? Quoniam vis
etiam animalis per consensum L
vtiq; naturalem diffugiens, ner-
uos relinquit imbecillos, qui suo
robore membra sustinent, fir-
maque tuentur. Hæc eadem ra-
tio est, cur & aluo fundantur, &
mingant inconsulte. musculi
nanque, quorum interest mea-
tus excrementorum claudere,
debilitati retinere amplius ne-
queunt.

Quam ob causam rubescere 14
solent, qui gaudent? Quoniam
natura sponte rei occurrit, quæ
grata extrinsecus accessit. Quẽ-
admodum nos amicis, aut libe- M
ris obuiam vltro festinamus, na-
turam autem sanguis comita-
tur, quem suo colore cuti florem
posse largiri, palloremque ob
eius orbitatem, oriri proposui-
mus.

Cur erubescere consueue- 15
runt, quos puduit? Quoniam
natura sua naturali quadam,
non arbitrali conscientia vere-
cundatur, ac reueretur, quod ho-
norandum, colendumque sense-
rit.

A rit. Itaque more pudicæ, nobilisq́ue puellę compescitur: & se ad loca penitiora corporis recipit, atque occulit. quod cum agitur, sanguis concitus liberalius fluitat, cutemq́ue suo colore pertingit. Sunt tamen, qui naturam sese protegere copia sanguinis asserent. quomodo & manum naturali ingenio tātisper faciei admouere solemus, dum pudore afficimur.

16 Cur nonnulli à vita præ nimio metu discesserunt? Quoniā vis naturalis admodum interio- B rem subiens partem sanguine, calorem insitum, atque vitalem solitum de corde oriri obruit vniuersum, atque extinguit. qua ratione oleum quoque multum, vniuersimq́ue lucernæ infusum flammam potest extinguere: calor quippe corporis ille perapte flammulæ lucernæ respondet. & vero, qui dolore vexantur nimio, eadem ipsa de causa discessere è vita: īterit enim motus interior natiui caloris, quemad- C modum ignis quoq; obturatus extinguitur.

17 Cur multi ebriati vino obierunt? Quoniam vini copia naturalem * animalemque vim omnem suo calore opprimit, maximeque id sentiunt, qui calorem insitum exiguum continent, atque imbecillum. Qui enim multus, ac validus est, resistere amplius, ac spatio temporis copiam omnem illatam concoquere potest, quemadmodum plus olei infusi flamma tolerat, quæ largior est. D

*vitaléq;

18 Cur membra senum obtremunt? Quoniam nerui mēbrorum, & musculi vi sua mouendi priuati non amplius æque partes continere, firmare, stabilireq́ue possunt. fit etenim tremor, cum pōdus quidem membrorū corporis trahit deorsum: animę autem vis sursum eleuat, idq́ue vicissim, atq; assidue agitur. Hinc.n. incurui senes in terram corruūt, & ne id fiat, baculis sese sustinēt & tanquam caducos parietes lignorum adminiculo continent E erectiores. Hæc eadem virium imbecillitas facit, vt & vrina, & alui excrementa prodeant in consulte.

19 Quam ob rem pallescere solent, qui ęgritudini succumbāt? Qm̄ rem tristem natura sentiēs paulatim descendit ad loca sibi penitiora cum sanguine, qui coloris author est, minus tamen illi, quàm qui metuunt, pallescūt.

20 Quam ob causam qui lætitia *exultant, resoluuntur? Quoniā F vitalis vis, & insitus calor foras ad rem lętabilem immodice profluens dispalatur, ac interit. Vnde fit, vt & sudent, & rubeāt sanguinis aduentu. Calorem enim natiuum, ignēq́ue ipsum, vt per loci sui appetitionem sursum efferri, sic per alimenti desyderiū ima petere necesse est. igit̄ vtralibet mouēdi ratione perempta, calor insitus interit, & vis omnis italis euanescit.

*a.l. exultant vehemēter, nō nunquā & resoluuntur.

G Quam ob causam qui vel an-
21 guntur, vel irascuntur, vel amāt,
frequenter ampliterq́ suspirare
cōsueuerunt? Quoniam qui an-
guntur, animum totum ad rem
quæ dolori est, cōuerterunt: qui
irascuntur, rei, qua conciti fue-
re, intēdunt: qui amant, rei tan-
tum incumbūt, cuius desiderio
detinentur. Itaq; animus conuer
sus ad id, quo solicitatur, negli-
git, & quasi officij sui obliuiscit:
videlicet, vt musculis thoracis
vim mouendi suppeditet. Cor
H igitur, cum neq; per intensionē
pectoris aerem capiat, quo ven-
tilari, refrigerariq́ possit, neque
per remissionē seuocet, quę san-
guinis ardor fauillacea excremē
ta commisit, ne stranguletur, a-
nimam cogit, & ad desertum of-
ficium reuocat, & hortatur, plu-
*motionē rimam musculis præstet * ratio-
nem, & inspirationem, expira-
tionemq́ ampliorem efficiat, vt
& copiam aeris frigidi capiat, et
excrementorum largam ejciat
I copiam, ita vt quod vices minu-
tæ, crebræq́ spirandi essent fa-
cturæ, hoc vna amplior respira-
tio subministret. Quam rem
στενάζειν hoc est suspirare vete-
res ab angustia cordis dixerunt,
& quidem ad quoddā tempus
late suspirant, idq́ sępius faciūt,
quoniam animus quidē, vt di-
ctum iam est, rem, à qua excita-
tur, assidue dispicit, natura vero
aliquando cordis gratia cogit
vim mouendi transmittere tho-
racis musculis ampliorē. Quòd
autem in thorace respiratio est, K
hoc in reliquo corpore seductio
spiritus per arterias habetur, ac
inspirationi intensio, expiratio-
ni remissio respondet. Sphyg-
mus autem, i. pulsus ipse intēsio
meatus, & remissio in corde &
in arteria est.

Cur ægre id genus carnis cō-
coquitur, quod insitium appel- 22
latum est. Quoniam sua leuita-
te fluitat in ventriculo per cibi
humidi mediū: nec eius corpus
attingit, quo tactu fieri conco-
ctio pōt, sed iuxta gulam redun- L
dat: cuius officium cibis non co-
quendis, sed appetendis delega-
tū est. quinetiā foris aquæ inie-
ctum non subsidet, sed innatat.
quoniam dum carnes teruntur,
spūs admittitur præleuis, qui
corpus eleuet, & in humore flui-
tare aptissimum reddat, hinc ēt
molle, solutumq́ forte talis spi-
ritus euadat, necesse est.

Cur aqua perferuida grata 23
prurientibus est? Quoniam cau
sa cur membra pruriant pituita M
crassa & perfrigida est: hęc autē
facit, vt cutis hebetior sit, atque
stupentior.

Cur ijdem balneis delectan-
tur calidis? Quoniam pitui- 24
tam calor* digerit, & vngues ex-
cutiunt. *fundit.

Cur terga amplius, q̄ cęteræ
corporis partes pruriant? Qm̄ 25
plus pituitæ continent, vtpote
quæ frigidiora sint. Quā ob rē
senes pruritus magis exercent,
quia frigidiores sint.

Cur

A Cur homines, qui breui sunt
26 corpore, prudētiores magna ex parte sunt, ꝙ qui longo? Quoniã animus toto in corpore coactius, & compactius manet, si breue est: si longum, passus per longitudinem exoluitur, & hebetascit. vnde Homer⁹ Vlyssem breuem, ac prudentissimum refert, Aiacem longum, & stultissimũ prodidit. Hoc modo qui breuiore sunt corpore, sunt etiã fortiores quàm qui proceriore.

Quare qui minus sunt prudẽ-
27 tes, suspenso corpore, ac vultu sublimi incedunt? Quia quemadmodum nauicularius non admodum robustus nauim recta non agit, sic nec corpus animus imbecillior.

Problẽa hoc in nõ nullis exẽplarib⁹ sĩ legebat', nec ob id à Theodoro fuit trãslatũ.

Cur pleriq; stulti liberos pru-
28 dentissimos procreauerunt, & contra, multi valde prudentes stolidissimos? Quòd homines stultiores cum concumbunt, totos libidini sese dedũt, itaq; animo penitus in corporis cõcreationem demerso, astrictoq; rei C tantũ venereę, semen vires optimas tum rationales, tum naturales adeptum perfluit, creatq; proinde hominem prudētiorẽ. At homines prudentes, & docti semper aliquid vel honesti, vel vtilis animo complectũtur, nec in ipso quidẽ venereo coitu omnino à rerum studio desistunt. itaque aio remissiori profluens semen expers longe facultatis illius animalis incumbit. Hinc ẽt deduci ratio potest, cur homines stulti atque indocti filios robustos maxime procreant, prudentes & docti imbecillos. D

Cur ferarum animantiũ ster- 29
cus minus, ꝙ vrbanarũ fœteat, & damarum, & aliorum quorũdam excrementa paulisper aroma redoleant? Quoniam ferè cibo ficciori simplicioriq; vescantur, laborantq; vehementius: hominum vero stercus omniũ maxime animantium fœtet, ꝙ vario, humidoq; cibo magis cęteris vtuntur: atq; plus ꝙ sit satis E ĩportune prius, quàm egeamus, gulæ ingerimus, atq; minus nos per laborẽ exercemus, atq; minus calore abundamus. cum igitur cibus, vel plene cõcoqui, vel satis difflari propter copiam nõ queat, putrescit aliquantulum, itaque grauius fœtet.

Cur sinapi, & piper, & acriũ 30
omne genus cuti superimpositum nostri corporis vlcerare nimirum potest, deuoratum ventrem vlcerare nõ poterit? Quoniam ante immutatur atq; con- F coquitur, quàm incipiat agere. adde ꝙ eius vehementia hebetascit nimio vẽtris humore, qn' etiam cutis suam ob densitatem tempus ad agendum rebus admotis acribus satis adhibet: & quoniã imbecilla est, facile sentit, at pars intestina vna, & laxior & validior est.

Cur & præ nimio dolore, & 31
præ nimia lætitia æquè lachrymę excutiantur? Quoniam qui dolent, spissitudine meatuũ, qui positi

G poſiti oculis ſunt, humorẽ, quẽ
oculi continent, exprimunt. do-
lor enim meatus refrigerat, atq;
aſtringit. At qui lętantur & ge-
ſtiunt, humorẽ ex laxitate mea-
tuũ effundunt. oculi tamen qui-
cunq; arctioribus conſtant mea-
tibus, lachrymam neutra de cau
ſa mittere conſueuere.

32 Quam ob cauſam qui dolent,
ſumma corporis parte palleſce-
re conſueuere? Quoniam vires
naturæ cum ſanguine partes in-
teriores corporis ſubeant, ſicut
H ſuperius dictum eſt. ſanguis au-
tem eſt, qui ſummam corporis
partẽ calfacere poſsit, & laxare.

33 Cur ſæpenumero euenit, vt
qui mingunt, etiam flatum ven-
tris extrudant? Quoniam veſica
plena vrinæ intumeſcat, & pre-
mat, & adducat rectũ inteſtinũ:
itaq; vrina, dum egeritur, inte-
ſtinum illud relaxatur, & flati-
bus inteſtinis incluſis libertatẽ
effluendi concedit. Sunt tamen,
qui dum vrina ſecernitur, con-
I ſenſum quendam membrorum
effici omnium cenſeant.

34 Quam ob rem qui oſcitãtem
viderint, oſcitare incipiãt? Quo-
niam natura animantium con-
ſentiens inter ſe, affiçiq; mutuo
aptiſsima eſt, maximeq; bruto-
rum. Hinc vbi e grege aſinorum
meiere vnus adorſus eſt, cæteri
quoq; omnes identidẽ faciunt,
quibus veſica plena eſt vrina.

35 Cur ſanum lippiẽs ſua aduer-
ſa valetudine afficiat, ſanus ve-
ro lippientem ſua bona valetudi
ne emendare nõ queat? Qm̃ ocu K
li humidi, molles, affectuiq; op-
portuni ſint. adde, q; ſanitas tẽ-
peries quędam ſit corporis: mor
bus autẽ intemperies, faciliuſq;
modicus habitus ab immodico
mutetur, vertaturq;, q̃ econtra-
rio: merito lippitudo, quæ habi-
tus quidem immodicus eſt ſani-
tatem, habitũ laudabilẽ celerius
mutat. omnem mutationẽ autẽ
ob naturalem conſenſum corpo-
rum fieri certum eſt.

Cur numus, aut pomum in 36
aqua demerſum amplius ſeipſo L
videatur? Quoniam aqua ſub-
merſo adhęrens corpori, eadem
afficitur qualitate, coloremq; p-
inde trahit eundem, quo fallere
oculum poſsit, quaſi corpus am
plius ſit, cum vndiq; aqua con-
tinetur. Hac enim eadem ratio-
ne Sol quoq;, & Luna, & Erro-
nes omnes, cum vel exoriuntur,
vel occidunt, corpore eſſe am-
pliori videntur: quippe cum ita
primum cęlum recipiat eandem
qualitatem, afformeturque con
ſimilius. M

Cur quadrata è lõginquo ro- 37
tunda eſſe videantur? An quia
quadrati angulos vtpote ſubti-
les è longinquo percipere oculus
nequeat: quibus detractis rotun
dum videtur, qđ relinquitur.

Quam ob cãm, cum aliquid 38
procul percutitur, ictum ſtatim
cernamus, ſtrepitum lentius au-
diamus, quamquam vnà cum
ictu ſtrepitus oriatur? Quia vi-
ſum tenuiorem atque acutiorem
quàm

A quàm auditum habemus. visus igitur anticipare, vtpote acutior potest, auditus vt crassior, lentius suo fungitur munere. Eadē hæc ratio est, cur in attritu confrictúq; nubium ictum, quod tonitruum appellamus, & ardorē, cui nomen fulgur inditum est, non ex æquo percipiamus: sed fulgur primum videamus, post tonitruum audiamus: quanquā ictus vel prius tonitruum, quam fulgur efficiat, vel vtrunque simul committat. Ergo vel hac in
B re visus vtpote agilior, & tenuior prçcurrit, atq; anticipat, auditus vt crassior, & retardior, postmodum sentit.

39 Quam ob rem ex frigoris vehementia partes nostri corporis cęterę rigeant omnes, facies minime, cū hæc vna detecta frigori pateat? An propter consuetudinem. facies enim quòd semper detecta est, aeris mutationibus insueuit. iuuat autem plurimum ad resistendum consuetudo, atq; exercitatio.

C
40 Quā ob causam bilis suo conceptaculo affectu admodum facili complexa nūnquam id corrodat, vbi vero in dentem corpus solidissimum paulisper decubuit, illum corrodat, atq; interimat? Dixerim, quia natura, vt in illo vno corpore bilis contineatur, statuit. vis enim naturæ plurimum ad prohibendum ne quid officiat, valet. Constat hoc etiam rebus aliȷs. fœtus eñ decem fere menses in vtero permanens nullum ponderis sensum gerenti fœminæ mouet. at si quis flatus eodem ruat; tormentum protinus excitatur, & pondus sentitur, & distentio rapit intolerabilis. arteria item aspera spiritus vnius conceptaculum est. ita, vt si quid cibi, aut humoris in eam delapsum sit, strangulatio sequatur, & tussis subita: natura enim non cibo, sed spiritui viam hanc vni vendicauit. D E

41 Cur aliȷ balneas sitibundi ingressi, extincta siti egrediantur, aliȷ contra? Qui habitu sunt sicciori, siti balneo humefacti absoluuntur, præsertim si non penitus tabeant siccitate. at qui humidiores sunt, & siti omni vacantes, ȷs humor per sudorem absumitur, itaque sitis creatur: quippe quæ siccitate oriri solita sit.

42 Quam ob causam radice per cibū ingesta, aliȷ fœde eructant, aliȷ non? Quorum ventriculus non vitiosis excrementis, maximæque pituitosis redundat, horum eructus purior est. Quorum autem illis redundat, impurus, & male olens. radix enim vim calefaciendi, incidendi, extenuandique materias obtinet, flatusque ex humoribus mouet, quos per ructum retrudit, ac reȷcit. ita fęces quoque diri odoris, si immotæ manent, fœtorem non spirant: si mouentur, (ῥάφανος radicem reddit.) F

G uentur, ampliter spirant. haud enim audiendi sunt illi, qui radicem ipsam vitiosam natura & foetido constare genere cēsent. argumēto quòd etiam foris tam marcida male olet: nam si id esset, omnes, qui eam edissent, foetidum eructarent.

43 Cur summis frigoribus, digiti & omnino extrema corporis nigrescant, & decidant? Quia vis summi frigoris calorem insitum ad corporis profunda impellit, & claudit, itaq; extrema, H quoniam vires * animales & calorem nequeant adipisci, primū liuent, deinde nigrescunt, & moriūtur. decidūt vero propterea, q natura reliquo suo corpori cōsulens, adstringit ad se quod integrum est, relinquit, atq; reijcit, quod mortuum vacat. extrema ita affici possunt, eo q parū carnis, caloris'q; obtinent. hinc. n. & in genere stirpium, quæ infirma laxiora'q; & minus calida sunt, frondes hyeme ineunte amittūt. Errant. n. qui principio calorem I innatum vim aduersam frigoris aufugere introrsum existiment: proinde coactū, & quasi recreatum proficisci vniuersum larga cum copia omnibus auxilio mēbris: itaq; feruore nimio extrema posse exuere: nam dum intus manet, cogi melius potest.

* vitales

44 Quam ob rem qui extremis perfrixere, si mēbra igni admoueant, doleant vehementer? Hoc vniuersim & ad subitam qualitatis mutationem accidere arbitrandum est. K fit enim, vt ex multo frigoris repente transeant ad multum caloris. omne autem qđ immodice, vniuersim'q; malo agitur habitu, dolorem naturæ infligere potest. sicut quod per habitum bonum modice, atq; ad naturalem conditionem vniuersim mutatur, naturā vero vehementer permulcet, atq; oblectat. corpus enim humanum habitu temperatiori, quàm cætera animalia constat. L

45 Quam ob causam, qui piper, aut panis frustum grandiusculum deuorarint, singultiant? Qui ventriculum mundū, & sentientem, & calidum habent, hi celeriter piperis acritudine mordentur: quo morsu stomachus ad repellendam rem, quæ id efficit, excitatur. Itaque oritur, qui singultus vocatus est. At qui ventriculo sunt frigidiori, pituitoso, atq; hebetiori, hi lentius singultiunt. quinetiam qui panem incisum iusto amplius deuorarint, M oppressi magnitudine panis, singultire coguntur. membrorum. n. natura nequit quiescere, quoties aliquo detrimento infestatur. Piper igit qualitatis suæ acritudine facit, q singultus obueniat. qūo bilis quoq; interior pungit, & concitat. Panis vero sua opprimens quantitate idem committit more pituitæ, quæ singultum aggrauādo ciere potest. respondet eñ piper bili,

panis

A panis pituitæ, vtraq; vero proxima rebus extrinsecus infestantibus: dixerim, spinis, & lapidi. piper. n. & bilis acumini spinarum respondent: pituita & panis lapidum ponderi.

4 Quam ob rem vitia, q̃ in vnguibus digitorum constiterint, dolore afficiant vehemēti? Quoniā nerui ad extremos vsq; porrecti digitos suis ipsi excrementis vngues conficiunt, sicut etiā dentes in gingiuis. Cum igitur vis, quæ per neruos author sen-
B tiendi præstatur profluens extremis insistat digitis, eo se colligens, augeatur aquę modo, quæ in compita confluit, constat eo magis dolorē posse amplificare, q̃m plus sensus vitijs augetur.

47 Quam ob rem ijs, qui panem incisum grandiusculum deuorarint, & ob eam rem singultire incipiūt, retentio spiritus singultum sedare possit? An quia stomachus ad asperam arteriā positus est, idcirco premitur ab ipsa arteria, & instringitur, ita vt pa-
C nis intrusus in ventriculū excutiatur, quo excusso, pondus tollitur, qđ singultum ciere potest.

48 Quam ob causam qui ex pane singultiunt, soluantur singultu, cum triste aliquid audierint? q̃m sunt intenti ad hoc, quod ęgritudinem attulit. Cum enim vis animalis aliorsum cōuersa, mouere thoracem desinat, spirit⁹ parum tantisper affluit: itaque coactus singultum prę sua copia sedat, vt dictum iam est.

Quam ob cām, cum picturas 49
intueamur, si prope astamus, co- D
lores plano contineri omnes videamus, si procul, partim cauo, partim deuexo repręsentari necesse est? Q̃m vis conspiciendi, quoties per longum extenditur interuallum, languescit: atq; ita colorum ꝓfunda diligentius nequit explorare, sed partē albiorem deuexam videt, nigriorem cauam. Albū. n. q̃m lucido proximum, foras versus elucet, nigrum, vtpote obscurum, introrsus nitet. Hic adijci illa congruū E
iudico, Artium aliæ materiam transformare solent, vt cum fictor ęneum equum, bouem, aut quod aliud animal conflando, aut ducendo hominem, aut vas aliquod affingat, videlicet materia ęris à forma in formam immutata: aliæ per adiectionem agunt, vt quæ cæra, aut luto effigiant: aliæ per demptionem, vt quæ animal sculpendo afformant: aliæ per compositionem, atq; appositionem, atque conglutinationem, vt ars ædificanda- F
rum ædium, aut nauium, aut lignaria: sunt præterea, quæ ꝑ habitus alteratione, penitioremq; immutationem fiant, quemadmodum natura genus animaliū ex semine creare solita est: nō desunt, quæ per habitus mutationem atq; additionem prodeant corpis, qūo natura mēbra enutriendo augere vtiq; consueuit: addo ēt, quæ per colorū mistionem, atq; adiectionē corporum conficiantur.

G confìciantur, vt artem pingendi suo fungi officio nouimus.

50 Cur aqua frigida neruis officiat, calida non prosit, sed talis quoq; aduersa sit? Nam si quid noxium est, contrarium eius cōmodum esse necesse est. haud em̄ fieri pōt, vt contraria mō consimili efficiant. Dixerim aquam, non qua est calida posse officere, sed qua calida & humida. neruorum etenim ictus, qm̄ summa in neruis sensio est, contendi, astringiq; desiderant. qđ humor præ- H stare nequit. imò neruos emollit, laxat, ad cariem ducit: calorem vero neruis haudquaquā esse incommodum constat, argumento olei, cuius perfusione iuuari neruos palàm est, eo. s. ꝙ aliquid obtinet astrictionis.

Al. l. prīa rōne, & p se efficiāt.

efficitur. Al. l. p se neruis.

51 Cur poma obesse sua frigida humidaq; natura possint: aqua, quæ frigida & humida est, non tantundem officiat? An ꝙ aqua pomis tenuior est, ac digeri celerius pōt: idcirco non ex ęquo offendit, præsertim cum membra I firmare aliquantulum valeat.

52 Quam ob causam pleriq; cibos crassos, atq; difficiles concoquere facilius possint, vt carnes bubulas: faciles, & succi cōpotes laudabilis ægre concoquant, vt pisces saxatiles? Rōnē alij ad consuetudinem referunt, alij ad habitum quendam naturalem ingenio humano inexplicabilem: alij ventris calore immodico cibos concoctu faciles vltra modū pro sua facilitate concoqui, itaque perfringi, corrumpiq; censent. K difficile vero, & qđ modice immutatur, concoqui tantū, non præterea quicquam vitiari. Nam & paleæ, quoniam perquā facile afficiuntur, in cinerem vertuntur ab igne largo, & rapido: quod ligno querno accidere non potest.

Cur farina hordeacea extinguere inflammationes possit, cū 53 frigidū oē cogendi, densandiq;, non digerendi vim habeat? Dicendū nō vi refrigerandi, sed ter- L gendi, discutiendiq; farinā posse digerere hordeaceā. Scindit em̄ & deterget humores. & vero pleraq; alia rē sibi contrariā efficere queunt, videlicet non rōne primaria, & per se, sed secūdaria, & per accidēs. Exempli grā, apiū, qđ calidū est, febrē minuit, non eo ꝙ calidū (similia. n. se mutuo iuuant:) sed ꝙ materias infestantes discutere, atq; detergere pōt, & vim mouendi vrinam habet. Iris itē, & hyssopum herbę, quāuis calidiores, prosunt tñ ad laterum dolores, qm̄ materias inci- M dunt, quæ inflammationē membranæ costis subditæ excitant, quinetiam aquæ perfusione frigidæ neruorum distentionem ex materia ortam frigida sedatam aduertimus, per accidens. s. caloris interuentu interioris. Quoties igitur ex se nullo interueniente medio qcquam agit, proprie rationeq; primaria rem effici dicimus. at si non ex se, sed per aliquod medium agat actionē per accidens,

A accidens, rationeque secundaria proficisci dicere consueuimus.

54 Cur ante quam balneas introeamus, tepidam egeramus vrinam: cum diutius intus manserimus, frigidam? Dixerim quasi per comparationem alterius ad solitum euenire. vrina enim, cum tepida effluat vere foras, quoniam nostrum corpus iam frigidum est, tepidũ, quod emingimus, corporis cõparatione sentitur. At vero intus, quoniam plus quã vrina corpus recaleat, frigida esse videtur, quãquam aliquantulo calidior est.
B Constat hoc ẽt, ꝙ si balneas ingressus prius, ꝙ recaleas, te recipias in labrum, aqua, quæ calida leuiter est, feruens admodum sentietur, sed si postquam cõcal factus es, labrum adieris, nõ ex ęquo feruore eandem percipies.

55 Cur aqua interdum locis effossis maritimis dulcis comperiatur? Causa ꝙ pars maris tenuior dulcis est: crassior salsa. quantum igitur tenuius est, dul-
C ceꝗ est, hoc per terræ foramina transmissum, liquatumꝗ; in ipsam se condit tellurem. quod ea effossa comperitur. hæc eadem pars maris tenuior efferri quoque in cœlum, atque in humorem dulcem ac in pluuiam euadere solita est. crassa illa reficcata, cocta trãsit in salem. Quę igitur litore laxiori continetur, salsa propterea est, qa crassior quoꝗ; humor terrã subire ꝑ meatuũ amplitudinem põt, q salsus est.

Cur aqua puteorum per hyemem calida, per ęstatem frigida est? Quoniam contrarium omne suum vitare contrarium semper solitum est: cum igitur frigidum, quod calido contrarium ẽ, atꝗ exitiosum, fugiat per ęstatem, cũm cœlum recalet, se ad ima telluris recipiat necesse est: quo euenit, vt aqua frigida efficiatur. Contra per hyemem, quoniam extrinsecus frigus vergit, calor ad ima fugiens aquam tepefacit. Contraria enim per idẽ loci, & temporis simul manere natura noluerat. D 56 E

Cur in Ægypto, quæ terra calidissima est, vinum frigidum nasci soleat? Ratio eadem illa est, quam superiori reddidimus q̃stioni. calor etenim facit, vt frigida omnis qualitas deferat se ad radices vitiũ. itaꝗ illas refrigerat: qđ, cum stirpibus cõmune eueniat oĩbus, vites amplius sentiunt, quia molliores atꝗ affici opportuniores sunt. 57

Quam ob causam aqua, quæ feruida demissa in puteum est, frigidissima fiat? Quoniam frigor putei calori pugnans aquæ demissę, facileque præ sua frigidissima copia superans calorem vniuersum expellit, magnaque cum vi permeat per aquam, atque ita vehementer eam refrigerat. 58 F

Quam ob rem cũ bestiola oculo inciderit aliqua, comprimi alterum prodest? Quoniam spiritus visui à natura delegatus, 59

non

G non præterea effluit, sed se colligens, copia larga redundat. itaq; ad apertum oculum sua copia deriuatus implet illum, & tumefacit, & in priorem partem reddit propẽsiorem. vnde fit, vt qđ incidit infirmum, ac leuius, expellatur. fortasse spiritus quoq; ipse vniuersus occurrẽs per foramina oculi bestiolã reijcere põt.

60 Quam ob cãm qui in faciem percutiuntur, ignẽ videant? Qđ spiritus visui accõmodatus extenuatus per ictum ardet, pro-
H fectusq; in aerem talis vř, qualis per ictum redditus est. Sic.n.& duobus lapidib⁹, aut ferris mutuo attritis aer interueniẽs ict⁹, extenuatusq; maiorẽ in modũ in ignem conuertit. qđ idem & in nubibus euenire certum est.

61 Cur non lapides omnes per mutuũ attritũ ignem excutiãt? Qm̃ sunt qui corpore soluto, leui, & laxo constẽt. haud enim æque p attritũ aer extenuatur, cum nullo vehementiori afficiatur ictu pp corporis leuitatem. & cedens quoq;, & se in forami-
I na lationis contextus recipiens, nõ omnis pari mõ percussus recalescere põt. hoc etiã p attritũ lignorum mutuũ accidit. Ignis vero, quem de Sole, & aqua excipimus, reflexu radiorum Solis ad vitrũ, ac ĩde reditu ad planũ contrahitur. fit.n. ita, vt aer amplius cõcalfactus ignescat. quomodo etiam in speculis agitur.

62 Cur scalas facilius descendamus, quàm ascendamus? Quoniam in descẽdendo pondus no- K
strri corporis iuuat, vt pronius deferamur. at in ascendendo vires dum pondus corporis sustinẽt, atq; efferunt, laborant. sic.n.& lapis facilius deorsum, q̃ sursum fertur. nã graue omne deorsum ferri aptissimum est.

Cur pueri statim, vt ex vtero 63
parentis in lucem venerũt, plorare incipiant? Quoniã sensum iã & naturã alienã sibi experiuntur: quippe qui ex corpore calido, & molli, quo cõtinebantur, L
ad aerẽ frigidum prodeant, fortasse vel luce ipsa perculsi cõtristari, vociferariq; ĩcipiũt. Haud em̃ illi audiendi sunt, qui aĩum dicãt, q amisso cœlesti domicilio corpus inhabitare terrenum occepit, idcirco infantem cogere dolere, atq; plorare.

Cur apes, formicæ, muscæ, at- 64
que ad summã aĩalia ĩsecta oleo pereant? Quia spirandi meatus cõtinent angustissimos. oleum enim qm̃ lentum est, intersepit, & claudit iter, ita vt via spiritui omnis denegetur. qđ cum acci- M
dat, interitum sequi necesse est; idem ẽt serpentibus cõtingit ex ijs quę mali sunt odoris. Nã spiraculorũ angustias obstruit suffimentorum crassitudo.

Cur flando calida refrigerare, 65
frigida tepefacere possimus? Qm̃ nostra respiratio calida est, spiritus qui ore profluit, qualitatem abolere contrariam potest. calida vero refrigeramus, eo q calidam etiam qualitatem mouerimus,

Auerimus, atque digesserimus.

66 Quam ob causam carnes, quę Lunæ plenæ expositę pernoctarunt, putrescant, & pereant? Quoniam aer orbe Lunę completo calidus reddi solet, & humidus: quę quidem qualitates putredinem contrahũt. ita.n. à natura sancitum est, vt si calor, & humor modice adsunt, concoctionē efficiant. si humor paulo exuperat calorem, putredinem moueat, si nimium, extinctionem committeret. si calor valde humorem vin-
B cit, deustionem adduci necesse esset. Luna vero, cùm quadriformi notetur habitu, primo cum æqua portione diuisa est, humida & aliquãtulum calida regit: secundo pleniter orbe, calida & quodammodo siccior est: tertio cum senescit, sicca & frigida redditur: quarto cum luce omni exhausta silet, frigida humidaq; euadit: tum enim expers est radiorum Solis, quos calidos esse nemini ambiguum est.

67 Cur piper & synapi, si solida
C deuorentur, calfacere ventrē nequeant, si cõtusa, nimirum queant? Quoniam quęcunq; nõ actu, sed potentia suas continent qualitates, aliquod extrinsecus desiderant auxilium, quo suam potentiam ad actionem promãt. cum enim per contusionē tenuiora reddãtur, meatusq; corporis altiùs subeant, atque à calore moueantur natiuo, merito iam suam exercere potentiam valent. hęc eadem ratione cæteris quoq; quali-
tatibus afferenda est. rerum autē, quæ sua qualitate agant, aliæ D
actu pferũt qualitatē, vt aqua, ptisana, lac: sunt.n. hæc humida ex se, atque frigida præsidij nullius indigentia exterioris, quo refrigerent atq; humefaciant: cõsimili modo & sal, & terra, & reliqua generis eiusdem. sicca enim constant natura tam potentia quam actu, & facie. At mare *& feruida naturæ fluenta, faciem quidem humidam prę se ferunt: sicca vero potentia intelliguntur. contrà panis, & semen lini cùm siccam præ se ferant speciem, hu- E
midam potentiam sortiuntur.

*τὰ ἀντιφυῆ τῶν ὑδάτων. natiuæ aquæ.

68 Quã ob rem pleraque omnia animalia videre interdiu queant, noctu nequeant? Quoniam spiritum vsui visus accommodatum habēt crassiorem, quàm vt aerem permeare ad rem vsq; vidēdam valeat. crassescit enim per noctem, cum Solis absentia refrigeretur, extenuatur interdiu beneficio aeris, qui tenuis, & calidus est. feles tamen & hyenę, & vespertiliones contra se ha- F
bent. cum enim interdiu nihil ferè videant, acute omnia p noctem conspiciunt. spiritum quidem illum visorium, & tenuissimum, & dilucidissimũ habent, ita vt per noctē hic modice incrassescens, idoneus ad rerũ conspectum reddatur, per diem lūce præclara supra modum extenuatus expãdatur, & euanescat. quam ob rem, leones quoq; per Solē ingredi acriorē non patiuntur.

G tur. sunt. n. acie ocolorum acutiuscula, & ignem interdiu q̄dē ob eam rem fugiunt. constat talem leonis aciem esse argumento pupillæ, quæ præfulget, atq; etiam partis humidę oculorum, quæ dilucidissima est.

69 Quare, cùm per noctem inter dormiendum oculos repēte aperiamus, lucē percipimus? Quia spiritus videndi coactus, amplificatusq; in dormiendo vniuersus larga copia erumpit per te-
H nebras, atq; elucet: itaque speciē quandam lucis merito potest cōspicari.

70 Quare quos puduit, oculos deorsum vertere soleant? Quoniam oculos speculū planè animi natura extruserat: quippe cùm cęteras quoque affectiones animi per oculos intelligamus: videlicet cùm angitur, cum irascitur, cum verecundatur. quod cum animus personam quampiam reuerēdam respicere libere, atq; alloqui audentius temperet: palpebras trahi deorsum
I à musculis cogit. quasi occulens partem, qua facultas conspiciendi administrari solita est.

71 Cur sedes audiendi, humorē omnem inoffense, præter quàm aquam patiatur? Quòd aqua ꝓ sua frigiditate neruum ilico audiendi ministrum subit, frigus autem omne neruis inimicissimum est.

72 Quam ob causam, cum ventus futurus vehemens est, splendores quidam tanquam stellę discursent, aut tanquam fulgura K coruscent, potissimum per cœlum serenum & sudum? Dicendum iam moueri ventum incœpisse, verū nobis, vt corpe constantibus crassiori, atq; ad sentiēdū hebetiori, nondū patet, aerē tñ superiorē vt tenuiorē, ac ętheri proximiorem, mouendo incēdit. atq; ita nos partes illius more scintillarū duci cernim⁹. post vbi ventus inualuit, aerē quoq; familiarē hūc terrę, & crassiorē mouet, cui⁹ agitationē ꝑcipim⁹. L

73 Cur vētus vehementius per loca spiret angusta, q̄ ꝑ ampliora? Quoniam vnū in locum coactus vires auget, roburq; ꝓ suo profundo accipit amplius. at vero expāsus, diffususq; per spatia laxiora infirmus redditur, atque imbecillus. hinc ignis quoque, & aqua, & qualitas omnis coacta validior, quàm expansa, est eadem ratione.

74 Quam ob rem nonnulli, cum magna posita procul videre non possunt, parua in ꝓpinquo cernere queant: quos myopas ideo cognominamus, qm̄ non nisi cō- M
niuendo respiciant? Dicendum spiritum, cui videndi officium deputatum est, tenuem syncerumq; in his esse, itaq; longe deductum, vt rem apprehendere non possit, propinqua tamen, vel parua explorare suam ob tenuitatem, synceritatemq; non immerito potest. at qui ēt minima è longinquo cernūt, vt senes quoque aliqui faciunt. his causa

contra

A cōtraria reddi debet. ꝙ spiritum oculorum crassum, largumq́ʒ habent. opusq́ʒ est ob eam rem moueri longo itineris spacio, videlicet, vt attenuetur, & ad rem percipiendam reddatur idoneus.

75 Quam ob causam canes soli ex omnium animantium numero colligari post coitum venereum soleant? Qm̄ & ceruix vuluæ caninæ angusta est, & coles in vsu venereæ rei inflatur, ac intumescit, nec protinus retrahi potest. Adde ꝙ semen lentū, glu- B tinosumq́ʒ est. vtrinqʒ vero per immodicam siccitatem accidere intelligimus. nam & indensare arctiusq́ʒ colligere membra, & humores stringere, atque durare siccitas potest.

76 Cur soli animantiū canes rabiant per æstatē? Censendum id fieri pp̄ habitus sicci amplificationē. canes. n. cum semper sua pte natura habitu sicciori constant, tum per æstū magis resiccantur, & tabent. humor. n. contentus in his, totusqʒ habitus cō- C calfactus, resiccatusq́ʒ supra modū incenditur. Itaqʒ ritu hominum per febrem insanientiū furiunt, & saliuam siccissimā, rubiginosissimamqʒ emittunt, incendi totum habitū constat, eo ꝙ & frequenti ore anhelant, & oculos habent igneos & fauces referant, oreq́ʒ hiscente vagantur, vt refrigerent. cauda itē præ nimia siccitate horret, tabescit, extenuatur: nec inter eos quilibet rabit, sed qui siccissimus est. Placet quibusdam sidus quoqʒ cani- D culæ rabiem canibus per delibationem quandam cœlestem atqʒ influentiam emoliri.

77 Cur qui rapide, inconsulteqʒ incidunt, minus doleant quam qui consulto? Quoniam alteri animo sunt occupati cuique negocio, vt ex æquo sentire præterea non possint. alteri suum animum ad membrum id vertunt, quod secandum est: atqʒ ita, vt amplius sentiunt, sic vehementius dolent.

78 Quam ob cām qui onera portant, aut trahūt, cū cantu ambu- E lare consueuerunt? Qm̄ dū animus modulis permulcet, attenditqʒ numerorū suauitati, minus sentire pōt, itaqʒ minus ab onere angitur. Hæc eadem ratio est, cur Ingentibus tibias, atqʒ tympana adhibeamus: & cur ad eos, qui vel morte suorū anguntur, & mœrent, vel morbo laborant, homines congregari, varioqʒ vti sermone solitum sit. animus eñ cum se ad verba transferat, minus rem sentit aduersam. vnde veteres varia scœnarum oble- F ctamina sibi excogitarunt, vt animum solatijs, modo his, modo illis exceptum ab angore seiungerent.

79 Cur Æthiopes magna ex pte cū febricitāt, intereāt, & cū lippiuerint, exulcerent? Qm̄ calidi sūt nimiū, & sicci, fit. n. p febrem, vt oīs elementorū destruat̄ constantia. qñqdē humor, q ē in his exiguus, absumptus, atqʒ abditus,

G facit, vt tota elementorum constructio resoluatur. calorē.n. deleri per alimenti inopiam necesse est. qui cū defuerit, frigus oriri nulli dubium est. Quinetiam siccitas humore interempto exuperat. quapp mortua corpora sicca & frigida sunt. Vnde Homerus, cum ex elementis duo, q̄ tenuissima, & leuissima sunt, abire, & euanescere: duo reliqua manere corporibus mortuis nosset, deprecatus in hunc modum est:

» Sed dĳ vos omnes faciant vn-
H damq̧, solumq̧.

Videlicet gelidos, & siccos. exulcerantur per lippitudinem oculi, qm̄ sanguis bilem ex inflammatione excipiens, oculos prę nimia acritudine excedit, & lacerat.

80 Cur in conuiuĳs poculis modo contrario vtamur? Cum em̄ comedere incipimus, minuto bibimus poculo: cū satiati sumus, amplo iam agendum censemus. hoc etsi contemnendum potius, q̄ discutiendum videtur, habet tamen cām non ineptam. vt em̄ I epularum gratia crebrius bibamus, à minutis incipimus poculis, atq̧ ad ampliora finimus: q p pe cū minuta implere satis, vbi potare liberalissime libuit, non queant. at si ab amplioribus incipiamus, ocyus expleri necesse est. Itaq̧ frequētius, qđ epulantes decet, haurire non possimus. adde q̧ natura largo protinus, vniuerso q̧ haustu excepta, rem moleste fert alienā, & copiā omnē successiuā aspernatur. at vero minutis exorsa, paulatinis amplioribus assueta, copiā quoq̧ familiarius demū admittit, & patit. K

Quam ob cām, qui aqua inter cutē laborant, assidue sitiant, cū aqua sint pleni? Qm̄ humor, qui in his nō digeritur, sed putrescit, salsus quoq̧ efficitur, atq̧ ita stomachum resiccare pōt. pręsertim cū febriculæ adsunt. ad hęc, quāto venter amplius intumescit, tāto reliquum corpus minus ad portionem capiens alimentū resiccatur, vnde ēt extenuari consueuerunt. maxima.n. pars sibi cōuersa in aquam, ortum, amplificationemq̧ vitĳ exhibet. 81 L

Cur per cōuiuia, vt inter initia sibi, & añ q̄ ípleamur, angustia p̄mimur: sic post satietatem atq̧ ad finē cęnę relaxamur, neq̧ vllo accubandi cœtu* adduci p̄terea cōsueuimus? Qm̄ principio oēs præ nimia auiditate ad partē lectisterniorū* exteriorem tendimus. hinc euenit porrò, vt non mediocri premamur angustia. At post satietatē alius in partē potius vergit inferiorē, alius in latus discumbit, alius item erectius sedet, alius vel priorē in partē inclinatur, vel in posteriorē paulo resupinatur: atq̧ ita efficitur, vt post satietatem relaxemur: adde, q̧ oēs inter edendi initia in pectus propēsi, & in lata enixi corporis accubamus. itaq̧ euenit, vt angustia premamur, necesse sit. 82 M

* augi.

* Isteriorē. Sic. n. legit Politianus.

Quam ob cām, cū tres corporis nostri materię simplices, vniformesq̧ sint, nō tres quoq̧ mor- 83

bi

A bi vniformes, atque simplices veniant, sed plures? Duplex enim in qualibet materia genus est ęgrotandi, videlicet continens, atque intermittens. Censendum propterea id accidere, quoniam non tantum ex materijs morborum discrimina oriuntur, verum etiam ex locis. calida. n. tenuisque materia febrē acutam, breuem, ardentemque efficit: frigida & crassa hebetem, & lōgam. sic. n. & ligna, quæ calida & siccissima sunt, vt tedę, vt laurus, ingentē excitant flammā, at-
B que ocyus absumuntur: atque humida, & viridia, ignē humilē reddunt, & fumosum, & lentius deuruntur. locus item si amplus, latusque sit, celerius pleniusque accendit materiā ob eam. s. causam, quod quantum materiæ vitiatum est, coactum eodem in loco substat, perpetuaque via accessum vitat. Sed si angustus, exiguusque sit, vt non totam, sed particulatim materiā capere totam possit, febrem imbecillam creat, & diuturnā. Ergo si materię naturā, & locum coniunxeris, numerum
C omnem comperies febrium, quas putrens materia contrahere potest. Nam si in amplius conceptaculis, id ē venis, atque arterijs flaua bilis putrescit, quoniam calida est, febrem accendit ardentem, acutam, breuem, qui Ardor vocatus est. Sed si pituita frigida in paruis venis, & arterijs cuti propinquis putreat, febrem imbecillā, & longā mouet, cui nomen Quotidianæ inditum est, Item si flaua

καὶ ὑφ' ἓν ὅλον ἐξάπτεται συναπτόμενον sic Politianus, ὑγροῖς s. humor putrefactus accendit.

bilis paruis in conceptaculis putret, febrem creat breuem, diuturniorem tamē, quam ardor sit: quam Tertianam, vel acutam simpliciter nominamus. Sed si pituita in amplis putret conceptaculis, febrē excitat quotidiana aliquantulo breuiorē. Pari modo & atra bilis, si amplioribus venis putrescat, quoniam tota vno tempore incēdatur, breuem agit quartanam. At si in paruis, diuturnam. accidit. n. vt simul & materia frigida, crassa, īmutarique difficilis sit, E
& locus arctior obsistat, ne bilis tota simul deuri possit, & absumi.

Cur febris quartana diuturnior sit quam quotidiana, cum pituita, quę frigida, crassa, lentaque sit: 84
quoniam etiam atra bilis, quæ quartanā agit, frigida, crassa, atque etiā longe minor, quam pituita cōtineatur? Quoniam pituita quamuis frigida, & crassa, tamen humida est: humidum autem quodque facile immutari potest, atra bilis, sicca & frigida est. Siccum autem omne difficile immutatur. Captiose igitur agunt, qui missa, & quasi F
operta reliqua aduersaque qualitate frigidi, vnius affinitate, & pituitæ copia ratiocinantur. adde quod pituita naturæ accommodatior est, quam atra bilis: vnde per esuritionem pituita pro alimento natura vti consueuit. febre igitur quotidiana vrgente natura quantum pituitæ vtile compererit, totum id ad corpus alendum concoquit, atque dispensat. quantum autem inutile est, id putre-

G scens accendere potest febrem.

8 Quam ob rem materiæ nostri corporis cum quatuor sint, putrescãtq; omnes, genera febriendi non quatuor, sed tria constãt? Quoniam sanguis naturæ familiarior est, alimentumq; suppeditat corpori. hic enim si abundat, plethoram, id est repletionẽ tantummodo creat: si putreat, non sanguis prg̃terea esse potest: quippe qui recalescens flauam in bilem transeat, at reliquæ omnes materiæ, si superent, vitia p̃ H cutem maxime pariunt, vt vlcera, quæ à serpendo herpetes appellamus, vt cãcros, vitiligines: sed si putreant, febrem excitare consueuerunt.

86 Cur, si per parietes inuicẽ obiectos fenestrę sint, accidat, vt altera clausa, nõ præterea multus, ac vehemens ventus irrumpere per alteram possit? Censendum hoc propterea euenire, quoniam aer excitus, id est ventus, non nisi corpore constat. ergo altera clausa, aer qui ingressus per alteram I est, domum replet. & quoniam corpus est, nihil amplius aeris su peringredi patitur, ne corpus in corpus admittatur. at si fenestra aperiatur, aer qui domum præoccuparit, pulsus per eam extruditur, itaq; locum exteriori dat aeri, & cedit, vt libere ingredi va leat, qui etiam ipse per obiectam fenestram cursu cõsimili effluens facit, vt alius per alteram admittatur. quod cum assidue agatur, impetus aeris, & agitatio vehementior excitetur, necesse est. K

Cur hominum, qui amoribus detinẽt, partes postremæ aliàs frigidæ, alias calidæ efficiuntur? 87 Censendũ id propterea fieri, q̃a quoties anguntur, desperantq; potiri se posse, quam ardent, calor insitus in profundum se contrahit cum natura, itaq; extrema omnino refrigerantur. & pallẽt vero ob eam rem, & tristi vultu, demissoq; redduntur. At vero quoties contra vel spem obtinent bonam, vel admodum ex- L candescũt, calor ille natiuus idẽ ad cutem cum natura effunditur, itaque calidiores rubentioresque redduntur. Quam ob rẽ pictores cupidinem alias tristẽ, anxium, iacentemq; pingunt: alias hilarem, subridentem, volitantem puerum item eundem vegetũ repræsentant, q̃m cupido vehemẽs quidem est, sed non diuturna & stabilis. Amor.n.honestus perpetuo vel inter bonos amicos est, vel inter parentes & liberos, vel inter maritũ & vxorem. inhonestus ille parum durat, magnaq; ex parte inter externos, parumq; cognitos orit̃. M honestus item moderatus, ac sobrius est, inhonestus vehemens, furibundusq;. Tenet funale, atque pennatus est, q̃ animantiũ videlicet animi efferri, mutarique facile consueuerunt: & calor eorũ natiuus propter vehementem, assiduamq; solicitudinem marcescit, & vritur.* Ensis parte dextera pendet: læua pharetra

*al.l. Sagittã q̃dẽ manu dextra tẽ, pendet vero ad sinistrã Pharetra.

A tra ſagittis referta pluribus, qm̄ principio amor per radium oritur vnum oculorū. ſtatim quippe vt quis aſpexit, amauit. poſt, frequentes ad rem amatam radios mittit, quaſi tela iaciat, & capere illam conetur. ſagittę abditæ in pharetra ſunt: quoniam qui amant, occulte radios mittunt oculorum. accedit ad hæc conſuetudo, quæ amorem ita accendit, vt ignem auget afflatus, quanq; ortus amoris non ad conſuetudinem proprie referendus,
B ſed nonnunquam etiam exiſtere ſubito arbitrandus eſt. Semp enim amore caperetur, qui cuipiam conſueſceret nudus præterea fingitur, q; & palam fit animus amantis, & ſine vllo interuetu rei prodit cupiditas. haud enim per alium amare quis poteſt, * neq; ita occulte, vt intelligi à nemine poſsit. vnde ſtatuarum quoq; artifices, Deos ac reges nudos ſæpenumero cauſa honoris, & laudis effingunt, ſcili-
C cet vt perſpicua eorum poteſtas & animo ſynceri, nulloq; vitio protecti per corporis nuditatem indicentur. Plures cupidines facimus, vel quia varia libido eſt (aliud.n. alius cupit. vnde Plato cupidinem * multiplicam belluam appellat) vel quia ſæpius euenit vt idem pluribus ſe cupiditatibus dedat. Matrē omnes Venerem habere vnā dicuntur, id eſt libidinem. Venus enim libidinis effigies eſt. Ferunt Cupidinem furiam arſiſſe infernam, D quoniam ſunt, qui in amores turpes, deteſtandos, illicitos ruant, vt libro Secundo Allegoriarum de Dijs abunde docuimus.

Cur per ſtatum aeris peſtilentem alij intereant, alij reſiſtere poſsint? Cenſendum id habitus ratione accidere. etenim qui corpore male habito ſunt, ijs aer vitiatus exiguum quoque materiæ, quod integrum extat inſpiratus corrumpit, atque ita materię corporis omnes depra- E uatæ morbos plures, & inſanabiles creant, vt moriendum ſit. at qui corpore bene habito eſt, hunc peſtilens aer aut nihil offendere, aut parum poteſt. habilitatem vero corporis eſſe, quæ cauſam illam efficiendi euocet ad agendum conſtat argumento materiarum externarum. Quercus enim difficilis paſſu ignis aſpernatrix eſt, harundo facilius ignem recipit, longe facilius ſtuppa. verum ſi ſtuppam F madefeceris, & harundinem ceperis viridem, quercum verò ſiccam, aut etiam ſulphure illitam igni mandaueris, hæc facile corripietur, flagrabitq;: ſtuppa & harundo nullum penitus ignem excipient. hoc eodem exemplo reddenda ratio eſt, cùm quæritur quā ob cauſam labor febrem ephemeram ex tpe diei vnius appellatam potius, q; putridā facit, aut hecticā ex firmitate

*a.l. neq; occulte, neq; quē ſ nouit.

* πολυκέφαλον, multorū capitu legēdū forte multicipem.

G tate habitus nominatam. * quoniam si corpus spiritum integrũ habet naturalem, nullisque materiarum recrementis vitiatum sit, aptum * iam constat ad genus morbi eiusmodi concipiendum. quo enim solidius, eo siccius, & perinde languori id genus * opportunius est. Cur item Solis feruor aliĳ somnum afferat, aliĳs remoueat, eadem illa ratio est. quorum enim caput plurimum pituitæ continet, ĳs ea ipsa humoris copia per Solis H ardorem resoluta, diffusaque cerebrum humefacit, itaque adducere somnum potest; at quorũ caput humore vacat immodico, ĳs amplius resiccatum vigiliam auget.

* al. l. Dicimus id euenire ex pcedẽti corpis dispõne, & cãm ad illã referim⁹, qm̃.

* a l. min⁹ esse, iam

* min⁹ opportunũ.

89 Qua de causa, Sol hominem nigrum reddat, linteum candidius faciat, & ceram emolliat, lutum induret? Causam prædicta habet patientis materiæ aptitudo. materiæ nanque nostri corporis excepta pituita quoties nimium recalescunt, * per cutem I nigrent. At linteum nitro aut salsugine purgatum, sole detersas maculas absumente, merito candidius redditur. Sol item humorem ex cera penitiorem euocans omnem, emollit. luti nimium, summumq; humorem exhauriens, siccat, atque indurat. quòd si * præter rem patientem, atque efficientem aptitudo quoque rei patiẽtis causam effectus adhibeat, fieri põt, vt nos quoque, si animum pietate muniamus, si corpus victu sobrio tueamur, si spretis opibus magnis, contenti paucis degamus, labe humana immunes, quoad humanis viribus licet, euadamus, dum scilicet occasionem rei efficienti nullam suggerimus, qua agere quicquam valeat in rem patientem: siue Dęmon infestus sit: siue sidus, siue quodlibet aliud, quod extrinsecus causam afferat nostri erroris, vel vitĳ. K

* a.l. circa

* a.l. impatientis aptitudine ẽ posita effect⁹ ratio.

90 Cur qui morbo laborant regio, astricto sint aluo, excrementaque admodum alba egerunt? L Quoniam flaua bilis per totum corpus eorum effusa est, quod & oculorũ, & cutis colore indicatur, neque ad intestina præterea ita confluit vt tingere possit excrementa: neq; per suã acritudinem vim excrementariã intestinorũ excitat ad fęces eĳciendas. Quam ob rem ars medicinalis, quemadmodum cæteræ quoq; artes, naturam sequens pro viribus, quoties valetudo vrget aduersa, viribus infirmis & languidis corporis auxiliatur. cum.n. M stercus excerni bilis beneficio ĩcitantis, purgantisq; soleat, videlicet ita, vt & intestina, cum musculis ad ea ipsa pellenda enitantur, & stercus ipsum molle, ac lubricum per humores lentos intestinis appositos cõtineatur, ars perquàm aptè clysterem adhibuit, qui mel vice bilis continet: nitrum vero quia purgat, & morsu incitat intestina, & musculos ad expellendum: aquam atq;

A atq; oleũ, vt humefaciat, emolliatq; fæces, quæ febre exaruerunt. Constat enim alias naturã solam sine opera medici posse agere, vt cum iudicatur de morbis, & materia quæ concoquit; tunc enim * natura veluti aduersariorum duorum arbitra, morbi, & naturalis potentiæ adest, & de ægro decernit, ac iudicat: alias medicum solum sine naturę auxilio subuenire, vt cũ membra, quę suis semota sedibus sunt medicus ipse reponit, & collocat: alias naturam simul, & me-
B dicum opitulari, vt cum medicus quidem sordida vlcera, & caua purgat & obstrusa foramina referans, liberos meatus sanguini prębet, natura vero per inuisibilia foramina ulceris sanguinem syncerum transmittit, quẽ per alimentorum immutationẽ ad eum finem confecit, vt carnẽ crearet: medicus item carnem recens conditam, atq; infirmã medicamentis desiccantibus stringit, atq; consolidat, natura colo-
C rem ad postremum adducit, & quoad maxime licet, expolit & ornat.

* a. l. medicus veluti aduersariorũ arbiter.

91 Quam ob causam multi cum febre synocha & feruore continua appellata laborassent, cutẽ aliquandiu nigram post decretorium diem habuerunt? Quoniam febris bili cõmista est flaua, quę morbo inualescente deusta atrum sibi colorem hausit, itaq; cũ indicaretur, pulsa in cutem ab natura summa corporis tinxit, quõ per albugines cutem D reddi albidã n ouimus. crassitudine vero materię accidit, vt difficulter coloris deleatur.

Cur atra bilis si in mammam 92 decumbat aut in crus, exesionẽ faciat, si in cerebrum, nihil exedat, sed insaniam tantum excitet? Cẽsendum propterea id fieri, quoniam in mammam venæ amplæ, permultæq; propter lactis originem coeunt, itaq; atræ bilis copia illò confluit, & vero in crus bilis dilabitur largior: quoniã grauiora quæq; ad ima E tendunt facilius, at vero cerebrum, quia & venæ tenues, & ascẽsus difficilis, parum bilis effertur, ita vt pungere illic possit exedere nequeat. adde, q, cũ cerebrum non modo frigidum, verum humidum etiã sit, pugnat aliqua ex parte bilis atræ naturæ, & mitigat. Quæ igitur bilis atra vehemens est, cancrum esistantem in mamma gignit, vlcus diuturnum & depascens in crure, insaniam feram in cerebro. q autem flauior est fluxionem tan- F tummodo agit, & tumorem cancro similem sine exesione creat, & ad insaniam vertit leuiorem.

Quam ob rem vbi aluus suppressa nihil reddit, papyrus prosit conuoluta in longum, intrusaq; in sedem? Quoniam musculos sedis collapsos, compressosq; diducit humefacta, & excitat. quod idem etiam in vlceribus facit, quorum oræ importune contrahuntur, & conniuent, di- 93

G ductis autem musculis fæces ex-
cedunt, & quicquid affligit reijci-
tur.

Cur vasa, quę baucalia nomi-
94 namus strepitum quendam, dũ
aqua implentur, reddere soleãt,
vnde nomen his inditũ est, quo-
modo & murmur, & susurrus,
& reliqua fa'ctitia nomina dici
incœperunt? Cẽsendum id pro-
pterea fieri, quoniam vas, cum
nullam continet aquam, plenũ
aeris est, corporis longe tenuio-
ris, itaq; cum aqua in id vniuer
H sim irrumpit, aerem tenuem fa-
cile pro sua grauitate extrudit.
simul enim eodem in vase conti-
neri aquam, & aerem fieri non
potest, demonstratum quippe
habemus nunquam duo corpo-
ra locum eũdem per idem tem-
pus posse occupare. quod cum
aer sursum vniuersus per locum
expellatur compresſiorem, stre-
pitum excitari illum necesse est
neq; vnum, sed plures, agitur e-
nim veluti pugna inter humo-
rem, & aerem, cum deorsum ae-
I rem humor premat, aer sursum
humorem compellat. hoc enim
cum viciſsim crebro agatur, me
rito accidit, vt etiam strepitus
percrebrescat.

Cur vasa, quæ harpagia no-
95 minamus, si digito admoto fora
men eorum superius obturetur
aquam nullam per foramen sui
fundi emittant: sed si apertũ sit,
libere emittere poſsint? Censen-
dum hoc propterea fieri, quo-
niam ore aperto aer ingrediens
aquam deorsum compellit, cũ K
etiam humor ipse labi deorsum
aptiſsimus sit. Ita efficitur, vt a-
qua quæ ore per digitum clau-
so effluere nequit, reserato libe-
re effluat. hinc omnẽ fere fabri-
cam machinalem per aerem, at-
que humorem construimus. vt
horologia, clepsydras, vt sonos
simulachrorum, cæteraq; gene-
ris eiusdem.

Cur tam vinum, quàm aqua 96
delirium, atque insaniam faciat
si inopportune febrientibus de-
tur, cum hæc contraria inter se L
sint? frigida enim aqua, vinum
calidum est. Quoniam vini ca-
lor efferens sese ad partem supe-
riorem, cerebrum cum febre de-
urit. itaq; primum illud animi
instrumẽtum, quod spiritus ge-
rens specimen ætheris est, com-
motum, vexatumq;, vim, qua sa
pimus, delirare, atq; improbe a-
gere cogit. cõstat hoc argumen-
to multorum, qui cum corpore,
& animo essent integro, suæ mẽ-
tis esse per vsum meri frequen-
tem, atq; immodicum desierũt. M
aqua sane, quoniam obtrudit fo
ramina, & iter claudit, quo pu-
tris materia poſsit exhalare, pu-
tredinem febresq; auget. itaq; fa
cit, vt mens de suo statu mouea-
tur. sæpe etiã feruore nimio cor-
poris aqua iniecta pro alimen-
to febribus est, quemadmodum
& fabri ferrarij nonnihil humo-
ris conspergere consueuerunt,
vt carbones ardentius cãdeant.

Cur mulieres, spadones, & 97
pue-

A pueri vocem reddunt acutam? Qm̄ eorum arteria pp humoris copiam se dilatare nequit, diducere enim amplificareq́ meatus caloris vnius interest. Vt enim angusta tibia sonum reddit acutum, ita etiam canalis spirandi, quę arteria nominata est aspera vocem pro sua angustia extringit ac tiorem. Haud enim audiendi sunt, qui mulieres ppea vocem acutiorem emittere censeant, qm̄ in parturiendo, vocifera
B re iuuat ad partus facilitatem.

98 Cur * infantes destillatio per exerceet, quæ Siriasis appellata est? Æstu tantisper detineri infantes multitudo dicere consueuit. febriunt enim parte interiori febre tenui. oculis subsidentibus redduntur, vigilant omnino, debilitantur. Censendum pterea hoc fieri, quia infantes p q̃p facile affici possunt, & pituitā largiorem suo in capite cōtinēt. ergo per æstus pituita recalescēs, putrescensq́ febrem accendit, &
C membranas cerebri feruefacit, vt insomnia angantur. Feruor deinde per arterias descendens ad sedem cordis, & spiritū * aīalem feruefaciens, febrem sine putredine accendit. & vero bilis augeri per febrem solet, quæ mouere profluuium potest, aluum mordens, & intestina. causam, atq́ originem mali esse in cerebro intelligimus, eo q̃ capiti admota quæcunq́ refrigerant, p sunt, quasi feruor extinguatur, qui inde ortus corpus totum infestat. accidit hoc idem etiā firmæ ætati, cum pituita redundat in capite, aut flaua bilis vel colligitur, vel ēt putrescit. Quin etiā per aerem, quem feruidum trahimus, membra spiritalia recalescunt, & febrem per feruorē nimium excitant. D

* a. l. Ifātes p ęstatem capitisiflā̄matio, & dstillatio

* a. l. debilitāt. Quidā ēt labo rāt phlu- mo vētis

* vitalem

99 Cur difficulter vlcera rotunda curentur? Qm̄ per bilem acrem, atq́ exedentem consistunt: exulceratur quippe in orbē quoties bilis guttatim confluit, & exedit. itaq́ fit, vt medicamenta, q̃ admodum sicca, & prope deurēdi vim habēt, afferre necesse sit: Medici ita volunt. naturæ vero & sapientiæ studiosi curari hæc difficilius propterea dicunt, qm̄ principium nullum est, vnde cicatrix adduci incipiat: circulus enim & principio caret & fine: vnde figuram hanc vlceris ferramento immutandam censent in angulos, vt pars idonea fit, vnde cicatrix oriatur. E

100 Cur sæpe eueniat, vt locum quem statuimus petere prætereamus? Quoniam noster sæpenumero animus rebus aliis occupatus diuersus ita est, vt sensibus non plane insistat ad ea ipsa percipienda, quæ sua singulis sensibus habentur: fit igitur, vt quasi videntes non videamus. quoniam illa vis non aduertit, q̃ iudex rerum sensibilium est. F

101 Cur mel, quod omnibus dulcissimum est, amarum ab iis sentiatur, qui morbo laborant regio? Quoniā eorum lingua bile ama-

G ra redundat: sic etiam quæque
pars alia corporis. mel igiť ma-
teriam excitat quiescentem, &
gustus bilem amariorem perci-
piens, falsam affert imaginatio-
nem, quasi mel sit amarũ, quod
dulce est.

102 Cur hominum admodum ira-
scentium oculi*ruffi efficiantur?
Quoniã ira sanguinis cordi suf-
fusi, & spiritus calidi feruor est.
Hic igitur, vt tenuis ad caput ef-
fertur, atq; ad oculos, quoniam
H perlucidi sunt, se ostendit. & va-
pores ascendunt sanguinei, vnde
facies quoq; rubicunda existit.
hoc & Homerus cum ita fieri ad
uertisset, ex ritu ardentis cande-
bant lumina flammæ, retulit.

* velut ignei.

103 Cur serpentes aqua aspersi in-
festentur, & fugiant? Quoniam
natura sunt frigida, sicca, neruo-
sa, exangui. hinc.n. refrigeratio-
nem immodicam fugiant neces-
se est. habitu vero serpentes esse
eiusmodi constat eo, quod per hye-
mem latebras, & terræ profun-
da, quæ per id tempus calidiora
I sunt, petunt, contrà q; per æstatẽ,
quod terræ ima refrigescunt, inde
discedunt, & loca poscunt tepi-
diora: quinetiam Sole occidente
aerem sæpenumero fugiunt, vt
frigidiorem.

104 Cur ouum, non quemadmo-
dum cum assatur, sic etiam cum
in aqua feruenti decoquitur, rũ-
pi possit? Quoniam ignem sine
aqua experitur, humor conten-
tus in eo immodice recalescens
copiam spirituum parit largio-
rem, quæ cum per angusta exi- K
re cogatur, disrupto oui tegu-
mento exiliat necesse est. quod
idem fit etiam in doliis, cæterisq;
fictilibus, si prius, quàm mustum
efferueat, obturentur. adde, quod
flamma nimia testam oui corri-
piens rumpit. Quod etiam va-
sis fictilibus euenit, cum vltra
modum torrentur, quapropter
ouum, plerique anteq; igni ad-
moueant, aqua diluunt. at vero
aqua ebulliens paulatim pro sua
mollitudine humores effundit, L
absumitq; relaxando, non subito
corrumpit.

Cur per venereũ coitum ocu- 105
li paulisper conniueant? Censen-
dum id propterea fieri, quoniam
in concumbendo ita voluptati
nos dedimus, totiq; dilabimur,
vt erigere oculos, animumq;, &
sensum in sublime euehere ne-
queamus: quo fit, vt animus mi
nus corporeas sentiat affectiões.

Cur nonnulla ex medicamen- 106
tis simplicibus vires contrarias
simul contineant, vt experimen-
to latissime patet? Mastiche enĩ M
& abstergit, & digerit, & firmat:
acetum calfacit, & frigefacit.
Dixerim vires illas contrarias
propterea contineri, quoniã eo-
rum particulę indiuiduę per ap-
positionem nõ per confusionem
coeunt. Vt arena si lento conglu-
tinetur humore, inq; vnum cor-
pus coagmentetur, non per con-
fusionem corpusculorum suorũ
in corpus, quod vnum videtur,
concrescit, sed per coniunctionẽ
con-

A contactumq́ consistit. ergo, si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis masticheæ, adt aceti inditas, cõfundiq́ inuicem recusantes, existimasse absurdũ non est.

107 Cur per offensionẽ digiti pedis inguen intumescere soleat? Quoniã natura subuenire parti cuiq́ dolenti soleat. & cum materia, quæ esculenta, cognata, & benignior est, sanguine inquam pro vehiculo vtatur, cum in digitos pedis descendit cum sanguiB ne, venas amplissimas inguinis impleri, & perinde adenes, quæ corpuscula rotunda sunt posita inter sanguinis cõceptacula, necesse est. ergo per immodicã sanguinis* rarefactionem inflammatio excitatur, & tumor. quę quidem res inguen à parte, qua orit, corporis nomen acceperat.

* Politian' στῦψιν legit. i. cõstipationem.

108 Cur auium generi vesicam, & renes natura dare noluerit? Quoniam larga humoris copia opus erat ad pennarum ortum, C & incrementum, quinetiam cõtinens volandi euibratio potest absumere humorem. Aues igitur hac de causa vsu mingẽdi caruerunt, cum tamen bibunt, stercus larga cum copia humoris eỹciunt.

109 Cur pueris calculi in vesica nascuntur, senibus vero in renibus? Quoniam renes puerorum meatus continent præangustos. hinc enim terrena, crassaq́ permanans materia per renes vi arctioris meatus ab vrina, & renibus, canaliculatisq́ conceptaculis propellitur ad vesicam. hæc D locum præ sua amplitudine dat tum excernendi, qua affluat vrina, tum consistendi, qua materia subsideat calculi: At seniorum renes, quoniam meatu sunt ampliori, locum & vrinæ effluendi præbere possunt, & terrenæ materiæ subsidendi, & concrescendi. Colore autem calculi, quænam materia sit, quę peperit, nosci potest.

Quam ob causam cum calculus per calorem consistat (pueri nanque calidi sunt) & in senibus non nisi per illam eandem causam concrescit? Haud enim tantam refrigerationem esse in illis putandum, quantam nix & gelu contrahunt. Quippe cũ summum frigus renes omnino interimere possit, cur inquam si ita est, non medicamentis contrarỹs ad resoluendam calculi concretionem vtamur, sed similibus, i. calidis: vt* saxapio & fœniculo & eiusmodi cæteris? Ipsum per nimiam vstionẽ, exassationemq́ accidit, vt calculus in arenam frangatur modo pulueris, qui ex fictilibus immodice torrefactis dilabitur. Itaque minuti calculi facile cum arena minguntur. fieri tamen potest, vt etiam per frigidam potionem calculus expellatur, videlicet cum renes ita corroborentur, vt bonis admodum viribus per vim excernendi eỹciant. necnõ renum feruorem immodicum, qui calculorum 110 B F

* petroselino.

G lorum concrescendorum causa est, frigida potius extinguit.

111 Cur vlcera tam renum, quàm vesicę difficulter curentur? Quia vrina per suam acritudinem recentem cicatricem relacerat. vnde fit, vt & difficilius curentur, quę in vesica constiterint: manet enim in ea vrina, transit vero tantummodo per renes.

112 Cur aquam ingressi balnei calidiorem postmodum sentiamus si moueatur? Quoniam vbi ingressi sumus, aqua, quæ calida nobis obducta est, non solum egit, verum affecta etiā est: quippe quæ & corpus calfecerit H nostrū, & refrigerata ex eo aliquantulum sit. res enim omnes, quæ sub ortum, atque interitum veniunt, dum efficiunt, affici etiam ipsas demōstratum plane habemus. Quoniam igitur aqua refrigerata parumper nō ex æquo præterea calfaciat, minus post, quam principio calida sentiatur necesse est, præsertim cùm nec casfuescendi ratio desit. quod si aquam mouerimus, partem, quę obdu- I cta nostro corpori, & proinde moderata iam est, diuertimus, calidioremque aliam, quæ non affecit, affectaque est, alliciemus, quā suum item immodicum seruantem calorem, merito calidiorem, & merito prope vrentem tantisper experimur, donec etiam hęc afficiat, atque afficiatur, itaque suo in calore frangatur, quod vice pari facere licet per successionē. quādiu enim aquam mouemus, tandiu calida, vt est, quæ accedit, percipitur. vnde qui amplius K sese calfieri velint, aquam assidue mouent, quamdiu libeat calfieri.

113 Si omne, cum moueatur, calidius se ipso effici solet, præsertim si aere, atque loco feruentiore moueatur: cur aer agitatus, ventilatusque frigidior sentiatur, & quidem per æstatem cum Solis calore feruescit ardentiori? Hoc enim rationi pugnare videtur superiori. quādoquidem aqua calida si mouetur, calidior redditur: aer autem calidus si ventilatur, frigidior occurrit. Censendum hoc fieri propterea, quo- L niam quod qualitate, aut viribus superat, quanquam euincere id potest quod eodē in genere minus est: tamē ita euincit, vt etiam ipsum mutuo aliquantulum afficiatur à minori. Aqua igitur, quæ admodum calida corporis nostri comparatione est, dū calfacit, refrigeratur: nec eandē seruare qualitatē præterea potest. At circumfusus aer, cùm per æstatem medioeriter calidus, vi- M delicet aquæ illius feruentis cōparatione nostris obducatur corporibus, quæ statu cœli calidiori referuent, calfit, itaque nos mutuo calfacit. Quod idem linea quoque faciunt vestimenta. frigida enim primum calore nostri corporis obtepescūt, deinde nos mutuo calfaciunt. Ergo cū aer, qui iam calfactus à nobis est, per ventilationē è nostro semoueatur

cor-

A corpore, atque alius nõ calfactus accedit, merito is sentitur frigidior, qui subinde accessit.

114 Cur vlcerum cicatrices, quæ in pupilla oculi constiterunt, albæ videantur: cum extra pupillam, parte inquam oculi nigra, cicatrix nulla alba iduci possit? Quoniam liquidus, ac perlucidus ille spiritus, cui videndi vis data est, per pupillam tantũ permanat. Idcirco euenit, vt vbi cicatrix meatus tunicę cornęę obcæcauit, spiritus ille transmeare

B præterea nequeat. itaque coactus cicatricem pro sua copia maiorem in modum illustrando reddere albã põt. & facultas quoque videndi propterea tollitur, qm̃ per cõdensationem ocelli, spiritus non emanet.

115 Cur vt paleæ aquam seruare calidam, ita niuem * continere integram possint, cum aduersæ sint istæ inter se qualitates? Naturam palearum certa, exploratáque qualitate vacare censeo.

*a.l. seruare frigidã

C Quam ob rem nonnulli paleas apœnas, quasi sequales, i. qualitatis expertes nominarũt. cũ igitur media, & (vt ita dixerim) dubia tẽperatione cõstent, qualitatem eorũ quibus obductæ sunt, celeriter capiunt. itaque seruare mõ calida, mõ frigida possunt.

116 Cur vbi per hyemem imber desiit, stellæ illustriores videantur? Quoniam tam aer superior quàm inferior per agitationem extenuatur, & quasi per imbrẽ detersus conspectum synceriorem corporum cœlestium præstat, & D transitum liberiorem oculis præbet, & ampliorem. constat hoc argumento eorum corporum, quæ aquis demersa puris atque dilucidis clara, & nitida percipiuntur: turbulentis verò, & feculentis, aut nullo modo videri possint, aut obscure, & dubie.

Cur sæpenumero accidat, vt inter mingendum inhorrescamus? Quoniam bilis acrior con fluens, & mordens vesicam totũ excitat corpus ad cõsentiendũ, protendendumque paulisper suas excernendi vires. horror. n. talis excitatio est. quod quidem pueris potissimũ accidit, qm̃ illa ætas largiore excrementorum copia redundat, propter nimiũ edendi vsum, & varium. 117

Cur dolores per noctem magis soleant augeri? Qm̃ per id tẽpus animus ociosus est, nullis videndi, aut audiẽdi, aut gustandi, aut cuiuslibet sẽsus negocijs occupatus: tractusque ad exteriora, hac de causa corpis affectiones per sensum tangendi amplius percipit. Actiones. n. paucę per noctem animales seruantur, spiratio inquam, & cogitatio. Animum vero ductum per actiones proprias ad exteriora minus corporis affectiones percipere constat, eo, quod cum aut lugemus, aut ægrotamus, aut alia qualibet molestia angimur, amicorũ pñsentia, & sermo leuat nostrũ malũ, & mitigat. Neque vero ignorare debem⁹ naturã suis actio- 118

E

F

actionibus minus interdiu fungi solitam, coctione inquam ciborum, materiarum mutatione sanguificatione, degestione, nutricatione, agglutinatione, assimulatione, cæterisque generis eiusdem, animum autẽ suas per id tempus exequi potius actiones ad vsum mouendi, sentiendi, imaginandi, cogitandi, reminiscendi, & quicquid eiusmodi. contraque per noctem naturam magis animum minus agere cõ-
H suevisse.

119 Cur vitra per hyemem, si quid vehementer calidum immittatur, rumpi soleant? Quoniam frigoris multum ex aere ambiente gelido hauserunt, quoties igitur ante, quàm vitrum tepefacimus, aquam feruentem indimus, caliditas contrariam sibi frigiditatem persequitur. tum illa derepente fugiens vna cum ipso spiritu distrahit corpus continens vitri, atque dirumpit. foramina quippe cor-
I poris vitri & si visum, sensumque nullum partiuntur, tamen nonnihil aeris tenuioris contineant naturæ ratio exigit. Sunt qui per nimium rigorem frigoris exiccari, indurarique corpus vitri existiment, quoniam quantum in eo est tenue, vel humoris, vel aeris exprimatur inde, & euanescat. itaque ruptioni, fractionique reddi opportunũ, sicut lignum cum exaruerit. Hinc enim Hippocratem quoque medicum venas rumpi à frigido scripsisse, affirmant. Ergo si ita est, cum nimius calor amplius vitrum re- K
siccet, quod sicciusculum occupaui, merito id irrumpere potest: si tamẽ prius, quàm subeat calor, molliter tepefiat, ac moderetur, nullum penitus sentiet detrimentum. Quemadmodum Athletæ, cum perluctãdi certamen adituri sunt, oleo sese permulcent, ac reddunt ad flexus, tractusque obedientiores: etenim & qui modulorum sunt studiosi, ante quàm ad rem veniant, L
promere nonnihil consueuerũt, quo spirandi meatus relaxent, & mẽbra emolliant ad vocẽ eliciendam elegantiorem. fit.n.vt relaxatis meatibus, rigor facile cum spiritu abeat, & mollior cõstantia vitri relinquatur, quę cedens calori superueniẽti immunis ruptioni omni persistere valeat. Vitrum autem foramina continere inuisibilia, vel vasorũ fictilium argumẽto probari potest. nam nisi pice intus crustentur, aquam large per æstatem re- M
sudant, quam continent: quin etiã vitrum ipsum per æstatem aqua admissa frigida resudare: per hyemem si aquam continet feruidam, fumigare vidimus, & corticem vero mali medici, si vitrum admotum extrinsecus collidas, humor contentus qualitatem corticis recipit, vt possit eũdem reddere odorem.

Cur pueri, præsertim infantes, in terram cadentes non facile, quemadmodum viri, infringantur? 120

A gantur? Censendũ corpora puerorum propter suam mollitiem sic duritiæ soli cedere, vt eius vires intentas, rigidumq́ ictum resoluant, & hebetent adeo, vt parum affici possint. At viri, quoniam duro sunt corpore, soli duritati, aut lapidis cuiuspiam renitũtur: itaq; amplius ictum intendunt, vt lapis pro sua acriori duritia agere efficacius possit. Hac eadem ratione spõgia quoque frangi cadens nõ potest: vitrum autem, & fictile, & aliud
B quodlibet generis eiusdem, cum ceciderit, frangitur. Hinc etiam causam duces, cur vehemẽs venti impetus quercum euertat, harundinem illæsam prætereat. quercus enim vt prædura, valida, ampla, excelsa vento renitĩt: itaque facit, vt impetus penius intendatur, atq; fortescat: harundo vt mollis, leuis, tenuis, breuis huc & illuc flatui cedens aduerso vires noxias tuto transmittit, & hebetat: hinc & Athleta
C cũ suo resistit, atq; renititur aduersario, vires sibi cõtrarias auget, cum aliquantulum cedit, & huc & illuc circumagit, resoluit facilius, & prosternit.

121 Cur infantes, cum modulos audiant, primũ vagitu cessent, deinde dormire incipiant. Quoniam modulandi rõ, quæ Musica nominatur, essentiæ nostri animi indita à natura est, vt etiã cæteras omnes scientias haberi insitas opinio fert, non aliter q̃ in igne calor insitus sit: neq; per doctrinam quicquam acquiri, D sed per reminiscentiam, atq; recordationem omnia sciri Plato author est. Igit̃ quoties animus concentum aliquem, modulũq; comptiorẽ sentiat, primum reminiscens, ac repetens cogit infantem quiescere, tum permulctus in somnum vertit: sic enim intelligendum, vt artes omnes habitu syncero, promptoq; in animo insint, quãdiu immunis luceat sordibus corporis: demerso autem in corpus, pollutoq;, omnia obliuioni mandentur, & E delitescant.

Cur nutrices, cum in somnũ velint puerulos vertere, mouere eos consueuerunt? Vt humores delapsi per agitationem cerebrum moueant, quod hoĩes ætatis perfectæ nunquam patiunt̃. 122

Cur aliqui ex vinolentis gemina videãt? Quoniam musculi oculorum varie humore completi, factiq; proni & languidi, oculos deprauant, vertuntq; alterum sursum, alterũ deorsum: F itaq; radij oculorum non eundẽ in locum præterea concursare possunt, sed diuersas partes eiusdem corporis adeunt, vt cum radij seorsum mittantur, cõspectũ rei geminari necesse sit: constat hoc etiam eo, q̃ qui alterum oculum premit, sursumq; impellit, gemina omnia videt. 123

Cur qui ab ortu naturæ strabones sunt, gemina non conspiciunt? Quoniam oculos non sursum, deorsumq; habent depra- 124

G uatos, sed dextrorsum, ac sinistrorsum: quod enim oculi sui obtinent situm, i. directum, radij eundem in locum profluant, atque identidem referant necesse est.

125 Cur pubescentes adulescentuli, videlicet annum ætatis circiter quartumdecimum, vocem reddere asperiorem incipiant, quod tragescere à vocis hircinæ asperitate dici solet? Quoniã per id tempus natura parens, & gubernatrix humani corporis magnam vniuersamq; agit mutationem. argumentum quod fœminarum mammas tum ampliari solitum est, vt lactis idonea sint conceptacula, & sedes quoq; augetur coxarum, vt capax sit fœtus futuri, virorum pectus, & dorsa amplificantur, vt onera sustinere valeant grauiora. Testes item ampliores redduntur, vt semen satis gignant, & teneant, & coles insignem accipit magnitudinem, vt per ampliorẽ meatũ genitura expeditius profluat. Quinetiam totũ corpus ijsdem ipsis ampliari solitum sit, quod vel morborum mutationes abolitionesq; * indicant, & vocis ergo asperitas, qua de re agimus, per spiritalis membri immutationem tunc euenit. cum enim arteria aspera dilatetur, accidit, vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiusq; pars interior inæquabili structura ad guttur vsq; ascendat: igitur spiritus, cũ per eas partes emanet, quasi per itineris inæqualitatem impingat, vocem etiam inæqualem, asperam, & raucam agit: quod idem etiã accidit ijs, quorum arteria destillatione infestãte affecta per ductionem est: delapso nanq; humore leuis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam spiritus præstat inæqualem: talis hircorum quoque arteria est, & guttur, ob nimium humorem, & qui immodice oleo vtuntur, illo eodem vitio non carent: qui * cum per intentos, frequẽtesq; clamores rauce * proferant, hi deniq; siccitate arteriæ vocem reddunt inæqualem, & asperam. At vero gruum arteria, cæterarumq; auium, quæ rauce vociferantur, facta est à natura omni ex parte aspera, quoniam ita esset ad id commodior, quod author illa, & parens omnium spectabat. Post pubem vero adulescentes tragescere desinunt, quod iam in plenum arteria tota sit dilatata, suamq; naturalem æqualitatem receperit.

*a. l. indicant quæ circa annũ 14. solent contingere, & vocis quoq; asperitas.

* vero.

* proferat

126 Cur oleum epotum vomitũ moueat, & potissimum bilis flauæ? Quia vt leue, & superiorum appetens, cibos ad stomachum inuitat, & effert: quibus stomachus ipse oppressus, aggrauatusq; vim excernendi incitat ad euomendum: sed maxime bilem reijcit flauã, quia leuis hæc, & tenuis est, & facilius petens superiora. Oleum vero factum sic esse à natura, vt semper ad locum tendat superiorem perspicuum

A cuum est: quoties enim cuiquam misceetur humori, recipit se ad sedem superiorem, & innatat.

127 Cur oleum humidis nullis se permiscere patiatur? Quia cum lentum, suique pertinax sit, in particulas secari indiuiduas, cæterisque humoribus commisceri nescit: hinc dilapsum quidem in humum non potest celeriter subire.

128 Cur oleum, & aqua sæpe & facile gelu durentur: vinum, acetum, garum, aut nunquam, aut B rarenter congelascãt? Quoniam oleum nulla exuperat qualitate sed medio potius constat temperamento: refrigerari ob eam rem cito potest, atque adeo vehementer, vt stringatur, & consistat. Aqua quia frigida est, facilius se ipsa frigidior redditur, itaque gelascit. At garum quia tenue, & calidũ est, idcirco minus perrigét. & vinum quoque eadem illa de causa potest resistere. Ace-C tum vero, quia partibus tenuissimis constat, incongelabile est.

129 Cur quæ contraria sunt qualitate, efficere identidem valeãt? Nam, vt frigus, ita etiam calor humorem stringit? aqua enim gelu cogitur. Calculus calore in vesica concrescit. Per diuersas id effici vires censendum est. Calor enim quia nimium absumit humorem, indurat: gelu quia cogit, constipatque, humorem oẽm squalidiusculum exprimit, sicut spongia manu cõpressa humorem, quem suis in foraminibus D continet, emittit.

Cur sæpe contingat, vt frigus ægrotum affligens se remittat, si strepitus, aut aliud quodlibet terrificum per id accidat tẽpus, quo frigus vrget, aut si aquæ copia in ægrotum vniuersa iaciatur? Quoniam sæpenumero materijs iam per temporis spatium concoctis, attenuatisque, calor naturalis ex cute ad partem corporis interiorem vniuersus irrumpens, materiam morbi digerit, & absumit: quod idem etiam fa- E cere theriaca potest, & pars magna generis calidi & sicci, modo oportune post concoctionem sumantur. 130 rigor.

Quare qui diu circumaguntur præter consuetudinem, cadere solent? Quia cum spiritus animalis in cerebro per illũ motũ necessario perturbatus, & cum humoribus confusus, ineptus deinceps euadat ad suscipiendam animæ facultatẽ, sensum motumque suppeditantem: nulla F vi ad neruos & musculos peruadente, fit vt moles corporis, quæ sustineri ac vehi ab animali spiritu desinit, feratur in terra pro suo põdere ac nutu insito. Hinc autem offunduntur oculis tenebræ: quod spiritus videndi facultate prẽditus sit perturbatus, nec pinde vt sensus reliqui, suum tueaẽ munus. At ijs, qui paulatim & diu circũagi consueuerunt, raro istud accidit: quia per illam consuetudinẽ anima desinit haberi 131 Duo hæc sequentia Proble. in Theodo. trãslatiõe haudqq legunt.

G apud naturam peregrina, ac ipsi
conciliatur. Quod enim paula-
tim, diu, & continẽter fit, desinit
tandem esse insolens, ac sensum
fugere incipit, vt nihil omnino
percipiatur.
132 Quare vitrea specula splende-
ant plurimum? Quoniam stãni
natura quo intus illinuntur, cũ
sit pellucida, vitro ex se perspi-
cuo commista, magis resplendet:
& radios suos per vitri exiguos
meatus transmittens, ac exter-
H nam illius corporis faciem du-
plicans, reddit magnopere luci-
dam. Qualitatum porrò aliæ
quidem vires suas in ꝓfundum
nequaquam transmittunt: vt al-
bum, nigrum, fuluum, & huius-
modi: alię penitus transfundunt
per transmutationem: vt frigus
calor, siccitas, humor, quæ pro-
pterea ad discrimẽ & compara-
tionem supradictarum, effectri-
ces qualitates à philosophis &
medicis appellantur.
133 Quam ob causam in speculis
atq; aquis dilucidis nostrã spe-
I ciem cõspicere valeamus? Quo-
niam oculorum radij profecti in
corpora, quæ nobis splendidã
opposita obducta sunt, refringantur, ac
suam repetant sedem: speciem e-
nim nostram iam sibi habent ob
ductam postq; refracti sunt, itaq;
illam conspiciunt.
134 Cur vastæ, synceræq; spelun-
cæ, & loca excelsa, puraq; soleant
resonare? Quoniã loca eiusmo-
di, vbi aerem ictũ, quæ vox est,
exceperunt, refringunt, nobisq;
reddunt eundem aerem, quem K
nos pcussimus, afformauimusq;
in vocem: vox.n. aerem, aer lo-
cum ferit: & quo plenius percus-
sus hic percutit, eo vehementius
resonare necesse est, loca humi-
da, vtpote molliora illato ictui
cedunt. itaq; omnis impetus elã
guescit, vt nulla effici possit re-
ciprocatio: errore igitur vulgus
Echo tanquam numen reuere-
tur, & colit, errore Pana, Deum
illam arsisse credidit. Pan.n.ho-
mo doctus causam resonantiæ L
primus indagauit, ductusq; a ui-
ditate noscendi, cum aliquandiu
in scrutando elaboraret, moleste
ferebat, more eorum, qui puella,
quam arserint, potiri non que-
unt. Vt etiam Endymion homo
cœlestium cursuum studiosus,
cum Lunæ cursus, faciesq; va-
rias quæreret, noctéq; vigilaret,
interdiu dormiret, deliciæ Lu-
næ fuisse, somnoq; dormiuisse in
expugnabili, edoctusq; ab ea vt
philosophus, causæ ipsius solu-
tionem fingitur. Illum etiam pa- M
storem fuisse ferunt, ꝙ in solitu-
dinibus, ac excessis montib⁹ Lu-
næ motum specularetur. citha-
ram vero habuisse, quia quæ al-
ta sunt, à ventis magis efflũetur,
siue ꝙ concentũ cœlestiũ figura-
rũ indagauerit. Quinetiam Pro-
metheus, ꝙ studio rerũ cœlestiũ
flagrarit, naturãq;, & sitũ, & cau
sam sydereę aquilę indagãdo ela
borarit, libidineq; ꝓnoscendi ta-
buerit, dum beneficio Herculis
hoĩs doctioris rẽ didicerit, quam
de-

A desyderauit, fabulam de se præbuit cruciatibus liberari opera Herculis, qui aquilam iecur lacerantem, exedentéq; amouerat.

135 Cur aqua manens, parumq; alta iacto in eam lapide orbes agat permultos? Censendum lapidē per sui iactus vehementiam vndiq; aquam à se propellere, atq; ita orbem agere, primũ pleniorē: sed cũ ad terram vsq; lapis deferatur, suaq; mole aquam deinceps secet, dispellatq;, merito non vnum, sed plures orbes cōficere potest: primum enĩ aquã B per summa feriens dirimit, inde suo continenti delapsũ depellendo, alium atq; aliũ orbem ducit, idq; tantisper vice agitur successiua, dum lapis stet, atq; quiescat: q tñ se lapidis contentio paulatim remittit, idcirco orbē posteriorē eo, q ꝓxime antecessit minorem obduci necesse est: qñ ēt aqua varie, hũc. s. in modum lapidis iactu depelli consueuit.

136 Quare multi existimãt risum ex liene oriri, hoc argumento, C q quibus lien scirrho, i. tumore duro vitiatus est, non perinde sint ad ridendum comparati, vt qui sunt incolumes: sed sint mœstiores? Lien non proprie, ac per se, sed ex accidenti risus causa cēsendus est. Quandiu. n. est sanus omnino fœculentum & melancholicum succum ex iecinore trahit: atq; ita dum sanguis purus & defæcatus totum corpus cerebrumq; peruadit, naturam simul & animam non aliter quam

pblema hoc i Theodo. codi ce ā repit

vinum oblectat, exhilarat, & in D tranquillam rectamq; constitutionē traducit: inde autem risus excitatur.

Cur mulæ parere nequeant? 137 Quoniam ex animalibus constant specie diuersis: mistio enim seminum, quæ tam habitu, q natura inter se discrepant, aliud quidpiam præter vires suorum simplicium conficit, & naturam eorum penitus abolet: quemadmodum albi & nigri mistio abolitis extremis coloribus alium parit colorem fuscum nominatum, qui neuter extremorum est: E igitur habitus genitalis abolet, & specierum habilitas omnis destruitur, quæ creatrix certi indiuidui est.

Quam ob rem qui surdi ab ortu naturæ sunt, ijdem & muti viuant? 138 Quoniam quæ numquam audierunt, hęc fari nequeũt: medicis tñ placet, vt par idem neruorum sit, cuius pars altera ad linguam, altera ad aures vsque porrigatur, atque ita necesse sit commune accidere affectionem. F Verum mutos fieri, qui ex morbo surdescunt, negant: propterea q pars altera tantum, quæ s. audiendi officio delegata est, suas vires amiserit: & mutos quoque eadem ex cã, non ēt surdos reddi affirmãt: videlicet, q alteri[9] nerui linguæ accõmodati læsio est.

Cur pleriq;, postquam ieiunarunt, cibo ingesto * frigere incipiant? 139 Quoniam vsu solito cibi prætermisso bilescũt, & mate-

* frigescere.

G riam aggregant acriorem: post enim cibo ingesto membris iam confirmatis, bilis cutem versus expellitur: itaq; fit, vt rigor oriatur; cum bilis membra remordeat, excitetq; ad repellendum.

140 Cur sues, cum sursum videre cogantur, sileant? Quoniam genus id animantium vnum semper pronum in terram est, cibi auidum, & rebus gaudẽs fœdis, ac sordidis: idcirco subita mutatione cõspectus stupescit; lucisq; copia perculsum, vocem emitte-
H re nullam potest: sunt tñ qui asperam huius animalis arteriam cõprimi per angustiam velint, cum in sublime erigitur.

141 Cur stercoribus sues gaudeant? Medici rationem reddunt, q iecur habeant maximum, qđ quidem membrum sedes cupiditatis, siue libidinis est. Aristoteles Philosophus aliter docuit: quòd enim sues naribus crassis, interceptisq; sunt, idcirco vim hebetem olfaciendi habere, itaque fœtorem nequire percipere
I scripserat.

142 Cur vlceribus sanescentibus inflammationeq; cessante, prurigo soleat excitari? Quoniam membrum iam corroboratum reliquias materiæ noxiæ, quæ vlcus commiserit, expellit: cùm enim per cutem illæ digerantur, atque excutiantur, pruriginem pariunt.

143 Cur alterius oculi morb⁹ grauior, multoq; diuturnior esse, q̃ vtriusque consueuit? Ratio bifariam reddi potest; aut enim quia
K fluxio in alterum tantum oculum tota decumbit: redditur nãque infirmius, quod diuiditur, eoq; magis hebetatur, quo sectũ numerosius est. aut quia cum alter integer oculus frequenter se moueat, cogit etiam ægrũ toties moueri, quod noxium est: quietem enim summum eẽ remediũ membri affecti nouimus.

144 Cur homo amplius, & crebrius, & vehementius, quàm cętera animalia soleat sternutare?
L Quoniam cibo, & potione largius, magisq; varie vtitur, & sæpenumero vltra satietatem repletur: hinc enim cum cibos satis concoquere nequeat, multum spiritus ob humoris copiam mouet; spiritus vero præ sua tenuitate efferens se ad cerebrum, cogit id crebro ad se expellendum incitari: strepitus itaq; mouetur quoniam per nares meatus deniq; arctiores spiritus extrudat vniuersus: quemadmodum etiã ad partes inferiores spiritus idẽ euolutus murmur per intestina
M excitat, & per sedẽ insigni cum sono excedit: atq; etiam ad superiora enixus ructum per stomachũ agit, & vocem p̃ guttur, & sonitum, ac tinnitum per aures.

145 Cur defunctorum pili & vngues augeri aliquandiu soleant? An non augeri censendum, sed carne emacerata, consumptaq; partes imas, quæ ante opertæ latebant, detegi, atque patere: itaque fallere quasi per adiectionem

nem

A nem auctum quicquam fit. An, quod nonnulli volunt, augeri vngues vel mortuo homine propterea possunt, quoniam per excrementa vacātemq; materiam oriantur: mortua autem corpora in recrementa per cariem resoluuntur: quæ cum per foramina extremaq; corporis effluant, merito pilos augent, & vngues.

146 Cur digitis manuum potius quàm pedum nascantur, quę albugines appellatæ sunt? & per B puerilem magis, quàm per firmam ętatem? Quoniam pituitæ excremento oriuntur, quę ī pueris potius, vt edacioribus, atque ociosioribus superat. Vnguibus autē pedum minus, propterea hoc accidit vitium, quoniam pedes per ambulationem frequentem, & agitationē amplius exercentur: itaq; vacantem illam materiam digerunt melius, atque absumunt.

147 Cur pili pedum non cū barba, aut capillis, sed lentius canescere soleant? C Eadem illa reddenda ratio est: pedes enim per continentem, cōtentioremq; ambulationem excrementum pituitosum, quod canos efficit, digerunt, atque consumunt: & pubes quoque sero canescit, quia pars calidior est, & pituitam absumere per coitum venereum potest.

148 Cur homini vox, atq; sermo lente perficiatur: cætera animaliū genera aut statim, aut paulo post vocem suam reddere plene incipiant? Quoniam vox hominum D multiplicior, & artificiosior est, & doctrinam magis desiderat: bestiarum simplicior, & naturalis potius est, quàm animalis.

149 Cur plurima ex animalibus suas peruibrare caudas soleant, cum notos sibi agnoscant: & cur leo iratus costas per caudam verberet, atq; etiā taurus? Quoniā dorsi medullam ad caudam vsq; habent porrectam, quæ vim continet animalem, & motionis authorem: igitur, cum animal E notū sibi agnoscat, per caudam quasi per manum ritu hominū excipit, & partem sui corporis mouet, quæ agilior, & prōptior est. Leonum vero & taurorum anima, vt per iram affici potest cum natura: sic eandem naturā propterea moueri vehementius cogit, vt etiā homines sæpe manus, aut aliquam sui corporis partem per iram percutere nouimus: cum enim illico vlcisci animus nequeat, alio quodam modo feruorem suum extinguit, F id est ictu, aut strepitu, aut alio quolibet generis eiusdē remedio.

150 Quam ob causam hordeum tostum, redactumque in puluerem, cicatricibus equorum, conspersum faciat, vt pili non albi, sed cæteris vnicolores oriantur? Quoniam vim discutiendi, purgandiq; obtinens detergit, atque absumit excrementū pituitę, atque materiam

G omnem vitiosam, quam vlcus per membri infirmitatem collegerat.

151 Cur hominibus pili per cicatrices oriri nequeant, equis vero queant? Quoniam cutis hominum spissior est, quod pili indicant ipsi, qui molles, ac tenues sunt: & cicatrix vero q longe q cutis spissior, foramina omnino adducit, & excæcat. at vero eqs laxior cutis est: quod pilis eorū percipitur, qui duri, crassiq; exeunt: quare cutis foramina clau-
H di ex toto per cicatricem non possunt: ergo cum subiecta, collectaq; excrementa per meatus tenues, qui relicti sunt, exeant, & concrescant, pilos gignunt, & augent.

152 Cur hominibus morsis à dipsade, sitiq; ob eam rem intolerabili detentis, theriaca, quæ calida & sicca est, sitim epota extinguat, non augeat? Censendum non sui habitus ratione theriacam sitim posse extinguere, sed auxilio, quod membris afferre
I offensis potest, & suæ penitioris naturæ ratione: constat enim ex pluribus herbis, quæ singulę mēbris principalibus subueniunt singulis. Dictamum enim cordi accōmodatur: quippe quod mirifice cor firmet, atq; conseruet. Eupatorium iecur adiuuat. Scolopendrium lienem: * Petrapium os ventriculi. Hyssopus transuersum septū, atq; pulmonem: Inula campana renes. Ruta laxum intestinum. Gentiana cerebrum. Seseli vesicam. His omnibus viperarum carnes miscentur, quę vi suæ naturæ contra venenata omnia genera, omnemq; illatam iniuriam, auxiliantur. Igitur cūm membra omnia prēsidiū sibi ex theriaca trahant, merito malum sedatur, qd sitim creat, atq; ita extingui sitim congruum est. K

*petroselinum.

Libri primi problematum Alexan. finis.

ALEXANDRI PROBLEMATVM L

LIBER II.

1 QVam ob cām q per arduā febrē insaniūt, vt laxius, sic plenius soleant respirare? Animā per neruos, ac musculos fungi suis muneribus certū est. Pectus igit̄, totusq; thorax p ea ipsa mouet̄ media: sed qm̄ vires animæ læsæ sunt, de- M
serunt suum officium: nec neruis, & musculis ex æquo præterea imperant: itaque merito fit, vt spiritus interstitione reddatur laxior: plenius tamen eius gratia rei effundit̄, vt cor satis possit refrigerari: vis enim vitalis exurgit, & vim animalem stimulat, interitum plane minitās, nisi suum ad munus redeat, spiritumq; reddat, & trahat. Ergo quod

A quod anima exequi assidue pp morbū nequiuit, hoc vires cordis ob sui vsus necessitatem amplitudine spirandi compensare consueuerunt.

2 Quam ob cām æstuosos esse necesse sit, quorum pulmo inflāmatione laborat? Qm̄ eorū pulmo humoris copiam cōueniens calorem excipit aduentitium; factus.n. sic est, vt assidue moueretur, hinc vapores quoq; citantur, qui suā ob leuitatem sese ad *sedem cerebri efferunt], à qua

*a. l. caluam.

B concrescunt, & in naturā suæ originis transeunt: qd idem etiā in balneis, atq; opertis lebetib⁹ euenire videmus: vapores.n. suum omnem calorem amittunt, redduntur q; ex natura cerebri longe |ortu suo frigidiores, atq; ita morbum creare aliquē possunt.

3 Cur tabe ij consumantur, quibus gargar penit⁹ abscissum ē? Qm̄ quandiu gargar tegumentū gutturis extet, aer qui per os trahit, recalescit, & antequā adeat pulmonē, desistit à suo immodico frigore.

C Contra vero illo detracto aer prius ad pulmonē defertur!, q̄ moderetur, itaque supra modū refrigerat, & sanguinē cōtentū in conceptaculis indurat, & pulmonē facit ad motum tardiorē: q cū per vim pulmo moueri enitatur, rumpūtur conceptacula sanguinis: quā ob rem tabē oriri necesse ē.|Hic addidisse non ab re forsitan sit|, qd gargar, quid columella, qd vua oris significet. Gargar illa carnicula ē, quā gutturi pro tegimento natura addidit, nomine à soni genere indito, vt ēt susurrum, & murmur, & reliqua huiuscemodi nr̄i maiores nominarunt. Columella vitiū gargaris est, cū s. in longum per fluxionē adducitur. & Vuā quoq; gargar idem per morbum appellare solemus, quoties per inflāmationem speciem accipit vuæ acini. Sūt qui fundibulum gargar ipsum appellent eo, q supra amplius, infra arctius est. D

4 Cur hominum malę rubeant, quorum pulmo inflāmatione laborat? Qm̄ sanguis, cum in pulmone ebulliat, vaporē sibi similem emittit: qd.n. oritur, similitudinē suę originis præferat, esse necesse perpetuum est. Hic igit̃ vapor, cū prę sua leuitate ad malas se extulit, consistit, atq; ita p cutis tenuitatē, veluti per vitrū colorem suum ostendit. E

5 Cur pituitā per hyemē nasci, augeriq; solitū est, cū per id tempus parte interiore corporis simus calidiores, vt Hippocrates medicus libro Aphorismorum scribit? Qm̄ cibos, quos p hyemē largius sumimus, venter minus concoquere pōt. Ergo larga ista ciborum copia pressus, calore insito quasi extincto, pituitā per refrigerationē gignit, q̄ sanguis imperfectus quidā nō perperam potest appellari. F

6 Cur in terra Ægypto, q̄ calidissima est, vinū fieri frigidum soleat, contrà in Scythia, q̄ frigidissima

Gdifsima eſt, calidum fiat? Vinũ omne calidũ eſt: verum quoniã aliud magis, minusve alio hanc obtinet qualitatem, nomẽ illud contrarĳ habitus accipit, frigidumq; vocatur, quia longe minus calidũ eſt. Terra autẽ Ægyptus vina frigidiora cęterorum ſcilicet comparatione affert, qm̃ calor illius cęli ĩmodicus ita humũ elaxat, vt calorem omnẽ Soli inteſtinum euocet, atq; abſumat. Scythia ꝙ frigida eſt calorem ad ima terrę compellit, atq;

H includit: itaq; vina efficit calida, & validiora. Quod idem etiã incolis terræ Scythiæ, & Æthiopiæ accidit. Æthiopes. n. loca inhabitantes feruentiſsima, timidi ſunt, & effœminati, & nigri. Scytharũ gens ſedẽ gelidam tenens, animoſa, fortis, & candida eſt: qppe, cũ calor Æthiopibus eductus ad ſumma corporis ſit, qđ atro cutis colore indicatur: Scythis interiora teneat, ſitusq; in ſedibus ſit principibus, id eſt cor-

I de, & iecore: qđ coloris candor plane oſtendit.

7 Cur ęſtate frigida ſunt olera & fructus, cuiuſmodi ſunt pepones, cucurbitę, ĩtyba: hyeme autem calida, velut braſsica, radiculæ, rapa, paſtinacę? Qm̃ Solis motus circa polũ, non eſt vniuſmodi. Æſtate. n. ſuperiorem zonã tenet: ſicut declarat dierũ longitudo: vnde caleſiunt quidem quę ſuper terrã extant, plantę vero refrigerantur. At hyeme, inferius percurrens hemiſphęrium, ac terram penitus calefaciens,

> Hęc qđ ẽ alicunde adiecta: ẽ eñ frigidior rõ, q̃ p huius authoris eruditione, atq; a Theodo. haudquaquam trãſfertur.

K plantas reddit calidiores.

8 Cur ex febre ardua pulmonis inflãmatio excitetur, inflammatione pulmonis febrem oriri arduam haudquaquã neceſſe ſit? Quoniã ardor ex bili proficiſcitꝰ flaua, quæ ad ventriculum, & pulmonẽ ẽ ſuis refluere cõceptaculis ſolita eſt. Igitur natura, cũ varie materiã noxiã reĳcere tentet, ſi tenuis materia ſit, & vires ſuppetant, & tẽpus calidum iuuet, p ſudorẽ cauſam morbi exhaurit: ſi ẽ contrario, per aluum

L educit, aut per os euomit, quod magna ex parte facere ſolita eſt, quoniã & oris habitus ĩ propinquo eſt, & bilis flaua efferri aptior eſt, q̃ deferri: qđ cum ſe bilis pulmoni inſinuet, membrũq; ꝙ id impleat totũ, excitat iflãmationẽ, quã Peripneumoniam nominamꝰ. Ardor tñ nullus oritꝰ, qm̃ prius extinguitur, q̃ vt poſſit committere ardorem.

9 Quare Hippocrates, qui in ſebrũ vigore cibũ offerre vetat,

M permittit ĩ morbo lateris & pulmonum inflammatione? Dicit eñ vbi de ptiſana ſcribit, nõ eẽ eam præbendã, niſi pus in ſublime feratur: non ferri autem ſurſum, neq; expui, morbi initium oſtendit. Qm̃ in alĳs quidẽ morbis, natura coquit humores, in alĳs vero etiam morborum cauſas expellit p vrinas & deiectiones. In his porro non oportet cibum aſſumere, ne cauſa morbi neglecta ad illum conficiendum natura

> Hęc qđ in Theodori codice deſideratꝰ.

A natura incumbat, quam oportet singulari certamine cum morbo pugnare. In morbo autem lateris, natura quidem coquit vitiosum humorem, anima vero euacuat, accedente musculorũ auxilio. Hæc.n.thorace contracto, vi propria expellit reliquias infestantis humoris. Accedit, φ natura quidem inutilibus humoribus proprij alimenti loco interim abutitur: animales vero partes, cum sensu sint prçditæ, quod prauum est, secernunt, qđ vtile,
B sibi asciscunt. Quã ob rem, nutrire consentaneum est, vt musculis roboratis, ad expellendam humorum molestiam insurgamus.

10 Cur febris tertiana, quç ex bili, materia calida, agili, efficaci creatur, die vno ꝑtermisso accedat: Quotidiana, q̃ ex pituita ꝓuenit, materia frigida, graui, hebere nullũ intermittat diẽ? Quartana diebus duobus intermissis conflictare incipiat? Quartana, cũ exiguũ materiæ habeat, sta-
C tim à sudore, aut vomitu põt digeri, itaq; accessio ad tertiũ vsq; diem ꝓtollitur, donec tantũ materiæ moueatur, quantũ valeat infestare. Quotidiana φ ex larga, crassaq; materia oritur, frequens est. morbũ vero per copiam augeri materiæ cõstat ex febre continente. hæc.n.qa sanguine abũdante prouenit, nullã obtinet intermissionẽ. Quotidiana tamen, quia minus q̃ continens habet materiæ, nonnihil intermissionis, qđ vel sensu percipi potest, D
ostendit. multoq; amplius, tertiana, quam materia calida & tenuis condidit. atq; etiã lõge amplius quartana. quò.n.min⁹ materiæ subest, eò lentius venit accessio: quin & quintana, & septana, & nonana committi põt, prout minus, minusve materiæ vitiatũ est. sic.n. natura statuit, vt sanguis, qui nostra aleret corpora, cæteris omnibus materijs esset largior, pituita locũ teneret scđm nã, hçc quoq; alere põt, bilis flaua tertio loco haberet. hæc E
ẽm suam ob acritudinem vsum nullũ prçstat alẽdi. atra bilis fortis esset postremæ, quoniam naturæ est inimica: quippe q̃ membra exedat, atq; interimat.

Cur vbi altera gena resoluta est, non ei remedia admoueamus, sed alteri? Quoniam cum 11
duo musculi obiecti inter sese genas moueãt, si accidat vt eorum alteruter resoluatur, reliquus suã vim integram præterea obtinet, trahitq; ad se alterum languentem, ita vt pars sana rugetur, æ- F
gra distendatur, trahaturque. hoc idem etiam euenire oculis distortis nouimus. Nam si pupilla in angulum vergat ampliorem, minoris anguli facta resolutio est, si ad minorem, è contrario.

Cur si pes offendatur, inguen 12
intumescere soleat? Quoniam vis animalis ad postremas vsq; corporis partes ꝑ neruos se porrigit, atq; ita cũ oblæsus pes sit,

crus

G crus quidem totũ perreptat, sed
nihil agit, qm̃ locũ nullum ido-
neum inuenit: post vero vbi in
inguen ipsum decubuit, nacta iã
sedem aptiorẽ subsistit, aggres-
saq; adenem, vitiat eius habitum
inq; tumorem excitat contrariũ
naturæ. Adenes corpa sunt par-
ua, rotũda, laxa inter amplas ve-
nas, & arterias posita modo cu-
neolorum, ne conceptacula ipsa
humida ex copia sanguinis mu-
tuo putrerent adesu. & equidem
eo ipso venarũ humore nutriun-
H tur, & inflammatim inguina fa-
ciunt, concalescentes scrofulas
committunt.

13 Cur capitis pars anterior cal-
ueat, vnde caluaria nominata ẽ,
tempora hirtiora reddantur?
Qm̃ partes capitis eminentiores
humoris indigent. Quã ob rem
suos cõtinere pilos non queunt,
inferiores aũt vtpote humidio-
res, pilorum copiam & gignunt,
& seruant: qũo etiam telluris lo-
ca excelsa, atq; saxosa parũ fru-
I ctificant, submissa, & humecta
fœcundiora sane experimur.

14 Quam obcãm, cũ ex quatuor
elementis cõstemus, id est, igne,
aere, aqua, & terra, nõ quatuor,
sed tria illa contineamus genera,
humidũ, solidum, animale siue
spirabile? Qm̃, vt aliquibus pla-
cet, ignis in aeris transit naturã,
quemadmodũ & aerẽ concoctũ
extenuatumq; ignẽ gignere no-
uimus. Sunt tñ qui vel igneam
ipsam naturã actu esse opinẽtur,
vt non tria, sed quatuor enume-
rent genera, igneũ, animale, hu- K
midum, terrenum.

Cur in abscessuũ doloribus * 15
frigus præcedere, febrẽ sequi so- *rigor.
litũ sit? Quoniam calor naturalis
vehementia doloris conflictus
cedit, ac recipit se ad loca interio
ra. qua de cã, corporis summa re
frigerantur, & sanguinis conce-
ptacula cõcrescunt. post tñ, vbi
calor se recollegerit, expulsusq;
bonis viribꝰ partes sui corporis
oẽs aduersus iniuriã frigoris oc-
cuparit, sanguis concretus reca-
lescit, atq; diffunditur: itaq; con- L
ceptacula vaporis repleta accen-
dere febrẽ possunt. adde, q cum
mẽbro affecto cæteræ oẽs partes
consentiant, iniuriã collectionis
quasi propulsando, vires excer-
nendo intendũt, ac excitãt. hor-
ror itaq;, * frigusq; exultat, febrẽ *rigorq;.
vero posthac sanguis putridus
accendit, & auget.

Cur ex fructibus alÿ partem 16
inutilẽ intus contineant, vt pal-
mulæ, pruna, persica: alÿ extrin-
secus ea ipsa contineãt, vt nuces, M
vt mala punica? Qm̃ natura, cũ
ortum æternũ, vicesq; succeden-
di perpetuas moliretur, prætegẽ
da occultãdaq; semina, quæ ortũ
pstarent, censuit. Sic tñ, vt ne pul
pam quidem suorum fructuum
nudam relinqueret.

Quam ob rẽ aut semẽ, & pul- 17
pam eodem tegmento muniuit,
aut semen ligno intus inclusit?
Pulpam aũt mẽbrana, aut corio,
aut alio quolibet eiusmodi, quan
tum satis esset, operuit. denique
varie

A varie de custodia fructuum prout res exigebat, & patiebatur, curauit.

18 Cur fieri pōt, vt qui carnes bubulas concoquunt, pisces saxatiles concoquere nequeant? Carnes bubulæ, qm̄ duræ sunt, vi magna caloris conficiuntur, & concoquunt. materiā.n. patientem causæ rñdere efficienti conuenit. aliter fieri non pōt, vt effectus is prodeat, quē vel natura, vel hominis ingeniū spectet. qꝺ si vēter supra modū calidus fit, piscis nō B paulatim concoquetur, sed subito corripietur, deuretur, fumigabitur, vt cruditatem penè quod accidit, imitetur.

19 Cur hoīes, qui tabe laborant, vnguibus reddi aduncis videantur? Vngues quia corpe constant solido, tabescere nequeunt: quippe cū affici difficulter possit, qđ solidū sit, verum carne vndiq; tabefacta speciē aduncā illā ementiunt, sensumq; decipiunt. Licet hic de tabe illa adijcere. Vlcus, qđ ex hoc vitio in pulmone cōmittit, insanabile ppea est, quoniā nunquā pulmo quiescit. C natura.n. ita cōstruxerat, vt p motum cordis perennē pulmo assidue moueretur, atq; agitaretur. Quinetiam, cum pus per tussim efferatur, vlcus amplius lacerari necesse est.

20 Cur in febriendo carnes minuantur, pili augeantur & vngues: contra in conualescendo pili defluant, corpus augeat? Qm̄ alimenta pilis per excrementa administrari natura voluit: quæ D quidem excrementa redundare in febriendo solent per adustionem humorum. ergo vt corpus propter habitum malum nutriri non potest, sic pilus abunde iam habet, quo nutriatur. verum, cū vires suas colligere corpus incipiat, cōsumptis iam materijs omnibus, redactisq; quasi in puluerem vapores desistunt, atq; ita per alimenti inopiā pili defluūt: corpus tamen effœtum cibos auidius trahit, liberaliusq; replēs sese augetur, & viget. E

Cur si qđ in vrina subsidet album sit, bonū dari indiciū existimemus? Qm̄ partes solidiores firmioresq; nostri corporis, id est ossa, neruos, venas, arterias colorē habere hmōi certum est. Coloris.n. similitudo naturales iam vires reconciliari, corroborarique indicat: quippe, cum natura partibus solidis & firmis circa humores & spiritus sedem suā crediderit. fit.n. vt cum morbi materia in conceptaculis concoquatur, & per vrinam, qđ concoctum inutile est, excernat, color quoq; rei concoquentis, qui albus est, distringatur, atq; (vt ita loquar) delibetur. Quā ob rē, cū vires p febrē debilitatę paulatim materiam concoquant vitiosam, principio parū agunt, itaq; exiguū adn odū cū vrina mittu nt qđ pro sua leuitate sublime speciē araneę supnatat, facitq;, quod engorema, id est Sublimitamentum vocatū est: deinde cum proficiant, 21 F

G ficiant, ampliusq́ possint concoquere, plus excernunt: qđ in medio vrinæ cõsistens, facit, qđ nubeculam appellamus: eo nanque magis delabitur, quo factũ grauius est. post, vbi p materiæ morbosæ oĩs concoctionem plene excernitur, iam, qđ ante leue pendebat, graue pro sua copia subsidet, fundoq́ vasis coniungitur: redditq́ quod hypostasin, id est subsidens, siue substantiam nominamus: quod plane H sanitatis est indicium. materiam enim vitiatam, q̃ integro permista sanguini est, demum natura ex toto per concoctionẽ secernere, atq; reijcere pôt. Albedo igiť subsidentis, colorem solidiorum membrorũ, hoc est sedis virium seruari significat, læuitas materiæ concoctæ æqualitatem ostendit. qđ partim .n. crassius, partĩ tenuius est, inæqualitatem concoctæ materiæ indicat: continentia talis videlicet, vt nihil distractum, discussumve sit, plenam I virium efficientiam præfert. Respondet pus in * collectionibus subsidenti in vrinis. verum pus fœtidum est, qm̃ in angusto arcetur quod putret, vt neq; difflari neq; misceri possit cum sanguine: quippe quod per summa corporis cuti substare solitum sit. Subsidens illud vrinæ, quoniam è contrario se habeat, merito fœtore immune est.

* φλεγμοναῖς, inflammationibus.

22 Quam ob cãm febrem bilis & faciat, & tollat? Facit cũ excitata acrior reddatur, vt putreat, Tollit cum viribus naturæ inten K tis ad id expellendũ quod detrimento est, ea quoq; foras versus concurrat, atq; ita educta, causam morbi per suam detractionem aboleat.

Cur oculi subsident eorum, 23 quos angor detinet? Quoniam per angorem anima intus vergit, itaq; corpus considet, atq; tabescit: cuius rei contrarium illis euenit, q vehementer irati sunt. Oculis.n.redduntur propensioribus, videlicet ob animæ impe L tum ad exteriora. fit em̃ vt quocunq; vis animæ tendat, eodem etiam instrumenta, materiæque moueantur.

Cur ossa, quæ validiora sunt, 24 ex lapsu, casuq́ frangantur, caro q̃ mollior, & mobilior est, ictus iniuriam euadit? Qm̃ quæ validiora sunt, rei noxam inuehenti renituntur: itaq; sua persistendi contentione corrumpuntur: quæ autẽ infirma, & mollia sunt, locũ rei dant occurrenti, & cedunt: itaq; tutius subterfugiunt: licet M hoc ẽt in stirpib9, & in quibusuis alijs rebus conspicari.

* ἀσθενὴς, debilior.

Quid est, q spadones, proce 25 ros, blæsosq́ faciat? Proceros humoris copia reddit*, & caloris inopia, blæsos imbecillitas facit. Cum.n. eorum partes inferiores nequeant sustinere superiores, facile peruertunť. itaq; vitiũ, qđ blæsitatẽ pedũ vocamus, committitur: quod idem etiam ædificijs accidit, nisi supior moles fundamentis respondeat.

Cur

A 26 Cur partes corporis nostri postremas rigere maxime soleant? Qm̄ tenues neruosę, *venæ sangues, atque ob eam rem frigidæ sunt.

*pauci sanguinis.

27 Cur per metum aut horrorem pili erigi solent? Qm̄ affectus omnes refrigerant, refrigeratio aūt foramina cutis adducit, & condensat: pilus quippe, cū vndique astringatur, intenditur, atque erigitur.

28 Cur homines melancholici munera quidem naturæ exequi valeant, quippe qui cibos cōcoquant, atque in sanguinem vertāt, animi nullū munus integre exequi queant? Haud.n. recte hi co- B gitare pn̄t, quibus atra bilis redundat. Quoniam vitiosus hic habitus sedem animi, qua sapimus, id est cerebrum occupat, & deprauat.

29 Cur morbi, q̄ crebri⁹ veniūt, curari pn̄t facilius, q̄ qui rarò? Qm̄ qđ sępius euenire solet, minus naturā infestat, videlicet rōne assuetudinis. adde, q̄ crebrio res committere parua deprauatio habitus pōt, graues magna C inducit. curatur autem facilius, quod ex causa prodījt leuiore.

30 Quā ob cām qui febriunt, pl⁹ siti, q̄ fame affligant̄, qui conualescunt plus famescant, q̄ sitiāt? Qm̄ sitis ex nimio calore febris consistit. queādmodū ēt ījs, qui bene valent, si multū meri hauserint, sitis oriatur necesse est. fit eñ sitis ex nimio calore, vt mō dixi, aut à siccitate, videlicet humore absumpto, qđ ījs accidit, qui ieiunarunt. verū famem nō D sentiunt, quoniam multū vitiosæ materiæ suo in stomacho cōtinent: contra qui conualescunt, propterea fament, q̄ febris late humores consumpserit: siti non infestantur, q̄ febre sublata, corpus refrigeratur, & rehumescit.

31 Quare cum moritur homo, pediculi suis emigrāt locis? Qm̄ desiderant teporem & alimentum, quæ à sanguine petebant̄, qui cum sit refrigeratus & consumptus, discedunt locum priori similem vestigantes.

Hęc duo, q̄ sequuntur q̄sita apud Theodorum, haudquaquam reperiūtur.

32 Quare quæ iugulātur animalia assidue calcitrant. Propter E dolorem, potius quàm q̄ conuellantur.

33 Quam ob causam caudę quorundam animalium abscissę magis, quàm reliquum corpus, moueantur? Quoniā propter meatuum suorū angustiā magis seruant naturalem calorē, quo vis mouendi, & sentiendi cōtinet̄: vnde fit, vt etiam si quiescant, rursus moueantur si tangas. F

34 Cur medicina purgante epota oculi primum perturbentur, & caligēt: post purgatione peracta, emendent̄, atque acutius videant? Quoniā principio materias medicina mouet, trahitque ad ventrem, quare vaporum copiā excitat, quæ ad caput effertur, perturbatque cerebrum, vt neque sensus, neque cogitatio cōstare integre possit. post vbi materię excesserunt, extinctusque est omnis vapor, nihil pręterea est, qđ vel sensum,

G ſenſum, vel rationem impediat.

35 Cur tabidis & purulentis copia interdũ pediculorũ oriatur? Quoniã pus humores corrũpit: humores deniq; vitiati calore naturali concalfacti, animalia creant. ſicut etiã in cœno, aut quibuslibet fæcibus, renaſci vermes conſueuerunt.

36 Cur vehementius per ictũ teſtium doleamus? Quoniã appẽdices teſtiũ ſentire maxime omnium mẽbrorũ poſſunt. adde, ꝙ natura ſummam voluptatem ex pene oriri voluit, vt propenſio- H res eſſemus ad rem venereã, qua vna genus humanũ ſeruari põt. Atqui teſtibus cum pene, & cognatio, & ſedes communis eſt: ergo cõem ẽt affectionẽ, ſenſionemq; ſortiantur neceſſe eſt. At vbi magna ſenſio eſt, indidem ẽt magna voluptas exultat: vbi autem magna voluptas eſt, dolor ẽt indidem vehementior. bono.n. maiori, malum obijci maius certum eſt. Hic ſubiungere il- I la non incongruũ cenſeo. Cõſenſus rerum atq; affectus communis trifariam fieri ſolitus eſt: aut enim per cognationem, vt cerebri, & ſtomachi. habent.n. commune copiam neruorũ, aut per ſitus propinquitatẽ, vt cordis, & ſtomachi. ſic.n. cor ſentit, quoties materia acrior ſtomachum mordet, mouetur q; ad id expellendũ, qd moleſtũ eſt, aut ꝑ imbecillitatẽ, & trãſitionem, vt cũ pedis digito offenſo inguen tumeſcit. Dum.n. vis naturæ cum ſanguine ad partem læſam feſti- K nat, adenes ĩguinis ſanguine implentur, & cõtumeſcunt. Accõmodari vel moribus, ac vitæ hominũ tripartita hæc diuiſio poteſt. dolemus.n. vicẽ cuiuſpiã, vel quia parentela coniuncti ſumus, vel quia vicini habitamus, vel quia caſum audimus miſerabilem. atq; ita efficitur, vt affectio, tum propria quędam, tum communis obueniat.

Cur ſuper lippitudine caput totondiſſe ad cutẽ iuuet? Quo- 37 niam melius caput difflatur, li- L beriusq; per ſuos meatus digerit materiã vacantẽ, & fluitantem.

Cur vbi ex tenebris ad lucẽ, 38 aut ex luce ad tenebras venim⁹, non ſtatim cernere valeamus? An ꝙ tenebrę craſsiori, frigidioriq; cõſtant aere, itaq; diducunt confunduntq; ſpiritum, cui cernendi munus accommodatum eſt. lux vero ꝙ clara, candida, & calida eſt, ſpiritum illũ digerit, atq; diſpergit. cum autem per tẽporis aliquantulum ſpatium aſ- M ſueſcat, cernere integre põt. adde, ꝙ ex contrario, ſubito in contrariũ traducti, rei nouitate turbamur, vt minus cernere ex æquo præterea valeamus.

Cur in beſtiis febris, omneſq; 36 abditi affectus difficilius curentur, piculoſioreſq; ſint, ꝙ̃ in homine? An quoniam naturã ſentiendiq; poteſtatem parte intima ſui corporis gerunt immerſam, non ad exteriora per rationem euocatam, quemadmodũ homines

A homines hñt. ergo ſi ita eſt, merito ſenſus dolorem percipit vehementiorem, vireſq; oẽs naturę pſternit, immergitq;. adde, ꝙ beſtiæ, vt affici minus aptæ quã homines ſunt, ſic ẽt curari difficilius pñt. cãm enim mali vehementiorẽ vrgere neceſſe eſt, qñquidem id ægrotat, quod in morbum difficile incidit.

40 Cur bullę, quas imber excitat, indiciũ afferant imbris vehemẽtioris? Qm̃ aquæ copia & vaporis ſpiritum multum gignit, & B craſſum. qui, cũ vndiq; aquã ſubeat, erigatq; in deuexum, inflat, & facie veſicæ afformat. q̃uo ẽt vitrũ inflari põt, & genus oẽ humoris, cũ ebulliat, cõuerti in ſpiritũ, atq; intumeſcere ſolitũ eſt.

41 Cur minus doloris per ſectionẽ cutis caput integentis percipiamus, q̃ cum q̃libet alia pars ſecatur? Qm̃ minus carnis muſculoſæ in capite q̃ cæteris corporis partibus eſt.

42 Quam ob cãm ex conualeſcen- C tiũ pedibus ſquamæ magna ex parte diſtringãtur, atq; ẽt ex manibus, quãquã raro? Propterea quia materia ferri deorſum aptiſsima eſt, & vero pedes à ſede cordis poſiti longius, & ob eã rẽ frigidiores, minus excremẽta cõcoquere atq; digerere poſſunt.

43 Cur tabes, ſcabies, lippitudo, mala cõtagioſa ſint: aqua intercutis, febris, et ſtupor totius corporis, cui nomen apoplexia, irãſire in alium nunquam ſoleant? Qm̃ oculus quidem, vt humidus, affectioniq; opportunus fa- D cile morboſis deprauatur radijs qui cum ſpiritu à lippientis oculo proficiſcuntur. tabes autẽ expirãdo putrẽ aerem reddit, qui tractus ab homine ſano pulmonem, membrum affectu facile vitiat, & corrumpit. Scabies quoque, cũ per ſumma corporis ſit, lentamq; ſaniẽ emittat, facile ſeſe propagare, cutẽq; integri corporis vitiare pt. cęteri ſanè morbi, aut poſiti intus cutem attingere nequeunt, nullãve reddunt delibationem, vt aqua intercu- E tis, vt ſtupor attonitus. aut cum per ſumma corporis natent, nihil tamẽ humoris prę nimia ſua lentitate, & ſiccitate, & corpulentia emittunt, vt albugo, vt lepra. aut poſiti quidem parte interiore ſunt: ſed qm̃ nihil peſtilens, atq; putreſaciens mittant, ſuum aliorſum tranſmittere vitium non poſſunt, vt febres crebriores, & ſolitæ.

44 F Cur nonnullis febre laborantibus lienes augeantur? An qm̃ affluentius aquam hauriunt? eſt em̃ mẽbrũ id laxius, atq; fungoſius. An quia debile eſt, materias illuc affluentes facilius excipit.

45 Cur ſenes, & pueri magis q̃ qui ætate ſunt firmiore, calculoſi ſunt? Pueri vt edaciores, ſenes vt frigidiores, & imbecilliores, multa per cruditatem colligunt excremẽta, quæ calculum contrahunt.

46 Cur titillatio, & fricatio plantarum ſomnum afferre poſſunt?

G Q̃m extrema neruorum eò concurrunt, & coeunt. his. n. vehiculis pertractatio illa leuis ad cerebrum vſq; tranſmiſſa permulcet animum, atq; ad requiem, ſomnumq; inuitat. Sunt qui excrementis cauſam tribuant, q̃ tum ſua proniore natura, tum motione pedũ frequentiore ad palmas delabantur, rurſusq; per mediocrem fricandi motum remeent, neruiſque aliquantiſper ad cerebrum peruehantur: itaq; ſede il- H la ſuperiore oppleta ſomnum cõcilient.

47 Cur ampliores crebrioreſque Lunæ defectus fiant, quã Solis? Quoniam Luna tam ĩ terminos deficiendi coituum, q̃; in turbine vmbræ ex terra per Solis diametrum ortę incurrit. & quidẽ crebrius Lunam eo deuenire ꝓpter ſui orbis celeriorem abſolutionem neceſſe eſt: Sol per coitus tantum defectioni deputatos obumbratur, cum. ſ. Luna curſum I per eos agat occultetq; faciẽ ſuperiorem, ꝙ tamẽ Sol longe maior, q̃ Luna eſt, totus abſcondi nõ põt, Luna ſæpius tota occulitur. Mouere ęs, ferrumq; multitudo, quoties Luna aut Sol deficit, cõſueuit, quaſi ſpirit⁹ * quoſdã vitioſos velint depellerẽ. haud enim per id tempus lumina benigne terram aſpiciunt, neq; benefica delibatio inde manat, qua mali infeſtiq; ſpiritus repelli poſſint, & coerceri.

Ex hoc loco colligitur ꝙ author iſte tenerdari ſpirit⁹ ſiue dæmones, qđ n̄ ẽ ad mẽtẽ Alex. qui aiæ mortalitatem ſuſtinuit. *malos genios, ſiue dęmonas

48 Cur infantes, qui ſeptimo mẽſe in lucem venerint, viuere poſſint, qui octauo nõ poſſint. Q̃m K ſeptenarius perfectus numerus eſt, & vt Pythagoras cenſet, & oẽs ſcię numerorum profeſſores autumant, octonarius imperfectus eſt. Itaq; qđ tunc prodĳt, imperfectum, minuſq; aptũ ad vitam eſt. Q̃a rõne ẽt monſtra viuere nequeunt: quippe q̃ non ex conſulto naturæ orta ſint, ſed imperfecta vel per inopiã, vel ꝑ ſuperantiam, & temeritatẽ materię forma diuerſa contra naturę legem peruenerint. nihil enim L imperfectum vel tempore, vel forma à natura creari ſolet. quã obrem ſiquid tale erumpat, id edurare nõ ſolet. Naſci infantes menſe ſeptimo pñt, quoties vis afformandi validiſsima ẽ, & ſanguinem ſibi obtinet commodũ. ſic. n. ocyus rẽ perficere poteſt: ſed ſi ẽ cõtrario eſt, decimo exeant neceſſe eſt. Numerũ tam ſeptenarium, q̃; denarium eſſe perfectum varie conſtat: orbẽ namque terrarum ſeptem inſignibus ſtellis regendum nouimus. homo ſeptimo menſe dentire incipit. M anno ſeptimo dentes permutat. quartodecimo, id eſt bis ſeptem annis peractis, pubeſcere incipit. vigeſimoprimo firmam aggreditur ætatem: quod tempus ter ſeptẽ annis conſummatur. morbi numero ſeptenario iudicantur. Luna per ſeptenarium ſuas accipit formas. mẽſes ſeptenis conſtant diebus. vocales literæ ſeptem ſunt. & denarius quoq; numerus ortum omnem,

atq;

A atque interitum rerum complectitur, author Arist. est, & numerus omnis ex denario oritur per repetitionem. Vndecim enim & duodecim, & reliqui oēs sequentes, vnitates quibus denarius cō stat, repetunt. & homines prisci non tabulis, sed dextris suis rem, de qua agerent, confirmare solebāt, videlicet numeri denarij cā, quem diligit, explent.

49 Cur ouum pressum vtroque extremo ambabus manibus frāgi nequeat, pressum latere facile frangitur? Qm̄ per angulos B tantummodo suos manibus renititur opprimentibus. Est enim angulus, quod quasi in structura validius constet. adde φ pressum per extrema, parte minima sentit: pressum per latera, parte ampla conflictatur, vt facile possit destrui.

50 Cur in tinnitu aurium digito in aurem indito meatus diutius moueamus? Quoniam meatus sic ampliatur, & spiritū, qui sonitum excitat, digerit, atq; transmittit. Quinetiam spiritus ipse, qui per contentiorem digiti motum attenuatur, secerni melius potest. C

51 Cur fœminę omnes calculum sua in vesica lente concipiant? Quoniam ceruicem vesicæ ampliorem q̄ mares habeant. hinc enim fieri potest, vt cū vrina excrementum quoq; eñciatur, qđ calculum contrahit.

52 Cur genus stirpiū syluestrium validius, & lætius esse soleat, q̄ vrbanum? Vnde dici solet tellurē D esse matrem syluestriū, nouercā autem vrbanorum. Quoniam solertia naturæ, non humani ingenij creatur. caret.n. humoris nimia copia, quę satiuas stirpes elaxat, atq; effœminat.

53 Cur musculi transuerse insecti difficilius vniantur, & curentur? Quoniam fibræ, filaq; neruosa affatim ita inciduntur. Natura enim neruū carpsit, in quo fila discreuit permulta, quibus carnem vndiq; veluti deducto porrectoq; stamine texuit, fecitque musculū, nomine à similitudine muris animalis translato, E cui sane oppositum neruū condidit, qui tendo à tendendo vocatus est, cuius extremum artubus partium mouendarū annexuit: cumq; rem mollem durę coniungere sine vllius interuentu nequiret (sunt.n. cōtraria) per ossa, medullamq; membrū quoddā neruaceum edidit, quod copulā nominamus, eoq; tendonis partem postremam alligauit: ex quo vsu nomen copulæ accepit. Musculum solers naturæ ingenium alibi in globi speciem collegit, alibi in membranæ planum attenuauit. Denique pro vsu membri mouendi musculum quoq; aptissime accommodauit. Nam vbi membrum magnum, ac validū trahi deberet, vt crus, coactiorē, plenioremq; musculum afformauit. Talem enim res postulabat, vt mouendi vim ampliorem contineret.

G Vbi paruum, aut inualidum eēt regendum, vt palpebra, aut lingula, musculum membranæ simi lem addidit. Quoniam membra eiusmodi parum potentiæ mouentis desiderarent.

54 Cur aliqui fascinari possint, prçsertimq́ pueri? Quoniam talem sortiuntur naturam, vt affici perquāfacile possint, & immutari: genus id vitiȷ́ tale est. Qui summa animi nequitia perpolluti liberalem aliquam, exosculandamq́ formā conspicati mouentur, radios sui conspectus vitiatos transmittunt, quasi veneno quodā vitio sui animi radios

H veluti telum illināt, iaciantq́ in rem, cuius inuidia tenentur, & desiderio. prodit igitur de pupilla radi⁹ exitialis, qui per oculos obducti hominis subit, vertitq́ quā aggressus naturā est, maloq́ habitu deprauat, vt mox corpus languescat, morboq́ laboret. q̄ vero adit⁹ per oculos pateat cōtagioni, constat ēt ex ȷ́s, q mortua hominum corpora contueri

I recusant, ne radȷ́ sui* conspectus aliquā sibi luem, pestemq́ referant. Sed omniū maxime pueri vitio illo capiuntur. Quoniam natura tenerrima sunt, facillimeque affici à quolibet possunt.

*a.l. cōspectus testa et p e cu los aliquā

55 Quam ob rē nonnullis vehementer tussientibus, aut euomētibus splendorum quçdā imagines ante oculos obuersari appareant? Quoniam abductio vehemens pectoris & ventris humores sursum compellit, & spiritus: qui, cum ad oculos veniant, spi- K ritū conspiciendi perturbant, atque deprauant, ita vt foris illas imagines ementiantur: q̄ si vapor ductu oblongiori est, imagines ēt hac eadē forma apparent. item si bilis ex vitello cognominata vaporē excitat, aurum imagines imitātur. si pituita mouet, albi suspitio occurrit. Ad summā ꝓ figura coloreq́ causę visa quoque imaginamur. Qui tn̄ per febrem arduam delirant, atq́ insaniunt, ȷ́s de cerebro ipso vapores ad conspectoriū spiritū funduntur. & vero qui oculorū suffusione infestantur, easdem illas L sibi videntur videre imagines.

Cur qui aquam bibere cōsueuerunt, acutius videant? Quòd vini copia flatus nimiū excitans spiritum conspectiuum, sensusq́ omnes perturbat & vitiat. 56

Cur qui oculis cæsȷ́s sunt, vehemētius ex lippitudine doleāt, nec pati possint acerbitatē medicamentorū? Quoniā oculorum humorem oēm, & à crystallo illū cognominatum propensiorē ad partem exteriorem patentiorēq́ M sensui cōtinent. at qui nigris sūt oculis, minus ob causam contrariam sentiunt. 57

Cur qui leuiter euomunt, pituitā egerāt, qui plenius, bilem, qui supra modum, ēt sanguinē? Qm̄ qui vehementer intendunt, materias quoq́ imis infixa pn̄t euellere. pituita vero vt crassa, illinitur, atq́ ob eā rem vel à leuiore excitatione moueri, ac reñ- 58

ci

A ci pōt. q̄ si bilis quoq; per ventrem innatet, ocyus mouebitur, q̄ pituita. Verū materiæ, quæ in venis continentur, egeri per medicamentū hoc modo consueuerunt. Natura cū corpus male habitum purgatione indigere animaduerteret, postrema venarū ad ventriculum finiuit, quemadmodum ad vuluā alias duxerat venas pp menstruam purgationē, atq; ad nares ēt alias, & ad sedem coniecit, vt inde morbis remedia per purgationē paterent.
B quę quidē ora venarū coniuncta lex tandiu cōtinet naturalis, dū aperiendi necessitas sit. hæc igitur quoties febres vrgent acutæ, sponte suæ naturæ per vim excretoriam patefacta, materiam amplis in venis atq; arterijs concoctā egerunt, aut p os, aut p aluū. at, cum medicina epota sit, per vim ampliantur, pmittuntq; ex conceptaculis materias attrahi. Piper.n.& scamonea, & cętera generis eiusdē suo naturali calore ora aperiūt, deinde sibi qdque conuenientē materiā attra-
C here naturali quadam ꝓprietate potest, vt dictum inter initia est. sanguis tñ, qm̄ amplexus est à natura, clarusq; habetur, non nisi tractus per vim nouissime exit, cū.s. vltra modum exinanitur.

59 Cur pondera facilius parte lęua ferre possimus, cum hæc infirmior sit, q̄ dextra? Quoniā dextra vt validior, læuæ subuenit, leuatq; aliquantulum onus: qđ quidem officium læua præstare dextræ suam ob imbecillitatem D non potest.

Quam ob cām vinū, aut quęlibet alium humorem per fistulā exugendo attrahere valeamus? 60 Censendum per vim inanis humorem posse efferri, nō per oris attractionem. fistulę nanq; meatus plenus aeris videlicet corporis ptenuis est. & cū fieri nō possit, vt duo corpora per idem tēpus eodem in loco maneant, vtpote humor & spiritus, atq; ēt cū locū esse inanem, id est corpore omni vacātē natura omnino re- E cuset, (omnis. n. locus continet aut corpus solidum, aut humorem, aut spiritum) necesse est, dū aer canalis interior p oris suctionem detrahitur, humorē tantisper consequi, vt inane spatium relinquatur. qđ idem ēt p id agitur instrumentum, quo admisso vrinam elicimus. lana. n. obturante detracta, spiritus ēt internus educit, atq; ita ne inane sit, vrina attrahitur. Quinetiā medicinales cucurbitæ eadem illa ratione sanguinē trahunt. ignis F enī * admissus, vbi extinctus est, facit vt tantum sanguinis attrahatur, quātum loci ipse occupabat, ne inane sit, à quo penitus natura abhorret. deniq; oīa quibus hunc in modum quicq̄ attrahimus, ad rationem inanis referre omnino debemus. neq; enim calor, neq; oris attractio causæ potissimę sunt, vt late in vrinaria illa fistula patet, q̄ neutro eorum attrahit vrinam. sunt tamen alia

* al. l. admissus fūdit cōtētū humorē, tenuat, & vacuat, q. vbi.

G quæ sui caloris ratione possint attrahere, vt tapsia illita. necnon & inualidum à valido trahitur, & proprietate quadam occulta pleraq; attrahunt, vt ferrum magnes, sanguinem membra.

Cur naturales potentiæ natiuæ, atq; insitæ sint, animales aduenticiæ omnes habeantur? Qm̃ naturales, id est attractoria, retentoria, immutatoria, secretoria ad ipsam tm̃ viuendi pertinent rationē, neq; plus quicquam obtinent, quàm necessum sit: anima- H les vero, & sensales, & motales ad bene viuendum non commodæ plane adsunt. membra enim nisi alantur, interire necesse est: atq; si non vel moueantur, vel sentiant, nō idcirco intereunt: quanquam pulmo, qm̃ vires habet trahendi, reddendiq; spiritus, idq; assidue ex periculo strangulandi exercet, insitam sibi simul et motionē. Naturales vero potentiæ ordine atq; numero illo ob hanc cām habentur: cibus, & sanguis, quoniam vacant ani- I ma, non ex sese possunt adglutinari membro, quod ali debet. Quā ob rem vim adesse oportet trahendi, quæ fungi officio possit. Item, cū corpus omne quod mutatur, nō sine vllo tempore, sed per temporis spatiū immutationē patiatur ab re, quæ agit, atq; immutat, vim secundā adesse necesse est, quæ contineat, subministretq; ad tempus, quantum satis sit immutandi potentię. Vnde etiam tertiam quoq; vim esse oportet, cuius officium sit im- K mutare. Sed cum vis hæc immutatoria cōcoquendo partem quidem sanguinis vtilem membris adiungat cohærendam, inutilem autem relinquat, quæ cum permaneat, non iter tantummodo claudat, & foramina, per q̄ sanguis alimentumq; permeet, verum etiam putreat: constat vim quandam subiungi quartā esse necesse, quæ partim per inuisibilem exhalationem, partim per sudorem, cæterasq; vias sensibiles excrementum secernat. ordo L hic est, & numerus naturalium potentiarum. Membra aūt non omnia ex æquo potentias, quas enumerauimus, omnes sortiuntur, sed ea duntaxat, quæ sibi tm̃ operanť, vt neruus, vena, os. Nā quæ non mō sibi, sed ēt cæteris oībus membris victum emoliūtur, munereq; funguntur publico, hæc vnā habent potentiā intentā, & potiorem. v. g. venter, & iecur vim amplissime mutatoriā obtinent. Lieni, stomacho, fellis folliculo, renibus attracto- M ria potius data est, intestina, atq; vesica excretoria plurimum valēt. vulua insignis p̄ retētoriā est. proximū sane, qd de sensib⁹ animaduertimus, est. hand. n. p̄ cōpari mō genera aīaliū oīa sensib⁹ prædita omnibus sunt, sed olfactu canes pręcellūt, visu aquilæ, gustu protogeustæ animalia Indica: vnde & nomen acceperūt: tactu serpentes & quędam aues, auditu anseres.

Cur

A Cur sensus quinq; tantū, non
62 plures, neque pauciores habeamus? Quoniam pro rerum natura sensibilium, atq; numero, sensus quoque condi debuerūt. Tactus.n. asperum, læue, durū, molle atq; cæteras qualitates, q̄ positæ in solidis sunt, percipit. gustus dulce, amarū, salsum, & cætera saporis genera, quæ in humoribus, succisve constant. olfactus bene male ve olentia, q̄ vaporibus tribuuntur. auditus sonos & strepitus, quæ ictu aeris
B efficiuntur. visus colores, qui tenuissimo, ætheriq; finitimo spiritu cōtinent̄. quippe res solida resoluta diffusaq;, humor redditur. humor in vaporē transit, vapor in aerem, aer in æthera, atq; spiritū tenuissimum, ita vt quasi series quædam ex terra ad cœlū vsq; deducat̄ ꝑpetua. liceat hic quid spiritus aeri intersit subiūgere. discrepat aer à spiritu tenuitate, & motu. spiritus.n. aer concitatus est, qui cum concitetur,
C etiam extenuetur necesse est.

63 Quam ob cām caro corrupto ossi supposita laxa sit, fungosa, & liuida? Quoniam ossis corruptio non nisi per habitum vitiosum fit. qui mutandi potentiam deprauat: qua deprauata, fieri non potest, vt caro integra, solida, colorataq; gignatur. sanguis enim mutari præterea ex naturę ratione non potest.

64 Cur in omni transmutatione, id qđ generatur exprimit generantis & transmutantis colorē?

Quæsitū hoc apud Theod. s legebat.

Quoniā facultates transmutan- D
tes naturales sunt, in partibus solidis tanquam sedibus firmis, à natura collocatę, vtpote ossib⁹, venis, mēbranis, & arterijs, non autē in humorib⁹ & spiritibus: nimirum fluxis infirmis ac facilè prodituris creditas facultates. Porrò autem, cū vniuersum corpus tribus istis componatur substantijs: & solidæ partes colore sint albo præditæ, cōsentaneum est in vrinis percoctis contenta esse alba, & pus, lac, semē, mucū, lippitudinē, id ē humorē in oculis concretū, chylum, hoc est la- E
cteū in ventriculo succum, & ijs similia: sanguinem vero esse rubrū, pro iecoris, à quo generat̄, colore. Cęterum, eorum quæ in animalis corpore gñantur, quędā sunt oīno contra naturam: vt calculus, vermes, lapidosa duritas in podagra, impetigines, & cætera hmōi, quæ ex vitioso nascuntur humore: q̄dā sunt prorsus secundū naturam: vt semen, lac, sanguis, infans, caro, & huius F
modi, quæ vera sunt naturæ germina, quædam deniq; sunt amborum media: vt pus, alui deiectiones, mucus, aurīū oculorūq; sordes & his similia facultatis cōcoctricis excremēta. Bonæ porrò tēperaturę gignunt naturales facultates, atq; vt nonnulli existimant, ēt animales, siue, vt verius dicā, sunt ipsarū instrumenta. Nam quemadmodū fidibus in cithara & foraminib⁹ in tibia rectè constitutis, artifex optimè

G modulabitur: male autē dispositis, perperam agat necesse est, cū ipse in re nulla sit īminutus, sed potestate tantū, non etiā actu artem habeat incolumē: ita omnis facultas pro instrumenti agit cōstitutione. Siquidem cerebro, v. g. per intemperiem deprauato, vis animæ rationalis nequit suo perfungi officio: cum tamen ipsa interitus expers potestate p maneat immutabilis, contra autem restituto organi tēperamento idoneo, vim & potestatē suā
H exerit & confert ad actionē. Itaque, bona quidem membrorū temperies facultates seruat incolumes: facultates vero producunt actiones, sicut hæ vicissim ipsum opus proferunt. Nimirū moderato calida & humida iecinoris temperies, parit quidem vim sanguinis effectricem, aut certe conseruat: sicut alij malūt. vis autem illa actionem edit sanguinis videlicet confectionem, ex qua denique opus ipsum, vtpote sanguis, existit. Vnde licet vi-
I cissim atque ordine inuerso hunc in modū colligere. Si sanguis generatꝰ, incolumem esse sanguinis confectionem: & si hęc salua est, validam quoque esse facultatē huius actionis parentem: qua item superstite, necesse est bonam hepatis temperiem etiam nū extare: & ea integra, rectam denique esse, quę ipm tuetur ac moderatꝰ, elementorum commixtionem.

65 Cur acetū conspersum vuluæ dolorem inuehat vehementem?

Quoniam vulua neruosa admodū est. neruis.n. sentimus, & acetum ipsum p suā acredinē mordet, ac pcutit. sicut ēt pectꝰ aceto offendi nouimꝰ, qm̄ mēbranis, & musculis constat numerosis. neruosam vuluæ esse texturā natura voluit, tū vt sētiret pcipue, voluptatemque ob eam rem summā ex coitu venereo caperet seminis gratia concipiendi, tū vt in partu multum extenderetur. Sunt qui per discordiam quādā naturalem acetum vuluæ aduersari existiment: * narrantes obstetricē, artem medendi sibi vendicātē, aliquando in partu clam ac dolo in vterum puerperæ iniecisse acetum cū re alia quapiā, mercedis gratia, atque ita intulisse conuulsionē, & summum dolorem: deinde simulantem se mederi, infudisse rursus alia quępiā, atque ita restituisse sanitatem: tum autem in ipso facto deprehensam sceleris dedisse pœnas. Nōnulli strangulationibus vuluę res bene olidas infrà, male olidas supra per nares afferunt, rati esse animal, & propterea male olida fugere, accurrere verò ad bene olentia, atque ita ad ppriā sedē redire. mihi vero vūr bene olida, cum vim habeant tenuiorē, & calidam, lentam materiā, morbum in vtero generantem concidere, & digerere, quæ infestat: male autem olida, cum viribus sint crassioribus, foramina intersepire, vt vulua retrahi neqat. Sed quanquā male olida vuluis

K (right margin, beside "Quoniam")
L (right margin, beside "narrantes")
* Hoc totū ī Theodo. translatione n̄ reperit.
M (right margin, beside "rati")

A vuluis profint, tamen comitiali-
bus auertenda omnino funt. fa-
ciunt enim, vt qui eo morbo ca-
pi folitus eft, collabatur & æftu-
et. Ergo vitandum pennas igni
iniectas, lapidem gagatem, bitu-
men, cornu omne, lucernas, la-
nas pice illitas & deuftas, lapi-
dem thraciam, qui aqua vritur
oleo extinguitur, deniq; omnia
quæ craffos reddunt humores.
quippe cum tracti vapores eiuf-
modi craffent fpiritum anima-
lem, & cogant, præfertim cum
B iã aliquid ex fe ipfe habeat craf-
fitudinis & frigiditatis. atque ita
efficitur, vt anima apto careat
fpiritu ad munerum fuorũ per-
functionem, corpusq; fuum fpi-
ritali orbatum vehiculo premi,
collabi, profterni patiatur.

66 Qui fieri poteft, vt quæ qua-
litatum contrariarum funt, affe-
ctum eundem poffint aduehe-
re? rigorem enim & calor conci-
tat, & frigus. Cẽfendum hoc cau
fis agi diuerfis. oritur enim rigor
ex flaua bile ratione acritudinis
C quæ membra pũgit, & mordet.
excitatur enim corpus ad id re-
pellendum, quod tentet, cumq;
id ipfum frequenter faciat, vicif-
fimq; modo bilis fuperfluat, &
impungat, modo membra con-
citentur, atque repugnent, rigor
exultat. oritur item ex refrigera-
tione, quoties natura per immo-
dicam mutationẽ conflictatur,
fuaq; membra rurfus frequẽter
excitat ad rem expellendam ini-
micam. modica enim refrigera-
tio chara, & accommoda natu- D
ræ membrorum eft, immodica,
abhorrenda, & noxia. Membra
primum obtorpefcunt, deinde ĩ-
horrefcunt, tum autem inalge-
fcunt, & rigent, vario f. refrigera
tionis incremento.

Quam ob caufam, cum vinũ 67
cum pane febrientium imbecil-
litati concefferimus, febris nihi-
lo per calorem vini aucta eft, im
mo minor effe incipit? Quoniã
exiguum, atq; inualidum dedi-
mus. hinc enim facile concoctũ,
digeftumq; in omnes partes mẽ- E
brorum eft. membra autem re-
creata affumpti beneficio alimẽ
ti firmiora ad concoquendam
morbi materiam efficiuntur. ha
bet enim panis, & vinum ex pro
prietate quadam plus virium,
quàm cæteri cibi ad alendũ, fir-
mandumqúe membra humani
corporis, modo quis modice af-
fumat. ex quo illud Homeri,
Et Cererem, & Bacchum: nanq;
hinc vires, animiq;. Quinetiam
odore fuo hæc reficere, firmare- F
que hominem poffunt, & malũ
quoq; fui odoris qualitate recre-
at, atq; firmat, longeq; magis, fi
edatur: & vero capreoli vitium,
& *myricæ, & rofæ, & his fimi- *mytti.
lia olfacta in febriendo recreare
poffunt, atq; firmare.

Cur oleum nullo cum humo- 68
re mifceri patiatur? Quoniam
lentum, craffum, & continens
eft, neq; vllas ĩ partes tenues con
fecandum, idcirco nullũ humo-
ribus locum dat fubeundi, mi-
fcendiq;.

G scendiq́ꝫ. Iunguntur autẽ quæq́ꝫ aut * per confusionem, vt elemẽta, quæ primas suas qualitates omnino amittunt, cum coeant, corpusque vnum augmentent, quanquam resolui à natura, restituiq́ꝫ possint ad pristinam conditionem, cum non sint re vera: aut per adiectionem, vt aqua iugi cum oleo solita est: aut per mistionem, vt hordeum cum tritico: aut per adglutinationem, vt lapis cum lapide: aut per agnationẽ, intimationẽ, & assimilatio H nem, vt sanguis cum carne, vel cum medulla, vel cum osse: aut per affixionem, vt lignum cum ligno clauo adacto: aut per mutuam retentionem, complexionemq́ꝫ, vt * ansę ostiales. In ijs vero, quę animata sunt, vt qui per luctã suas manus conseruerunt, quonam modo animus coniungatur corpori, nondum expolitũ est: nullus enim ex prædictis modis conuenit animo, sed per habilitatem potius censendum iungi cũ corpore animum medio quodam interueniẽte, quod I aliqua ex parte naturam continens vtriusque, atq́ꝫ familiare vtriq́ꝫ se exhibens, atq́ꝫ † vtrunq́ꝫ ingenue simulans, miscet naturã incorpoream cum natura corporea, immortalem cum mortali, puram cum impura, diuinam cum terrena, videlicet hunc in modum: Oritur spiritus quidã vaporis propè speciem gerens: in iecore per calorem humorẽq́ꝫ qui ea in parte modice habent,

* κρᾶσις. i. temperamẽtũ.

* anuli catenarũ.

† a. l vtriusq́ꝫ naturam imitans.

qui cum per venam cauam cognominatã ad sedẽ cordis ascendat cũ sanguine, atq́ꝫ amplius recaleat, & extenuetur, in speciem K prope aeris transit, rursusq́ꝫ per arterias carotides ab aggrauatione cognominatas ad basim, .i. partẽ subditã cerebro effert, qua in parte frigiditate cerebri moderatur, naturaliq́ꝫ quadam proprietate afficitur, transformaturq́ꝫ in spiritũ ęthera planè imitantẽ, quo animus instrumẽto aptissimo vtitur actionũ suarum. Quinetiã aer, qui naribus L trahitur extenuatus in corde ascendit ad cerebrũ per arterias, alimentũq́ꝫ offert sese spiritui æthereo illi, & animali. hic igitur spiritus, vt non incorporeus, accõmodari corpori potest: vt tenuior, syncerior, atq́ꝫ clarior, q̃ natura vulgaris corporis patiatur, iungi cũ aĩo potest. Denique vinculũ perq́ꝫ idoneũ corporis, atque animi hic accedit, naturasq́ꝫ oppositas copulat, & suo familiari interuentu cõciliat, atque continet. hic q̃diu constãs, M atq́ꝫ integer sit, facultatẽ recte cogitandi, agendiq́ꝫ oĩa animo pstat: at cũ à sua natura deiiciscat, si leuiter refrigeretur, indẽsetur, crassetur, ineptum denique redatur ad intentas animi actiones, committitur, vt animus retardius, segnius, atque veternosius agat. sed si nimium refrigeretur, factusq́ꝫ sit corpulẽtus, efficit, vt anim⁹ suas penitus deserat actiones, quod his p ane euenire vide,

A demus, quibus ſedes memoriæ torpet, vitioq́ꝫ tenetur lethargo: aut ĳs, qui toxica hauſerunt. Cõtra ſi immodice recaleat, moueaturq́ꝫ, ſæuire inſanireq́ꝫ cogit, vt
* a.l. tãdē * tantiſper animus diliſigi à corpore per ſui vinculi deprauationem videatur. Conſiderandum porrò mihi aliud diuinum opus: cum enim animam à corpore cęleſti & diuino demiſſam, terreſtri corpore claudi oporteret: deſcēſum ipſi excogitauit per corporis figuram, cõſtructionem &
B colorem. Ipſum enim caput rotundum formauit, tanquã paruum quoddam cœlũ. Cerebrum vero purum ac perlucidum conſtruxit, largitus ſpiracula ſeptē, velut feneſtras, pro planetarum numero. deniq; ſuperpoſuit toti corpori: quia cœlũ eminet rebus omnibus generationi & corruptioni obnoxĳs.

Tota hæc particula in Theod. codi. non legebatur

69 Cur animantium alia parere plura, alia pauciora conſueuerunt? Cenſendum naturam ſic ſtatuiſſe, vt quæ breui tempore
C viuerent, hæc partu eſſent numeroſiori, videlicet ea de cauſa, vt vitæ breuitas partus copia compenſaret. genera eiuſmodi ſunt ſues, canes, aues complures, piſces oẽs. quæ aũt diu viuerent, hæc pauca procrearent. quippe cum tpis amplitudo poſſet rei, quã natura ſpectaret ſatisfacere. Sunt hoc in genere elephanti, ſerpentes, cornices, cerui. quæ vero mediocriter viuerent, hæc ẽt partu eſſent mediocri. Stirpes quoq; mõ eodem illo fructificãt. D annua.n.oĩa, qm̃ vitã breuē ſortita ſunt, largam ſeminis copiam effundunt, vt triticum, hordeũ, milium. Arbores parcius ferunt eo ꝙ vitam agunt diuturniorē. Mammæ quoque animantibus pro partuum numero datæ ſunt. Quadrupedibus item intra ſeſe fœtificare, atque vterum ferre natura voluit, ob eã ſcilicet cauſam, quoniam & corpore ſunt ampliori robuſtioriq;, & terram pro ſede ſortiuntur, gradiq́ꝫ non magno cum labore cõſueuerũt. E Volucribus partus foris conficiē dos cẽſuit, vt eo immunes eſſent onere, & labore, quoniam & corpore ſunt imbecillo, & per aerē agitantur.

70 Cur febriũ acceſſiones certo venire ordine ſoleant? Qm̃ tm̃ materiæ putret, quantũ à natura concoqui poteſt. ꝙ cum materia concoquẽda certa ſit, potentiam quoque certam tempusque certum eſſe neceſſe eſt. ſubiungendũ hic illa, quodq́ꝫ materiæ genus ſuum habet vaporem. Sanguis F eñ vaporē humidum & calidũ reddit more aquæ feruentis, qđ in beletum tegminibus patet, atq; in balnearum tectis, & in aere. ſic etiam nubes conſiſtunt, & quemadmodum vapor aquæ in rorem cõcreſcit, rurſusq́ꝫ ſpeciē aquæ recipit, ſic etiã ſanguis ſtringitur, & ſanguis iterũ fit. bilis flaua veluti fuliginē agit calidam & ſiccam ritu †lapidis ignē ſentiētis. Atra bilis quaſi fauillã emit-

† a.l. luce nę ardēti

G emittit modo lignorũ, quæ deusta in cinerem aridum vertũtur, pituita fumum humidum crassum, mordacemq́; reddit instar lignorum viridium, cum vrantur. est enim quodq; ortum eadẽ essentia, qua sua origo est.

71 Quá de causa mel inueteratũ aut supra modum coctum, amarum euadat, necesse est? Quia suum omnem humorem amittit qui calorem temperare immodicum potest. quemadmodum etiam quilibet humor alius dulcis affici solitus est, vt vinum vt H defrutum. vnde fit, vt etiam temporis spacio crassescat, & minuatur. & quemadmodum vinum quatuor illa continet, florẽ, qui leuissimus innatat, fęcem, quæ corpulenta subsidet, humorem, qui temporis absumitur spacio partemq́; illam vinaceam, atque idoneam alimento: sic etiam mel ex quatuor constat, eiusq́; humidum recrementum illud vim quandam obtinet deteriorem. quapropter incoctum tergit, & I purgat. coctum alere tãtum potest, eo f. q̀ fors superuacua omnis igne absumitur. Vt vero mel in vetustate amarescit, sic pĩguia omnia, & oleosa rancida efficiũtur, vt butyrum, oleum, adeps. Hic de saporib⁹ illa addidisse nõ ineptum fortasse sit, dulcedinem plũs caloris, minus humoris parit, acritudinem caloris, & siccitatis copia producit, falsuginem plus siccitatis, minus frigiditatis committit, acorem frigiditatis humiditatisq́; copia gignit, au- K steritatem siccitas largior, & frigiditas dant, amarorem siccitas & calor plenior creant, pinguitudinem ex humore pluri, & calore exiguo oriri censendum est.

Cur hominibus admodum vinolentis circumuerti omnia videantur? Quoniam larga copia vini exhalationem spiritus vaporosi ad cerebrũ mittit nimiã, qui spiritus cũ digeri, atq; consumi nequeat prius, quàm tẽporis spatium concoctionem exhibeat, per cerebrum voluitur, & L quaq; versus percurrit, atque ita perturbatus ꝓfluit per neruum conspectiuũ, pupillamq; ad res conspectui obuias, facitq́; vt tales videantur, qualis ipse est. Affectum etenim interiorem foris esse imaginantur. quocirca efficitur, vt etiam caligent, & vertigine tantisper tententur. cuius vitij nomen à conuolutione aquarum deductum est. neq; vero ex vino tantum, sed ex materijs etiam corporis accidere illud potest: quoties vaporem ad cerebrum nimium efferant, affe- M ctumq́; moueant, quæ caligo vocata est. 72

Quam ob causam cum nerui ijdem à cerebro, & dorsi medulla in partes membrorũ omnes trãsmittantur, non eadem actio, sed varia soleat prouenire? Quoniam non modo ratione essentię, verum etiam structuræ euariat actio, alia eñ strues, & effigies nerui conspectui est, alia auditorij, 73

A rij, alia gustatorij, alia eius qui in ore ventris positus est. Neruus eñ cõspectorius ille perforatus porrigitur. Auditorius explicatior tendit, atq; etiam magis gustatorius simplici ducitur serie, qui stomacho deputatus est, voluitur in anfractum. Porrò ampliorẽ in orbem se agit, qui ventrem perficit. quemadmodum & cithara, quæ fidibus varie concinnarur: quippe quæ crassioribus, tenuioribus, intentioribus, remissioribus cõstet. aliter enim nunquã illa concinendi amœnitas
B reddi potest. Quinetiã in reliquis membris, quorum aliqđ officium est, variũ perspicere artificiũ licet. Iecur.n.& lien carne quadam crispa, atq; tortitia constat. quã & * materiaceã, ꝙ materiæ similis est, nominemus. Renũ quoq;, & cordis caro * sui generis est. Stomachi vero fila, quę in directũ porrecta sunt, attrahunt: quæ transuersa ducuntur, impellunt. Vulua profecto, & reliqua mẽbra, quæ vim ob-
C tinent continendi, non nisi per obliquum filorũ tractum suo funguntur officio. venæ, & arteriæ, & membranæ membris omnib⁹ vsui sunt, ministriq; publici habentur. membra autem ipsa suis quæque distribuuntur muneribus, & singulis singula actionibus delegantur, vt perspicuũ sit cui præcipue tribuere actionem debeamus.

* σαρκῶχυμα assusionem.
* propria.

74 Cur mulieres, quę vterum gerunt, secundo aut tertio mẽse gustare aliquid improbe appetant,
D quapropter picare tantisper dicuntur à pica, quæ terræ glebas suauiter elitat. Aut quia varius & alienus est eius color: vt harũ appetitus. Natura sanguinẽ omnem menstruũ colligere in matricem necessariè fœtus afformationis gratia consueuit, qui sanguis si vitiatus est, suũ vitium ad os ventris transmittit, atque ita stomachus ipse improba motus qualitate materiæ cibos alienos
E atque incõmodos appetit, idq; ipsum variè peccat pro materiæ subditæ conditione. Nam si atra sit bilis, carbones, aut lateres, & genus quodlibet fictile appetit: si pituita acida, sapores acidos concupiscit, si bilis vitellina, *pinguia quærit, si alia miscella quælibet sit, auiditas quoque gustandi ratione illius oritur insolens. veram hanc esse causam constat eo, ꝙ non omnibus pregnantibus hoc idẽ vsu eueniat, sed complures sobrio appetitu degant, quib⁹ s. sanguis ille collectus in-
F teger est, & vacuus excremento. Vitium id vltra mensem tertium non protrahitur: fœtus.n.iam pfectior copiam absumere sanguinis potest, vt nihil præterea sit, quod stomachum efferatur. Hoc idem ẽt aliquibus esurientibus vi famis illa intolerabili, quã bulimũ appellamus, atq; etiã morbo maioris intestini laborantis accidit, s. eadẽ illa de cã, ꝙ stõus materijs vitiosis refert⁹ est, ex quo fit, vt his sũmope ꝑsit purgatio.

* a l. nidorulenta.

Cur

75 Cur autumnus inæquabilis G sit? Habet.n.eodem in die frigus, & calorē. De hoc varia sententia est: alij enim ad abditam atque inexplicabilem causam illud referunt, alij ventos per id tempus varios, & inæquales afflare aiūt, alij quod terra nimio æstatis æstu deusta refrigeratur per autumnum, hinc calore adhuc extante vicissim agi modo frigore, modo calore opinantur. Haud enim illi audiendi sunt, qui propterea inæquabilē esse autūnum existi- H mant, quoniā medius inter hyemem, & æstatem positus est: nā & ver medium est, quod non ita euariat. Hic adijcere illa non alienum est, diei & noctis spatium quatuor anni tempora plane imitatur. prima enim diei pars vsque ad meridiē veri similis est, meridies ipsa æstatem simulat: hinc ad vesperam species agitur autumni, nox deinde hyemem præfert, vt quæ humida, & gelida sit propter solis absentiam.

76 Cur somnum lassitudo affer- I re possit, cùm hæc siccet, siccitas vigiliam pariat? Censendum nō interne à lassitudine somnum pficisci, sed per mediam frigiditatem, atque humoris consumptionem. Quippe cum lassitudo ex se siccitatem creet, siccitas calorem aboleat (humor enim caloris est nutrimentum) abolitio caloris frigus augeat. Igitur natura humido alimento consumpto, vitaliq; spiritu diminuto quiescit, vt acquirat, rependatque quod amiserit. K

Cur lapis, aut ferrum, aut qđ 77 tale proiectum in aquam sine aliquo ligni sustentamēto demergatur, ligno susceptum descendere nequeat? Censendum aerem per ligni meatus admissum, lignum eleuare, ac facere, vt innatet, quanquā pondus sustineat: at vero lapis, & ferrum, quia solidiora sunt corpora, prædensoque meatuum contentu stringuntur, nullum sibi admitti spiritum patiuntur, atque ob eam rem ne- L queunt innatare. sic enim & qui per vndas interierunt, primum ad imum delabuntur, post aliquot diebus emergunt, & fluitant. cum enim corpus putret, & tabet, spiritus oritur, quo pulmo meatusque omnes implentur, corpusque eleuant ita, vt facultas sit innatādi. vnde pyratas quosdam, homines quos enecassent, pulmone exempto in altum pijcere, ne efferrentur, pditum est. Hæc eadem ratio est, cur oua integra dimissa in aquam demergi soleant, vrina & corrupta susti- M neātur, & supernatent: tabet em̄ humor eorum, & inflatur.

Cur testes gallorum gallina- 78 ceorum, quos lacte saginãt, amplissimi, & concoctu facillimi efficiantur? Quoniam sanguis non modo serum in se continet, quod renes trahunt, sed etiam lentorē quem sibi testes p alimento hauriunt, crassiorem vrina, tenuiorē sanguine, cuius speciem prope imitatur. Sed quādiu natura co-

A pia alimenti indigeat, quod quidē in ætate accidit puerili, lentorem etiam illum ad totum enutriendum corpus dispensare solita est. Vbi autem multus desiit alimenti vsus, videlicet tempore pubescendi, colligit hunc ad testes: quæ quidem res testiū ipsorum amplificatione, pilorūq; pubertatis ortu palàm fit. Testes enim per id tempus augentur, & pubes pilo integitur. Sed cum iterum sanguine natura indigeat largiori, s. postea q̄ fœmina B concepit, vt & fœtum nutriat, & lac moliatur, lentorem illū à testibus reuocat, rursusq; cum sanguine miscet, atq; ita lac efficit. Sāguis etenim albēs lac fere est: ergo q̄ testes gallinaceorum plus lactis hauriunt, s. blandimēto lentoris, quem suum in lacte cōperiunt, plenius augētur, & alentiores facilioresq; redduntur.

79 Cur mel illud cōmendemus, quod acrius sentitur, & mediocriter hoc idem calidum esse exi C stimemus, cum acritudo non nisi per calorem immodicum consistere soleat? Censendum non acre mel, sed temperatum id esse. Verum linguam suo calore plenius calfaciendo in acritudinem vertere: dulce etenim omne acre primum, post nimium incalescens amarum reddit: qđ autem sacchar Indi appellant, mellis coagulum est, Sole cogente rores, conuertenteq; ad mellis dulcedinem: quod idem monte Libani fieri certū est: fit sacchar id proximum salis glebulis, can- D didum, fragile: vim id quoque tergendi purgandique melli similem habet, & coctū ritu mellis nostratis non æque, atque incoctum purgare potest: cibo tamen ita assumptum aptius ad alendum est: mel item quod galbanarium cognominamus, discrimen tertium mellis explet, pastu scilicet apum, quem galbana vitiat: prodest hoc illitum ad oculorum claritatem: quinetiam quod Thymum redolet, ventrē iuuat frigidiorē. Ægyp- E tiū vero, humidum, dilutumq; est, videlicet ea de causa, q̄ flores tractus illius immodice hument ex larga Nili amnis irrigatione. Omnium optimū insulæ ferunt, & loca maritima: quippe quæ sicciora sint, & synceriora. Melli montis Hymetti, terræ Atticæ, laus præcipua datur, propter florum singularem præstantiam.

Cur lac frigidum sit, & cur facile concoquatur, probeq; nutriat; cum habitu sit frigidiori? 80 Cē F sendum lac propterea facile trāsire posse in sanguinē: qm̄ è sanguine factum est, & fere sanguis albefactus est: album vero, atq; frigidiusculum fit per mammarum adenes, qui albi sunt, & sanguine vacui, cum tn̄ suo in frōte aliquid habeat caloris: longe frigidius à mulctra expositum aeri euadit, quemadmodum etiam semen. Cogendum non coagulo animalis, sed succo ficulneo est, aut gutture galllinæ, aut cui-

co:

G co: sic.n. caseus concoqui, dige-
riq; expeditius potest.

81 Cur vlcera pulmonis curari
non queant? Quia quod curatū
iterū est, quiescere debet. Vnde
illud Hippocratis medici, Pedis
remediū quies est: motus.n.con
fluuiū agit materiæ superuacuæ
quæ excitare potest inflāmatio-
nē. Pulmo aūt ob respirandi ne-
cessitatē in motu assiduo est. Ad
de, ꝙ purulēta pulmonis repur-
gari non nisi per tussim possunt,
quæ suo intento motu vlcus la-
H cerat, & dilatat, quinetiā ꝙ mē-
brum illud humidū, calidum, la-
xū, putredini opportunum spiri
tus conceptaculum est, refici pro
pterea nequit, nisi à natura vna,
primordio seminis.

82 Quam ob causam homines,
qui ex ardua febre insaniunt, ro-
bustissimi, quādiu insaniūt sint:
soluti insania admodū debiliten
tur, & langueant? Quoniā sicci-
tas per cerebrū & neruos agitur
immodica: robur.n.ex siccitate
I neruis acquiri certū est: sedata
aūt insania, lassitudinē sentiunt,
quòd iam sensus integrior est, &
nerui molliores redduntur, &
laxiores.

Cur pisces saxatiles concoctu
83 faciliores sint? Quoniā aqua sa-
xis vicina moueri etiā, cum sere-
nū est, consueuit: durū.n.ac mol
le, quoniā contraria inter se sint
quiescere nequeunt, cū inuicem
tangant: at quod mouetur, tenu
ius reddi solet, q̄ quod quiescit.
Ergo pisces quoque agitati per
aquam synceriores, puriores, & K
inde concoctu faciliores euadāt
necesse est: hæc eadem ratio est,
cur auium alas concoqui facilio-
res, q̄ reliquas corporis partes
experiamur.

Cur ijs balneū non præcipia- 84
mus, qui febre continua iā labo-
rare desinunt? Quoniā materiæ
noxiæ, crudæ, crassæq; adhuc
constant, corporeq; absolui non-
dum patiuntur: quantū materię
aūt vtilis sit, id tenue, atq; liqui-
dū substat: ne igitur calor bal-
nei prius vtilē partē vt tenuio- L
rē, q̄ inutilē trahat, abstinendū
à balneo est: neque per id tem-
pus tantū, quo morbus minui-
tur, verū etiam, quo incipit, &
omnino quo materia minus con
cocta est.

Cur Medici hominibus febre 85
laborantibus hectica ab habitu
nominata, parū aquæ bibendū
ante cibū præcipiant? Vt mēbra
solida, quæ persiccent, humefiāt
reddanturq; aptiora ad solidio-
ris alimēti agglutinationē, agna- M
tionēq;: hinc artifices quoq; te-
ctorij operis prius q̄ admoueāt
calcē, aqua parietē aspergere so-
liti sunt, vt tenacius incrustetur
& firmius.

Cur omnia dulcia lienē & ie- 86
cur augēt? Iecur per sui habitus
similitudinē facilius rē dulcē at-
trahere potest: calidum.n. atque
humidū est: lien vero, cùm par-
tē sanguinis fœculentam de ieco
re trahat, sanguinem quoque e-
licit largiorem, videlicet pro co-
pia,

A pia, quæ posita in iecore est, qđ quidē tantisper agit, quādiu inualeat vis eliciendi, vnde nomen sortitus est.

87 Quam ob rem vehementer percussis parte capitis, quę tempora appellantur, intereundum sit? Quoniam musculus, qui eam continet partem, ex cerebro oritur, vicinusq́ illi positus est: consentiens igitur cerebrum, ictumq́ communem accipiens, dolet, atque contrahitur: & spiritus quoque animalis vnà cum

B eo constipatur, atque crassescit: itaque animus, cum idoneo careat instrumento, à corpore confestim discedit: vinculi enim corruptio solutionem afferat rerum conuinciendarum necesse est.

88 Cur homines, quos ingens tonitrui strepitus attonitos fecerit, intereant: aut certe amentes degant? Eadem illa ratio est, quā proxime diximus: ictus enim immodicus aeris, cerebrum atque spiritum animalē per aures

C subit: quam ob rem spiritus ille contrahitur, crassescitq́, deniq́ ineptus ad animi actiones redditur: & cum immodice incrassescat, etiam discessum animi à corpore agit, quæ mors est.

89 Quam ob cau am ovi vitellus concoctu facilis, albumen difficile est? Quoniam vitellus calidus, albumen humidum, & frigidum est. ouum quippe qualitates elementorum omnes cōp.c..nur, & quatuor illa rerum pi.m.o.dia planè in se sita ostendit: tegmentum enim testaceum

D terræ proximum est, siccum nanq́, & frigidum: albumen aquæ cognitionem gerit, humidum enim, & frigidum: spiritus in albumine contentus pro aëre est, calidus enim & humidus: vitellus ignem reprę̄sentat, plus enim calidus, minus siccus, neq́ colore igneo vacat. Denique orbis vniuersi, quem mundum vocamus, speciem in ouo dixeris demōstrari: nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet. E

Cur stercus hominum, qui morbo maiori intestini laborāt, speciem gerat bubuli? Quoniā morbus hic ex pituita, magna ex parte oriri solitus est: pituitæ autem copia putrescens spiritū agit, qui fœces subit, inflat, tumefacit, atque ita similes bubulis reddit: vnde fit sæpius, vt vel in aqua valeat innatare: Bubulum autem inflari propterea arbitrandum, quoniam plurimū boum pabulum palea est, & fœnum, plurimusq́ proinde spiritus mouetur. 90 F

Cur membrana cerebri plenioreuulnerata, oriri per secturam soleant, quæ fungorum nomine appellamus? Quia vapores qui ex cerebro assidue profiçisci, digeriq́ per rimas consueuerunt, disiecto iam osse, amploq́ patefacto itinere effluunt vniuersi, ossiq́ gelido occursantes concrescunt, & speçiem fun- 91

gi capiũt: quippe qui supra ampliusculi, infra prætenues, videlicet loci ratione perficiãtur.

92 Cur pituita, quæ crassa, & frigida est, & inde apta ferri deorsum, sæpe ad caput ex pedibus ascendat? Censendum non ex se pituitam posse ascendere, sed p vim secernendi, quę indita membro cuique est: hęc enim quanuis in pede nocens illa materia sit, tamen depellere sursum põt: quod cum membra omnia faciant, tandem ea in parte consistit H materia, quæ minus depellere potest, q̃ satis sit.

93 Cur per flatum aeris pestilentem homines multi, & inæquales malo eodem intereant? Quæ quidem res tollere fatum videntur, id est necessariam rerũ consequentiam, quam stellarum ordini & motioni tribuimus. Censendum illos homines rapi conditione cœli pestifera, qui concepti natiq; sunt tali motu stellarum, vt longinquo tempore viuere nequirent: quemadmo I dum enim ædificium vetus, atque infirmum facilius impetu venti corruit, quàm nouum & validum: sic etiã homines, qui ex fato vitam sortiti sunt breuiorem, expeditius ab aeris vitio mouentur, & capiuntur: malũ autem commune propterea est, quoniam aer, qui syderum pestilenti defluuio vitiatus est, idem continet omnes, atque ab omnibus trahitur.

94 Cur multitudo, per crapulam vino vini molestiam leuari, dicere soleat? K Hoc & si vulgare est, vere tamen asseritur. quippe cum membra per nimium vini calorem resoluta, vini adiectione recreentur, firmenturq;, vt spiritus coactus, tentantesq; caput discutiant, & depellant: præsertim si temperatum est, quod secundo hauritur. De vino hæc annotare non alienum hic est. Vinum si exiguum bibatur, salubritatem largitur. si modicum, facundiam parit. si immodicum, & menti obest, & cor L pori, vt Theagenes quoque poeta inquit, Meri copia noxia est. at si quis eo recte vtatur, non noxium, sed percommodum est. Liberum patrem Bacchis comitatum nõ inepte effingunt. choream enim, quam vini hilaritas extruit, Baccharum cœtus designat. Satyros eidem coniungunt ratione agilitatis, facilitatisq;. Lydiam etiam addunt, quoniam per immodicum vsum vini hominem resolui necesse est. Quinetiam pardi sectantur ob eam causam, q multa, & M varia imaginantur, qui multum vini hauserint. Animal enim hoc varia integitur pelle. vnam ex bacchis Agauen matrem Penthei suum discerpsisse filiũ narrant, eo quòd multi per vinolentiam facile in homicidium ruunt. nudus fingitur Bacchus, quoniam vinum mentem, atque animum detegit, & patefacit. arsit Venerem Bacchus, ar-

sit

A sit Ariadnam: vino enim inebriatis libido maxima oritur. Neque caluus quidem Bacchi comitatui deest, scilicet propter cerebri detrimentum, quod vsus vini immodicus inuehit. ammittit enim vires suas, sedes hæc animi, atque marcescit. vnde vinum Maronem à marcore plerique nominant: necnon & Pana hisce adesse volunt, videlicet ob summam vini potentiam, aut ob varium eius feruorem, viresque varias. tangitur Bacchus
B à fulmine prius quàm veniat ad lucem. eximitur vtero matris, coniectus in femur patris clauditur, quoniam vinum persæpe fictilibus contentum Soli exponitur, atque ita vires in plenum accipit, & saporem. Sorores quatuor Bacchus habet, quoniam vinum mutationes quatuor recipit. sanguis ex materijs nostri corporis vino tum in habitu, tum in natura respondet. Quemadmodum enim ex quatuor vinum constare partibus exposuimus:
C mus: sic sanguis quadripartitus est: quippe qui partem habeat dilutissimam, quam renes hauriunt, & tenuem quandam, veluti florem, quam fellis folliculis trahit. & crassam, ac fœculẽtam, quam lien capit: & puram, atque synceram, quæ digesta in membra alere potest modo vini, quod sua tm̃ parte syncera præstare alimoniam potest.

95 Quam ob causam prçputium & genarum partes tenuiores discissæ coniungi adglutinarique nequeant? Omnino quæ ex semine natura creauit, hæc destructa recreari non queunt: non enim neruus, non vena, non membrana, non reliqua generis eiusdem suam possunt recipere integritatem. ergo non immerito ista quoque refici nequeunt, cum semine orta sint: at quę principio sanguis constituit, hęc denuo gigni, recreariq́ue possunt, eo quod sanguis nulla in parte ætatis deesse potest. a

Cur vinacea, & zizania, & 96
grana ficulna integra, vt ingessimus, per aluum egeri soleant? B
Vtrum quia parua admodum sunt, & sicca, ideo concoqui nequeant. an quà semina sunt, & generandi perfecte obtinent facultatem, resolui non patiantur sed peruicacius ad eum finem edurant, cui sunt destinata à natura. hac enim de caussa specie quoque globi formata sunt, quæ omnium figurarum perfectissima est.

Quam ob causam parte iecoris 97
gibba intersepta iugale collo E
subiectum grauescat, & dilabatur? Quoniam vena à trunco cognominata, quæ ex parte iecoris gibba ad collum vsque ascendit, amplificata per interseptionem, infartionemque grauius ponderat, tenditque deorsum. quemadmodum intestinum quoque carnibus, aut quolibet alio corpore infartum deferri cogitur, atque collabi. Sic

G enim vena illa detracta iugalis interiora secum trahit, mouetq; dolorem. Tussi quoque ĳdem arida infestantur. malus enim iecoris habitus efferēs sese ad mēbra spiritui deputata, excitat illa ad rem depellendam, quæ vrget, atq; inde tussis exultat.

98 Cur vulua vna omnium membrorum aspera parte interiore est: habet enim quosdam excessus, quos caliculos siue acetabula appellamus? Vt semen humidum possit retinere. humor eteH nim omnis facile per leuem corporis faciem labitur. hinc enim & artifices tectorū operis scalptis parietibus calcem admouent, vt per caua & summa asperiora crusta contineatur, & hæreat. hac vero de causa semen quoque ipsum lentum, glutinosumq; factum à natura est, videlicet vt tenacius insidere possit, & firmius.

99 Cur multi, cum suam vrinam exitum appetentem retinuissent, resoluti sint, atq; destillatione vrinæ laborarint? Quoniam I vesica nimium plena, extumescentéq; vltra modum humorem ex natura membranæ inditum omnem expresſit, atque ita siccior facta est, vt præterea contrahi nequiret, more pellis, quæ exiccata extendi non potest, nisi aqua mista cum oleo diluatur. fieri autem vrinæ destillatio solet, vel per musculi resolutionem, qui ceruicē vrinæ claudit, vel per exulcerationem ipsius vesicæ, vel per iniuriam calK culi. mordetur enim vesica, aut aggrauatur. itaque excernere incitatur quantum vrinæ receperit minimum. difficultas vero vrinę nomen generalius, quàm destillatio est, sicut & coquendi, aut audiendi, aut spirandi difficultas.

Cur vehementer ĳ sitiant, 100 quorum ventrem inferiorem fluxio exercet? Quoniam humoribus deorsum collapsis stomachus resiccatur: sitis autem L non nisi per siccitatem oriri solita est.

Quid est, quod lachrymas 101 moueat, cum angamur? Spiritus, qui per angorem affectus est: hic enim ad cerebri membranam effertur, atq; humorem ibi positum exprimit: quod idem vel præ nimia lætitia potest euenire.

Cur barba spadones careant? 102 Quoniam calore vacant, quo pili & oriuntur & augentur.

Quam ob rem qui pueri exe- 103 cti sunt, vocem reddunt acutiorem, quàm qui adultiores, quos M gallos nominamus? Quoniam per id tempus execti sunt, quo meatus sunt arctiores. spiritus autem eo tenuius sonat, quo per angustiora extruditur.

Cur cibo tam humido, quàm 104 sicco ingesto eructemus? Quia spiritus vel cum cibo admittitur, vel post ex concoctione mouetur: qui cum tenuior sit, petit superiora, itaque per os ex-

A extruditur. quam rem ructum appellamus.

105 Cur alij magis, alij minus concumbere valeant? Quòd aliis alij sunt calidiores.

106 Quare qui ex luce amplissima ad mediocrem venerunt, cernere prius nequeant? Quoniam lux mediocris propius ad tenebras, quàm amplissima illa accedit. tenebræ autem suam ob crassitudinem vim conspiciendi obfuscant.

107 Cur mulieres vulua male affecta mente labantur, & delirent? B Quoniam membrum id natura cōstat neruosa, suaq; primordia è stomacho, atque membranis cerebri ducit, quod vel ipso contextu palam est.

108 Cur mulierum menstrua colligantur? Quoniam per vitam, quam ociosiorem degunt, amplius materia superuacua redundant. at sanguis largior in homine, quàm cætera materiarum genera ē. ergo meritò ijs, cum amplius vacet, egeri leuandi corporis gratia solitus est.

109 Cur pestem lippitudo magna ex parte præcedere soleat? Quoniam pestis spiritus affectio est: quòd cum spiritus motus, vitiatusque efferatur ad caput, oculos perturbat, eosq; prius quàm cætera vitiat, vtpote qui tenuior, atque mobilior sedem adeat oculorum.

110 Cur homines tremuli cum bibant, circumferri soleant? Quia vini calor immodicus neruos subit, & spiritum contentum in D his perturbat, qui ex sede cerebri ducitur.

111 Cur bestiæ statim ab ortu naturæ ambulare queant, homines nequeant? Quoniam bestiæ calorem omni ex parte sui corporis parem continent, homines plus caloris habent in capite: itaque non ante erigi, ambulareq; possunt, quàm modo æquali calor in omnes partes corporis digeratur.

112 Cur qui neruorum distentione laborant, si ardue febriant, liberari E distētione possunt? Quoniam ex refrigeratione, afflictioneque spiritus contenti in neruis distentio oritur, & ex calefactione aboletur: febris autem calida est.

113 Quare qui bilem atram euomuerunt, periculo pateant? F Quoniā nulla præterea bile substante sanguis ex iecore trahatur necesse est.

114 Cur à mictu spiritus aluo excedere soleat? Quoniam quādiu plena vesica est, rectum intestinum, quod sibi subditum habet premit: egesta autem vrina relaxatur, atq; ita spiritus in intestino illo detentus labitur, atq; effluit cum sono.

115 Cur vbi eminximus, aut oscitati sumus, inhorrescere consueuimus? Quoniam aliquid spiritus calidi excurrit, cuius detractione corpus refrigerari congruum est.

116 Cur albugines, aut vitiligines,

G nes, acu adacta, nullum sanguinem emittant? Quoniam calor omnis summis ex meatibus vel recessit, vel difflatus, exactusque est.

Cur pleræq; omnes mulieres cum conceperunt picare, id est appetere sapores minus conuenientes soleant? Quoniam conceptus præter naturam est. affectus autem stomachi vitium id est, quod picam vocamus, quemadmodum auiditas, & fastidiũ.

Hunc appetitũ siue morbũ Malaciã vocat Plinius.

118 Cur febres quartanæ diuturniores (H) cæteris omnibus esse soleant? Quoniam in ea materia peccatur, quæ terrena maxime est. terrenum autem omne graue est. quocirca merito quartanę & lentius repetunt, & longius tenent.

119 Cur vlcera articulorum reduci in cicatricem nequeant, quod in plerisq; aduertimus? Vtrum ꝙ plus materiæ in articulis est. Ergo, cum materia largius illuc confluat, acrior redditur: itaque (I) maturius siccat. An quoniam articulorum postremum chartilago est: idcirco cicatrix firmari nequit, sed labitur.

120 Cur aqua pluuia leuior sit, cum ex mari hauriatur, quod graue est? Censendum quanuis ex mari hauriatur, spiritus tamen agitatam tenuem efficit, & leuem.

121 Cur res frigida omnis, ossibus dentibus, neruisq; inimica est? Quoniam hæc natura constant terrena, terrenum autem omne frigidum est: ergo ꝙ frigida qualitas augeatur, merito accidere detrimentum potest. (K)

122 Cur qui per febris ardorem insaniunt, pulsum arteriarum habeãt leuiorem: qui per lethargum vitium memoria obtorpescunt, pleniorem reddant? Quoniam alteri spiritu relaxato cerebri delirant, alteri eodẽ illo spiritu crassescente, grauescenteq; premuntur, & infestantur.

123 Cur febribus quibusdam per sudorem leuatis, cordis periculosę affectiões sedari soleãt? Qm̃ materia vitiosa partim difflatur, (L) partim resoluitur.

124 Cur per hyemem plus cibi assumere, pleniusq; concoquere possimus? Quoniam calor nostri corporis pulsus exterioris frigoris vehementia, ad sedem interiorem se recipit: itaque facit, vt cibus & concoquatur, & assumatur.

125 Cur qui nimis concubuerunt, si præterea coeant, sanguinẽ vice seminis emittant? Quoniam semine omni exhausto nullus humor (M) promptius sanguine rei veneræ se offert.

126 Cur nerui non quemadmodum puncti, ita etiam præcisi excitent inflammationem? Quoniam spiritus inæquabili punctionis segmento occurrens, retorquetur, atq; in se coactus, stipatur, & recalescit. at præciso penitus neruo spiritus effluit omnis, & abit.

127 Cur sudores, qui ante accessionem

A sionem venerint, graues sint, & molesti? Quoniam qui febrem sequuntur, per relaxationem, remissionemq; effluant. qui antecedunt, per expressionem vtiq; violentiorem extringantur.

128 Cur os ieiunum grauiter oleat? Quoniã stomachi acritudo, nisi cibo recenti temperetur insuauem reddit exhalationem.

129 Cur nullus in corde morbus possit consistere? Quoniam per membri opportunitatem, ante mors rapit, q̃ morbus pateat.

130 Cur scrobe iuxta mare effossa, dulcis aqua cõperiatur? Quo
B niam mare transmissum, liquatumq; per terram, suam crassitudinem omnem amittit, inq; humorem dulcem extenuatur.

I Cur ambusta difficulter cicatricem recipiant? Quoniam per ignem meatus corporis omnes extruduntur, obliteranturq;, vt caro propemodum mortua sit. fit.n. vt materia in hisce inclusa
C perquam difficulter educatur.

Cur homines natu maiores D
vinosi esse consueuerunt? Quo 132
niam per ætatem refrigerati calorem desiderant: vinum autẽ calorificum est.

Cur pondus facilius parte læua, quàm dextra efferre valea 133 mus? Quoniam materia partis læuæ oppressa plus durare, patiq; quàm dextra potest, quippe cum altera difficilius, altera facilius moueatur.

Cur pars dextra sanabilior sit, 134 q̃ læua? Quoniam per exercitationem ampliorem, materiæ cõpescuntur, redduntur q; sanitati E opportuniores.

Cur mel vlceribus acre, gu- I stui dulce sentiatur? Quoniam vlceribus horridis, resiccatisq; mellis tenuitas occurrit, tenue autem omne acre est. At gustus quia humidus est, mellis percipere potest lenitatem.

Secundi Libri Problematum Alexandri Aphrodisiei finis.

DE CAVSIS
LIBELLVS
PROPRIETATVM ELEMENTORVM
ARISTOTELI ASCRIPTVS.

POstq̃ ꝑmissus
est sermo à no-
H bis in Cœlo &
Mundo, & de-
terminauimus
illud determi-
natione suffici-
ente, & cõstituimus super illud
demrãtiones manifestas, aptas,
luminosas, visũ ẽ nobis ꝙ remã
sit super nos aliquid. Volumus
ergo nunc determinare oẽs pro-
prietates, quæ sunt in alto & in
infimo: & cõstringã illud cõstri-
ctione sufficiente, & narrabo ele
menta quatuor, & referã, qđ di-
xerunt in eis, qui præcesserunt ex
1 Primis, & dicã illud cũ significa
tionibus cadentibus sub sensu.
Dico ergo nunc, ꝙ elemẽta qua-
tuor, quæ sunt materiæ, quædã
eorũ sunt grauiora alĳs, & quæ-
dã sunt leuiora alĳs, sicut diximꝰ
nos in libro ex ĳs, quos edidimꝰ:
qđ ẽ, quia terra, quę ẽ frigida &
sicca, est grauior elementorum:
& quod sequitur eam in graui-
tate est aqua, quæ est frigida &
humida: & quod sequitur aquã
in grauitate, est aer, qui est cali-
dus & humidus: & quod sequit̃
aerẽ in grauitate, est ignis, qui
est calidus & siccus. Facta est er-
go terra grauior elementorum,
& inferior ipsorum in loco, & i- L
gnis leuior ipsorum, & altior ip-
sorum in loco: & facta sunt ista
duo elementa media, s. aer, & a-
qua inter hæc duo elementa. Et
æstimauerunt quidam ex Pri-
mis, ꝙ ignis non est ex elemen-
tis, qm̃ gñatus est ex motu alte-
rato. & ratiocinati sunt in illo, ꝙ
res, quæ generatur ex re altera-
ta, nõ est elementum, & non est
elementũ nisi ex quo generata
est illa res. Et ꝙ ignis inter ista
duo, qui est leuior rerũ, quia est M
in loco superiori, non est factus
nisi ex confricatione orbis in ae-
re: nã facta est ex illo caliditas, q̃
est ignis inter ista duo genera.
cuius exemplum est sicut resu-
datio facta ex vapore terræ. &
est nobis necesse vt dicamus, ꝙ
ignis, cum sit generatus ex mo-
tu, tunc possibile est vt sit inter
orbẽ Lunæ, & inter orbem Mer-
curĳ ignis: itẽ inter orbẽ Mercu-
rĳ & orbẽ Veneris ignis: item in
ter orbem Martis & inter orbẽ
Iouis ignis: item inter orbem Sa
turni

A turni & stellas fixas ignis. Item & maior horũ igniũ est quẽ diximus eẽ orbẽ stellarũ fixarũ, cũ orbis stellarũ fixarũ sit multorũ corporum, & aliqñ ex orbibus vnicuique sit corpus vnum.

Necesse est ergo ex hoc mõ, vt mensuratio, quæ est inter orbẽ Saturni & orbẽ stellarũ fixarũ, sit pluris generis, & calidioris loci. Iã ergo nunc apparet p illud, qđ diximus, ꝙ inter orbes est ĩpletio ignis, s. aeris, q̃ ẽ ĩter oẽm orbẽ & cõparem suũ, qui sequitur eũ sub eo, & qui est supra ipsum:

B & nos videmus simile illius ĩ lapidibus, qui fricant̃ cũ focili & generant̃ ex eis ignes p fricationẽ eorũ. & simile illius iterũ accidit arboribus, quę sunt in mõtibus, & in desertis. fortasse.n. procellose flant venti, & confricant̃ ad inuicẽ, & inflammatur ignis, & sicut fossorium, cũ quo fodit̃. fortasse.n. accidit ei lapis & volat ex eo ignis, & simile huius multotiens existit.

Volo ergo nũc redire ad illud,

C in quo fuimus de rememoratione elementorũ. Dico ergo, ꝙ animalia oĩa, cũ eis q̃ sunt ĩ eis, sunt cõposita ex istis quatuor materijs, quæ sunt elemẽta, & sunt cõmixta per ea. & semp inuenitur eorũ cõmixtio ex cholera citrina calida sicca simili igni, & sanguine calido humido simili aeri, & phlegmate frigido humido simili aquę, & cholera nigra simili terrę in frigore suo, & siccitate sua. & inuenim⁹ has quatuor naturas, q̃ sunt materię, ingredi cor-

D ruptionẽ & additionem & diminutionẽ & resolutionẽ à natura sua aut ex caliditate ad frigiditatẽ, aut ex frigiditate ad caliditatẽ, aut ex humiditate ad siccitatẽ, aut ex siccitate ad humiditatẽ. Cũ ergo additur vnũ eorum super mensurã, ꝭm quã componitur ex eo, ingreditur nocumentũ super corpus, & conuertit̃ ab ordine suo, & sua cõparatione, accidit ex eo nocumentũ iterũ. Et similiter, qñ occupat vnũ ele-

E mentorũ istorũ quatuor aliqđ animaliũ, interficit ipsum, & qñ priuatio est eorum nõ est remanentia ei. qđ est, quia, si aliquod animaliũ priuatur aere, non est ei permanẽtia, & similiter quando occupat ipsum aer interficit ipsum, sicut illud, qđ ruit ex loco altissimo superiori. moritur em̃ anteq̃ perueniat ad terrã, & similiter ignis qñ occupat aliqđ animaliũ. Veruntñ ignis velocius aliquo eorũ interficit: & similiter terra, quando occupat aliqđ aĩaliũ, interficit ipsum, &

F silr. aqua. Veruntñ inuenimus quędã aĩalia habitare in aqua, sicut reptilia maris, & pisces. aq̃ em̃ fit eis trãquillitas, & habitãt in ea, cũq; egrediũt̃ ab aqua, nõ est eis permanentia: nos aũt nõ inuenimus aliquod animalium habitare in igne omnino.

Et remansit nobis vt dicamus de corporibus substãtiarũ & plãtarũ, & quare q̃dã eorũ natãt super aquã, & q̃dã submergunt̃ ĩ ea, &

G & pp quam causam est istud.

Dico ergo sermonē vlēm necessariū. qđ ē, quia qñ corpus ē vincēs pars terræ, q̄ est frigida, sicut ferrū & ęs, & lapis, submergitur in aqua, & siłr qñ vincens sup ipm est pars aq̄, & ē frigida, facit illud: & qñ vincens sup ipsum est pars ignis & pars aeris, natat sup aquā, & non fit natans sup aquā, nisi p aggregationē caliditatis & siccitatis in ipso: siłr & vt sit vincēs sup ipsum illud: & semp inuenimus volatile natare in aere, super qđ vincit pars
H aeris, & ignis: qm̄ penna, q̄ ē in eo, est aerea, & dū pmanet pēna in eo parua, est pars terrę & pars aquę plus, & nō pōt volare, nec eleuari in aere: cū aūt multiplicatur penna eius, eleuat̄ in aere, & natat in eo, cuius exemplum sunt olera, & adipes sup aquam natantes: qm̄ pars caliditatis in eis plus est, qm̄ caliditas est eleuata semper, & p̄cipue qñ sunt caliditas & humiditas. nā illud est melius ſm ꝙ diximus, & sicut
I inuenimus lignum ebani, & ylicis, & buxi, & similes ei sunt multæ ex plantis terræ.

Postq̄ aūt expleuimus oīa, ad q̄ tendimus dicere, ē necessariū nobis, vt inquiramus de frigore, an est cā elementaris, an accidēs intrans sup corpora. iā ergo locuti sumus in eo multitudinē Primorū antecedentiū. Democritus āt & Plato & sectę Araborū, & q locuti sunt sermonibus vtriusq̄ dicūt, ꝙ frigus ē radix, & ꝙ caliditas gñata est accñtalis intrās sup eā: & signū illius ē, **K**
ꝙ qñ Sol declinat à nobis in orbe suo decliui dextra ad partem meridiei, accidit semper ros sup flumē: & siłr loca lōginqua à sentibus capitis, pp assiduationem mot⁹ Solis ad lat⁹ polorū septētrionaliū, inueniunt̄ frigida, ita ꝙ nō inhabitant̄, & minorat̄ illic habitatio pp superfluitatē frigoris: & loca propinqua sentibus lineę ęqualitatis sunt calida valde pp assiduationē motus Solis super ea, & hoc ē, qđ ē inuētū **L**
sensu. Dico ergo, ꝙ ipsi bene putauerūt in illo, cū testificati sunt & ꝙ mot⁹ generat caliditatē, & ꝙ quies facit frigus: veruntamē nos dicimus, ꝙ ipsi conuenerunt nobiscū in sermone, & alongati sunt à nobis in snīa: cui attestat̄ visus, & ꝙ terra esset frigida & sicca, & ꝙ terra propinquior elementorū est nobis, & nos sumus tangentes eam, & ꝙ aqua ē frigida & humida propinqua nobis ꝓculdubio: quare fiunt ista duo elm̄ta ꝓpinqua nobis & duo ele- **M**
mēta calida, & sunt ignis & aer longiora à nobis. Oportet ergo pp illud quod apparet, ꝙ esse frigoris non est nisi propinquitate duorū frigidorū nobis elm̄torū. Iā ergo manifestū est nūc & certū, ꝙ ęqualitas ē radix, & semp inuenit̄ ęqualitas in corporibus animaliū, q̄ sunt cū sanitate, & cū exitu ab ęqualitate ad vnam extremitatem caliditatis, aut frigiditatis, aut humiditatis, aut sicci-

A ficcitatis, ingrediuntur ex hoc nocumenta pernitiosa. iam ergo certificatum est nunc per ista accidentia, quod esse frigoris semper non est nisi ex propinquitate horum duorum elementorum frigidorum nobis. Narremus ergo nunc loca terræ, & littora marium, & ramos montium, & quod generat habitatores cuiusque lateris eorum & naturas hominum cuiusque locorum. Dico ergo, quòd in habitatoribus climatis primi, quod est propinquius li-
B neæ æqualitatis, propter assiduam affixionem motus Solis, accidit ficcitas & caliditas, & minoratur in eis frigiditas, & humiditas: quare calefiunt matrices mulierum eorum & communicant eis nigredo corporum & crispitudo capillorum: quod est, quia sperma viri, quando cadit in matricē mulieris, decoquit ipsum matrix caliditate sua, & cōmiscetur sperma illud cū sanguine matricis donec fit frustum, deinde
C formatur & sic fit spiritus vitę in ea iussu Dei: quod est, quia super illos huius climatis vadit Sol bis in anno, quando permutatur de linea æqualitatis ad septentrionem donec pertransit casu lapidis capitum eorum: deinde quando redit ex vltra parte, quæ est ei in septentrione ad lineam æqualitatis, est ei reditus secundus. & similiter stellæ currentes, & Luna, quorum est operatio cōicans operationi Solis, faciunt simile illius, & similiter inuenimus illos de India, & qui sunt secundum temporū rectitudinē de illis D de Iānē, & Zindi, & Europa. in illis.n. oībus apparet color nigredinis & crispitudo in capillis eorum. Et inuenimus illos, qui sunt ī climate septentrione quod est propinquum polo septentrionali, & longinquum à linea ęqualitatis, & loco motus, fieri subito frigidos: quoniam infrigidantur matrices mulierum eorum, & accidit in eis albedo & subalbedo vehemens, & sunt sclaui & Dalmati, & in vijs maris septentrionalis. ipsi enim sunt secundum E hanc formam. Illi autē, qui sunt climatis medij, sunt commixti ex albedine, & nigredine, & secundum dispositionem, quæ accidit in eis ex loco de profunditate aut maris, aut littoribus maris. Iam ergo ostensum est, cuius volumus explanationem. Inuenimus autem in littoribus calorem propterea, quòd, quando Sol oritur super mare, impellit aqua caliditatem Solis ad extremitates, quæ sunt littora frigiditate sua; & intensione calefiunt propter F illud littora, nisi fuerint prope illa littora montes excelli, super quos ascendunt flatus venti septentrionalis, qui est frigidus & ficcus, & congelat ventus ille rorem descendentem ex aere, & fit nix & glacies, quare infrigidantur loca illa propter illud. Et significationes accepimus nobis super illud, quod diximus de calore littorum ex operatione vitri. nam, cum impletur

G pletur aqua frigida & opponit oculo Solis, & approximatur ei pannus mundus, accenditur ille pannus, & si aqua est calida, nō accendit, & non est illud nisi pp fugam caliditatis à frigiditate, qa sunt cōtrariæ adinuicē. Quia ergo iā diximus illud, ad cuius rememorationē necessarium fuit, nūc dicā qđ dixerunt quidā homines ex quibusdā sapientibus. qđ ē, quia ipsi dixerunt, ꝙ orbis stridor cadēs in auribus nostris est vehemēs, & ꝙ nos consueui-
H mus illud ex tpe natiuitatis, quare consueuerūt illud auditus nostri & acquieuit ei sensus audit⁹: & nos qui iā attulimus hanc dictionem in libro Cœli & Mundi determinamus. nos autem volumus inquirere de illa inquisitione vehementi sufficienti, quare eorū determinatio magis vltima & manifestior erit. Dico ergo, ꝙ ipsi fecerunt esse necessariū stridorē orbis, & ꝙ auditus animaliū acquieuerunt ei. iā ergo posse est vt acquiescat auditus superio
I ris æquali eius, & superfluo, & minori: qm̄ stridor & tremitus, qn̄ approximant auditui, minorant, & inuenimus pp sensū geometricū, & visus testificantes super illud demr̄ones: qđ est, quia corpora alta approximant qn̄q; & elongantur quandoque.

Dico ergo, ꝙ qn̄ nascitur Sol, & stellæ sunt currentes declinatæ in meridie, est stridor minor stridore, qui fit, qn̄ Sol, & Stellæ & Luna sunt in septentrione: & similiter, qn̄ stellę sunt in superio K
ri orbium reuolutionis suæ, est stridor & tremitus maior. & similiter accidit in Luna, q̄ est propinquior corporū terræ, & velocioris motus, ꝙ ipsa permutatio ad meridiē, & septētrionem: & possibile quidē est, vt accidat simile huic in stellis fixis: qn̄ est stella ex eis super capita nostra, oportet vt stridor maior sit cadens in auditu ꝙ ipse est, qn̄ est longinqua apud orientē & occidētem, & simile illius est in Sole ſm magnitudinē corpis eius, & L
superfluitatem stridoris eius ſm ꝙ ipsi fecerunt necessariū, qn̄ fecerūt necessariū stridorē, vt sit tremitus eius in auditibus nostris hora ortus & occasus diuersus à tremitu eius & stridore ipsi⁹ hora qua est sup capita nostra. iam ergo manifestū est & planum p ea, q̄ exposuimus & determinauimus de tractatibus p̄cedentibus, ꝙ corporibus superioribus nō est stridor, neq; tremitus: & fregimus sermonē eorū, qui ęstimauerunt illud p demr̄ones ma- M
nifestas. ponamus ergo illud & determinemus ipsum determinatione sufficiente p rōnē geometricam & demr̄ones rationales. Quod est, quia reuoluā circulū, qui sit circulus terræ, & scribam sup ipsum B, & reuoluā sup ipsum circulū alium qui sit circulus Solis, & describam super ipsum A G, & ponā locū orus Solis punctū G, & A pūctum occasus eius, & ponā punctum D lo

co

A co Solis, qñ est super capita nostra in medio diei, & ponã locũ habitationis nostræ ex terra, & ꝑtraham lineas AG, AB, BG: & ꝑtraham à centro E ad pũctum B lineã E B: dico ergo, ꝙ Sol ſm magnitudinẽ sui motus & propinquitatẽ suã nobis nõ appropinquat stellæ fixæ, neqꝫ reliquæ stellæ vagę, q̃ sunt supra Solẽ, faciunt tremitũ magnũ, & qñ Sol est in hora ort⁹ sui apud punctũ G, aut in hora occasus sui apud punctũ A, ẽ ei stridor minor stridore, qui est ei, qñ est ad pũctum
B D. qm̃ manifestũ est nobis, ꝙ pũctum G, & punctũ A, sunt lõginquiora puncto D: quare est vox apud ortũ & occasum parua, & cũ ipse super capita nostra est maior, & declarat̃ illud in omni die. Sed testificatur nobis visus contrariũ illius. Et similiter accidit Lunæ ſm propinquitatẽ eius nobis, vt sit ei stridor & sonus maior: & qñ ẽ apud ortũ, & apđ occasum, & apud pũctũ G, aut pũ
C ctum A, oportet vt elongẽt à nobis, qñ sumus ad pũctũ B: & qñ est super capita nostra ad punctum D, ostenditur ꝙ appropinquat nobis: qm̃ est stridor maior & grossior. & declarat̃ illud in aurib⁹ nostris, & apparet illud. apparet aũt cõtrariũ illius per demonstrationes mathematicas. iã ergo determinauimus hoc, cuius determinatio fuit nobis necessaria, & manifestũ est, ꝙ linea AB, est ęqualis B G lineę, & ꝙ linea BG, est lõgior linea EG, sed,

quia multiplicamus lineã EG, in D
se, & lineã B E in se, & aggregamus duas multiplicatione, & accipimus radicẽ, qđ aggregat̃ est linea BG, & manifestum est ꝙ linea E A est ęqualis lineę E G, sicut lineæ BG: qm̃ putam⁹ qñ multiplicam⁹ lineã EG ĩ se, & sic̃ lineã E B in se, & aggregam⁹ duas multiplicationes & accipimus radicẽ ei⁹ qđ aggregat̃: manifestũ igitur, ꝙ linea B G est lõgior linea E G: ergo est lõgior ED: ergo multo longior linea B D, & illud est, E
qđ volumus declarare. Quidam hoĩes ex authorib⁹ sermonis dixerũt, ꝙ mare est ꝑmutatũ super sphęrã, & ꝙ nõ est in terra locus, qui iã nõ fuerit sup aquas: & signũ illorũ sup illud est, ꝙ vr̃ expressionibus in capitibus colliũ & cacumine montiũ: & retulit vir ex eis, q̃ fodit puteũ, ꝙ postquã peruenit ad locũ argillæ, inuenit argillã solidã firmã, & fodit in ea, & reperijt in ipsa gubernaculũ nauis: sciuit ergo per illud, ꝙ mare iã fuit in illo loco, & F
ꝙ ipsum ꝑmutat̃ in seculis longis, & in tẽpore lõgo. Quare nõ cõprehendit̃ illa longitudo, neqꝫ spatio vitæ, & abbreuiatur præter illud ꝑ breuitatẽ vitæ hominis. dicat̃ ergo eis ꝙ cũ sit necessaria illa permutatio maris de loco ad locũ & ꝑmutatio locorum ꝓfundorũ ad marina, & marinorũ ad ꝓfunda; tũc necessariũ est vt dicãt ꝙ permutatio ei ẽ de occidente ad orientẽ, & de oriente ad occidentẽ, & de septẽtriõe ad meridiem,

G meridiem, & de meridie ad septentrionē, & afferunt ad illud demones visibiles: ipsi aūt confitentur, ꝙ res, quę fiunt in terra, sunt propter motū corporū superiorum, & elementi nobilis, scilicet orbis, & ꝙ currit ex corporibus, & ipse est agens in reb⁹ oīb⁹, sicut illud, qđ ipsi dixerunt ꝙ diluuiū, qđ fuit in terra nō fuit nisi pp coiunctionē stellarum in signo piscis, & ꝙ vētus, qui interfecit gentes in Hedramot fuit pp coiunctionē, q̄ fuit in geminis,
H & ꝙ pestilentię q̄ fuit in terra, iā & causa non fuit nisi coniunctio q̄ fuit in signo virginis, & silr reliqua facta q̄ fuerūt apud aggregationes, & apud cōiunctiones: & sicut illud qđ vr̄ ex caliditate Solis, & eius operatione & operatione Lunę, in extēsione fluminū & maturatione fructuū, & velocitate natiuitatis rerū & impletione earū & augmentatione ipsarum, & ꝙ Luna qn̄ orit̄ in quacunq; hora noctis fuerit vel diei, tunc si flumen ingredit̄ mare in
I regione illa, in qua orit̄ Luna, extendit ipsum mare, ita ꝙ aqua illius fluminis redit ad partē loci à quo currit, cumq; ęquat Luna mediū cœli illius regionis redit aqua ita ꝙ reuertitur ad formam suā. deinde qn̄ Luna incipit occidere, incipit aqua extēdi iterum donec Luna est in cardine inferiore: cūq; est in cardine inferiore, incipit aqua diminui, sicut qn̄ vult oriri, incipit aqua augeri: taliter inuenit̄ semp sensu visibili. & silr stellis vagis, s. planetis est
K cōitas cū Sole in opatione sua, ipsę aūt qn̄ declināt ad meridiem trahunt humiditatē ex pluuiīs in meridiem. Et quidem est sicut in Nilo veniente ex parte meridiei ad terrā Ægypti minoratur hæc & multiplicant̄. Et illud qđ non ē nisi p stellas in parte septētrionis vagas, nā qn̄ sunt in meridie, & Sol ē in septētrione, minorat̄ pluuia in meridie, qn̄ sunt cū Sole in septētriōe, multiplicant̄ pluuię in meridie, & multiplicat̄ ex tēsio in Nilo & inuenimus Lunā
L apud complementum & multiplicatur in mari inūdatio vehemens, & silr nō est cā annorū sterilitatis & annorū vbertatis nisi pp permutationem stellarum in signis diuersis super climata. vīj. immortalitas gentiū præteritarum & regna vacua fiunt apud cōiunctionem stellarū duarū. s. Saturni & Iouis: per permutationem enim ipsarum de triplicitate ad triplicitatem accidunt accidentia magna, & hoc inuentū
M est apud eos, nos aūt dimisimus de rememoratione huius multum, quia timuimus multiplicationes. Dico ergo, ꝙ causa quam dixerūt de pmutatione maris super terrā nō p̄t eē qn sit cā illius ex pmutatione Lunę super signa, & ex operatiōe eius: & est illud ī oīb⁹. xviīj. dieb⁹: quare destruit̄ agricultura, & gn̄atio: aut sit cā illi⁹ ex permutatione Mercurīj & Veneris, & ē illud ī oībus. x. mēsibus, aut min⁹ illo, aut accidit illud

A lud ex permutatione Solis et per mutatē mare ī oī anno, aut ex operatione Martis, & motu ei⁹, et fit permutatio ī oīb⁹. xxij. mensib⁹. diebus. xiij. aut ē cā illius pp motū Iouis, & eius pmutationē, & erit accñs qđ dixim⁹ in oīb⁹ xij. annis, aut ē cā permutationis Saturnus, & est illud accñs in oīb⁹ xxx. annis, aut per cōiunctionē duarū stellarū grauiū, & ē illud in oībus. xx. annis, aut est propter cōiunctionē & permutationē ex triplicitate ad triplicitatē, & ē illud in oīb⁹ ducētis annis, B &. xl. aut ē illđ ꝓpter rē, quā dixerunt authores atalasimet orbi signorū, & ē accessio. vij. partiū, & recessio octo partiū ī oīb⁹. 80. annis gradu. Quare accidit illud in oībus sexcētis annis, & xl. 3. 3. aut ē illud ꝓpter mutationē orbis stellarū fixarū & ipse permutaē in oībus. c. annis gradu vno, quare accidit illa permutatio in oībus. xxxvij. millibus annis, & hoc vltimū oīum rerū super quā innitunē authores recidiuationis C & snīa quā īducunt. nos aūt īuenimus rōne geometrica, & operatione mēsurali, ꝙ rotūditas ē. xxiiij. milia miliaria, q̄ est reuolutio terrę super. xxxvj. annorū milia, inueniē ergo illud in ciuitatibus ꝓpinquis litoribus mariū, vt approximet eis mare, sicut ciuitas Axym & ciuitas Medecuel, & ciuitas Serendid, & insulæ Auri, & illę quidē ciuitates sunt super mare Indię, & sicut ciuitates, quę sunt super mare Alępila, & Gemon q̄ est super luuiē D mare, & sicut Ægyptus, & ciuitas Alexandria, q̄ sunt inter mare rubeū, & inter mare assemus. & sicut ciuitas Roma, & Bizantium & ciuitates multæ, quarū rememoratio prolōgaē. nos aūt nō vidimus ꝙ mare fuerit propinquius istis ciuitatibus, neq̧ lōgius, q̄ꝫ est hodie, neq̧ peruenit ad nos de pręteritis annis ex regnis pręteritis, neq̧ in historia regis, neq̧ scripserūt sapiētes ex eis qui locuti sunt in mari & pluriis ꝙ fuerit ꝓpinquius, aut longius ciuitati, nisi sicut hodie est. E Iam ergo manifesta est & plana per eā quę diximus ī tractatib⁹, destructio intentionis eius, qui dicit, ꝙ mare est permutatū super terrā, & apparet error eorū, qui ęstimauerunt illud. dico ergo quòd in orbe est elementum vnū aut duo, aut tria, non plura aut pauciora. Dico igiē, ꝙ substātia corporis Solis ē alia à substātijs corporū stellarū & Lunę: ꝙ ē, qa Sol hēt lumē, & lumē Lunę, & stellarū ē acqsitū à Sole, sicut ostendimus in alijs libris ab F isto, ex naturę editione. Iā ergo apparet & est manifestū, ꝙ substantia corporis stellarum & Lunæ est alia à substantia corporis Solis, sicut candela qñ opponitur ei speculum: illuminatur. n. speculum à substantia candelæ, & est alia à substantia speculi. iā ergo apparet nūc, ꝙ illud, quod diximus, & ꝙ ostensum est, ꝙ substātia corporis stellarū & Lunæ

G nae est alia à substantia corporis Solis: & similiter est substantia corporis orbis, absq; substantia corporis stellarũ & Lunę. qđ est, quia substantia corporis orbis ex substantia corporis stellarum & Lunae recipit lumen, & non illustratur splēdore, sicut illustrātur corpora stellarũ, & similiter oportet ꝙ substantia sit corporis orbis alia à substantia corporis Solis. Iã ergo apparet per ista accidētia, & has inquisitiones, ꝙ corpora eorũ sũt diuersarũ substantiarũ, & ꝙ orbis cũ eis quae
H sunt ĩ eo, sunt tria elemēta, s. tres substãtię: ergo & Sol est substantia ꝑ se, & stellae, & luna substantiae ꝑ se: ꝙ si nos aggregamus illud in dictiōe vna, tũc dicimus, ꝙ orbis est elemētũ quintũ, qñ discernimus inter ipsum & inter ignē & aerē, & terrã, qm̃ est separatũ ab eis ꝑ materias iiij. in natura & genere, & nos nō dicim⁹ in eo, qa est leuis, & ex eo elemēto ignis neq; grauis, & est ex ele-
I mēto terrae. nã, si esset ex vno elemētorũ horũ ingrederet̃ sup ipsum corruptio & alteratio, aut particulariter, aut vl'r, & caderēt sub generatione & corruptione. hoc aũt nō ē inuentũ in eo, imo creator posuit eũ cãm generōnis. iã ergo declarat̃ ꝑ illud qđ exposuimus numerus elemētorũ eius. Quantitatē vero eius iã ostēdimus in libro, quē cōposui m⁹ sup mēsurationē supiorũ, & narrauimus in ipso quãtitatē ipsorũ ad inuicē, & proportiones corporũ stellarũ, & reuelationē K
orbis, & egressionē linearũ eius, & quantitates opere syllogistico, demrone cadēte sub sensu, & illud est qđ volumus exponere.

Quia ergo peruenimus super illud cuius voluimus declarationem, tũc redeamus super illos q dixerunt ꝙ orbis est infinitus. Dico ergo, ꝙ elementa quatuor, s. terra, aqua, aer, & ignis sunt finita: qđ est, quia vnicuiq; eorũ ē extremitas inuenta: ergo oportet necessario ꝙ sit ei extremitas secunda: & omne, cui sunt duae L
extremitates, est finitũ. vos autem dicitis ꝙ non est finitũ: hoc aũt est ex magno impossibili cōtingente dictum. dico. n. ꝙ dicitis, in elemento vnũ est mobile, aut quietũ, necesse ē ergo eis dicere, quia est mobile & motus eius reuolubilis est super mediũ super duos polos, polũ meridianũ, & polũ septentrionalē. Postquã ergo manifestũ ē, ꝙ ē ei mediũ & datũ est ei illud, ꝙ oportet vt sint ei extremitates neces- M
sario, & oē, cui sũt extremitates, habet vt locatũ sit, & finitũ. iam ergo planum est, nō ꝙ mundus habet mediũ & oĩ cui est mediũ sint duae extremitates: & omne, cui sunt duae extremitates, ē habens finem, & iterum omne, cui est extremitas vna, necessario est extremitas secunda. iã ergo manifestũ ē ꝑ illud, qđ pm̃. sim⁹, ꝙ mũdus ē finitus, & manifestus ē error ei⁹, q dicit eũ infinitũ: qui aũt dixit Primorũ, ꝙ latus meridianum

A ridianũ terrę est eleuatũ, & ꝙ latus septẽtrionale contractum & depressum, dixit, ꝙ quidã ex regibus eorũ voluit aggregare inter duo maria, mare rubrum, & mare expansum, s. semmi, vt ingrederet̃ ex mare semmi ad mare rubrũ, & esset ꝑ illud introit⁹ ex terra Romanorũ ad terrã Admot, & terrã Jamã, & ex terra illius partis ad hanc, & transierũt inde ad mare Persicũ continuũ cum duabus insulis daieli & altarilẽ, & ꝙ est illic, & alleuiaret̃
B per illud super eos studiũ. Æstimauerunt ergo, ꝙ quidam ex sapientibus eorũ prohibuit regẽ ab hoc opere, & dixerunt, ꝙ cã ipsum prohibendi fuit ꝑpea, ꝙ ipse accepit altitudinẽ maris rubri, & altitudinem maris semmi per.xj. stadia, & stadiũ quidẽ est octingentorũ cubitorũ: submergũt̃ ergo ciuitates, q̃ super maris litora sunt, ab vtrisq; laterib⁹ simul, sicut ciuitas Alexandria, & Damach, & Dimix, & Alphari-
C ne, & Erte, & Scilicia, et Corisca, & Sardinia, & alię insulę, q̃ sunt circiter.lvij. insulæ: quare submergentur multæ ex regionib⁹. Postquã ergo narrauit regi dimisit illud, ad quod intẽdebat, vel ꝙ dixerũt. Redeam⁹ ergo super eos ĩ hoc sermone certo, & syllo geometrico cũ demrone rõnali. Dico ergo istud, ꝙ de mari rubro ĩ mari semmędie aqua trãsit super alueũ per ęstimõnẽ nrãm, & nõ esset alueus, quẽ soderent, latior illo, qui est cadens in hoc mare, cuius timemus exitum.
D Ipse aũt cucurrit in ipsum multis milib⁹ annorũ. ergo in eo addit nõ aliquid, & maxime cum multiplicet Nilus apud transitũ suũ, qñ redit Sol ab vltimo termino septentrionis ad latus meridiei, sic ergo verus eẽt, sermo, quẽ dicitis, & opinio, quã putatis destruxisset de ciuitatibus, quas timetis per additiones aq̃, & istis insulis multę, & destruet̃ quædã eorum cũ multitudine facta, q̃ ingredit̃ ex duplo eius, s. continẽte sphęrã ex parte orien- E tis, & ex parte meridiei: ingreditur.n. aqua ĩ mari sẽmi à parte occidentis ex mari cõtinente, ergo accideret eis accñs, quod timuerũt: nos aũt nõ videmus illud accñs. Iã ergo manifestũ ẽ cõtrariũ ei⁹ quod didicerunt à magistro suo, & nõ opinati sunt hãc opinionẽ, & dubitauerunt in seipsis hãc dubitationẽ, nisi q habitãt in terra Ægypti, aut sunt in circuitu Nili. Ipsi vero cõsiderauerunt aduẽtũ Nili ex parte meridiei recedẽtes ad septẽtrionẽ, F & putauerũt, ꝙ ille accessus nõ est, nisi de climate terrę ad partẽ septẽtrionalẽ, & ꝙ ipsa eleuata est ad partẽ meridiei: quare accidit ex hoc opinio falsa. oportet aũt vt accideret illis hæc opinio à rõcinabilibus ipsorũ, qui habitãt litora tigris, & euphratis, & dicerent, ꝙ illa terra ex parte septẽtrionis est vehemẽti⁹ eleuata ꝓpter decisionẽ horũ duorũ fluminũ ex parte septentrionis ad

parte meridiei: exitus.n. tygris ē ex mōte Armeniæ, & exitus Euphratis est ex terra Alchasar, & casus eorū est in mare Persicum. Oportet ergo vt accideret ī mari Persico, ꝙ timuerūt sup mare Sēmi ex magnitudine tygris, & euphratis, & multitudine aq̄ eorū. Iā ergo manifestus ē error eorū, qui æstimauerūt, ꝙ terra est eleuata ex parte, & cōtracta ex parte: & apparet error eorū, & ꝙ ipsa est centrū mundi totius, & ꝙ ipsa est ſm æqualitatem ex
H oī parte cum superficie aquæ, & ignis continens aerē. Remansit autē super nos, vt dicamus corruptionem elementorū quatuor, s. terræ, aq̄, aeris, & ignis: ingredit aūt ea corruptio p sensum, quo sentimus: qđ est, quia aer infrigidať & calefit & humectať et exiccať, & aqua infrigidať & calefit, & accidūt in ea dulcedo & amaritudo & salsedo, & terra infrigidatur, & calefit, si nō fit p totū, fit per partē. fuit autē in diebus
I Philippi regis via monte Macedoniæ inter duos montes, & superueniebat ei in quibusdā momentis, hora, qua non transiret super illā viā, aliquis equitū & peditū, qui nō caderet mortuus qn̄ erat inter illos duos montes. Interrogauit ergo de illo rex Philippus quosdā sapientes suos, & nescierunt cām illius, donec præcepit Socrates ei facere fabricā altam: fecit ergo ei, & Socrates posuit in ea speculū de calibe: apposuit ergo inspicere in speculo, qđ pparauerat oppositū duob⁹ K montibus: vidit enim duos dracones magnos, vnū ex hoc monte, & alterū ex monte secūdo, & vnusquisq; eorū aperuerat os suū aduersus socium suū, & egrediebatur ex orificiis eorū vapor & corrūpebāt illū aerē, & dū Socrates sedebat aspiciendo in speculo, & cōsideraret, dracones trāsibant super illā viā equites. Vidit ergo Socrates eos cadētes de bestiis. sciuit ergo ꝙ fuit illud pp vaporem, qui fuerat egressus de L vētribus draconū, & ꝙ ille corrūpebat aerē illius loci. Festinauit ergo descendere ad Regē, & narrauit ei, pcepitq; exire ī montē, quare īterfecti sunt, saluatusq; ē locus, & nō accidit in eo, qđ acciderat. mirat⁹ ergo ē Rex de sapiētia Socratis, & illud quidē nō fiebat nisi sicut qn̄ proiicit hyoscyamū in lacub⁹, & fluminib⁹, & accidit piscibus illorū fluminū ebrietas, ita ꝙ volūt exire, & sicut corrūpunť aeres aut per superfluitatē siccitatis: quare acci- M dūt habitatoribus illarū regionū ægritudines prauæ, & pestilētiæ mortiferæ. iā ergo exposuim⁹ cuius voluimus expositionem.

Caput. 2.

Quia ergo pmissus est sermo à nobis ī eis, q̄ pteritā sunt de pprietatibus rerū, nūc loquamur nūc in proprietatibus thermarū sermonē vlem, quia iā pcessit sermo ī eis à Primis. & determinemus illud determinatione sufficiente. Milesius

A Iessus autē Philosophus locutus
ē ī eis, & cōuenit super illud mul
titudo eorū,qui secuti sūt eū. di-
cit.n.ꝙ cā, qua ē aqua thermarū
calida,nō est nisi ꝓp vētū calefa-
ciētē in ꝓfunditate terræ, & ī cō
cauitatibus q̄ sunt in vētre eius:
quare cōuertit̄ caliditas illa sup
aquā,& calefacit eā,ergo egredi-
tur calida. Dico ergo,ꝙ iste ſmo
ē manifesti erroris, & quia sequi
tur īpoſſe,& īcōueniēs valde. sed
si ſmo,quē ipse dicit,eēt,& opīo
quā putauit, oporteret vt egrede
B ret̄ ille vētus, & ille vapor calid⁹
cū egressione donec corrūperet̄:
nos aūt inuenim⁹ hāc aquā sem-
piternę caliditatis. oportet ergo
per hāc īquisitionē vt sit via Mi-
lesīj nō vera, & determinatio ei⁹
nō cōueniēs rōcinatiōi Philoso-
phiæ. Verū Rētipholos philoso-
phus dixit in illo sermone, ī quo
cōtrarius est Mileo,& secuti sunt
eū in illo multitudo hominū &
dicit,ꝙ terra ī illo loco ē rara, nō
cōiūctarū ptiū, vehemētis mol-
C lificatiōis,cui est duricies: quare
ingredit̄ eā caliditas Solis: ergo
calefit aqua in concauitate terræ
in foueis,q̄ sunt in vētre ei⁹:qua-
re ē illud cā illi⁹ caliditatis. dico
ergo iterū,ꝙ hęc via n̄ ē vera,ne-
ꝗ cōueniēs rōcinationi geome-
tricæ,qd ē, qm̄,si ſmo,quē ipē di
cit,eēt,& opīo,sicut ipē putauit,
oportet vt permutaret̄ terra in il
lis locis, qn̄ declinat Sol in latus
meridiei,qd ē lat⁹ hyemis, & mi
nueret̄ illa caliditas in illo tpe, &
adderet̄ in tpe æstatis. Nos āt nō
videm⁹ illud, & ꝙ æqualitas ca- D
liditatis in illa aqua existit in tpi
bus.iiij.s.in hyeme, æstate,vere,
& autūno.iā ergo oñsum est nūc,
ꝙ ille sermo ē īpoſſis, & nō ē apta
tio cōueniens oīno. Democ.āt di
cit,ꝙ cā in caliditate hui⁹ aq̄ est,
quia in concauitatibus,q̄ sunt in
ventre terræ, sunt montes calcis.
cū ergo currit aqua sup illos mō
tes calefit,& egredit̄ aqua calida
sup faciē terræ. Dico ergo, ꝙ hūc
sermonē ingredit̄ qd̄ est cōtrariū
cōsiderationi,& rōcinatiōi, ꝙ ē,
quia calx non calefit, nisi sit asso- E
ciata cū igne, & locata sit calidi-
tas in ea. cum ergo effundit̄ super
eā aqua, efficit̄ calida. Iā ergo ma
nifestū ē,ꝙ ad calcē,q̄ ē in ventre
terræ, nō peruenit ignis. Iā ergo
cōsequit̄ hāc ītētionē, quā ītēdit
Democ.& facta ē, impoſſe incon-
ueniens ꝙ nō p̄t eē: quare ergo iā
manifesti sunt quidā de ſmoni-
b⁹ eorū per inquisitionē p̄cedē-
tē: & dico tūc in illo sermonē in-
conuenientē ad cōprehendendū
quod rectum est: quia quod est
quod dicā in illo sermonē facien- F
tē esse necessarium, ꝙ aqua cur-
rit super mineras sulphuris: qua
re calescit super illud. & signum
illius est, quia odor sulphuris est
inuentus in illa aqua,& qn̄ inue-
nitur in ea sapor eius extinguitur
& candela,& remanet in lichino
eius de igne, & pulverizatur sup
ipsum puluis sulphuris, & accē-
ditur, & qnq; conficitur lutum
cū naphtha & sulphure, & fit ex
eo lichinū,& accēdit̄ & cōburit̄.

G **Caput Tertium.**

ET siſr dicimus in vulcano, qui eſt in terra Siciliæ intra mare Semmi, ꝙ illę concauitates & ruinæ, in quibus ſunt ignes, nō ſunt niſi ex ſulphure in ventre illius montis. cū ergò flat ventus & mouet vnda illo motu coarctat vnda illum montem, & calefit pp illud ſulphur, & accenditur in eo ignis, & egrediunt ex eo ſumus & lapides cōbuſti: pficitur ergo ignis in illo mari, & lapides natant ſuper aquas. quod eſt, qa oē corpus graue, qñ aduritur, alleuiat, & ſiſr aūt accidit iſtis lapidib⁹ collectis ex illo vulcano: iā ergo oſtenſum eſt per illud, qđ nunc diximus, ꝙ Primi, & ſnīæ, quas narrauerunt & intenderunt illi, quidam Mileus & Replilos, & Democritus, non ſunt concedendæ.

H

Caput Quartum.

QVia ergo iam cōpleuim⁹ narrationē thermarū & vulcani, dicamus nūc quod dixerunt, qdā Philoſophi de terra. Referūt qdam Philoſophorū, ꝙ terra fuerit in prīcipio compoſitionis rotunda plana, in qua nō fuerūt valles, neq̃ montes: quia erat ſphæricæ figurę, ſicut corpora ſuperiora, & ꝙ iſtarū valliū, q̃ ſunt in ea, & iſtorum montiū, cā non eſt niſi cōmotio aquarū. cauauerūt āt loca rara, & facti ſunt mōtes, & ꝙ loca rara, poſtq̃ cauata ſunt, facta ſunt loca mariū. Dico ergo, ꝙ illorū, q dixerunt hunc ſermonē, & intēderūt hāc intētionē, ſnīæ, iā per uenerūt ad ſnīam eorū, qui dixerūt, ꝙ maria ſunt permutata ſuper ſphærā. nos aūt iā redarguimus ſermonē eorū, & fregimus ſnīas eorū per demſones in principio li. Nūc āt redeā ſuper illos, q dixerunt hūc ſermonē ſuper reditione ſufficiēte, qua nobis poſſe eſt, per ꝑpōnes cadētes ſub ſenſibus intellectus, & ſentētijs geometricis. Dico ī primis ī eē pluuiæ, qa nō ē poſſe vt fiat perforatio in terra perforatione, * ꝙ eſt Dei, dicamus, ꝙ fuit terra leuis & rotūda, in qua nō fuerunt valles, nec habuerit montes, oportuit vt eſſet ſuperficies corporis induta corpore aquę indumento æquali ab oībus partibus, ergo cecidit aqua deſcendens ab aere ſuper aquā, q̃ erat ſuper faciē ſuperficiei terræ. ergo putaſ de hac aqua exiſtente ſuper faciē terræ, ꝙ nō ceſſabit perforari ab ea parū à principio cōpōnis. Quod dixerunt ꝙ terra fuerit leuis, rotunda ab oībus partib⁹, & ꝙ ſuperficies aquę fuit ſuper eā per menſuras, & leniuit ventus aquā illā, & mouit eā, & facta eſt in ea inūdatio, & factū ē qddā terræ concauū, & quiddā eius gibboſum, tunc ſeqſ hunc ſermonē impoſſe expellendum demſone. Quod ē, vt dicamus ſermonē facientē neceſſariū, cui atteſtaſ viſus. Quod eſt, quia vētus nō ē niſi ex vapore terræ ſicco: qūo ergo oportet vt egrediaſ ex terra vapor ſiccus, cū iā ꝓhibuerit ipſum aqua, quę eſt

I K L M

A est super faciē terrę, & humiditatē suā, & frigiditatē, deinde qm̄ facta ē aqua velamē īter terrā & aerē, tūc manifestū est per hāc inquisitionē, q̄a ñ eēt r s sicut putauerūt, aut intētio, sicut ad ꝙ intēderunt nō eēt vēto mot⁹ oīno. Iā ergo manifestū est, ꝙ terra nō cessauit perforata eē à principio cōpōnis, & corrupta est intētio eorū & destructus sermo eorū, q putauerunt, ꝙ terra nō ē perforata. Et quia iā peruenim⁹ super illud, cuius voluimus declaratiōnē de causis rerū, & qualitate ele B mentorū, & diximus in illo sermonē vltimū cū arctissima inq̄sitione & subtilissima snīa & breuissima, & opere cogitatiuo, & ōndimus sermonē quorundā sapiēter īstructorū in philosophia famosorū per loquelā in naturis rerū, remansit ergo super nos, vt dicamus qualiter ē terra p̄paratio mariū & trāsitus fluminū, & exitus eorū, & partes ciuitatū & loca regionū & cōpositio ciuitatū, q̄ sunt super litora marium & C effusio fluminorum & cognitio aliorū ab alijs. Dicemus ergo illud determinatione sufficiēte vt significet speculator super æstimationē eius, q errauit ex illis, qui dicūt se scire naturas rerum & significet errorē eius, qui æstimauit ꝙ terra est mobilis nō qeta & frangat in illo iterū sermo eius, in cui⁹ mēte stat, ī cui⁹ ītellectu fingit ꝙ mare & flumina sūt permutata super sphęrā, & ꝙ ipsa indigēt motu vl̄i, nō particulari cognitionis, aūt eē in salsedine maris & fluminorū, & dulcedine eorū, non est iste locus, cognitionē vero longitudinū ciuitatis adinuicē, & numerū pedū eorū iā narrauimus in li. longitudinū ciuitatum, & determinauimus determinatione sufficiente. Cōuersio aūt qōnū, de q̄bus inuimus in pricipio li. in frāgēdo sermonē, qui æstimauit ꝙ terra mobilis est hoc mō. Oportet em̄ vt resoluta esset forma. á figura, f̄m quā est in successionib⁹ p̄teritis & tēporib⁹ p̄teritis, & permixta essent maria salsa vndosa cū fluminibus dulcib⁹, & sīr accideret inde permixtio aquarū ad inuicē, quarum eēnt oēs aut dulces, aut salsæ. nos aūt nō testificamus hoc in sensu visibili, neq̄ venit ad nos apud terminos qui p̄cesserūt. nos aūt incipimus nunc de mō terræ, & narratione ordinis mariū, & fluminū, & locorū & ciuitatū, & regionū, ita vt sit illud sicut visus intellecturus, cui nō est sil'r aliqd nō verū. Conducā ergo circulū maris continētis sphęrā, & ꝓtraham ex mari cōtinēte gausum, & ē mare Indū cōtinuū fiei, & cōtinuat̄ cū ea mare abelula, & est mare Persicum, in quod intrat tygris & euphrates, & egredit̄ ex hoc mari prīo ꝙ ē male Indū galsus: secūd⁹ mare ē rubrū, & egredit̄ à mari continēte iterū ex parte semmi gansus, qui vocatur berdil mare scindens terrā Romanorū, & egreditur sub polo vl'r Gansus, qui dr̄

D

E

F

G mare Delim, cui⁹ extremitas ve-
nit ad ptē meridiei & terrā Cho
riſcen. euphratis aūt exitus ē ex
monte Armeniæ, & aſcendit ad
Aglog, & exitus Tygris ē ab oriē
te terræ Armenorū, & aggregaē
cū euphrate ſub Bagdel, & cadit
in mare Perſicū, & egrediē Nilus
de terra Æthiopię, & cadit in ma
re Sēmi in Alexandria, & egre-
diē Gion de monte Raſmi, q ē in
India, & cadit in mare orientale.
Volo aūt oſtēdere regionū loca,
& mariū. Ponā ergo pūctū A lo-
cū Sin, & punctū B Indię, & pū-
H ctū C Perſię, & pūctū P Sceianū,
& pūctū L Heliceb, & punctū E
Semi, & pūctū D Irat, & punctū
F Romanis, & pūctū Hiſpaniæ,
& pūctū G D Æthiopię, & pun-
ctū M H Teilim, & eſt inſula ma
gna, & pūctū E baſarāti & alcu-
ſati occidentali bagdel & bagdel
ē iter tygrim & euphratē, & pū-
ctū N Cōſtantinopoli. nos dimi-
ſimus narrationē pluriū regio-
nū, quia vidimus ꝙ in eis, q̄ oñ-
dimus, eſt ſufficiētia ad id, quod
intēdim⁹ de deſcriptione qualita
I tis mariū & fluminū magnorum
& ciuitatū, nō eſt ergo nobis ne-
ceſſitas pluriū, quia iā nos oñdi-
mus loca eorū & cognitionē lon
gitudinis in alio lib. ab iſto, & di
uiſionē ciuitatum & lōgitudinē
fluminum, & numerum montiū
ſermone abbreuiato, & determi-
nato: hoc eſt ergo illud, cuius vo
luimus declarationem.

Libri de Cauſis proprietatum Elementorum finis.

DE CAVSIS LIBELLVS ARISTOTELI, SEV AVEMPACE, VEL Alpharabio, aut Proculo aſcriptus.

Propoſitio Prima.

Omnis cauſa prima- L
ria pl⁹ eſt influēs
ſupra cauſatum
ſuū q̄ cauſa vl'is
ſecunda. Cum er
go remouet cauſa
vniuerſalis ſecunda virtutem ſuā
à re, cauſa vl'is prima non aufert
virtutem ſuam ab ea. Quod eſt,
quia cauſa vl'is prima agit in cau
ſatum cauſæ ſecundę, antēq̄ agat
in ipſum cā vl'is ſecunda, quæ ſe-
qt̄ ipſum. Cū ergo agit cā ſcda q̄
ſequiē cauſatum, nō excludiē ip-
ſius actio à cā prima, q̄ eſt ſuper M
cā: & qn̄ ſeparatur cā ſecunda à
cauſato, quę ſequitur ipſum, non
ſeparatur ab ea prima cauſa, quę
eſt ſupra ipſam: qm̄ eſt cauſa ei.
Et nos quidē exemplificamus il-
lud per eſſe, & viuum, & homi-
nē. Quod eſt, quia oportet vt ſit
res eſſe primo, deinde viuū, po-
ſtea homo. Viuum ergo eſt cā ho
minis propinqua, & eſſe eſt cau-
ſa eius longinqua. eſſe ergo ve-
hementius eſt cauſa homini q̄
viuum, quoniam eſt cauſa vi-
uo,

Liber iſte ex Hebræo in latinū cōuerſus ex li. Proculi deſū pt⁹ fuiſſe creditur.

A uo, quod est cā hoī: & similiter qn̄ ponis rationalitatē esse cām hominis, est esse vehementius cā homini magis q̄ rōnalitas, qm̄ est cā causæ eius. Et illius, quod significatio est, qm̄ qn̄ remoues virtutem rōnalem ab homine, non remanet homo, & remanet viuū spirans sensibile. Cum aūt remoues ab eo viuum, non remanet viuū, & remanet esse: qm̄ esse nō remouetur ab eo, sed remouetur viuū: qm̄ cā non remouetur per remotionē causati sui. remanet er-
B go adhuc esse. Cum ergo indiuiduū nō est homo, est aīal, & si nō est animal, est esse tm̄. Iam ergo manifestū est & planū, q cā longinqua est prima; & prima est plus comprehēdens, & vehemētius causa rei, q̄ causa ꝓpinqua. Et ꝓpter id fit eius operatio vehementioris adhærentiæ cū re, q̄ operatio causæ propinquæ. Et hoc quidem non fit ſm hoc, nisi quia res in primis nō patitur nisi à virtute longinqua. Deinde patitur à secunda virtute, quæ ē
C sub prima. Et causa prima adiuuat secūdam causam sup operationem suam, qm̄ oēm operationē quam causa efficit secūda, prima et cā efficit. Veruntn̄ efficit eā per modū altiorē & sublimiorem. Et qn̄ remouetur cā secunda à causato suo, non remouetur ab eo cā prima, qm̄ causa prima ē maioris & vehementioris adhærentiæ cū re q̄ cā propinqua. Et nō figitur causatū causæ secundæ nisi per virtutē causæ primæ,

quod est, quia cā secunda, qn̄ facit rē, īfluit cā prima, q̄ est supra D
cā super illam rē de virtute sua. Quare adhæret illud rei adhærētia vehementi, & seruat eam. Iā ergo manifestū & planum, q cā longinqua est vehemētius cā rei q̄ cā propinqua, q̄ sequitur eā: & q ipsa influit virtutem suam super eam, & conseruat ipsam, & non separatur ab ea separatione suæ causæ propinquæ, immo remanet in ea, & adhæret ei adhærentia vehementi secundum q ostendimus & exposuimus. E

Propositio 2.

Omne esse superius, aut ē superius æternitate, & ante ipsam, aut ē cū æternitate, aut ē post æternitatē, & supra tps. Esse vero, qd ē ante æternitatē, ē cā prima: qm̄ est causa ei. Sed esse, quod est cū æternitate, est intelligentia: qm̄ est esse secundum habitudinem vnam: vnde non patitur neque destruitur. Esse autem, quod est post æternitatem & supra tem- F
pus, est anima: quoniam est in orizonte æternitatis inferius, & supra tempus. Et significatio q causa prima est ante æternitatē ipsam, est qm̄ omne esse in ipsa est acquisitum. Et dico quòd omnis æternitas est esse, sed non omne esse est æternitas. ergo esse est plus commune quàm æternitas. Et causa prima est supra æternitatem, quoniam æternitas est causatum ipsius.

G Et intelligentia opponit̃ vel parificatur ęternitati, qm̃ extenditur cũ ea, & non alterat̃ neq; destruitur. Et aĩa annexa ẽ cũ æternitate inferius, qm̃ est susceptibilior impressionis q̃ intelligẽtia. Et est supra tempus, quoniam est causa temporis.

Propositio 3.

OMnis aĩa nobilis tres hẽt operationes. Nam ex operationib⁹ eius est operatio animalis, & operatio intelligibilis, & operatio diuina. Operatio
H aũt diuina est, qm̃ ipsa præparat naturã cum virtute, quę est in ipsa à cã prima. eius aũt operatio intelligibilis est, qm̃ ipsa scit res per virtutẽ intelligentiæ, quę est in ipsa. Operatio aũt eius aĩalis est, qm̃ ipsa mouet primum corpus & oĩa corpora naturalia: qm̃ ipsa est cã motus corporũ & causa operationis naturæ. Et nõ efficit aĩa has operationes, nisi quia ipsa est exẽplum superioris virtutis: quod est, quia cã prima causauit esse aĩæ mediante intel-
I ligentia: & propter id facta est anima efficiens operationem diuinã. Postq̃ ergo creauit cã prima esse animę, posuit eam sicut instrm̃ intelligentiæ, in qua efficit operationes suas. propter id ergo anima intelligibilis efficit operationem intelligibilem. Et, quia anima suscipit impressionẽ intelligentię, facta est inferioris operationis, q̃ ipsa intelligentia in impressione sua in id quod ẽ sub ipsa. Quod est, quia ipsa nõ imprimit vires nisi per motum, K
s. quia nõ recipit quod est sub ea operationem eius, nisi ipsa moueat ipsum. Propter hanc ergo causam fit q̃ anima mouet corpus. De proprietate nanq; animæ est vt viuificet corpora, qm̃ influit super ea virtutem suam, & directe producit ea operationem rectam. Manifestum est igitur, q̃ anima habet tres operationes, vel virtutes: s. diuinam virtutem, & virtutem intelligibilem, & virtutem eius essentiæ, L
secundum q̃ ostendimus & narrauimus.

Propositio 4.

PRima rerum creatarum est esse, & non est ante ipsum creatum aliud. Quod est, quia esse est supra sensum, & supra animas, & supra intelligentias, & non est post cãm primã latius, neq; prius causatum ipso. Propter id ergo factum est superius causatis rebus omnibus & vehementius vnitum. Et nõ est factum ita, nisi propter suã propinquitatem esse puro, vni, & M
vero, in quo vero est multitudo aliquorum modorum. Et esse causatum, quamuis sit vnum, tamen multiplicat̃, scilicet quia ipsum recipit multiplicitatem. Et ipsum quidem nõ est factum multa, nisi quia ipsum esse, quãuis sit simplex, & non sit in causatis simplicius ipso, tñ est cõpositũ ex finito & infinito. Et omne, quod sequitur causam primam, est intelligentia completa

in

(A) in vltima potentia, & reliquis bonitatibus: & formæ intelligibiles in ipso sunt latiores & vehementius vniuersales, & qđ ex eo est inferius, est intelligentia. veruntñ sub illa est intelligentia in complemento & virtute, & bonitatibus, & non sunt formæ intelligibiles in illa ita dilatatæ, sicut est earum latitudo in illa intelligentia. Et esse quidem creatum primum est in intelligentia totum, verũtamen intelligentia in ipso est diuersa p̄ modum, quẽ diximus. (B) Et, quia diuersificatur intelligentia, fit ĩ eo forma intelligibilis diuersa. Et sicut ex forma vna ꝓpter hoc ꝙ diuersificat̃ in mundo inferiori proueniunt indiuidua infinita in multitudine, silr ex esse causato primo, ꝓpterea ꝙ diuersificat̃, apparent formę intelligibiles infinitæ. Veruntñ, ꝗuis diuersificentur, nõ seiungũtur abinuicẽ, sicut est seiunctio indiuiduorũ. quod est, qm̃ ipsæ vniunt̃ absq; (C) corruptione, & separãtur absq; seiunctione: qm̃ sunt vnũ habẽs multitudinem & multitudo in vnitate. Et intelligentię primæ influunt supra intelligentias secundas, virtutes, & bonitates, quas recipiunt à cã prima, & intendunt bonitatem in eis vsque quo consequuntur vltimũ earũ.

Propositio 5.

INtelligentiæ superiores primæ, q̃ cõsequuntur cãm primam, imprimũt formas secundas stãtes, q̃ non destruunt̃, ita vt sit necessarium iterare eas (D) vice alia. Intelligẽtiæ aũt secũdæ imprimunt formas decliues & separabiles, sicut est aĩa. ipsa nanque est ex impressione intelligẽtiæ secundæ, quæ sequitur esse causatum inferius. Et non multiplicantur animæ nisi per modum, quo multiplicantur intelligentiæ. quod est, quia esse animæ habet finem: sed quod ex eo est inferius, est infinitum. Igitur animæ, quæ sequuntur alachili, .i. intelligentiam vltimam, sunt completæ perfectæ & paucę declinationis (E) & separationis: & animæ, quæ sequuntur esse inferius, sunt in complemento & declinatione sub aĩabus primis & superioribus. Et aĩæ superiores influunt bonitates, quas recipiunt ab intelligẽtia, super animas inferiores. Et oĩs aĩa recipiens ab intelligentia virtutem, plus est super impressionem fortior, quia quod impressum est ab ea est fixum & stans, & est motus (F) eius motus ęqualis & cõtinuus. Et illa, ĩ qua ẽ ex ea virtus intelligentię, minus s ẽ impressione sub aĩabus primis. Et est, qđ ab ea ĩpressum ẽ, debile, euanescẽs, destructibile. Veruntñ, ꝗuis sit ita tñ permanet p̄ gñationẽ. Iã ergo oñsum ẽ, quare factę sunt formæ ĩtelligibiles multę, & nõ ẽ esse earũ nisi vnũ simplex, & quare factę sunt multæ animæ: quarum quædã sunt fortiores quibusdã, & esse earum est vnum simplex, in quo non est diuersitas.

Pro-

G *Propositio* 6.

Causa prima superior est omni narratione, & nō deficiūt linguę à narratione eius, nisi propter narrationē esse ipsius: qm̄ ipsa est super omnē cām & non narratur nisi per cās secundas, q̄ illuminātur à lumine causæ primæ. Quod est, qm̄ cā prima non cessat illuminare causatū suū, & ipsa non illuminatur à lumine alio, qm̄ ipsa est lumen purum, sic ꝙ non est lumen: & quia nihil est superius
H ipsa, sed ipsa super omnia, ex illo ergo facta est prima sola, cuius deficit narratio, & non est ita, nisi quia supra ipsam non est cā, per quam cognoscatur. Omnis res non cognoscitur, & naturalis nisi ex ipsa causa sua. Cū ergo cā est tm̄, & non est causatū, nō scitur per cām primā, neq; narratur: qm̄ est superior narratione, neq; consequitur eā loquela. quod est, quia narratio non fit nisi per loquelam, & loquela ꝑ intelligentiam, & intelligentia
I per cogitationem, & cogitatio per meditationem, & meditatio per sensum: cā aūt prima est supra res oēs, qm̄ est cā eis: ꝓpter illud fit ergo ꝙ ipsa nō cadit sub sensu, & meditatione, & cogitatione, & intelligentia, & loquela: non est ergo narrabilis. Et dico iterum, ꝙ res aut est sensibilis, & cadit sub sensu, aut est meditabilis, & cadit sub meditatione: aut est fixa stans s̄m dispositionē vnā, & ē intelligibilis, aut conuertibilis destructibilis cadens sub gnātione & corruptione, & ē cadēs sub cogitatione, & cā prima est supra oēs res intelligibiles sempiternas & supra res destructibiles: quapropter non cadunt super eā meditatio, neq; sensus, neq; intelligentia. Et ipsa quidem non signaē nisi à cā secūda, q̄ est intelligētia, & nō noīatur nisi per nomē causati sui primi, verūtū per modū sublimiorem & nobiliorem & meliorem, sicut ostendimus. K

Propositio 7. L

Intelligentia est substantia, q̄ non diuiditur. Quod est, qa, si non est cum magnitudine, neq; corpus, neq; mouetur, tunc proculdubio non diuiditur. Et iterum omne diuisibile non diuiditur nisi aut in multitudine, aut in magnitudine, aut in motū suum: cū ergo res est s̄m hanc dispositionem, tūc est sub tpe, qm̄ nō recipit diuisionē nisi in tēpore. & intelligentia quidē non est cū tēpore, immo est cū æternitate, quapropter facta est altior & M
superior oī corpore, oī tempore, & oī multitudine. Quòd si inueniatur in ea multitudo aliqua, non inuenitur multitudo, nisi quid sit res exn̄s vna. Cū ergo intelligentia sit s̄m hunc modū diuisionē penitus nō recipit. Et si signatio quidem illius est reditio super essentiam suam, quia non extenditur cum re extensa aliqua dimēsione, ita vt sit vna suarū extremitatum secunda ab alia.

A alia. Quod est, quia, qñ vult sciẽtiam rei corporalis, nõ extendit cum ea, sed ipsa stat fixa ſm suam dispõnem, qm̃ est forma, à qua nõ pertransit aliquid. Et corpora quidẽ nõ sunt ita: & significatio ꝙ intelligentia non est corpus, est, quia nec diuidit eius substantia & operatio eius, & vtræque sunt res vna. Intelligẽtia aũt est multa propter bonitates, q̃ adueniunt ei à cã prima. Et ipsa, quis multiplicetur per hunc mo-
B dũ, tñ quia appropinquat vni, fit vnum quod diuiditur. Et intelligentia quidẽ non recipit diuisionem, qm̃ est primũ creatũ, quod creatum est à prima cã, & vnitas est dignior q̃ diuisio. iam ergo verificatũ est, ꝙ intelligentia est substãtia, q̃ nõ est cũ magnitudine, neq; corpus, neq; mouetur per aliquem modũ motus corporei. Quapropter facta est supra tempus & cum æternitate, sicut ostendimus.

C *Propositio 8.*

Omnis intelligentia scit qđ est supra se, & quod est sub se. veruntñ scit qđ est sub se, qm̃ est cã ei, & scit quod ẽ supra se, qm̃ acquirit bonitates ab eo. Et intelligentia quidẽ est substantia intelligibilis: ergo ſm modum suæ substantiæ scit res, quas acquirit desuper, & res q̃bus est causa. ergo ipsa discernit qđ est sub ea, & qđ est supra eã: & scit ꝙ id, quod est supra se, est cã ei, & quod est sub ea est causatũ ab ea: & cognoscit cãm suã &
D causatum suum per modum, qui est causa eius, scilicet per modum substantiæ suæ & sui esse. & similiter omnis sciens non scit rem meliorem & rem inferiorem, & deteriorem, nisi secundum modum suæ substantiæ & sui esse, non secundum modum secundum quem res sunt. Et si hoc ita est, tunc proculdubio bonitates, quæ descendunt super intelligentiam à causa prima, sunt intelligibiles in ea, & similiter res corporeæ sensibiles, sunt in intelligẽtia intelligibiles. Quod E
est, quoniam res, quæ sunt in intelligentia, non sunt impressiones ipsę, immo sunt causę impressionum: & significatio illius est, ꝙ intelligentia ipsa est causa rerum, quæ sunt sub ea, per hoc, quòd est intelligentia tantum. Si ergo intelligentia est causa rerũ per hoc, quòd est intelligentia, & sub ea sunt per virtutem intelligibilem, tunc proculdubio causæ rerum sunt intelligibiles etiam. Iam ergo manifestum est, F
ꝙ res supra intelligentiam & sub ea sunt per virtutem intelligibilem, similiter res corporeæ cum intelligentia sunt intelligibiles, & res intelligibiles intelligentia sunt intelligibiles, quoniam ipsa est causa earum: & quia ipsa non apprehendit nisi per modũ suæ substantiæ, & ipsa, quia intelligentia est, apprehendit res apprehensione intelligibili, siue intelligibiles sint res, siue corporeæ.

Pro-

G *Propositio 9.*

Omnis intelligentiæ fixio & essentia eius est per bonitatem puram quæ est causa prima. Et virtus quidē intelligentię primę est vehementioris vnitatis quàm res secundę q̄ sunt post eam, qm̄ ipsæ non accipiunt cognitionem eius: & nō est facta ita, nisi quia causa est ei quod est sub ea. Et significatio eius est illud, cui⁹ rememoramur, qa intelligentia est regens oēs res, q̄ sunt sub ea per virtutem diui-
H nam, quæ est in ea, & per eā retinet res: qm̄ per eā est cā rerū, & ipsa retinet oēs res, quæ sunt sub ea, & cōprehēdit eas. Quod est, qm̄ oē, quod est principiū rebus & cā eis, est retinens illas res, & regens eas, & non euadit ab ipsis aliquid pp virtutem alteram. Ergo intelligentia est princeps rerū, q̄ sunt sub ea, & retinens eas & regens eas, sicut natura regit res, quę sunt sub ea per virtutem intelligentiæ, quia silr intelligentia regit naturā per virtutē diuinam. Et intelligentia quidem nō
I facta est retinens res, quæ sunt post eā, & regens eas, & suspendens virtutē suam super eas, nisi qm̄ ipsę non sunt virtus substantialis ei, immo ipsa est virtus virtutum substantialium, qm̄ est cā eis. Et intelligentia quidē comprehēdit gn̄ata, & naturā, & orizontem naturæ, s. aīam: nam ipsa est supra naturam. Quod est, quia natura continet gn̄ationē, & aīa continet naturam, & intelligentia continet aīam: ergo intelligentia continet oēs res, & K
non est facta intelligentia ita, nisi propter cām primam, quæ supereminet oībus rebus, qm̄ est causa intelligentiæ, & aīæ, & naturæ, & reliquis rebus. Et causa quidem prima non est intelligentia, neq; aīa, neq; natura, immo est supra intelligentiam, & animam, & naturam, qm̄ est creans oēs res: veruntamen est causans intelligentiam absq; medio, & causans animam & naturam L
& reliquas res mediante intelligentia. Et scientia quidem diuina nō est sicut scientia intelligibilis, neq; sicut scientia animalis, vel animæ, immo est supra scientiam intelligentiæ, & scientiam animæ, quoniam est causans ipsas. Et quidem virtus diuina est supra omnem virtutem intelligibilem, & animalē, & naturalē: qm̄ est causa omni virtuti. Et intelligentia quidē est habens ylcachim: qm̄ est esse & forma, & similiter aīa est habēs ylcachim, & natura est habens ylcachim, M
& causæ quidem primæ non est ylcachim, qm̄ ipsa est tantum esse. Quòd si dixerit aliquis necesse est q ei sit ylcachim, dicemus ylcachim suum esse ei infinitum, & indiuiduum suum est bonitas sua pura influens super intelligentias oēs bonitates, & super reliquas res mediante ea.

Propositio 10.

Omnis intelligentia plena est formis. Veruntamen

A men ex intelligentĳs sunt, quæ continent formas plus vl'es, & ex eis sunt, quæ continent formas minus vniuersales. Quod est, q̄m formę, quę sunt in intelligentĳs secundis inferioribus per modū particularē, sunt in intelligentĳs primis per modū vniuersalem: & formæ, quæ sunt in intelligentĳs primis per modū vniuersalem, sunt in intelligentĳs secundis per modum particularem. Et primis intelligentĳs est virtus magna, quoniam sunt vehementioris vnitatis, quàm in-
B telligentiæ secundæ vniuersales inferiores, & in intelligentĳs secundis inferioribus sunt virtutes debiles, q̄m sunt minoris vnitatis & pluris multiplicitatis. Quod est, quia intelligētiæ, quæ sunt propinquæ vni vero puro, sunt minoris quantitatis & maioris virtutis, & intelligentiæ, q̄ sunt longinquiores ab ipso, sunt minoris quantitatis & debilioris virtutis. Et, quia intelligentię
C propinquæ vero primo sunt minoris quantitatis, accidit inde, ꝙ formæ, quæ procedunt ex intelligētĳs primis, procedant pro cessione vniuersali vnita. & nos quidem abbreuiamus, & dicimus, ꝙ formæ, quæ proueniunt ex intelligentĳs primis, sunt debilioris processionis, & vehementioris separationis. Quapropter fit, ꝙ intelligentiæ secundæ proĳciunt visus suos super vniuersalem formam, quæ est in intelligentĳs vl'ibus, & diuidunt eam & separant eam, q̄m ipsæ D
nō p̄nt recipere illas formas per separationem & diuisionem s̄m virtutem suam & certitudinem earum, nisi per modū, s̄m quem possunt recipere eas, s. per separationem & diuisionem. Et similiter aliqua ex rebus non recipit, quod est supra eam, nisi per modum, s̄m quē potest recipere ipsum, non per modum, s̄m quem est res recepta.

Propositio 11.

Omnis intelligentia intelligit res sempiternas, quæ non destruuntur, neque cadunt sub t̄pe. Quod est, q̄m, si intelligentia est semper, quæ non mouetur, tunc ipsa est causa rebus sempiternis, quę non destruuntur, nec permutantur, neque cadunt sub ḡnatione & corruptione. Et intelligentia non est ita, nisi, quia intelligit rem per esse suum, & esse suum sempiternum est, & non corrūpitur. Cūm ergo ita sit, dicim⁹, ꝙ res destrū- F
ctibiles sunt ex corporeitate, s. ex causa corporea t̄pali, non ex causa intelligibili æterna.

Propositio 12.

Primorum o͞īum quædam sunt, in quibusdam per modum quo licet, vt sit vnum eorum in alio. Quod est, quia animi esse sunt & vita & intelligentia, & vita sunt esse, & intelligentia, & intelligentia sunt esse, & vita. Veruntamen esse, & vita in intelligentia sunt duæ intelligentiæ, & esse & intel-

G telligentia in vita sunt duæ vitæ, & intelligētia & vita in esse sunt duo esse. Et illud quidem non est ita, nisi quia vnūquodq; primorum aut est cā, aut causatū: causatū ergo in causa est per modū cāæ, & cā in causato per modum causati. Nos quidem abbreuiamus & dicimus, q̄ res agens in rem per modum causę non est in ea nisi per modum qui est causa eius. Sicut sensus in aīali per modum aīalem, & aīa in intelligentiā per modum intelligibilem, &
H intelligentia in esse per modū essentialē, & esse primum in intelligentia per modum intelligibilē, & intelligentia in anima per modum animalem, & anima in sensu per modum sensibilem. Redeamus ergo & dicamus, q̄ sensus in anima & intelligētia in causa prima sunt per modos similes & diuersos, sicut ostendimus.

Propositio 13.

OMnis intelligētia intelligit essentiam suam. Quod est, quia intellectus, & intelle-
I ctum sunt simul. Cum.n. intelligentia est intellectum, & intelligens, tunc proculdubio videt essentiam suam. Et q̄n videt essentiam suam, scit & intelligit per intelligētiam essentiam suā. Et q̄n scit essentiam suam, scit reliquas res, quæ sunt sub ea, q̄m sunt ex ea. Verūtamen in ea sunt per modum intelligibilem: ergo intelligentia & res intellectæ sunt vnū. Quod est, quia, si res intellectę & intelligentia sunt vnum, & intelligentia scit essentiam suam, tunc R
proculdubio, quando scit essentiam suam, scit reliquas res: & quando scit reliquas res, scit essentiam suam: & quando scit reliquas res, tunc ipsa non scit eas, nisi quia sunt intellectæ: ergo intelligētia scit essentiam suam, & scit res intellectas simul, sicut ostendimus.

Propositio 14.

IN omni anima res sensibiles sunt per hoc, q̄ sunt exemplū ei, & res intelligibiles in ea sunt, quia scit eas, & non facta est L
ita, nisi quia est expansa inter res intelligibiles, quæ non mouentur, & inter res sensibiles, quæ mouentur. Et, quia anima sic est, fit quòd imprimit res corporeas. Quapropter facta est causa corporum, & facta est causata ab intelligentia, quæ fuit ante ipsam. Res igitur, quæ imprimuntur ab anima, sunt in anima per intentionem exempli, s. quia res sensibiles exemplificantur secundum exemplum animæ, & res, quæ cadunt supra animam, sunt M
in anima per modum acquisitum. Cum ergo hoc fit ita, redeamus & dicamus, quòd res sensibiles omnes in anima sunt per modum causę suæ. propter quod anima est sicut causa exemplaris. Et intelligo per animam, virtutem agentem res sensibiles. Veruntamen virtus efficiens in anima non est materialis, & virtus in anima est spiritualis, & virtus imprimens in rebus haben-

A bentibus dimensiones, est sine dimensione corporea. Res autē intelligibiles in anima sunt per modum accidētalem, s. quia res intelligibiles vnitæ sunt in anima per modum, qui multiplicatur, & res intelligibiles, quæ nō mouentur, sunt in anima p modum motus. Iam ergo ostensum est, ꝙ res intelligibiles & sensibiles sunt in anima: veruntamen res sensibiles corporeę motę sunt in anima per modum animalem B vnitum, & spirituales res intelligibiles vnitę quiescentes sunt in anima per modum qui multiplicat motum.

Propositio 15.

Omnis sciens, qui scit essentiam suam, est rediens ad essentiam suam reditione completa. Quod est, quia scientia non est nisi actio intelligentis: cum ergo scit sciens suam essentiam, tunc redit per operationem suam intelligibilem ad C essentiam suam. Et hoc non est ita, nisi quia sciens & scitū sunt res vna, quoniam scientia scientis essentiam suam, est ex eo, & ad eum, quia est scitum. Quod est, quia propterea ꝙ scientia est scientia scientis, & sciens scit essentiam suam, est eius operatio rediens ad essentiam suam: ergo substantia eius est rediens ad essentiā suā iterum. Et nō significo per reditionē substantię ad essentiam suam iterum, nisi quia est stans fixa per se, non indigens in sua fixione & sua essentia re alia regente ipsam: quoniam est sub- D stantia simplex sufficiens sibi p se ipsam.

Propositio 16.

Omnes virtutes, quib⁹ nō est finis, pendentes sunt per infinitū primū, qđ est virtus virtutū: non quia ipsæ sint acquisitę fixę stātes in rebus entibus, immo sunt virtus rebus entibus hn̄tibus fixionē. Quod si aliquis dicat, quòd ens primū causatū, s. intelligētia, est virtus, cui non est finis, dicimus, ꝙ non E est ens causatū virtus, immo est ei virtus quædā. Et virtus quidem eius non est facta infinita nisi inferius & non superius: quoniam ipsa non est virtus pura, quæ nō est virtus, nisi quia virtus est, & est res, quę non finitur inferius, neqꝫ superius. Ens autē primum causatum habet finem, & virtus eius est finis, secūdum quem remanet causa eius: ens autem primum creans est infinitū F primum purū. Quod est, quia, si entibus fortibus non est finis nisi per suam acquisitionem ab infinito primo puro, propter qđ sunt entia infinita, & si est ens primum ipsum quod ponit res, quibus non est finis, tunc ipsum proculdubio est supra infinitū. Ens autem primum creatum, s. intelligentia, ipsum non est finitū, immo dicitur, ꝙ est infinitū, neqꝫ dicitur, ꝙ est ipsum met, qđ nō est finitū. Ens ergo primum est mensura entium primorum intelli-

G intelligibiliũ, & entiũ ſecũdorũ
ſenſibiliũ, ſ. quia ipſum eſt, qđ
oĩa entia creauit, & mẽſurauit ea
menſura conuenienti omni enti.
Redeamus ergo & dicamus, ꝙ
ens primũ creans eſt ſupra infini
tũ, ſed ens ſcđm creatũ ẽ ĩfinitũ.
Et qđ eſt inter ens primũ creãs,
& ens ſm creatũ, eſt nõ finitum.
Et reliquæ bonitates ſimplices,
ſicut vita & lumen, & q̃ ſunt eis
ſimilia, ſunt cauſa rerũ omnium
habentiũ bonitates, ſ. ꝙ infinitũ
eſt à cã prima. Et cauſatum pri-
H mum eſt cã omnis vitę, & ſilr re-
liquæ bonitates deſcendentes à
cã prima ſuper creatũ primum,
in primis eſt intelligentia, dein-
de deſcẽdũt ſupra reliqua cauſa-
ta omnia intelligibilia, & corpo
rea mediante intelligentia.

Propoſitio 17.

Omnis virtus vnita plus ẽ
infinita ꝙ̃ virtus multi-
plicata. Quod eſt, quia
infinitũ primũ, qđ eſt intelligen
tia, ẽ propinquũ vni puro. Pro-
I pter illud ergo factũ ẽ, ꝙ ĩ oĩ vir-
tute propinqua vni puro ẽ infi-
nitas plus ꝙ̃ in virtute lõginqua
ab eo. Qđ eſt quia virtus, qñ in
cipit multiplicari, tunc deſtruit
vnitas eius, & qñ deſtruit̃ eius
vnitas, deſtruitur eius infinitas,
& nõ deſtruitur infinitas eius, ni
ſi qñ diuiditur. & huius quidẽ
ſignatio eſt virtus diuiſa. Et ꝙ ip
ſa, quanto magis aggregatur &
vnit̃, tãto plus magnificat̃ & ve-
hementior fit, & efficit operatio
nes mirabiles. Et quanto magis
partit̃ & diuiditur, tãto plus mi- K
norat̃ & debilitatur, & efficit o-
perationes viles. Iam igr̃ manife
ſtũ eſt, & planũ, ꝙ virtus, quãto
plus approximat vni puro & ve
ro, fit vehementior eius vnitas,
& quãto vehemẽtior fit eius vni
tas, eſt infinitas in ea magis ap-
parens & manifeſtior, & ſunt o-
perationes eius operationes ma-
gnæ, mirabiles, & nobiles.

Propoſitio 18.

Res oẽs hñt eſſentiã per ens
primũ. Et res viuæ oẽs ſũt
motæ p eſſentiã ſuã ꝓpter L
vitã primã. Et res intelligibiles
oẽs hñt ſciam ꝓpter intelligẽtiã
primã. Qđ ẽ, qa, ſi oĩs cã dat cau
ſato ſuo aliqd, tunc ꝓculdubio
ens primũ dat cauſatis ſuis oĩbꝰ
eẽ. Silr vita dat cauſatis ſuis mo-
tũ, qa vita ẽ ꝓceſsio ꝓcedens ex
ente primo qeto ſempiterno, &
motus ſilr primus. Et ſilr intelli-
gentia dat cauſatis ſuis ſciam, qđ
eſt, quia omnis vera ſcia non eſt
niſi intelligentia, & intelligentia
eſt primũ ſciens, quod eſt primũ M
influens ſciam ſup reliqua entia.
Redeamus ergo & dicamus, ꝙ
ens primum quietum eſt cauſa
cauſarum. & ſi primum ipſum
dat eſſe omnibus, tũc ipſum dat
eis per modum creationis. Vita
aũt prima dat eis, quæ ſunt ſub
ea, vitã, & nõ per modũ creatio-
nis, ſed per modũ formæ. Et ſilr
intelligentia non dat eis, quæ
ſunt ſub ea, ſcientiã & reliquis
rebus per modum creationis, ſed
per modum formæ.

Pro-

A *Propositio 19.*

EX intelligentijs est, quæ est intelligẽtia diuina: quoniã ipsa recipit ex bonitatib⁹ primis, quæ procedunt ex causa prima per receptionem multã. Et de eis est, quæ est intelligẽtia tm̃: quoniam non recipit ex bonitatibus primis nisi mediante intelligẽtia. Et ex animabus est, quæ est anima intelligibilis: qm̃ ipsa est pendens per intelligentiam. Et ex eis est, quæ est anima tm̃. Et ex corporibus naturalib⁹
B est, cui inest anima regens ipsum & faciens directionem super ipsum. Et de eis sunt, quæ sunt corpora naturalia tm̃, quib⁹ nõ est aĩa. Et hoc non fit ita, nisi qm̃ ipsa non est intelligibilis tota, neq; animalis tota, neq; corporea tota, nec dependet per cãm, quæ est supra eam, s. quia nõ omnis intelligentia pendet per bonitates causæ primæ, nisi q̃ ẽ ex ea completa, & integra. Ipsa.n.põt recipere bonitates descendentes ex causa prima, & pendere per
C eas, vt vehemẽs fiat eius vnitas. Et sil'r iterũ non oĩs aĩa pendet per intelligentiã, nisi quæ est ex eis cõpleta & integra, & vehementius similis cũ intelligentia per hoc, quod pendet per intelligentiã, & est intelligẽtia completa. Similiter non omne corpus naturale habet animam, nisi quod est ex eis completũ & integrum quasi sit rationale, & sm̃ hanc formam sunt reliqui ordines intellectuales.

Propositio 20. D

CAusa prima regit res creatas omnes, prẹter q; commisceatur cum eis. Quod est, quia regimen non debilitat vnitatẽ eius exaltatam super oẽ esse, neq; destruit eam, neq; prohibet eam essentia vnitatis eius seiuncta à rebus, quin regat eas. Quod est, quia causa prima est fixa stans cum vnitate sua pura semper, & ipsa regit res creatas omnes, & influit super eas virtutem vitæ, & bonitates sm̃ modum virtutis earum receptibi- E lium, & possibilitatem earum. Prima.n.bonitas influit bonitates supra res omnes influxione vna. Veruntñ vnaquæq; rerum recipit ex illa influxione secundum modum suæ virtutis, & sui esse. Et bonitas prima influit bonitates super res omnes per modum vnum, quia non est bonitas nisi per suum esse, & suum ens, & suam virtutem, siquidem bonitas, & virtus, & ens, sunt res vna. Si ergo ens primum & F bonitas fiunt res vna, sic & ipm̃ influit bonitates super res influxione communi, & diuersificantur bonitates & dona ex cõcursu recipientis. Quod est, quia recipientia bonitates non recipiunt æqualiter, immo quedã eorum recipiunt plus, quædã vero minus. Et hoc quidem est ꝓpter magnitudinem suæ largitatis. Redeamus ergo & dicamus, q; inter omne agens, quod agit per essentiam suam, & intra sa-

G ctum suum, nõ est continuator, neq; res aliqua media, & nõ est continuatio inter agens & factum, nisi sit additio super esse: etenim qñ agens & factum est per instrumentum, non facit per esse suum, & fiunt composita. Quapropter recipiens recipit per continuationẽ inter ipsum, & factorem suum, & est tunc agens seiũctum à facto suo. Agẽs vero, inter quod & factũ suum non est continuatio penitus, est agens verum, & regens, faciens
H res per finẽ decoris, post quod non est possibile, vt sit decus aliud; & regit factum suum per vltimum regiminis, quod est, quia regit res per modum, per quẽ agit, & non nisi per ens suũ. ergo ens eius iterum erit regimẽ eius. Quapropter fit, q; regit & agit per vltimum decoris, & regimen, in quo non est diuersitas, neque tortuositas, & non diuersificantur operationes, & regimen propter causas primas, nisi
I propter meritum recipientis.

Propositio 21.

PRimum est diues per seipsum, & est diues magis. Et significatio eius est vnitas eius, nõ quia vnitas eius sit sparsa in ipso, immo est vnitas eius pura: quoniam est infinitæ simplicitatis simplex. Si autem aliquis vult scire, q; causa prima ẽ diues proijciat mẽtem suam super res compositas, & inquirat de eis inquisitione perscrutata: inueniet eñ compositum omne diminutum, indigens aut alio, K aut rebus, ex quibus componitur. Res autem simplex, quæ est bonitas, est vna, & vnitas eius ẽ bonitas, & bonitas est res vna. Illa ergo res est diues magis, quę influit, & non fit influxio super ipsam per aliquem motorum. Reliquę autem res intelligibiles aut corporeæ corruptæ sunt, nõ diuites per seipsas, immo indigẽt vnó vero influente super eas bonitates & omnes gratias.

Propositio 22.

CAusa prima est super omne nomen, quo nominat̃, L quoniam non pertinet ei diminutio, neq; complementũ solum: quoniam diminutum est non completum, & non potest efficere operationem cõpletam, quoniam est diminutum. Et cõpletum apud nos, quãuis sit sufficiens per seipsum, tamen non potest creare aliquid aliud, neq; influere aliquid aliud à seipso omnino. Si ergo hoc ita est apud nos, dicimus q; primum non est M diminutum, neque completum tantum, sed est supra completũ. Quoniam creãs est res, & influens bonitates super eas influxione cõpleta, qm̃ est bonitas, cui non est finis, neq; dimensiones. Bonitas ergo prima ĩplet oĩa secula bonitatibus. Verũtñ oẽ seculũ non recipit de ista bonitate nisi s̃m modũ suę potẽtię. Iã ergo oñsum & manifestũ, q; causa prima est super oẽ nomen, quo nominat̃, & superior, & altior.

A

Propositio 23.

OMnis intelligentia diuina scit res per hoc, ꝙ ipsa est intelligentia, & regit eas per hoc, ꝙ est diuina. Qđ est, quia proprietas intelligentiæ est scientia, & non est eius complementum & integritas, nisi vt sit sciens. Regens ergo est Deus benedictus & sublimis, quoniã ipse replet res bonitatibus: & intelligentia est primum causatũ, & est plus similis Deo sublimi, & propter illud regit res, quæ
B sub ea sunt. Et sicut Deus benedictus & excelsus influit bonitates super res, similiter intelligentia influit scientiam super res, q̃ sunt sub ea. Veruntamen, q̃uis intelligentia regat res, quæ sunt sub ea, tñ Deus benedictus & excelsus præcedit intelligentiã per regimen, & regit res regimine sublimioris ordinis, & altioris, q̃ sit regimen intelligentię, quod est illud, quod dat intelligentiæ regimen. Et significatio illius est, ꝙ res, quę recipiunt regimen in-
C telligentiæ, recipiunt regimen creatoris intelligentiæ. Quod ẽ, quia non refugit regimen eius aliqua ex rebus oĩno, qm̃ vult vt faciat recipere bonitatem suã simul omnes res. quod est, quia non est quod omnis res, quæ desiderat intelligentiam, desiderat recipere eam, & res omnes desiderant bonitatem ex primo, & desiderant recipere ipsum desiderio multo, & in illo non est qui dubitet.

D

Propositio 24.

CAusa prima existit in omnibus rebus ſm vnam dispositionem: sed res omnes non existunt in causa prima secundum vnam dispositionem. Quod est, quia, q̃uis causa prima existat in rebus omnibus, tamen vnaquæq; res recipit eam secundum suæ potentiæ modũ. quod est, quia ex rebus sunt, quę recipiunt vnita receptione causam primam, & ex eis sunt, quæ recipiunt eam receptione multiplicata: & ex eis sunt, quæ reci- E
piunt eam receptione æterna, & ex eis sunt, quæ recipiunt eam receptione temporali: & ex eis sunt, quæ recipiunt eã receptione spirituali: & ex eis sunt, quæ recipiũt eam receptione corporali. Et diuersitas quidem receptionis non fit à causa prima, sed propter recipiens. quod est, quia recipiens diuersificatur. Propter illud ergo & susceptum diuersificatur. Influens vero existens vnum nõ diuersum, influit F
super oẽs res oẽs bonitates ęqualiter. Bonitas nanq; influit super oẽs res ex cã prima æqualiter. Res igitur sunt cã diuersitatis influxionis super oẽs res. proculdubio ergo nõ inueniuntur oẽs res in prima cã per modũ vnũ. Iam ergo oñsum est, ꝙ cã prima inuenitur in oĩbus rebus per modum vnum, & non inueniuntur in ea oẽs res per modũ vnũ. Ergo ſm modũ propinquitatis cãæ primę, & ſm modum, quo res reci-

cipere pōt cām primam, ſm quantitatem illius, poteſt recipere ex ea & delectari ſm eam. quod eſt quia non recipit res ex prima cā, & non delectatur in ea niſi per modum eſſe ſui. Et non intelligo per eſſe niſi cognitionem. Nam ſm modum, quo cognoſcit res cām primam ſecundum quantitatem illam recipit ex ea & delectatur in ea, ſicut oſtendimus.

Propoſitio 25.

SVbſtantiæ vnitę intellectuales non ſunt generatæ ex re alia. Oīs ſubſtantia exiſtens per eſſentiam ſuam non eſt generata ex re alia. Quòd ſi aliquis dicit, poſſibile eſt, vt ſit generata ex re alia, dicemus, vt ſi poſſibile eſt, vt ſubſtantia ſtans per eſſentiam ſuam, ſit generata ex re alia, proculdubio eſt ſubſtantia diminuta, indigens vt compleat eam id, ex quo generatur, & ſignificatio illius eſt generatio ipſa. Quod eſt, quia gñatio non eſt niſi via ex diminutione ad cōplementum. nam, ſi inueniatur res non indigens in generatione ſui, i. in ſua forma & ſua formatione re alia niſi ſe, & eſt cauſa ipſa formationis ſuæ & ſui complementi, eſt completa & integra ſemper. Et non ſit cauſa formationis ſuæ & ſui complementi niſi per relationem ſuam ad cauſam ſuam ſemper. Illa ergo comparatio eſt formatio eius, & ipſius complementum ſimul. Iam ergo manifeſtum eſt, ꝙ omnis ſubſtantia ſtans per eſſentiam ſuam, non eſt generata ex re alia.

Propoſitio 26.

OMnis ſubſtantia ſtans per ſeipſam eſt nō cadens ſub corruptione. Si autem aliquis dicat ꝙ poſſibile ē ꝙ ſubſtantia ſtans per ſeipſam cadat ſub corruptione, dicemus, ſi poſſibile eſt ꝙ ſubſtantia ſtans per ſeipſam cadat ſub corruptione, poſſibile eſt vt ſeparetur eius eſſentia, & ſit fixa ſtans per eſſentiam ſuam ſine eſſentia ſua: & hoc eſt inconueniens & impoſſe, quoniam propterea, ꝙ eſt vna ſimplex non compoſita, eſt ipſa cauſa & cauſatum ſimul. Omnis autem rei cadentis ſub corruptione non ſit corruptio niſi propter ſeparationem ſuam à cauſa ſua, dum vero permanet res per cauſam ſuam retinentem eam & ſeruantem ipſam, non perit, neque deſtruitur. Si ergo ita eſt, ſubſtantiæ ſtantes per eſſentiam ſuā non ſeparantur à ſua cauſa, quoniam eſt inſeparabilis cauſa ab eſſentia ſua, propter hoc, ꝙ cauſa eius eſt formatio ſui, & non ſit cauſa ſuꝑpſius niſi per relationē ſuam ad cām ſuam. Et ipſa eſt cā relationis ipſius, & ipſa eſt ipſa cā ſuꝑpſius per modum quem diximus, quoniam non perit nec deſtruitur, quoniam ipſa eſt cā & cauſatum ſimul, ſicut oſtendimus nuper. Iam ergo verificatū eſt, ꝙ omnis ſubſtantia ſtans per ſeipſam non deſtruitur, neque corrumpitur.

Pro-

A Propositio 27.

OMnis substantia destructibilis non sempiterna, aut est composita, aut est delata super aliam rem. quod est, quia substantia aut est indigens rebus, ex quibus est, & est composita ex eis, aut est indigens fixione sua & essentia sua deferente. Cum ergo separatur deferens causa, corrumpitur & destruitur: quod si substantia non est composita, tunc est simplex, & est semper, nec destruitur nec corrumpitur omnino.

B Propositio 28.

OMnis substantia stans per essentiam suam est simplex nec diuiditur. Quòd si dixerit aliquis, possibile est vt diuidatur, dicemus, quod, si possibile est vt substantia stans per se diuidatur, & est ipsa simplex: possibile est vt essentia partis eius sit per essentiam suam iterum, sicut essentia totius. si ergo possibile est illud, redit pars super seipsam,

C & oīs pars eius est rediēs sup seipsam. sicut est rediens totum super essentiam suā: & hoc est impossibile. Si ergo impossibile est hoc, substantia stans per seipsam est substātia indiuidua & est simplex. si.n. non est simplex, sed cōposita, pars eius est melior parte, & pars illius vilior parte: quare res melior, est ex re viliori, & res vilior ex re meliore, quoniam est omnis pars eius seiuncta ab omni parte eius: quare vniuersitas eius non est sufficiens per seipsam, cum indigeat partibus suis, D ex quibus componitur: & hoc qdē non est de natura rei simplicis, immo de natura substantiarū compositarum. Iam ergo cōstat, quod omnis substantia stās per essentiam est simplex, & non diuiditur: qm̄ non recipit compositionem, vel diuisionē, nec corruptionem, nec destructionem, sicut ostendimus.

Propositio 29.

OMnis substantia simplex est stans per seipsam, s. per essentiam suam. Quod est, E quia creata sine tempore, & est in substantialitate sua superior substantijs temporalibus. Et significatio illius est, quia non est generata ex aliquo, qm̄ est stans per essentiam suam, & substantiæ generatæ ex aliquo sunt substantiæ corporales & compositæ cadentes sub corruptione & generatione. Iam ergo manifestum quod omnis substantia stans per essentiam suam, non est in tempore, quia est altior & superior tempore & rebus temporalibus. F

Propositio 30.

OMnis substantia creata in tēpore aut est semp in tempore, & tempus non superfluit ab ea, qm̄ est creata, & tempus æqualiter: aut superfluit super tempus, & tempus superfluit ab ea, quia est creata in quibusdam horis temporis. Quod est, quia si creata sequunt se adinuicem, & substantiā superiorem non sequitur nisi substantia inferior

G inferior ei ſimilis: non ſubſtantia
diſſimilis: ſubſtantiæ.n. ſimiles
ſubſtantiæ ſuperiori, & ſunt ſub-
ſtantiæ creatæ, à quibus non ſu-
perfluit tempus, ſunt ſubſtātiæ,
quæ non aſſimilantur ſubſtan-
tijs ſempiternis, & ſubſtantiæ
ſunt abſciſſę à tēpore, cauſatæ in
quibuſdam horis temporis. Nō
eſt ergo poſſibile, vt continuen-
tur ſubſtantiæ cauſatæ in q̄buſ-
dam horis temporis cū ſubſtan-
tijs ſempiternis, q̄m non aſſimi-
lantur eis omnino. Subſtantiæ
H igitur ſempiternæ in tēpore ſunt
illæ, quę continuantur cum ſub-
ſtantijs ſempiternis, & ſunt me-
diæ inter ſubſtantias fixas, & in
ter ſubſtantias ſecundas in tem-
pore. Et non eſt poſſibile, vt ſub
ſtantias ſempiternas, quæ ſunt
ſupra tempus, ſequantur ſubſtā-
tiæ creatæ in tempore, niſi me-
diantibus ſubſtantijs tempora-
libus ſempiternis in tempore: &
iſtæ quidem ſubſtantiæ non ſunt
factę medię, niſi quia ipſæ com-
municant ſubſtantijs ſublimiori-
I bus in permanentia, & commu-
nicant ſubſtantijs temporalibus
abſciſis in tempore per genera-
tionē. Ipſæ.n. quamuis ſint ſem-
piternę, tamen permanentia ea-
rum eſt per generationē & mo-
tum, & ſubſtantiæ ſempiternæ
cum tempore ſunt ſimiles ſub-
ſtantijs ſempiternis, quæ ſunt ſu-
pra tēpus per durabilitatē, & nō
aſſimilantur eis in motu, vel ge-
neratione. Subſtantiæ autem fa-
ctę in tempore non aſſimilantur
ſubſtātijs ſempiternis, quæ ſunt K
ſupra tempus per aliquem mo-
dum vel motum. ſi ergo non aſ-
ſimilantur eis, tunc non poſſunt
acquirere eas, neq; tangere eas.
Neceſſariæ ergo ſunt ſubſtantię
ſempiternæ, quæ tangunt ſub-
ſtantias ſempiternas, quæ ſunt
ſupra tempus, & erunt tangen-
tes ſubſtantias, quę ſunt in tem-
pore ſcilicet ſub generatione, &
corruptione. Ergo aggregabūt
per motum ſuum inter ſubſtan-
tias ſempiternas, q̄ ſunt ſupra tē
pus, & aggregabilitatem ſuam L
inter ſubſtātias, quæ ſunt ſupra
tempus, & inter ſubſtantias, quę
ſunt ſub tempore, ſ. quæ ſunt ca-
dentes ſub generatione & corru
ptione. Et aggregabūt inter ſub
ſtantias bonas & inter ſubſtan-
tias viles, non priuentur ſubſtā-
tię viles ſubſtātijs bonis, & pri-
uētur cum bonitate & omni cō-
munitate, & non ſit eis remanen
tia neq; fixio. Iam ergo oſtēſum
eſt, ꝙ durabilitatis duæ ſunt ſpe
cies: quarum vna eſt ęterna, &
altera eſt temporalis: veruntа- M
men vna duarum durabilitatū
eſt ſtans quieta, & altera moue-
tur, & vna earum aggregatur cō
poſitioni finali, & operationes
eius omnes ſunt ſimul, neq; quę-
dam earum eſt antequandam,
& altera eſt currens & extenſa:
quædam operationes eius ſunt
ante quaſdam, & vnitas vnius
earum eſt per eſſentiam ſuam,
& vnitas alterius eſt per partes
ſuas, quarū vna eſt ſeiuncta ſuæ
compari

A compari per modum primum & postremum. Iam ergo manifestum est, quod substantiarū quædam sunt sempiternę, & sunt supra tēpus, & ex eis sunt, quę sunt sempiternę æquales tempori, & tēpus non superfluit ab eis, & ex eis sunt, quæ sunt abscissæ à tpe, & tempus superfluit eis ex superiori earum & ipsarum inferiori, s. ex principio earum vsque in finem & ipsarum extremum: & sunt substantiæ cadentes sub ge-
B neratione & corruptione.

Propositio 31.

INter rem, cuius substātia & actio sunt in momento æternitatis, & inter rē cuius substantia & actio sunt in momento tēporis, existens est medium, & est illud, cuius substātia est ex momento æternitatis, & operatio ex momento temporis. Qd est, quia res, cuius substantia cadit sub tempore, scilicet, quia tēpus cōtinet eam, est in omnibus dispositionibus suis cadens sub
C tempore: quare & eius operatio cadit sub tēpore, qm̄ eius essentia est in tempore, qm̄, qn̄ substātia rei cadit sub tēpore, proculdubio & eius actio sub tempore cadit. Res autem cadens sub tpe in omnibus dispōnibus suis seiuncta est à re cadente sub æternitate in omnib⁹ dispositionib⁹ suis. continuatio.n. nō est nisi in rebus similibus. Necesse ē ergo, vt sit res aliqua, quæ sit res tertia media īter vtrasque, cuius substātia cadat sub ęternitate & ipsius actio cadat sub tpe. Impossi- D
bile nanque est, vt sit res, cui⁹ substantia cadat sub tēpore, & eius actio sub æternitate. sic.n. actio eius melior esset ipsius substantia: hoc autem impossibile est. Manifestū igitur est, quod inter res cadentes sub tempore cum suis actionibus & substātiis, & inter res, quarum substantię & actiones sunt cadentes sub momento ęternitatis, sunt res cadentes sub æternitate per substantias suas, & cadētes sub tempore per ope- E
rationes suas, sicut ostendimus.

Propositio 32.

OMnis substantia cadens in quibusdam dispōnib⁹ suis sub ęternitate & in quibusdam dispositionibus suis sub tempore, est ens & generatio simul. Qd est, quia oīs res cadens sub ęternitate est ens vere, & omnis res cadēs sub tempore est generatio vere. Si ergo ita est, tunc res vna cadens sub æternitate & tempore est ens, & generatio nō per modum vnum, sed per mo- F
dum & modum. Iam ergo manifestum ex hoc, quod diximus, quod omne generatum cadens per substantiam suam sub tempore, est habens substantiam dependētem per esse purum, quod est causa durabilitatis, & cā rerum sempiternarum, & omnium destructibilium. Necessarium est autem vnū faciens adipisci vnitates, & ipsum non adipiscatur, sed reliquę vnitates omnes sunt acquisitę. Et illius quidē significatio

G catio est hoc quod dico, si inuenitur vnũ faciens acquirere non acquisitũ, & aliud acquirere faciẽs acquisitum, tunc quæ differẽtia est inter ipsum & primum, acquirere faciens. non.n.potest facere vel esse, quin aut sit simile ei in omnibus dispositionibus suis: aut sit inter vtraque differẽtia. Si ergo est similis ei in omnibus dispositionibus suis, tunc vnum eorum non est primum, & alterum secundum: & si vnũ
H eorum nõ est simile alteri in omnibus dispositionibus suis, tunc proculdubio vnum eorum est primum, & alterum scdm. Illud ergo, in quo est vnitas fixa non dependens ex aliquo, est vnum primum verũ, sicut ostẽdimus:

& illud, in quo est vnitas inuen K
ta ex alio inuenta, est pręter vnũ primum verum. Si ergo est ex alio, est ex vno primo vero acquisita vnitas. Prouenit ergo inde, vt vni primo vero sit vnitas, & iterũ reliquis vnis. & non sit vnitas nisi per vnum primum verum, quod est causa vnitatis. Iã ergo manifestum est & planum, ꝙ omnis vnitas post vnum verũ est acquisita & causata: veruntamen vnum verum primum ẽ causans vnitates, faciens acquirere, non acquisitum, sicut ostẽ- L
dimus.

Libelli de Causis finis.

REGISTRVM.

✠ ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

AA BB CCDD EE.

Omnes sunt Quaterniones præter, ✠ & EE Duerniones.

VENETIIS APVD IVNTAS.
M D LXXIII.